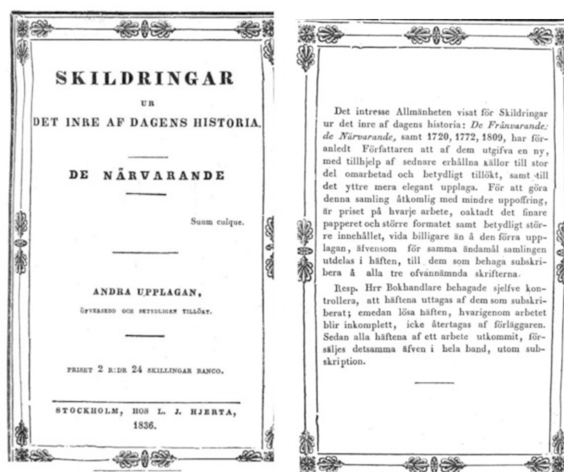

SKILDRINGAR
UR
DET INRE AF DAGENS HISTORIA.

DE NÄRVARANDE

Suum cuique.

ANDRA UPPLAGAN,
ÖFVERSEDD OCH BETYDLIGEN TILLÖKT.

PRISET 2 R:DR 24 SKILLINGAR BANCO.

STOCKHOLM, HOS L. J. HJERTA,
1836.

Det intresse Allmänheten visat för Skildringar ur det inre af dagens historia: *De Frånvarande; de Närvarande,* samt 1720, 1772, 1809, har föranledt Författaren att af dem utgifva en ny, med tillhjelp af sednare erhållna källor till stor del omarbetad och betydligt tillökt, samt till det yttre mera elegant upplaga. För att göra denna samling åtkomlig med mindre uppoffring, är priset på hvarje arbete, oaktadt det finare papperet och större formatet samt betydligt större innehållet, vida billigare än å den förra upplagan, äfvensom för samma ändamål samlingen utdelas i häften, till dem som behaga subskribera å alla tre ofvannämnda skrifterna.

Resp. Hrr Bokhandlare behagade sjelfve kontrollera, att häftena uttagas af dem som subskriberat; emedan lösa häften, hvarigenom arbetet blir inkomplett, icke återtagas af förläggaren. Sedan alla häftena af ett arbete utkommit, försäljes detsamma äfven i hela band, utom subskription.

SKILDRINGAR

UR

DET INRE AV DAGENS HISTORIA.

DE NÄRVARANDE.

------- Suum cuique. ------- ANDRA UPPLAGAN. ÖFVERSEDD OCH BETYDLIGEN TILLÖKT. -------

STOCKHOLM, HOS L. J. HIERTA, 1836.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör Österreichische Nationalbibliothek, har scannats av Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i januari 2017 av Bert H.

Om det icke gifs, från de högsta värden i våra Samhällen, ända ner till deras ringaste medlemmar, någon klass, nägot stånd, något yrke, som ej af grunden undergått någon lycklig förändring: om våra samqväm icke mera äro, som fordom, stojande dryckeslag, som sluta med armdustar och blodviten; våra enda förståndsnöjen, icke mera trollhistorier, bönböcker och spökelscsagor; våra dok» torer icke mera löjliga charlataner af samma dödande okunnighet som i fordna dagar; våra lärde icke mera högröstade ordklyfvarc, tomma på tankar, men intill borttagenhet anfäktade af bevisningsdjefvulen; om allt är, sedan två eller tre hundra år tillhaka, till sin stora fördel ombytt: så tackom derföre tryckkonstens uppfinning, som i det Allmänna omdömet upprättat en Domstol, alltid och med lätthet tillgänglig för rättvisan och sanningen; alltid och med skäl fruktad af lasten och dårskaperna.

Förnuft och dårskap, dygd och last, förtjenst och o-duglighct, sanning och förvillelse, se der parterne; anonymen är aktor, och det publika vettet domare.

LEOPOLD.Landtmarskalksstafven liar under närvarande statsförfattnings tvänne lagtima riksmöten varit förd af

en man, som bakom det dubbla bålverket af den största rikedom och af den största sinnesköld försvarar ett rätt-Yisligen stort rykte mot de yttre frestelsernas försåt och mot passionernas öfverraskning. Lyckan och naturen hafva sålunda förenat sig, att åt Grefve De Geer anförtro det fidcicommiss, icke blott af ägodelar, men äf-ven af sjelfständighetsbegrepp, hvilket sednare, med en mellantid af omkring fyratio år, öfvergått från far till son, såsom en beståndsdel i Riddarhusets moraliskaarf. Om vi ur flera, jemväl enskilda skäl, icke utan en viss stolthet låta minnet dröja vid de åsigter, som hos Adeln uttalades genom Fersen och De Geer åren 1786 och 1789, är det med så mycket större nöje vi återfinna samma anda, samma allvar och samma kraft hus ledaren af sitt Stånds öfverläggningar åren 1823 samt 1828—1830, företrädesvis likväl vid förra tillfället.

Grefve De Geers tjenstebana har hvarken varit lång eller märklig. Det är i sednare tider vordet en pläg-sed i Sverige, att ynglingar af börd och förmögenhet egnas nästan uteslutande åt krigarens yrke, som, under en sällan hotad och ännu mera sällan bruten fred, lof-var att länge i ofördunklad glans bevara klingan ochepauletten. De återställas ocksä utan vådor i sitt ursprungligt lysande skick, om detta för ögonblicket skulle oskäras af dammet från ett muntert Öfningsläger, eller af störtskuren vid en martialisk vaktparad *). Från

*) Kronprinsen Adolph Fredrik, underdånig sin gemals to lie 1, underlägsen Senatens förståndsformögenheter, spelade gerna rollen af hjelte, herre och husbonde — i lustlägren! De utgjorde hans angelägnaste och angenämaste sysselsättning. Just i anledning häraf skref RiksRådct Tessin den yngre till sin hustru den 8 Juli 1^45:

”Kronprinsen har återvunnit sin helsa, men lecker änuu i sitt tält, for att ånyo eröfra cn förhy 1-”ning. Det är detta som jag och många andra icke ”kunna begripa. Om det skedde för ärans skull, för ”något allvarsamt ändamål, kunde det så vara; men då ”det sker endast för ett narrverk, ett skämt, är det ”alldeles för mycket. Klimatet i Senaten skulle vara ”oändligen mera hclsosaint. Jag har tagit mig den ”friheten att säga det ät honom; men Furstar hafva ”sin egen vilja.”

Några dagar sednare (den ii Juli) skref Tessin rörande samma ämne:

”Det eviga lägret tog ändtligen slut i går. Jag är ”förtjust deröfver, och jag kunde ej tänka derpå utan ”ledsnad. Jag har fatt i mitt hufvud, att Rådet bor-”dc utgöra den liufvudsakliga sysslosättningcn, och ”dessa små detaljer endast tidsfördrif. Allt hittills ”har denna min mening leranats utan afseende; men ”jag hoppas, att man väl omsider skall bringas på an-”dra tankar.”

När Högstbemältc Hans Kongl. Höghet i början af September 1749 återkommit från sina mönstringar i rikets södra och vestra orter, hette det i ett bref från Tessin:dessa glädtiga bedrifter och sina lättskötta befäl, der befallningen aldrig löper fara att stranda mot de lydandes skrupler eller mot verkställighetens förbisedda följder, draga sig värа unga hjeltar ofta tillbaka i skötet af privallifvet, för att vid mognare ålder åter framträda i det offentliga, såsom Statsmän och Chefer i Förvaltande Verk. Krigstuktens vana är visserligen på dessa platser icke att försmå under perioder af allmän upplösning; men omfattar dock ej hela den erfarenhet, all den underbyggnad, hvilka åt embetsmännen af 1809

”Wredc Sparre har gjort underverk i spetsen för ”sitt Regemente och Kronprinsen är mest nöjd med "honom och Carl Sparre af allt hvad han sett. Jag "tager ej denna berättelse ur luften; ty H. K. H. upp-"hör ej att tala derom. Se der den dörr, som jag vän-”tade på, öppnad. Det är den enda, som man ”måste gå igenom, för att nu mera göra "lycka.”

Man kan icke neka att dessa Kronprinsens tänkesätt och sympatier erbjödo en leende utsigt för Sveriges framtid. Våra häfder vittna, att Adolph Fredriks regering blef, hrad hans uppförande som Thronföljare lofvade. Näst denna ömkliga vapenöfningsfeber drefs han af en jagtlust, hvilken dock låg kanske lika mycket i tidens sed, som i Prinsens lynne. "Jag slöt” — skref Tessin den i5 September l- j; — ”min berättelse sist vid Drottningholm aftonen före en jagt, som ”ägde rum följande dagen. H. K. H. Kronprinsen ”sköt der en tam varg med samma nöje, som om den-"ne hela sin liTstid irrat kring i skogarna. Sådant ”bevisar, att allting är fördom här i vcrlden : basta! "Denna lilla list lyckades förträffligt, och Prinsen hlef ”alldeles icke ond på oss för ett bedrägeri, hvilket

”inan satt i verket för att tillskynda honom el t nöje.”ars skörd bereda samma godliet, som man nästan öfver allt träffade under Frihetstiden. Statskalendern visar, att originaler ej saknas till de drag vi här tecknat, fastän tillämpningen icke egentligen äger rum på De Geer , som aldrig innehaft någon hland rikets sysslor, sedan han såsom Ryttmästare tog afsked från den ka-vallericorps, som nu kallas Lifgarde till häst. Ty Grefve-, Öfverste-kammarjunkare- och Excellenstitlåraa samt det blå bandet, hvarmed han i sednare tider blif-vit hugnad, äro toma utmärkelser, utan befattning.

Tillfälligheten har fästat De Geers namn vid 1809 års revolutionshistoria. Åkande med dåvarande Kaptenen vid f. d. Svenska Gardet (nu Chefen för Andra Lifgardet, Generalmajoren) Lorichs, för att promenera, mötte de på Norrtullsgatan Söndagseftermiddagen den 12 Mars f. d. Konungen till häst. Han kom från Haga, der Landssekreteraren (nu Kammarrådet) Cassels rapport om Yestra Arméens insurrektion hade aibrutit högtidligheten af f. d. Drottningens födelsedagsfest, som der då firades. Det är icke allom gifvet att i stora motgångar bibehålla själsnärvaro och sinnesspänstighet: egenskaper af hufvudsaklig vigt i afgörande ögonblick, men dem Gustaf Adolph saknade, och hvilkas frånvaro hos Regenten ej godtgöres af de privatmannens dygder, hvilka i så hög grad prydde denne olycklige Furste. Det sista olycksmolm, som nu brast löst öfver Gustaf Adolphs hjessa, var utomdess af en så förfärligt hotande art, att det kunnat bringa ett starkare hufvud, än hans, ur sin fattning. Det var under första upp-brusningen af en lågande vrede, af en uppskrämd inbillning, af en begriplig farhåga, af en öfverdrifven misstänksamhet, af en förlorad sans, som f. d. Konun-r

gen under sin häftiga ridt genom Norrtullsport befallte att den skulle stängas, så att ingen fick slippa ut, med mindre än att han ägde Konungens särskilda tillåtelse, men väl in. Detta försigtighetsmått (om åtgärden annars så får benämnas) *) utsträcktes strast derefter till

*) Till sällsamma förhållanden torde kunna räknas, att alldeles enahanda försigtighetsmått vidtogos, när Gustaf Adolphs närmaste Efterträdare samlades till sina fäder. Dagen fore Carl XIII:s död utfärdades nem-ligcn följande

"Extra Generalordres den 4 Febr- 1818.

Ifrån och med inhändigandet af dessa ordres , till de«s annorlunda hefalles, är Befälhafvarcn af Vakten pä det strängaste ansvarig, att ingen åkande eller ridande far utpassera, utom Allmogen, som reser med foror; sa framt icke den resande, som anmäler sig för att utpassera, är försedd med Statsministern Excellencen von Engeströms pass, dateradt efter den4 febr. 1S18. Att inpassera till staden är tillåtet.

På Befallning H. Mürncr.

Konungens Bcfalhafvande Ofveradjntant.

P. S. All allmoge, som tillätes att utpassera, skall visiteras, och tillätes ej medföra href till utrikes orter, eller städerna Ystad, Malmö, Göthchorg, Landskrona och Grisslehamn.

På Befallning H. M ö r n e r.

Konungens Bcfalhafvande Öfveradjutant.’“

Ju näi mare den döende Konungen nalkades sitt slut, desto mera stegrades omtankan och skärptes åtgärderna. Den förra generalordern undantog allmogen frän förbudet att lemna hnfvudstadcn. Detta undantag upphäfdes några timmar sednarc, genom en ny order, så lydande:alla stadens tullar. Det var i fortsättning af denna ridt och af denna sinnesstämning, som han, vid mötet med

”FUnricken Braunerhjelm vid Andra Gardet beordras att taga befälet vid Horns tull, åligger vid strängaste ansvar att cj tilläta nägon utpassera, c bo det vara mä, som cj kan uppvisa H. K. H. Kronprinsens Nådiga Befallning att afresa, eller Ur försedd med vederbörlig tillåtelse att utpassera, af mig undertecknad.

Få Nådigste Befallning Rudolf Cedcrström, Konungens Bcfälhafvande Generaladjutant i Stockholm.

P. S. Äfvcn tillätes alla att utpassera, som hafva Statsministern Grefve von Engcströms pass, daterade efter den \ Februari innevarande år.

På Nådigste Befallning Rudolf Cederström, Konungens Befälhafvandc Generaladjutant i Stockholm.”

Om Grefve Cedcrström, flitig gäst eller värd på kalasen den i3 Mars, då den nya regimens män plägade fira årsdagen af en enväldig Konungs fall, gjort sig något närmare bekant med andan och bokstafven af de Grundlagar, som upprestes på ruinerna af den störtade despotismen, just för att förekomma dess godtyckliga kränkning af folkets och individers medborgerliga rättigheter; så hade han ofelbart insett, huru ofvanstående af honom ”på uådigste befallning” utfärdade förbud mot oskyldiga och för brott icke misstänkte landsmäns resor från rikets hufvudstad, våldförde en deras genom konstitutionen betryggade personliga rätt. Det dröjde ocksåej att visa sig att det grundlagsvidriga jemväl var det förnuftsvidriga; ty allmogen, som på öiligt sätt, nu som förut talrikt infunnit sig i Stockholm, för att afyttra sina landtpro-Lorichs och De Geer, befallte dem genast -vända om och träda i arrest.

dukter, samlades till dryckcnskapsbrngder pä krogar-na, dä dem förmentes att ätcrvända till fina hemvist. Det var först sedan en betydande possessionat, hvars underhafvande till hufvudstaden transporterat en fora, vid ett hos den nye Regenten hegiirdt och erhållet företräde, eftertryckligt beklagat sig öfver livad sä-luiulu förelupit, som denne ädle Furste genast befallte en modifikation i Generaladjutantens order. Denne sköt skulden för de timude olägenheterna pä Mörncr, hvilken äter hade den berömliga takten, att stillatigande emottaga en tämligen skarp lexa af Monarken, i fiera personers närvaro.

Påbudet om visitation ä allmogen som ut passerade frän hufvudstaden, var hade olagligt och löjligt. Olagligt, emedan författningarna medgifva en sä beskaffad undersökning endast vid in p ass c r an de t, till förekommande af lureudrejcri och tullförsnillning, och ingen verkställbar lag förbjuder att skicka sina bref med enskilda persouer sä väl som pä posten, laka, eller, om möjligt, ett ännu större vald pä personliga friheten var undantaget frän rättigheten att bref-vexla pä de fem inrikes orterna Ystad, Malmö, Göthe-borg, Landskrona och Grisslchamn , helst landet vid den tidpunkten ej befanns hemsökt af hvarken pest, uppror eller utländsk fiende. Löjlig var dessutom denna ätgärd just derföre, att förbudet ej utsträcktes älven till brefvexlingeu genom vanliga posten, sä vida man ej, hvad vi dock i det längsta vill uppskjuta att tro, skulle nödgas fräga med PresidentenGcderhjclm i Gustaf III:s tid: ”om värа bref kuuna vara säkra för curiösa ögon och lättfärdiga händer?” Det är bekant, att i en sednare period, framlidne Grefve Toll fann en "aktningsvärd embetsman,”(Thorslund) som i Skänc vid ett tillfälle ätog sig, att helt oförmärkt öppnabrefven,Efter ett orubbadt tjugotvåårigt fredslugn, inseglet på ett krig, som i Tyskland utgjorde ett beständigt triumftåg och i Norrige slöt med en förening, om hvars lyckliga tillvaro Svenskarne hvarje 4 November ytterligare öfvertygas, genom flaggor på Skeppsholmen och dundret ur dess kanoner, genom en hög välgångsskål vid Kungliga taffeln och garnisonens hvita plymer, klagas ännu, under Carl Johans ärorika spira, mer eller mindre högljudt, med mer eller mindre skäl öfver tryckande skattebördor. Intet under således, att deras tyngd skulle utpressa en billig klagan under och kort efter det förstörande krig, som vid Nittonde seklets gryning, genom Gustaf IY Adolphs hallstarrighet, fullkomnade de lidanden och de förluster , hvilkas tömiga stråt Carl XII:s hallstarrighet vid början af det Ader-tonde tvingade Sveas söner att beträda. Det var naturligt att utskyldernas betydliga belopp skulle framstå i hela sin åskådlighet på debetsedeln, tillhörig De Geer, Sveriges rikaste magnat. Också förevisade han denna under Riksdagen 1809 för någon på Riddarhuset, med tillagd reflexion om den oerhörda kontributionen; hvar-till den andre svarade blott med utropet: ”Gud gifve, att jag hade en sådan debetsedel!”

De Geer kallades till Landtmarskalk 1823. Hans företrädare vid Sveriges sex Riksdagar innevarande århundrade hade varit: Brahe, under hvars presidium det stormiga uppträde agt rum, som medfört de be-

och sedermera försätta dem i samma skick sora förut; hvarom allt berättelserna stått att läsa i Tidningen Fäderneslandet vid slutet af året t83a och början af är 833kanla afsägelserna från Adelskapet *) och det ryktbara åtalet inför Götha HofRätt; Anckarsvird , som med tillhjelp af Silverstolpes och Mannerheims dubbla for-

Man har sannolikt ‘gjort Lamlshöfding Järta oratt, då man foregaf, att han vid Ständernas sammanträdande 1809 blott väntade en officiel uppmaning af dem, flir att återtaga den Friherrliga titel, sora han under helt andra förhållanden afrade sig 1800, och att uppmaningens utebli fvandc skall fortrutit honom. Detta allt berättades

emedlertid i högre kretsar, och sjclfva ryktets tillvaro är således historisk, äfven förutsatt att faktum, hvarom det förmälte, vore helt och hållet cn digt. Händelserna hafra efteråt så utvecklat sig, dels genom politiska tilldragelser samt allmänna tänkesättets rigtning och utbildning, dels genom Adelns förändrade ekonomiska ställning och fursvunna esprit de corps, dels genom beskaffenheten af cn eller annan bland de nya] beståndsdelar, hvilka efter 1809 blifvit inympade på detta Stånd, att hvad den tiden kunnat vara åtminstone möjligt och begripligt, sedermera är vordet den raka motsatsen deraf. Det blcf således ett fenomen af den mest förvånande och minst förklarliga art, att HerrTamin, denrikaste af 1800 år« dissentienter, som tillika är cn bland de rikaste personer i Sverige, icke destomindre hållit till godo af nåd, hvad han försmådde såsom cn rättighet. Också skall' han fått hålla till godo en tämligen sötsur lyckönskan af cn gammal vän i anledning af sitt nya adelskap. Men våra tider äro hvälfningarnas period, i yttre förhållanden, så väl som uti sättet att bete sig. Exempel torde finnas, att mången sqradroncrande chef för ursinniga jakobiucrkluhbar, när konjunkturen vändt *ig, öfvergått till det mest ultramonarkiska sinnelag. Ödet har velat, att den röda färgen skulle utmärka på samma gång sansculottens grofva frihet smössa af ul och Monarkens fina sammestmantcl.myndcrskap likväl ej kunde freda sitt namn frän ett anagram, hvilket finnes reproduceradt i nästan alla enskilda anteckningar från den tiden; Fleming, gjutande akademiskt vältaliga tårar vid Carl Augusts urna, då riksmötet öppnades, och då det slöts utbristande i akademisk fröjd Öfver Carl Johans intagna plats vid Thro-nens sida; Lagerbringj fostrad under Gustaf IH:s tide-hvarf till obenägenhet mot en fri statsförfattning: värdig denna, genom sin stora duglighet: värdig fosterfadern, genom den reaktion, som under Lagerbrings ordförandeskap tilivägahragts; Mürner, hvars redbara väsende och hvars öppna handlingssätt gjort hans hågkomst mera kär, än om han i utbyte mot dessa egenskaper ägt snillets eld och insigternas djup; och ändt-ligen Sandels, berättigad och van att föra le baton de. comniandcmcnt, med hvilken Landtmarskalks-stafven i hans hand hade ett nog starkt tvillingtycke *).

Och huru betedde sig De Geer, du han första gången var det första Ståndets Ordförande? Se här en skildring, hämtad ur Tiduingcn Fäderneslandet, i en uppsats, kallad ”Alfabet af lefvande och döda,” der förhållandet göres åskådligt under bokstafveu D., på följande sätt:

”Salvor af stampningar och af handklappningar; ”orkaner af rop. En vill till höger, en annan till ven-

*) Fem af dessa sex liafva redan betalt förgängelsen sin skatt. Det är endast Grefve Anckarsvärd, hvilken till åldern hunnit längst hland dem alla, som ännu lcf-vcr. Han är född i — j-j», och hans ätt representeras vid

in ncv. Riks möte (1834—1835) aföfvcrstc Tersmeden, född 1701. Principalen och fullmäktigen innchafva sålunda en sammanräknad ålder af icke mindre än i-5 år.'

(Not till första upplagan.)”ster, o. s. v. nästan at alla väderstreck; allmän ore-”da, allmän jäsning; eld i alla sinnen. ... I alla? ”1Ve;. En enda person bibehåller under hela detta lar-”mande uppträde hela sin köld. Med värdighet och ”iugn äskar han ljud — och far det. Allt tystnar; ”stormen lägger sig. Med lika mycken sanning som ”redighet upprepar han nu det hufvudsakliga af hvad ”hvar och en sagt och åsyftat; ingenting har, under ”det häftiga ovädret, gått förloradt för hans fattning: ”och — hvad mera är — mot ingen opinion visar han ”sig fiendtlig; för ingen låter han märka obehörig belägenhet. Här bedrager utseendet icke. Han har ”ända till figuren att föra ordet. Dertill är han ska-”pad. Och han har fört det, som en man egnar och "anstår. Stackars hans efterträdare !’’

Den sista punkten innebar en spådom, uttalad för några år sedan, och således helt och hållet utan personlig hänsyftning. Spåmannen har, som ordspråket säger, blott två vilkor: att ljuga, eller säga sannt.

Vid 1&23 års Riksdag vardt ingen ända på Adelns förtjusning öfver dess Landtmarskalk, och dessa tänkesätt gåfvo sig oafbrutet luft i ord och gerning. Jemte det vanliga anbringandet af hans bild i serien af Ridderskapets och Adelns Talmän, der endast den vid 1789 års Riksdag saknas, liksom i samlingen af Venedigs Doger i deras fordna Hertigliga palats endast den blifvit utesluten, som åsyftade att störta sitt lands statsförfattning; och jemte den skådepenning, som öfver honom preglades, med inskrift: ”Adel, kraftfull och lugn. Af Ridderskapet och Adeln 1823,” inom en eklöfskrans, (till hvilken inskrift Herr Montgommcriegaf ideen) graverades hans porträtt i miniatur för enskilda ledamöters af Standet räkning.

I tillägget vid a adra upplagan af dessa Skildringar, under kategorier: ”De Frånvarande,” hafva vi redan vidrört De Geers ädla hållning under den beryktade nattscenen den 1 Mars. Utom Schwerins själfulla föredrag, hade väl sannolikt Landtmarskalkens a plomb ej gjordt till fyllest att betrygga riksdagsmannakallets, genom denna tillställning, i Anckarsvärds person hotade oafhängighet; men utom De Geers fasthet hade säkert hvarken Schwerins eller hvilken annans framställning som helst, förmått rädda den fria yttranderätt, hvilken Ministeren nu hade för afsigt att qväfva i födseln. Också har man sig ganska noga bekant, att ooktadt det blå bandet och excellensbrefvet, oaktadt de välbekanta fraserna om belåtenhet, aktning, vänskap och förtroende, som de maktägande med så fulla händer utströ, ehvad det gäller att gifva en verklig tillfredsställelse luft, eller att dölja förtrytelsen' öfver en förödmjukande missräkning; så förde vederbörande i sitt sinne nederlaget helt och hållet De Geer till last. En och annan af de mest renlärige yttrade oförställdt, fastän icke offentligen, att De Geer spelte under täcke

med Oppositionen.

•

Under Riksdagen 1823 gjorde Grefvc De Gecr ett försök att sammansmälta och till enhet bringa Riksståndens öfverläggningar. Dels upplät han till gemensamt rådplägningsrum åt samtliga riksdagsmän den träd-gårdssalong, der Engelsk Gudstjenst nu mera förrättas. Betänkanderna angående financerna upplästes der af en Riddarhuskanslist och debatterades preliminariter punkt-vis. Dels sammanträdde, för att rådslå under hans presidium, ledamöteme af alla fyra Stånden på sjelfva Riddarhussalen. Mången anser i denna stund ett så beskaffadt gemensamt öfverläggningssätt utgöra en af de våsendtligaste och mest eftersträfvansvärda förbättringar i våra representativa former. Utan att tro alla brister derigenom afhjelpas, hålla vi dock före, att denna väg småningom leder till ett sådant mål; så mycket säkrare och så mycket snarare, om det sker frivilligt, i kraft af enskild öfverenskommelse. Ty att genom ett grundlagsbud tvinga till preliminära rådplägningar, eller af-skära rättigheten att fortsätta ntbyte af skäl, sedan Stånden hvar på sitt särskilda rum sammanträdt för besluts fattande, vore på en gång oformligt och motverkande ändamålet. Lusten att lysa och ordkrigsfehern hos Friherre Anckarsvärd gjorde nu i största hast ett oför-modadt och obehagligt slut på dessa sammankomster, med hvilka den vackra afsigten sålunda förfelades. Anckarsvärd passade nämligen på den första anledning som erböd sig, att inför ledamöterne af Representationens alla kamrar, nu förenade till en enda, ganska skarpt apostrofera den Konungens Rådgifvare, som ensam njutit äran att af Friherren erkännas för en värdig rival, det vill säga Grefve Bjömstjerna. Innan oflent-bghet ägde rum vid Riksståndens öfverläggningar, och innan tryckpressens publicitet tagit den djerfva flygt, livaraf densamma nu är utmärkt, voro de skrapor Representanterna tid efter annan tilldelade Ministeren ett slags Ordenshemlighet för Riddarhuset. Underrättelsen derom spridde sig väl, men ej så hastigt, ej så fullständigt och framför allt ej så lefvandc och åskådligt, hvarigenom intrycket nödvändigt skulle minskas. Mantog således ku förskräckligt illa vid sig öfver Tsjörii-stjernas mesavcnture. Hodie libi, eras mihi sväfva-de hela den bestörta Rådgifvarepcrsonalen för ögonen. Landtraarskalken bestormades naturligtvis med föreställningar, att ej vidare tillstädja ett så himmelskriande ofog. Och dermed vardt på dessa rådplägningar en ända. Det var likväl ej nu (Örsta gången frågan om dem varit å hane. Vid 1786 års riksdag loreslog denne Landtmarskalks fader, Friherre De Gecr, att alla lyra Stånden skulle sitta tillsammans, för att vinna tiden, hvartill då varande Landtmarskalken Duvall samtyckte. Afven Presterna yrkade vid nämde riksdag detsamma.

Vid Riksmötets början 1828 önskade någon upp-lifva denna öfverläggmngsmetod. Han ämnade derom väcka motion i Adelns Plenum. Af grannlagenhct an-mälte han likväl detta förut enskildt hos Landtmarskalken. Grefve De Geer erinrade interlokutörcn om det ofall, som föregående Riksdagen inträffat, på sätt nvss är nämndt, bad interlokutören afstå från sin föresats, och förklarade att han (Dc Geer) skulle anse motionens utcblifvande såsom ett prof af välvilja mot sig personligen. Från den stunden voro händerna bundna, och Talmanskonferensen har sedermera fortfarande varit det enda, otillräckliga foreningsbandet mellan Representationens splittrade elementer.

Med Riksdagen 1828—1830 förändrades scenen. Ilos De Geer träffades väl fortfarande samma seghet i tålamod och lugn; men vägrade propositioner började höra till ordningen för dagen. Ministerens vänner knorrade väl

mindre, incn Oppositionens funno ofta anled-. ning till missbelåtenhet. Dag från dag utvecklade sig mera frändskapen mellan Landtmarskalkens och Statsministerns för utrikes ärendema Grefliga valspråk *). Man fann väl intet föremål i Huset, som kunnat bättre än De Geer fylla Ordförandeplatsen; men man fann tillika, att han sjelf fyllt den bättre förra gången. Ingen Landtmarskalk, ifrån 1800 till 1828, hade gjort De Geer första hedersrummet stridigt — 1830 innehade han blott det andra. Mången påstod — sannolikt utan skäl — att orsaken kunde sökas i sträfvandet att stå väl "d la cour et au cabaret/' som ordspråket heter.

Emellertid hade Representationen i allmänhet honom att tacka för en högst väsendtlig tjenst. Med våldsamheten af en feberyrandes raseri kastade Ministern och Opposition sig gemensamt på realisationsidéen, förespeglad såsom ett arcanum mot allt samhällsondt, mot alla enskilda besvärligheter, och såsom ett förlof-vadt land för alla rättroende — lättrogne. Man såg å ena sidan Grefvarne af Wetterstedt, af Ugglas, Mörner, Löwenlijelm, Friherre af Nordin och Herr .Skogman, alla ledamöter af Konungens Statsråd, icke blott lemna sma röster åt förslaget och understödja detsamma med inflytandet af sitt tillstyrkande, hvarom i sådant fall ej varit annat att säga, än en innerlig önskan och ett patriotiskt hopp, att deras åsigt måtte vara den rätta i cn så genomgripande vigtig statsangelägenhet; utan äf-ven och i synnerhet ifra för en begäran af Ständerna

Dc Gcerska ättens valspråk, som återfinnes öfver den Grefliga hjelmprydnadcn på af Wetterstedts vapen, lyder så: ”non sans cause.”om Konungens sanktion å deras beslut, så: ”att, sedan ”alla föreskrifna åtgärder blifvit fullbordade, Banko-”Fullmäktige skulle derom bos Kengl. Maj:t underd. ”anmälan göra, som ägde, efter föranledande af Rikets ”‘så väl inre som yttre ställning, att utsätta dagen, då ”utvexlingen kunde börja, utan att, i delta af seende, ”vara bunden af någon i forvåg fastställd tide-”rymd.” Grefve af Wetterstedt, som yttrade detta och med hvilken de öfriga Rådgifvarnc förenade sig, tillade sig ”vara fullkomligen öfvertygad, att Konungen ”ej allenast skulle böra, men äfven icke ogilla den medling,, Grefven här haft den äran för Ridderskapet och ”Adeln framställa.” A andra sidan uppträdde Friherre Anckarsvärd och Herr Hjerta, att med värma omfatta den konstitutionella paradoxen, att Konungen redan, i kraft af gällande Grundlag, ägde sanktionsrätt öfver Kiksens Ständers financiella beslut; ja, Anckarsvärd beklagade till och med, att Konungen så länge förbisett detta sitt prerogatif och underlåtit att begagna sig deraf. På samma sätt yrkade Friherren vid ett tillfälle, att Konungen ägde afslå statsutgifter, dem Ständerna proprio motu besluta: en sats, tänkbar, om än i alla fall orimlig och förderflig, drifven af en Minister, som ville hämma fortskridandet af samhällsutvecklingen; men en oerhörd ursinnighet, uttalad af en sig så kallande Oppositionschef, på hvars skenbara motstånd ordspråket i hela sin styrka sålunda kan lämpas: ”snålheten bedrager visheten” *). Det var endast Herr Munck af

*) Friherre Anckarsvärd yttrade t. ex. den 7 September 1829 på Riddarhuset: "Jag anser det vara min pligt att förklara , det jag tror Konungens sanktion erfordras å all myutrcglcring, som från Rikets StändersRosenschÖld och interlokutören, hvarom nyss formalles, som på förhand reserverade sig mot alla eftergifter af Biksens Ständers grundlagliga rättigheter, att oberoende af Konungen handhafva Bankens angelägenheter, enligt 72 §. Regeringsformen, samt Herr Rosenqvist af Akershult, hvilken ej släppte igenom Konstitutionsutskottets förslag till ändrad redaktion af denna (J., som i början af innevarande Riksdag (1834) gjort så stort uppseende och huller, med mindre än att Adeln måste derom votera.

sida kan komma i fråga; och denna 5fvcrtygel.sc är så grundad på 72 §. Regeringsformen, att jag blott beklagar, att så väl Styrelse soin Ständer hittills förbi-»ett meningen af denna §.”

Denna teoriutvccklade Friherren ytterligare i följande svar på Herr Munck af Rosenschölds inkast: “Jag får taga mig friheten fästa uppmärksamheten dera, att jag icke föreslagit någon ny Grundlags §. eller förändring uti någon gammal, utan att Herr Munck af Resenschöld och jag dragit olika mening utaf en och samma äfvensom att det icke billigtvis bör anses för försök att utvidga Konungamakten, om man, såsom jag, då Styrelsen efter min åsigt förbisett en den förvarad rättighet, yrkaratt Regeringen ville inträda i den verksamhet Grundlagen utstakat,” m. m.

Ungefar samma sats om andemeningen af 7a §. dref Professor Agardh i Presteståndet, när frågan var om §:ns föreslagna nya redaktion vid innevarande Riksmötes början. Man anmärkte, såsom ej utan betydelse, att Frihcrrn

och Professoren samspråkat i ämnet vid den middag, som H. M. Konungen gaf en del Riksdagsmän, dagarna före afgörandet i Riksstånden.Oakladt Rldgifvarepersonalcns nyssnämnde officiella indiskretion; oaktadt majoritetens bland Ständerna blinda nit att utbedja sig en sanktion, hvaraf deras beslut ej var i behof, för att äga full gällande kraft; o-aktadt den retelse af en genom lag utvidgad makt och och ett enligt sakernas natur flerfaldigadt inflytande , som den erbjudna sanktionsrätten innebar, och för hvil-ka manövrerne vid detta Riksmötes början att ge-nomdrifva förändringen af 72 § Reg- formen ådagalägga, att man på högre ort ej varit alldeles känslolös, hyste dock Monarken personligen så föga benägenhet för hela den åtgärd, på hvilken det lockande pre-rogativet skulle utgöra sjelfva inseglet, att planen sannolikt uppgått i rök och Riksens Ständer lått hålla till godo förödmjukelsen af en vägran pä deras otidiga anbud, derest icke Grefve De Geer hos Konungen an-vändt sitt enskilda anseende, att förmå honom antaga och godkänna Representationens framställning. Någon, som noga kände detta förhållande, som för öfrigt hvar-ken bekymrat sig om Riksdagens flnanciclla frågor, eller gillade Regeringens föreslagna inrymmande i Bankens angelägenheter, och som vid mer än ett tillfälle bekämpat tolkningar af grundlagen, hvilka, under loppet af den sednare Riksdagen då De Geer förde ordet, utgingo från Landtmarskalksbordet, uppvaktade nu Grefve De Geer och betygade honom enskildt, huru djupt den förre kände värdet af det handtag, Grefven i förenämnde afseende gjort Representationen, och det förödmjukande i afslaget, från hvilket han räddat henne. Vi taga för afgjordt, utan att likväl känna det be-stämdt, att förändringen af 72 § Regeringsformen upptogs bland de bevekelsegrunder, De Gecr använde föratt aflägsna Konungens betänkligheter. Iläraf, och entlast häraf låter det förklara sig, att man bland Talarne för denna förändring vid innevarande Riksmöte äf-ran träffat Grefve De Geer.

Sedan karaktersdragen af Svenska Adeln såsom Stånd i tidens degel sammansmält med statens öfriga bildade folkklasser, och af alla dess fordna företrädesrättigheter ingen annan återstår, än äsigternas stora tummelplats — Riddarhuset, och Hoftitlarnas toma rang, afspeglar nu mera hvarje medlem af detta Stånd blott sin egen individualitet, den förnämste så väl som den ringaste , den rikaste såväl som den fattigaste. Der intet ståndsinteressc mera äger rum, kan ej finnas stånds-anda; der begge äro försvundna, är ståndsskillnad ett ord utan betydelse. Är detta väl, eller är det illa? Allt nog: det är ett faktum, om hvars tillvaro Grefve De Geer lemnar ett nytt bevis. Samma oblida öde, som beröfvat Sveriges snart sagt enda Mecenat, Grefve Trolle Bonde, synen, har nekat De Geer sinne for vetenskaper, litteratur, skön konst, m. m., och den rikaste Grefve i Sverige har för sitt fosterlands förkof-ran och sina landsmäns själsodling ej gjort mera, än den torftigaste borgare i Trosa eller Sölvitsborg. Det är blott några präktiga landtslott som skola infor efter-verlden vittna, att en Grefve De Geer funnits. Men hvad äro dessa fii slott mot alla de, hvilka en Friherre Ramel lät uppföra vid Ofvedsklostcr, Maltesholm, Löheröd, Tullesbo, Widarp, och hans Romerskt kolossala väganläggningar i Skåne, och livad var likväl Ramels rikedom jemförd med De Geers? Att den sednare, såsom privatman, öfvat välgörenhet mot många enskilda, och såsom husbonde är en far för sina talrika under-hafvande, hedrar visserligen hans hjerta; men uppfyller ej i allo de anspråk, samhället äger på sin förste ädling (ty den rikaste ar i våra dagar alltid den förste). Beklaga måste man, med Svenska Minerva, att rättigheten till fideikommissers stiftande nu mera i kraft af lag är tillintetgjord. Utan tvifvel är det endast detta, som hindrat Grefve De Geer, hvars namn bland efterkommande endast skall lefva införlifvadt med Grefve von Plåtens, att inköpa och såsom fideikommiss åt sin ende tnåg öfvcrlemna det sista minnet af Plåtens verksamhet: Motala mekaniska Verkstad. Det hade varit att på ett Ivsande sätt afhugga den gordiska knuten om denna stiftelses vidmakthållande. Det hade varit, att rädda det olyckliga Kanalbolaget från en stor förlägenhet, livaruti det blifvit inledt af Grefve von Plåten. Det hade varit, att visa hvad en Svensk Riddersman uträttar, då börd och förmögenhet äro parade. Det hade varit, att i nutidens och framtidens annaler förena De Geerska och Platiska namnen genom ett ännu herrligare hand, än blodsbandet. Dock, Riksens Ständer äro ännu icke åtskiljda, och det är sannolikt, att om Grefve De Geer önskade verkliggöra en sådan plan , skulle Konunga- och Lagstiftande makterna tillåta ett undantag från den allmänna regeln, och till förmån för fosterlandets slöjdflit samt von Plåtens och De Geerska namnens ära, stadfästa stiftelsen, såsom fideikommiss vid deras förenade ätt, af Motala Mekaniska Verkstad, en skapelse af Mannens med jemviljan outtömliga planförråd, hvilken inrättnings räddande från uudergång vore den ädlaste frukt, som den ädle Mannen kunde skörda af sina millioner.Till vedermäle af Adelns fortfarande förtroende för Grefve Dc Geer, blef han vid

Riksdagen 1834—35, dä Ståndet saknat honom i Ordförandestolen, vald till Elektorernes Ordförande först, och till den främste Ledamoten i Hemliga Utskottet sedermera. Man må tänka om de första Utskottstillsättningarna detta Riksmöte hvad man behagar, så måste man dock medgifva, att Utskotten hlifvit vida sämre befolkade, sedan de första Elektorerna och i spetsen för dem, De Geer afträdt från valbefattningen. 1 Hemliga Utskottet synes han oss vara minst på sitt ställe; ty der fordras på en gång statsmannens blick i Utskottet och hofmannens vana utom detsamma, att med flit så begå indiseretioner, det de hafva utseende af ofrivilliga och förtroliga meddelanden. Hos Grefve De Geer träffar man ingendera af dessa egenskaper. Han är hvarken statsman eller hofman; men Landtmarskalk för lifstiden hade han bort vara.

Den enda vetenskapsgren, som De Geer skänkt någon uppmärksamhet, någon uppmuntran, är läkarekonsten, och läkarevården kan ensam berömma sig af hans frikostighet. Som en Furste belönar han tillkallade Läkares möda, och under cholerans härjande i hufvudstaden lät lian på sin enskilda bekostnad inrätta sjukhus till de församlingars tjenst, i hvilka han är husägare: ja, hans ädla omtanka utsträckte sig dessutom välgörande till medicinalvårdens understöd i Upsala stad, der han äfven är ägare af fastighet.

En man i Grefve De Geers afundsvärda och af-undade samhällsställning kan naturligtvis i det allmänna livarken göra eller låta något, utan att det blifver bemärkt och bedömdt. Hans bortovaro från hufvudsta-den raedan den hade glädjen att äga till gäster H. K.' H. EnkeHertiginnan af Leuchtenberg och H. K. II. Kronprinsessans öfriga Anforvandter, gjorde å ena sidan lika stort uppseende, som å den andra den omständigheten, att ingen egentlig fest, ingen lysande hankett anställdes i Stockholm for dessa Konungahusets höga och kära Gäster, utom ett par Lustlägersrevuer ined dans i paviljongen på Drottningberget, som årligen förnyas, samt några Hofvets middagar i Konunga-borgen och på Lustslotten, hvilket ej eller lärer vara så alldeles ovanligt. Man fragade sig, om slottsbackens äreport vid Konungens återkomst fran Norrige hösteu 1835 så inedtagit Stockholms Borgerskaps tillgångar, att detta, eljest så beredvilligt att gifva sina undersåt] i ga känslor luft i präktiga tillställningar, hvilket skedde äf-ven när StorHertigliga Badenska Familjen här besökte f. d. Konungen och hans Gemål, nu deremot ej pu ringaste sätt lät höra utaf sig? Och hvarföre — frågade man sig i sammanhang dermed — höll då Grefvc De Gecr sig undan vid dessa glada högtider? Var det höjden af granlagcnhet, för att icke gifva anledning till jemlorelser mellan hans rikedom, hans ägovälde och de höga Fremlingarnes? Eller ville han låta förstå, att i inån som Anckarsvärd blifvit sjelfskrifven på Hofvet, borde han der blifva mera sällsynt? Eller delade hau den åsigt, hvarmed Grefvinnan Tessin d. y. tröstade en anhörig, som fallit i Lovisa Ulrikas onåd: "Ce regarcl ménacanl — yttrade hon — dont die a été hon-norée par la Reine n'a rien de dangereux _, sans quoije ser ais morte ily a lo ngt e ra p *? \

Nam-Namnet De la Gardie är i vara hälfder mindre uråldrigt än frejdadt, och, hos flera bland de ryktbaraste som burit det, mera lysande äh • vördnadsVärdt. Stamfadern Pontus, Konung Eriks förtrogne, var tillika Konung Johans handllangare, att från den äldre broderns på den yngres hufvud förflytta den förstföddes ärfda krona. Sonsonen Magnus Gabriel, stormodig i lyckan, fegt krypande under motgången, var i rådslagen värdig den tid, när Sveriges funktionärer voro Europas mönster, men i uppförande vacklande och ränkfull, som hade han tillhört en sednare period, då förstenad och folkgunst skiftesvis hålla nyckeln till portarna af lyckans tempel. Men stora och långvariga krigiska förtjenster utplånade från stamfaderns rykte fläckarna efter det förrådda förtroendet och den svikna troheten: och sonsonens höga, djupa bildning, hänförande vältalighet, det frikostiga hägn han skänkte lärdom, duglighet, vetenskap och konst, hafva kommit mången att glömma hans stora karakterslylcn, som ej sällan voro menliga för fäderneslandet, i synnerhet under hans täflan om inflytande med vår odödlige Axel Oxensijerna. Odet har emed-lertid fogat så, att inom denna ätt hos sonen aldrig återfunnits faderns fel. Glansen af Jacobs bragdrika lef-nadslopp fördunklades således ej af den tvetydighet i uppförande, hvilken skadat Pontus De la Gardies eljest stora rykte; och Gustaf Adolph De la Gardie ägde den redbara pålitlighet, som Magnus Gabriel helt och hållet saknade.

Men hvarföre denna blick på personer i forjlnina tidehvarf, då frågan nu angår egentligen blott det och de niirvarande?Emedan den karakteristik, hvartill vi ämna nu försöka ett utkast, erbjuder hufvudsakligen samma con-tourer, samma dagrar och skuggor, bvilka gått i arf med De la Gardieska namnet, hvars fleste utmarktare

individer äga mycken likhet i skapslynne. Yi hålla nemli-gen före, att Grefve Jacob Ponttjsson De la Gabdie, innevarande Riksmötes Landtmarskalk, skulle, om hau lef-vat i Christinas, Carl X och Carl XI:s tid, kunnat fylla sin frändes, Magnus Gabriels plats; att denne, förflyttad till Gustaf IV Adolphs, Carl XIII:s och Carl XTV Johans regeringar, skulle handlat i samma anda, som Riddarhusets tredje Grefve i våra dagar; och att olikheterna dessa begge emellan mera ligga i förändrade tidsförhållanden, än i personernas egenheter. Det är i detta som i andra fåll bäst, att låta handlingarna tala; och det är genom dem, läsaren på det säkraste och mest interessanta sätt gör bekantskap med nu varande Landt-marskalken — en bekantskap, som, hvad det öppna, lediga, förbindliga väsendet angår, ganska många redan långt för detta haft den lyckan att personligen göra i de talrika omgängeskretsar ur alla samhällsklasser, som kunna smickra sig af att hafva med honom stått i beröring.

Första gången allmänheten hörde talas om Grefve De la Gardies person, vann den ett lika stort som odeladt bifall. Sedan han vid 20 års ålder, såsom Kapten vid Lätta Dragonerna deltagit i kriget mot Ryssland 1788, och följande året inställt sig vid det Riksmöte, som i Sveriges annaler är vordet så ryktbart, genom en Konungs maktbegär och den list ban begagnade att tillfredsställa detsamma, samt genom Riddarhusets sjelfständiga och kraftfulla motstånd, så obkt deegenskaper, hvilka 45 år sednare äro kännetecknet på Rikets första Stund, erhöll De la Gardie Gustaf III:g befallning, att arrestera några bland 1789 års patrioter. I stället att genom blindheten och snabbheten af sin lydnad söka vinna en Konungs bevågenhet, hvilken åt sina gunstlingar strödde med fulla händer allt hvad snillet har skönt, vällusten förföriskt och lyckan retande, vägrade De la Gardie att hörsamma Gustafs vilja, föredrog att återlemna sin egen värja och gick ur tjenst, innan han ännu uppnått sitt andra och tjugonde år. Sådan var ännu den tiden Svenska Adelns ståndsanda; så tidigt och med så mycken inneboende styrka gaf den sig tillkänna äfven hos dess yngre personal, jemnväl hos dem deraf som företrädesvis voro och syntes böra vara kallade att intaga främsta platsen uti Konungen« nåd och i hans omgifniug. Gustaf förstod mästerligt uppskatta och urskilja de personer, hvilkas omgänges-gåfvor och utseende skulle öka hofcirkelns behag. Han var angelägen att der fästa en man, då ännu blott en yngling, som tillika har ett historiskt namn, hvilket, strålande i sin högsta glans under den lättsinniga, men lysande, men ryktbara Christinas tidehvarf, ej borde helt och hållet saknas i Gustaf III:s. Den döende Konungen utnämnde på sotsängen De la Gardie till KaptenLöjtnant vid Sin Drabantcorps. Det var i denna egenskap han stod vid Gustaf Adolphs sida och i det största anseende, under hela dennes regering. När De la Gardie vid högtidliga tillfällen visade sig i den Ridderliga rustning, som så väl passade åt hans ädla, högväxta gestalt, hvilade ofta Drottning Fredrikas förtjusande blickar på honom länge och med välbehag. Likgiltig kunde han ej vara för uppmärksamhet af denskouasle Prinsessa, som någonsin flätat sina lockar kring det Svenska diademets juveler. Men något annat för* hållande ägde dem emellan icke rum. Honny soit qui mal y pen se/ *)

*) Författaren har sig bekant, att dessa uttryck i första upplagan blifvit missförstådda och föranlcdt skymfliga misstankar. Det är således hans pligt att i denna upplaga undanröja hvarje stymmelse till missförstånd. Författaren förklarar derfÖre bestämdt, att ofvanstående skall förstås efter bokstafliga ordalydelsen, och att lika litet i hans mening som i verkligheten finnes något, som kan lända den Furstinnas rykte till mehn, hvars dygder och bohag hade förtjent en thron af varaktigare beskaffenhet är Gustaf IV Adolphs. Hon hade dessutom den för en Drottning vördnadsvärda egenskapen , hvilken CARL JOHANS gemål äfven besitter och som cn gång skall göra H. M. Drottning DESJDERI AS namn i liäfdcrna kärt och saknadt: den egenskapen, att icke, hvarken hcmligeu eller uppenbarligen blanda sig uti regeringsurenden, hvilket, om Drottning Fredrika varit ett räukfullt fruntimmer, temligen lätt kunnat ske, emedan hennes gemål cj var hunden vid strängt konstitutionneid former. IIcnries Kammarfruar voro derfÖre dc obetydligaste och obemürk-tastc varelser i vcrldcn. Intet nådcvcdcrmälc stod genom dem att vinna, och ingen hland dem var af fjon-stesökande känd ens till namnet. Vilcrana således derhän trovärdigheten af den uppgift, som vi sett i några enskilda anteckningar, att Drottning Fredrika, hvars första, englarena kärlek Condécrnas sista telning lyckats att tända, skall underblåst harmen och oförsonligheten mellan maktens David orh Goliath, mellan Gustaf IV och Napoleon I, hvilken sednare — nyare tiders utan jcmforelsc störste man — aldrig kunnat från sitt rykte utplåna fläckarna efter morden.i löp>-grafven vid Vincennes, på Tyrolarcn Hofcr och BoVhandlaren Falm i Hamburg.Bland de lyten, med hvilka våra Skildringar

aro Behäftade, har man uppräknat vår mindre leende tafla af Svenska Adelns belägenhet efter 1809. Yi tillstå rätt gerna, att ett fel härvid blifvit begånget, och hvad värre är, begånget med berådt mod. Felet består dock ej i taflans bedröflighet, men i valet af utgångspunkt. Vi hade träffat sanningen närmare, om vi något litet närmat den epok, som utgdr gränsstenen. Af grannlagenhct haf-va vi skjutit den ett steg tillbaka. Läsarens urskiljning och egen uppmärksamhet på tidens tilldragelser framflyttar utan svårighet denna gränssten till sitt behöriga ställe. Må sedan, fiån det håll den bestraffande anmärkningen kommit, beräknas räntan af den vinst, som kan belöpa på anmärkningens godkännande.

Yi upprepa således ännu en gång, att Adeln efter 1809, sig till föga fromma, undergått en högst väsendt-lig förändring, hvad dess moraliska och ekonomiska fysionomi beträffar. Ur denna synpunkt skulle man, ej olämphgen, kunna indela Riddarhuset i helt andra tre klasser än Grefvar, Friherrar och Adelsmän. Man skulle nemligen kunna hänföra till den första klassen: de rika, om hvilkas tillvaro allmänheten aldrig erinras oftare eller på annat sätt, än då de gifvit någon fest, hvilken Kungliga Familjen täckts hedra med Sin höga närvaro; till den andra: de skuldsatte, hvilkas hela förhoppning hvilar på lån, sysslor och bränvinspanuan-, till den tredje: de fattige, med dagens frätande berg-aingsbekymmer i hjertat, och ccssionsansökningen eller grafven i perspektif. Det gifves visserligen också en fjerde klass, som dock snarare torde kunna räknas till undantagen. Det är de någorlunda behållne, som lef-va af sin jord eller sina kapitaler, obemärkte och inskränkte, såsom snäckan i skalet.

Före 1809 var forhållandet helt annat. Aristokraten då satte en smula värde på sin börd, det år sannt; men han legitimerade sina anspråk på företräden, genom ett handlingssätt, som vittnade att han begrep dessa företrädens betydelse: begrep, att just 1 kraft af dessa, bans land och landsmän i sin ordning ägde anspråk på hans omtanka, på hans verksamhet, på hans börs. I mån som han härigenom spridde gagn och trefnad omkring sig, blef han väl icke populär, men högaktad; ty den tiden var det ett ännu okändt konstgrepp, att jaga efter popularitet genom klingande fraser i stället för handling, och genom ett hyckladt förakt för prerogativer, från hvilka man likväl är långt ifrån att vilja afstå, om det gällde att för allmänt väl nedlägga dem på fäderneslandets altare. I våra dagar, då högfärd öfver anor är vorden ett oting och högfärd öfver penningar en moralisk farsot, har Adeln dragit sig tillbaka inom det innersta af privatlifvet, inskränkande sig till den negativa förtjensten att menlöst låta sakerna hafva sin gång; och det medan det tviflande slägte, som på alla punkter af den civiliserade verldcn uttränger det troende, öfver allt, vill, med Thomas, sticka sitt finger i hålen: vill se något positift: vill förnimma resultater.

Innan någon ansträngning var af nöden, för att vidmakthålla ett anseende, som ägde helgden af urminnes häfd, i en period då religionens och politikens dogmer på de fleste ställen träffade gemensamt renläriga tillbedjare — i denna period lade likväl Adeln ej, såsom nu, armarna sorglöst i kors, underkastande sig med flegmatisk undergifvenhet för ödets skickelser, den lott,händelserna varda anvisande. Nej, Adeln handlade då af egen drift ungefär så, som den ringaste aning om hvad dess frid tillhörer bort förmå den att bete sig uti närvarande kritiska konjunkturer. Vi behöfva ej hemta exemplen från hedenhös, icke ens från Sveriges och dess Adels lysande epoker. Ännu Gustaf IV Adolphs regering erbjuder bevis på hvad vi anföra, bevis som äga det närmaste samband med Grefve De la Gardies biografi och karakteristik.

Det var hans iakttagande såsom Svensk Minister bos hofvet i Wien af hvad som föreföll, icke blott på den politiska horisonten, utan äfven i vetandets öfriga regioner, och hans berömliga nit att på sitt fädernesland inympa hvad deraf för detsamma kunde vara tjenligt» som Sverige har att tacka för vaccinens välgernin-gar. Fördomar och farhågor måste besegras, vanor af-brytas, de praktiserandes fafän ga och egennytta lugnas, innan burskap beviljades åt den nya methoden. Exemplet, den oemotståndligaste af all vältalighet, gjorde äfven i detta fall slag i saken. De la Gardie lät vaccinera sitt eget barn, sin enda son, honom, som allt för tidigt, men af belt andra orsaker och vid manlig ålder, blifvit undanryckt sin faders och sin makas kärlek, sina bekantas vänskap och de förhoppningar för det allmänna, som alstrades af hans ridderliga tänkesätt och ägde en grundval i fastheten af hans karakter. Gustaf De la Gardie var det första Svenska bam, på hvilket vaccinen blifvit använd.

Knappt hade ryktet om Pestalozzis undervisnings-method hunnit sprida sig till Sverige, innan dess upplyste ädlingar vid seklets början voro betänkte att derom inhemta tillförlitlig underrättelse, för att göra äfvenSverige

delaktigt af detta undervisningssätt. Kongl. Sekreteraren Rosenstein (densamme hvilken hade det ryktbara yttrandet frun ett fönster i Riddarhussalen till samlingen på Riddarhustorget, under det Gustaf III ha-rangerade Adeln i dess Plenum) hade förvärfvat rykte för skicklighet i ungdoms handledande, derigenom att han, som ägt sig anförtrodd uppsigten öfvcr den rike arftagarens till Adelsvärdska fdeicommisset något stormiga ynglingaår, lemnat honom stadgad och hoppgifvan-de ifrån sig. At denne Rosenstein uppdrogo nu Gref-ve De la Gardie, den oförgätlige fosterlandsvännen Friherre Rutger Macklean och Friherre Otto Ramel, att på deras bekostnad resa till Pestalozzi i Schweitz, der han i Slottet Burgdorf hade sin läroanstalt, för att på stället derom inhemta nödig kännedom *). Med ansprå-

----------T: _ >i _

) Danska Regeringen, alltid uppmärksam på tidchvarfvct i nlel lek tuella framsteg, skyndade att afsända till Burgdorf tv en ne offentliga lärare, flir att inliemta kännc-dom öm det der titöfvade nndervisnihgssättct. Preussiska Statsministern von Massow skref ett bref till Pestalozzi, hvars metod undersöktes af en för sådant ändamål i Berlin nedsatt Kommitté och Fredrik Wilhelm sielf aflät en kabincttsskrifvelsc till Skolläraren Gedikc, hväri Konungen yttrade den önskan, att han under den resa, han var i begrepp att företaga för sin helsas skull, mutte uppehålla sig uti Schwgitz och göra sig bekant med Pestalozzis undervisning, då ersättning lofvades honom för resekostnaden (Gedikc dog i4 dagar efter sedan han inhändigat sin Konungs bref). I Frankrike omfattades metoden med värma af Reinhard, som varit Franskt 3ändcbud i Helvcticn och innehade en Statsministersportfölj samtidigt med General Berna-dottq; ja, sedan Franska Armeen intryckt, och man börjat befara, att institutet skulle nödgas lemna platsten af redan åt ungdomens uppfostran gjorda tjen ster, är det således man finner De la Gardie i spetsen för Sällskapet till Yexelundervisningens befrämjande; ocb

i slottet Burgdorf åt en Fansysk Ståthållare, blcf denna farhåga helt och hållet stiugrad, sedan General Ney tagit läroanstalten i ögonsigte och lofvat den sitt beskydd. Icke ens Ryssland Tar kallsinnigt für Pestalozzis undervisningsmetod, på hvilken kåde Alexander och flera Ryska Magnater använde stora summor, 1 Sverige var det ofvanuumndc tre personer, som skickade Rosenstein till Schrvcitz, och Öfverstclöjtnant Torncrhjelm, hvilken ditsändc Magister Viereck. Allt detta tilldrog sig vid början af innevarande århundrade.

Dc fyra Svenska ädlingarncs vaksamhet under Regeringens slummer innefattar kanske ett ui\dantag från den sats, som Professor Geyer uppställer i de ord, hvarmed han slutar Andra Delen af Svenska Folkets historia. "Då jag skrifver Svenska Folkets historia — säger han — känner jag bättre än någon, att det är dess Konungars." Uttrycket är så vackert, så värdigt den store häfdatecknaren, att vi gerna tro honom hafva rätt i detta så väl som i mycket annat, huru litet smickrande det än må vara för de Furstar, i hvil-lus regeringstid trefnad och välstånd och furkofraa, belåtenhet och glädje, redlighet och redharhet, trofasthet och ordhålliglict dels minskats, dels försvunnit. Vi hoppas med vår store Konung, att Professor Gcijer måtte "framhärda i sin hedrande och Christliga fürc-"sats," att genom en grundlig och skarpsinnig utveckling af dessa förhållanden, som fortjen a att behandlas af en penna sådan som hans, "bevara kommande släg-"ter från de misstag och villor, som vid åtskilliga tid- "punkter fört Sverige Lill branten af sitL fall." (Re H. M. Konungens nådiga hamlbrcf till Professor Ccijer, infördt i Post- och Inrikes Tidningen N;o no den t5 Maj i834).hans Ordförandeskap i Sparbanken anstår ej Ula en man, som åt medborgligheten skattat ej endast ord, men afven mödor och penningar. Också har han rönt den sällsynta lyckan, att erhålla tecknet af det högsta förtroende: Landtmarskalksstafven, utaf tvänne Regenter, så olika i storhet, i snille, i bragder, i grundsatser, som Gustaf Adolph och Carl Johan; af den förre vid landt-dagen i Pomern 1806, af den sednare vid Riksmötet i Stockholm 1834. Om det sednare uppdraget torde ännu vara förtidigt att uttala ett totalomdöme; ty trompetten bar ej ännu åtskilt Ständerna, och ante obitum nemo beatus. Hvad det förra Ordförandeskapet åter angår, utöfvades det till gemensamt nöje for De la Gar-dies då varande Konung och deras, hvilkas hufvudman han för tillfallet var. Långt ifrån att fortänka honom, det han af erkänsla för sin Monarks så utmärkta ynnest, bemödade sig både enskilt och offentligen att visa honom tillgifvenhet, skulle dett tvärtom varit ett fel, om han kallsinnigt och med liknöjdhet bemött Konungens gunst: och öfver delta fel hos sin omgifning hafva regerande Furstar sällan eller aldrig orsak att beklaga sig. Ty alla Furstar äro "de bästa, så länge de lefva," som Kotzebue säger, hvilket uttryck vi, med hemtad anledning från just den Konung

och den undersåte, om hvil-ka nu är fråga, sknlle vilja modifiera till följande lydelse: JJsd länge de regera.JJ Bland enskilda fall, då De la Gardie sökte göra f. d. Konungen till nöjes, må nämnas, att han erbjöd sig för sin egen räkning inlösa de till Lund från Köpenhamn öfversända exemplar af en i Tyskland utkommen ströskrift, kallad: JJUeber die Projecte eines grossen Souverainshvaruti Gustaf Adolphs resor i Tyskland och politiska system ganskaskarpt tilltygades. De la Gardie ville hindra skriftens spridande och uppsända exemplaren till Konungen eller Dess Hofkansler, hvilket sednare kom att ske genom en tredje persons förfogande.

I spetsen for en talrik deputation af Skånes Ridderskap och Adel, som utkorat De la Gardie till sin Ordförande, höll han vid en offentlig audiens i Malmö på f. d. Drottningens födelsedag den 12 Mars 1807 följande tal till f, d. Konungen:

”Ofta hafva oskrymtade offer framburits för ko-nungathronen, aldrig något renare än det Skånska Ridderskapet och Adeln i dag nedlägger vid dess fot. Det är icke en grundad förmodan, icke ett säkert hopp, som eldar vår tacksamhet. Yi skörda sjelfve redan förstlingen af de frukter Eders Kongl. Majtts visa författningar skänkt denna landsort, och vi vete att vi lem-na i arf åt våra barn de ökade förmåner, som kloka anstalter alltid af tiden herata.

”Då åkerbruket, af århundradens okunnighet och fördomar vanvårdadt, uti Enskiftesförordningen upp-hjelpes till den höjd, hvartill jordmån och luftstreck det ämnat; då möjligheten synes att under lugnare dagar, äfven i ökade spannmålstillgångar, emå en förnyad och riktande handelsgren; då idoghet uppmuntras och näres genom en lättare afsättning af de ämnen den alstrat ; då all slags rörelse upplifvas af hemmans anläggning och förbättring, så skall ofelbart hvarje år öka den enskilda trefhaden, och med dem, det Allmännas väl.

”Vid åtnjutandet af dessa mångfaldiga förmåner, dem vi äga af Eders Kongl. Maj:ts hand, dem Eders Mij:ts outtröttliga omsorg för vårt väl danat, huru svår,huru tryckande blefve icke föreställningen om möjligheten att samtid, men isynnerhet efterverld, kunde beskylla oss för känslolöshet.

”Tillåt derföre, Stormäktigstc, Allernådigste Konung, Skånska Ridderskapet och Adeln att ia resa en minnesvård, till förevigande af £ders Kongl. Maj:ts väl-gerningar och deras undersåtliga erkänsla. Malmö stads nya torg är det stället, der vi i underdånighet önska oss tillstånd att uppföra densamma, helst detta torg kommer att bära Eders Majrts eget höga namn.

”Vi våge smickra oss med Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall till en underdånig begäran, den vi frambära på en dag, som hvarje gång hon återkommer, fröjdar Konung och undersåtare med åtankan af det dyra prof Försynen på densamma lemnat och Dess ömma vård om Eders Kongl. Maj:ts egen och Svea folks sällhet. .

”Unna oss, allernådigste Konung! den tillfredsställande tanken, att då våra efterkommande, än efter seklers förlopp, stanna vid en sådan minnesvård, skola de, med lika rörelse som vi, af erkänsla och tacksamhet säga :

”Denne restes icke blott af trogne och lydige un-”dersåtare åt en vördad Konung; den helgades äfven ”af tacksamma bam åt deras och landets älskade

”fader.”

”Vi anhålle i djupaste underdånighet, att i Eders Kongl. M»j:ts nåd och ynnest få vara inneslutne.”

Härtill svarade f. d. Konungen:

”Jag emottager med mycken tillfredsställelse detta förnyade vederinäle af Skånska Ridderskapets och Adelns tillgifvenhet för min person. Lika naturligt det är, attRiddcrskapet och Adeln, såsom det forstå Standet, vid detta tillfälle gifvit första efterdömet, lika så naturligt bor det förefalla, om jag gör den anmärkning, att jag önskade det Ridderskapet och Adeln med sina Medständer samrådt i detta ämne *); ty om Ridderskapat och Adeln finner sig lycklige genom de af mig vidtagne författningar, har jag anledning att tro, det de andra Stånden dela med dem lika tänkesätt. Afven kau jag icke nnderlåta att göra en ytterligare anmärkning, att da jag, med de nu åberopade forfattningar endast uppfyllt en af mina första pligter, så är jag redan fullkomligen tillfredsställd genom den af Eder yttrade tacksamhet, och finner deruti min största belöning. Jag har haft den lyckan alt befinna mig i mera gynnande omständigheter än mina Företrädare, hvilka i samma belägenhet, säkert gjort hvad jag nu kunnat

utföra, och som äfven till en del af dem blifvit beredt. Detta tillfälle återkallar ock i mitt minne den hjelte, som ånyo återvunnit Skåne till Sveriges krona, och utom hvilken det nöjet jag i dag erfar, kanske varit mig betaget. Denne aktningsvärde man är Fältmarskalken Grcfve Stenbock, hvilken jag skulle önska att företrädet lcin-nades, och att honom cn minnesvård uppreses, hvartill han äger en så ojäfaktig rätt. Jag hoppas Ridderskapet och Adeln är öfvertygadt, att min önskan är likaså oskrymtad, som min tillfredsställelse skall blifva fullkomlig, om densamma uppfvlles. Jag åkallar till vittne GeneralGuvemören Herr Friherre Toll, att jag re-

*) Konungen erinrade sig ej bildstoden åt hans egen far, upprest af Stockholms Borgerskap ensamt, såsom inskriften utvisar.dan för närmare tvä år sedan hyst samma tanka. — Jag ber Skånska Ridderskapet och Adeln vara försä-kradt, att denna dag skall hos mig alltid vara förvarad i ett kärt minne, och att de af Ridderskapet och Adeln yttrade tänkesätt ej annat kunna, än öka den välvilja och Kungliga nåd, hvarmed jag är dem alla i gemen och hvar och en i synnerhet välbevågen" *).

*) Den store Konung, som beredt Skandinaviska half-öns nu varande Förening, har gifvit ver Iden ett ännu mera lysande exempel af högsinnad sjclfförsakelse. Kort innan Norrska Storthingcts upplösning i836 och INorrske StatsMinistcrn Lövcnskjolds ställande under tilltal inför RiksRätt, spridde en så sällsam dager öf-ver en mängd förhållanden, som dittills blänkt i patriotisk hägring, hade en *'anonym insändare" låtit införa i ett bihang till Norrska Tidningen ''Morgenbladet" en uppmaning till subskription för uppresande af en minnesvård åt CARL JOHAN. Hans Maj:t hastade, att, genom nådigt handbref till Norrskc StatsRådet Collctt (återgifvet i sin helhet först i "Norske Rigstidende" och sedan i ''Sveriges StatsTidning"), undanbedja sig denna gärd af anonymt nit. ''Den "anonymes afsigter — yttrar Högstdensamme —* äro ''tvifvelsutan uppriktigt välvilliga; men Jag tror, att ''verkställigheten af dess förslag (så framt det någon-'*sin kommer att verkställas?) icke bör äga rum förr, ''än Försynen kallat Mig till ett annat lif. Det är "vid denna tidpunkt, som Norrige kan med oväld bedö-"ma Mina regeringsåtgärder. Hittills har Norrige deraf ''skördat yttre fred, inre lugn, förbättrade finanser ''samt ordning och bestämdhet i rättvisans skipande. ''Vi söka att göra våra lagar fullkomligare; vi fästa ''oss hufvudsakligcn dervid, att de må göras tydliga ''för alla rättsökande, samt att domaren, hvars strängt ''ålagda pligt är att tillämpa dem, må vara genom-Emcdlertid nalkades synbarligen en stor politisk kris. Gustaf Adolph hade väl icke bhfvit ''ammad i

trängd af samma orubblighet, som lagen sjclf äger. — En sädan seger är lika ärofull som den, hvilken på slagfältet eröfras. Denna sednarc leder väl ock till dessa lyckliga slutföljder, men genom styrkans tillitandc, och genom de blodiga hjelpmcdcl, som af stridernas genius utGnnes. — Underrätta StatsRådcts medlemmar och allmänheten om min önskan, att ingen verkställighet af det förslag, hvarom ofvan-nämnde inbjudning handlar, må vidare komma i fråga; samt tillkännagif, att Jag icke tror Mig böra emottaga denna gärd, ehuru smickrande för Mig Jag än Gnncr den vara."

Gustaf Adolph begagnade (som Läsaren ser af hans ofvanintagna svar till Skånska Adelns deputation) tillfället att något vidröra, "hvad han haft den lyckan" att till landets båtnad ''kunna utföra." Hvad den inre förvaltningen angår, var mången ock af den tanka, att det sålunda ''utförda" verkligen förtje-nade att omnämnas. Det skedde till och med af KansliRådet Norberg i det Akademiska tal, hvarmed Regementsförändringen Grades vid Universitetet i Lund, hvarföre talet infordrades af Akademiens Kansler, och blcf då först genom tlyck offentliggjordt, sedan vissa modiükationer hlifvit iakttagna. I stället har Öfvcr-ste Gustafsson i sin bekanta ströskrift: ''Den Trettonde Mars," tagit sig den friheten att sjelf förtälja, huruledes under hans regering "Sverige konsoliderat "sig, och hvad som der ännu Gnncs af denna grund-''val, vittnar härom; dess utländska skuld betal-"tes redligt, och intet nytt lån upptogs; äfven så "sannt är det också, att Konungen aldrig gjorde bruk ''af detta slags tjenster, som allt för ofta erbjödos af "FinansMinistrarne. Inkomsten af jordegendom förö-"kades genom nya odlingar, så väl i dc fruktbarasteCarolinska ekvaggan" *), men han ägde i hög grad Ca-rolinska envisheten och öfvermodet, saknande blott det personliga mod, som uppenbarade sig hos Carl XII, hvilken han tagit till mönster och sökte härma, i grundsatser så väl som i klädedrägt. Det var derföre Gustaf Adolph alltid bar sina drabanters uniform, med uppstruket hår, och fägnade sig barnsligt, då någon anmärkte hans likhet i utseende med Nordens Alcides. Med denne delade han åsigten om Konungaväldets him-labuma allmakt, och satte, med honom,

sin ära uti att spela om kronor — ett spel, på hvilket han omsider förlorade sin egen. Sverige, som så dyrt lått betala Stanislai purpur, gaf för Bourbonernas **) sitt sista

”som de mindre fruktbara trakterna. Sveriges huf-”vudrikedom: jerntillverkningen förökades nästan till ”tredubbla beloppet. Man gräfde kanaler, för att "lätta kommunikationerna; fabriker, manufakturer och "de sköna konsterna uppmuntrades; handeln beskyddades och åtskilliga hemman anlades.”

*) Sc Biskop Wallins predikan vid H. K. K. Kronprinsessans första Gudstjcnst efter H. K. H. Hertigens af Upland iodclse 1827.

**) Nästan alla medlemmar af denna genom sina omvex-landc öden i våra dagar särdeles märkvärdiga Regentslägt , besökte Sverige och uppchöllo sig här längre tider under Gustaf Adolphs regering. Jcmte Konungen af Preussen och Hertigen af Södermanland var Franska Kronpretcndenten (Ludvig XVIII) bjuden till fadder vid Prinsessan Cecilias, nu förmäld med Storhertigen af Oldenburg, dop 1807. Det var då lika litet vån, att Ludvig skulle få en verklig krona i stället för sin inbillade, som att Carl skulle utbyta sin Hertigliga mot en Kunglig. Bourboncrnc vistades vid liera till—dyrbara smycke. Det var envåldet, som förstörde hjel-ten Carl och den redlige mannen Gustaf Adolph; som

fallen i Jönköping. Latidsböfdingcn i Länet, Stedt, gaf at Grefven af Artois (Monsieur, sedermera Carl X) vid dennes resa genom staden, en middag. Bland gästerna befann sig Kunslirädct (slutligen Statsradet Friherre) Adlerbeth, med hvilken Prinsen inlät *ig i ganska förtroliga samtal. Efter hans afresa yttrade Adlerbeth: ”Om någon sagt mig, da jag följde

"salig Konungen (Gustaf III) på hans utrikes resa "och var vittne till Franska Konungahusets storhet "och den stränga etikett, hvarmed det omgaf sig, att "jag en dag skulle sitta i soffan bredvid cn Bourbon, *'så hade jag hänvisat profeten till dårhuset.** — Landshöfding Stedts efterträdare, Friherre Boi je, fick länge göra les honneurs åt Ludvig XVIII, som fann sig väl i Jönköping. När sedermera, kort efter Restaurationen, Friherre Boijc nyttjade brunnen vid Spaa, råkade han der Erkebiskopen af Rhcims , Kardinal Talleyand-Perigord, hvilken åtföljt Ludvig under hans vistande i Sverige. Kardinalen skref till Hertigen af Blacas, att deras fordna angenäma värd i Jönköping nu befann sig i Spaa, då Hertigen, på Ludvig XVIII.s befallning anmodade Kardinalen, att å Konungens vägnar enträget bjuda Boije till Paris. Huru litet än denna opåräknade resa anstod honom, med hänsigt både till hans hclsa och hans kassa, ansåg han sig dock ej kunna undgå att hörsamma den nådiga kallelsen. Ludvig XVIII emottog honom med särskild utmärkelse i sin societet, och lät bjuda honom på middag hos Hertigen af Blacas, der Konungen sjclf åt. Dagen före Boijcs afresa från Paris, då Kungen skickade till honom sin Öfvcrstekammarjun-kare Hertigen af Aumont (förut Duc dc Picnne, hvilken stod i så nära förhållande till Grefliga Fersen-ika huset, och som man så ofta sett åka baklänges igenom dem begge förstörde Sverige: genom förlust af en oersättlig provins, under den sednare; genom förlust af provinser och ekonomiskt välstånd i moderlandet, under den förre. Carl XII hade likväl endast uppenbara fiender att bekämpa, och det var först sedan Ryssland och Pohlen och Norrige skiftesvis fuktats af Svenskt blod, som det inre missnöjet omsider mognade och den sista Novembersolen nedgick, hemsk och blodig, vid Frednkshall. Till dess sakerna voro hragta till denna ytterlighet, lydde allt hans vink. Soldaten visste ej af annat än att strida, förblöda och dö, en gång på slagfältet, eller tusende gånger under niarterna af en barbarisk fångenskap. Och detta gällde lika om soldaten i ledet och om soldaten, af högre grad, som förde befälet öfver de underordnade soldaterna. Folket förstod sig ej på annat, än att sträfva och umbära, för att åt staten afstå största delen af brödet, som det i sitt anletes svett förvärfvat. Ingen feghet, inga för-räderter; och om hemligt förstånd de sista dagarna ägde rum mellan någon spekulant på Tbronföljden och dem som bort utgöra Tbroucns stöd, samt dennes och rikets fiender, var minan åtminstone icke anlagd redan vid början af Carls regering, hvilken ej oafbrutet hade att kämpa icke blott mot det menliga inflytandet af eg-

dc åkdon, der Riksmarskalken och hans syster Gref-vinnan Piper innehade högsätet, under promenader på Stockholms gator) lät denne likväl ej otydligt första, att man i Tuilcricrna skulle funnit sig mera belåten, om Boijc der gjort liera uppvaktningar och färre hos Svenska Kronprinsessan, då residerande i Frankrikes hufv

udstad.na misstag, utan tillika och samtidigt mot yttre våld och inre list.

Helt andra och vida svårare voro de förhållanden, under hvilka Gustaf Adolph årfde sin faders hlodiga purpur. Denne hade genom en lättsinnighet utan gräns och ett sjelfförtroende utan like väckt tvedragtens slumrande hydra, hvilken ånyo sprutade etter ur tusende, mer och mer vidgade gap. Hertigen, som under minderårigheten förde riksrodret, visade i det yttre åt sin Konungsliga myndling en ända till ytterlighet utsträckt uppmärksamhet, tillät sig ej att sitta i dennes närvaro med mindre än att han uttryckligen äskade sådant, tillät ej Enkedrottningens egen Stallmästare att, enligt på lustslotten under hofvets dervaro sommartiden vedertaget bruk, äta vid den Kungliga taffeln, då Hertigen åtföljd af sin pupill, hennes son, besökte Ulriksdal, länge en angenäm tillflyktsort från hufvudstadcns qvalm for krönta hufvuden, nu ett dyrt och skrytsamt tillhåll för obildade invalider ur en armd, sedan tjugo år tillbaka, på fiedsfot. Men oaktadt detta prål af under-gifvenhet var dock Prins Carl, och förblef, närmaste Thronarfvingen, i den händelse Försynens skickelse ti fogat, att Gustaf Adolph och i framtiden äfven hans ätt på ett eller annat sätt gått miste om kronan. Och en sådan Försynens skickelse var nära för band flera gånger, innan den omsider inträffade 1809. Sådant hade ej undfallit Hertigens af Södermanland vaksamma öga, som låtit gifva artilleriet hemlig befallning, Ht i tysthet medföra skarp ammunition jemte den ofri ga, hvilken blott var ämnad till salutering vid Jubelfesten i Upsala 1793, som bevistades af den unge Konungen med dess höga farbroder och förmyndare. Ja,för att riktigt betrygga Sveriges framtid, blefvo läkare rådfrågade i afseende på den blifvande Monarkens för-ståndsförmögenlieter *). Lätt var att förutse, det något ovanligt godt eller ondt, lyckligt eller olyckligt skulle blifva af den oböjliga karaktersstyrka, hvarmed ynglingen Gustaf Adolph förkastade karlekens ocli ärelystnadens förenade retelser, då han afslog Ryska Storfur-stinnans band, tned ett uppseende, som pu det grym-

*) Hertigens af Södermanland uppmärksamhet på Försynens skiekelse uppenbarade sig jemväl vid tidpunkten af Gustaf III:» död. Konungens första omsorg, sedan han Liifvit skjuten på Masqueraden, var att från Operahuset till Slottet afsända sin gunstling, Lifpageu De Besehe, för att gifva Prins Carl del af den timade olyckan, och sannolikt äfvtm för att un-i dersöka djupet af det sår, som denna ohyggliga underrättelse skulle åstadkomma i det hulda broders-' hjertat. 1 Hertigens hof hade man dcu aftonen supe-rut och skiljts åt tidigt, som vanligt. Prinsens kara-niartjcnare, som sof i garderoben, ville hindra De Besehe att gå in uti Hertigens smårum, emedan "Hertigen redan gått till lwila." Men åberopande Konungens uttryckliga befallning, i hvars äreuden han gick, fortsatte De Besehe oförskräckt och skyndsamt sin vandring till Hertigens sofrum. Denne låg der, icke afklädd i sangen, utan hvilaude utsträckt på en soffa, klädd i StorAmirals-u ni formen, med blå Landet iifvcr axeln utanpå rocken. På en taburett, vid sidan af soffan, lågo Hertigens värja ocb plumachcradc hatt, och på nattduksbordet Lrunno tvänno vaxljus.

Det är en sällsam tillfällighet, att den första masquerad, som ägde rum i Stockholm under Gustaf III:s regering, gafs af Konungen på Rikssalen den 28 Januari 1773, till firande af Hertigens af Södermanland namnsdag.maste skymfade den mäktiga, högsinta Catharina, i hennes egen hufvudstad, i åsynen af hela hennes hof. Gustaf JV Adolph hade fått i sitt hufvud, att hans gemål ntidvändigt skulle bekänna sig till sarama religion som den, för hvars upprätthållande Gustaf II Adolph stupat, och den förre afstod, med sin vanliga oböjlig-liet, hellre sin sköna brud, Kn sin grundsats. Det var detta, som gaf Franzeh anledning, att i sitt tal till Konungen, då denne, åtföljd af Drottningen och Hertigen af Gloucester, Prins Wilhelm Fredric, som till Sverige ankommit på besök, i Abo lade grundstenen till nya akademihuset 1802, ställa bonom fore segraren vid Narwa; ty Gustaf Adolph bade besegrat sitt eget hjer-ta. För många interessen sammanstötte, att hindra denna fasta karaktersutveckling i god rigtning, för liten skarpsinnighet fanns hos den det gälde, att bryta sig en bana förbi öppna förräderier, falska råd och en på alla punkter mer och mer trotsig vorden sinnesstämning, hvartill kom Gustaf Adolphs afsmak för regs-nngsärender de sednare åren, derigenom makten föll i händerna på en ränkfull liga, och slutligen inflytandet af en allmän, dagligen i styrka och enträgenhet växande opinion, som skulle gjort det omöjligt för Gustaf Adolph att genomfora till slut Carl XII:s roll, äfven om den sednares själsförmögenheter uti hela deras vidd varit öfVerflyttade på den förre. Ty Frankrikes revolution var en politisk pånyttfödelse af det gamla Europeiska statsskicket. Begreppen blefvo mäktiga, som ägovälden, och dessa rörliga, som begreppen. I början af adertondc

seklet skulle berättelsen om en fästnings öfvergång, på ,sätt som skedde med Sveaborg, en krigshärs aftågand.e från en riksgräns, som den varuppställd att forsvara mot en fiende under vapen, för att i stället vända sina egna mot egen Konung, sådant som förhållandet var med vestra armeen, och en Konungs tillfångatagande i egen hufvudstad, i eget slott samt hans och hans ätts landsförvisande, utan blodsutgjutelse, utan motstånd, och det i ett land, der det kostar lifvet, att om en lefvande Regent uttala vissa sanningar, som man timman efter hans död eller af hans dcthronisering kan med historieskrifvarens oantastlighet ofientliggöra, riktade med tillsatser af så mycken bitterhet, man behagar: — detta allt, som hela verlden hade åskådligt för ögonen 1809, skulle 1709 varit omöjligt, och berättelsen derom ansetts för en skändlig fabel. Men 1809 skulle Patkulls pinbänk, Görtz’s vexationer, det Svenska blodet spildt för Pohlens krona, hvilket skalden gifvit namn, heder ocb värdighet af "gudasköntf Regentens fleråriga vistand« i främmande land,. från hvilket han hotade att skicka åter sin stöfvel, att regera hemlandet, det oändliga schakspelet och bragden i Bender, på en gång ursinnig •— och beundransvärd! — allt detta skulle 1809 varit en saga, hvars berättande, om det blifvit börjadt af en Konung, ganska säkert kommit att slutas, men på ett helt annat sätt, af det folk, öfver hvilket han varit satt att styra.

Den ”Historiska Taflans” artister hafva naturligtvis gjort allt sitt till, för att nedsätta Gustaf Adolphs personliga mod, eller rättare: att helt och hållet frånkän-na honom en sådan egenskap. Var dermed å ena sidan visserligen icke att skryta,' så stod å den andra härutinnan ej alldeles så illa till, som man föregifvit. Under kriget i Pomern och Stralsunds belägring afFransmännen, vandrade han stundom kring pft fästningsverken i fiendens åsyn och inom dess skotthålL En Fransysk soldat sköt cn dag eftet honom; men träffade icke. Gustaf Adolph skickade genast med en Parlamentär tio dukater till fiendens läger, för att gif-vas åt den fiendtlige soldaten, som genom det aQossade skottet sannolikt velat visa, hvad han kunnat, men icke velat göra. Soldaten åter lemnade dukatema tillbaka, forklarande, att han ingalunda vid sagde tillfälle skulle aflossat sitt gevär, om han vetat, att den person, åt hvilken han sigtat, varit Konungen af Sverige.

En och annan företeelse gifver styrka åt den förmodan, att en hemlig aning fastade Gustaf Adolphs tankar på sannolikheten af en katastrof, såsom en följd af hans religiöst-politiska system, och jemväl derpå, att katastrofen kunde slutas på något för honom särskildt olyckligt sätt. Se här ett par exempel.

Vid en Majorsvakans, som uppkom vid Svea Artilleri sista månaderna af f. d. Konungens regering, an-mälte den då i Stockholm tjenstförvaltande Regements-befalhafvaren under en audiens, att närmast i ordningen till befordran väl vore Kaptenen vid Regementet Majoren H * *; men att, enär denne, såsom förlagd på Sveaborg, deltagit i den krigskonselj, som tillstyrkt den ryktbara konventionen och fästningens skändliga öfver-gifrande åt fienden, genom General Suchtelen, ansåg den ifrågavarande Regementsbefälhafvaren sig först böra inhämta Konungens tanka, innan den förre upprättade förslaget till den lediga Majorsplatsen. Gustaf Adolph tillsade honom då, att icke uppfora H * * på förslaget; ”men skrif tillika” — yttrade Konungen — "för er"egen säkerhets skull, att H * * blifvit förbigången på ”min särskilda befalhiing.”

Det skedde, och åberopandet af Konungens uttryckliga befallning kom också ganska väl till pass; ty tjenstcn bortgafs efter revolutionen, och den nya regimen hade sina skäl, att, så vidt möjligt var, skona förrädarnc på Sveaborg. Det dröjde ej länge, innan fl * * svor Rysk trohetsed, blef Landshöfding i Finland och Rysk Riddare. Helt nyligen har han i östra grannriket erhållit ytterligare utmärkelse.

Musiken denna gudaskänk, menniskoma gifven till hugsvalelse i jordiska Udånden, synes företrädesvis egnad att mildra deras qval, som halkat pä höghetens branter och sedermera drömma om försvunnen storhet. Innan fallet inträffat, har instinkten någon gång drifvit olyckliga Furstar, att med ett oforklarligt och oemotståndligt begär öfvcrlcmna sig åt denna himmelska njutning; än ex prof esso, såsom händelsen varit med Don Pedro, före hans flykt från Brasilien, hvilket' gaf bladen i Paris anledning till ett så bittert skämt öfver hans kompositioner; än blott för alt i åhörandet finna en vedcrqvickelse, på sätt som det förhöll sig med Gustaf Adolph. Ilan hade i Chnstiansfelt hört en hymn sjungas af dervarande Brödraförsamling, och denna musik var för honom så hänförande, att han sedermera ofta lät i Drottningens cirkel för sig på ,piano’t spela motiverna. En afton, sista vintera af hans vistande i Sverige, utförde Statsfrun Grcfviunan Oxenstjcrna detta stycke, under det Drottningen

och hennes hofdamer voro sysslosatta med fruntimmersarbete. Konungen, försänkt i djupa taakar, satt med armbågen stödd mot

instru—instrumentet och pannan lutad mot handen, som han höll Öfver ögonen. När accorderna tystnat, reste Konungen sig hastigt upp, yttrande till en person i sin oragifriing: ”Hvilka himmelska toner! Om jag upp-

förde att vara Konung i Sverige, ville jag bosätta ”mig hos detta hederliga folk. I deras andliga sånger skulle jag finna tröst och ersättning” *).

*) Trenne utlänningars, af olika nationer och olika jio-litiska åsigter, i en punkt sammanträffande omdöme lar derigenom en vigt, som cj synes oförtjent af läsarens uppmärksamhet. En Fransos, Chevalier Coupé tle Saint Donat, prydd med flera ordnar och bland dem den nu upplösta Liljcordcn, vistades med sin hustru i Stockholm flera verkor sommaren i8i8. Händelsen sammanförde författaren med dessa personer, med hviika han blef på den fortroliga fot, att han en gång för alla vardt bjuden att hos dem taga sitt thé, då de om aftnarna voro hemma. Coupé, som varit anställd vid Prinsens af Ponte Corvo stab, och som, återkommen till Frankrike efter sitt omförmäl-da besök här, utgifvit en bok om Sverige, tillegnad H. M. Konungen, hyste för Hans Maj:t en så entliii-siastisk tillgifyenhet, att få Svenskar härutinnan kunna mäta sig och säkert ingen öfverträffa honom. Den omständigheten, att i utländska Tidningar blifvit bc-rättadt, att H. K. H. nuvarande Kronprinsen komponerat sorgmarchcn efter Carl XIII, bragte Coupés blod och förtrytelse i den häftigaste svallning. Då författaren tillät sig att försvara både kompositionen och talangen, såsom vackra, utbrast främlingen med hetta: ”Ert omdöme, min unga vän, är sannerligen

”cj så skeft, som ni nu, af ett missförstådt nit för ”era landsmän, låtsar. Jag finner i deunr omständighet ett ovedersägligt bevis, att den nya Dynastien,

3Förra hälften af profetian gick med stora steg till sin fullbordan. Väl hade den beryktade sammansvärjningen pl Beckers värdshus & Norrtulls ga tan, att be-

''hvilkcn jag tillber ocb för hvars väl jag nitälskar ”fullt ut sä mycket som någon bland er Svenskar, är "omgifven antingen af oduglingar utan urskillning, ”eller kanske till och med af förrädare. Hvad in-”tryck tycker ni det skall göra i Europa, då första "gången det hör en Thronföljare nämnas, det får gö-"ra hans bekantskap, icke for egenskaper, som till— "höra en Regent, utan såsom kompositör? Tider-"na Uro i sanning alltför stormiga, att det Ur på det-”ta sätt, man älskar att finna Regcntcrna (ses "Princes) sysslosatte.”

Fyra år derefter, eller sommaren 1822, råkade författaren i landsorten Spanjoren Geronimo Pi-nciro de las Casas, Artillcriöfvcrste, utsänd af Cortes att inhemta kännedom om bergverk och kanalanläggningar. I ett större sällskap, der under nöjets pauser las Casas's närvaro naturligen ledde samtalet på politik, gjordes af någon en jemniörelse mellan det konstitutionella Sverige och det då konstitutionellt vordna Spanien. "Ja" — yttrade härvid las Casas — "Staternas lycka beror derpå, att man, lika-"som vi nu, gör Furstarncs roll 6å obetydlig som "möjligt, och låter dem förnöta sitt lif i krassa njut-"ningar, om de äro obildade, men med mera sublima, "men alltid enskilda sysslosättningar, om de hafva "hjerta och hufvnd; dock alltid så, att Folket må "vara sjclfrådande i Staten och den Höga Potentaten "(souverain) endast vid audiensen, balen, spektaklet och koncerten.”

Öfvcrste las Casas var en bland dem, som Ferdinand VII undantog från amnestien, då han genom Franska bajonetter blifvit åter insatt i sitt ursprungliga väldemakliga sig Konungens person vid forbifarten till Haga, gått upp i rök, och ej efterlcmnat annat spår, än en schism mellan dem af 1809 års Män, som vid tillfället hade eller icke hade ”de obotfärdigas förhin-

der.” Väl hade en konspirationsmiddag på Ålkistan aflupit lika fruktlöst, sedan (nu mera Kanslirådet) Valerius vägrat att utföra den roll af Talare för folkho-parne i gathörnen, som de sammansvurne velat öfver-tala honom att åtaga sig; och han vägrade detta, oak-tadt han hade ett hom i sidan till f. d. Konungen för det att denne vägrat emottaga några verser, hvilka

oeh Corte upplöstes. Las Casas lefvcr således för närvarande i torftigliet och landsflykt, derest icke den nya Regeringen i Spanien inbegripit honom under Drottning Isabcllas amnestidekret.

En Engelsman, som företagit en resa vid Rhcn-stränderna, beskrifver på följande satt framlidne Stor-hertigen af Hessen:

"I allmänhet låter den gode Fursten allt lur lätt styra sig; han är för mycket benägen att åt slumpen öfverlemna de allmänna ärendernas förvaltning, for aft i stället bevaka Operans; och allt hvad som ligger honom om hjertat är, att lians kapell må spela i takt, och alt hans favorit-aktörer ej må sjunga falskl. Också är detta sådana olyckor, som han gör allt i vcrl-den att förekomma, i det han sjelfi bevistar repetitionerna, der ban presiderar med orkesterpinuen och slår takten med en kraft, som han sällan utvecklar, när det är fråga om statsangelägenheter. Under representationen kan den minsta förseelse mot harmonien ej undfalla Hans Höghets öfvade üra, och den olycklige Orfci son, som felat, slipper aldrig under mellan-akten en sträng skrapa af sin höge beherr-skarc."Valerius författat och velat till honom öfvcrlemna. Men Vestra Armeen var redan i full insurrektion, och den Kungliga kungörelsen, införd i Bihang till Posttidningen N:o 26 den 13 Mars *), skulle sannolikt ej hejdat

*) Morgouen den i3 Mars i8og lydde Regeringens tryckta proklamation så Lär:

**WI Gustaf Adolph med Guds nåde Äcc. Till-bjudc Eder OSS älskelige Ware trogne undersåtarc Wår synnerliga ynnest, Nådiga benägenhet och Gunstiga vilja med Gud allsmäktig! Uti cn tidpunkt, då Riket är på alla sidor af fiender omgifvet, då samdrägt och enighet isynnerhet fordras till Fäderneslandets fursvar emot utländskt våld; har det varit fur OSS högst oförmodadt och oroande, att Ware bekymmer och Fäderneslandets olyckor skulle ökas genom inbördes oroligheter. Det är derföre under dc mest smärtandc känslor, WI gifve Eder Ware trogne och älskade undersåtarc tillkänna, att uppror utbrutit vid Wäre i Wrermland förlagde trupper, och att de under anförande af ÖfverstcLieutenanten Georg Adlcrsparre äro i antågande till Hufvudstadcn, under utöfvaude af våldsamheter emot Wåre trogne Em-hetsmän och utspridande af de mest brottsliga manifest. WI äro på det fullkomligaste öfvertygade, att ju mera Wara bekymmer hopas , desto lilligarc erin-ren J Eder, och på det sorgfallignstc utöfven den trohet, lydnad och tillgifvcnhct for Riket och OSS, som Religionen, Ed och de heligaste band Eder ålägga, och att några skenfagra löften ej förmå Eder, att vika från så dyrbara förbindelser. WI äro förvissade, att J uti stillhet och lugn afbiden dc kraftiga anstalter samt verksamma mått och steg, som WI till detta högst straffbara upprors dämpande redan vidtagit. Für Wart hjerta är det den största tillfredsställelse ju mindre antal brottslige måge finnas, som WI nödgas öfvcrlemna till lagen att straffas. Wd hafveresningen, äfven om icke denna minnesvärda dag inel-lankommit.

alltid till den Högste den förtröstan och det lilliga hopp, att Han vakar öfver OSS och Eder, och omvänder alla vilsefarande. WI befalle Eder samt och synnerligen Gud Alismäktig Nadeligen. Stockholms Slott den la Mars 1809.

GUSTAF ADOLPH.

(L. S.).

M. Rosenblad."

Nägre timmar sednare på dagen aflät StatsSekre-teraren Lagerbring följande skriftliga ordres till vederbörande Boktryckare:

*'H. R. H. Hertigens af Södermanland befallning "är, att bifogade kungörelse genast och utan allt "dröjsmål från trycket utfärdas, och att exemplaren "mig tillsändas i den mån de blifva färdiga. Stockholm den i3 Mars 1809:

*'C. La ger b ring."

Budbäraren hade tillika muntlig befallning, att förstöra och inbibera allt hvad inhiberas och förstöras kunde af ofvanstående kungörelse med Rosenblads kontrasignation; hvaremot det nya manifestet var af följande bekanta lydelse:

"WI CARL med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendcs Arf-Furste &c. &c. &c. Hertig af Södermanland, Stor-Amiral &c. &c. Göre velerligt: At sedan genom inträffade händelser Hans Rongl. Maj:t blifvit utur stånd satt at vårda Rikets angelägne ärender, hafve WI, såsom den närmaste och enda "Fallmyndige Ättelägg af den

Rongl. Familien, funnit Oss foranlåtne at tils vidare, i egenskap af Riks-Fö-reståndare, antaga Riksstyrelsen, den Wi med den Högstes bistånd skole föra så, att Riket må återvinna invärtes och.utvärtes lugn, samt Handel och Närin-För Gustaf Adolph återstod från den stunden ingenting att rädda, utom lifvet; ty han hade ådagalagt en så fullständig oförmögenhet att lotsa statens farkost i hamn genom skären af den tidens politiska förhållanden, att ingen vidare ville anförtro rodret i hans hand. Hans att hade tillika Thronföljden att söka bevara. Huruvida de försigtighetsmått, som medlemmarna af den fångna llegentfamiljen och dennas vänner förmältes vidtaga, till betryggande af denna familjs personliga säkerhet, voro behöfliga eller icke, är ett problem, hvilket dessa Skildringar ej äro ämnade att lösa. Förhållandet skulle naturligtvis tillförlitligare redas uti någon Politisk Tros- eller Syndabekännelse Iran den tiden.

Frågan om Thronföljden återför otvunget uppmärksamheten på Grefve De la Gardie, med hvilken vi yt-

gar deras länge aftynande lif; varande Wår orygge-liga furesatts, sedan Wi lagt början til förenämde grund, at med Kiksens Ständer öfverlägga om de öf-rige mått och steg, som skola bereda Svenska Folkets framtida välfärd. Wi bjude och befalle fördenskul härmed samtelige Rikets Invånare, Krigsmagten til Lands och Vatten samt Embctsmän af alla grader, at visa Oss den tro och lydnad, som W^årt rena upsåt och deras eget väl i närvarande tid oinskränkt fordrar : Bcfallandcs Eder samt- och synnerligen uti Gud den Alsmägtigcs hägn och beskydd synnerligen Nadeligen. Stockholms Slott den i3 Mars 1809.

CARL.

C. Lagcrbring.*'

Begge kontrasignenterne (Rosenblad och Lagerbring) af dessa begge så kontradiktoriska uppmaningar voro sedermera länge samtidigt ledamöter af Carl XIII:s StatsRåd.terligare skola sysslosätta oss, efter en bhck pä Gfiiga narmast interesserade personer i denna vigtiga angelV-genhet.

Hufvudpersonen Gustaf Adolph fann sig uti sitt öde som en Christen, hvilken egenskap han ock stadse mera värderat än den af Regent. Han förekom afsatteisen genom en afsägelse, uthändigad årsdagen af fadrens död den 29 Mars. Besynnerligt nog äro endast denna afsägelse och dess datum åberopade i Almanack de Gothdj som iakttager den fullkomligaste tystnad rörande afsättelsen och den 10 Maj.

I en Engelsmans resa vid stränderna af Rhen skildras f. d. Konungen på följande sätt:

”Det oöfvervinnerligaste hindret for de förhoppningar, som den landsförvisade familjen kunde hysa, är Gustaf Adolfs vilda och ojemna karakter, hvilken, fastän han har någonting af Carl XU:s oförskräckta mod, dock i sjelfva verket synes var lika oskicklig att regera, som hans äregiriga farbrors proklamationer förmäla. Samma otämjeliga karakter, som bringat honom att förlora Thronen, har nu mera förvandlat honom till en fanatisk Don Quichotte, uppgörande planer ömsom till pilgrimsfärder och korståg, och alltid färdig att offra sitt hjertas dyrkan åt den forstkommande täcka borgarflicka, i hvilken hans inbillning ser en roman-hjeltinna.

”Hans Maj:t residerade någon tid i Frankfurt, der hans okunnighet om hvad han i sin poetiska storhet betraktar såsom lifyets prosa, blottställde honom for ett ledsamt äfvcntyr med en köpman, hvilken för Hans Maj:ts räkning erhållit från Sverige en liten låda, innehållande honom tillhöriga ädelstenar. Köpmannenfordrade betalning för transportkostnaden; men Hans Maj:t fann det vara under sin värdighet, att betala, innan han bekommit pakcttct. Den dyrbara lådan hade således lupit fara att länge stadna bos köpmannen, der-est icke en Fransk ambassadör mellankommit, som af ren välvilja och af aktning för en landsflyktig monark, hvilken det den tiden ej var rätt forsigtigt att visa deltagande, använde sitt inflytande, för att sätta Gustaf i besittning ai sin låda. Konungen utbredde nu sina skatter i närvaro af sin vän ambassadören, och då han bland andra smycken visade honom ett miniaturporträtt af Hans Maj:t Ludvig XVIII, hvilken då ännu ej åter uppstigit på sina fäders thron, frågade Gustaf ambassadören, otvifvelaktigt utan att tänka på irågans dubbla mening: JJle reconnaissez-vous?JJ Den varsamme

Fransmannen, som buktade att blottställa sig, svarade genast: "Je le connais" Konungen skickade slutligen till sin son lådans dyrbarheter, jemte ett bref, hvaruti han gaf honom råd.”

”Basel är för närvarande (1817) teatern för Hans Maj:ts bragder, och det är derifrån, han ej längesedan skickat sin älskvärda gemål ett skiljobref, hvilket han utverkat, utan att bafva ringaste anledning till förebråelse att göra benne. Konungens lättrörda bjerta lät sednast fånga sig af en bankiers dotters behag, hvars föräldrar ej funno sig alltför belåtna med naturen af Hans Maj:ts attentioner; och när han föreslog ett giftermål pä venslra sidan, blef hans förslag ej rätt väl upptaget. Icke desto mindre fortfor Grefven af Gottorp käckt i sin begäran, och slöt med att finna ett tillfälle att tillfredsställa sin ridderbga smak, i en duell med flickans onkel, ett envig, som lyckligtvis lyktadesutan blodsutgjutelse. Men ingenting kunde utplana det intryck, som bankiersdottem gjort på hans hjerta. Carolina visade sig för honom i drömmen, under alla skepnader och i mångfaldiga olika ställningar. Stundom, genom ett oförklarligt underverk, sammansmälte liennes bild för hans ögon med Prinsessans af Mecklenburg, med hvilken han tillförene varit nära att förmäla sig.

5 En dag fattade dep otröstlige älskaren beslut att resa, antingen genom ett utbrott af förtviflan, eller för att svara på eu bjudning, som han fatt af Prinsen Regenten, alt tillbringa någon tid i England. Det svåra ögonblicket inträffade; posthästarne stodo vid dörren, och den kunglige älskaren hade redan ena foten pä fotsteget till vagnen, då Carolinas lilla hund, hvilken förut endast morrande besvarat Hans Majits smekningar, inställde sig vid vagnsdörren och fattade uti hans rockskört. Hunden hade för starkt tycke af en ambassadör, utsänd af hans tankars dame, för att icke besegra Konungens svaga föresatser. Prinsen Regentens bjudning glömdes, posthästarna skickades tillbaka och den romaneske monarken stannade qvar, för att spela Celadon hos sin Dulcinea.

”iVågon tid derefter blefvo underrättelser synliga med Hans Maj.*ts namn, i Tyska tidningarna, förkunnande hans afsigt att sätta sig i spetsen för ett stort korståg till Palestinas befrielse, och inbjudande alla ridderligt sinnade personer, att inskrifva sig under hans baner. Det vill emedlertid synas som denna underrättelse var for tidig och offentliggjord Konungen ovetande. Den gudfruklige monarken hade författat en dylik, i afsigt att lata trycka den, och visade den för enbokhendlare, för att i anledning liäraf rådfråga honom. Denne, erinrande sig de hufvudsakliga stroferna af den sällsamma uppsats, lian läst, skickade dem till redaktören af Hanaus tidning, hvilken fann dem mycket för utomordentliga, att icke skynda sig att deraf gifva allmänheten del.”

Hela verlden känner, med hvilka utomordentliga högtidligheter den olycklige Konungens födelse firades: fester, fri förtäring i mat och dryck, profusions-vagnar, o. m. s. Det vardt snart sagdt ingen ända på glädjebe-tygelscr och frikostighet. Till den sednare hörde utkastandet af skådepenningar af silfver, föreställande en vase, med omskrift: "Gläder än ett tidehvarj

En skälm efterapade dessa i tenn och utprånglade dem för ägta. Lagförd och öfverbevist, hlef han afstrafläd med spö, hvilket gaf anledning till ordleken: ”att han ”gjort falska tidehvarf och fått vasen på ryggen.”

Det är ur flera synpunkter interessant, att med denna öfverdrifna ståt jemföra den utstuderade hårdhet, hvarmed Gustaf Adolph eller sitt fall af en och annan ville behandlas. Grefve Adlersparre har i sina Historiska Handlingar lemnat ett bidrag till kännedomen derom, uti följande strof af Statsministern von En ge-strö ms bref, deruti f. d. Konungens afresa frun Sverige berättas. ”Sköldebrand väntar” — heter det — ”att han (f. d. Konungen) uti Tyskland ville anse sig ”fri (och hvarföre skulle han ej så vara?); men pen-”garna äro uti Sköldebrands hand, således får han ly-"da, om han vill lefva“

Det hade varit ett drag af den svartaste otacksamhet, af den lägsta skadefröjd, om General Sköldebrand låtit f. d. Konungen erfara sitt beroende, enligt Enge-ströms önskan. Sköldebrand hads långliga tider ”leftw af den betydliga pension, Gustaf Adolph gifvit honom, för sammanskrifvandet af Carl X Gustafs historia. Det star derhän, huruvida Sköldebrand i alla fall var den lämpligaste person, att besörja de ekonomiska angelägenheterna under f. d. Konungens utresa. Åtminstone är säkert, att Generalen, på Konungens begäran, afstod detaljen et nu mera aflidne Hofstallmästaren Ekstedt, som sedermera besörjde bushållningen med större framgång och till allas nöje.

I sjelfva kännedomen af f. d. Konungens personlighet ligger, som af det föregående synes, tillräckligt motgift för

brottsliga tankar på en så kallad restauration i ordets strängaste bemärkelse. Man skulle der-före, utan våda att leda dem ditut, kunna tillåta, att hans bild intoge sin plats i serien af Sveriges Regenter på Gripsholms slott, der icke ens Erik XIY:s son i kedjor blifvit förbigången, ehuru denne aldrig haft med Sveriges styrelse att skafTa. Neka kan man likväl ej, att Gustaf IV Adolph vant, om ock tiü sin och Sveriges olycka, rikets lagkrönte, sjutton år regerande Konung; och omöjligt vill det synas, att rifva dessa blad ur historien, om man än så omsorgsfullt undangömmer hans porträtt irån den historiska samlingen af Svea Rikes Konungar.

Gustaf IV Adolphs porträtt har likväl icke alltid saknats i denna samling. Men under den tid, då sedermera GeueralTullDirektören Skjöldcbrand var Landshöfding i Södermanland och Ståthållare på Gripsholms slott, förevigade han sitt underdåniga mt genom hjel— tebragden, att med egna händer nedlyfta taflan frånsin spik på väggen, samt mot en bordskant krossa och sönderrifva skilderiet, hvilket man derefter ej varit angelägen att återställa.

Drottning Fredrika, den sköna, älskvärda Prinsessan, som i Sverige aldrig dansat på rosor, hvars hjerta man således lår förlåta, att hon icke älskade hvarken Sverige eller Svenskarne, men hvars i öfrigt utmärkt fina urskillning det svårligen kan ursäktas, att hon för litet vårdade sig dölja sina känslor och tänkesätt i detta afseendc: — Drottning Fredrika bragtes nära till för-tviflan, genom underrättelsen om den timade Regementsförändringen, hvilken meddelades henne på Haga af Riksmarskalken von Fersen, som stadnade hos henne hela dagen den 13 Mars, för att söka trösta henne. Smärtan och förtrytelsen retade ännu mera hennes ovilja^ och denna bidrog ej att stämma sinnena till fromma för hennes son. Det var först efter den 10 Maj, sedan allt sträfvande mot strömmen, tills vidare åtminstone, var förgäfves, som hon bjöd till att, genom förställning, smicker, löften och böner vinna ett deltagande, hvilket hon förut förskjutit eller försmått. Denna förtjusande Furstinna, med så mycket behag och så mycket förstånd, mindes kanske för mycket i Sverige, att det trefliga Baden med stolthet knnde räkna henne hland sina döttrar, och glömde törhända sedermera ej tillräckligt i Baden, att hon varit Sveriges regerande Drottning och moder åt den fordna Thronarfvingen, hvilken uti stora rikedomar, som ödet beskärt honom, erhållit ett fullgodt vederlag för den tunga kronan hos ett hungrigt och afundsamt folk, utan annan hållning, än tröghetens, utan annat samband, än vanan eller egennyttan.Vår Engelsman skildrar f. d. Drottningen sålunda :

. ”Vid hofvet i Darmstadt träffade jag några nya, utmärkta gäster, bland andra: Drottningen af Sverige, med sina begge bara. Drottningens skönhet tillskyndade henne, då hon uppsteg på thronen, tillnamnet af Mordens Helena; och hennes karakter hade för mig blifvit målad med sådana färger, att jag lifligt önskade få se henne. Jag fick denna lycka vid en fest, som Arfprinsessan af Hessen gaf för att roa sin systers, Drottningens, bara, den unga Prinsen och Prinsessan.

”Drottningen, som nu (1817) är öfver tretti år, bibehåller ännu detta intcressanta anletsdragens uttryck, som till större delen utgör den sanna skönheten. Hennes växt är smal och smidig; hennes drag fina och späda, och hennes ögon gifva åt ansigtet, som ej år regelbundet grekiskt, ett uttryck af mildhet, hvilket nära gränsar till förlägenhet. Det är lätt att i hennes fysionomi läsa, att hon lidit mycket; sådant oaktadt är hennes uppsyn mera tankfull än melankolisk. Hennes drag bära stämpeln af en ytterst liflig känslighet, hvilken ett fruntimmer lyckligt beskref, i det hon sade till mig, att Drottningen alltid syntes vara i begrepp, att antingen skratta eller gråta.

”Hennes maner äro i högsta grad enkla och okonstlade; och Hennes Maj:t berättade mig med mycken munterhet detaljerna af en sjöresa, hvilken hon företagit från Sverige, och under hvilken, sedan fartyget länge drifvit fram och tillbaka, hon nödgades genom motvind vända tillbaka till samma hamn, i hvilken hon gått ombord. Sverige var annars ett ämne, som jag naturligtvis undvek att vidröra; men hon syntes taladerom utan att plågas af sönderslitande hågkomster. Drottningen känner ganska väl Engelskan, och beundrar högligen Moores och Lord Byrons skaldestycken. För den sednare synes hon hysa ett ovanligt interesse ; och på samma sätt som hennes syster, Prinsessan af Hessen, var hon otålig att få veta alla detaljer, som jag kunde lemna om denne skald. Hon blef rörd öfver hans missöden, och hon både förundrade sig öfver och beklagade, att en med så stora talanger begåfvad man syntes vara så olycklig.

"Under afbrottet af samtalen, som jag bade den lyckan att bafva med denna älskvärda Drottning, gaf hon sin uppmärksamhet med en min af tillfredsställelse och njutning, åt sin sons och sin dotters nöje, hvilka dansade med hela den liflighet, som egnar deras ålder. Prinsessan har en lin och smärt växt, som icke saknar behag." (Prinsessan Sophia Wilhelmina, nu mera för- ' mäld med regerande Storhertigen af Baden).

Näst Drottning Fredrika, fanns ingen naturligen så intresserad för Thronföljdens orubbade liclgd, som Enkedrottningen Sophia Magdalena. Men hennes verksamhet hade alltid varit ganska hegränsad, och efter sin gemåls död hade hon nästan afbrutit allt omgange med verlden. Gustafs svalnade ömhet och hans moders herrsklystnad hade tidigt aQägsnat Sophia Magdalena irån allt politiskt inflytande, som hon icke ens satte i fråga att återvinna under sin sons regering, tröstad som hon var och road af det enformiga omgänget i hennes lilla Hof och med ett par fruntimmer, hvilka hon dagligen kallade till sitt sällskap och som utgjorde hennes förtrogna. En viss förbehållsamliet låg utomdess i hennes karakter, så att man blott fragmentariskt kundekomma under fund med, till ocli med hennes goda egenskaper och små talanger. Måhända bidrog detta till Gustafs köld för en gemål, hvars stora fägring i yngre åren, bvars goda förstånd (hvarom Silverstolpes intyg, som var hennes Handsekter, torde vara tillräckligt att åberopa), hvars jemna lynne och detta majestät i väsende, som så väl anstod en Drottning, framför allt Gustaf lll:s, bort göra henne till ett dyrbart föremål för hans hjerta. När hon första gången skulle stiga till häst i Sverige — fruntimren brukade den tiden rida — syntes hon vara ovan och rädd, hvilket ingalunda föll Gustnf III på läppen. Men sedan hon kommit upp på hästen, öfverraskade bon alla närvarande pä ett ganska angenämt sätt, då bon visade, att bon var en mästerlig ryttare och således rätt väl förstod att styra sin häst.

Det enda tillfälle, då Sophia Magdalena, öfverväl-digad af glädjens känsla, glömde sin vanliga förbehåll-samhet, var efter ett enskildt samtal, som hon haft med Kronprinsen Carl August, på hans enträgna begäran, kort före hans afresa från hufvudstadcn till Skåne. Hvad Prinsen då sagt EnkeDrottningen meddelade hon genast sin förtrogna, Fru Ehrengranat, som ej heller bevarade hemligheten bättre, än att den, ännu innan Carl August hunnit sätta sig i resvaguen, var känd, ej mindre af flera bland det parti, som icke längtat efter hans hitkomst, än äfven af Mannerheimianerne. Säkerligen voro de sednare icke de, som funno sig mest belåtne med upptäckten. Så alldeles oförmodad borde den dock ej förefalla dem; ty hela verlden visste, att denna ädle Furste aldrig varit bländad af kronans glans, hvilken för honom blott innefattade en väckelse tillpligter och omsorger; och inan visste äfven, att bakom Norriges fjell fanns ett föremål, som han älskade mera än all jordisk höghet, hvilken i sjelfva verket dittills utgjort det väscndtligaste hindret för uppfyllandet af hans hjertas käraste önskan. Det var just kännedomen af denna Carl Augusts böjelse, som föranledde 1809 ars Män, att rycka in uti Successionsordningen förbudet för Prins af det Kongl. Huset att taga till gemål "enskild Svensk eller utländsk mans dotter," hvarmed förlust af arfsiätt till Sveriges thron förknippades.

Det skulle föra oss allt för långt att åberopa den mängd hårda prof, Sophia Magdalenas tålamod och sinnesstyrka hade att undergå. Den 16 Mars, dä hennes gemål vardt skjuten och den 13 Mars, då hennes son arresterades, utgjorde bränpunkterna i hennes lidanden. Också svarade hon, under ymniga tårar, Hertig Carl, som personligen inställde sig hos henne vid sednare tillfället, berättande hvad som skett och bedyrande, att icke hans ärelystnad, utan Konungens oförsvarliga styrelse och rikets iråkade elände voro orsakerna till katastrofen : 'Vag har lefvat en dag for länge i

Sverige!" Vid denna jeminer stadnade det; ty Sophia Magdalena ägde hvarken anhängare eller lämpor att förvärfva sådane. Hennes egen Handsekterare var en bland 1809 års verksammaste män — och hennes 10-årige sonson blef landsforvisad!

Ledsagad af ärclys:nadcn och patriotismen, stod Hertigen af Södermanland nu vid målet af sina önskningar. Redan i hans vagga spåddes honom en spira *),

*) Alla tre Adolph Fredriks och Lovisa Ulrikas söner voro födda före Konung Fredriks död. Prins Carlssom föll i lians händer, förist sedan lian förlorat kraften att sjelf halla henne. Vid en af de segerfester,

(XIII) fötl cl se förorsakade ej ringa bryderi, i anseende till den otidiga viilvilja, livarmed han redan i sin linda

Iielsades af några visionärer. Vid den vanliga tack-sägclsegndstjcnstcn, som i anledning af Konungabarnets födelse hölls i Maria kyrka i hufvudstadcu 1748, anförde Presten frän predikstolen, att morgonsljernan hela den dagen (den 7 Oktober) varit synlig vid sidan af solen. Detta oerhörda fenomen förklarade predikanten förebåda, ”attden under sådana auspicier födda Furstesonen i en framtid skulle bli Konung, ehuru han cj var buren till thronen."

Ännu mera uppseende gjorde det tal, som hölls af Theologie Doktorn och Adjunkten von Bild-stein vid Universitetet i Lund, i anledning af Prins Carls födelse. Bildstein, som orerade på Svenska, berättade i talet sig hafva haft en syn, af hvars beskaffenhet han med visshet förutsade, "att Arffursten Carl, ehuru icke född till thronen, likväl cn dag deraf skulle komma i besittning, aut per fas, aut per nefas.” Man föreställe sig hvilket buller denna skandalösa profetia måste åstadkomma, yttrad inför ett talrikt auditorium af begge könen och af snart sagdt alla folkklasser, samlade från kringliggande nejder, för att öfvervara dagens högtidlighet. Landshöf-dingen i länet, Baron Sjöblad, utfärdade en embets-skrifvelsc, hvaruti han på det skarpaste apostroferade talet och uppmanade Consistorium Acadcmicum i Lund, att icke med likgiltighet anse och behandla Bildsteins forgripelse. Consistorium bchöfde i Banning cj en sä kraftig impuls, för att taga sig saken nära, sätta sig i säkerhet för en dylik skandals förnyande i framtiden och afskudda sig olägenheterna af den som redan inträffat. Till cn början fattades det beslut, att ingen oration af andra Un Professorer, dädanefter skul-som gåfvos i Stockholm i anledning af den oskattbara föreningen med Norrige, yttrade en Engelsman till KaptenLöjtnanten vid Konungens Drabanter Grefve Robert Rosen: "Fotre roi est faible, tres-faible, on

ne peut pas étre plus J'aibleF — J’C’est vraij svarade Rosen; mais votre roi est fou, trés-fou, on ne peut pas étre plus fou." Billigtvis kunde ingen förlänka Carl en hemlig förtrytelse öfver, en aldrig fullkomligen besegrad missbelåtenhet med det ödets vindkast, som

le få liållas vid Universitetet, innan dc undergått censur af Rector Magnificus. Vidare förekallades Bildstein och undfick en sträng skrapa. Derefter aninäl-tes hela förhållandet hos Akademiens Kansler, till hvilken en afskrift af sjelfva talet öfverskiclades. Slutligen meddelades Bildstein befallning, att resa från Lund till Stockholm, för att der hos Kanslern, och, om behofvet så påkallade, inför Regeringen, sjclf förklara sin mening och söka rättfärdiga sig. Han förfogade sig ock utan dröjsmål till hufvudsta-den, der han hos Akademiens Kansler, Riksrådet Grefve Johan Gyllcuborg, så godt som möjligt sökte urskulda sitt förfarande. Sedan Bildstcin fått uppbära bittra förebråelser, erhöll han omsider tillgift och löfte, att det framfarna ej skulle ligga i vägen för hans vidare fortkomst. Likväl gjordes till vilkor för detta löfte, att han från den stunden aldrig skulle hålla något akademiskt tal, och att, då han predikade, han dervid aldrig skulle inblanda det ringaste om stats-angclägenheter. De redan rönta olägenheterna af Orators-kallct betogo honom ända till frestelsen, att bryta det förcskrifna vilkorcL Också blef Bildstcin ett par år derefter befordrad till Theologie Professor, i hvilket embete han dog vid •lutet af Adolph Fredriks regering.1778 beröfvade honom utsigten till thronen, efter den långvariga ofruktsamhet, hvilken vidlådat hans regerande hroders ägtenskap. Och rättvisa måste göras Carls grannlagenhet, att aldrig gifva familjförhållanden till offentligt pris åt lättsinnigt förtal: förhållanden, hvilka, om än deras sanna beskaffenhet kunde, på ett för dt deraf interesscraile personligheterna, helt och hållet tillfredsställande sått med giltiga handlingar styrkas, likväl genom sjelfva sin natur lätt lånade sig åt skandalen, då de, hvad förutses borde, råkade ut for åtrån att göra sig vigtig, genom sällsamma berättelser och djerfva slutsatser, och lältrogenheten, som helst af allt tror det otroliga. Den 1 November 1778 utgjorde en naturlig vändningspunkt i Hertigens politiska uppförande, hvilket från den dagen omvexlade mellan den hätskaste opposition, när penningebristen inställde sig, och den mest Royalistiska undergifvenhet, så snart Gustaf for tillfället afhjelpt denna periodiskt återkommande förlägenhet i broderns iinanser. Som Regent regerades Hertigen envåldigt af Reuterholm, en ny Richelieu i viljans kraft, men inskränkt i åsigter, och i urskiljning knappt öfver medelmåttan. I sin förvaltning följde han dock ett system, deraf de styrda alltid finna sig väl, framför allt i Sverige, som så ofta och länge, förut och efteråt, fatt svida för sina Styrandes nyck for dagen. Fröken Rudenschölds schavott vanärade mera Reuterholm, än henne, mindre honom, än Hertigen af Södermanland. Äfven om icke, hvad man dock be-6lämdt kände, harmen öfver en försmådd låga, varit den oädla drifljedern till Prinsens oförsonlighet, borde dock sjelfva arten af

Magdalena Rudenschölds förbrytelse, hennes kön, hennes ungdom, hennes plats afHoiFröken hos hans egen syster, Prinsessan Sophia Albertina, framför allt hennes faders stora förtjenster af fäderneslandet och stora tjenster särskildt till Konungahuset, , dem Hertigen hade att tacka till och med för sitt lif, emedan Preussens store Fredrik icke, utom Hiksrädet Rudenschölds kloka bemedling, samtyckt att gifva sin äldre syster åt Adolph Fredrik till gemål: — allt detta borde förmått Carl, att öfva nåd i stället för hämnd.

I den af Silverstolpe (Riddarhussekreteraren) uppsatta böneskrift, hvarmed Riksrådet Rudenschölds 70-åriga enka, Riksrådet Bjelkes dotter och Carl XTI:s gunstlings, Kongl. Rådet Pipers dotterdotter, nalkades FörmyndareRegeringen, yttrar hon bland annat: ”La-”gen, som ser förbrytelsen med det stränga ögat, som, ”kanske, ej far märka alla dess driflfjediar, har beslutit ”om min olyckliga dotters öde. Jag klagar ej öfver la-”gen; jag anklagar ej hennes domare; men Nåden, som ”menskligheten och detta Rikets konstitution enväldigt ”anförtrott i Eders Maj:ts händer, att hela hvad lagen ”kan såra, Nåden, som förlåter och tröstar, Nåden, ”hvars utöfhing redan tillförne samlat välsignelse öfver ”Eders Maj:ts hjerta, till denna flyr jag olyckliga mor, ”redan länge förtryckt af vidriga Öden, förtärd af plå-”gor, mätt af år och sorger, och snart färdig, att sjelf ”lemna ett lif, der glädjens ögonbhck äro så flyktiga, ”och bekymrens dagar så långa. — Hör, milde Regent!

’ min bönfallande röst. Fräls min dotter, och lät mitt ”hjerta välsigna Dig, oeh glädjetårar ännu en gång rin-”na fran dessa skumma ögon, dem qvalen och sorger— ”na så ofta fuktat. — Om den som hrutit ej liar nå-”gon rätt, att, med hopp om bifall, höja sin röst ur”fängelset; om äfven naturens rop frun det hjerta, ”hvarunder hon legat, skulle äga för ringa anspråk öf-”ver förbrytelsens: ack! så tillåt mig, allemådigste

"'Konung! ur grafven framkalla min älskade makas "skugga; hör dess röst, så värdig att höra, efter den "välgörande, oegennyttiga, oskrymtsamma dygden skulle ”tala från hans läppar. Lät det han för fäderneslan-”det gjort, lät det högaktade rykte han lemnat, blifva "en bön för hans olyckliga dotter, och för att ej sön-”derslita hans eftcrlemnade makas hjerta. Lät, allcmå-”digste Konung! denna olyckliga dotters lif blifva en "skänk åt hennes fars dygder,” m, m.

Och Lovisa Ulricas son skänkte Rudcnschölds dotter lifvet — och schavott och tukthus. Huru himmelsvid skillnaden mellan Carls erkänsla mot minnet af den, som så till sägandes varit hans andra far, och den store Furstes, hvilken genom adoption blcf hans son, ocb som förevigat hågkomsten af sin tacksamhet uti denne samme Carls bildstod på det hufvudstadens torg, som här hans namn. »

Från den dag [fertigen af Södermanland, såsom Förmyndare, nedlade regeringen, till den då han återtog henne såsom Riksföreståndare, utöfvade han ingen offentlig verksamhet, med undantag af det befäl, som hans brorson året före sitt fall anförtrodde honom, och under hvars utöfnmg Hertigen fastare tillknöt förenings-bandet med de krigaie, på hvilkas höjda sköldar han lyftades till thronen. Men med en fintlighet, som tydde på fiändskupen med Lovisa Ulrica och Gustaf IIF, förstod Cail att i Ordcnsvurmeriets lönngångar para dettas mysterier med politikens beräkningar, och i bvarje Ordensbroder uppamma en anhängare, längtandeatt se Stormästarens axlar höljda af en Konungamantel. Frimureriet har alltsedan Hertigen af Södermanland satte sig i spetsen för detsamma, varit af djupare betydenhet för Sveriges Regentslägt, än mången torde ana; och Carl XlU:s Orden, så lumpen den förefaller den oinvigde, är en vigtigare stiftelse, än man i allmänhet synes tro.

Vorden Konung, var successionen Carl en angelägenhet af underordnadt interesse, blott han derige-nom kunde göra det rådande partiet till nöjes, blott han sjelf fick ostördt bära kronan och blifva långlifvad på jorden. Det var derföre han bröt det första löfte, han i början af revolutionen gaf sin gemål, att bevara thronföljden åt sin brors sonson, så snart 1809 års Män förklarade sig deremot; derföre, han afslog Konungens af Dannemark anbud, så förmånligt för Sverige, för Norden, för Europa; derföre, han föreslog och åter förkastade ännu en Furste af Augusteuburg för att slutligen stadna vid Prinsen af Ponte Corvo, oaktadt den betänklighet, Carl sjelf med ett visst obehag yttrade det ögonblick han skulle underteckna Propositionen till Ständerna om Thronföljden, ”att han nu skrrfve kronan frän "hela sin slägt/'

Hertiginnan af Södermanland, det muntraste föremål i Gustafs muntra hof, vacker, liflig, älskvärd, o— konstlad i sitt sätt att vara, kanske utöfver hvad hennes höga rang tillstadde, var väl icke kall för äran att på sina äldre dagar

varda Sveriges krönta Drottning; men var för upprigtigt införlifvad med det Konungahus, af hvilket hon i sin ålders vår blifvit en medlem, för att bidraga till eller ens önska hela familjens ofärd för misstag, hvilka blott kunde räknas cn enda till last.Hob bestormade således sin gemål med böner och erhöll i början af honom ett halft löfte, att han till sin efterträdare skulle bibehålla den förut varande Thron-arfvingen. Hon slöt sig nära till hans vänners driftigaste hufvudman Presidenten Grefve Ruuth, som visserligen mindes, att han varit anställd i Hertig Carls hof; men också kom ihåg,' att han hade Gustaf III att tacka för hela sin lycka, och med en tacksamhets-känsla, hvilken uthärdade alla prof, ville genom nit för sonsonen, gälda farfaderns välgerningar. Med den 10 Maj och den landsflykt för gamla Regentslägten, som utgjorde denna dags corollarium, gafs en ny rigt-ning åt Hedvig Elisabeth Charlottas planer och förhoppningar. Ty oaktadt Ruuths och De la Gardies bemödanden, att vinna uppskof med Thronföljarevalet, för att afvakta tiden och passa på tillfälle, att få en ny bekräftelse på den gamla successionen, blef dock Christian Augusts utkorad till Kronprins, och hans resa från Svinesnnd till Stockhobn liknade ett triumftåg, mindre likväl i prakt, än i allmänhetens hänryckning. Icke nog att han var hvad Gustaf Adolph varit, hvad man den tiden ej begrep att värdera, en redlig, pålitlig och rättskaffens man; Carl August var tillika, hvad Gustaf Adolf ej varit, en förståndig man, bestämd, men utan hallstarrighet, trofast, men lika litet Don Quichotte som Machiavell.

Ett mönster af enkel, hjerdig vältalighet var Carl Augusts följande korta svar på Statsrådet Adlersparres tal, då Prinsen emottogs vid Norrska riksgränsen: ”Det är med ovanliga och högtidliga känslor” — yttrade han — ”jag beträder gränsorna af mitt nya fädernesland. En ny verkningskrets, nya och stora”förbindelser öppna sig for min syn; men jag tvekar ”icke, att inträda på denna vådliga bana; ty det är ett ”ädelt, ett bdande folks förtroende som kallar inig. ”Svenskar! jag är nu Svensk; jag skall för alltid blifva ”det. Arans bud känner jag; Folkets behof talar tyd-”ligt. Mitt blod, mina krafter äro ifrån denna stund ”helgade åt min Konung och mina medborgare. Af ”den ene skall jag lära att regera, för de andras säll-”het skall jag arbeta. Mina rena afsigter skola biträ-”das af rättsinniga och bepröfvade Män, och blifver ”det mitt öde, att regera ett urgammalt ocli frejdadt folk, ”skall den dom icke nekas mitt minne: ”lian ville sitt ”folks väl.” I dessa minnesvärda ord fanns ingen flärd, ingen girig sidoblick på valutorna i Bankens hvalf, intet sjclfkärt skryt öfver hvad han redan uträttat, huru mycket de stolte Norrmännens kärlek och saknad än derom vittnat, ingen löjlig anspelning på folkökningen i Brödrariket såsom någon enskild förtjenst af hans regering ders men ett programm till hans blifvande regering här inneslöto dessa ord, och då han sade sig ”känna ärans bud,” visste man att han kände, att mans ord äro mans ära. En annan fråga blir, om han förstått reda sig under brydsamma pobtiska konjunkturer. Dertill ägde han kanske hvarken nog smidighet i karakteren, nog snille, eller nog intagande ledighet i sitt väsende, hvilken egenskap ingalunda är en småsak bos en Regent, då ban, välförståendes, i öfrigt äger ett stadgadt rykte af lieder och trofasthet. Några förbindliga ord af en sådan Furste kunna rätt ofta uträtta mera, än lysande förespeelingar, fägnande ögat med deras brokigt skiftande prakt, likt bubblan,

ochoch som hön — toma och flygtiga. Dagarna efter Carl Augusts hyllning af Riksens Ständer, var en Combos Kronprinsen, för damer och kavaljerer, på öfligt sätt tillkännagifvcn. Hans rum voro öfverfyllda af folk utaf häda könen, en del nyfiket längtande att få se och mönstra Thronföljarens utseende, klädsel, tal och åt-häfvor, andra smickrande sig med, att hlifva af honom bemärkta och aflocka honom någon angenäm fras. När dörrarna till hans smårum öppnades, gaf sorlet af de halfhöga samtalen vika för den djupaste tystnad. Carl August träder ut i salongen, åtföljd af en vakthafvan-de, bugar sig ganska djupt åt alla sidor och yttrar: *Vieg takker dem ret meget samtelige for deras opmærksomhed," hvarefter han bugar sig ånyo — och går tillbaka uti sina hvardagsrum. Dermed var hela couren förbi. Utan att skatta hofvenas snömos högre, 2n det förtjenar, lärer man dock nödgas tillstå, att detta afbrott från den utsökta belefvenhet, vid hvilken mm vant sig hos Gustaf 111 och som man i våra dagar sett lefva upp igen hos Carl XIV, svårligen kunde stämma de högre kretsarnas sinnen till Carl Augusts fördel. Några uttydde detta ovanliga beteende såsom tafatthet, inskränkthet och ett försigtighetsmått att icke allt för mycket uppenbara dem, under samtalen vid en rund genom salongerna. Andra funno sig stötte och ville anse Prinsens uppförande för brist på aktning, för rentaf en skymf. Neka kan man ej, att deras besvär att styra ut sig och begifva sig till hofs (som det heter) bort föreskrifva Prinsen, att visa dem motsvarande uppmärksamhet. Det

finnes ett, lagom i allt. Svenskarne äro åtminstone häri en nation sådan soro

4Romarne: J'qui ncc lotam servitutem pati possunt, nec lotam liberlalem.JJ De vilja i sina Konungar Kvarken se en snorad moddocka från Paris och Petersburg, eller en qväkare från London och Filadelfia.

Carl August, ämnad att uttränga Gustaf IJJs ätt från Thronen, hyllades på årsdagen af Gustafs födelse, hvarigenom Carl XIII förmodligen afsåg att visa sin hroders minne samma uppmärksamhet, som då Carl lät hylla sig sjelf vid foten af Gustafs bildstod *). Ed. mystiskt och dystert dunkel hvilar öfver den 28 Maj och den 20 Juni. Den förras blefve icke ens sking-radt, om censurstreckarne i 7: de delen af Adlerspar-res Historiska Handlingar utbyttes mot bokstäfver, clivad samband dessa än kunde äga med De la Ga»-dies biografi. Motiverna och motorerne tili den sed-nare äro snarare undangömda än uppenbarade 'i den officiella undersökning och de berättelser, hvilka derom blifvit offentliggjorda. Ehuru man skonade Drottningens namn, blottställde man, kanske till och med icke utan afsigt, hennes rykte. Man tillintetgjorde på detla sätt hennes inflytande på det nya Tbronföljare-

*) Carl XIII:s hyllning skedde vid Gustaf III:s bildslod. Anblicken af ceremonien rar ytterst imponerande. Allas sinnen voro upprymda, och man yttrade högt, man och man emellan, sin belåtenhet med sakernas nya ordning, förskönad af förhoppningarnas förgyllning. Bland andre, gaf Erkcbiskop Lindblom sin glädje tillkänna genom yttrandet, att i fullständig-helcn af den förtjusande taflan blott felades, att Gustaf III kunnat sjelf få hugna sig af dess åskådande. Prelaten menade cn artighet med sin mördande sarkasm. "valet, till hvilket hennes nära anförvant!t, Hertigen Administratorn af Oldenburg, anmälte sig såsom kandidat. Sedan detta förslag ohjelpligen misslyckats, återvaknade hela Drottningens ömhet för gamla dynasties. Underrättelse af ett tillförlitligt ögonvittne lemnades under påstående Riksdag i Örebro Carl Xin och hans gemål om den oförsvarliga vårdslöshet, som förelupit med penningars afsändandc, till resekostnadens bestridande för f. d. Kongl. Familjen, hvaraf inträffat, att sedan den kommit på utländsk botten, nödgades Drottning Fredrika dels afyttra dels pantsätta sina egna nipper, dels anlita en lyckligtvis till hands varande aktningsvärd enskild Svensk mans kredit, för att anskaffa det aldranödvändigaste. Vid denna tidning smälte Hedvig Elisabeth Charlotta i tårar, under det Carl XHI bibehöll ett sinneslugn, hvilket, derest det anstod Konungen, åtminstone föga prydde fränden och menniskan. Med den 21 Augusti, morgonrodnaden af den herrliga dag, hvas middagssol i närvarande ögonblick bestrålar och befruktar Sveriges lycka, Sveriges ära och Sveriges sällhct, upphörde, som man bör tro, för everdliga all vidare fråga om en annan successionsordning, än den då beslutade. Men regerande Drottningen fortfor likväl att underhålla en liflig och förtrolig brcfvesling med f. d. Drottningen. Det är möjligt, att den trogna vänskapens röst stundom klingar som missljud i politikens öron; men den store son, som ”föddes fullvuxen” åt det åldriga Konungaparets längtan, var för ädel, för högsint, för vis att låua örat åt beställsamma gunstsökare. Hatare af oer igheter och fjerran rkiljd från en föraktlig misstänksamhet, sökte Kronprinsen återställa åtminstone det yttre skenet af l armomen mel-lan sin adoptiva moder och Grefve Cederström, hvars uppvaktningar hon vägrade att emottaga, efter den beryktade Lindbomiaden. Om också Drottningens lynne de sednare åren, framför allt de sednare månaderna af hennes lefhad, blef mera retligt och ömtåligt, fortfor hennes gemåls efterträdare att visa henne samma utsökta artighet, grannlagenhet och uppmärksamhet som tillförene, med dessa ohärmligt förbindliga maner, som i våra dagar synas vara Carl Johan ensamt förbehållna. De aflockade Sophia Magdalena sjelf vitsordet om likheten i detta afseende mellan Gustaf III och Carl XIV, hvilken den 11 Maj lade bort kröningsskruden, för att taga en förtrolig middag hos Carl XIIIs sorgklädda en-ka, i stället för de lysande tafflar och den slösaktiga anrättning, som annars pläga utgöra kroningsfesters mal necessaire. Enke Drottningen motsvarade å sin sida denna sin adopterade Herr Sons fina belefvenhet, då hon, oaktadt de krämpor soraj hotande gåfvo sig tillkänna sista morgonen af hennes lefnad, hvilka bort föreskrifva henne att hålla sig stilla och i synnerhet akta sig för luftens och fuktighets åverkan, likväl ej ville försaka en angenäm middag på det förtjusande Rosendal, hvars doftande parterrer förledde henne att göra en obetänksam promenad till fots. Följande natten — natten till den 20 Juni! — steg gikten upp i bröstet, och denna så bedröfligt märkvärdiga årsdag upphörde Hedvig Elisabeth Charlotta att andas.

Prinsessan Sophia Albertina hade under schismerna mellan sin moder och sin äldste regerande broder, och under

omsorgen för sin yngste broders bästa, med hvilken hon städse var lika fast förenad genom tillgifvenheten, som genom blodsbandet, — hade, säga vi, den tidenrönt tillräckligt obehag af inmängandet i politikens hvirf-lar, för att icke sedermera helt oth hållet draga sig tillbaka i privatlifvets sysslosättningar och förströelser, för hvilka ock hennes milda, jenina lynne egentligen syntes vara danadt. Efter Prins Fredriks död hade hvälfhingarna i staters öde dessutom ej mera för henne annat, än det allmännaste intresse, vida öfverträffadt af böjelsen för stillhet och önskan att ia tillbringa sina återstående dagar i lugn. Visserligen politicerades starkt, under Gustaf Adolphs regering, i Prinsessans och Hertiginnans af Södermanlands aftoncirklar. Dessa höga Personer omgingos så förtroligt, att ingen vecka gick förbi utan att de åtminstone tvänne gånger superat hos hvarandra. Men det stadnade vid ord, afsåg aldrig handling. Bonaparte, ”Kungarnas plågoris,” — som Hertiginnan kallade honom — hade vanligen genom någon ny upprest eller störtad thron, någon ny omskapning af de gamla, gifvit ny omvexling åt det Furstliga aftonjollret, mellan hvarje gång det ånyo bragtes ä bane. Med oheliag måste Prinsessan åse att kronan föll från hennes brorsons hufvud; men det minskades dock ansenligt deraf, att den upptogs af hennes broder och att hans purpur delades af hennes bästa vän. Brytningen, som från hennes fädernesland ailägsnade den skönaste prydnaden i hennes slägt, aflägsnade likväl ej ur hennes minne Drottning Fredrika, hvars bild, intill den sista dagen af Prinsessans lefnad, syntes öfver kanapén i Prinsessans palats och öfver hennes skrifbord på Tullgam. Den första främling, omständigheterna inympade på hennes slägt var en för ädel och klok man, att gifva henne anledning att sakna Gustaf Adolph, som sjelf alltid saknat älskvärdhet i maner och väsen-de. Hon fick så mycket större orsak att finna sig belåten — och hon var det äfven — med dessa egenskapers superlativa art hos den store Furste, mellan hvars ätt och den som upphört att regera i Sverige, hon utgjorde en öfvergångslänk. Också rådde alltid och ostördt harmonien mellan henne och de särskilda medlemmarna af det nya Konungahuset. Till och med när under nu varande H. M. Drottningens korta vistande i Sverige såsom Kronprinsessa, någon kallsinnighet förmentes hafva uppkommit mellan henne och då regerande Drottningen, underblåst, som det berättades, af ett sällskapsfruntimmer i Kronprinsessans uppvaktning, Madame La Flotte *), skall Sophia Albertina strängt iakttagit neutraliteten. Belöningen för detta fridsamma sinnelag njöt hon under sin höga ålder och sina sista stunder i den ömma välvilja, hvarmed hon omfattades af Konungen, Kronprinsen och Deras höga Gemåler. Förloppet vid Spanska ministem Alvarados afskedsaudiens vittnar, att det likväl ej brast henne fin takt, då det gällde. Denna i våra dagars och vårt lands annaler olyckligt ryktbare diplomat — emedan det var genom honom, som ett annat Hof åbragte oss en sa skymflig förödmjukelse och så dryga penninge-förluster, medelst den oförgätliga Skeppshandcln — hade den oskickligheten att vid sin sista afskedsuppvaktning hos Prinsessan Sophia Albertina yttra: "Enfiri, Madame, si V. A. R. a i/ueh/uc comniission pour

*) Grefvc Robert Rosen kallade kenne: "La flotte cn-iicmic" och Generalen Grcfve G. Lösvenhjclm, som visade henne särskild uppmärksamhet, kallades "l’a-mirul de la flotte.”le roi, son neveuj Elle peut se fier a moi, car fe comple å Vhonneur de le voir bientål” — ”Monsieur, je vous souhaite un bon voyage” svarade Prinsessan kalit, i det hon vände Alvarado ryggen och lenmade rummet.-

Hertigen af Holstein Gottorp, Prinsen af Wasa, f. d. Kronprins af Sverige, var for späd att utföra någon roll i det sorgespel, hvars upplösning rörde bo-uom så nära. Man visste således om honom blott att hans Guvernör varit Riksrådet Ramel, hvars ”dygder ”höjt honom till ett förtroende, det dyraste en under-”såte kan emottaga” *), och hvilket han motsvarade ”med all den samvetsgrannhet, som utmärkte hela hans ”lefnad” **), och man visste att Professor Biberg, Prinsens informator, gjort honom förtrogen med ett språk, på hvilket Cesar beskrifvit sina egna bedrifter, ett språk, som talar om Tarqviniemas fall, och som förespeglar Regenter dygdens och lasternas historiska mönster i Titus och Nero. Kongl. Maj:ts nådiga forhud den 10 December 1812 utgör den Kinesiska mur, som skiljer co obehörig nyfikenhet från frestelsen att göra sig närmare underrättad om en Furste, hvilken redan ett fjerdedels sekel varit Hämmande for det land, som sett honom fodas. Och huru fjäsades likväl kring hans vagga! Och huru stadigt firades hans barndoms födelsedagar! Det var den andra af dem (den 9 Nomcmber 1801) då Stockholms Borgerskap gaf på Börsen den

*) Åminnelsetal i Svenska Akademien öfver Riksrådet Friherre Ramel, af E. G. Geijer.

**) Dcrsammastädcs.so

dyrbara fest, hvilken bevistades af Konungen och Drot-ningen, Hertigen och Hertiginnan af Södermanland, medlemmarna af Fursdiga Familjen i Baden, och der den späde Kronprinsen kringfördes af sin Ofverhofmästarin-na, genom bankettens lysande rader.

Den flera gånger åberopade resande Engelsmannen beskrifver sålunda Hans Kongl. Höghet:

”Prinsen, en lång och vacker 16-årig ynghng, o-konsdad och af lyckbga naturanlag, har mycket tycke af sin far. Han (sonen) studerar nu (1817) vid Universitetet i Heidelberg, under inseende af en guvernör, Scliweitzare till nationen, cn aktningsvärd ung man, hvilken, i sin hembygd åtnjutande alla de fördelar, dem börden och lyckan kunna tillskynda, beslöt att åtaga sig Prinsens uppforstran, af den ädla bevckelsegrund att gagna den lidande dygden. För att sätta sig i stånd att uppfylla detta vigtiga åtagande, sysslosattc han sig rasdöst att fullkomna sin egen bildniDg. I början fann han sitt föresatta arbete pinsamt och nästan af-skräckande; men den unge Prinsens älskvärda karakter betalte honom snart för sina mödor och blef basen för cn innerlig tillgifvenhct mellan guvernören och hans elef, en tillgtfvenhet, som för närvarande är bragt till en sådan höjd, att den förre med största svårighet af-lägsnar sig från den unge Prinsen, till och med för några dagar. Drottningen umgås med tankan, att skicka sin son till ett Engelskt Universitet.” Så långt Engelsmannens berättelse.

Prinsen gjorde också någon tid derefter en resa till England, der han vistades under Drottningens beryktade process. Emot vår Engelsmans frikostiga lof-ord öfver Prinsens guvernör, Schweitzaren Pollier, tor-de dock en och annan invändning kunna göras. Hans passion skall i sednare tider blifvit att samla penningar, och man vet till hvilka lågheter detta smutsiga begär kan leda. Också påstods att Herr Pollier skall förstått skaffa sig högst betydliga extra förtjenster, hvilka, om de ej föllo Prinsens kassa till last, åtminstone föga båtat hans interesse. Det berättades till och med, att Prinsens egen svåger, Storhertigen af Baden äfven-som Furst Metternich skola varnat honom för Polliers list, hvartill Prinsen skall svarat: ”Han har vårdat min ungdom, och just derföre att hela verlden nu vänder honom ryggen, skall han hos mig finna en fristad.” Pollier lärer afsomnat 1833, och Prinsen skall lemnat honom det sista vedermälet af sin välvilja, genom en praktfull hkbegängelse, föranstaltad och bekostad af den Furstlige lärjungen.

Hvad man i öfrigt, genom utländska Tidningar och skrifter samt Alnianach de Golha fragmentariskt kan veta om denne Prins är ungefär följande: att han efter det Europeiska storskiftet vid kongressen i Wien skall, såsom skadestånd, erhållit fem millioner Riksdaler Hamburger Banko, och efter sin moster, Kejsarinnan Elisabeth af Ryssland, i testamente, elfva milboner silfverrubler, hvilket, sammanräknadt med hans andel af förmögenheten, öfverförd från Sverige och arf-vet efter hans farmor EnkeDrottning Sophia Magdalena, bör kunna tillskynda honom ett, i financiellt afseende, sorgfritt lif*); att han förer Furstlig stat i Wien, der

*) Följande tilldragelse föranleder, att någon del af den lilla förmögenhet, Konung Carl XIII efterlemnat, äf-ven fallit på hans brora soncsons lott.lians palats bevakas af hedersposter; att Kejsarens af Österrike dotterson, Napoleons son, var anställd såsom

Herr Stk'åle hade vid i8a3 års Riksdag väckt molion, att skulder man och man emellan skulle likvideras efter det silfvervarde, d. v. s. den cours som ägde rum, den dag skulden gjordes. Dcnna motion afstyrktes, genom Stats-, Ranko- och LagUtskottcns betänkande N:o 607, hvilket föredrogs och bifölls på Riddarhuset den 22 November eftermiddagen. Nästa mål, som i detta Plenum företogs till afgörande var Stats- och BankoUtskottens utlåtande N:o 609, angående betalning af f. d. Kongl. Familjens här i riket innestående enskilda förmögenhet, hvars liqviderande Utskottet tillstyrkte, ”efter d en cours som 1809 gällde,” eller 60 skillingar pr Riksdaler Hamburger Banko. 1 öfverläggningen om detta betänkande dcltogo: Grcfvarnc Gyllenborg, J. H.; af Ugglas (som var StatsUtskottcts Ordförande), von Schwerin; Her« rar von Hohenhausen , von HartmandorfT och von Heyne. Herr Ccderschöld, hvilken yttrade sig den femte i ordningen, anmärkte inkonseqvcnscn deraf, att sedan man afslagit Strâles motion om liqvid efter cours för dagen då skulden tillkom, omedclbarligen derefter besluta om liqvid, enligt den cours, som gällde 1809. Sedan Ccderschöld stigit ned från bänken, och medan diskussionen fortsattes mellan öfriga Ta-larnc, skyndade Friherre af Nordin, hvilken var ledamot af StatsUtskottet, och som afhörde

debatten utan att deri deltaga, sig från sin plats till Ceder-scliöld, och bad honom för allt i vcrlden ej vidare yrka återremiss, på grund af den förmenta inkon se-qvensen mellan de begge betänkanderna. ”Saken är ”nämligen den** — tillade Friherre Nordin — ”att H. ”M. Konungen uraktlåtit att bevaka Konung Carl ”XIII:s testamente, hvadan Kejsaren af Ryssland, så-”som förmyndare för Prins Gustaf, gjort anspråk påÖfverstelöjtnant vid det Regemente, som har Prinsen af Wasa till Chef; att han är förmäld med en Badisk Prinsessa; att Kejsar Frans personligen hållit deras äldsta, sedermera allidna, barn till dopet; och alt giflermålskontrakt for några år sedan var nära att af-slutas mellan Prinsen af Wasa och Konungens af Nederländerna enda dotter, Prinsessan Mariana, nu mera förmäld med Prins Albrecht af Preussen. Underhandlingarna afbrötos dock plötsligen. Dessa för Svenska allmänheten så naturligen likgiltiga underrättelser kunna endast lå något interesse deraf, att d’Ohsson, då Sveriges Minister hos Hofvet i Haag, kort derefter blifvit benådad ined Friherrediplom. Mangen tror sig likväl veta, att all Friherre d’Ohssons obestridliga och erkända skicklighet i denna negociation varit förspilld, der est icke Pol-liers Achitophels-råd funnit gehör hos ena liontra-henten.

De hegge revolutionscheferne Adlcrsparre och Ad-lercreutz * *) voro, jemnväl i afseende på thronföljden i

*'arf å sin myndlings vägnar efter Högstsalig Konun-“gen; och enda sättet, att kunna hålla honom ska-”desliis, är den coursberäkning, som i nu ftirevaran-”de betänkande blifvit föreslagen.>>

Herr Cederscböld blef så öfverraskad af detta oväntade och naiva förtroende af en StatsUtskottets ledamot, rörande det hemliga motivet till utlåtandet, alt han ej hann rigtigt återhemta sig, innan klubban fallit och betänkandet var bifallet.

*) Den första beröring, som ägde rum mellan stats-hvälfningcns bfgge hufvudmän Adlercrcutz och Adler-sparre, skedde genom ett b ref af den 17 Mars iSott från den förre till den sednare, livilkct förtjenar att hagkommas:af alldeles motsatta åsigter; men den af dem, som eljest fick duka under för öfvervigten af den andres in-

"Dct är med den gladaste tillfredsställelse, jag vän-”tar mig fa göra närmare bekantskap med cn man, ”som frän längre tid tillbaka väckt min uppmärksamhet och högaktning, och som för det närva-”randc är föremålet för hvar redlig Svensks er-”käusla och tacksamhet. Utan Tit. företag tror jag "knappt nägot har skedt *). Hvad jag gjort Ur en "följd deraf, och inga betänkligheter kunde mer af-"hålla mig ifrån att understöda ett sä stort och ädelt "företag. — Allt är här lyckligt fullbordadt, utan att "nägon individu blifvit komprometterad. Alla välsigna det lugn som råder inom hvarje hus, och "ingens hjerta har behöft frukta för cn fars, en sons, "en brors, en slägtings, eller cn väns säkerhet. Jag "är öfvertygad att Tit. öfverensstämmer med mig i ”dessa principer, och vi skola, förenade i ett gemenSamt bemödande, föra vårt stora företag till lyckligt Slut **}. Många vigtiga omständigheter fordra Tit. Snara hitkomst. Haf ingen betänklighet. Jag svarar ”med mitt hufvud för er säkerhet, fullkomligt öfver-"tygad att Tit. befarar icke annat, än ömma famntag "af den nationella erkänslan. Godt tjvartcr är be-Ställdt hos Brukspatron Björkman. När trupparne "ankomma, kan qvarter tagas på Mon Bijou, om sä "för godt synes. Ryssarne hafva med 20,000 man oc-

*) Detta erkännande är af yttersta vigt. Det afgör helt och hållet frågan om statshvälfningens ursprung och på hvilkens räkning den skall skrifvas.

**) Om Adlcrcreutz och Adlcrsparre i sjclfva verket dragit]cmt och gemensamt arbetat för samma mål, så är det sannolikt att rcsultatcrna blifvit af helt annan beskatfenhet. Det var deras inbördes afund och fiendskap, som i stället skämde bort alltsammans.(lytande, var i denna fråga så bestämd, förde ett så högt språk och satte så många krafter i rörelse för att drifva sin plan igenom, att den ock kröntes med framgång. På Silverstolpes fråga till Adlersparre, dagarna efter sedan han tagit sitt högqvarter i Westmanska huset (nu Vetenskapsakademiens), hvad beslut man skulle (åtta rörande Gustaf Adolphs familj, svarade Adlersparre lakoniskt: "Den skall bort”, Dessa ord voro programmet till den 10 Maj, som lyckades, emedan Riks» drotset Wachtmeister slöt sig till samma mening; och de utgöra äfven programmet till Adlersparres hela politiska vandel från den stunden. Denna afgörande ton får en ny märkvärdighet deraf, att händelserna snart sagdt på Adlersparre trugade det befäl, hvarförutan hans röst i vågskålen varit ringa eller ingen. Väl hade han deltagit i Gustaf III:s krig mot Ryssland; men då Gustaf Adolphs började, hade Ryttmästaren Adlersparre redan länge haft afsked ur krigstjensten, lefde af

ett arrenderadt hemmans Lila afkastning, i grannskapet af hufvudstaden, och för litterära sysselsättningar, bland hvdka "Läsning i blandade ämnen “ som genom hans försorg utgafs och der hans penna var den företrädesvis arbetande, tillskyndade honom ett stort

”cupcrat Åland, hvilket gör, att vi mäste taga nägra ”arrangemcns till kustens försvar, ehuru jag icse "tror att de hafva några planer på denna si-"dan om hafvct; men man måste emellertid icke ”lemna sig på discretion, utan skola vi, under det vi ”ncgotiera på alla kanter, använda våra yttersta kraf-”tcr att sätta oss i försvarsstånd. Det är i detta och ”flera andra mål jag önskar få se Tit. här ofördröj-”iigcn."och fortjent rykte för djupsinnighet och medborgerlighet. När kriget utbrustit och Konungen anförtrott sin farbroder ett högt befäl, yttrade Hertigen en dag vid middagen sitt bekvmmer, att finna en person sig till biträde på hvilken han kunde lita ej blott på fältet, men äfven i det ofri ga slags detalj, hvaraf ledaren af ett fälttåg är i så stort behof. ”Jag tror mig kunna gifva E. K. H. förslag på en sådan person” — yttrade kavaljeren hos Hertiginnan, Friherre Klingspor (slutligen Ståthållare på Stockholms Slott). — Och han heter? — ”Jag utbeder mig att få säga namnet för E. K. H. meLian fyra ögon, efter dinén,”

Så snart måltiden var slutad, tog Hertigen Klingspor afsides och frågade hvem han menade? Då denne nämnde Göran Adlersparre, svarade Hertigen genast: ”Ni bar rätt. Det är just den man, jag behöfver. Det finns blott ett hinder, och det är hans egen vilja. Ni är ju lierad med honom. Res till honom i morgon dag; helsa honom från mig, och sök å nnna och edra vägnar, i fäderneslandets namn , som jag vet verkar på honom, att öfvertala honom att ånyo gå i tjenst.”

Så sagdt, så gjordt. Adlersparre ville först anse Klingspors framställning för ett skämt; och då den förre bland sina skäl anförde, att han till den grad slagit det militära yrket ur hågen, att han nu mera icke ens egde ett svärd, skyndade Klingspor att häfva detta hinder, i det han lemnade sitt eget åt Adlersparre. När denna således hunnit öfvertygas om allvaret i Klingspors uppdrag, gjorde Adlersparre i början flera invändningar och svårigheter; men efter en ny budskickning från Hertigen genom Klingspor, gick Ad-lersparre omsider in på forslaget och gjorde upp sina vilkor. Han kallades således am o i tjenst 1808, blef innan kort Major och Ofveradjutant samt anställd hos Armfelt vid arme'en på vestra gränsen, der en så vigtig och märkvärdig roll väntade honom.

Blott den mest öfverhängande fara for inbördes krig och Konungens obevekliga vägran att kasta sig i sitt folks armar och sammankalla Biksens Ständer, hade förmått Adlercreutz att våga tilltaget den 13 Mars. Han var likväl så' långt ifrån att for egen del bära afvigt sinne mot det Konungadöme, till livars krossande han var ett redskap, att han tvärtom satte sig i spetsen for det konservativa systemet, förklarade sig emot all personlig räfst, och omsider slöt sig ganska näru till de mest betydande af gamla Kegentslägtens vänner. Under det således, att det hos de ortodoxe af gamla regimen objclpligen låg honom i fatet att hafva personligen’’{som det hette) burit händer på Herrans smorda, hvilken förgripelse räknades honom till last, som läsaren framdeles far tillfälle inliemta, till och med af Dannemarks vise och fördomsfrie Fredrik; var Adler-ereutz en bland dem som ”räckt hvarandra handen uppå” att vid Valriksdagen i Örebro godtgöra den orättvisa, de förmente vara begången den 10 Maj. Deras uttryckliga öfvercnskommelse lydde så: att om resultaterna af den 20 Juni för ögonblicket tillintetgjorde allt hopp att genomdrifva planen, skulle de, allt hvad i deras förmåga stod, understöda det parti, som ifrade för den orimligaste kandidaten, helst någon privat person, utan alla förbindelser med regerande Hus, emedan ett sa-danl val erljöde sannolikheten af en ny förändring,hvilken man trodde äga i sitt våld att tilI—vägabringa vid första gynnande tillfälle. Of-verenskoinmelsens verklighet skulle kunna bestyrkas af ännu lefvande personer, som deruti deltagit. En annan utgång, ett bättre öde, beskärdes dock Sverige, genom det ynmighetshoru af ära och sällhet, som räcktes oss af den 21 Augusti. Z/homme propose et Dieu dispose.

De bland 1809 års Män, som hittills skrifvit öfver den tidens minnesvärda händelser, hafva förmodligen hvar för sig haft sina skäl, att blott lorevisa den ena sidan af medaljen. Deraf har händt och skulle, ju längre fram desto säkrare, blifva en följd, att vissa omständigheter i tideböckerna fingo en falsk eller otillräcklig dager, om ej töcknet skingrades, innan alla afträdt från skådebanan, hvilka spelt en roll vid gryningen af sakernas nva ordning. Kär man således hör Friherre Ankarsvärd omtala, att Gustaf III:s fortrognaste, allsmäktige gunstling: den, hvars

med offentlig nesa under Förmyndare-Regeringen brännmärkta namn, Gustaf Adolph först återställt i sin förra glans, den han sedan ökat med nya utmärkelser: att, med ett ord, Grefve Armfelt, varit en hland revolutionsmännen: så skulle man lätt förledas, att anse honom för en urbild af den svartaste otacksamhet. Kär man vidare ett par år derefter ser denne samme Armfelt öfvergifva äfven det nya samhällsskick, till hvars grundläggande han på nyssnämnda sätt bidragit, kasta sig i armarna på Sveriges arffiende, svära Rysk trohetsed och slå ned sina bopålar i östra grannmonarkien, så skulle man vara frestad att stadfästa Hertigen Regenten Carls domslut öfver Gustaf Mauritz, hvilken Konung Carl benådademed den högsta samhällsvärdigheten i sitt rike. Och dock var det just en viss ridderlig trohet och erkänsla, sora lågo i botten af hela Armfelts förfarande, hvars yttre sken så starkt vittnat mot honom. Om han, ledd af öfvertygelsen att Gustaf Adolph ej kunde räddas , förenade sig med dem, som påskyndade hans lall, skedde det för att så mycket säkrare kunna rädda thronföljden åt hans ätt. Under det således Presidenten af Ugglas, som hade f. d. Konungen och hans lar att tacka for allt, som under den förre varit allrådande och samlat oerhörda rikedomar, och hvars inflytande utgjorde ett och icke det minsta bland gravamina mot f. d. Konungens styrelse, — under det Ugglas den 10 Maj på Rikssalen, der endast Biskop Nordin satt tyst och såg nedstämd ut, efterstrafvade och vann särskild uppmärksamhet för det oanständigt stormande sätt (hvilket förmodligen skulle härma enthusiasm), hvarmed han instämde i förslaget att uppsäga Gustaf Adolph all tro och lydnad och att förklara hans afkom-lingar för evärdeliga tider förlustige Svenska thronen; så ansträngde General Armfelt hela sin uppfinnings -gåfva, alla sina krafter, att rädda kronan åt Gustaf Adolphs son: ansträngningar, hvilka slutligen tvungo Armfelt, att ställa sin person under en främmande makts beskydd, sedan hans lif och välfärd voro i hans fienders våld, genom förräderi af Notarien Wahlberg, ett slags poet den tiden, begagnad och betald af Armfelt för politiskt skriftställeri, sedermera köpt äfven af motsidan, i hvars händer han lemnat vissa af sina koncepter, rättade med Armfelts egen hand, hvilka gingo nt på ingenting mindre, än ett kullstjelpande af 1810 års Successionsordning. Anklagad i skriften vSverige1808, 1809, Schweitz 1814” af f. d. Konungen;

anklagad på samma gång af hans fiender i den ”Historiska Taflan af f. d. Konung Gustaf Adolphs sed-naste regeringsår”; anklagad ännu värre af sjelfva händelserna , framstår denna, under benämningen ”Vestra Arméen”, ryktbar-vordna krigshär infor häfdernas domstol i ett nästan lika försvarslöst skick som det, i hvilket hon sjelf lemnade rikets gräns, då hon sedermera drog åstad att tillvägabringa en statshvälfning, och e-medlertid lät det hero af den fiendtlige Lefälhafvarcs skön, som efter och i kraft af denna statshvälfning, Lief detta rikes förste Thronföljare, att genom underkufvande förvandla detsamma till provinser under utländskt öfverherrskap. Utgifvaren anser derföre på en gång för ett fynd och en pligt att meddela allmänheten det svar, livartill en af denna krigshärs högste befälhafvare, General Arm-feldt, beredt sig. .Det innefattas i en handskrift, med hans kända handstil, funnen bland de papper, hvilka fråntogos honom samina natt, då han svor Rysk trohetsed, och lyder som följer:

”Det är ej utan en verklig forundran, som jag för några dagar sedan i andra afdelningen utaf den sä kallade Historiska Taflan af f. d. Konung Gustaf IV Adolphs sednaste regeringsår, funnit det auctor af en personlig ihärdighet att smäda mig, företagit sig att genom en så kallad allmän öfversigt af fälttåget mot Korrige öka sitt arbete, och äfven utan bilagor sprida sin galla, genom ovett och osanningar.

”Min pligt som befälhafvare af en armee, som, ehuru i brist af de fleste förnödenheter, gjorde vida mer, än man i sådana omständigheter kunde förvänta, samt min egen heder fordra, att jag vid anmärkandetaf.’de af auctor anförde osanningar, tillbjuder mig att bevisa dem genom de journaler, ordresböcker, förslag och enskilda bref som jag lyckligtvis äger.

”Auctor säger, pag. 82: ”Svenska krigshären in-"bröt frän alla sidor i Norrigc och var sä sonder-JJdclad och utspridd^ att ej ett enda kraftfullt an-1fall kunde gifvas

”Svenska krigshären inbröt ej från alla sidor i Norrige; ty venstra flygeln var den 13 April, du den högra bröt in, urståndsatt framrycka, i brist af hästar till transporterna af mat och fourage. Att åter den anfallande styrkan var sönderdeladf var en följd af den Norrska gränsens natur. Denna gräns, oändbgen vidsträckt, ägde likväl vissa

forsvarspunkter, hvarifrån trupparne ej kunde dragas, utan att blottställa Werm-land, och slutligen finna sig kringgångne af fienden, som varit mästare att med sina lätta truppar härja landet och bemästra sig alla de tillgångar vi der kunde äga. Man kunde således ej annorlunda förena anfallet med forsvaret af landet, än att söka förkorta försvars-linien, under det man från alla punkter framryckte, för att komma i den förening, som skulle gifva huf-vudanfallet kraft. Det var pu den grund som efter min plan och ordres flygeln skulle börja med att dc-bouchera ur bergen mot Tistedalsvattnet, hvarefler en kolonn skulle inbryta från Skillingmarken öfver Krokforss, en annan från Tymark öfver Dalen och Hån och den tredje öfver Magner mot Kongsvinger. Härigenom kunde första ställningen blifva: Baasta, Skottsberg och Lier, och den andra, ifall fienden verkligen varit svag eller forsagd, samt vi någorlunda efter hand erhållit våra behof: Glomen, i hela dess längd, frånKongsvinger till Fredricksstadt. Dessa positioner ägde den fördelen, att, utom en ansenlig förkortning pl vår operationslinea, äfven lätta våra transporter på de vattendrag, som då voro i vår disposition.

”Ehuru genom flera omständigheter, som här ej böra upprepas, det slog oss fel att framtränga på alla punkter till Glommen, var högra flygelns ställning vid Lier, Orje och Skottsberg likväl sådan, att vi ej be-» höft eller bort lemna den, om ej f. d. Konungens ordres kommit, att draga oss ur Norr ige och ställa oss på svenska gränsen samt den försvara.

”Med dessa sanfärdiga uppgifter torde äfven man kunna anse som till en del besvaradt auctors tillmäle, då han säger: "tiagra af dessa små, redan något in *"i landet framträngda corpser, utan sammanhang ' med hvarandra, utan understöd af de långt hakkorn qvarblifne, omringades, öfverrumplades och ”borttogos af de Norrske

”Jag känner ej några långt bakom armeen qvar-blifna corpser; ty hela styrkan, efter förslagen af April månad, med sjuka och magazinsvakter inberäknade, var 8476 man, och den tillät ej att lemna någon re-servcorps. Menar åter auctor alla de Landtvärns och, Vargerings-Bataljoner, som förenade sig med armeen någon tid derefter, sedan den på f. d. Konungens befallning lemnat Norrige, så har han misstagit sig på en hufvudomständighet i den beräkning, han behagat göra. Om några detachementer och posteringar blifvit slagne eller öfverrumplade, så är sådant icke ovanligt i krig vid de mest krigsvana Arméer, om ock de anföras af de klokaste generaler. Sådant hör alltid till enskilda omständigheter och krigslyckans nycker, än mer dåmindre erfarenhet och ofta ett mindre väl beräknadt mod och dristighet, för ungdomen och lifiighetens ögon dölja eller minska farome. Att i krig gifva bestämda ordres för hvar och en tillfällighet anser jag alltid som svårt; men synes mig omöjligt i ett krig, som det vi förde i Norrige, der lokalen var oss alldeles okänd, och hvarenda menniska, från gubben till barnet, så tillgifven sitt fosterland, så de på allt sätt anse som en pligt, att, i den mån de det förmådde, skada dess fiender. Befälhafvaren af en armee har vid sådant tillfälle ej annat parti att taga, än att lemna hvar och en detachements-chef fria händer, sedan han gifvit honom del af den plan, efter hvilken han skall agera, samt trott sig finna hos honom det nit och intilligence, som fordras. Jag för min del har aldrig ökat mina underhafvandes bekymmer vid sådana tillfällen med ansvar för utgången, färdig att påtaga mig allt klander af ett vidrigt öde och i motsatt fåll, lemna åt dem all den heder de fortjent.

Vidare fortfar auctom: ”Dermed tyckes också

"svenska befålhcifvarens verksamhet vara slut.- in-"tet enda försök som skulle syfta till rigtigt än-"'damål gjordes."

”Från denna beskyllning befrias jag säkerligen af hvarenda varelse, som hevistat början af anfallet mot Norrige. Den 13 började s det, och redan den 20 voro isarna så svaga, så man ej kunde räkna på dem, och både vinter- och sommarvägar inpraktikable. Således alla transporter omöjliga, och landet foumerade intet. Genom General-Intendenten Billbergs stora talang och outtröttliga nit hade vi kunnat börja anfallet den 13, men visserligen ej förr, så mycket mer, 6oroflintor, bly till kulor, kulformar och krut måste styckevis och med kurirer samlas, att ej tala om gevären, som till stor del, innan de hunno repareras, voro snarare farliga för soldaten, som skulle bruka dem, än för dess fiender.

"Hade ej inbrottet möjligen kunnat ske 8 h 14 dagar förr, så kade ofelbart arméens framsteg i flera af-seenden svarat mot ändamålet. Nu blef genast efter första dagarna, som isar och vintervägar begagnades, denna fordel oss

betagen, och alla naturhinder förökades genom de olägenheter, som följa islossningen i dessa trakter, der ofta genom öfversväinningar man befarar att få sina kommunikationer för flera dagar afskuma.

”Stora talanger och snille äro ej hvar mans lott, och då man med bästa vilja och all sin förmåga uppoffrar sig, borde man vara fredad for personlig ilska och parti-agg.”

Vidare säger auetor: ”Ilvarlill tjenade den

"blodiga och for Svenska mannamodet hedrande "traffilingen vid Lier, när man derefter ej med ”sammanträngd styrka försökte alt öfverrumpla det "dä med befälhafvare och försvarsmedel högst illa 'försedda Kongsvingcr

”Lier var nyckeln till deD koncentrerade position, som man efter ett anbefaldt inbrott nödvändigt skulle bemästra sig. Derigcnom vanns samband i försvaret, lätthet för alla kommunikationer och transporter, då man kunde begagna de vattendrag, som omgifva Mangelns bergsrygg. Också hade de positioner vi intagit aldrig behöft öfvergifvas, om ej f. d. Konungens erpresse ordres tillbakafört oss inom gränsen, sedan vi voro väl etablerade i våra positioner; så mycket mer,som armeen jemt vid reträtten forökles med både truppar och artilleri, samt alla transporter, genom Öftrer-sten Grefve Cronstedts omsorg och verksamhet, numera gingo pa båtar och pråmar, utan all pläga for landet. Att åter Kongsvinger, som en bergfästning, ej kunde bestormas med 1400 man (som var ungefärliga styrkan efter slaget vid Lier), förlätes förmodhgen af alla andra utom af auetorn, då intet af hvad som till en storm fordras, var att tillgå. Den 18 om aftonen hlcf forskansningen vid Lier intagen. Hade man samma natt kunnat förfölja fienden och begagna sina för- 1 delar, så var visserligen möjligt att taga denna fästning; men truppame voro så uttröttade af sin svåra marche, af en beständig vadning i vatten och snödrifvor, m. m. sa soldaten knappast kunde stå vid geväret. Det är att märka, att han utom ammunition var belastad med sin föda för flera dagar och ännu ej van vid fatigue. Den 19 April, om man egt några baubitzer, för att kasta eld pa staden, torde förmodligen en kapitulation blif-vit antagen; men nu fattades äfven sådana; ty hela värt artilleri bestod af fyra 3:pundiga kanoner, med söndriga lavetter. Dessutom voro anstalterna för de blcsserades skötsel och vård ännu sä ofullkomliga, så man fruktade allt hvad som i den momenten kunde öka deras antal. — Den 20 orn aftonen var redan gar-. Disonen i Kongsvinger förstärkt och en annan kommendant ditkoramen, och sidedes ingenting att göra flirr, än man kunde bombardera detta tränga fäste, som efter 24 timmars allvarsam eld varit tvunget att kapitulera.

Då auetor längre framsäger: ”att JVorrska Armeen ”var G000 man i fall, och den Svenska 17,000”man”, så kunde jag törhända skaffa bevis på, att den Norrska var öfver 10,000 man, och äger bevis i dagrapporterna, att den Svenska, som då var agerande (hvilket här of van sagdt är) ej var mer än 8^76 man, inberäknadt magazinsvakter, sjuka, brefposteringar och eskorter. Men förmodligen var denna osanning nödvändig, för att lägga grund till alla oförtjenta tillmålen af det ovett, som skulle utösas emot mig.

”Det återstår mig att af dessa ofta upprepade invektiver ännu anmärka ett, som, oaktadt auetors project att dermed infamt träffa mig, faller på alla de befälhaf-vare, som hafva detacherade befäl, nemligen : "de alltid. illa valcle positioner" Ingen General en Chef, då han skickar ut ett detachement eller gifver ordres till intagandet af en position, kan gifva bestämda ordres huru och på hvad sätt detta skall utföras. Härvid nödgas han förlita sig på befälhafvaren afdencorps, som nyttjas, hvilken, då han fatt sin direktion, känner ändamålet af dess företag och äger att rätta sig efter förefallande omständigheter. General en Chef kan ej vara allestädes närvarande och ofta hindrad att på flera dagar se den post, som hlifvit occuperad, enligt en uppgjord sammanhängande plan. Jag har likväl sjelf besett alla de positioner, som af vestra Armeen voro occuperade i Norrige och vågar försäkra auetor, att, på 2 å 3 nära, de alldeles ej voro illa valde, hvaraf jag alldeles icke gör mig någon förtjenst. Jag påminner mig likväl ett tillfälle, då jag, i anledning af de precisa ordres, jag fick af f. d. Konungen, att retirera ur Pfornge samt stadna på gränsen och försvara den, att jag befallte då varande Ofver-Adjutanten Majorjor Adlersparre, alt intaga med sin corps posten vid Morast nära gränsen. Tit. Adkrsparrc rapporterade mig alt han uppfyllt befallningen, men att den posten yar elak och alt den vid Eda i många afseenden vore bättre ; hvarföre ock lian utan uppehåll fick befallniDg att gå till Eda och taga alla de mått och steg, han för bäst fann till ändamålets vinnande. Är det genom detta misstag, genast rättadt utan all egenkärlek eller envishet, som jag ådragit mig auetors mångfaldiga

och grofva ovett, så måste jag tillstå att dess partialite går långt och vida öfver de gränser, som jag trodde utstakade för allmän x och enskild säkerhet. Efter 37 års tjenstetid, under hvilken tid jag beklädt flera Embeten, aldrig skadat någon medborgare eller underhafvande, men tvert-om alltid visat dem beredvillighet att vara dem till tjensl, behöfdes en epok som denna för svenska litteraturen och moraliteten, att i publika papper hlifva smädad för nit, god vilja och uppoffringar af hclsa och välfärd.

”För öfrigt önskar jag som den enda satisfaetion jag begärt af auelor, att ban ville infinna sig hos mig, då jag 1 stället för all förebråelse skall med nöje genom facta, som kunna läggas under dess ögon, bevisa att han haft orätt och på det viset, om möjligt är, förekomma att ban ej missbrukar tryckfriheten och sprider osanning samt personlig smädelse, i stället för sanning och allmän upplysning.”

Dokumentet är i och för sig sjelf nog haltrikt, nog vigtigt, att förtjena ett rum i tidens annaler, att ådraga sig häfdaforskarens uppmärksamhet och deras, vilja öfverväga begge sidornas skäl, innan de fälla

somdom öfver de verkande personernas handlingssätt. Men härtill komina dessutom i nu förevarande fall de särskilda omständigheter, som gifva General Armfelts försvar ett särskildt interesse, att han hlifvit anklagad: dels af Engelsmannen John Brown i 3:dje delen af hans arbete ”de Nordiska Ilofven,” för hemligt förstånd ined Ryssland vid fredsbrottet med Sverige 1808; dels af Friherre C. H. Anckarsvärd i ”Bihang till Stockholms Dagligt Allehanda den 1 Februarii 1833,” för stämplingar mot dåvarande Konungen, i Februari mänad 1809. Hos Browu heter det nemligen :

”När Konungen lät arrestera Hyska ministern Alo-”pæus, hittade man hos honom några papper, som synåles antyda, att underhandlingar ägt rum med Gene-”ral Armfelt. Man hade erbjudit honom, om han ville ”gynna Ryssames inträde i Finland, att, till pris för ”sitt förräderi, öfverleinna honom styrelsen af denna ”provins. Denna upptäckt skulle varit tillräcklig att ”öppna ögonen på hvilken förståndig menniska som ”helst; men den svage monarken var slagen med så ”stor blindhet, att han trodde på General Armfelts försäkringar, och blef fullt och fast öfvertygad, att de ”papper man hittat voro en l>st af fienden, för att göra ”Hans Maj :ts bästa och trognaste undersåter misstänkta. ”Emedan nu Dannemarks afsigter och interessen voro ”oförenliga med Rysslands, kunde man med mindre, ”fara anförtro Armfelt befälet öfter Yestra armeen; och ”det var således orätt att skrifva denna krigshärs för-”bister och missöden på räkningen af Generalens för-’ räderi eller oskicklighet. Det är sannolikare, alt dea-”sa olyckor förorsakades af konungens egen okun-’ nighet. Härmed må nu förhålla sig huru som helst,”sa blef Generalen Baron Armfelt sommaren 1808 he-”röfvad befalet öfver Yestra armeen, och fick befallning ”att draga sig undan till sin egendom ej långt från ”Stockholm.”

Anckarsvärd förtäljer i egna ord:

”Den 8 Februari 1809 var, efter hvad jag vill ”minnas, den dag, som för det i Stockholm tillämnade ”rcvolutionsutbrottet var bestämd; och ett misstag om ”datum gör här ingenting till saken. Det var 2:ne ”dagar före denna dag, jag efter öfverenskommelse åtog ”mig, att afresa till General Armfelt på dess egendom ”Nynäs, för att öfvertala honom att biträda revolutions-”företaget, och jag återkom, med hans bifall till mitt ”förslag, ganska tidigt på dagen den 7 Februari, med-”förande hans uniformspersedlar till mina rum, dit jag ”dagen derefter tidigt på morgonen skulle genom sta-”den obemärkt införa General Armfelt. — Den 8 Fe-”bruarii, som var utsatt till sjelfva revolutionsforetaget, ”voro tidigt på morgonen hos mig församlade, bland ”ännu lefvande, som jag kan påminna mig, Generalen ”Grcfve Björostiema, Generalen Baron Gustaf Hjerta, ”öfversten Carl von Hohenhausen och möjligtvis äfven ”Landshöfdingen Grcfve G. W. Hamilton, samt ibland ”döde: Friherre C. A. Wrangel och Herr Hedenberg. ”Den öfverenskomna planen var att bemäktiga sig den ”sedermera afsatta konungens person, emellan Mon Bijou ”och Beckers värdshus, vid den timme, då Konungen ”vanligen ifrån slottet återreste till Haga; toch samlings-”timman för de sammansvurne var utställd till klockan ”emellan 12 och 1 middagstiden, dels vid Mon Bijou, ”dels vid Beckers värdshus. Jag afreste klockan före *'8 på morgonen samma dag till Tallkrogen utanför”Skanstull, för att uti en täcksläda införa General Arm-”felt till Stockholm, hvarefter jag borde infinna mig ”vid Beckers värdshus å rendczvous-timman. Efter ”min ankomst till Tallkrogcn dröjde det icke många ”minuter förr än General Armfelt anlände, åkande uti ”en eubetsskrinda, för hvilken

hästen skenat, med den "påföljd, att General Armfelt vid slädans omhvälfning ”slagit hufvudct uti en sten, så illa, att han vid an-”komslcn till Tallkrogen var öfverhöljd af blod. Un-”der ett stort bekymmer att kunna dölja Generalens ”personlighet, lyckades det mig, att snart få honom ”förbunden och införd i min täcksläda, med hvilken ”jag skyndsammast företog färden åt Stockholm, da ”kusken — ungefärligen på halfva vägen — an-"hölls af en person, som mötte oss i åkarsläda. Denne ”person var dåvarande Majoren, nu mera Generalen ”Grefve Bjömstierna, som på fransyska tillsade oss att ”vända om, emedan, efter dess utsago, hela revolutions-”anslaget på morgonen blifvit omintetgjordt. General ”Björnstierna återsände sin åkarsläda och steg upp till ”oss i täckslädan, som återvände till Tallkrogen, "för att derifrån återfärda General Armfelt till dess ”hem; och lyckligtvis var hans häst och släda vid vår "återkomst ännu qvar vid Tallkrogcn, så att General ”Armfelt, utan några ytterligare omständigheter, kunde "återkomma till sin landtegendom. — Under vägen be-”rättade oss General Bjömstierna, att en opåkallad tal-’rik sammankomst, bland de sammansvume, på morgonstunden ägt rum hos Baron Jacob Ccdcrström och ”att Herr Hans Järta vid tillfället, uti ett varmt tal, ' anfört mänga betänkligheter emot det tillämnade förelagets verkställighet; hvaraf många bland de samman-”svurne blifvit så villrådige ocfi obeslutsamme, alt snart ”sagdt inga flera an Öfterste Sköldcbrand, nu mera 5,H. tive., Majoren, nu mera Generalen Grefte Bjorn-”stierna; dåvarande Lieutenanten, nu mera Generalen "'Baron Gustaf Hjerta, Öfterste Carl von Hohenhausen; ”Grefte G. W. Hamilton; Baron C. A. Wrangel; ”Lieutenanten Gripemvald, Herr Hedenberg och jag, ”under möjlig glömska af ett eller annat nainn, kunde ”anses såsom någon derefter sammanhållande dclafsam-” mans värj ningen.”

Ejnellan General Armfelts delaktighet i komplotten mol Gustaf IV:s regering och General Bantzaus mot hans morbrors, Christian YII:s (om man annars med namn af denne Furstes regering vill förgylla ett välde, skiflesvis utöfvadt af hans gemåls och af hans stjufmo-ders gunstlingar, tills det omsider, ännu under hans lifslid, föll i Thronarfvingens händer) finnes en och annan minnesvärd likhet. Begge hade, åsyna vittnen till hvar sin Czars tragiska ändalykt — Rantzau till Heter llfis, Armfelt till Paul I:s — lärt alt bära afsky för revolutioner, som fordra offret af Regentens hufvud tillika med hans krona. Begge voro ryktbare för sin älskvärdhet, för sina utsyäfniugar, för sitt praktbegär, för sina kärleksäfventyr, lör sina politiska ränker. Begge hade stått i ynnest, i förbindelse hos fadien till den olyckl-ge monark, hvars makt man nu ville förflytta i andra bänder. Begge lånade sitt biträde ut sammansvärjningen, för att rädda åtminstone Furstens och hans sons lif. Begge missräknade sig pä statsliv idfningens yttersta följder och hennes inverkan på begges personliga stälbiing. Begge, af farhåga för sin enskilda säkerhet,ni Vergå iYo sina fadem esla tid, Rantzau dog, mördad i

Avignon, —- i Ryssland slöt Armfelt sina Öden..........

Det funnos visserligen också några olikheter, till och med af en ganska minnesvärd beskaffenhet, mellan Rantzaus och Armfelts belägenhet, äfvensoin mellan karakteren af de revolutioner, i hvilka de hegge spelade en roll. Rantzau var en bland Dannemarks rikaste magnater. Annfelt beskrifver sjelf sin ekonomiska ställning i följande strof uti ett brcf från Rom till sin farbror af den 20 Mars 1784, under vistandet der med Gustaf III. ”1 slutet af April — skrifver Armfelt — ”resa vi, för att småningom nalkas Parts, dit jag ej ”längtar, i anseende till den stora depens, jag får lof ”att göra. Brigera med Ducs de Richelieu och Duras, ”.som ha 3 ä 400 tusen livre’s revenue, då man är en “fattig Finsk Baron, bär sig illa; men en månad är ”ej hela verlden, och blir väl slutligen Kungen, som ’’får lof betala fiolerna.” — Med de störtade gunstlin-garnes hufvuden fylldes djupet mellan det inflytande, som Rantzau, så till sågandes, med ena handen be-grof i Zelle och med den andra installerade på Chri-sliansborg, och sedan Carolina Matbildas brottslige älskare blifvit straflad, slöt Danskarncs karlek sig så mycket fastare till hennes oskyldige son. Något anuat blodflöde föranledde icke Sveriges sednaste slatshvälfning, än ur de åkommor den skenande hästen tillfogat Armfelt, när han skulle smyga sig in i liufvudstaden, för att lägga sista handen vid revolutionsverket; men hatet tog i stället ut sin rätt mot en hel Konungaslägt, och pro scription en omfattade den hal 3 starriges både maka och barn. Mellan Rantzau och Dannemarks granstater hade inga underhandlingar varit å hane kort före stats-kuppens utbrott. Bland papper, som voro ställde till Rysslands minister vid Svenska Hofvet, Alopæus, då Gustaf Adolph lät förkunna honom arrest, funnos depecher, hvilka å ena sidan rättfärdiga detta eljest oerhördt våldsamma steg, och å den andra ställa Armfelts af Anckarsvärd

omförmälta deltagande i sammansvärjningen, om också ej hela statskuppen, i en sällsam dager. Så här lyder nemligen i öfversättning ett bref från Ryska Riks-Cansleren Ilomanzoff till Envoyén Alopæus:

Min Herre!

”Några personer tro, att General Armfelt, föga be-”låten med det sätt, hvarpå Konungen af Sverige be-”handlar honom, tilläfventyrs kunde vara höjd att helt ”och hållet lemna Hofvet i Stockholm. Då han i sjelf-”va verket icke är Svensk utan Finsk adelsman, så ”skulle det kanske ej vara omöjligt att vinna honom ”för oss, och under närvarande omständigheter vore ”detta visserligen för oss af högsta interesse. Ni hör ' ”således, min herre, innan Ni lemnar Sverige, söka ut-”forska huru beskaffade Armfelts tänkesätt liärutinnan ”verkligen är o. Om lian inlåter sig med Er i någon

”förklaring uti detta ämne bör Ni afhandla det mera i ”detalj, och utan att ingå i någon bestämd förbindelse, ”inskränka Er att låta alla de fördelar framlysa, som ”mest kunna kittla hans ärelystnad. Jag skulle hos ”Er stadna i mycken förbindelse, om Ni ofördröjligen ”lät mig veta resultaten af Edra mått och steg i detta * ”afseende. — Som jag känner Er erfarenhet i granlaga ’Värf, behöfver jag ej fästa Er uppmärksamhet på angelägenheten, att delta slags underhandling så ledes,

"att Ni icke blottställer Er. I detta afseende räknar jag”uteslutande på Er försigtigliet. Jag har den äran va-”ra (Sec. Petersburg den 17 Februari 1808.

Nicolaus von Romanzoff.”

Det dröjde ej lange, innan Herr Alopæus bade att bugna sig af' följande skri fvelse från samma man: Min Herre!

’ Af ert sista upplysande bref finner jag ytterligare ’ buru fördelaktigt det är, i tider sådane som dessa, dä "angelägenheterna äro anförtrodda åt försigtigheten och ”skickligheten. H. K. M. erkänner ock aller-nådigst ”de vigtiga tjenster Ni gjort, och bar anbefallt mig J’gifva Er vid banden, att Dess nåd för Er skall åda-”galägga buru högt värde Hans Maj:t sätter på att "blilva så beljenad, som Ni betjenar Högstdensamme. "Kejsarens här bifogade handbref skall också visa Er, ”alt II. K. M. redan varit omtänkt att låta några af ”sina löften gå i fullbordan; ocb det utgör 1'ör mig en ”sanskvldig glädje att vara den person, åt hvilken det "blifvit anförtrodt, att lemna Er underrättelse om Hans ”Maj:ts nåd. — Kejsaren har tvänne gånger genomläst ”de listor Ni öf\ersändt och ulomordentbgt noga upp’ lättat hvad deruti förekommer upplysande. Han bar "äfven utdelat några af dem bland vissa Generaler, med ”befallning att väl förvara dem ocb ej nämna ett ord ’ derom för någon. Ty alla Edra bemödanden att anskaffa dylika voro naturhgtvis fruktlösa, så vida det ”ringaste deraf blefvc bekam 1'ör Baron Stedingk. Er ”försigtighet ocb omtanka äro mig ock en borgen, att ”Ni fortfarande besörjer anskaffandet af dessa upplys-”ningar på det sätt, att intet spejande öga må kunna ”upptäcka de vänner, som Ni till vår nytta förvärfvai ”i Sverige. Jag ser, min herre, att Ni balt en öfver-”läggning med någon i afseende på Baron Armfelt. Er ”skicklighet har lemnat ett nytt prof, huru man bor ”handla utan att blottställa någon i de ömtåligaste äm-”nen, isynnerhet när det i första rummet gäller en så ”hög person som H. K. M. Tilläfventyrs finner Ni, ”under fortsättningen af fina efterforskningar, något till— ”fälle att tala med Baron Armfelt, och ora klockan då ”klingar till vår fördel, kan Ni göra anbud, som till— ”fredsställa hans önskningar. Hans person vore under ”sakernas nuvarande ställning en stor vinst för oss och ”jag har ytterligare fatt bekräftelse på, att han ärmiss-”belåten med Hans Svenska Majestät. Född i Finnland, kan han göra oss tjenstcr, hvilka Ni, min herre, ”lätt inser vara af stort interesse, då han såsom Finsk ”adelsman företrädesvis känner landets belägenhet. Han ”vore oss så mycket mera välkommen, som han mera ”än en gång spelat en stor roll i politiskt hänseende. ”— Jag hoppas att Ni ej underlåter nugot som står i ”Er makt, för att härutinnan tillvägabringa ett lyckligt ”resultat. H. K. M. vet att belöna dem, som förstå ”att gå dess önskningar till mötes. Jag har den ”äran &c.

Grefve Nicolaus von Romanzoff.”

Ett tredje bref från samme chef för Ryska diplomatien till samme minister i Sverige förtjenar lika mycket npppmärksamhct, och lyder sålunda:

”Min Herte!

”Jag har riktigt erhållit de väntade depescher, som ni så väl med posten som genom fältjägaren Rattinsky och helt nyligen genom Kammarherren Grefve von derPahlen tillskickat mig. Jag later, min Herre, all rätt vederfaras er stora verksamhet och er ifrer for tjcnsten, och jag har gjort mig ett verkligt nöje af att framställa dem för Kejsaren. Det rescript, som ni under detta omslag varder finnandes, och St. Wladimirs Ordens insignier, hvilka Hans Kejserliga Maj:t nådigst förlänat eder, skola bevisa er, att Han är fullkomligt tillfreds med det sätt, hvarpå ni tjenar honom. Genom mitt uppriktiga deltagande för er vill jag äfven anförtro er, att, ehuru lysande äfven det prof af välvilja är, hvilket Kejsaren i dag tilldelar er, hans frikostiga nåd mot er dock icke inskränker sig dertill: H. M. vill äfven sörja för er lycka, och jag har orsak att tro att så snart ni väl anländt hit, ni torde erhålla inkomsterna af ett landtgods.''

”Kejsaren har varit mycket nöjd med listorna öfver Svenska flottan, som ni skickat mig, och jag väntar med desto större otålighet de närmare underrättelser, som ni lofvat mig så vid öfver landt-magten som öfver det inre af landet. I närvarande ögonblick ära oss underrättelser af denna art nödvändigare än någonsin, och ni känner väl sjelf, min herre, hvilken vigtig tjenst ni visar H. Kejserl. M. om ni förskaffar oss dem så noga som möjligt. Om det skulle fela er säkra lägenheter att låta dem komma oss tillhanda, så kan ni behålla dem hjs er, för att efteråt sjelf medbringa dem, i händelse ni skulle komma i nödvändighet att lemua Sverige.”

”Efter allt utseende synes det svårt för oss, att undvika den fullständigaste brytning med denna makt. Men så länge den emedlertid icke blifvit verkställd, kommer ni att bli vid er post, och i allt äfven vidarefölja samma gäng som hittills; men det är väl, att ni, emedlertid utan att dervid affectcra tillrustningar, sä snart orsak dertill kan inträffa, häller er helt och hållet beredd till afresa. Hvad som inbegriper den nödvändiga försigtigheten i hänseende till edra chiffer och missionens archiv, så kan jag utan tvifvel icke göra bättre, än att hemställa allt detta till er egen klokhet.” ”Den förklaring, som jag skickar Er, ämnar jag först tillställa Baron v. Stedingk några dagar efter den för dagen utsedde Courirens afresa, och såsom jag fö-reskref er i min visbara depesch, att meddela denna förklaring åt Svenska ministern, finner jag nödvändigt, att föreställa er min Herre, att icke göra delta steg, innan ni affärdat er Courir till Hr von Lisakevitsch med närliggande paquett under hans adress; och jag tänker, att det äfven väl vore nyttigt, att ge denna Courir tid att lemna Sveriges gränser. Då först skall ni tillställa Baron von Ehrenheim den omnämdc deklarationen och hos denne minister begära Konungens definitiva svar, för att låta det komma oss tillhanda genom återvändandet af den Courir, som jag till er affärdar, och som ni med det snaraste till mig återsänder. Erfarenheten af det förflutna är mig en säker borgen, att ni vid det vigtiga uppdrag, som nu åligger eder, skall använda all omsorg, för att motsvara det förtroende, hvarmed H. Kejserliga Majestät med så mycken rättvisa beärar er.

St. Petersburg Min Herre etc.

Den Febr. 1808. Grcfvc Nicolas v. Ronianzoff.

Till Herr v. Alopeus i Stockholm *).

*) Herr Alopæi kroppsliga egenskaper svarade ingalunda mot förståndets. I samma mohn soin det sednareI ”Biografiskt lexicon öfver namnkunnige Svenske män” (Upsala, Palmblad, Schell et Comp. 1836) artikeln: ”Armfelt, Gustaf Mauritz,” vidröres icke med ett enda ord hans närvaro vid det beryktade mötet i Abo 1812 mellan ryske Sjelfhcrrskarcn och svenske dä varande Thronföljaren, ehuru just detta tillfälle utgjorde glanspunkten i Armfelts nit för Sverige. Då berättelsen liärotn stått att läsa i svenskt tryck, hade biografen bort, antingen stödja sig vid denna omständighet, eller ock försökt att vederlägga uppgiftens trovärdighet.

Ännu mer förvånande och oförlåtlig, om möjligt, är den Upsaliensiske biografens tystnad i afseende på de Alopæus anbefallde underhandlingarna med Armfelt, helst de finnas omtalade i skrifter, som i främmande länder blifvit tryckta. Således börjas: "Reflexions sur la declaration de guerre de S. M. I de toutes les Russies d S. M. le Roi de Suede en date du 10 Fevrier 1808 (ä Lon-dres l8o8Y'j på följande sätt:

”Hans Kejserliga Majestät alla Ryssars Sjelfberr-»’skare har i sin krigsförklaring mot Sverige antydt ”samma politiska gång, hvilken han så ärorikt följt du ”han slöt freden i Tilsit. Denna utgöres af kända och

var öfverlägset, var hans utseende motbjudande. Han intogs af en häftig böjelse för ett utmärkt vackert fruntimmer, Fru ScminofT, dotter af Majoren B * Hon vårdade sig knappt i början att dölja sin obenägenhet mot den fina diplomaten; men hennes egen man, en äkta Ryss, gjorde henne omsider fogligare; ty vägarna till fördelar, utmärkelser och areställen äro mångartade för den, soni drifyes af en så beskatfad äregirighet.”af hemliga artiklar. Krigsförklaringen mot Sverige ”utgöres iifven af en offentlig forklaring och af bemli-”ga förklaranden. Herr Buxhöwdens nedriga anslag ”for att uppleta förrädare hland Svenskarne den 16 ”Februarii 1808, och Herr Romanzofls bref till Herr ”Alopæus, Rysslands minister i Sverige, for att öfver-”tala den ryktbare och aktningsvärde Armfelt att förrådda sia Herre, sonen af den Konung, som var hans ”vän, äro de hemliga artiklarna i Rysslands krigsför-”klaring af den 10 Februari. Lågheten af medlen lik— ”nar vid detta tillfälle de nesliga grundsatserna. Här, ”liksom vid Tilsit, har räddhågans föreskrifter utförts ”genom medel, som sjelfva fräckheten ej skulle våga ”erkänna. Men tillfångatagandet af de spioner, soui ”öfverforde krigsförklaringens lietnliga artiklar, har för ’’oss ådagalagt skamliglieten af Herr Romanzofls ut-”vägar.”

Och längre fram i samma skrift heter det:

’T krigsförklaringen yttrar Herr Romanzoff, att ”ingenting skulle så mycket oroa Kejsaren af Ryssland ”som att se Sverige och Ryssland oense, och att det bt-”ror af konungen att taga ett beslut, hvarigenom ffe-”den vidmaklhöllcs. Samma dag och genom samma ”ilbud, som till Herr Alopæus öfverforde denna for— ”klaring, skref Herr Romanzoff ett bref till denne mi-”nister att förevisa, som anbefaller honom, att meddela ”förklaringen åt Svenska ministeren; men genom ett ”förtroligt bref af samma da", anmodar han honom ”att icke meddela den förr än han afsändt ett ilbud ”till Rysslands minister i Köpenhamn, och innan han ”vore säker det Kurircn hunnit öfver gränsen; samt ”att han sjelf (Romanzoff) ej skulle till Svenske em-"bnssadören i Petersburg öfverlemna forklaringen förr ”än några dagar efter den kurircns afresa, som med-”förde krigsförklaringen tiUika med det förtroliga bref-”vet. I detta scdnare befaller RomanzofF Alopæus, att ”yrka på erhållande af ett svar från konungen. Men ”den 21 Februari, det vill säga fyra dagar efter ilbu-”dcts afresa, hvilket medförde krigsförklaringen, tågade Byska hären in uti Finland, för att bemästra sig ”af denna provins. Se der en bland Herr llomanzofls ”moderata utvägar! Se här af ett annat slag, som man ”skulle älska att anse omöjligt för Kejsar Alexander, ”och som säkerligen svncs omöjligt för hans käcka ”folk. Den 28 Februari lät Grefve Buxhöwden, Ge-”neral en chef för Byska armeen i Finland, genom ”förrädare kringsprida en proklamation, för att öfver-”tala Svenska soldaterne och Finname att göra upp-”ror, att förråda sin monark. Och hvilken lockmat ”använder man till en sådan nedrighet? Man lofvar i 'kejsarens namn att köpa de vapen, som slika förrä-"dare stulit från sin konung och sitt fädernesland, för "att sälja dem till Buxhöwden! Han lofvar dem två 'rubler för en bössa, en rubel för en sabel, tio ru-”bler för en häst. För detta pris lofvar han dem ett ”lugnt och lyckligt lif.”

Sedan det första bland de af oss här införda bref-ven från Romanzoff till Alopæus angående Armfclt blifvit ordagrant återglfvet i den uti England utkomna skriften, fortfara ”Reflexionerna” sålunda:

"flvilka voro väl de planer, med hvilka man um-"’gicks, och livar stod gränsen, der man ämnade stad-’na, genom eröfringen af en man sådan som Armfelt, 'hvars hela vigt detta bref nogsamt utvisar a'.t man kän-”de? Endast Gud vet det; menniskorna blott gissa det ”och tiga: sådaua tankar nedskrifvas icke. — Ocli till ”hvem vände man sig? Till Armfelt! till Armfelt! till ”en man, höljd af sår, som han erhållit under försvaret ”af sitt fademesland: till en man, för hvilken hlott en ”önskan kan återstå, den, att genom en ärorik död slu-”ta ett ärofullt lif: till en man, älskad af soldaterne, ”högaktad af sina fiender, vördad af sina motståndare: ”till Gustaf III:s vän, till hans trognaste vän: till en ”man, förenad med Gustafs son genom alla hånd, som ”kunna hinda ett menniskohjerta, och som endast der-”före var missnöjd att man uppsköt ögonblicket då han ”fick tjena honom och dö för honom: till cn man, tro-”gen hedern, oförvitlig i krig, oförvitlig i vänskap: det ”är honom man vid slutet af hans lefnad föreslår att ’hlifva en förrädare. — Ni vill att man skall fresta ”hans ärelystnad! Ni vet då icke, att det för cn Arm-”felts högsinnade ärelystnad finnes ett oemotståndligt ”pris, men som icke är i edert våld, och som endast ”Gustaf kan tilldela honom ? — Detta pris består i till-”låtclsen att tjena sin Konung, att tjena honom under ”hans ögon och att dö vid hans fötter. Ställ ett me-”ra lysaude öde vid sidan af detta, och då först är det ”länkbart att vilja förföra Armfelt. Ni lyckas väl icke j ”men åtminstone är försöket ursäktligare. — Hvad skulle ”den

ryktbare Fältmarskalken RomanzofF sagt, om Stor-”Viziren Mussum Oglu, under de bekanta sammanträ-”dena dem emellan, erbjudit denne Turkamcs besegra-”re de millioner, Sultanen hade i sitt vidd, för att öf-”vertala RomanzofT att förråda Catharina II:dra? Ilvad ”skulle ban sagt 1787, då man oförsvarligt ställde honom ’under gunstlingenPotemkin, om Abdhul Hamed, Turkar-”nes Kejsare, velat begagna sig af hans rättmätiga ”förtrytelse, för att öfvertala honom att dethronisera ”sin Monarkinna? Hvad skulle han svarat, om man

”förutsagt honom, att hans son en dag.......... Tu ve-

"rOj felix Agricola, non tantum vitce cla-ritalCj scdetiarn opp o r tunit ate mo r t is non "vidil. — Det är detta epithafium som nu mera bör

Vistas på Fältmarskalken Itomanzofls graf.”--------------

Vi fråga nu, vi, i vår ordning biografen i det frejdade Upsala: hvad höra Svenske läsare tänka om den sakkännedom, den beläsenhet, den lärdom och den grnndlighet, som utgå från detta Läroverks bokpressar, då kända, offentligen behandlade frågor af denna djupa historiska och historiska vigt stillatigande förbigås, medan man i stället sysslosätter sig med en betydelselös vederläggning af den lumpna anekdoten, att de fartyg skola mött hvarandra i Corpo skärgård, på hvilka Armfelts och Reuterhohns lik transporterats?

Det oafbrutna och särdeles förtroliga umgänge Armfelt plägat med Furstliga personer frun den stund, dä han i sina yngre år lilcf Gustaf HI:s gunstling, gaf Armfelt sjelf i sitt umgängessätt en viss anstrykning af Furstlig förnämhet: okonstlad med personer, för långt under honom att kunna föranleda jcmforclsci stolt ända till ytterlighet mot jemnlikar; i högsta grad otvungen i Prinsars sfer. I Stockholm, der han bebodde EnkcDrottningens llygel af slottet, hvimladc de audienser, han gaf, af krachancr och breda hand, hvilka han rätt ofta lemnade företräde, klädd i tofflor och puderrock, i hvilken dragt han vandrade från sin sängkammare genom en dubbel rad af uppvaktande i högtidsskrud, till det kabinett der han emottog dem. Vid ett läger på Parola Malm i Finland (före kriget 17öS-),Dä vi äga till liands den egcnliändiga uppsats, Notarien Wahlberg i lifstiden aflemnat ”till vederbörande”

dit han var Gustaf III följaktig, infuurio sig Arméens ocb landets notabiliteter talrikt pä uppvaktningar hos Armfelt, som du gaf sina audienser i ett tält, der inan ej mindre flitigt inställde sig, än uti Konungens eget. Landshöfdiugen i Abo, Friherre Armfelt, gunstlingens egen far, infann sig bland de öfrige pä uppvaktning hos sin licrr son, och ett äsyna vittne kunde af bogges inbördes bemötande ej finna nägon skillnad emellan graden af uppmärksamhet ä fadreus sida och af böfligbet ä sonens, mot det uppförande som iakttogs mellan de oskylde klienterne och protektorn.

Sedan Grefve Armfelt upphört att vara svensk medborgare, efter att hafva svurit ryske Kejsaren tro- och buldhetscd, stod den förre oafbrutet i den största ynnest hos Alexander. Kanske hade Finland Armfelt att tacka, det denna provins fick fortfarande lef-va under en frun Ryssland afskiljd förvaltning och under svenska lagar, hvilka förmåner icke blott till-föllo den sist inkräktade delen af svenska Finland, utan jemnväl — och som det troddes hufvudsakligcu genom Armfelts bemedling — utsträcktes till det af Ryssland förut sröfrade Wiborgs Län. Armfelt visade städse Ryssarnc öfver hufvud, utan undantag af grader, det mest afgjorda förakt och en förödmjukande öf-vcrlägsenhct. När Te Dcum afsjöngs i Petersburg i anledning af Fransmännens iurdrifvalide nr Ryssland 1813, var en thron anbragt i den förnämsta Kyrkan, der Kejserliga familjen skulle öfvervara ceremonien, och der dc Kejserliga stor di guitarerne voro uppställde i en dubbel rad, frän foten af thronen långt ut åt kyrkan. Bland desse befann sig äfven Armfelt; men som det började draga på tiden innan Kejsaren kom, och Armfelt blef trött att sta, gick han utan vidare omsvep från sin plats nere i kyrkan upp för trappste-på hvad lian sammanskrifvit ät Armfelt, meddele, vi den här så myeket hellre, som deraf synes, huru olika

pen af thronen och stadnade först vid sidan af densamma, der lian helt vårdslöst lutade sig mot sjclfva karmen af den Kejserliga stolen. I denna ställning blcf han stående och Ofversåg med cn myeket fürnäm blick de nedanfüre placerade Ryska storheterna, intill dess trumpetskallet förkunnade Kejsarens ankomst, då Armfelt helt sakta, utan ringaste brådska begaf sig ned frän thronen till det rum, som i kyrkan var honom auvisadt.

Sedan Gustaf 111, efter många underhandlingar med sin svåger Christian VII och till Danske Konungens disposition ställda Svenska Ordensvärdighetcr, lyckats att åt sin gunstling Armfelt utverka Danska Elefan-ter-Ordcn, tyckte lian sig med godt samvete äfven kunna gifva honom Serafimcrkedjan , mot hvilken Armfelt utbytte lilla Svärdsordcns-stjernan, den enda svenska Or-deusprydnad, som han förut bar. Ku fanns den tiden i Stockholm en ilicka, hvars behag ägde många dyrka-rc bland både höga och låga. Ehuru hon egentligen egnade sig åt glädjén, fick hon dock den sällsamma benämningen: ”Danska Sorgen.*. Ett omildt öde beredde henne helt oiortänkt en sysslosättning och cu bostad, som för ingen del legat i hennes plan. Hou blef med ett ord förd till — spinnhuset! Under supén på Hofvct Nyårsnatten 1786, i Konungens närvaro, inträdde kl. XII kammarlakcjen Wctterbcrg (som vid sin död sedermera var Lieutenant), klädd i full Scpa-rationskarlsdrägt, och öfvcrlcmnadc till ÖfvcrstcKam-marjunkaren Baron Armfelt följande, med diplomatisk noggranhet afskrifna bref, hvilket på Gustaf III:s befallning högt upplästes, under salfvor af skratt: ”Till Baron Armfelt.

"Min nådigste Baron! De få ögonblick jag kan undan-"stjäla Björkman (Vaktmästaren eller uppsyningsman-äsigter den l’ordne chefen för vestra Arméen och hans Adjutant — Armfelt och Adlersparre — hyste i afseende på åtminstone det första Thronföljarevalct; och dels den kan tjena att komplettera biografens tafla på Armfelt auctorliga verksamhet. Så här lyder nemligen ordagrant Wahlbergs

”Förteckning på skrifter, författade på H. E. Her^r ”Baron Armfelts anmodan.

”l:o Anmärkningar vid Thronföljdcn (1809 i Ok-

"nen på spinnhuset.) och spånråckcn, sysselsätter jan "mig med läsning af H. Ex. JustitieCanzlercn Lilljestrå-"les öfversättning af Eloisas bref till Abclard; och som *’jag finner någon likhet imellanhenne och mig, sedan "KämncrsRätten stadfästat mitt kyskhetslöfte, tager "jag mig den friheten att med några ord uppvakta min "nådigste Abelard. — Mins Ni, när Ni i Gardessur-"tout passerade graderna hos mig, och huru många gånger vi skrattade åt er lilla sabel och halfspända pistol ?

"Huru förhåller....... (fem oläsliga ord)? Lyckan

"har väl varit emot oss olik i sina utdelningar; dock "äro Ni och jag, min Baron, de ende vid Gustaf UI:s "Hof, som innehaft någon Dansk värdighet, och i anledning häraf vågar jag hoppas om Ert mäktiga bi-"träde; ty för er myndiga snabel måste portarnc falla ”och Er gamla vän och tjenarinna försättas uti frihet "samt återfå sitt urgamla anseende. Helsa H. E. Ba-”ron Carl Sparre (ÖfverStåthållaren), bed honom ka-"sta ett öga på sin ödmjukaste tjenarinna. Sist jag "talte vid honom var det i Ronanders förstuga vid det "olyckliga tillfället på Norrmalmstorg.

”Vid alla skiftenär jag med glädje "Min nådigste Barons "ödmjuka tjenarinna,

"Danska Sorgen."

”P. S. Jesus välsigne min nådigste Abclard ined ett godt nytt år!””lober). Denna skrift begagnades ej helt och hullet; ”H. E. fürfattadc sjelf en, och lunte blott vissa satser 1 och meningar af denna.

”2:o Parodie af ÖfversteLieuteuant Adlersparres pro-”klamation, då han tågade mot Stockholm med högra ”flygeln af vestra Armeen. Denna skrift begagnade« ”(1809 November).

3:o Några allmänna reglor vid uppfostringen af ”en medborg are; Nyårsgäfva liör 1810; tryckt, 2 -i ark ”(1809 December).

”4:o De politiska snillena, eller det patriotiska ”Förbundet (Theater pies) komedi i 2 akter. Detta ”stycke Iemnade H. E. till HofQvartermästaren Ahlgren, ”att uppläsas i Dramatiska Tlieateins Komite'. Stvckct ”kunde likväl ej spelas af 2:ne orsaker: l:o dess syft-”niug som var endas: politisk. 2:o författarens ovana ”vid dramatiska arbeten och dess ännu felande förind-”att sammanbinda händelserna.

5:o Kritik öfver Statsllådet Earon Adlersparres ”Tal till 11. K. II. KronPrinscn Carl August, vid Svi-”nesuud (1810 Februari).

6:o Ett förslag, eller rättare : cn anmaning till Stan— ”derna af Konungen, att lemna honom större verknings-”krets. Detta stycke ändrades ganska mycket. Huru-”vida det begagnades känner ej författaren (1810 i slu— ”tet af Mars eller i början af April).

”7:o Början af en roman. Detta arbete afbröts ”alldeles. (1810 April.)

S:o Komedien: De begge Tankspridde, spelt särskilda gånger på Dramatiska Theatern (Mars 1810).

”9:o Landtgodsct, spelt på Dramatiska Theatern ”3:ne gånger (Maj 1810).’510:o Göran den 2:dres portiät (poesi).

”ll:o Bref till en vän, angående KronPrins Cail ”Augusts död. Författaren Lief anmodad, att inlemna ”detta Bref till Redaktören af Nya Posten; men Re-”daltören kan vittna, att detta bref aldrig varit ingif-"vet (1810 November).

”12:o Sabinernas Tafla, Komedi (1811 Januari). ”Författaren bar dessutom skrifvit några Theatcr-”stycken, som H. E. öfversett, och hvilka äro lemna-”de till Dramatiska Theaterns Komite".”

Det till sina följder märkligaste missbruk, som Presidenten Grefve Ugglas gjort af sin efemeriska allmakt, var förföljelsen mot den sedermera ryktbar vordne Ofverdirektören Grevvesmöblen. Denna förföljelse återstudsade på ett förfärligt sätt, då han, efter revolutionen, slöt sig till dess Män och grundsatser, och blef den organ, genom hvilken den nyfödda tryckfriheten öfvade hämnd på den störtad« regimens koryféer. På dessas lista stod Ugglas främst, och han var också, det första föremål, mot hvilket Grewcsraöhlen rigtade sin sönderslitande penna. Annu lefver en person, som bedömde vidden af faran, och som derföre erbjöd sin beraedling. Ugglas ville ej släppa till mera än 2000 riksdaler banko af de 8000, som erfordrades för alt blidka Grevvesmöblen, och hvilka 8000 riksdaler dock ej utgjorde mera än ungefär hälften af hvad ban ansåg sig hafva förlorat genom Ugglas’s åtgärd. Den förres snålhet att icke betala allt, då samvetet sade honom att han borde betala niigot, kostade honom de sorger och förödmjukelser, som i förtid afskuro hans lifstråd, gaf åt pressen en rigtning, som skadade tryckfriheten, då ännu i sin linda, och vände så uteslutande och iförtid allmänna uppmärksamheten frän sak på person, alt millioner några år sednare escamoterades midt för nationens ögon, medan dessa voro magiskt fixerade på tvänne politiska skribenters envigeskamp. Den sed mires snikenhet efter slem vinning, som gjorde att lian försköt något då han ej kunde erhålla allt, ledde h<A nom allt djupare och djupare in uti en labyrint, der äran hängde på den tråd, som förde till utgången, och der han således, tillika med tråden, tappade äran.

Såsom Tullarrendesocietetens liufvudman hade Gref-ve af Ugglas, genom myndighetsåtgärden mot Grewes-inöhlen och dennes retade ovilja, ådragit den gamla regimen en ganska farlig fiende samt åt den nya ammat en väldig kämpe. Misshälligheten, föranledd af en suspension af en annan Tullverkets tjensteman, Assessor Bo-dcll, gaf de på tidens tecken aktande af gamla ordningens vänner, Armfelt och Ruutb, förhoppning, att genom 'åt Bodell lemnad protektion, i honom vinna en föriäktare, så mycket mera tjenlig att sälta upp emot Grewesmölilen, som Bodell redan ådragit sig uppmärksamhet för frisinnade åsigter i statshushållningen. Armfelt hade tillfälligtvis gjort Bodells bekantskap vid ett besök i Marstrand, der den sednare innehade någon liten befattning. Med den förbindlighet, som var Armfelt medfödd, så naturlig utomdess hos Gustafs gunstling, inlät han sig i samtal med Bodell, underrättade sig om dennes ställning och öden, lät honom förtälja om sina grundsatser och de skrifter, der de blifvit framställda, samt tillstyrkte lionom, att förfoga sig till den förestående Riksdagen (1809) och anmäla sig hos Gref-ve Ruuth, som säkert skulle både begagna och befordra honom. Någon kort tid derefter, då Bodell restegenom Wennersborg, for att besöka cn slagting i grannskapet, blef General Armfelt honom varse från sitt fönster och ropade honom upp till sig. Han frågade, hvar-fore Bodell ej redan inställt sig i Stockholm, der Gref-ve Ruuth väntade honom, for att gifva honom Sekretereraposten i StatsUtskottet?'Bodell undskyllde sig med tin tjenst, hvilken han ej utan permission kunde lemna. 'Sådant tager jag på mig;” — föll Armfelt in — ”ni måste resa hals öfver hufvud.” Försedd med General Armfelts kurirpass, anlände Bodell till hufvudstadcn, inställde sig hos Grefve Ruuth, som i sitt hus åt Bodell upplät rum och erbjöd honom underhåll; men beklagade att han kommit för sent, att få Sekreterarebefattningen i Stats-Utskottet; hvdken redan vore bortgifven, sodan Ruuth ej fatt svar på ett bref, som han sade sig halva skrifvit till Bodell. Den första sysslosiittning denne fick, var att skrifva och utgifva en skrift emot Grewesmöb-len ”om den skada .

Landttullsinrättningen orsakade för Staten.” Den medförde åsjftad verkan, och äfven Grefve De la Gardie sade honom i förbigående i anledning deraf några förbindliga ord. Antingen sakerna utvecklade sig sä, att Ruuth fann ögonblicket ännu ej vara inne, att låta Bodell uppträda med det politiska skriftställen, för hvilket han egentligen varit påräknad, eller Bodell* författareskap befanns vara af en for sådant ändamål mindre lämplig art, blcf hans penna ej vidare tillitad, och Bodell gaf sin önskan tillkänna, att återresa till sin beställning i Bobus Län. Vid afskedstagandet förärade Grefve Ruuth bonom, till ett minne, ett guldur med kedja samt tog af bonom löftet, att vid första uppmaning ånyo inställa sig i hufvudstaden. Det var nu Bodell skref: ”Försök till anmärkningar öfver någrapunkter i Statshushållnings- och Finansämnen,” och då han, medan upplagan ännu låg under pressen, skickade ' strödda ark till Armfelt, svarade denne från Stockholm (den 5 Juni 1809):

”3:ne ark af ert försök har Jag haft uran hekomma. Med största tillfredsställelse har jag genomläst dem, och ingen annan observation har fallit mig in, utom den, att hvar minut sem detta arbete dröjer att synas i allmänheten och der sprida en i denna moment så angelägen upplysning, är det en verklig olycka. Jag besvär T. att påskynda trycknuigen och afsändningen af exemplar hit (skriften trycktes i Götheborg). Stunden är inne, dä sanningar af den natur, som ert arbete innehaller, skola onekligen göra den förmånligaste verkan

och lätta Ständernas bekymmer för en framtid. -------------

Den stund är snart inne, i fall den någonsin skall komma, då snille och talanger böra uppsökas, ej söka”----------

Hvad General Armfelt här yttiat skulle törhiinda ej vanpryda till och med mindre envåldiga Monarkers gunstlingar, än Gustaf III:s. Hela verlden känner, huru Armfelts spådom slagit in till punkt och pricka, och huru Regeringen efter 1S09 icke gifvit sig ro, hvarken natt eller dag, af ädel sympati att uppleta, uppamma och anställa ”snillet och talangerna,” parade med den största redligheten, i stalsbestyrcns mångfaldiga beställningar. De välgörande frukterna visa sig i alla grenar af förvaltningen, militära som civila. Och dä man med tacksam häpnad frågar, huru det varit möjligt för Regeringen att skapa denna otaliga mängd sä utmärkt dugliga och rättskaffens funktionärer, framför allt pä de högre punkterna i samhället, hemtas svaret ur fysikens

evi-eviga, fastän oförklarliga lag, att: magneten alltid och pllestädes drager jernet till sig. Iläraf förklaras ock helt naturligen den ”ökade aktning,” hvarmed vissa patrioter par excellence ”träda utom dörrarna” till förgärden af det tempel, uti hvars aldraheligaste öfverste-presten böjer knä för lyckans gnldkalf.

Gruppen af föremål, som under den nu slutade episoden framskymtat i teckningen af Grefve De la Gardies person, är dock ingalunda främmande för hans karakteristik; ty det har varit i förening med eller i strid mot dem, som han verkat.

Sedan tro- och huldskap blifvit Gustaf IV Adolph uppsagda: sedan hans efterkommande blifvit för ever-deliga tider förklarade förlustige Svenska thronen och rättigheten att i Sverige vistas: sedan Carl XIII blifvit regerande Konung och Christian August utkorad till Svea Rikes Kronprins: sedan f. d. Konungen och hans Hus blifvit irån fäderneslandet utskeppade: och sedan den nve Thronföljaren beträdt sitt blifvande rikes jord, och hufvudstaden med spänd väntan motsåg dagen för hans första, högtidliga intåg; så uppträdde De la Gardie, vid slutet af 1809 års Riksdag, med sitt ryktbara dietamen, der det bland annat beter:

” -------Ridderskapet och Adeln har med sanningens

”och rättvisans språk visat orättmätigheten af gjorda ”påståenden, och uppriktigt har jag delat och delar ”ännu öfvcrtygelsen af de påståendens ofog; men då vi ”bevisat vår rätt, då vi på ett sätt, värdigt det Stånd ”vi tillhöra, värdigt det rum ifrån hvilket vi tala, och ”de prydnader som här bära vittne om förfäderns för-”tjenster försvarat hvad oss med rätta tillhör, får jag

6”fråga eder, mine Herrar, om det ej öfverensstämmer ”med samma tänkesätt, att visa nationen det denna ”uppoffring, ehuru stor, med nöje göres samma ögon-”blick då de öfriga Stånden lika med oss afsäga sig ”alla privilegier, alla förmåner, alla rättigheter, som ”enskildt dem, den jord de äga, den rörelse de idka, ”tillhöra; med detta vilkor,' med de af all jords ref-”ning och förnyadt hemmantal eller den grund Kung ”och Ständer stadga, samt derjemte som en naturlig ”följd en ny Representation, niera enlig med lide-”hvarfvels upplysning, med hvar

je medborgares "ratt och det allmännas båtnad, skall åtminstone jag ”med glädje anse den dag då Ridderskapet och Adeln ”af sina nu ägande privilegier ej hafva öfrigt annat än ”det, att bära det namn, det vapen, som antingen för-”fäderns förtjenster eller egna dygder dem förvärfvat. ” — — — Jag får än en gång för Ridderskapet och ”Adeln upprepa, alt det endast är med de förbehåll ”att den begärda allmänna refning och skattläggning, ”att ett allmänt eftergifvande af hvarje särskildt Stånds ”enskilda rättigheter skall föregå, som jag anser vårt ”eftergifvande billigt och rättvist; ty att afsäga oss för-”mäner, då de andra Stånden oqvalde njuta sina, vore ”en straffbar, ja en oförlåtlig svaghet, och hvaraf Sta-”ten ägde ingen den ringaste nytta; och ändtligen att ”Representationen, denna för rike, regeringssält, ”Nationen och hvarje enskild så vigliga angelagen-"hel måtte företagas, med den noggrannhet den "förtjenar skärskådas, och blifva insegel af en upp-,Joffring, den största Ridderskapet och Adeln nå-"gonsin gjort för fosterlands och medborgares ge’ 'mensamma vdLJ‘Vid första ögonkastet torde det förefalla mången sällsamt, att ett förslag i denna rigtning utgick från ocli ifrigt understöddes af den gamla dynastiens vänner: Grefve Ruuth, Friherre Stael von Holstein, Herr Cock, m. fl., och att det rönte sitt egentliga motstånd från 1809 års Män. Men läsaren finner clavcn till denna chiffer i följande strof, hvarmed (Grefte) Cederstrøm,

Rudolph, apostroferade motionären: ” ------lika heligt

”försäkrar jag, att om någon ärelysten, någon af enskilda afsigter drifven medborgare skulle fördrista sig "alt bereda ett tillståndj som framkallade den in— *'diviluella kraftens verksamhet till lagarnas och den stadgade samhällsordningens försvar, skall ”han finna hvad en man vågar, som aldrig behöfde att ”blygas öfver någon dold afsigt.”

De la Gardies motion hade cmedlertid tändt så- -dan eld i sinnena, för och mot, att hans fiender funderade på att begagna sig deraf, för att få honom utesluten från Riddarhuset. Det stadnade dock vid några hätska anfall i tvenne långa debatter, der i synnerhet bemälte Cederström och Grefve Mörner, Adolph Göran, höllo De la Gardie varm. Mörner genomgick åtskilliga föregående yttranden af sin vederdeloman, hvilka föga öfvercnsstämdc med de grundsatser, denne framställt i motionen. Det var vid detta tillfälle Mörner yttrade: ”Då jag lifligt delar det interesse for “en förbättrad Representation, som utgör föremålet ”för en stor del af Svenska medborgares önskan, ar ”det också min, alt vid en skeende förändring den "den icke må grundas på Ståndsskillnader. Men ”att då mycket utom denna princip återstår att fast-”ställa, då man hör hafva för afsigt icke en ny revo-”lution, som kan bringa allt i oreda, men en laglig ”sakernas gang, tror jag, att så väl försigtigheten, som ”lagen bjuder, att detta ämne ej förr, Un vid nästa ”Riksdag må afgbras.“

Grefve Mörner utlät sig på detta sätt vid 1809 ars Riksmöte, från hvilket det af 1834—1833 var det sjunde i ordningen. Sedan petitionerna om Representationsreform, föranledda af Friherre Anckarsvärds Politiska Trosbekännelse, och i denna lånade från De la Gardies motion och Mörners amendement, blifvit föremål för rådplägningar i Konungens konselj, kan man ej gerna misstaga sig om, hvad Grefve Mörner, nu mera den främste bland statsråden, yttrat och tillstvrkt. Om således, sedan intet resultat för närvarande följt, i denna stora nationalangelägenhct, man icke desto mindre ser Grefve Mörner, med Stoiskt lugn, hålla sig fast på Statsrådstaburetten, kan Allmänheten vara förvissad, alt sådant endast sker, för att i Konungens rådkammare deltaga i utarbetandet af den plan till reformen, som Riksens Ständer tvifvelsutan ”vid nästa Riksdag” erhålla sig förelagd af Regeringen. Det är hos dennas omtanka, drift, och djupsinnighet, att alltid hafva ärendema fullständigt beredda, så att Represen tanterne blott bchöfva till Styrelsens förslagcr svara ja eller nej, som Nationen uteslutande star i förbindelse för det sammanhang, som råder i förvaltningen och den korta tid, som erfordras för Ständernas sammanvaro.

Grefve De la Gardie var, Riksdagen 1809, Ordförande i Hemliga, Bevillnings och JemnkningsUtskot-ten. Han, den synbare chefen för gamla Regentsläg-tens hemliga vänner, uppläste för Christian August på Drottningholm i Januari 1810 Dess försäkran såsomKronprins, och mottog i Helsingborg uti Oktober samma år Kronprinsen Johan Baptiste Julius Bernadotte.

Oaktadt De la Gardic gjorde då varande Kronprinsen sällskap till Riksmötet i Örebro 1812 och der blef

Ordförande i Banko- och PrivilegiiUtskotten, var han dock långt ifrån att stå väl anskrifven vid Hofvet. Ju mera detta förhållande blef kändt af Allmänheten; ju mera det berättades om små förtretligheter, som honom tillskyndats eller voro honom ämnade; ju mera en öfverdrifven, af utgången vederlagd, farhåga hos dem som voro honom tillgifne, lät förstå, att till och med hans frihet och ännu troligare hans enskilda papper kunde vara blottställda, helst efter den likartade polisundersökning, som i tysthet, på hög befallning, blif-vit verkställd hos en annan Skånsk fastighetsägare, Herr Strussenfelt; — desto mera stego De la Gardies aktier i anseende och interesse, desto större uppmärksamhet och deltagande visades honom. I hela landet benämndes han nästan endast med sitt förnamn: G ref ve Jacob, på samma sätt som hans ryktbare an-förvandt i Christinas tid uteslutande kallats: Grcjve Ulagnus. Med Fältmarskalken Toll på Bcckaskog samt Riksrådet Ramel på Ofvedskloster eller Tullesbo delade Grefve de la Gardie på Löberöd utmärkelsen af täta uppvaktningar från ortens och till densamma ankomne notabiliteter. På detta sitt landtslott, rikt på naturens skönheter och på intellektuella skatter, vittnande om ägarens smak, insigter, upplysning och urskillning, ut-öfvade han värdskap med denna välvilja, detta behag, värdiga en grand seigneur från gamla tiden, och hvilka mer och mer vidgade kretsen af hans tillgifhe. Hösten 1813 utnämndes han till Minister hos hofvetMadrid. Hau sjelf, och de som i öfrigt kande ställningar och förhållanden, visste nog, att detta veder-mäle af höga vederbörandes förtroende i sjelfva verket ej var annat, än ett höfligt, men tillförlitligt sätt, att ia honom allägsnad och för längre tid bl.fva honom qvitt. Ocksä hade han hos Kronprinsen undanbedt sig uppdraget, men fält till svar, att han måste begil-va sig till sin post, så kärt honom vore, att hädanefter någonsin varda använd i rikets tjenst.

Sedan Grefve De la Gardie upprättat och i för-segladt konvolut till Götha Ilofrält iulemnat sitt testamente — ett bevis att han var beredd på alla händelser —. företog han i November 1813 resan till Spanien öfver England, der han uppehöll sig åtta måna-

der. Det berättades, att bland de meddelanden, han under vistandet i London skall cnskildl lemnal Engelska Ministeren, talet äfven lärcr fallit på den Konungaätt, som upphöit att af Sverige erkännas, och det påstods, med mer eller mindre skäl, att underrättelsen härom ej skall bidragit att öka De la Gardies gunst vid Ilofvet i Stockholm, då han återkommit till fäderneslandet nära slutet af året 1815. Under denna sin Beskickning duhbade han, å sin Konungs vägnar, till Seralimer-riddare, Ferdinand VII, och till Kommendör med Stora Korset af Svärdsorden, Infanten Don Carlos. Någon contrainarque af Spansk bevågenhet föll ej på Svenska Ministerns lott. Det finnas dock de som vilja veta, att han på eget bevåg i sa måtto tog sin skada igen, som han i Madrid skall förevisat in-»iguierua af AmarantherOrden, hvilken han formåles haf-va uppgifvit såsom i arf tillhörande medlemmame af sin familj. Om denna utmärkelse var afundsvärd, när denaf Christina tilldelades Magnus Gabriel De la Gardie, torde i våra dagar ej allt för många vilja täfla om rättigheten att offentligen bära dess prydnader.

När man jemnför den hållning, Grefve (Jacob) De la Gardie ådagalagt under sin disgrace, med hans uppförande medan han arbetade på att återvinna gunsten, och sedan han å nyo blifvit tagen till nåder, försattes man i den högsta förvåning. Ofelbart skulle Ofver-stemarskalken och i synnerhet: T.andlniarskalken finna sig väl af, att äga en smula af den ädla värdighet, som Kapteulöjtnanten hade till öfverflöd. Han var firad af alla så länge lyckan vände honom ryggen. Dessa betraktelser hafva ledt till den förmodan, att en yttre kraft sporrat hans sinnesspänstighet under den förflutna perioden af hans lefnad, och man har således funnit en dubbel anledning att beklaga Grefvarne Ruuths och Tolls bortgång, när man eftersinnat deras säkra takt och nära förtrolighet med Grefve De la Gardie. Det var forst efter deras död, som han egentligen med allvar slöt sig till det nya Hofvet. Konungen syntes, vid sitt uppstigande på thronen, vilja förena alla sinnen. Han hade den 5 Februari omfamnat Änckarsvärd, och aflät särskild nådig kallelse till De la Gardie att bevista Riksmötet 1818. Dennes ankomst dit gjorde det största uppseende, föremålet för mängdens gissningar och slutsatser, ämnet till mycket politiskt kanstöperi. Han hade dock nu gjort sig till regel, att mindre verksamt än tillförene deltaga i nks-dagsärenderna. Kroningsdagen den 11 Maj visade han sig ej i tåget bland hofvets dignitärer, utan åtföljde Adeln, såsom dess främste ledamot. Under samtal med Landtmarskalken, gick De la Gardie i bredd med ho-nom, i speisen för Stündet, fiån Biddarhuset till Storkyrkan, under Adelns vandring dit. Detta undföll icke uppmärksamheten och

stämde ingalunda ofördelaktigt opinionen, i afseende på lians imposanta skick.

Det var vid detta Riksmöte, Adeln utsåg honom att föra ordet bland de Ständernas deputerade, som skulle å deras vägnar komplimentera Konungen vid Dess IVorrska kröning, samt till Ordförande i Riddarhusdirektionen. Det förra uppdraget medförde Gencrallöjt-nantsgrad och blå bandet. En af Rikscns Råd yttrade om Ordensvärdighetema: ”Våra band, de binda

oss”; och De la Gardie, som, enligt hvad nu nämndes, liufvudsakligen har Adeln att tacka för sitt, har dock, från den stunden han erhöll det, mera tillhört Hofvct än Riddarhuset.

Rikdagen 1823 var Grefve De la Gardie en sjelfskrif-ven motionär till lyckönsknings- och Undergifvenhets-adresser samt Stora Deputationer; under Riksdagens lopp hugnades han också med en Excellenstitel. Sedermera och int'll den stund, då Rikshäroldens silfverstämma år 183-1 förkunnade Riksdagsplakatet, synas de allmänna ärenderna ej haft något interesse för Grefve De la Gardie, om icke tilläfventyrs i deras beredning, hvars Ordförande lian är. Man öfverraskades således vid tidningen, att valet fallit på honom till detta Riksmötes Laudtniarskalk och att han åtog sig befattningen, hvilken man tillika beklagade ej hafva blifvit honom anförtrodd, då lian ännu stod i middagshöjden af redbarhet och anseende. Det tal, hvarmed han emottog Landtmar-t.kalksstafven var värdigt och vackert. Det, hvaruti han helsadc Adeln i dess första Plenum smakade mera af regimen efter 1772 än efter 1809. Han ansågsig nämligen vara ett slags Konungens Ombud eller uppsyningsman hos Ståndet, hvilket hvarken Grudlag, Riddarhusordning och ännu mindre den konstitutionella principen, vidkännas. Emedlertid är det så, man vill förstå andan af våra representativa former. Deraf dessa vidunderliga vägranden af propositioner, som ett halft sekel härefter skola gifva våra dagars Ordförande i Riksstånden en särskild ryktbarhet tillika med Repre-sentanterne, som underkastat sig dessa maktspråk. Femtio år härefter skall hela verlden skratta åt den fria statsförfattning, der Regeringen tillsätter Talmän i Nationens Fullmäktiges kamrar, och, sedan Utskotten hlifvit bildade merendels i enlighet med ministericlla listor, af desse Talmäns godtfinnande heror, om ändring och omarbetning af Utskottens framställningar kunna tillstädjas, samt slutligen till dessa Utskotts skön hänskju-tes pröfningen af hvad Talmännen sålunda förordnat. Och huru skall man femtio år härefter hedömma det statsskick, om hvars innersta väsende man ej tillåter sig annat hegTcpp, än att Herr Silverstolpe behagat tänka så eller så, Herr Adlerbeth yttrat sig på det eller det sättet, o. s. v.?

Den mindre betänkta beredvillighet, hvarmed De la Gardie stundom låter inveckla sig uti omständigheter, hvilka egendigen ej tillhöra hans verkningskrets, ådrager honom någon gäng obehagliga erinringar derom, att han saklöst kunnat underlåta att blanda sig deruti. Sådant var förhållandet med det uppdreg han åtog sig — ett uppdrag, hvilket redan två. högre em-betsmän före honom skola afsagt sig —- att gifva Ju-stiliestatsministern cn vink på förhand om hvad som kunde hända i Opinionsnämnden vid Riks-mötet, 1834—1835 på det han, om han så for godt funne, måtte forekomma uppseendet, genom att frivilligt draga sig tillbaka från embetsbanan. Svaret blef (likväl i något mera uttrycksfulla, ordalag), att Grefve Rosenblad brydde sig lika litet om kabalen, som om både dem som skickat honom dessa bud och budbäraren. XJtgången bevisade att Grefve Rosenblad såg rätt. Det låter till och med tänka sig, att underrättelsen, som spriddes, om budskicfcningen och svaret, icke saknat inflytande på sjelfva utgången.

Samma dag Riksdagen (1834) utblåstes, var ”ScbvVeit-zisku Familjen” anslagen till uppförande på Kougl. Teatern, Hastigt blef ett annat stycke lorkunnadt, att gif-vas i stället, i anseende till ett sjukdomsförfall hos någon bland den spelande personalen, hvars verklighet dock mången betviflade. Till lycka för Grefve De la Gardie, Jacob, är nu varande Teaterstyrelse ej van-ryktad for öfverdrift i fin belefvenhet och attentioner. Man skulle annars lätt kunnat falla på den tankan, att det den betydelsefulla dagen supprimerade stycket blif-vit förskjutet, till undvikande af obehagliga hänsyftningar från utropet ”Stackars Jacob!”, som förekommer i pjesen.

Emedlertid står det fäst, att Grefve De la Gardies goda bjerta aldrig menat någon illa, och att han, sjelf glad, — för att nyttja Friherre Anckarsvärds vackra uttryck om en upphöjdare personlighet — ”älskar atl se glada omkring sig.”

Om slutet af Grefve af Wetterstedts politiska bana blir lika vackert som dess början varit, så skallen oväldig

häfdatecknare linna leende hvilopunkter för sin uppmärksamhet, sedan den länge ilat genom dunkla irrgångar af en statskonst, myndig, men vacklande i det inre; medgörlig och eftergifvande i yttre förhållanden.

Wetterstedts karakteristik erbjuder ämne åt betraktelser från tvänne helt olika och frun hvarandra fullkomligen afsöndrade synpunkter: det enskilda lifvet och det ofTentliga. Det utgör för oss en uppoffring, att, vår plan trogne, lemna det första alldeles ur sigte; yt såsom enskild man skulle Grcfve af Wetterstcdt kunna, utan farhåga, underkasta sin vandel granskning af kritikens skarpast beväpnade öga. 1 familj förhållanden, som husfader, förman, vän och medmenniska har hos honom alltid utvecklats den lijcrtats godhet, hvilken, öfverflyttad till statslifvet, ej sällan urartat till vekhet, hvars följder föga båtat de allmänna ärenderaa och hans oifentliga rykte.

I den statshvälfhing, som egentligen åt Wctterstedt öppnade utsiglen till lysande öden, hade han helt och hållet rena händer. Han lydde den Ofverhet som var och den som blef, utan att bos den sednare hafva något att ångra af hvad han gjort hos den förra, utan att med den förras hånande behöfva köpa den sednares gunst. Ofver sin andel i ”Historisk Tafla af f. d. Konung Gustaf IV Adolphs sednaste Regeringsår”, kastade Wetterstedt, af granlagenhet mot sitt namn, af granlagenhet mot Läsarens rättskänsla, anonymitetens slöja. Han är icke den man, som kunnat tillåta sig att öppet håna ett välde, hvilket han troget och be-redvilligt tjenat *). Hans uppförande mot sin chef, Kanslipresidenten Ehrenheim, var i dessa kritiska ögonblick exemplariskt. Uppammad af Ehrenheim under dennes lyckas zenith, var Wetterstedl emot honom samme uppmärksamme, erkänsamme elef, då lyckan vände hans vördnadsvärde förman ryggen. Också rådde allt framgent dem emellan godt förstånd; och ingen inre röst kunde jäfva hjcrtlighcten af Wetterstedts ”sista helsning till en försvunnen ledare och vän,” då han nitton år derefter vid Ehrenheims graf krossade dennes Friherrliga sköldemärke.

Underrättelsen om Konungens arrestering den 13 Mars meddelades Kabinetssekteraren Wetterstedt på em-

*) Framlidne Fäll marskalken Essen berättade i en cirkel hos StatsMinistcrn Engeström under Riksdagen i Örebro 1810, att den förre under kriget haft ett sammanträde med franske Generalen Morticr, i hans tält, och att Morticr sagt Essen, det, i händelse dåvarande Konungen Gustaf Adolph ville förhålla sig neutralt, Svenska Römern skulle utvidgas af det Preussiska området, efter åstundan, enligt livad Essen med en honom der-till dä lemuad bly hartspenna kunde teckna på den å bordet liggande cliartan öfver Römern; men, att, om Komi ngen ville göra en demonstration emot Ryssland, skulle alla genom freden i-ar förlorade länder å andra sidan af Östersjön återkomma under Sverige. Glad bade Essen genast inberättat sådant till Konungen; men dera — som Fältmarskalkens ord föllo — ”erhållit ett ”impertinent svar, det K i, min herre, förfat-.tat.” Vid dessa ord vände Essen sig till den i kretsen närvarande HofKanslercn Wetterstedt.

Ett åsyna vittne, som vid riksdagen innehaft en af dess vigtigastc befattningar, har förtäljt detta i sina eftcrlcmnadc anteckningar.bclsruminet, der han var sysslosatt med förberedelserna till den af Gustaf Adolph anbefallda afresan från hufvudstaden. Inställandet deraf var visserligen ej oangenämt för Wetterstedt, cliuru han fasade för dess anledning. Han trodde nämligen fullt och fast, att de sammansvurne afhändt den olycklige Monarken lifvet; och det var först sedan Wetterstedt sjelf längre fram på dagen haft tillfälle se honom med egna ögon, som han hlef öfvertygad om motsatsen.

Det å nyo stadgade statsskicket upplät åt Wetterstedt en utmärkt och vigtig plats. Den utrymdes af Zihet, sträng i grundsatser och i utöfning af ett em-bete, hvars grundsats under gamla regimen var stränghet mot all yttranderätt. För den friare samhällsförfattningens funktionär hlcf således lätt att genom mildare åsigter och lösare tömmar eröfra en popularitet, som företrädaren saknade; men da efterträdaren sjelf, under händelsernas utveckling, småningom ville återgå till principer, som gjort den gamla regimen förhatad, ådrog han sig så mycket mera ovilja af den nya ordningens vänner, som hvad hos den förre fann en ursäkt i grundsatsens fasthet och följdrigtighetens orubb-ligbet, blef hos den sednare dubbelt' klandervärdt, såsom ett alster af maktbegär, ett svek mot sitt eget ursprung och en inkonseqvens.

Henare och högre har aldrig patriotismens laga flammat i något hröst, än i Wcttcrstedts, då han först kallades till Konungens Rädgifvare. Hans svenskhet, hans hat mot röfvaren af den skönaste ädelstenen i Sveas krona, hans omtanka mot den farliga grannens ytterligare förstoringsplancr, uttala sig lifligt och oför-tydligt, nästan

excentriskt i det yttrande till Statsråds-protokollet, som blifvit offentliggjord t uti Adlersparres Historiska Handlingar. Samma grämelse öfver förlu-steu af Fiulaud återklingar äunu i Grefve Wetterstedts inträdestal uti Svenska Akademien efter General Armfelt, sedan denne svurit Rysk trohetsrd. Här vore visserligen pä sitt rätta ställe, att göra Svenska läsare bekanta med omdömena i en skrift, som gjort uppseende i hela Europa *), och hvaruti man trott sig igenkänna den namnkunnige Brittiske Generalen Robert Wilsons penna, rörande bland annat Sveriges och Rysslands ömsesidiga ställning till hvarandra, före och efter Finlands förening med den sednare monarkien. 1 denna skrift förekomma dock vissa enskildheter, som det vore för tidigt att ilnnu allmängöra här. Det är således blott på några fragmenter vi skola tillåta oss alt fästa läsarens uppmärksamhet.

”------- Minst af allt” — heter det — ”kan Fin-

lands intagande rättfärdigas; men besittningen deraf var af samma vigt för Ryssland, som Norrmandiet under Engelskt herravälde varit för Frankrike. Detroniseran-det af regerande dynastien i Sverige, som deraf blef en följd, låg hvarken i Alexanders plan, efter upphör någonsin att beklagas af honom, intilldess orättvisan blifvit godtgjord, antingen genom skadestånd eller restauration. ------”

Derefter påstås att Sverige så länge det ägde Sveaborg och Aland och herraväldet öfver Finska och Bottniska vikarne, var en förfärlig granne för Ryssland; meh att, efter förlusten af Finland, och framför allt af

*) *’A Sketch of the , Military and Political Power of Russia, in the year 1817.*’ London 1817.Åland, är det Ryssland som är Sveriges buse, och att n genom en mängd semmanstö tande omständigheter, "alla gynsamma for Rysslands inflytande> är det ”nu mera i sjelfva verket Ryssland, som befaller (she I’commands)” i den Svenska liufvudstaden.

Bevis skulle kunna anföras, att Grefve af Wetter-stedt insett och kändt det vådliga och förnedrande i denna vårt fäderneslands belägenhet, äfven efter epoken af det beryktade mötet i Abo, när Sveriges politik fick en förändrad rigtniDg och våra diplomater fingo nya åsigter och började tala ett nytt språk. Det är nämligen ett factum, att han vid ett tillfälle, då en viss främmande makts sändebud yttrat om en Svensk mini-nisteriell åtgärd, att den vore "une infamief genast svarat: "Infamie, Mr le Comle, c'est un mot fjui ne se trouve que dans le dictionnaire diplomatique de votre pays." Ännu i personalierna vid Riksmarskalken von Essens *) jordfästning 1824 träfTar man följande strof:

*) Det synes cj vara ur vägen att här fästa uppmärksamheten på några href, hvilka skildra den tidens både ställningar, personligheter och tänkesätt. Dessa bref äro ställda till HofKanslcrcn Zibct från Fältmarskalken Essen och lyda som följer t

”Det är fullkomligen säkert, att Konungen ”fattat, och förklarat sig bli vid det beslut o-"ryggligen, att aldrig göra fred med Bonaparte.

”Det är lika säkert och aldeles otvifvelag-”tigt, att en bonorablc fred kunnat göras — att propositioner derom blifvit gjorda — Pomerns bibe-”liållande försäkradt och ingen uppoffring, ingen en-"da fordrad — blott fred nollan begge magter-"na — men allt förgäfves — obegripligt — Af dessa”För att inleda och afsluta fredsunderhandlingen ”med Frankrikes då varande beherrskare^ utsågs Gref-

”begge omständigheter, kan en hvar slnta till vart, Lan-”ilets och Trupparnes förestående öde, och är onödigt ”säga ett ord mer, om hvad som naturligtvis måste ske ”och om den snart sagt allmänna fortviflan som råder ”samt hvad en hvar måste känna och känner •— Eng-”ländarne vänta på order. — Deras bortgång kan väl ”ej hjelpa oss, men def är åtminstone så mycket min-”drc antal olyckliga.”-----

Stralsund den 10 Aug.

”1 dag går GencralGuverneursEinbetet till Bergen "på Rügen dit det blifvit lorlagdt. Det heter att Gene-”ralGuvernörcn, som snart sagt alla nu förrymda, blif-"vit disgracicrad. De som hafva den lyckan känna ”denne Herre (den jag några gånger under mitt korta "vistande härsládes sett, men ej äger den lyckan af ho-”nom vara känd) berätta, att han skall sagt sanningar, "som man ej gerna velat höra. Här skall i Lördags "hafva varit en

Fransysk General som Parlamentair "med 2 Adjutanter. Han har på sin Regerings vägnar ”förklarat, att icke något stilleståud kunde i annat ”fall äga rum, än om Konungen förklarade, att Han vil-”ie underhandla om fred. Ville han det, skulle öppen ”väg lemnas för Hans Sändebud till Bonapartc. Detta "himla budskap, hvarigenom land och folk, (i sa för-"tviOadc omständigheter) ännu kunnat räddas, har blif-”vit med afslag affärdadt — och de stora skola haft "möda rädda Parlamentaireu från chican, då Kungen "skall hafva velat att han skulle bindas och föras "upp — och blott hunden ville han tala med honom. ”IHan har döljt denna befallning och affärdat denna ”General, som racd rörelse hedt vid afskedet att hvem "i staden som hade sin famille kär skulle bortskicka "den, ty dc hade ordres storma, kosta hvad det ville,* ve von Essen, i forening med Statsrådet Grefve La- f ”gerbjelkc, att afgå till Paris, dit han begaf sig i Sep-

”och då kunde menagement cj äga rum. Samma dag ”och morgonen derpå skall Gouvernören, ömmande for ”land och folks väl, samt för Konungens Eget, gjoi t ”föreställningar, som haft den följd att han blifvit ”samma dag entledigad från befälet, samt sin militairi-”ska befattning, och går nu i dag till Bergen med Gcne-”ralGouvcrnörs-Einbetet, och förmodas att han om par ”dagar älven nedlägger det. Han har redan tagit ett ”Skepp, som for alla hans saker till Stockholm.

”Man har, heter det, aldrig sett sådant afsked, som ”innevånarnc togo af honom i går. Officerare greto ”och beto samman tänderne. Den som talade for Bor-”gerskapet (CommerceRådet Hagemcister) kunde för rö-”relse ej få fram ett ord. Baron Vegesack forer nu ”befälet under Konungen; ty en General Wrede som ”bortrest (också älskad af Arméen) skall redan vara ”disgraccra d.

” \ llmännn tänkesättet är sådant som det, efter allt

”detta, kan vara. Invånarnc anse sig uppoffrade, utan 'skoning och ändamål. Fienden har redan mycket groft ”Artilleri, och står snart sagt öfver allt omkring Fäst-”uingen på skotthåll och så nära, att våra vedetter ”blifvit t ill hakat rä ngdeända under retranchemcnterne. ”De flesta hus äro tomma, och Invånarnc flyttade till ”Rügen. Engelska Trupperne äro redan borta.

”Gud låte det som förestår blott gå snart ocli nå-”gorluuda drägligt.”

”Bergen den 5 Scpt.

Allcrödm. P. M.

”Konungen, som varit här i Bergen en 6 dagar, $c-”dan högsta befälet blifvit uppdraget Exellence Toll, ”reser i afton härifrån, för att (som det säges) i inor-”gon gå om berd på den till dess disposition liggande”tember mänad 1809. Lyckligare än de [-aktningsvär-,}de-] {+aktningsvär- ,}de+} män, som vid samma tidpunkt, nödgades gifva åt

"Engelska Fregatt. Först nu kl. ii Lief detta beslut "taget. Konungen har varit några dagar mycket sjuk, "men är nu bättre« Fransoscrnes arrangementer i Po-"mern låta förmoda cn snar landstigning bär — utom "cn mängd .båtar och smärre skutor som de bafva på "flere ställen här — hafva dc nyligen fatt några och "3o fartyg från Stettin. Det ser ut som landstig-"ningen ämnades på flere ställen, samt vid Perth pä "ena och vid Schaprode samt så öfver till Wiftow "å andra sidan, for att kriugrännu. För par dagar "sen reste 4 franska Generaler ur Stralsund till Wol-"gast, hvarifrån ena Sjö-cxpcditioncn skall företagas— "Samma dag reste någre Generaler till Barth. Flera "propositioner till underhandlingar, som Brune skall "låtit göra, skola blifvit afslugiic. öfverste Pcijron "är i går tillbakakommeii från Fransoserne. På Konungens protestation deremot att han ansågs som "krigsfånge, da bau ej mer som Comincndant qvarblif-"vit utan såsom Konungens GcueralAdjutant blifvit "skickad med BorgareDeputationcn, har lian blifvit "frigifven, och i egenskap af General Adjutant nu fort "propositioner med sig från Marskalk Brune till Ko-"nungcu, innehållande 2 punkter:

"i:mo Om Konungen förklarar sig vilja göra fred "så återfås Stralsund och landet — så väl detta som "Fästningen rymmes helt och hållet inom 5 dagar, och "återställcs således åt Sverige;

"2:0 Om. fred ej vill göras — så vill Brune (som an-"scr, af Stralsunds öfvcrgifvaudc, Konungens afsigt "att

rädda sina trupper uppdagad) leinna sa lang "tid for deras fredliga afgåug härifrån, som begäres, "samt äfven af de vid Stralsund liggande Skepp, så "många som fordras for truppernes öfverforande till "Sverige, emot parole att Skeppen återkomma.”den undan stormen Lergade delen af fäderneslandet ”eien högsta och mest smärtande gärd af sjelßor~

"Detta är kortliga innehållet af propositionerne, "som hade en ganska artig och Svenska militären smickrande inledning eller ingress. Konungen ville ej sjclf "tala vid Peijron, men genast i går blcf Excel!. Toll, "hos hvilken såsom .högsta befälhafvare Peijron äfven "anmält sitt uppdrag, efterskickad och var jcuitc vår "Excellence hos Konungen. Man vet ej livad afseende "Hans Maj:t gjort å propositionerne, men det säges "med visshet att Excel 1. Toll skall i detta ämne haf-"va en sammankomst med Brune.

"I Stralsund skola vara a3 franska Generaler. Inkvarteringen och spisningen af Trupperne Ur högst "tryckande — annars skall tämmelig ordning råda. "Ingen penningeutskrifniug har än varit — men manke leveranser i natura. Staden håller Marskalken» "hord. 4° Couverts dagligen. General Touvcnot är "Gouvernör i Staden. Öfvcr Dänholincns intagande, "som skedde genom suprisc, är nu undersökning i full "gång här. Morian har nu åler kommit i onåd och "har befallning återgå till Sverige.

"Pomerska Kammaren har allt sedan början af året ej "gett oss annat mynt i aflöning än Svenska Bancosedlar."

Så ser den "ståndaktighet" ut pä närmare håll, hvilken på afstand blifvil besjungen af Victor Hugo och i ”Carl XIT.s ursinniga tid” funnit sin urbild. Frcds-vilkorcn i TKystad och Eredrikshamu vittna, att dessa begge Konungar ”ägt allena styra riket 1”Essen, som tillvann sig så allmän tillgifvcuhet, så rättmätig aktning i Porneru, der han vav Sveriges siste Gencral-Gourernör, i Tiorrige der han var den förste RiksStat-hållaicn från Sverige, hvars hufvudstud i honom ägt sin ÖfverStåthållare, — Essen, Hofvcts chef såsom Rik»-Marskalk och for Hofiuäu ett mönster i belefveuhet och vördnadsbjudande sätt att vara, skydde aldrig att' sakeise, den, alt fästa sina namn vid afträdclse-'‘akten af vigliga landskap, som de, på stridens fält,

for Regeringen framställa sakerna i deras sanna ljus. Och det var just detta, som beredde honom aktning från samhällets alla regioner. ”Det vore val än-”då angeläget for mig — skref lian från Stralsund 1801 till HofKanzlereu Zibct —* ”att hafva någon slags ”authorisation i anseende till extraordinära utgifters ”befrämjande, m. m. som nu vid detta tillfallet af krigs-**orolighcter kunde aga rum. Äfven vore nyttigt att ”veta huru man skall förhålla sig, i händelse något ”Engelskt köpmansfartyg träffades i dessa farvatten. ”Denna fråga låter väl lemligen ridicul, då man vet ”huru här står till hvad armerade fartyg angår; men ”emcdlerlid blifver Licentjakteu så utrustad att den ”kan taga bort hvilket köpmansskepp som helst; men ”solu anuu ingenting dylikt skett, eller någon befall-”ning derom (annorlunda än livad embargot pä dc i ”hamnarna varande Engelska fartyg angår) så har jag ”ingenting kunnat göra i den vägen.”

Kort derefter skref Essen åter till Zibct: ”Jag rekvirerar med denna dags post grofva kanoner från ”KrigsCollcgium. Här är brist derpå, och fästningen ”ingalunda behörigen bestyckad. Det är i synnerhet ”mot sjösidan hon är negligerad, och till den grad, ”att mail skulle kunna blifva har insulterad af det ‘'minsta armerade fartyg. För öfrigt är cj fråga för ”det närvarande om belägring eller dylikt; men det ”plågar mig att sc och veta att man ej är i ordning.” Vidare heter det i ett bref frän och till densamma: ”Vet man redan från Luncvillc huru Tyskland ”kommer att partageras, att man ej må göra nå-”gra falska dcmarchcr? Skulle jag dömma af ett bref ”från KrigCollegium till General Pollet, der honom ”anbcfalles att genast afsanda centner krut till

”Lamlscrona så vore alt förmoda, att man ej ärnade'eller under en läng och af brydsamtna händelser ut-”märkt diplomatisk beskickning med ära och gram-

”länge behålla denna fästning, dä man beröfvar henne "ett af dess första och nödvändigaste beliofver. Den-"na reqvisition från KrigsCollcgium har gått direkte "till General Pollct, hvilken communicerat mig den, "då han naturligtvis ej utan min befallning kan skic-"ka ett skålpund krut utur fäsningen. Jag har häri-"genom kommit uti stor förlägenhet, och hade utan "allt tvifvel kunnat refusera denna reqvisition, och ”det på så mycket mera grund, som här är otillräck-"ligt krut och denna nu ankomna rekvisition, medtager hälften af vårt förråd; emedlertid om

jag su-"pouerar, att allt detta är uppå Kongl. Maj:ts nådi-"ga befallning, så bar jag tillåtit General Pollct att "genast besörja cm aiVändningen af det reqvireradc "qvantnm krut. Jag Ur väl ej af deras antal som stän-"digt »e svart, ocb befarar ej heller att Stralsund i ‘”nuvarande omständigheter skulle kunna blifva heläg-"radt; men bra fatalt är det, då man är högsta be-"falhafvaren på ett ställe ocb uti en fästning som bar "ett slags reputation, att se sig vara exponerad, att "genom cn coup de main kunna vara borttagen; "och det är vend i gen fallet här, der ingenting är i "ordning. Jag tillstår uppriktigt att jag fruktar, det "man cj kan hindra Engelsmännen att komma i Östcr-”sjön, och i sådant fall kunna vi väl få besök af dem. "Emedlertid torde HansMaj:t nådigt påminna sig, att “jag genast vid min ankomst hit rapporterade om fästningens släta tillstånd, om kommendant, garnison, m. m. "och cachcradc ingalunda mitt bekymmer deröfver."

Essen underlät ej eller nu, att varsamt men begripligt framställa sina remonstrationer till Konnngen sjelf. "General Pollct — skref Essen i en underdånig promemoria — "liaT communicerat mig ett bref, som "han erhållit från General FältTygmastaren Ehren-”gång hade försvarat, blef det de Svenske underhand-”lame i Frankrike förbehållet, att besegla Ponucms åter-”förening med Fäderneslandet.”

"st röra, hvaruti denne prcvcncrar Generalen om cn "reqvisition från Kongl. KrigsCoIIegium af flera hun-"drade centner krut, som man önskar få härifrån. Jag "har nyligen i bref till KrigsCoIIegium prevenerat *'dcm om det ringa förråd af krut denna fästning äger, "och önskat alt den årligen skulle blifva försedd med "något deraf Jag lemnar derhän, huruvida i det-"ta ögonblick något kan umbäras. Eders Maj:t torade nådigst sjclf aldra bäst jugera den saken. De nou-"vcller vi i går erhållit från Hamburg vela försäkra "oss om, att alla der varande Engelska skepp fått ha-"stiga order från sin Regering att genast segla, med "eller utan frakt, och i händelse af motvind låta var-"pa sig ur Elben. Om så förhåller sig, bevisar det "ej några fredliga tänkesätt å Englands sida"

Detta lugna, oskrymtade, flärdfria språk af embets-mannen till Monarken förtjenar att tagas till mönster; och det är lätt att Ouna, att den soin med så mycken hållning heter sig mot sin Konung, äfven vet att iakttaga densamma mot sina likar och underordnade. Theater Direktionen i Christiania hade i8i5 beslutat, att ingen betjent fick synas, hvarken i logerna eller i korridorerna derinvid. Direktionen underlät att anmäla detta hos Riks-Ståthållarcn Grcfvc Essen. Denne som ej låtsade känna beslutet, åtföljdes cn afton på spektaklet af tvänne betjenter, hvilka han be-fallte stanna qvar i korridoren och hålla hans kappa. Sedan RiksStäthållarcn gått in uti sin loge blefvo be-tjenterne utvisade af Thcatcrns föreståndare, som i stället togo kappan. Kar spektaklet var slut och Essen trädde ur sin loge underrättade de honom om förhållandet, öfverlemnade kappan och hådo om ursäkt att de i afseendc på handhafvandet af ett beslut ej kun-Man ser huru djupt ”den Svenske underhandlaren” i Abo och Kiel rönt smärta af hvad fäderneslandet Jörlorat och fröjd öfver hvad det återvunnit i laudskap, som tillförene varit med Sverige inforlifvade: det sednare derföre, utan tvifvel, att dessa provinser bidragit att fylla statsbehofven, till lättnad för alla Svenska mcdborgareklasser.

I thronföljarcvalcn följde Grefve Wetterstedt med Strömmen. En af Regeringens förnämsta organer, var han ärligt af hennes tanka, och böjde sig med henne för yttre omständigheters inverkan. Det ligger utom-dess i hans lynne, att ej med scrdeles ifver sluta sig till politiska meningar. Också äro de tal, med hvilka han förfäktar dem, å egna samt Regeringens vägnar, i

dc göra undantag ior någon. ”Det är allt för riktigt, ”mina honneta vänner — svarade RiksStåtliällaren. — ”Också har jag de der lymlarnc blott för att hålla ”min kappa, och mig är det fullkomligcn likgiltigt ”hvilkendera som gör det.**

Vid en bankett, som II. K. H. dåvarande KronPrinsen lät gifva i Residenset, eljest bebodt af RiksStåt-hållarcn, täcktes Hans Kongl. Höghet, som hade sig bekant, att tobaksrökning utgjorde ett älskliugsnöje för flera bland Norrmännen, befalla Grefve Essen att underrätta gästerue, det tobaksrökning vore vid detta tillfälle tillåten. Essen åtlydde naturligtvis befallningen, men tillade för sin egen räkning, “att ”Hcrrarne tvifvclsutan med underdånig erkänsla emot-”togo detta nådiga budskap, men att granlagcnhctcn ”borde förbjuda dem att begagna tobakspipan på ett ”ställe, der en så hög värd funnes, samt att, om nä-”gon kunde glömma sig derhän att tända sin pipa vid ”banketten, en sådan för alltid vore banlyst från Riks-*’Stäthållarcn8 umgänge.”allmänhet mera akademiskt

granna, blomstcrrika ocli pi »lande, an hänförande genuin övertygelsen innebo-fnde värma och kraft. Ur diplomatisk synpunkt äro de likväl alla sannskyldiga mästerstycken; ty ingen skarpsinnighet forslar att urskilja, när talaren yttrar sig /<ronrio niotu eller ex officio. Sådant hindrar ej, att hans tal ju äga ledighet, behag, sammanhang, lekande q\ ickhet och elegans. Ja, sjelfva denna brist på inre lif, detta skal af studerad prydlighet, som ingen stråle af känslans inspiration mäktar genombryta, hvilken egenskap Statsrådet Lagerbjelkcs tal i ännu högre grad besitter, utgöra tillika ett värn mot vådan att förlöpa sig på ett icke-parlamentariskt sätt: ett fel, från hvilket mången deras motståndare, äfvensom deras cmbets-Jnoder i rådkammaren, Statsrådet Rlömer ej kan fri— tagas.

Vid frågan om thronföljden 1809 ägde konflikten rum endast mellan vännerna af de begge Holsteinska idusen Sonderburg och Gottorp. Vestra arméens billiga erkänsla utgjorde det starkaste stödet för kandidaten af det förra;- och farhågan för en minderårighetsrege-ring, i betraktande af Carl XTII:s svaga helsa och Pretendentens barndom, var det svåraste hindret för den sednare. 1810 fanns mera omvexling i taflan. Obe-räknadt samma farhåga för ena sidan, samma benägenhet för den andra, nu öfverflyttad på det försvunna föremålets närmaste anförvandt, delades uppmärksamheten äfven emellan grannrikets Konung, understödd af Sveriges interesse och af Napoleons politik, Franska Marskalkar, med ärans lager kring sin tinning och snillets låga i sin blick, samt Norriges ende Grefve, ädel

i upp-5 uppförande och radikal i åsigter. Carl XIII, del vill säga: 1809 ars män, skyndade att ställa sina planer under Napoleons mäktiga beskydd. För sådant ändamål skref Konungen redan i början af Juni ett handbref till Kejsaren, hvilket a fsandes med ilbud, och der det bland annat beter:

---Ledd af mina afsigters renbet, är det bos

”Er, min Herr Bror, jag äskar ett stöd ocb råd. Jag ”ser mig föranlåten, att till medlet af Juli samman-”kalla Riksens Ständer, för att bestämma den vigtiga ”frågan om thronföljden. Min framskridna ålder ocb ”den kärlek jag hyser för mitt folk uppmana mig der-”till gemensamt. Det skulle för mig vara af yttersta ”vigt (d'unc importance majeure), att före denna tid— ”punkt erhålla Eders Kejserliga ocb Kungliga Maj:ts ”svar. Jag bör uppriktigt tillstå, att mitt folk fruktar "en minderårighet: att det följaktligen önskar, alt ”dess representanter må fästa sig vid en redan full-”inyndig Furste, i stånd att genast eftertäda mig i hän-”delse af mitt frånfälle, och att denne Furste redan må ”äga en afkomma, som, jemte det att den förvissar ”thronens ärftlighet, tilbka må kunna bannlysa mitt ”folks farhågor, så nedslaget af den olycka, hvilken det ”i närvarande ögonbbck erfarit. Det finnes hågkom-"sler, som ej kunna utplånas i Sverige, politiska kon-”siderationer, som förtjena den allvarbgaste uppraärk-”samhet. Dessa skäl böra naturligtvis inverka på mitt ”val; ocb jag är öfvertygad att E. K. o. K. M. skall ”inse dem lika med mig. Om, enligt livad jag älskar ”att tro, en innerlig förening mellan Sverige och "”Dannemark öfverensståmmer med E. K. o. K.

7“M.s stora politiska planer, skulle man ju kunua ”vinna detta mål på det sätt, som kr mest lämpligt for "de begge folkens geografiska läge och nationalanda, ”om Hertigen af Augustenburg, Konungens af Danne-”mark svåger, hvilken redan bar tre barn, deraf tvän-”ne söner, den ene i sitt tolfte och den andie i sitt ”tionde år, blefve en borgen för dessa interessens för’ ening, genom sitt val till min efterträdare på thro-”nen. - - - Jag längtar lifligt att härutinnan få emot-”taga E. K. o. K. M:ts råd, och det är mig ljuft att ”tro, att Han ej, i ett så kritiskt ögonblick som det * 'närvarande, vill öfvergifva en loj al och ädelsinnad ”nation, af hjerta och själ tillgifren Frankrike, med ”trygghet räknade på E. K. o. K. M:ts stöd, och fär-"dig att uppoffra allt, hellre än sm sjelfständig-

"het, sina minnen och sina lagar. -------"

Hela brefvet syftar alt visa Napoleon omöjligheten att välja Prinsen af Wasa och Konungen af Dannmark, samt att stämma Kejsaren till välvilja för Hertigen af Augustenburg. För att leda riksdagsmännens sinnen åt samma håll, funnos på alla Ståndskluhbarna i Örebro under Valriksdagen handskrifna exemplar af en högst patetisk uppsats mot föreningen med Dannmark, der-uti Calmareunionens otaliga olyckor och mängden af Christierns bilor afmålades med penseldrag, så digra af bilder och rosendoft, att hela verlden igenkände Gref-ve Wetterstedt i den omnämnde konstärn *). Den då

*) Då läsaren känner, att Carl XIII:s far hade en Dansk Prins till mcdtäflarc om Svenska thronioljden 1^3, och att Hofvcts i Köpenhamn harm öfver den felslagna furhoppningen härutinnan verkade, att Adolphosannolika, nu mindre otroliga, händelse var dock i denna uppsats förbisedd, att, om Oldenburgska Huset un-

Fredriks frieri der genom Riks-ådet Tessin, misslyckades; synes det oss vara i sin ordning, att här meddela ett brcf vid tidpunkten af Gustaf III:* födelse, från en Svensk diplomat i Danmark till en förnäm Herre i Sverige. Brcfvet lyder så här:

”Köpenhamn den if i3 Februari i •jlfi.

Nådige Herre! Ers Excellence känner detta land och dess inbyggare, och har haft tillfälle att studera både funktionærernes och massans af Nationen sinnesart , tänkesätt och förståndsförmögenheter. Denna kännedom har varit Ers Excellence nyttig under fortgången af dess underhandlingar vid detta Hof. Det är således billigt, att jag begagnar Prins Gustafs födelse att göra denna kännedom angenäm för E. E.

En händelse af denna beskaffenhet har ej kunnat vara likgiltig här, och en mängd små anekdoter torde roa E. E. under lediga stunder.

Sedan Allmänheten hlifvit fullt och fast öfvertygad att vi ej hade någon arfvingc att hoppas för Svenska thronen, var det först sent omsider denna samma Allmänhet kunnat bringas ur sin villfarelse och förvissas om verkligheten af vår lycka.

Danska folket har ganska svårt att göra sig begripligt, att dess grannar kunna hafva lika mycken kredit i Himmelen och hugnas med lika stora välgernin-gar. Enligt dess sätt att tänka, borde en Prins Christian vara ensam i Norden; och de mest förfarna matrosor äfvensom de mest sannspående Sibyllor hade redan afgjort, att Sverige borde åtnöja sig med en Prinsessa. Grcfvinnan Haxthausen hade förflutna året förutsagt härvarande Kronprinsessa den dag, hon skulle nedkomma med en Prins, och hennes förutsägelse slog in. Med samma bestämdhet, grundad på aderton barnsängars erfarenhet, spådde hon denna gång ender tidernas längd utslocknade, kunde det Holstein-Gottorpiska varda, hvad Regenterna af denna slagt i

Prinsessa, oeh Hofvet och staden förkunnade, att för mig intet vad ägde rura. Tvä gånger blef man till och med förvånad, att finna mig förneka denna sakens utgång, sedan man med visshet kände, att jag fått en kurir med nyheten. Mina vänner och dc hland mina bekanta, som hafva ett ömt hjerta for sin nästas olyckor, sökte förekomma min förtviflan, i det dc med lärd min fastade min uppmärksjmhct derpå, att enligt våra grundlagar borde detta vara mig fullkomligen likgiltigt.

Sådan var min belägenhet, då Herr von Zöge meddelade mig den goda tidningen, att vår gudomliga Prinsessa blifvit lyckligen förlöst från en Prins. Jag bekänner, att jag hade svårt att hålla min glädje inom bofsamhetens skrankor, så nödvändig för våra befattningar. Det var en Fredag, courdag, och följaktligen ganska gynsam för den indiseretion, som låg mig -så ömt på hjertat. Jag ville i främsta rummet, och med skäl, tillfredsställa den hos Herr von Schulin ; och då jag ej träffade honom hemma hos sig, bc-gaf jag mig till Konungens förmak, dit jag anlände i samma ögonblick, som denne Minister gick ut fråD konseljen, för att göra sig underrättad om postens innehåll. Jag hejdade honom och gaf honom, med klar och tydlig röst den nyhet: att H. K. H. vår Kronprinsessa var lyckligen förlöst från en Prins den i3/a4 Januari, klockan 9 på morgonen, och att jag ej velat underlåta att enskildt meddela honom detta, i afvak-tan på det officiella notifikationsbref, hvilket kuriren ej haft tid medföra. ”Det är således från en Prinsessa, som Kronprinsessan blifvit förlöst?'* fragade han mig. — ”Nej, det är från en Prins,” svarade jag. Ilvarpå han gjorde mig cu tämligen kort lyckönskan, under förevändning af ifver, att derom 1cm-Sverige uttryckt i sjelfva sin titel: A rf vinge till Dann-

mark.

ua Konungen underrättelse; och han gick tillbaka in uti konseljrummet, sedan han stärkt sitt minne, i afseende pä när, huru, vid hvad tid, o. s. v. Ett dylikt förtroende af mig till Baron Korff, Herr Spen-ner och Hofvels öfriga sqvallerbyttor, gjorde inom fä ögonblick nyheten allmän för alla dem som befunno sig i salongen.

Hvar och en lyckönskade mig, med mer eller mindre ifver. Hertigen af Sondcrburg var en bland de förste, och Ludvig Plcssc kom sist, med denna allvarsamma och myndiga uppsyn, som E. E. vet att han antager, och hvilken han har i arf efter sina forfäder, samtida med Alexander den Store. Sedan Herr von Schulin gätt in igen till Konungen, räckte konseljen ännu tre qvart, och de begge andra Ministrar-ue hafva, efter deras utgång, ståndaktigt afbidat min notifikation, innan de lyckönskat mig. Herr vonBer-kentin sade till mig, med en småslug min, att han nyss fått höra det, och Herr von Holstein hemtad* länge andan, för att säga mig med mindre slughet: ”Min herre, jag önskar er dertill lycka.” Jag åt denna dag middag vid Marskalkstaffeln, der Herr von Osten också befann sig. E. E. känner hans törst och hans omsorg att släcka den sä ofta som möjligt. Han begagnade tillfället af nyheten for dagen att föreslå en bombert. Det fanns intet svepskäl att draga sig undan, och den nyfödda Prinsens skäl dracks ymnigt. Det är mig omöjligt att med visshet veta, på hvad sätt Konungen och Drottningen emottagit underrättelsen. Sedan Konungens sjukdom meddela Deras Maj:ter Sig ej vidare. Allt är hemligt vid Hofvet, och det är endast i Minislrarnes förlägna och förställda miner, man kan hemta gissningar, som båda en förändring af system emot oss. Vid KronprinsensHuru outgrundliga äro ej Försynens vagar! Huru obetydliga stundom de redskap, af hvilka den begag-

Hof var det endast hans gemal, som med sin naturliga uppsyn och manér i anledning häraf lyckönskade mig, lika nådigt som offentligt.

Allmänhetens reflexioner i detta afseende hafva va-1 rit olikartade. Det finnes här en liten samling af hederligt och rättskaffens folk, som kallar sig gamla och verkliga Danskar, och som med oss gauska uppligtigt delar glädjen öfver denna lyckliga händelse, hvilken, enligt deras sätt att tänka, omsider skall sätta en varaktig gräns för all den villervalla och sorg, som sedan några år tillbaka oroat begge Nationerna. Här ftnnes en viss, som befattar sig med att förutsäga tillkommande ting. Han har ej glömt sig vid detta tillfälle, och profeterar, att Danska Prinsessan under årets lopp skall nedkomma med en Prinsessa, som en dag skall blifva gemål åt den nyfödde Prinsen samt Drottning af Sverige*). Folket väntar på inträfTandet häraf, och denna idé gör ett lika nytt som gynnsamt intryck. Andra , mindre benägne att sluta sig till en dylik inbillning, hafva anställt djupsinniga betraktelser öfver eldsvådan i Göthehorg, samma dag Prinsen föddes. De draga deraf ganska bedröfliga slutsatser. Ostindiska kompagniets förlust och skada båda på förhand Svenska handelns undergång. Tyska kyrkans hrand, i förening med den omständigheten, att Prinsen är född samma dag som Konungen i Preussen, bådar en fullkomlig omstörtning af Tyskland, och detta bekräftas ytterligare genom namnet Gustaf. Det klingar i högsta grad illa i öronen på dessa reflexionsma-

*) Sophia Magdalena föddes under årets lopp, blef sitt årsbarns, Gustaf Ill:s gemål och Sveriges Drottning.nar sig att utföra stora ting! Sedan Friherre Otto Mör-ner nu mera utgifvit af trycket sin berättelse om "ursprunget' till tbronföljarevalet 1810, är offentligen å-dagaladt, att utom bans nitiska, fastan något oförväg-na, ansträngningar, Sverige kanske gått miste om den lycka, som det för närvarande njuter. Det låg således i Försynens stora plan, att en Löjtnant vid Uplands Regemente skulle, genom sina förehafvanden, bereda verldseröfraren Napoleons fall, och att kontinentalsystemet, under hvars omenskliga jcmspira Europas Furstar och folk länge förgäfves suckat, skulle krossas af en Tullinspektor vid Blockhusudden. Ty lika klart, som det af nyssnämnde skrift vill synas, att Prinsen af Ponte Corvo hvarken sjelf tänkt på Svenska kronan

kare. Dc begripa ej, hvad som gifvit anledning der-till. Ingen af slägtingarne bär detta namn, och cj en gång någon bland Faddrarne. Det hade kunnat förlåtas, om dermed varit förenadt ett annat namn; men Gustaf helt simpelt är odrägligt och oförklarligt;" * *) ra. m.

*) Mången förargelse hade sparats, om den efterträdande dynastien följt exemplet, att gifva sina telningar endast Svenska namn, utan att uppkalla Faddrar och Anförvanter. Under Konung Fredriks regering föddes och döptes alla Adolph Fredriks barn, hvilkas merbroder var Preussens regerande Konung: Fredrik den Store. Det oaktadt fingo de bägge äldsta Arf-Furstarne blott de Svenska Konunganamnen "GUSTAF” och "CARL,” och först den tredje Prinsen i ordningen uppkallades efter då regerande Konungen samt efter sin fader och sin morbroder. Gustaf III gaf ingendera af sina barn sitt namn, lika litet som deras farfaders eller moderfaders, fastän desse varit

regerande Konungar i Sverige, Dannemark och Norrigc.eller fått beröringspunkter med Franska partiet ufi Sverige, dcrest ej Mörner mellankommit; lika ovedersägligt är det ock, att ingen Allians, huru Helig som helst, mäktat störta Tidehvarfvets Man, om icke en Hjelte honom nära i snille, i rykte, i bragder: om icke med ett ord, Cahi, Johan ställt sig i spetsen för denna Allians och dess härar.

Friherre Mörner förtäljer, huru hland driffjedrar-nc, som sattes i rörelse för att skaffa Prinsen af Ponte Corvo anhängare, användes ”löften om ofantliga pen-nineeformåner" De angingo, om vi ej irra oss, betalningen af rikets utländska gäld, hvilken också 1812 liqvideradcs genom afskrifning. Det flygblad, hvaruti dessa löften framställdes, utkom i Upsala och den anonyme författaren var Akademiadjunkten, Jurisdoktorn Afzelius, hvilken, sedan han varit arbetande ledamot af Lagkommittön, gick i Rysk tjenst, der han slutligen för några politiska yttranden skall blifvit ständ under ett slags polisuppsigt. Regeringen kände dock ej den tiden skriftens ”ursprung.” Derföre skref Statsministern för Utrikes Arenderna von Engeström till sin brorson, possessionaten Johan Mathias von Engeström följande, här med diplomatisk noggrannhet eopierade bref:

”i Örebro ce 23 Aout 1810;

”Du gjör mig ett värkeligt nöye min egen vänn ”om du låter mig veta hvilken som infört uti ett Up-”sala blad tidningen från Örebro om en dit ankom-”men kurir ifrån Prinzen af Ponte Corvo hvilken uti ”hans namn gjort stora anbud. — Ditt svar skall icke ”lända till någon förföljelse menn det är nyttigt att veta”hvem den är som så oforståndigt kompromellerar Re-”gering ocb fädernesland”-----

Under den 14 September skref densamme till densamme :

- - ”Nu befinner sig det vackra Upsalabladet i ”Tyska avisorna; innan del kan dem ente ras, hinner ”det till Frankrike, och kan vackert c o mp rom ett era fäderneslandet. Om Herrar Enthusiaster ville låta klokt ”folk styra, gjorde de val. Att sätta land och rike i ”bryd sam heter, i den konsten äro de mästare.” - -

Nar, genom tillfälligheter, dels redan antydda, dels ett ämne för läsarens uppmärksamhet framdeles, bland hvilka General Sköldebrands Öfverstathållarerap-porter, i nära öfverensslämmelse med Grewesmqhlens framställningar, som sjelf stod i nära förtroende med Sköldebrand, ej utgjorde den minst verksamma häf-stången, Regeringen omsider bestämt sig för Prinsen af Ponte Corvo, skickade Grefve Wettersledt en afskrift till Friherre Möraer af den Koiigl. Propositionen. Till denne sin blifvande svåger, förbjuden att tills vidare lemna Upsala och att nalkas riksdagsorten, skref Wetters te dt:

”Af närlagda dokument ser du, att din pä egen "hand började, underhandling i Paris lagit en all-”varsam vändning. Om Tisdag blir valet, och efter ”all anledning får Hertigen af Ponte Corvo enhälligt ”kallelse i alla Ståndj om i alla fall några röster skulle ”frångå honom, blir det till högst obetydligt antal, ”•/hg har .söll göra Propositionen sä rörande jag kun-”nat. — Jag har talat med General Adlercreutz om ”din hitkomst; han vill det icke gema, och hvarföre ”kan du icke ge dig till freds i Upsala, då saken i”alla fall går? Man säger, och det med rätta, att in-”gen i fredstid kan hindra en Riksdagsman komma till ”Riksdag, och ej eller proponera hvem han vill till ”Throuföljare; här är likväl ett annat förhållande: du ”var ej som enskild man i Paris, men som kurir, och ”på visst sätt officiell person, och i denna egenskap ”förtjenar du tilltal, då du gör något- utan autorisation. ”— Raga for all del att ingen motion väckes för dig ”i Ståndet, ty det skulle endast sönderbryta oss. — ”Jag ville gerna byta med dig och vara långt från ar’ bete och riksdagsgräl.”

Ingen förtänke Adlercreutz, att han hade ett horn i sidan till Mörner, då Löjtnantens thronkandidat utträngde Generalens egen: och ingen kan neka, att den civila arrest, eller rättare det portförbud hvarmed Mörner blifrit straffad, i sjelfva verket var en ganska lindrig näpst för den ”på egen hand började underhandling i Paris,” hvilken den från Stockholm afsända ku-riren, Löjtnanten Baron Mörner, tillåtit sig om Sveriges krona. Ur sådan synpunkt kan våldet mot hans riksdagsmannarätt förklaras, om icke rent af ursäktas. Men såsom ett karakteristiskt drag hos den nya regimens män, som, med friheten i skölden, rätt ofta burit godtycket i hjertat, kunna vi ej undgå att fästa läsarens uppmärksamhet på den kränkning af riksdagsmannarätten i allmänhet, som snart sagdt utgjort ett vedertaget bruk, en grundsats hos uppkomlingarne af det fria systemet. Se här några

exempel.

Knut Pehrsson från Blekingen täflade med Matts Pehrsson från Dalarne i förståndsegenskapcr, och, som han, Fullmäktig uti Rikgäldskontoret, fastän i en föregående period, ägde i sin hemort det inflytande, atthan under Landshöfding Raabs länestyrelse kallades

"vice Landshofdingen.“ Detta inflytande förde han med sig till hufvudstaden, der han, som var en förmögen man och tillika förvarfvade mycket penningar genoin juridiska kommissioner, för hvilkas skötande han hade sitt eget kontor och höll sin egen skrifvare, lef-de på en ganska stor fot. Oaktadt all sin slughet, förstod han ej att lägga band på det öfvermod eller öfvcrsittarelynne, som under medgången ofta utvecklar sig hos personer utan egentlig bildning och som — hvarföre neka det? — är ett drag af Svenskhet, en arfsynd från Vikingarne, hvilkas ättläggar vi brösta oss öfver att vara. Hans retsamhet ådrog honom många fiender, ehuru en viss sanning merendels låg till grund då denna retsamhet gaf sig luft. Så hade han en dag inställt sig i Riksgäldskonloret före Fullmäktiges sammanträde, och gifvit vaktmästaren befallning att bära ur rummet Ordförandens fåtölj vid ändan af bordet, och i stället kring sidorna deraf framstätta det erforderliga antalet stolar, alla af lika beskaffenhet. När Ordföranden, vid sin ankomst frågade efter sin fåtölj och vaktmästaren anmält, att den blifvit undanflyttad på Knut Pehrssons befallning, yttrade denne: ”att som ”alla Fullmäktige voro lika goda, hade lika mycket ”att säga, tyckte han rättast vore, att ordförandebefatt-”ningen hlefve ambulatorisk och efter tur öfvertoges af ”samtlige Fullmäktige.”

Ett smädligt yttrande om Riksdrotset (Knut Pehrs-son gjorde nämligen ett slags anagramm af denna titel) i ett enskildt bref, hvilket blef Grefve Wachtmeister förevisadt, ådrog honom dennes oblidkeliga hat; och för att la honom aflägsnad från Norrköpings riksdag1800, dit han var skickad såsom representant från sin hemort, blef han invecklad i en skandalös process. Till Riksdagen 1809 blef Knut Pehrsson å ny o vald representant och förfogade sig till Stockholm, der han var långt ifrån att blifva välkommen af Bondeståndets utsedde Sekreterare, Landshöfdingen af Håkansson, hvilken för vederbörande förklarade, att Håkansson vore oförmögen att styra Ståndet, om Knut Pehrsson der er-hölle säte och stämma. I anledning deraf utfärdades en polisorder till Riksdagsmannen Knut Pehrsson, att inom tjugufyra timmar begifva sig ur hufvudstaden, med förbud att dit återkomma. Knut Pehrsson gjorde nu hvad han icke behöft, kanske till och med ej bort göra: han lydde. Friheten var i dessa menlösa dagar en så späd planta, och de som framstått att hägna ogh främja hennes tillvcxt hade ännu en så stark fernissa af patriotism, att mången, på god tro, utan undersökning, ställde sig deras egenmäktiga förordnanden till efterrättelse. Under hemresan uppehöll Knut Pehrsson sig likväl flera dagar på en af de närmast till Stockholm belägna gästgifvaregnrdar, der han inväntade de Riksdagsmän af Bondeståndet, hvilka ankommo från södra orterna. Dessas sinnen retade han nu så häftigt mot Landshöfding Håkansson, att häruti ligger egentliga orsaken till dennes förjagande från Sekreterareposten i Bondeståndet, under förevändning af hans adelskap. Också igenkände han Knut Pehrssons finger i hela denna tillställning. Emedlertid hade denne på sätt och vis satt sig under sina fienders beroende der-igenom, att han rakat i gräl med presten i sin församling om ett offer, och dervid i kyrkan uppfört sig bullersamt, för hvilket Knut Pehrsson blef dömd tillurbota bestraffning, hvars verkställighet dock ej skulle äga rum förr, än Landshöfdingen i Länet funne sådant lämpligt. Det var förmodligen detta svepskäl, som polismyndigheten först, och vid ett sednare tillfälle Ståndets pluralitet, begagnade, att blifva honom qvitt. Ty när han efter 1809 sålt sin egendom i Blekingen och köpt en annan fastighet i Skåne, nära Ramlösa, vardt han af sina nya häradsboar vald till Riksdagman 1812. Hans egen broder, också medlem af Bondeståndet i Örebro, med hvilken han länge lefvat i uppenbar n.isshällighet, yrkade hans aflägsnande ur Ståndet, hvilket ock skedde. Från den stunden tog Knut Pebrsson alldeles sin band från de allmänna ären-derna, och afsomnade för några år sedan i Skåne, vid en hög ålder, rik och aktad såsom en utmärkt landt-hushållare. Knut Pehrsson hade af trycket utgifvit en åkerbrukikatekes, som af kännare berömmes.

Petter Svartengren, hvars namn man 1834 sett främst på en bland petitionerna om Representationsreform, var också ledamot af Bondeståndet vid ^1809 års Riksdag. Han delade icke den tidens maktägandes åsigt om dynastien, och deras inflytande på Ståndet var så öfvervägande, att Svartengren för sin frimodighet blef — utvoterad.

Hela verlden känner, huru man förfor mot Riksdagsmannen Oxelberg.

Rutberg är den siste Representanten, mot hvilken man försökt ett så beskaflädt konstgrepp. Det skedde vid Riksmötet 1823, i anledning af hans motion om den stående arméens reducerande och ett utvidgadt konskriptionssystem, m. m. Man yrkade hans ställande under tilltal, enligt 78 § Riksdagsordningen; men demenlösa dagarna voro tilländalupna. Förödmjukelsen af en lång näsa blef hela frukten för Ministeren, af detta upptåg. För samhällsfrihcten torde dock vinsten hafva varit större. Ty sedan ett dy likt hocus pocus en gång misslyckats, är att förmoda, att det ej inför samma åskådarepersonal försökes på nytt.

De nu anförda exempeln äro hemtade från Bondeståndet; men äfven Adel och Borgare bafva i detta afseende ej varit lottlösa: ehuru man i dessa Riksstånd funnit sig föranlåten att gä något mindre bröstgänges till väga. Presterne endast har man lemnat oantastade derföre utan tvifvel, att de å sin sida visat vederbörande samma återtjenst, och att vid Riksdagen 1834 och 1835, då detta Stånd framträdt med en mogen politisk sjelfständighet, som berättigar till Nationens aktning, äro begreppen för mycket utbildade och de Ministeriell ränkerna för mycket vanryktadc, att man skulle hafva den djerfheten, alt hos Presterna anspela på 78 § Riksdagsordningen, åtminstone ej för öppna dörrar. Ty huru långt nitet kan sträcka sin flygt bakom förlåten i templet, är för det profana ögat svårt att be-dömma. Försigtigtvis tömma de Högvördige någon gaDg sitt samlingsrums galerier. Törbända är det just vid sådana tillfallen, som de mustigaste yttranderna måste genomgå skärseldcn.

På Riddarhuset erhöll Herr Gyllensvabn (nu mera känd under namnet Rosenqvist af Akershult) 1809 en skrapa till protokollet — den enda som sedan den tiden blifvit der formaliter tilldelad — af Landtmar-skalken, för det Gyllensvahn understålt sig att sätta i fråga Friherre Mannerheims skicklighet att vara Justitieombudsman. Med en sådan nimbus af ofelbarhetoch oantastlighet omgåfvo sig 1809 års Män, medan de sjelfva höllo tömmarna i sina händer.

f. d. Borgmästaren i Malmö, Commcrcerådet Nord-lindh, fick dyrt plikta för ett sitt nksdagsyttrande, till fromma för gamla regentslagten. (Det påstods, med eller ulan skäl, att sjelfva födseln skall ställt honom i ett nära forhållande till denna). Diskonternas obestånd, redan länge tillförlitligen kändt, innan den officiella larmtrumman rördes, gaf en förevändning åt Ständernas sammankallande 1817, sedan läkaren, som äfvea förmenas haft någon befattning under General Adlercreutz sista stunder, funnit Carl XIU:s svag-bet och helsotillståud mer och mer bebåda ett snart förestående slut af den regering, som började den 13 Mars och fick sanktion den 6 Juni; hvilken medicinala åsigt i hemlighet meddelades den eller dem, som kunde finna sig interesserade af saken. Den allvarsamma juridiska räfst, sora nu anställdes mot Direktörerae i Malmö diskont ansågs hufvudsakligen hafva Nordlindh i kikaren; och da han med förlusten af sitt gröna band, sin tromanstitel, sin egendom och sin frihet, bötade för hvad han svikit det allmänna förtroendet,' hörde man hviskas, att han äfven försonade sitt brott att ej hafva svikit sin enskilda politiska öfverty-gelse.

Farhågan for obarmhertig efterräkning föranlät en ledamot af Borgareståndet, att, efter Örebro Riksdag, spela en romauhjelles roll. Han hade i en vigtig fråga råkat fälla obehöriga uttryck om Majestätet och Dess omgifning, för hvilket ofog han af vederbörande blif-vit hotad med räfst, så snart Riksdagen vore upplöst. Följden blef att denne Riksdagsman, som var handt-vcrkarc i Linköping, dagen innan trumpettcn gick, af-restc från Örebro till Stockholm, der han uti Utters boklåda esenhihuligt inlemnadc annons om sitt dödliga frånfalle på en gästgifvaregård under hemresan. Derefter fortsatte han sin fård genom Linköping, for att taga afsked af sin familj, och vidare till Holland, der han uppehållit sig till år 1827 eller 1828, under hvilken tid hans hustru var enka. Sedermera återkom han och var bestämdt i September månad 1829 i Stockholm...............

Vi anade ej, då detta nedskrefs under påstående riksdag 1834, att den innan sitt slut skulle blifva skådeplats för icke mindre än två särskilda, med här of-van anförda, likartade ministeriella upptåg på det arma Riddarhuset. Så visst är det,' att

”sitt öde ingen dödlig vet, tliet är och blir en hemlighet.”

Det första härledde sig från ett uttryck af Capi-taincn vid Gardet Friherre Klingspor angående Ministärens

älsklingsthema: Statslånen, hvilka han nämnde att man ville genomdrifva ”per fes et ne fas." Detta piller befanns vara for liärdsmäldt, och Ministeren, hvars fleste ledamöter burit gul kokard, omfattade tillfället att ådalägga det dc kunde både öfversätta och beifra frasen. Det förra borde tillintetgöra hvarje oheinul misstanka mot beskaffenheten af deras insigter: det scdnare förtjusa genom ömtåligheten af deras hederskänsla, och förskräcka genom våldsamheten af deras hämdbegär. Grefvarne Wetterstedt och Posse voro vid detta tillfälle de synlige lcdarne af en Riddarhus-majoritct, hvilken, från hörjan till slut af denna riksdag, aldrig svek sina ministeriella vänner. Af gunst ochnåd inskränkte man sig dock till yrkandet, att Friherre Klingspor mätte: antingen återkalla sina ord eller la en skrapa af Landtmarskalken; och som Klingspor hvarken genom uppmaningar, böner eller hot kunde lormas att gå in på det ena alternativet, samt Ministeren hade den enkla majoriteten af det Höglofl. Ståndet i sina händer, blef besagde skrapa beramad och verkställd, till trots af en minoritet, som var större än hela den personal, som vanligen denna riksdag deltog i Riddarhusets omröstningar.

Dermed var dock bardaleken ej slutad. Det fanns en person, som man hatade mera, än alla öfriga sammanräknade, och hvilken man nu hoppades äga i sitt våld. Assessor Cruseustolpe hade riksdagen 1828—30 tagit illa vid sig öfver Rysslands framgång mot och fred med Turkiet, och genomdrifvit cn af Regeringen då såsom förlorad redan ansedd plan att öka anslaget till Försvarsverkets materiel med 70,000 riksdaler årligen. Från den stunden blef han ett mål lika mycket för den vinnande sidans fruktan, som för den besegrades helt naturliga förtrytelse. Det behöfs visserligen ej särdeles skarpsynthet for att se längre än vederbörande ; men är man hlott mindre blind än de, så upprinner genast i deras inbillning begreppet ona en farlig menniska, en ”komme de parti/' (som det heter på Hofspråket) hvilken de anse sin säkerhet fordra, att snärja eller störta, för att göra honom oskadlig. Huru dermed tillgick i afseende på Crusen-stolpc är någorlunda utredt genom skriflvexlingen i hans rättegång mot Redaktionen af Sveriges .Stats-Tid-ning sommaren 1835. När vederbörande hoppades att han för deras skull blifvit så sudlad i opinionen, atthan ej mera kunde resa sig, utan vore färdig att uppföras pä barmhertighetshjonens stat till åtnjutande af de smulor som falla från nådens bord, påkallade de en katastrof. Denna gången slog det ej alldeles in efter uträkning. ”Hoec contumelia — säger Cornelius

om Atticus — eum non fre^it, sed erexit.” I riksdagsförhandlingarna 1834—1835 tog Crusenstolpe väl sällan del; dock anklagade han inför Constitutions-Ctskottet: dels hela Statsrådet för slummeraktighet i afseende på försigtigbetsåtgärder mot cliolera smittans inträngande i landet, korrt efter det Kongl. Maj:t täckts einottaga Riksens Ständers, genom en stor deputation, framburna underdåniga tacksägelseadress för det Sverige dittills blifvit skonadt från denna härjande farsot, just i kraft af de mått och steg, Regeringen i sin vishet anbefallt; dels emot Konungen Rådgifvare i ministeriella ärenden för den förödmjukelse han ådragit Svenska namnet, genom ett utomordentligt sändebuds afskickan-de till Petersburg att lyckönska vid aftäckandet af A-lexanderraonumentet; och dels emot Rådgifvaren i Kommandomål, l:o för det ingrepp emot formen, att han inför Kongl. Maj:t föredragit Konungens enskilde Adjutanters rapporter om tillståndet i landet, missväxter, eldsvådor och farsoter, m. m.; och 2:o för det arméens materiel blifvit vanvårdad, helst General Lefren yttrat tid Adelns protokoll: att Beväringen vore föga bättre bekládd än i trasor; och Ofverste Dahlström: att erforderlige gevär saknades. Det var väl gifvet, att den juridiska påföljden af dessa anklagelser skulle göras till intet af ett ConstitutionsUtskott, bildadt genom ministerielt inflytande; men i samma mohn allmänhetens ögon icke desto mindre dymedelst öppnades, blefock den ministeriella falangens häpnad, och harm stegrad. An hindrades således Crusenstolpe af Landtmar-skalkeus klubbslag att fortsätta uppläsningen af det anförande, hvaruti den förre redovisade för sin åsigt om extra anslags till Försvarsverket behöflighet 1830 och umbärlighet 1834. Än anmälte ConstitutionsUtskottets pluralitet, under Presidenten Cederströms ordförandeskap , hos Adeln, huruledes Crusenstolpe vägrat hörsamma Utskottets tilltag, att bestämma dag för honom att fullfölja sina på Riddarhuset emot Welterstedt och Brahe anmälde anmärkningsanledningar. Allt detta var dock endast smärre skottvexlingar, som föregingo det stora slag, hvartill signalen gafs, då Crusenstolpe, under öfverläggningen om Friherre Klingspors skrapa, öf-versatte order "nefas" med ”skälmstycken ,” och förklarade sig beredd, att genom en kedja af omständigheter, inträfTade efter 1809, försvara uttrycket. Ordet J’skälms tyékeri” verkade på det Höglofl. Ståndets ministeriella sida såsom en elektrisk stöt. Friherre Nordin (endast Himlen och han sjelf veta hvarföre!)

var den förste som rördes deraf, som åberopade sin rättighet att i egenskap af f. d. ledamot af konseljen finna sig personligen förolämpad, och som yrkade, att (med iakttagande naturligtvis af utstakade formaliteter) Crusenstolpe, sig sjelf till straff och andra till varnagel, måtte uteslutas från Riddarhuset för det återstående af riksdagen. Nu, på samma sätt som vid det förut om-förroälta tillfället, hade Landtmarskalkens klubba hindrat Crusenstolpe att fortsätta och sluta sitt anförande: — nu, som förut, stod StatsSekreteraren Hartmansdorff i spetsen för dem, som medelst stampande och stoj gåfvo sina loyala tänkesätt luft. Törhända befara-de Herr Stats-Sekreteraren, att vissa omständigheter mellan honom och ProtokollsSekreteraren Dsilandcr, hvilka den sedermera utkomna skriften ”1720, 1772, 1809” upptager, skulle i fortid blifva ämne for allmän uppmärksamhet. Friherrarne Nordin och Åkerhjelm — den närvarande och nästföregående StatsRådspersonalens representanter på Riddarhuset •— yrkade nedsättande af ett Utskott, alt pröfva deras påstående om Crusenstolpes utvoterande på grund af ordet : ”skälmstycken' i hans afbrutna och ofulländade muntliga yttrande. Efter en öfverläggning, som gaf ökad glans åt Ministeren ungefär lika mycket, som « hederstvisten mellan PrcinicrLicutenanten Schantz och en del hans kamrater 1836, samt Herr Ehncmarcks sjöbedrifter såsom befälhafvare på Ångfartyget Oden, ökat "’Svenska flaggans ära,” — beramades efter votering (med enkel majoritet) nedsättandet af ett sådant Utskott, till hvilket Landtmarskalken och Crusenstolpe hade att kalla hvardera sex ledamöter. Inom Utskottet yttrade sig de sex Crusenstolpe valt mot, och fem af dem Landtmarskalken kallat lika bestämdt för nt-voteringen. Den siste, Ordföranden, Lieutenanten Grcfve Hermansson förklarade, att då frågan blifvit tillräckligt sedd från alla synpunkter och opinionerna deröfver voro stadgade, ville han ej onödigtvis förlänga öfverläggnin gen, utan tillkännagaf sin åsigt blott dermed, att han uppvisade för samtlige närvarande den voteringssedel, med hvilken han röstade, och som befanns vara — friande. Denna mening blef således Utskottets udåtande, hvilket ingick till Adeln, beledsa-gadt af de fällande opinanternes reservationer.Denna lilla tilldragelse bakom kulisserna beledsagades af ett uppträde, i storartad stil, på sjclfva scenen. Grefve Hermansson förklarade nemligen till Adelns protokoll, att han af misstag röstat med en friande voteringssedel i Utskottet; men att hans mening skall varit att falla, för hvilket misstag lian bad Ridderskapet och Adeln om ursäkt.

Friherre Nordins rykte såsom slug taetieus led något afbräck genom hans ledning af denna fråga. Riksdagen nalkades, när detta särskilda RiddarhusUt-skotts betänkande afgafs, med stora steg sitt slut. Ingenting hade således varit lättare och lämpligare just för dem som dclailc. lians åsigt, än att låta utvote-ringsfrågan ligga på bordet tills riksdagstrumpeten gjort slag i saken, då man, i brist af åskådligt resultat, haft öppet att säga (hvad som dä ej kunnat med bevis vederläggas) : '"Det var den stackarens lycka, att riksdagens afblusande kom emellan ; eljest hade han helt visst lilifvit ulvoterad.” Derigenom hade Crusenstolpe befunnit sig i deu obehagliga ställning, att anses hafva haft sina fienders medlidande att tacka för en undvi-ken påföljd. Men detta gynsamma tillfälle att gifva saken en ohjelpligt ofördelaktig vändning för sin motståndare, uppoffrade Nordin för hoppet att kunna krossa honom helt och hållet. Han satte allt på ett kort — och tappade. Redan voteringen, huruvida remissen till Utskott af hela saken skulle äga rum eller icke, borde hafva varnat, att ej drifva allting till det yttersta; ty icke ens då hade Ministeren fem sjettedelar af Huset på sin sida, hvilket erfordras för att kunna utesluta en riksdagsman ur sitt Stånd. Alla drifhjul sattes emedlertid i rörelse för att tillväga-bringa den önskade utgången. Kär den stora diagnin-gen skulle ske, voro Stockholms garnizons vapenöfnin-gar for dagen inställda och man såg RiddarhusLedamö-ter, hvilka endast vid särdeles högtidliga tillfällen visade sig på Riddarhuset, nu, med andan ur halsen , komma från tullar, lustslott och invalidinrättningen. Cru-senstolpe, som naturligtvis hvarken den dagen eller sedermera under det återstående af riksdagen besvärade det Högloﬂ. huset med sin närvaro, mötte händelsevis på gatan en bland de averterade representanterne, just nar denne var i begrepp att förfoga sig till mötesplatsen. Den något slitna hatt, han bar, gaf Crusenstolpe ' anledning att, skämtande, fråga : huruvida ej voteringen öfver Friherre Klingspor redan medfört en ny hatt? med tillagd önskan, att åtminstone efter denna dagen fa se persona autestionis i en prydligare hufvud-bonad. Ingenting kunde dock förhjelpa den ministeriella sidan till seger. Hon stod der med sin stora, enkla majoritet, som ådagalade hennes goda mening; men utan att kunna ernå den juridiska proportionen i röstantal, hvilket lika bjert målade hennes oförmåga och missräkning. Utvoteringsförsöket kom således på skam, och fredagen den 15 Maj 1835 läste man i N:o 56 af Ministerens egen Tidning, Svenska Minerva:

”1 Ridderskapets och Adelns plenum i går lopp ”ändtligen till anda det illa började, sämre Jortsalta ”och ännu sämre slutade försöket emot Herr Crusen-”stolpe, i anledning af hans landskunniga broderi på ”Nefas-upptåget, när det förevar på samma ställe. He-”la denna sak kommer ofelbart en gång att glänsa i ”Historien, såsom något af det mest karakteriserande,

”i afseende på personer, tendenser och förmågor i når-”vårtinde epok. — Ibland de oflenlliga karakterer, åt ”hvilka denna sak gifvit utveckling, intager förmodli-”gen Grefve Hermansson ett af de främsta rummen. ”Af en sådan bdrjan kan med tiden någonting blifva.” Denna, sålunda slutade, farce blef icke riksdagens sista. Bland deserten på den kungliga tadeln sjelfva upplösningsdagen var en särskild talrik konfekt anrättad åt Borgare-Ståndet, och på denna talrik förvarades en särskild karamell åt BruksPatron Petré. BorgareStåndet hade under loppet af riksdagen 1834—1835 vant ingenting mindre än raedgörligt, och i spetsen för de oböjligaste der, stod alltid Petré, i anledning af hvars anklagelse hos Constitutions-Utskottet StatsRådet in corpore blifvit ställdt under åtal inför RiksRätt. Redan i de kungliga afskedstalen till RiksStåndens deputerade ville man finna en olika grad i uttryck af nådig tillfredsställelse, när man jemförde ordalagen med hvarandra till Adel och Borgare; och i N:o 42 af Nya Argus, den 2 Juni 1S35, lästes följande reflexion: ”Sällan och kanske aldrig har någon händelse här ”i hufvudstaden väckt ett sådant uppseende, med så ”lifligt deltagande omfattats, samt med löpeldens hastighet blifvit så bekant för personer af alla klasser, ”som den skjrmf, hvilken vederfors Representanten i ”BorgareStandet, BruksPatron Petré på Kongl. Slottet ”samma dag riksdagen slutades, och i föga mindre mån ”äfven Herr Petrés ståndskamrat, BruksPatron Wed-”berg.”

Förhållandet var nemligen följande:

Dagen före riksdagens afslutande och sedan Bor-gareätändet, likasom dess Medständer, blifvit kalladt till riksalen, samt tvänne ÖfversteKammarjunkare påvanligt sätt — sä vanligt, att det snart sagdt äger urminnes häfd — bjudit (eller som det på vårt svenska — och gulast på värt — hofspråk lieter: befallt) 24 ledamöter af Ståndet, hvilka efter ceremoniens slut på Rikssalen skulle äta middag på slottet, företog BorgareStåndet i Plenum detta ärende. En lista på 24 ledamöter, den der förslagsvis lärer blifvit, på Talmannens anmodan, upprättad af Riksdagsmannen från Malmö, LandsSekreteraren Halling, foredrogs, jemkades och fastställdes af Ståndet. Bland då beslutade ändringar, ehuru visserligen en småsak i sig sjelf, förtjenar måhända nämnas, att Borgmästaren i Strengnäs, l agman Ekstrand, som under riksdagen talat ett ganska sjelf-ständigt tungomål, och som också var uppförd på Herr Hallings lista, alldeles undanbad sig den honom tilläm-nade måltiden, hvilken han sannolikt ansåg mindre af-uudsvärd än mången annan, och anhöll, att Ståndet ville öfverflytta bjudningen i hans ställe på Borgmästaren Rubin, hvilket bifölls. Den vigtiga angelägenheten var nu afslutad, intet bryderi för fulltahgheten *) uppkom,

och

*) I äldre tider var Ridderskapet och Adeln represente-radt i Utskotten af ett dubbelt antal ledamöter mot hvart och ett af de OfrålseStåndcns. 1 samma förhållande representerades ock vid Riksdagarnas sollenni-tetsmåltidcr, hvartill Ribsens Ständer bjödos att genom deputerade af alla fyra Stånden infinna sig, så att då a4 ledamöter kallades af hvartdera bland Ofrål-seStånden, utsåg Adeln 4® stundom 5o, efter Bänk-mansafdclningarnas antal, såsom förhållandet var I78G. Med 1809 års riksdag och den då införda Riksdagsordningen försvann Adelns dubbla representation i Utskotten; men den dubbla representationen vid ccre-och Herrar Pctrés och Wedbcrgs namn befunnos pä hade förslagslistan och den af BorgarcStåndct definitift fastställda. Det tycktes således som af denna stats-fråga ingenting vidare återstod, än att de 24 Borgame i Guds namn förtärde läckerheterna på det kalas, hvar-till de i Konungens namn blifvit bjudne och af sitt Stånd utsedde. Men i det följande förmiddagens plenum, innan Ståndet begaf sig till Kyrkan, för att afhöra riks-dagspredikan, meddelade Talmannen helt oförmodadt Herrar Petré och Wedberg enskildi, att de ej skulle vara välkomna gäster på det Kongl. Slottet, och att deras namn blifvit utstrukna på listan. Talmannen tillstyrkte dem att hörsamma vinken och ej blottställa sig för hvad som kunde hända, om de, sådant oaktadt, inställde sig vid den Kungliga taffeln. Orsaken till detta meddelande förmäles' hafva varit, att han, Talmannen, natten förut emellan kl. 12 och 1 blifvit väckt och sjelf fått

samma meddelande af HofKansleren i egen person.

Herr Wedberg ”hörsammade vinken” och öfver-gaf sina anspråk på hofmåltiden. Herr Petrå åter svarade på Talmannens framställning, att då Ståndet utsett honom att bevista middagen på Slottet-, så berodde saken ej vidare pä honom; han vore skyldig ställa

monimiddagarna på Slottet fortfar ännu, enligt gammalt bruk. Stundom inträffar likväl att Adelns ledamöter vid dessa Ståndsspisningar ej äro fulltaligc: såsom vid riksdagens öppnande i8a8, dä hela opposi-sitiouen på Anckarsvärdska klubben kom öfrerens, att afliälla sig från Slottet; och vid riksdagens slut i835, dä ganska ia Riddarhuslcdamötcr funnos qvar de sista dagarna af riksmötet.sig Ståndets vilja till efterrättelse, och ämnade derförc infinna sig vid måltiden jemte de öfriga ledamöterne, som Ståndet utkorat. I detta beslut styrktes utomdess Petré af flera Ståndets medlemmar, for hvilka, likasom hos Ståndet i allmänhet, saken gjorde det vidrigaste in-trvck. En och annan trodde till och med att hotelsen vore blott ett skrämskott och uppmanade Petrö att inställa sig på Slottet, för att se huru långt vederbörande ämnade gå.

Sagdt ochgjordt. BruksPatronerne Petré och Fabl-hem följdes åt till det rum, der bordet var anrättadt för BorgareStåndet. Här, eller i något angränsande rum, mötte dem KabinettsKammarherreu Friherre Ce-derström, som gaf Herr Petre' tillkänna: alt han ej vore påräknad gäst: att för honom ej funnes plats vid hordet: och att han således borde aflägsna sig. Herr Petre' anför med egna ord uti en till Aftonbladet insänd uppsats: ”Förvisningsfrågans natur förändrades ”pä intet vis derigenom, att ett samtal mellan mig och ”KabinettsKammarlierren Cederström, uti ett af taffel— ”rummen, föregick milt aflägsnande: och då Friherre

”Cederström i sin framställning endast fullgjorde Kongl. ”Majrts befallning, utan att för egen del yttra något ”förnärmande for BorgareStåndet eller mig enskildt, sä. ”beredde mitt möte med Friherrn den onekliga vinst ”att sakförhållanden, hvilka eljest skolat, såsom icke ”nog askådliga, Iemna rum för misstydning, nu mera ”kunna från rigtig synpunkt bedömmas.”

Herr Petre' vände naturligtvis om, efter detta meddelande från Kabinetts-Kammarlierrcn, och gick att i stället äta sig mätt på något värdshus, åtföljd af den andre ledamoten af BorgareStåndet, Herr Fahlhem, somhögt svarade Friherre Cederström, att han lika med Herr Pctre höppades finna mat annorstädes, der man ej äfventyrade en förolämpning.

Allmänna tänkesättet gaf Herr Pctre' en rik upprättelse för denna J’skjrmf'> s som Argus kallar förvisningen fran den kungliga taffeln. Återkommen till sin hemort, Ville man i Gefle åt honom anställa en medborgerlig bankett, hvilken han dock undanbad sig; och vid valet till ledamöter i Revisionen öfter Stats- Banko- och RiksgäldsVerken samma höst 1835 fick Herr Petrd enhällig kallelse af samma korporation, fran hvilken han hlifvit skickad såsom representant till den föregående riksdagen, ehuru han — temligen oförklarligt, för att icke säga oförsvarligt — afsade sig detta förtroende.

Riksens Ständer voro knapt hemförlofvade, innan tvänne Riddarhusets ledamöter, som icke tillhört den välbekanta majoriteten: Capitenernc vid Svea LifCarde, Frihcrrarne Stedingk och Klingspor, fingo ordres att inställa sig till tjenstgöring såsom Adjutanter hos Com-inendanteme, den sednare på Carlstens och den förre på Wauäs fästning, för obestämd tid. Friherre Stedingk hade förut under riksdagens lopp hlifvit endt-ledigad från sin befattning såsom OrdonnanceOfficer hos H. M. Konungen. Åtskilliga hland Friherre Kling-spors kamrater gåfvo honom en afskedsmiddag, innan han begaf sig till sin nya bestämmelseort. Dercmot hade endast Andra LifGardet att hugna sig afH. K. II. KronPrinsens höga närvaro vid det årets mönstringskalas, om hvilken nåd Svea LifGarde den gången gick miste.

Mot Assessor Crusenstolpe, som beklagligen ej kunnat näpsas med förvisning hvarken frän något dukadbord eller lili någon fästning, lät man i stallet inflyta i Sveriges Stats-TidniDg en artikel angående den förflutna riksdagen, hvaruti han väl icke nämndes, men utpekades såsom en person, nära nog fogelfri inom ärans områden. Bladets officiella, egenskap, hvarme-delst deri förekommande omdömen öfver personer få cn viss smak af ett högsta maktens utslag, föranlät Cru-senstolpe, att till Kämners-Rätt instämma StatsTidningens Redaktion, då

KansliRådet Wallmark uppträdde såsom ansvarig utgifvare, och i sitt försvar stödde sig dels dervid, att det åtalade omdömet stod att läsa i det officiella bladets] icke-ofTiciella afdelning, och dels vid åtskilliga mindre smickrande uttryck om svenska Adeln, som skola förekomma i ”Skildringar ur det inre af Dagens historia,” hvaröfver Riddarhuset ansågs berättigadt att blifva vredgadt och som derföre rättfärdigade StatsTidningens omdöme, helst svaranden vid Kämners-Rät-ten tog för afgjordt, att käranden vore författare till denna skrift, ehuru den anonymt utkommit. Svaranden blcf väl frikänd af Juryn, som det berättats, med 5 röster emot 4; men skriftvexlingen nppdagade förhållanden, sotn innefattade större upprättelse för käranden, än om motparten blifvit fälld till böter.

Från episoden om ett af karaktersdragen hos den Styrelse, af hviken Grefve Wetterstedt varit en af lifs-organerna, redan öfver ett fjerdedels århundrade, åter-föres uppmärksamheten till hans utöfning af Hofkan-slersembetet. Det förhöll sig med våra statsmän efter Marsdagen i Sverige, som sedermera med Frankrikes statsmän efter Julidagarna, att sedan de kommit i besittning af väldet, lemnades de grundsatser ur sigte, i kraft af hvilka en ny sakernas ordning blifvit tillväga-bragt. Under det tryckfrihet var ett ord, som man med stora gyldne bokstäfver inristade på första sidan af den nya statsförfattningen, fortfor Hofkansleren, icke på grund af lag, men i följd af häfdvunnen plägsed, att utöfva ett visst sjclftaget inseende öfvcr Boktryckar-ne, hvilka efterskickades, för att lemna upplysningar, meddelas råd, undfå varningar, o. s. v. Boktryckaren Delén, ifrån hvars officin de märkligaste polititiska skrifter den tiden utkommo, fick således ofta göra bekantskap med Hofkanslerens både ofliciella och diskretionära cmbetsutöfning. Till den förra hörde, och med allt skäl i verlden, åtalet mot ”Allmänna opinionens organj” märklig äfven derföre, att denna var, om vi ej irra oss, den första Tidning som i Sverige blifvit lagförd efter den sednaste Regementsförändringen. De fyra sakfällda numrorna kostade 800 Riksdaler Banco i böter, och det var först tretton år senare, som samma blads redaktör, Sekreteraren Regner, blef Ministeriell organ, genom Tidningen ”Argus IV:de” Lika oförklarligt som detta, å ena sidan, säkert förekommer de fleste läsare, är ock, ä den andra, att då ett blad sådant som ”Allmänna opinionens organ,” deruti upplopp och sjelfhämd, och blodsutgjutelse utan ransak-ning och dom, uppenbart predikades, likväl icke föranledde till något anfall mot tryckfriheten vid det riksmöte, som några veckor efter den 20 Juni med alla dess skändligheter tog sin början, man ej aktade för rof ett par år derefter, då ingen fara var å färde, inga nya tryckfrihetsbrott af eftertänklig natur ägt rum, att våldföra lagen och i dess ställe införa godtycket. Det ser i sanning ut, som hade 1812 års maktägande en försmak af ondt samvete, hvilken deras sednare hand-lingar ej alltid jäfv at, Och likväl var Welterstedt tryckfrihetens högsta väktare så väl 1810 soin 1812!

Major Rosvalls historia, deri Wetterstedts då yttrade tankesätt ej skulle vanpryda hvilken Svensk funktionär som helst, visar likväl huru nära heslägtad Hofkanslerns polis öfver Boktryckarna redan ifrån hörjan af det nya statsskicket varit med den allmänna polismakten i samhället. Rosvall, en utmärkt sjöofficer, hvilken i Gustaf Adolphs tid varit chef för ett kompani båtsmän i Pomern, Lief mot slutet af hans regering försatt i o-verksamhet. Han hade af trycket utgifvit: ”Navigation, eller en s/ömans hjelpredas,” som npplefvat tvän-ne upplagor, dedicerad till f. d. Konungen. Året efter revolutionen lät han trycka ett nytt titelblad med dedikation till: ”Kongl. Maj:t Kejsar Alexander 1,

’’Sjelfherrskarc öfver hela Ryssland &c. &c. &c., Storfurste till Finland &c. iStc. &c., aller-uuderdånigst af ”Författaren.” Någon tid derefter anmälde han sig, enligt den tidens sed, till erhållande af privilegium exelusivum på en ny upplaga af sin så kallade sjömanöver. Sedan detta blifvit beviljadt, uppdrog Rosvall^ som rest på landet, åt Boktryckaren Delen att utlösa privilegiet. Det skedde. Dagen derefter blef DeWn kallad att inställa sig hos Hofkanslern på dess embels-rum. Ditkommen och tillfrågad, om Delån å Rosvalls vägnar utlöst ifrågavarande privilegium, svarar Delén : ”ja.” — Vet ni, återtog Wctterstedt, att om ej Kronprinsens mildhet mellaukommit, så läge Rosvalls huf-vud for hans fotter? —1 Delen gjorde en åtbörd af häpnad. — Den förrädaren har i tysthet hos Rysslands Säudebud härstädes svurit Kejsar Alexander tro- och huldhet,, och det medan Rosvall fortfarande låtit bru-ka sig i våra hemligaste kommittéer angående försvarsverket.” Efter en apostrof till alla Ryskt sinnade Svenskar, Rosvalls bekanta i främsta rummet, tillsades De-le'n att till Wetterstedt återlemna privilegiet, ”emedan Konungen alldeles ej vore pligtig, att hålla tro och lofven mot en förrädare, och Rosvall således ej fick begagna

den rättighet, som blifvit honom beviljad.” Allt detta tilldrog sig i närvaro af en mängd personer.

När Delén sedermera till Hofkansleren aflemnade privilegiet, förklarade han under tårar sin djupa smärta öfver förebråelsen för Ryskt sinnelag, sin okunnighet om Rosvalls uppförande och sin önskan alt ingen Svensk, embetsman eller icke, måtte vara eller blifva mera Ryskt sinnad än han (Delén). Wetterstedt upptog denna förklaring med all den välvilja, som ursprungligen ligger i lians karakter (och innan 1812 hvarföre skulle han funnit sig stött öfver ett sådant yttrande!), sade sig respektera Deléns känsla, förklarade sig ingalunda hafva syftat på honom med sin anmärkning om dem som voro Ryskt sinnade, trodde ej ens sina ordalag kunna så tydas; ”men” •— tillade han — ”då ni tagit dem så, kan jag, för att lugna er, ej mera än bedja er om ursäkt.”

Uppiättelseti, tillräcklig för Delén, sätter ingen fläck på Grefve Wetterstedts karakteristik.

Major Rosvall skyndade öfver till Finland, gick i Rysk tjenst, blef der befordrad till högre värdigheter och adlad. Han lärer nu lcfva i grannriket, af dess Regering åtnjutande stora inkomster, stort anseende och stort förtroende.

Af djupare politisk betydelse, så väl till uppränning som sina följder, var en uppsats i ”Nyltd ochNÖjehvaraf General Döbeln fann sig förfördelad, och som gaf anledning till mångfaldiga förklaringar, bland andra mellan Hofkansleren af Wetterstedt och General Armfelt. Första nummcm af detta blad 1811 (hvilket tillika var det 4:de af hela Tidskriften) innehöll den 2 Januari en poetisk berättelse, kallad "bilands kapitulation,” rigtad mot befälet derstädes. Of-ficerame skildrades såsom drinkare, spelare och flickjägare. Derefter hette det, i anledning af underrättelsen om Ryssames antågande:

— ”Ack huru brådtom nu vi fick----------

Att slåss ? — Ncjl hin regera------

Man tömde åmar — pirum gick — —

Man order på minuten fick,

Att endast — — — —- retirera.

Hvar bonde skrek så jemmerlig :

Får jag ej slåss, korpraler?

Han svartes: tala ej om krig —

Lyd Ryssen uti allt och tig 1 Hör dina Generaler.” — -

Sedan Carl XII:s tid har Sverige ej haft någon tapprare General, än Friherre von Döbeln. Ehuru detta var kändt och erkändt, kunde han, som varit högste befälhäfvare på Aland, ej smälta apostrofen. Han gick upp till Carl X1H och utbad sig af honom en nåd. — ”Och den är?” frågade Konungen. — ”Ers Maj:ts tillåtelse, att lå skjuta ihjel Boktryckaren Delen, som tryckt det der infama paskillet emot mig” (Nytta och Nöje trycktes hos Delén). — ”Det kan jag omöjligen tillåta er, kära Döbeln; läs Grundlagen.” — Ja, men åtminstone måste Ers Maj:t tillåta mig, att fa bränna upp hans Boktryckeri, jag ber derom, såsom den en-da nåd, hvarmed jag skall falla Ers Maj:t besvärlig.” — "Icke det heller kan jag bevilja er; ännu en gang gör er underrättad om Grundlagen.”

När Döbeln hunnit öfvertyga sig, att det var författaren, men ej boktryckaren som förolämpat honom, blef han till och med på en ganska förtrolig och vänskaplig fot med den sednare. Emot den förre åtnöjde Döbeln sig med att offentliggöra hans skriftliga ursäkt eller af-kön, hvarvid Döbeln iakttog den aktningsvärda skonsamheten, att i stället lör Wahlbergs namn (ty Notarien Wahlberg var författaren) under brcfvet, hvaruti han förödmjukat sig, sätta: ”Namnet hoprulladt och och försegladt af General Döbeln"”

Så långt den muntra sidan af saken. Den fick dock tillika sin ganska allvarsamma. Sålunda fann Döbeln sig hefogad, att lyfta slöjan från orsaken till reträtten från Aland, hvarigenom hans eget förfarande väl framstod i sitt rätta, rena ljus, men hvilken dager ej var särdeles förmånlig för regimen af den 13 Mars. General Döbeln anförde i den inledning, hvarmed Wahlbergs till trycket befordrade bref beledsagades, bland annat:

-----”De hufvudsakligaste skäl, jag haft att sjelf

begära endtledigande, voro: att hvarje härförare, som Ur blottställd för den svåra belägenhet att förloras, pre-: ferablement väljer det ställe, der dess försvarsanstalter äro gjorda, och undviker dervid den fatigue, som ofelbart förut skall medtaga alla stridskrafter. Åland var således förmånligare än Grisslchamrij och med sådant afsecnde voro orderna till reträtt öfver haf-vct menliga för mig enskilt; då man derjemtc öfverväger, att defensionslinien på Aland, ifrån öns norra udde till Lemlands södra och Fuglö, bestämdt utgjor-de 4 mil, vid Grisslehamn deremot en obestämd sträckning långs kusten — äfvenledes alla de svårigheter som uppstodo vid en reträtt, med en corps, hvars stridbara styrka bestod af omkring 2600 man friska, 3 åkande fåltbatterier och ett ringa kavalleri, på aftynande, kraftlösa hästar, med 2000 man sjuke, i åsyn af en på 5 stridskolonner anryckt fiende, öfver ett med isberg upp-iyldt haf, hvars utstakade och planerade isviig, 4 dagar förut, af stormvindar fått 20 a 25 alnass vråkar; — att alla telegrafer voro af samma orsak skadade; — tropp och hästar blottställda för en oberäknelig fatigue, öfver öns och hafvets sammanräknade bredd; — inga försvarsanstalter gjorda pa Svenska kusten; »n. m.

- - ”Orsaken hvarfore den ifrågavarande reträtten ändock lyckats, som kändt är, var den: att jag insåg, att möjligen kunde Ryska härföranes afsigt blifva, att under p arlame nie rin gen (öfverensk ommen till den 16 Mars middagstiden på Cleincntshy), söka underhålla mina troppar på stället, emedlertid med någon kelonn nattetid kringgå ön; derföre vidtogs vid kurirens sentida ankomst den 14 kl. 5 om aftonen, genast den forsigtighet att qvarlemna Arriergardesbataljonerna i fiendens åsyn, och med öfriga styrkan replicra från Bomprsund, m. m. Denna omständighet ensam gaf marchen öfver hafvet den möjlighet, som inträffat lor Lufvudstyrkan — med oundviklig förlust af eftertroppar.

”Underhandlingen frän Grisslehamn den 16 Mars hade till föremål att afvända Ryska armeens anroarche mot Stockholm — också att fa återkallad fieudens expedition öfver Qvarken emot Umeå; den lyckades, och bibringade Åländska fördelningens reträtt det sista åstun-dade värde; hvilket allt, vid fiendlliga kolonnernasantågande den i5 Mars pä Delets isarj aldrig kunde upplänkas j och del var just denna dag, som jag med återsända kuriren, af H. K. H. Riksföreståndaren underdånigt anhöll, att från befälet endtle-digas/’ ------

Vid denna forklaring bifogade Döbeln följande tvän-ne utdrag ur honom tillhandakomne Generalorder:

O

'Till befalhafvande Generalen pa Aland.

-----om Riksstyrelsens förändring.--------

H. K. H. Hertigen, Svea Rikes Föreståndare, befaller bärmedelst befalhafvande Generalen pä Aland, General-Majoren och Riddaren med Stora Korset af Kongl. Svärdsorden von Döbeln,

l:o att genast beordra en bataljon af Gardesrege-menteme, att skjmdsammeligcn till Stockholm afmarchers.

2:o Skulle säker anledning vara, det så ansenlig styrka af Ryska troppar vilja attackera Aland, att det cj kan af Svenska troppar försvaras, så bör GeneralMajor Döbeln med Svenska troppar i god ordning göra sin reträtt och bör derföre så väl sjuka som tyngre tross m. m. skyn dsammeli gen öfversäudas till Svenska sidan, på det att så litet som möjligt är af Äliindska Fördelningens tillhörigheler må förloras -----

4:o Generalmajor m. m. Friherre Adlercrcutz är tjenstgörandc som bcfälhafvande Generaladjutant uti Stockholm.

Stockholms Slott den 13 Mars 1809.

CARL.

C. Adlercreutz'.* ”H. K. Riksföreståndaren har med missnöje funnit, att Herr Generalmajoren m. m. ansett dess order om arméens reträtt frän Äland menlig för sig, sä att Herr Generalmajoren ej mer anser sig bora emottaga något befäl öfver någon tropp nu m. - - - Så har H. K. II. Riksföreståndaren äfVen funnit för godt derifrån befria, och så snart Generallöjtnanten m. m. Grefve Wachmeister som nu fått befalet öfver Kustarméen, dit ankommer, äger Generalmajoren frihet derifrån afresa. Stockholm den 17 Mars 1809.

På Dadig befallning

C. Adlercreutz.

Bcfalk. Gen. Adj. i Stockholm.

G. Alercreutz.“

Till ringa fromma för fäderneslandet nedlades nu befälet af General Döbeln och till ringa fromma hade spänningen ocb afundsamheten mellan revolutionens begge koryféer, Adlersparre och Adlercreutz, hindrat, att gifva detta befal åt den sednare, för att icke stöta den förre. Det är annars mer än sannolikt, att affären vid Rathan skulle leranat ett annat resultat.

Att retirera var icke General Döbelns sak, och det var endast den nya Regeringens befallning till reträtt, som tvingade honom att utan motstånd utrymma Aland åt Ryssame. Hela verlden känner, huru hans ifver att angripa fienden förledde honom, i fälttåget ett par år sednare, att, emot order, göra ett anfall på Hamburg. Hemskickad arresterad, blef han under ombyte af hästar vid en gastgifvargärd i Skåne, 'begapadaf en flock bönder, som pekade på' och sig emellan halfliögt talade om , den arresterade Generalen. Detta förtröt Döbeln. Han reste sig upp i vagnen och yttrade : ”Ja, go’ vänner, här sen J en Svensk of-”ficer, soin heraskickas arresterad, för det han velat ”slå Rikets fienders och i fjol sågen J en Svensk of-’ficer hemskickad arresterad, för det han icke velat ”slå rikets vänner/’

(Han syftade härmed på Öfterste Peyron och Fransmännens öfverraskning af Stralsund 1812. Det var på denna sammma händelse, som Presidenten Friherre Elircnborgh syftade, då han, känd för sin ömhet om prerogativerna af sin rang, ville förmå Peyron, att åt sig inrymma högsätet på ett spektakel i Christianstad, der Peyron sedermera blifvit bosatt; och då denne dertill ej hade benägenhet, utlät sig med hetta : ”att det förundrade hoDom (Ehrenborgh), att en person, ”hvilken så illa försvarat en fästning, med så mycken ,!entetement försvarade första platsen på ett spektakel.” Det hade förmodligen undfallit Friherren, att Stralsund 1812 ej hade några fästningsverk).

Här synes rätta stället vara att i minnet återkalla några af General Döbelns upplysande fosterländska anmärkningar vid Amiral Cronstcdts uppgifter rörande orsakerna till Sveaborgs öfvergång. ”Till garnizonens ut-marsche” — säger Döbeln — ”den 3 Maj brädlades ”en del af den svaga, isen. Från samma stund och ”vid denna upptäckt kunde fästningen, efter en å två ”dagars förlopp, anses inattaquahle! Hvilka omständig’ heter afhöllo då Amiralen, att den 3 Maj, med besparing af det krut som då fanns, låta de personer ”som voro missnöjde med konventionen, emoltaga be-’fälet, och refusera fiendens inmarch? Denna vink ön-”skade alla redligt sinnade, enligt Major Hjärnes rela-"tion; Amiralen arresterad, hade allt hvad konventio-”nen innehöll blifvit utom dess befattning, och uppfyllandet deraf frånskildt dess ansvar. Det gafs från "flera håll, på mångfaldigt sätt, en mängd anledningar "att förlänga eller bryta konventionen. Ibland andra "kan den händelsen sättas till evidcnce, att de från fästningen afsända kurirer med rapport till Stockholm, ”måste resa under hästars skridtgående, det är med ”åkerplöjuingsfart, ifrån Helsingfors, den ena genom "Abo — den andra genom Lumijoki Norr om — län-"ge vänta på skjuts, och undergå alla möjliga uppc-”hall (19 dygn emellan Lumijoki och Helsingfors) med "mera. Ensamt den händelsen, att recipisse eller svar "om konventions ingående i rättan tid icke ankommit "till Stockholm, utgjorde tillräckligt skäl att antingen "förlänga eller, som bättre varit, bryta konventionen. "På sätt som nu skett, om ock Regeringen opåmint, "händelsevis, anordnat en fregatt att afgå till Sveaborg "vid slutet af April månad, var fienden den, som en-”samt kände värdet af den 3 Maj, och således säkerligen beredd att hålla öfvcrlägsen styrka i sjön alt "dermedelst göra krut-expedition förfelad. — De yttre "verkens afträdande var oförsvarligt. Det blir ännu "obegripligare att fästet Långöm, efter stillesståndets uppförande, skulle behållas af Ryssarne. Förmodligen "ansågo de sjclfve, antingen utrymmandet den 3 Maj "for chimerikt, eller inbillade de sig, från detta lilla "isolerade fäste, kunna tvinga de fem större och be-"fästa holmars öfvergång. Detta är märkbart; likasom”att sjukhusen till bestämdt antal, med daglig omvex-”ling, lemnades i fiendens våld. ~ ~ ~(

”Hvad större anledning att bryta konventionen än ”den, att fienden under stiileståndstiden, •— under

A-”miralens egna ögon — anlade batterier på Långörn ”emot fästningen, tvert emot konventionens bestämda ”uttryck? — l)å man tillika jemför Amiralens egen ”rapport af den 7 April 1808 till f. d. Konungen, ”jemte sjelfva konventionen (som rätteligen bör heta: ”kapitulation), inses tydligen att Amiralen aldrig ärnade ”bryta densamma, aldrig tänkte att konservera flottan ”för Riket} ty den och fästningen med bestyckning och ”immensa förråder borde den 3 Maj klockan 12 på ”dagen öfverlemnas till fienden, så vida icke fem Sven-”ska linieskepp voro anlände uti inre hamnen (nb ”icke yttre redden), om hvilkas ingång obehindradt, ”fritt, icke heller var öfverenskommet, — hvilkas af-”scgling likså litet var möjlig, emedan fienden, alltid ”mästare af Långörn^ af uddens inre holmar, Bockhol-”men, m. m. (denne sednare inom musköthåll), visserligen både emot hjelpsändningens in- och afseg-”ling gjort kraftfullt hinder. — Efter sådana facta blir ”all justification, ty värr, fruktlös; ty många händel-”ser motsäga en ren, en öfvcrlagd god afsigt, ehvar ”man ock söker utleta den; allt till denna sak kan ”omöjligen hänföras som surprise af fattning; allt är ”icke heller ögonblickets alster, som så mycket bidra-”ger till en svår belägenhets förbättrade eller försäm-*’rade utgång. — Enär härtill kommer: sammansätt-”ningen af Krigs-Kouseljen, med Underkommendantens ”uteslutande derifrån; — att den formerade konseljens ”öfverläggningar och beslut icke precederas af den i”Reglementet stadgade edgång; — att konventionen på ”oberedt, otydligt sätt i biåsväder uppläses för garnisonen klockan 11 f. m., och klockan 1 e. m. sam-”ma dag besätter fienden Långörn; — att 8 skillingar "utdeltcs till hvarje karl ‘ efter konvention, NB. som ”tröstepenning, jemte på Gene^alorderne den 8 April ”lofvade upptäckt af anledningar, hvilka, en gång "kände j skola rättfärdiga Amiralens kapitulations-”beslut *); — att Amiralen sjelf regalerar officerare med ”Ryska proklamationers läsande, till bvilkas innehåll "all trovärdighet yttras, som visserligen bör anses som ”en politikens villa; — att från magazinema, öfver por-"tions beräkning, proviant gratis utdeltes åt truppen till ”bränvinsköp och handel; — att 19 tunnors daglig "mjölmalning inställes, då garnizons behof uppgick till "30 tunnor dagligen; — att Lotsbåken bortflyttades af ”Ryssarne; — att desse anlade batterier mot hamnens ”inlopp, också emot fästningen på flera punkter, allt ”under stilleståndet och under Amiralens egna ögon; "— att vallkauonernas ammunitio'n borttages från vallarna, enär truppens missnöje öfver konventionen yp-"pades; — att man sökte tillfredställa garnisonen med ”försäkran att man ganska lätt kunde återtaga yttre ver-”ken, änskönt ingen kraftig anstalt dertil! gjordes: lik— ”som vore det en förmån att godvilligt öfverlcmna till ”fienden istandsatte, starkt bestyckade skansar, förmod-’ligen försedde med också qvarlemnad Svensk ammu-

Det berättas — vi lemnc helt och hållet derhän på hvad grund — att Amiral Cronstedt skall innehaft papper,’ bland annat bref från Carl XIII, som skola sprida ett sällsamt ljus öfver Sveaborgs kapitulation.”nition till valls, for att äga nöjet återtaga dem meH ”blodutgjutelse efteråt; — att isgrafven tillätes som de-”markationslinie, på det att fienden må äga tillfälle se ”och höra allt hvad som passerar uti fästningen; —• ”att kompanichefs tillsägas på ordemc aflcmna förteck-”ningar på uteblifvet manskap, att tillställas Ryske Ge-’>neralen, på det fienden efter fästningens öfvergäng må ”äga tillfälle komplettera de värfvade Regementeme; — "'att kassasedlar af fienden skulle inlösas, hvarmed de "gynnade personer inságo enskilda varors betalning; — “att kompanichefers innestående spannmål ersätles från ”fiendens magaziner i Helsingfors; m. m. m. m., ”hvilket allt är af närvarande trovärdiga män bekråftadt, "äfven till en del vid Domstolen bevittnadt, dessutom "på intet ställe uti Amiralens berättelse, utgifven till ”justifikation, motsagdt. Också var Amiralens utraar-”cheringsdag märkvärdig; ty Ryssarne, som på 3 å 4 ”mils omkrets kring Helsingfors blott ägde 4 ä 5 tu-”sen man, disponibla truppar, tilläto ej mer än 7 å ”800 man att paradera vid 4,700 Finska soldaters ut-"tåg och gevärssträckning. Det var väl den största ”skandal, ehvad komplimenter densamma åtföljt, som "personligen kunde vederforas Amiralen sjelf; ty garnisonen, i det fallet, bör blott anses som närvarande ”olyckliga vittnen till de förknappnings ärebetygelser, "deras dålige kommendant så välförtjent erhöll af fien-"den, sista tjenstedagen i sin lefnad.” - - -

Efter sådane facta borde det i sanning ej väcka förundran, om Cronstedtska familjen, i likhet med Ankarströms, begärt att få bära ett annat namn.

Af okunnighet om sakernas rätta ställning — en okunnjjghet, som ju närmare han nalkades revolutions-Latastrofen desto r.:era röjde sig i den olycklige monarkens omdömen och åtgärder — har Gustaf Adolph begått en stor orättvisa mot de truppar, som lydde under General Döbelns befäl, oeh alldeles upp-nedvändt bedömt

återtåget öfver isen på Ålands haf, då f. d. Konungen i sin skrift ”Sverige 1808, 1809; Sehweite 1814” yttrar: ”Rjssame, redan herrar öfver hela Fin-”land, anföllo tillika, just vid denna tidpunkt, Åland, "som försvarades af en fördelning Svenska truppar, "under den utmärkte krigarens, General Döbelns befäl. "Dessa truppar voro i allmänhet icke benägna att upp-”föra sig väl. Följden blef sådan som rean borde ”vänta af en dylik militärisk anda; ty Svenskarne gingo "i stor oordning tillbaka öfver Ålands haf, då betäckt "af is, samt läto förfölja sig af General KulnefF i spet-”sen för några squadroner kossacker.” Den utmärkte •krigaren, General Döbeln — så rättvist af f. d. Konungen hedrad med denna benämning — säger sjelf i ett bref den 30 Januari 1811 till Boktryck aren Dcldn: Alandsrcträten var anbefalld af Regenten (Hertigen Riksföreståndaren), — ”den skedde med 2,600 man ”i åsyn utaf en, af 12 Ryska Generaler anförd fiendt-”lig armåe — och den blir i krigshistorien ett underverk.”

F. d. Konungen är emedlertid ej den ende, som ganska skeft bedömt den tidens händelser samt deraf uppkomma ställningar och förhållanden. Hans irring var dessutom i så motto mera ursäktlig, som han blott på afstånd såg hvad han här bedömt, och ingen varit angelägen att med upplysningens fjerrglas beväpna hans sanningsälskande öga. Men att männer af yrket, männer, uppträdande offentligen att göra gällande sina•nsprik pi hågkomst för delaktighet i de utförda värf-yen, derom ej hafva annat att förtälja, än ordbjefs eller otidigheter : sådant må i sanning väcka både förundran ocb harm. Friherre Rabbe Wredes förtjenstfulla öfver-sättning af General Paul van Suchtelens interessanta skrift: ”Kriget mellan Sverige och Ryssland åren 1808 och 1809” har emedlertid framkallat General-Lieutenanten G. Lagerbrings deraf föranledda ”Betraktelser” (Upsala 1836); och Regeraents-Pastor Holms ”Anteckningar öfver fälttågen einot Ryssland åren 1808 och 1809,” General Majoren G. Adlercreutz ”Anmärkningar och nödiga Upplysningar der vid’ (Stockholm 1836). Syftningen af Lagerbrings skrift är en apologi för nuvarande riksgräns i öster äfvensom för slaget vid Rathan; — tvänne paradoxer, som det fordrats att hafva varit något mer lifvad och genomträngd af sitt ämne, än Lagerbring här synes vara, att åstadkomma en sakrikare framställning, än han vid detta tillfälle gjort, och att äga en mindre kärf, mindre flegmatisk Stil, än han, för att göra dessa paradoxer smakliga eller ens drägliga för Svenska sinnen. Adlercreutz åter, i en stil, hetsig och sjudande söm trots någon Tidningspoleinik i dagens retsammaste frågor, yrkar, att ingen kunnat frelsa Finland, då det ej skedt af dess dåvarande högste Svenska hefälhafvare, hvilkas mått och steg voro snart sagdt ;OÖfverträffliga, samt att ingen, som cj svurit fanan, kan, bör eller far bedömma krigaren, hans yrke och förehafvanden.

Gcnei al Lagerbring vill på staten bokstafligen tillämpa kyrkans, af Biskop Wallin så förträffligt utvecklade, sats: ”att vara gudelig och låta sig nöja är Vinning nog,” då Generalen yttrar (sidan 18): ”vår nu-”varande naturliga gräns är stark,” tilläggande likväl i en not: ”endast önskligt, att Aland vore med Sverige för-enadt.” Vid det ”naturliga?' af Finlands söndrande från Sverige han det ännu icke fullkomligt lyckats att vänja Svenskars omdöme; och hvad sjelfva gränsens beskaffenhet angår — tillkommen, som hvar man vet, genom Svenska fredsunderhandlarens brist på lokalkännedom och geografiska kunskap, hvarigenom Ryssland fick till och med vidsträcktare ägovälde än det äskat — finnes en myndighet att åberopa, åtminstone jemngod med Generalens egen, fastän i denna omständighet något afvikande från henne. Det är nemligen Fältmarskalken Wrede, som sålunda uttrycker sig i ett href tiU General Döbeln:

”Då jag som bäst hoppades att efter sju måna-”ders frånvaro få resa till mitt hem , beslöt ödet ”annorlunda. Jag är troligen ännu för två månader ”fästad här i Stockholm, af den anledning, att kungen ”satt en Komité, som skall uppgöra plan till försvarsanstalterna i riket, lämpade efter vår nya INFAMA ”grans. I denna Komité presiderar jag och har till ”bisittare: Presidenten i Stats-Kontoret (Lagerheim) A-”miral Puke, General Adlercreutz, Stats-Rådet Plåten ”och Stats-Sekreteraren Lagerbring”. --------*)

*) I samma bref heter det på ett annat ställe:

"Just nu fick jag min Generals bref af den io:de. "Hvarkcn Stockholms nöjen eller min sjukkammare, “i hvilken jag nu roar mig, kunna komma mig att “glömma mina vänner i norr, och minst Herr Gene-"ralen, för hvilken jag hyser och alltid skall hysa "samma vänskap och högaktning. Ty ehuru med det' Det ar kanske en ljcka (or

Svenska kabinettet af 1812, att det i General Lagerbrings vitsord om vår nuvarande ”naturliga” och starka' gräns har något att stöda sig vid mot Fältmarskalken Wredes omdöme, i kraft kvaraf samma gräns stämplas såsom ”INFAM.” När General Lagerbring slutligen inlåter sig i försvar af General Wachtmeisters bedrift vid Bathan, sker det på ett sätt, som sannolikt i sjelfva dispositionerna dersammastädes lärer finna sitt mönster. Ingen har bestridt att ju ”Excellencen Grefve Gustaf Wachtmeister var en högst aktningsvärd man.” Skildringarnes författare känner till och med bestämdt, att så förhöll sig; men det är icke karakteren, utan fältherretalangen, hvarom här är fråga. Man kan vara en förträfflig men-niska och en slät General, en god General och en slät författare. Vi hoppas, att Herr Lagerbring ej har något att påminna mot denna uppställning, åtminstone ej mot sednare delen deraf. General Lagerbring medgif-ver, att ”något misstag kan hafva blifvit begånget un-”der en ganska äfventyrlig expedition, vid hvilken han ”(General Wachtmeister) ej som öfverbefälhafvare kun-”de fritt bestämma sina operationer.’ Men det ar just om dessa ‚Jmisstag,” och endast om dem, som i detta afseende är fråga. En General, som förmedelst ”något ntfsr/ag^iblir slagen, och en författare, som i anseende till någon eländig skrift blir uthvisslad, kunna ingendera åberopa sin aktningsvärda karakter såsom ett anspråk på rättighet till beröm eller ens till undseende.

“i Herr Generalens Cgon skändliga felet att vara upp-"fiklil Hof-Karl, Ur jag dock ingen girouette i känslor.” -----Det hade törhända varit af roera interesse, om General Lagerbring, i stallet for sitt ingenting upplysande och bevisande ordkram om expeditionen till Westerbotten 1809 under Ofver-Amiral Pukes öfverbefäl, förtäljt något om det missnöje, denna Pukes befattning förorsakade hos laudlariuéens högsta befalhafvare (sedermera) Fältmarskalken Wrede, samt huruledes Carl Xlll i enskild väg sökte blidka honom. Det skedde nemligen genom följande handbref från konungen till Wrede:

”Min bästa Wrede!

”Som det alltid varit emot min karakter, att med ”berådt mod åstadkomma något missnöje, och än min-”dre gifva mina vänner uågon orsak dertill, så finner ”jag mig skyldig alt vid detta tillfälle betaga all miss-”tanka som kunde leda till sådant, i anledning af nnna ”till Puken gifna ordres. Angelägenheten af den expedition, som nu till Bottniska viken afsändes, öfver-”ensstämmer med Eder öfvertygelse: att den bör anförtros till en man, som jeinte det han äger befälet ”af den här vid Alands skären stationerade eskader, ”har ej kunnat anförtros åt en mera meriterad man, än ”Pukeu. Landltruppen, anförtrodd i Edrn händer, kan ”ej heller på ett Rikets tjenst bättre och säkrare sätt ”vara anförtrodd. Men då sjöoperationen skall nu gå ”landtoperationen tillhanda, så hlifver det cn följd, ”att båda de väpnade krafter cooperera samfält till det ”helas vinst, och följer deraf att högsta fullmakten an — ”ses hafva befälet. Härvid äger ingen annan förbor-”gad afsigt rum, än den att pisha fienden, och att ”med en öfverensstämmande samdrägt fullkomna ända-”målct att köra Ryssen Jrån TVeslei botten. Eder till-”hör befalet i ocb operationerna på Norrska sidan. Pilsen tillhörer försvaret af kusten, ock Eder coopeia-”tioii med honom, förenad med Wachtmeister, sl.ali ”försäkra, reusiten af hela planen. — Ofvertvgad att .1 , ”min bästa vän, vid nogare eftersinnande ej någons n ”kan tvilla på min vänskap fur Er, och att jag skulle ”utan orsak eller minsta sken af skäl, vilja företaga nå-”got som kunde vara ett synbart förolämpande eller en ”hemlig intrig emot en gammal och trogen vän, så ”hoppas jag att detta mitt bref borttager nu och för ”alltid ett sådant intryck, som jag dock önskar och lör-"modar aldrig kunnat uppslå i Edra tankar. Skulle ”dock något sådant emot min önskan förefallit, hoppas ”jag att detta må lättvisa mitt tänkesätt hos Er, och ”försäkra min vän om den fullkomligaste aktning och ”det oinskränkta förtroende, med hvilket jag alltid för-”bhfver

”Min bästa vans

' ”trogne

”G A R L.”

I >

”Närlagde afskrift af kungens egeuhändiga Lief — skref Wiede tili Döbeln från Sundsvall den 31 Juli 1809 — ”visar, att jag fått ett slags esplication på Fu-”kens utnämning. Jag är som ett vax och låter kand-”tera mig som

man vill, blott man har goda faroner. ”Allt är således förbi.”

Det var i samma Lief Wrede skief:

”Emedlcrtid taga nu Ryssarne emot Stedingk, som ”reste i går. Essen och Lagerbjelke resa till Bouapart. ”Allt liknar sig till fred. Vi mätte således skynda”oss alt expeclitra våra kanaljer, eljest går tillfal-JJlet oss ur händerna."

Det återkom 1812 ocb gick oss åter ur händerna. Ne sais r/uand reviendra.......................

Vare långt jfrån Skildringarnas författare den förmätenheten, att tilltro sig kunna skilja mellan rigtighe-ten i uppgifter och omdömen af Herrar G. Adlercreutz och Holm, eller att misstänka, det Generalen kunde hafva orätt emot RegementsPastom! När man har en broders minne att försvara samt sitt eget och förmäns handlingssätt, så är bevekelsegrunden till försvarets eld alltid vacker, öfverdriftpn till och med ursäktlig och sjelfva ohöfligheterna mindre förolämpande. Men i tvänne omständigheter anser författaren behörigt och bchöfligt att tillrättavisa Generalens irringar. Det första är det maktspråk, med hvilket hvarje skrå, — och kanske främst bland dessa: krigarens — vill undandraga sig andras granskning och bedömande, än deras som äro skråets egna medlemmar. Det andra är det hån, hvarmed G. Adlercreutz bemöter den framkastade frågan om möjligheten att förjaga Ryssame ur Finland efter Sveaborgs öfvergång och Svenska härens återtåg sommaren 1808. Författaren skulle ej drista i dessa frågor offentligen inlåta sig med Herr Generalen i strid, om icke författaren just i dem ägde myndigheter att stöda sig vid, hvilkas vigt lika litet lärer jäfvas af Herr Generalen sjelf som af allmänheten. Be-mödanderna att inom yrkets krets bevara, såsom en ordenshemlighet, omdömena rörande detsamma, äro ingen nyhet. De hafva alla tider varit gängse dessa bemödanden, men alla tider tillbakavisats af det rnögna-

re vet-re vettet: ”Som vi lefva i en tid” — yttrade RiksRådet Höpken — "då man tror, att man icke bör un-"derstå sig utan att vara militär att tänka och tala ”’militairement, så vill jag låta Marskalken af Belle Isle ”tala i milt ställe, såsom en herre af ojäfaktig militä-"risk merite” *).

*) Sjclfva den fråga, rörande hvilken RiksRädet Höpken på ofvannämda sätt uppträdt mot den militära skråandan och fördomen, förtjenar läsarens uppmärksamhet. Vi anse oss derföre gå dess önskan till mötes, då vi här intage anförandet i sin helhet. Det lyder som följer:

”RiksRädet Höpkcns Dictamen till Rådsprotokollet d. g Januari 1760.

”Den frågan, som nu är före, Herr ÖfvcrStåthåll. med största åtrå anmält, och Deras Exellenc. i följe deraf tillstyrkt angående tiere Officerares belöning, bifaller jag likaledes; icke uppå den grund, att det är i allt billigt och nyttigt eller angeläget för tjensten, utan af blott nöd och efter missbruket igenom Generalernes beständiga recommenderande, uppå den grund att all emulation allenast skulle försvinna enär man icke belönar, så tagit öfverhanden, att ingen möjlighet vara vill återställa belöningars rätta application uti deras behöriga skick; ty den största abus och den största villervalla sker då, när man vill på en gång häfva missbruk ochoordningar, enär de hunnit blifva allmänna.

Deruti äga D. E. ingenting att förebrå sig, emedan de igenom mig under d. a5 Oct. 1707 låtit tillskrifva General-Lieutenanten Hamilton om den principe och grund, hvarefter officerare böra rccommenderas tili belöning, ty utan belöning och straff kan ingen Societet och aldraminst en armée hafva bestånd; menHvad den andra omständigheten angär, är det visserligen icke vår mening att påstå., det Fälfmarskal-

af samma principe följer icke att alla officerare indi-stinetement skola recompenseras: att deras simple skyldigheter hvarföre de tjena och hvarföre de hafva njutit lön oen ännu njuta större lön och traetamente än annorstädes gifves, skola blifva objcct utaf recom-pencer; att det minsta tillfället emot fienden, livar-vid de brukas, och den ringaste eld, som dc utstå , skall belönas extraordinärt såsom en merit hvartill de icke varit plicktige: allt detta är för Riket icke dra ge lig it, ocb om man vill eflertänka hvartill sådant leder vid en bataillc eller under långvarigt krig, så lärer man finna att all principe, som uti sina suiter är ined tjensten incompatible, måste antingen till sin natur vara falsk, eller illa och med mindre betänkande applicerat.

Sä hafva D. E. tänkt, och så jag, då jag skref of-vannämde bref, men som vi Iefva uti cn tid, då ra a ii tror att man icke bör understa sig, u-tan att vara militaire att tänka och tala mili t a i remen t; så vill jag låta marskalken af Bcllislc tala i mitt ställe, såsom cn herre af ojäfaktig mili-tärisk meritc:

Hans ord uti dess bref af d. ifi Oct. i?5S till marskalk de Cont ades, torde på otvunget sätt kunna till oss lärapas; de lyda som följer:

"Je suis bien aise <juc vous pensiés tout comme moi, "que l’on a trop multiplié les graces et sur tout les "grades , depuis quelque terns. Tout le monde veul "etre colonel et les uns et les autres Brigadiers, apres "qiioi on ne sait plus qu*en faire et personne ne vent "plus rester Capitainc. Je sais qu’il est difficilc de "detruire un pareil abus tout d’un coup, mais il faut "pourtanl y revenir et remettre dans les tetes qu’un ”Colonel est un bomme qui a un Kegiment ou qui enken Klingspor och General C. Adlercreutz icke gjorde sin skyldighet i Finland; men det finnas lika inånga gradationer i sättet, som i förmågan att göra dem; och den blinda lydnaden för instruktioner, som är en dygd hos subalternen, räknas icke utan skäl anföraren till last, om derigenom nugot försummas, som kunnat bereda krigslorehafvanderna framgång och göra lienden afbräck. I September månad 1808 uppgjorde likväl General Döbeln skriftligen en detaljerad, men i korthet sammanfattad plan, att totalt samt på en gång för-drifva Ryssarnc ur Finland. Planen, dertiti bland annat förekommer, huruledes ”Uppenbarelse Bokens tolk-”ning säkerligen hade gjort svenska truppame marche-"Tärdiga öfver passen till vår (Finnarnes) hjelp,” slutas med denna strof:

”Om ändtligen allt skall förloras, är punkten hvar ”det sker indifferent, allenast tiden vinns. — Peters-”burg eller Torneå blir detsamma.”

General C. Adlercreutz, till hvilken förslaget sändes, tecknade dera egenhändigt och med sitt namns underskrift:

"a eu, <ju*il faut meriter d’optenir la preference, mais ’qu'en attendant il faut bien rester capitainc. On ”dömande aujourdhui des commissions de Uicutenant-”Coloncl pour tous les capitaincs de Grenadiers qui ”se sout trouves å la moindre action, temoin la dc-”niaude que fait aujourdhui M:r de St. Peru pour une ”affaire, oii il y a cu au total 6 bommes tues et 3o ”blessés. Si on suivoit cc principe, au premier siege ”tous les Capitaincs de Grenadiers deviendrout Lieu-”tcnants-Colonels. Vous conviendrés, que ccla est ”insoutcnable.””Projectet är något djerft; men väl grundadt; 'men som Excellencen(Klingspor) nu är Lortrest, och ”’han dessutom fattat det beslut att förena hela arméen, ”för att med styrka kunna agera när omständigheterna ”tillåta, och Tit. subsistence dessutom torde blifva ”omöjlig; så vågar jag ej tillåta denna expedition.”

Vi smickra oss med hoppet, att dessa omdömen icke underkännas af General G. Adlercreutz. De liaf-va uttalats af i yrket sakkunnige personer och torde således vinna något mera nåd för Herr Generalens ögon, än RegcmentsPastorn Holms.

Emedlertid stadnade ej det förutnämnda poemet ”Alands kapitulation” vid förklaringarna mellan Döbeln, Delén och Wahlberg. Äfvcn Hofkanslem af Wetterstedt satte sig i anledning häraf i rörelse och hade Boktryckaren i förhör. Dennes uppgifter hade afseende äfven på Armfelt, med hvilken Wetterstedt kommunicerade dem. Det var nu, General Armfelt skref tdl Boktryckaren Delén (d. 21 Januari 1811): ”Genom papper, som Hofkansleren m. m. Fri-”herre af Wetterstedt behagat lemna mig, har jag fun-”nit det Tit. anfört, det någon som står i nära förhållande till det utkommande bladet Nytta och Nöje, ”skrutit, i anledning af detta bladets utgifvande, nf ”tin intima bekantskap med mig/ och då genom ett ”sådant utlåtande, likasom af Eder angifvclse deraf hos ”Höglofl. Hofkanslersembetet, naturligen skulle kunna ”ledas den slutsats, som skulle jag afvetat, eller med ”min uppmuntran på något sätt tillstyrkt hvad i detta ”blad finnes anstötligt och skamlöst mot fortjente per— ”soner, nödgas jag till afvändande af ett sådant kalom-”niöst föregifvande, begära af Tit. att fl veta, hvilken”den person varit, som haft detta yttrande? Jag ber ”er anmärka, att min fråga ingalunda angår författaren ”af bladet, utan lilott den, hvem han vara må, som ”berättat mig stå i så intim relation till samma blads ”författare? Mitt ändamål härvid är intet annat, än att ”inior behöriga personer förmå berättaren till erkän-”nande af sin osanning; och jag förmodar af er rätt-”sinnighet, att ni ej vägrar mig en upplysning, som ”jag i så billigt afseende begär.”

Det är föga troligt, att General Armfelt kunde vara okunnig ”hvem han vara må,” som berättat om den ”intima relationen” mellan Generalen och utgifva-rcn af ”Nytta och Nöje.” Ägde en sådan okunnighet rum, så blef den dock snart skingrad, genom den ytterligare kommunikation, Generalen i samma vefva erhöll af Statsministern von Engeström, som härvid företedde och tillsporde honom, i afseende på ett af No-* tarien Wahlberg uppsatt concept till ett flygblad, rät-tadt med Armfelts egen hand. Och det var just denna kommunikation som föranlät Generalen, att direkte från Statsministerns för Utrikes Ärendema hotel begifva sig till Ryska i Stockholm residerande Sändebudets, der Armfelt svor Kejsaren tro- och huldhetsed, och först såsom redan varande Rysk undersåte å-tervändc till sin egen honing.

Äret 1812 utgör brännpunkten i Grefve af Wet-terstedts offentliga lif och, dess värre! vändningspunk-ten i hans politiska vandel. Hans Rådgifvarekall fick detta år en dubbel märkvärdighet: i Sveriges inre förhållanden, genom Grundlagens kränkning i tryckfrihets-frågan och de förespeglingar, sedermera lika litet förnekade som uppfyllda, hvarigenom den tillvägabragtes;i Sveriges yttre förnållanden, genom fördraget i Abo. Med begge dessa, i hvarje Svenskt hjerta, oförgätliga tilldragelser har Wctterstedt sammanflätat sitt namn. Den Kongliga Propositionen \id 1812 års Riksdag om tryckfrihetens hejd, blef, uppå gifven anledning af H.

K. H. då varande Kronprinsen, författad af Justitic-rådet Blom, som i och för konseljärenden var kallad att till Örebro åtfölja Regeringen. Om Wetterstedt således nu undertecknade en framställning, for hvilken han egentligen ej kunde äga författarskapets faderskärlek, adopterade han henne likväl till eget barn och egnade detta en huldhet, som af intet blodsband kunnat öfverträflas. Tonerna ur Davids harpa voro ej ömmare, ej mera rörande, än Wctterstcdts preludier till Indragningsmakten: och de rörde åhurarnes sinnen, emedan man dittills aldrig haft exempel på ett offentligen åberopadt Fursteord, hvars helgd den Minister, som åberopat det samma, icke skattat högre än sitt embete, hvilket han så svårt kunde blottställa, så djupt nedsätta, genom det åberopade löftets uteblifna fullbordan. ”Fästom vår blick” — så yttrade han, bland annat — ”på den ädle Furste, som vid vår vör-”dade Konungs sida, vetat, genom sin kraft och sitt ”anseende, aflägsna farorna från våra bygder och för-”skaffa oss den aktning af främmande Mationer *), som ’ dem vanmäktigt endast af våra lagar skulle bibrin-

*) Statsministern för utrikes ärciulerna af Wetterstedt hade, omkring halftanuat årtionde derefter, ett lysande tillfälle att närmare utveckla denna vackra teori om "främmande nationers aktning,” under negociatio-nerna angående — Skepp shandeln.”gas *). PäminnOm oss, att denne Furste har upp-"växt i frihetens sköte, den han sä manligcn för-

*) Det finnes säkert ingen Svensk, som länat sin uppmärksamhet ät tidens tilldragelser, hvilken ej innerligt och outplånligt i sitt hjerta känner hvad tacksamhet Svenska Folket är skyldigt H. M. vär Store Konung; men högst bedröfligt stodc det till, vid betraktande af Högstdensammes redan längt framskridna ålder (Hans Maj: t är nämligen, enligt Svenska och Norrska Statskalendern, sidan i, född I764» men till och med 1763, efter Friherre Otto Mörncrs berättelse om ursprunget till thronfoljarevalct, sidan 5^. och detta sednare årtal skall jemvalåterfinnas på inskriften vid det hus i Pau, hvarest Hans Maj:t biifvit född), om allt annat, än denna höga och dyrbara Personlighet vore **va n m ä k tig t” att aflägsna farorna och skaffa Nationen aktning. Denna Stylus cur i.t findet konstitutionella Sveriges Hofkansler sjrnes med forman kunna begagnas till mönster åt Österlandens Paschar och Visirer.

Ett ytterligare prof af sin fortrolighet med Orientens hyperboliska tungomål har Grefve Wetterstedt skänkt efterveriden i det tal, livar med han 1826 såsom Kansler öppnade Svenska Akademiens sammankomst. Efter att i granna, men passande ordalag haf-va skildrat den allmänna glädjen öfver Hertigens af Skåne under årets lopp inträffade födelse, tillägger talaren:

”Till denna ljusa tafla sluta sig allmänna bekym-•’racr öfver minskade skördar. De skola påkalla en ”utveckling af Nordens gamla dygder, enig kraft och ”måttlishct *). Vördoin derfore, äfven under pröf-*) Vi påminna oss i anledning häraf, huru ledes någon,

• som i ett bref till en rik och förnäm slägting klagade sin nöd och anhöll om ett litet penningebiträde, fick, jemte afslag på sin begäran, till svar: "för öf-"svarat- att han ej vill lägga några band på Sven-J,ska Folket, men att han

allvarligen vill frelsa det

"ningens tid, denna sammanlänkning af vexlande förhållanden, som uppenbarar Försynens allmakt och "sänker öfvermodcts dåraktiga anspråk på ostörda ”njutningar, och öfverlemnom oss med trygghet åt det "stundande, mera lofvande året, i skygd af den ko-"nungathron, der äran och mildheten herrska och med "tankan fastad på den konungsliga planta, som upp-"runnen på Skandinaviens jord, der slagit djupa röt-"ter, för att, i riKa skördar, uppblomstra för kom-"mande slagter."

Idéen att den nyfödde Thronarfvingcn skulle hlifva cn talisman mot missvext och hungersnöd, är visserligen lika klassisk som patriotisk. Men så alldeles originell är den icke; ty utan tvifvel hyllade Forn-Svcarnc samma grundsats, då de till Gudarnes försoning vid en missvext offrade sin egen Konung Domaldcr.

Talet vid Grefve Wirséns likkista ar dock sannolikt den märkvärdigaste produkten af Wcttcrstedts penna. Om på denna hår hvilat qvarlefvorna af en Torkel Knutsson, en Axel Oxenstierna, en Arved Horn, skulle talarens förtviflan och de rådlöse Kådgifvarnes redlöshet ej kunnat skildras på ett jemmerfullarc sätt. Och likväl märktes under Wirséns lifstid ingen förändring till det Svenska regeringssystemets fromma, och det har efter honom ej undergått annan förändring än den som är en naturlig följd af ett nyckfullt framhärdande pä cn hana utan mål. Det var endast i penningesaker, eller som det på ett mera lyfladt språk heter: i finanser, Wirsén hade öfver-lägsna egenskaper. Han visste att skapa medel; han

"rigt, min egen vän, är hrist på penningar en fast be-"synncrlig förmån; ty man inlcdes cj då lätteligen nti "frestelse till slöseri.””från inre och yttre skakningar. Om han, ledd af ”sådana grundsatser, ej mer ser sig behöfva den rättighet honom gifves, är jag öfvertygad, att han skall ”blifva den förste att den älerlenina, och dä han J'det gör, skall han hafva vunnit målet for sin ära ”och för sekler grundat Sveriges sjelfbeståud och trygg-’het,” m. m.

Utan att "gä Svenska Folkets långsamt mognan-'de öfvertygelse i förväg" *), anse vi otvifvelaktigt,

visste att sopa igen sparen efter danelscn. För öfrigt var lian despot i tänkesätt, despot i uppförande och plöjde oförsynt med andras kalf. Ej ens till förmågan att författa det tal, hvarmed han gjorde sitt inträde i det vittra samfund, som hade den lumpenhe-teu, att genom ett så orimligt val slafviskt smickra cn mäktig Ministers oraättliga fåfänga och egenkärlek.: — ej ens dit sträckte sig hans bildning. Hans omdöme var emedlertid skarpt och hans vilja fast. Dessa hos cn statsman väsendtliga egenskaper kommo fäderneslandet till godo, så snart det stod tillsammans med hans personliga fördel. All förtjenst, all duglighet, som för honom böjde knä, som öfverandtvar-dade sig åt hans ledning, som lian. med ett ord hade i sina händer, och som gjorde sig till hans lifegna, kunde påräkna beskydd och fortkomst. I annat fall voro de, lika mycket under honom som förut och efteråt, dömde till aflägsnandc, om icke rent af till förtryck. Med allt detta stod Wirsen på cn högre linea än hans embetsbröder. Hans organisationer voro ändamålsenliga, och han förstod att bedörama sitt folk. De han begagnade voro alltid användbara; det hvar-till de begagnades alltid det, hvartill de bäst kunde användas.

*) Ordalag i Kongl. Maj:ts nådiga resolution på åtskilliga petitioner om en representations-förändring, in-att den Ministére, som leker med Kungsord, och hvars löften blott utställas såsom giller för den redlige undersåten, hvilken hyser lit till sin Regerings redlighet, omöjligen kan bibehålla Mationens förtroende Ju långsammare denna öfvertygclse mognat, desto eftertänk-ligare kunna i tidernas längd resultaten blifva af det försvunna förtroendet, af den vaknade misstankan, desto svårare att återvinna det förra.

Ännu ett ord om trjckfrihetsfnigans hehandliug 1812. Antagom för några ögonblick att fall kunna inträffa, då statsmannen, med ett stort mål i sigte, med en utomordentlig nytta för det allmänna att vinna, en öfverhängaude fara att afhöja, bryter mot den vanliga, lagliga formen och sätter sitt rykte, sin välfärd, sitt lif i pant för utgången, när målet ej kunnat ernås, nyttan ej vinnas, faran ej afböjas med mindre än att formen måste vika för omständigheternas tvång, för klarheten af lians blick och för krallen af hans vilja. Dessa fall äro sällsynta, och det är då alltid resultatet, som gör sättet ursäktligt. Statsmannen, som försöker vågstycket, har blott tvännc alternativer i perspektif: straff och nesa och en föga afundsviird plats i häf-derna, om planen misslyckas; belåtenhet, beundran och historiens vittnesbörd, då lians beräkningar gått i fullbordan. Antagom nu — livad , vi

likväl bestämdt bestrida — att Regeringen 1812 befann sig i den förutsatta belägenheten livad tryckfriheten angår, ett förhållande, som 1810 kunnat äga åtminstone skenet för yig. Hvad hlef väl resultatet af den statskupp, hon

gifna ocli i nåder besvarade under riksdagen iS34—“

iSöå.nu tillät sig att genomdrifva? En tryckfrihetslag, öfver hvars otillräcklighet Ministerens organer i alla rjgtniu-gar oafbrutet jerara sig, hvars otydlighet och luckor utgdra åklagares, jurymäns, domares förtviflan, hvars trängbrdstade anda och tvetydiga ordalag ständigt bekämpas och bespottas af författare och publicister. l)et \ar således för äran och gagnet att frambringa detta vidunder i lagstiftningsväg, som man våldförde formen och gaf exemplet på otillräckligheten af besvuren grundlag? Sannerligen, den som inest vore benägen att förlåta statskuppen, kan minst ursäkta huru den begagna-

des. Det var för långliga tider cn varning, att icke inrymma åt de styrande hos oss mera makt, efter hvilken de trängta, på hvilken de idkeligen ropa och hvars besittning de förmäla ett arcauum skola finnas mot allt samhällsondt. Ty gif dem så mvsket makt ni vill och de önska: de sakna både urskilning, förstånd och insigter att begagna den, vare sig till det allmännas eller deras egen fördel. Beskaffenheten af 1812 års tryckfrihetslag vittnar derom mer, än behöfligt.

Också är ganska läi orikt att följa vederbörande i spåren på det fält, som blef dem öppnadt genom 1812 års statskupp, An ville man vidga omkretsen af kategorien ”periodisk skrift”, för alt kunna få så många författare och sä många skrifter som möjligt under Iu-dragningsmaktens ferla. Den lyftades sålunda till och ined öfver det oskyldiga ”Novell-Bibliotbeket”, lika främmande för politiken, som romanläsande fruntimmer, för hvilkas tidsfördrif dessa litterära produkter egentligen syntes vara beräknade. Än slog Hofkanslerns bannstråle ned på tidningsuppsatser, så oförargeliga, att de, reproducerade nu,- knappt skulle fästa dagensflygtiga uppmärksamhet. Man läse tili ex. de indragna numrorna af ”Aumärkareu.” I utvecklingen af detta system drog man slutligen in Tidningar, så snart en artikel der bar en öfverskrift eller hotade med en analys, som misshagade. Så gick det med: ”En blick på Sveriges ekonomiska läge och vinst af 1809 års revolution,” införda uti ”Couriren från Stockholm,” och samma öde delade Tidningen "Medborgaren” för en uppsats, kallad: ”Tankar i anledning af Throntalet vid riksdagens slut år 1830.” Anmärkningsvärdare än sjclfva detta förfarande, och ett bland de tusen bevisen på oefterrättligheten och inkonseqvcnscn af Ministerens handlingssätt i Sverige, är det factum, att sedan dessa begge sistnämnda tidningar blifvit indragne och de förfärande artiklarna sedermera utgåfvos såsom ströskrifter, är intet försök till åtal emot dem ens vordet anstäldt, hvarigenom llofkanslcrn, som anbefallt och Statsrådet, som godkänt och stadfästat in-dragningarne, sjelfve offentligen medgifvit, att de utan tillräcklig anledning fördömt hvad de ansett ej lagligen kunna sakfällas. Följden blef, att denna godtyckliga anstalt, olaglig i sin tillkomst, orimlig i sin tillämpning, ådrog sig hat, hatet retade till trots, eggade till eludering, och denna, lyckad, höljde med ådöje och förakt hvad som afsett att väcka skräck oah vördnad.

Nu stod han der, med sin välförvärfvade myndighet, lik barnet med snöret i sin hand, från hvilket den mot rymden under glättigt qvitter, svingande fågeln, kring hvars fot det varit bundet, lyckats att göra sig lös. Man började se sig om, huru man någorlunda förmånligt skulle blifva qvitt hvad man ej längesedan ansett för regeringskonstens Eldorado. Ickelikväl sä att forstå, som man pä det gammalmodiga Svenska viset skulle belt simpelt velat åtcrlemna hvad man högtidligen lofvat att ej behålla. Långt derifrån! Och hvad hade dervid ock i sjelfva verket kunnat vara att vinna? På sin höjd en smula rykte af ordhål-lighet, en lumpen sak, fordomdags i Sverige lika vanlig, som bröd i bagarboden. Ah nej! Nu skulle man gå mycket finare till väga. Man medgaf ädelmodigt att Indragningsmakten dugde till ingenting; man vore benägen att afstå den. ... Men — man ville hafva andra garantier i stället. Man var nog storsint att vilja uppoffra det hårstrå, hvarmed en snara blifvit gjord åt tryckfriheten, blott man i utbyte kunde hålla henne fjettrad med — ett kabeltåg. Så, och ej pä annat sätt förhåller sig med de ”garantierhvilkas åberopande under loppet af förra och innevarande Riksdag oupphörligen skramlat i Nationens öron. Dessa ”garantier” omtalades först i Grefve Lagerbjelkes förslag till ändringar i Tryckfrihetslagen Riksdagen 1823—30, framställda då med den ”utomordentliga talang”, hvilken är Lagerhjelke

lika uteslutande i närvarande period förbehållen, som hans snille är våra öfriga statsmän öfverlägsct, ingen nämnd och ingen glömd. Likväl förde han förjäfves till torgs sina '"garantier." De funno inga afnäinare. Brandt barn är räddt för elden. Man mindes sedan 1812 hvad Regeringens förespeglingar betyda. Det är likväl mer än troligt, att om Lagerbjelke funnits i Sverige 1812 och då satt sig i spetsen för statskuppen, skulle det system af garantier, som då uppställdes, åtminstone ej gifvit mer än ena sidan anledning till missbelåtenhet, i stället att denna nu yttrar sig från alla håll. Samma visa låter ännuIiöra sig inom konslitutiousUtskottet. Språket är eu-dast mindre genialiskt; ty byar och en fagel sjunger efter sitt niilib. ingen blir nu mera dårad af försäkringarna om oviljan mot den grundsatsvidriga iudrag-nitigsmak ten och löftet att afskalfa den, n. b- sä snart man hittat på batte "garantier" i stället. Till dem som tala detta tungomål, vore det äu sä sirligt utpyntadl med liberala fraser, kan man utan tvekan och utan våda för misstag hviska: J ye vous connais be au

ntasque/" .

Sedau indragningsiuaklen förlorat krediten, slog Ministeren sig med fullt allvar på utvägen att låta anställa åtal. Mot denna utväg i allmänhet är ingen invändning att göra, lästän missbruken äro vådligare här, än en huru mycket som helst tillitad iudragningsmakl. Med missbruk meuas vid detta tillfälle hvarken åtalens antal, eller beskaffenhet, eller lagliga påföljd, vore de än rigtade mot hvarenda nummer af utkommande Tidskrifter, afsage de äu de oskvldigaste yttranden i verl-deu, kostade dc än så mänga hundrade riksdaler i böter och månader i fängelsestraff. Ingen fara är å fär-de, så länge gränsen för rättighet och pligt ej å någondera sidan öfverskrides. Men i sjelfva sättet att bilda en Jury — detta yttranderättens dyrbara värn — ligger fröet till en möjlighet af missbruk, så mycket mera farligt och afskyvärdt, som det ikläder sig larfven ai lag, och mot detsamma oj linnes annan motvigt, än individernas heder och samvete. Kär, hvad man hvar-ken har anledning att betvifla eller rätt alt klandra, ä-klagaren och den tilltalade ofelbart göra sina val af jury-män så, att den förres samtliga falla och den sed-nares befria, beror sakiall andet eller hikäimeisen ute-slutande af de jurymän, hvilka Domstolen utser. Detta val är likväl ej eu rättsfråga, öfverlemnad åt domstolen att laglikmätigt behandlas. Det är en akt af personligt förtroende, hvilande på en kännedom om personer, som, äfven hos den aktningsvärdaste damare, kan, af tusende orsaker, vara ofullständig, missledd, skef, origtig. Oiu under sådana förhållanden den myndighet, som anbefaller åtalet, hemligen kommer den myndighets bristande kännedom af personer till hjelp, hvilken har att fört ätta valet, så är mer Un sannolikt, att detta utfaller i harmoni med åklagarens. Oin, från enstaka fall, eu sådan beröring mellan dessa myndigheter, på ett eller annat ställe öf\ erginge till praxis, så blefve ända till yttranderättens tillvaro, ehuru i lag stadgad, likväl i utöfuingeu tillåten endast af gunst och nåd. Sakens moraliska sida skulle föga förskönas deraf, derest, i omvändt förhallande, rigtningen åt Domstolens val gulves genom svarande partens hemliga upplysniDgar; men vådan af resultatet blefve i dubbelt hänseende mindre: dels emedan hvarken det konslitutioue la samhällets lifsprincip, som är den fria yttranderätten, lede något afbräck af ett äfven obehörigt fiikännande, ej heller detta kunde hindra verkan af den moraliska näpst, ofta svårare än den judiciella, som innefattas i en offentlig vederläggning och ett olTentligt ogillande; — dels emedan missbruket, om det för något enskildt fall ägde rum, dock ej kunde öfvergå till praxis, när åtalens föremål omvexla, under det alt myndigheten som anbefaller dem är permaneut, hvilket impulsen äfven blefve om man förutsatte att sådan frän det hållet vore tänkbar. Detta allt synes emedlertid föranleda allvarsamma betraktelser öfver organisationssättet af vår även-ska Jury. Behöfligheten af en reform i detta afseende är ej förbisedd ens i Grefve Lagerbjelkes förslag Riksdagen 1828 —1830. Sättet är en sak for sig, helt och hållet utom dessa Skildringars område.

Emedlertid kunna vi ej lämpligare^ sluta betraktelserna öfver manipulationen med tryckfriheten 1812, än att åberopa strofen derom i Carl XITIrs afskedstal till Ständerna på Rikssalen den 18 Augusti samma år. "De "orättmätiga farhågor" — så yttrade han — "man sökt "att väcka öfver de af eder enhälligt (?) beslutna til— "lägg och förändringar i Tryckfrihetslagen skola bäst "besvaras af erfarenhetens lära/' Denna har svarat. Konungens ord voro en profets, ehuru profetian smakade af ett Delfiskt orakelspråk.

Knappt hade ridån fallit öfver sorgespelet i Örebro, förr än scenen förflyttades till Abo. På det att detta Riksmöte skulle blifva "ömkligt alltigenom," fick det sina panegyrister — i Ryssland! "Det är verkligen ' fägnesamt och hedrande för Kationen,'" — heter det i ett bref från Helsingfors, den 9 Juni 1812, infördt i 9:de delen af

Adlersparres Historiska Handlingar — ”att öfvcrläggningarnc vid Riksdagen i Örebro ske med ”så mycken enighet och patriotism/’ Det enda glädjande härvid för Svenska sinnet var att böra ”återklan-gen” från främmande land af egna känslor och tänkesätt för den Store Prins, som Sverige nu med stolthet fick kalla sin. ”Ryska Generalen Fock” — yttrar samma korrespondent från Helsingfors den 14 Juli — ”som sett honom i Örebro, upphör icke att med värma sjunga hans beröm.” - - ”Jag, som lemnat Sve-”rige med ett ganska högt begrepp om hans franchise ”och redlighet” (heter det i brefvet den 8 September)- - - ”försvarade alltid den sats, att man kunde tryggt ”lita på honom, som på fastheten afPic de Tene-”riffa”*). Den Ryska brefskrifvaren firade vår stora Svenska årsdag med några rätt interessanta omdömen. ”Här har gått många från Stockholm kommande rykten”

— så lyder det från Helsingfors under den 21 Augusti — ”etn Sveriges fiendtliga afsigter emot Ryssland; men ”dessa dumheter skola af sig förfalla, genom det nu i ”Abo skeende mötet emellan Kejsaren och Kronprinsen. ”Hans Maj:t väntas stundligen hit, for att genast fort-”sätta ditresan. Rikskanslern Grefve RomanzofT for i ”går middagstiden härigenom, samt flera af Kejsarens ”svit. Det är en heder för den tystlåtenhet, hvarmed ”ärenderna nu hchandlas i Sverige, att resande, som ”förleden Söndag farit från Stockholm, icke hört der ”nämnas det minsta om Kronprinsens resa till Finland. ”Jag längtar att få höra, hvilka personer beledsaga H. ”K. H. Baron Wetterstedt är sjelfskrifven.” Samma fröjdbetygelse öfver den okunnighet, hvaruti Svenskarne höllos, i afseende på den lyckliga förtroligheten mellan

*) Det var icke förjäfves, som Löjtnanten Baron Morner, då han i Paris rådgjorde med Kapten Lapie om Svenska throuföljden, ”föreställde honom, att Sverige "fordrade det bästa, Frankrike ägde, då jag (Mörncr) "för honom nämnde Prins Ponte Corvo, Macdonald, "Beauharnois, ra. 11.”; och icke förjäfves, som Lapie, hvilken "med verkligt smickrande deltagande emottog "den nyhet, att Sverige hyste ett stort parti, som ön-"skade en Fransk hjclte till Kronprins, efter en stunds "tystnad svarade, att Prinsen af Ponte Corvo borde "blifva den, som utsågs till Svea Kronprins.” — Se Baron Mörncrs tryrckta berättelse om ursprunget till thronfuljarevalet i Örebro år i8io.den nye värden i Finland och den höge gäst, som, under andra förhållanden, der kunnat Sjelf utöfva värdskap, uttalar sig i följande strof ur brefvet den 8 September : - Af det sista finner jag, att Kronprinsens

”öfverresa till Finland var en surprise för Svenska All-”mänbeten, eluiru den här var förut händ. Denna ”omständighet bevisar, att man nu för tiden kan bevara ”hemligheter i Sverige.”

Hela verlden känner att man alla tider kunnat ”bevara hemligheter” i Ryssland. Att sådant ej skedde vid detta tillfälle "bevisar“* att man der haft sina skäl till utspridandet. Att deremot Svenskarne fördes med förbundna ögon till sin lycka, skedde troligen endast för att öka enthusiasmen af ofverraskningcn, då bindeln bortrycktes. De kunde i alla fall vara trygga. Vid detta vigtiga, sällsynta tillfälle ägde Thronföljaren närmast vid sin sida en Man, som med eldsdrag målat styggelsen af det samhällsskick, då Sverige, ”skakadt ”af inhemska partiers strid, kränkt af utländskt in— "flytande, ulan allmän ära i krigets tider och utan ”varaktigt lugn under fredens, väl kunde väcka och ut-”bilda talangen, men ej alltid förädla hjertat hos dem,

’ som då voro kallade att handla och verka *), under ”en tidpunkt, dä sä mänga Öfvertygelser köptes”**). Denne Man visste naturligtvis att till dess sanna värde uppskatta förmånerna af det bättre samhällsskick, der

*) Tal vid Friherre Ehrenheims jordfästning, dä dess Frihcrrliga sköldemärke krossades den 16 Oktober 1828, af Gustaf af Wettcrstedt.

**) Personalicr vid Riksmarskalken von Essens jordfästning den 8 Augusti”Konungen äger att allena styra Riket”, och då således intet annat än rikets väl någonsin kan komma under skärskådan vid öfverläggningarne om statens angelägenheter, vare sig uti inre förhållanden eller den yttre politiken. Under sådana omständigheter kan man med godt samvete emottaga de håfvor, lyckan och ädelmodet erbjuda. Vi erinra oss härvid berättelsen, huru-ledes sista Tyska fälttåget medförde i gratificationer från domänerna i Pomern, som Sverige afträdde: åt StatsMinistern för Utrikes Arcnderna Engeström 120,000 riksdaler banko samt åt Hofkanslern Wetterstedt, Statssekreteraren Wirsen och våra Generaler hvardera 40,000 riksdaler samma mynt. ”Medicinen” — skref Kellgren — ”ar nyttig för Läkare, om ej för andra.” Men att Sverige icke blef lottlöst på sina framgångar i dessa

bardalekar bar GeneralAdjutanten för Arméen Brahe ovedersägligen bevisat, då han i sitt afskedstal till Konungen, å Arméens B'ullmäktiges vägnar, hvilkas Ordförande Brahe då var, yttrade den 19 Maj 1833:

”Under Eders Kongl. Maj:ts Eget befäl har i kri-”get för Europas frihet Svenska Arméen deltagit, då ”hon fördes från seger till seger, och återvände, efter ”ärorikt slutadt verk, till fosterjorden, niedf'6rande ”Joreningen med Norriged’

Hvad Sveriges statsmän och krigare medförde är nyss antydt; men hvad som medfördes till Svenska StatsVerkct hoppade Herr GeneralAdjutanten alldeles förbi i sitt tal, som eljest afhandlar åtskilliga ämnen.

Kronprinsens emottagande i Abo af Kejsaren svarade mot vigten af ändamålet, mot Sjelfherrskarens kritiska belägenhet, mot den hemliga fruktan och resignation, hvarmed han äkyndade till mötet, alt der, somhan i sin vånda trodde, nödgas afstå frukterna af ett helt fälttågs framgångar. Folkmassorna, som strömmat till från alla hörn af Finland, för att se den Svenske Thronföljaren, voro så stora, och deras hänryckning öfver den Store Mannens närvaro så stegrad, att det blott fordrats att Han visat sig och sagt dem några uppmuntrande ord, för att verkliggöra Alexanders farhåga, till och med på ett sätt, som betagit denne hedern af den uppoffring, hvartill han i värsta fall sjelf var beredd. Sedan Carl V besökte Frans I, efter alla de missöden, som den sednare genom den förre undergått, har ingen Furste befunnit sig uti en så sällsam och vådlig ställning, som alla Ryssars Kejsare då han nu sammanträffade med Sveriges Kronprins. För att icke öka förödmjukelsen af Kejsarens position, genom offentligt emottagande af den hyllning, som Helbrödrafolket så enhälligt, så frivilligt, så eftertryckligt ville egna arfvingen af den thron, från hvars höjd så mangen, deras och moderlandets gemensamma Konungaätt, sekel efter sekel nedstigit, än att böja sin storhet under förgängelsens eviga lag, än att bota för ett van-vårdadt Regentkall, undvek Hans Kongl. Höghet, med sorgfältig grannlagenhet, att elektrisera åskådarne genom sin åsyn. Man anmärkte, att han med flit drog sig undan deras blickar, ja till och med då han åkte, höll sig djupt förborgad i vagnen. Artigheten å Ryska sidan drefs till en exempellös ytterlighet. Rysslands Rikskansler Grefve Romanzoff uppsteg ur soffan, för att erbjuda en Svensk tjensteman i kabinettet plats; och då Wetterstedt lastade Rikskanslerns uppmärksamhet på att personen i fråga blott vore ett underordnadt Hofkanslerns biträde, samt att flera Ryska högre em-betsmän och Generaler, i brist af plats, voro stående i rummet, svarade Romanzoff ”att Ryssarne vid detta ”tillfälle voro värdar, och att deras skyldighet således ”vore, att visa alla sina aktningsvärda gäster, Svenskar-”nc, all upptänklig uppmäiksamhet.” Kronprinsen hade knappt hunnit börja sin toilett efter resan i det för honom anordnade residens, innan Kejsaren till fots banade sig väg genom de nyfikna hoparne, som lägrat sig deromkring, och öfverraskade Hans Kongl. Höghet med ett besök. Sedan de höga personerna omfamnat hvarandra, slöto de sig på tu man hand inne i Kronprinsens kabinett. Dyrbara stunder! Väggar: till hvil-ka meddelanden J voren stumma vittnen! Det var nu Europas öde afgjordes: Europas — och Sveriges!

Medan Carl Johan och Alexander ställa århundradets horoskop, anländer General Armfclt helt andtruten till residenset och frågar med ifver efter Kronprinsen. Underrättad att Hans Kongl. Höghet just nu är inbegripen i ett samtal mellan fyra ögon med Kejsaren, gifver Armfelt fritt lopp åt sin förvåning och sin förtrytelse, att Alexanders besök förekommit hans egen uppvaktning. ”Jag kommer då till Sveriges olycka för sent!” — utbrister han, vridande sina händer — ”Om jag endast fatt företräde hos Prinsen tio minuter, ”innan Kejsaren råkade honom, så hade allt varit ”hjelpt.”

Dessa gåtlika uttryck tydas genom Armfelts nära kännedom af Ryska Sjelfherrskarens personlighet, belägenhet, hans farhågor och hans fasta beslut att söka skingra dem till hvad pris som helst,• men ock haps föresats, att ej låta ana sina yttersta begifvanden, innan alla försök misslyckats att köpa sin räddning mot bil-ligare vilkor, och hans bepröfvadc forsigtighel att gömma sitt spel, för den som skulle haft lust och fallenhet att se honom i korten. Liksom Drottning Fredrikas samtida och medläflarinna t fintligliet och behag, Drottning Louise af Preussen, vid emottagandet af en blomma ur Napoleons hand, yttrat: ”avec Magdebourgj Sire”, var Armfelt öfvertygad, att samma förmåner, som erhöllos, kunnat utverkas, och det väsendtli gaste på köpet, om nu oeftergifligeu yrkats: ' tillika med det eller det landskapet, Ers Maj.-1.” Hvilket hedersrum i häfderna och i ett återförenadt Brödrafolks tacksamma hjertan skulle ej den ansvarige underhandlaren, Grefve af Wetterstedt, tilldelats, om det haf, hvilket

nu skiljer tvänne riken, inlrädt i sin forra bestämmelse, att befordra kommunikationen mellan provinser af samma land!

Alexanders bekanta utrop, under det han med glädje slog sina bänder tillsammans, sedan underhandlingarna fatt sin bestämda rigtning, utmärker att Armfelt ej irrat sig uti sitt omdöme.

Ett ytterligare bevis, ”att man nu for tiden kan bevara hemligheter i Sverige” ligger deruti, att Allmänheten , oss veterligen, aldrig blifvit underrättad om beskaffenheten af de förmåner, hvilka Ryssland beviljade vårt kära fädernesland, genom fördraget i Abo. Förmodligen hafva Hemliga Konstitutions- och SlatsUt-skotten samt Riksens Ständers Revisorer efter den tiden ej underlåtit, att derom inhemta fullständig kännedom och tillse, att Statsverket kommit i fullt åtnjutande af dessa emolumenter. Att de ju varit ganska betydliga, sluta vi deraf: dels att då Ryssland 1812 befann sig i det trångmål, att för att hjelpa sig derutur det vant beredt på hvilket offer snart sagdt som helst,hade det varit en missförstådd och opolitisk ridderlighet af Svenska hofvet att icke hålla sig skadeslöst för hvad det Ryska så skändligen frånröfvat oss under det näst föregående kriget; dels, att vår Store Konung, då H. K. H. Kronprinsen fann sig föranlåten till det loyala, ehuru förut i Sverige sällsynta steg, att berömma Ryska Kejsarens ordhållighet, vid ett högtidligt tillfälle och i ett tal, förvaradt i en offentlig stiftelses annaler, och allmängjordt genom Svenska Regeringens officiella blad. Det var nämligen på Landtbruksakademiens högtidsdag den 28 Januari 1815, som Hans Kongl. Höghet yttrade: ”Här kallar tacksamheten mig, att offen t" ligen tolka dess språk emot Kejsar Alexander. Al-”drig ägde Sverige en trognare bundsförvandt, ej heller ”någon som noggrannare uppfyllt ingångna förbindelser. ”Sanningen skingrar seklernas mörker; men det är mig ”ljuft att förekomma framtidens dom, genom vänskapens ”och rättvisans.”

Måhända irra vi oss ej allt för mycket, om vi uti betydhgheten af de förmåner, som Sverige under denna period erhållit från Ryssland, ana en hland de ädla drifljedrame till en framställning i den Svenska Hufvudstaden, så olik de sanningsvidriga, förfördelande drag, med hvilka den gamla, för sina grofva misstag straffade regimen tecknat grannrikets Monark, då han under det näst föregående kriget öfverraskade, be-mäktigade sig och behöll den oersättliga provins, som låg honom närmast.

Vid ett sednare tillfälle har Högstdensamme tillrättavisat den villfarelse, som tv värr! var nära att temligen allmänt slå rötter i opinionen hos alla klasser af svenska medborgare, den nemligen: alt en mindrestals oafhängighct bade ett kraftigt, värn i sitt outsläckliga nationalhat mot den mäktigare grannen. ”Hatets känsla” — yttrar Konungen, i Sitt nådiga svar till Arméens Fullmäktige, vid deras afskedsuppvaktning den 19 Maj 1833 — ”är oförenlig med en sund politik. ”Den, som väcker split folkslagen emellan, uppreser ”sig emot Försynen.”

Svenska Minerva, hvars ansvarige utgifvare i General Suchtelens lifstid lät vinerna i Ryska Minister-hotelet sig väl bekomma, likasom efter hans död i Norrske StatsMinistem Lövenskjolds, hade ej förrr hlif-vit varse högstberörde strof i det nådiga svaret, än hon sökte vända den sitt dåvarande patronat till godo. ”Det vill deraf synas” — yttrade hon triumferande den 22 Maj 1533 —” som skulle den unga propagandismen i Sverige (det vill med andra ord säga: de ryska antipatierna) "”icke bafva mycket att hoppas för den rigt-”ning, som den på flerahanda sätt sökt gifva åt opinio-”nen i politiska ämnen.”

I ett ännu mera förklaradt ljus strålar denna svenska granlagenhet att undanrödja allt hvad som på äfven det affägsnaste sätt kunde ljuda oangenämt i våra älskade Ryska grannars öron, uti följande tilldragelse. General Döbelns anmärkningar vid Amiral Cronstedts uppgifter, rörande Sveaborgs öfvergång, trycktes hos Notarien Delén. I Döbelns skrift förekommer sidan 14 denn» strof: ”Således kan man billigt förmoda, alt om Herr *’General van Suchtelens insinuerande konventiona-”och kapitulationsprincip icke hade blifvit åt lystnad^ ”hade väl kunnat hända, att Ryska härförame, son* .”icke hehöfva hushålla med menniskolif, vågat med nå-

”gra”gra tusen man ett företag mot fästningens halfva om-,Jkrets, som i vissa afseenden, liknat ett bestormande, ”änskönt det skolat ske frän sedda och aflägsna punkter, och varda åtföljdt af en eskalade, hvarvid Ryska kolonnerna säkerligen totalt blifvit ekraserade af den flan-”kerande, nästan horizontelt raserande eld, hvarmed de ”detacherade fästningsverken protegera, på fördelaktiga-”ste sätt, hvarandra och det hela*”

Knapt hade denna ströskrift hunnit lenina pressen, innan KansliRadet Wallmark aflät följande biljet till Boktryckaren:

” S. T. Jag tror mig känna från ganska god ”handj att författaren till anmärkningarna öfver Ami-”ral Cronstedts skrift skulle göra väl, om han pag. 14, wi stället för att nämna General Suchtelen, viUe sätta: J’den fiendtliga Generalen. Jag har trott mig böra ”meddela Herr Notarien denna underrättelse. Med högaktning har jag äran vara

Herr Notariens

ödmjuke tjenare,

P. A. Wallmark.’’

den 1 April 1811.

Detta Aprilskämt gjorde på General Döbeln ej det ringaste intryck. Oaktadt han visste, att Walimark den tiden var anställd för att lemna H. K. H. dåvarande Kronprinsen undervisning i svenska språket, och således på sätt och \is kunde betraktas såsom en man af inflytande, och hans "ganska goda hand" kräfva något mer afseende än eljest; tecknade Döbeln egenhändigt å biljetten, af hvilken boktryckaren gaf honom del:

10”Herr Delen har cominunicerat mig anmärkningen; ”och som jag sjelf, sedan trycket utkom, talt med Ge-”neral Suchtelen, som vid ingen händelse hade dervid ”att påminna, lärer ingen ändring behöfvas. Stockholm ”den 2 April 1811.

GeneralMajor von Döbeln.”

I händelse det anno 1836 skulle hunnit falla ur minnet, att år 1834, under det Grefve Wetterstedt stod i spetsen för utrikes ärenderna blef ett utomordentligt sändebud skickadt till Petersburg att lyckönska vid äre-stodens aftäckande åt eröfraren af Finland; så har lyckligtvis Sveriges StatsTiduing, hvars Redaktion förmodas hafva den äran, att i StatsRådet Grefve Lagerbjelke vörda sin Direclor Illustris, dragit försorg i N:r 200 den 30 Augusti 1836, att från ”en fest vid Peterhof” det vackra genljudet af de kanonskott, med hvilka Ryssland, ”der ingenting förlorar sig och ingenting glömmes,” firar årsdagen af slaget vid Pultava,

måtte angenämt kittla våra svenska öron!..............

Sjelfva det officiella språkets kärfhet böjer sig smidigt i det officiella bladets stolta spalter, när det har att förtälja om vår östra grannes utskickade. Fredagen den 9 September 1836 (N:r 209) berättade StatsTidningen, att till den middag, Konungen gaf föregående dagen på lustslottet Rosendahl voro, bland andre, ”brfallle' Markisen och Markisinnan Londonderry. Dagen derpå gaf StatsTidningcn (210) vid handen, att Kongl. Maj:t till en större middag på Kongl. slottet härstädes ”låtit inbjuda’ Kejserlige Ryske Envoyén Grefve Potocki.

Summa gradationer i uttryck förefinnas i afseende på SlatsTidningens bulletiner om samme personers fö-reträden och undfägnade hos H. M. Drottningen samt DD. KK. HH. KronFrinsen och Kronprinsessan.

Till taflans fullständighet hörer, att SverigesStatstid-ning N:o 216 den 17 September 1836 bland ”Inrikes underrättelser” meddelar den för vara landsmän sannolikt angenäma tidningen, att pä Ryska lastkorvetten A-msrika blifvit till Petersburg affurdt framlidne General Suchtelens af Kejsaren i Ryssland inköpte, vackra och dyrbara bibliothek, samlingar, m. m., "”som be-”mälte Herr Grefve dels med sig hitfört, dels under ”sitt långvariga vistande härslådes betydligen rik-”tat och ypperligen ordnat.”

StatsTidningens Redaktion är emedlertid ej den enda, som för Mecenaten glömt fienden och landsmanskapet. Yid värman af General Suchtelens frikostiga hägn tinade någon gång sjelfve vetenskapsmannens iskalla sräfhet. Af ”försök till en nomenklatur för Nordiska fornlemningar” (Stockholm 1815.) trycktes dedikationen på ett exemplar till Ryska Ministern, fastän den bfriga upplagan är i underdånighet tillegnad Svenske Thronföljarcn, H. K. H. nu varande KronPrinsen. De höra läsas bredvid hvarandra dessa begge dedikationer, för att inhemta huru, kosmopolitiskt fördomsfri, författaren delat sin hyllning’ mellan det högsta i sitt hemland och det utmark ta i grannstaten. På upplagan, beräknad att ses af svenska allmänheten, heter det nemligen:

7 Till H. K. H. Joseph Frans Oscar, Sveriges ”och Norriges Ar ('Prins, Hertig af Södermanland : Högr ”boroe Furste! Ofvertygad att anblicken af de minnesvårdar, som resa sig på Skandinaviens höjder, kraf-7,tigt förmår underhålla fosterlandskänslan, har jag i”flera år samlat och till någon del sökt bidraga till ”upplysningar, rörande Nordiska fornlemningar. Hvad jag ”tillförene gjort af egen böjelse, sker nu derjemte på ”Kongl. Maj:ts allernådigste befallning, och det är Carl "XIII:s anboraa kärlek för vetenskaperna, som fortsät-’’ter den afbrutna bana, hvilken Carl XI med så myc-”ket nit hägnat. Då en underdånig åtlydnad föranledt "närvarande arbete, har den vigtiga synpunkt, från hvil-”ken jag trott, att dessa vittnen af fornålderns bragder "böra skärskådas, ingifvit mig djerfheten, att såsom ”deras tolk, nalkas arftagaren till Skandinaviens kronor, "hvars i norden uråldriga namn (Oskar eller Ossur), ”ristadt med mosstäckta runor, ännu kan uppvisas på ”flera af Sveriges snart tusenåriga stenvårdar. — Men ”skönare igenkännes Dess, tiden lika trottsande drag, ”tecknade i svenska hjertan, välsignande arfvet af en ”stor Hjeltes vishet och ädelmod: — och redan inför-”lifvad uti Svears språk och häfder, täckes E. K. H, ”tillgifva Göthers söner, vane att glädas af Furstars ”dygder, hvarje utbrytande känsla af underdånig till— ”gifvenhet, och anse den såsom oskiljaktig från deras ”kärlek till fosterjorden. Lycklig af denna öfvertygel-”se, vågar jag med OSCARS lysande namn gifva ett ”saknadt anseende åt dessa blad, och underdånigst ut-”bedja mig E. K. Höghets nåd, såsom högsta priset åt Författaren.”

Den tryckta dedikationen på exemplaret, beräk-aadt för Ryska Ministern och för dem, som besökte hans ”vackra och dyrbara bibliothek,” lyder åter så här :

”Till Herr JOH. PET. van SUCHTELEN, Ge-”neral en Chef, Medlem af Kejserliga Ryska StatsRådet ”Riddaren af Kongl. Sarafimer-Orden, Riddare af S:t”Alexander Newskys, af S:t Wlademirs och S:t Anna ”Ordens första klass, samt Kommendör af S:t Johan-”nis a(Jerusalem-Orden. För att begagna tillfallet til] 'något uttryck af djup vördnad for en af Grannriket» ”utmärktaste Mecenater, hvilken var redan prydd med 'mödornas och den lärda ryktbarhetens lagrar, då han ”uppträdde att shörda de högsta af ärans — och ”hviken, införlifvad i Svears språk och Göthers häfder, ”högaktar deras minnesmärken; vägar jag full af hopp ’ um det milda öfverseendet, utbedja mig ett litet rum — "uti Eders Excellens rika samlingar åt dessa blad — ”och uti Eders Excellences minne åt Författaren.”

Man kan ej neka, att våra svenska fornlemningars häfdatecknare, Professor Sjöborg, lemnat sin ”utbrytande känsla” lösa tyglar, då han lofsjunger de ”ärans lagrar,” hvilka den ryske Generalen skördat — vid Sveaborg.

Hvarje traktat har sina hemliga artiklar. Troligen var sådant äfven förhållandet med fördraget i Åbo. Odet, som drager så många streckar öfver beräkningar', vare sig hemliga eller uppenbara, var nära att vid detta tillfälle gifva öfverenskommelserna under begge dessa kategorier till rof ät den ovarsamma nygirigheten. Conceptet till traktaten skall nämhgen blifvit qvarglömdt i de rum uti Abo, hvilka Wetterstedt bebott *), och

*) Detta var cj första gängen, som dokumenter af yttersta vigt fallit eller kunnat falla i oblida händer. Dä Grcfve Robert Rosen reste som kurir till Paris med underrättelse om thronföljarevalet 1810, hände sig att han, ovan vid strapager, på en post-station i Holsteinförst blifvit hittadt, sedan Kronprinsen med sin suite återvändt till Sverige. Detta concept blef nu genast behörigen återsändt till HofKanslern, men det påstås, att samlare skolat funnit dokumentet allt för intressant att afstä från frestelsen att förse sig med nödiga afskrifter. Läsaren inser utan tvifvel, att om än vi vore ägare af detta fynd, skulle omständigheterna svårligen medgifva dess offentliga begagnande ännu. Men så vidt underhandlingarne i Abo angingo den allmänna Europeiska politiken, hafva de redan utgjort ämne för forskares betraktelser i andra länder, och det torde således vara tillåtet, att dervid fästa uppmärksamheten.

Sålunda anför Robert Wilson, iden förut åberopade afhandlingen om Ryssland, att Alexander, med den oförrätt för ögonen och samvetet, hvilken han mot sin vilja tillskyndat sina anförvandter, Sveriges fordna Regentslägt, yttrat till Kronprinsen : ”Om Napoleon dukar under ”i anfallet mot sitt rike, och om Franska thronen bhr ”vakant, genom följderna af hans nederlag, vet jag in— ”gen lämpligare kandidat till hans efterträdare, än ni ”sjelf.” Wilson tillägger, att dessa vigtiga ord, yttrade i Åbo, innesluta nyckeln till många af framtidens mysterier.

Samme författare, som ingenting vet, eller som åtminstone ej funnit mödan värdt att säga någonting, om de

förmåner man å Svenska sidan enskildt fick af Ryssland särskildtanför deremot, att Sverige från England årligen erhöll en million tvåhundra tusen Pund S/er-

qvarlemnade sin väsla med depecherna, hvilken lyckligtvis af posthållaren sjclfblef tillvaratagen och Grel-yen efterskickad.hng * **)) och att Alexander nödgades afstå från sin plan att anställa en hög Härförare i Frankrike, i anseende till Nationens obenägenhet och dess statsmäns böjelse för en Konstitutionell Monarki, med Ludvig i spetsen

*) Om man antager, att dessa snbsidic-medel från England utgått de tre krigsåren 181a, i8i3, och i8i4> uppstår en summa af tre millioner sex hundra tusen Pund Sterling. Om inan vidare antager, att medelkursen dessa tre år varit 6 R:dr 3a Sch llanko, pr Pund Ster ling, för man ett belopp af Tjugofyra millioner Riksd. Svenskt Banko, hvilka sannolikt forslagit till krigsomkostnaderna. Alla fordelarne från Ryssland torde således kunna anses såsom ren vinst för Svenska kronan. Det är möjligt att dessa beräkningar i en eller annan omständighet äro irriga, och vi skola med tacksamhet emottaga en tillrättavisning, livarigcnora detta hittills outredda, men visserligen icke för råra landsmän likgiltiga ämne, varder framställdt i sitt behöriga ljus.

**) Vid en Fransk Frimurareloges högtidliga sammankomst, bevistad af alla Trosbekännelser, och der ViccAmiral Allemand förde ordet, afsjöngos verser, bland hvilka man i synnerhet anmärkte följande tvenne:

Quand d'illustres Princes Francais Frraientj bannis sans espérance,

Fentendais dire aussi: ”janiais nlls ne regneront sur la France.“

Leur absence Jul longue; .... mais Nc faut janiais dire janiais/

Eavenir ni"est il révélc?

\ J'entends une voix i/ui s'ecrie;

„JNotij janiais le pauvre Exilé "Ne reviendra dans sa patrit.“

Cela pourrait bien étres .... mais Ne faut janiais dire janiais/Med denne Engelsmans uppgifter rörande beräk-ningarne öfver successionen efter Napoleon, stämma Fransosen Boumennes tillsammans, och äga en ökad trovärdighet deraf, att han, som oaktadt Bonapartister-nes foga bevisande skrän i deras: Bourrienne et ses

erreurs’Jj ar den fullständigaste och noggrannaste antecknaren af Napoleons öden, slätt i nära förhållande till H. M. Sveriges nu regerande Konung, sora i ett smickrande egenhändigt handbref skickat honom Nordstjerneorden redan för flera år sedan, fastän han aldrig i Svenska kalendern blifvit upptagen bland Rid-darae *}. Bourrienne förtäljer, all Svenska Kronprin-

Hela vcrlden känner och bor känna det nådiga hägn, H. M. Konungen skänker författare af historiska verk. Man har i Oflicicila Bladet läst det smickrande Hand-brefvet till Professor Gcycr; man bar bort berättas, att Hans Maj:t låtit försäkra Herr Stritinholm om Sin höga bevågenhet, med löfte ora understöd af staten,, derest han derom i vederbörlig ordning anmälte »ig; det sades, att då vissa förhållanden skola blifvit framställde uti en obehörig dager i Montgailiards bekanta oeuvre posthume: ”Histoire de la Revolution franfaise”, Haus Maj:t, af ädel vårdnad om den historiska sanningen, skall låtit af egna medel tillställa förläggarne 10, ia ä iG,ooo Francs, mot förbindelse å deras sida, att i de origtiga uppgifterna åstadkomma nödiga rättelser innan verket blef tillgängligt i bokhandeln; och man vet ändtligen, alt Professor Izarn flere år besökte Sverige, utrustad med det höga och vigtiga uppdraget, att ät eftci-verlden bevara minnet af vår Store Konungs bragdrika lef-nadslopp. Med ledsnad erfar man, att mcllaukoinman-de hinder skola afbrutit detta interessanta arbete; men man lcfver i hoppet, att finna förlusten någor-seos resa till Frankrike, efter Napoleons fall, afsåg Franska thronföljden, men att då folket der blifvit föga benäget för en sådan plan, skyndade Hans Kongl. Höghet att för evigt lemna detta otacksamma land. Detta är, i största korthet, väl icke musten, men skelettet af 8 kapitlet i 10 delen af Al dmoires de M.r de Bourrienne, Ministre d'état, sur Napo-léorij le Directoire, le Consulat, f Empire el^la Restauration (Paris 1829): ett kapitel, som på det hela taget, är af ett ganska betänkligt innehall. Det åberopade nådiga handbrefvet deremot lyder i öf-versältning sålunda:

”Herr StatsRåd de Bourrienne! Konungen min her’ re (mon souverain) har till mitt fria användande ”öfverlemnat några ordenskors af Nordstjernan, och jag ”anser mig icke kunna göra ett värdigare bruk af det ”berättigande, hvarmed Hans Maj:t täckts hedra mig, ”än då jag utnämner Er till Riddare af denna Orden. ”Jag lyckönskar mig att kunna på detta sätt göra rätt-”visa åt Er förtjenst och att hafva ett tillfälle att gifva ”Er detta vedermäle af min enskilda högaktning. Hvar-”med jag befaller Er, Herr StatsRåd de Bourrienne, i ”Guds allsmäktiga beskydd och forblifver Eder affek-”tionerade

CARL JOHAN."

lunda ersatt, genom det nyligen utkomna 5:te bandet af ”E nc y c 1 o p cd ie des Gens du monde" hok-Jtafvcn B artikeln: ”BeaifADOTTS, par M. Izarn", hvarom det i ett Pariserblad den a Juli 1834 heter: ”Cetarticlc, rempli d'explicatio ns importantes et inedites, a été rédigé sur des Communications d’un haut in ter dt.”Denne Bourrienne yttrar på ett ställe i det åberopade kapitlet: "Pendant que Bernadotte resta d Paris (1814), je le vis tous les jours. 11 ne me d i s s i mu la que faiblement l'espoir qu'il avoit concu de gouverner la France^ et facquis, dans les nombreuses conversa-tions riue nos occupations respeetives noiis per mirent d’avoir ensemble, la convic tio n ile ce que j’avais toufours pense, sans qu'il me lait dit formellement, qu'il avait des vues sur la succession de Napoléon/' och på ett annat ställe: ”Le Princc Royal de Sucde ne me cacha pas non plus, qu'il était venu ii Paris pour sonder te t er ra in , ma is que des le premier moment, d 1’accueil froid qu'il avait recu de ses andens frcres eTarmes, il avait vu qu'il n’y avait rien d faire pour lui, quand meine il riy aurait pas eu de parti pris.”

”JYon sans cause” utverkade Regeringen de ultramarinska besittningarnas afskiljande från Statsverket och ställande under den förras omedelbara förvaltning, med rättighet för Styrelsen, snarare än pligt, att tid efter annan lemna Ständerna ad notiliam ett slags redovisning för intradernas belopp. På detta sätt slapp Svenska Statsverket allt krångel, allt onödigt besvär med Guadeloupe, hvilket blef och åter upphörde att vara Svenskt, med samma lätthet, som taflorna förändras i eu laterua magica. Afveu Barthelemy lemnade den tid förenämnde beslut vidtogs en rätt ansenlig behållning i härda piastiar. Flera och olikartade bevis: skulle härpå kunna anföras; dock synes oss göra till—fyllest att åberopa, det åtskilliga pensioner och gratifikationer utgått af denna fond, livilka hvarkcn belastat, eller ens varit kända af Svenska Statsverket; t. ex. den extra tillökningen före sista löneförhöjningen i samtlige Statsrådets ledamöters löner, hvilken nu mera lärer upphört: en tillökning, utöfver Riksens Ständers anslag och vetskap, som endast framlidne JustiticStats-ministern Gyllenborg enständigt vägrade att någonsin emottaga, oaktadt han, med jemnförelsevis inskränkta tillgångar, förde ett lefnadssätt, som anstod hans höga samliällsplats. Netto provenuen (som det heter i handelsstil) af St. Barthelemy i sednare tider känna vi naturligtvis icke; men förmoda, att denna fond, ställd under samma auspicier som kabinettskassan, delar dennas flor. Vi hänvisa i detta afseende läsaren till de redogörelser, som stundom lemnas. Ofver metoden att uppgöra dem tilltro vi oss icke att uttala något omdöme. Metoderna kunna vara af olika slag, och den synes oss bäst svara mot ändamålet, som visar det resultat man önskar.

Statsministern för utrikes ärendema af Wetterstedt har mycken förtjenst af den höjd, hvartill jerngjuteri-tillverkningen vid Finspong, honom tillhörigt, i sednare tider hlifvit drifven. Icke nog att man länge i våra krambodar haft lyxfabrikater af tuckjern frän detta bruk, täflande med det vackraste man hittills af sådant slag sett från utländningen, och som blott be-höfver säljas till ett någorlunda billigt pris, för att befria vår handelsväg från denna tyngd af främlingens slöjdflit. Industriforeningens exposition 1834 lemnade talande bevis på hvad Finspong härutinnan kan åstadkomma, i aflidna Fru af Pontins vackra bröstbild ocki Byströms Bacchant, hvars retande, fulländade former äro helgjutna, i ordets hela bemärkelse. Af större vigt är dock den i stor scala drifna gjutningen af kanoner, hvaraf beställningar årligen, för ganska betydliga summor, göras utrikes ifrån: beställningar, hvilka man bör hoppas ej komma att minskas, så länge Gref-ve Wetterstedt bekläder sin *).

*) Vi erinra oss följande anekdot om ett annat bland våra kanongjutericr, eller Åkers bruk. Någon del deraf ägdes de sista decennierna i förra århundradet af Commcrcerådet WabrendorfT, på hvars kontor Spaniens dåvarande Minister i Stockholm hade sina affärer. Denne, Herr de Coral, som här lefdc på den yppiga fot, hvilken fordom hörde till goda tonen hos eorps diplomatique, lät, å den åt honom upplåtna plats på Djurgården, till sitt

sommarnöje uppbygga Manilla, på samma sätt, som Listonhill uppfördes och uppkallades af Engelska Ministern Liston. Under byggnadens fortgång vid Manilla började penningar tryta till arbetsfolkets aflöning, sedan Coral så starkt tillitat sina tillgångar och sin kredit, att dessa ej vidare gåfvo några utvägar till arbetets fortsättande. Nu vände Coral sig till WahrendorlT, med begäran att han, mot hyj,othck af Ministerns pretiosa och silfver, ville försträcka honom den summa, som han för besagde ändamål oundgängligen hade af nöden. WahrcndorfT besvarade denna framställning med ett motförslag, på hvilket Coral med glädje gick in, det nämligen: att från Sjianicn förskaffa Wahren-dorfT beställningar af kanoner, till ett visst skeppund-tal och ett visst pris. Det skedde med sä mycket större lätthet, som Coral var bcslägtad med den person i Spanska Kabinettet, af hvilken saken berodde. En stor myckenhet Spanska artillcripiccer blcfvo kasserade; de nya beställdes hos WahrendorlT; Coral fickBland de dolda orsakerna till spänningen i sed-nare tider mellan Grefve af Wetterstedt och Friherre Anckarsvärd såsom offentlige män, har mången anat, att det kommit till Anckarsvärds kunskap, huruledes misslyckandet af underhandlingarna mellan honom och hofvet vid 1823 års Riksdag, genom Riksståthållaren Sandels, hvilka hade till föremål, att skaffa Anckarsvärd en utrikes Beskickning, egentligen härrörde från Wetterstedt, som, föga tjenlig sjelf der ihärdighet och kraft erfordras, vare sig uti framdrifvandet eller motståndet, vid delta tillfälle sköt Statsministern von Engeström för sig. Genom dennes invändningar gick den i perspektif framställda och efterlängtade Beskickningen om intet, på samma sätt som förhoppningen, nära sitt uppfyllande, kort efter Anckarsvärds bekanta ofall under 1813 års fälttåg, att då åter varda tagen till nåder igen och anställd i aktif krigstjenst, förföll genom Ofverståthållaren Mörners nitiska motarbetande. I Ryssland, der Svenska ärenderna i sednare tider vunnit en så smickrande uppmärksamhet, kände man redan och glädde sig åt Anckarsvärds rehabilitation, hvarom ett bref i 9:de delen af Grefve Adlersparres Historiska Handlingar vittnar.

Åsidosatt Skeppshandelns moraliska fysionomi, delar sig detta olyckbgt ryktbara företag, som varit i sin uppränning oskyldigt och statsnyttigt, och som äfven kunnat blifva det i sina följder, om det bedrifvits klokt

behålla sina dyrbarheter; byggnaden vid Manilla vardt fullbordad; och Wahrcndorff utlöste sina mcdititeres-senter ur Åkers bruk, som sedermera förblifvit uteslutande i Wahrendorfiska slägteu.och ärligt; delar sig — säga vi — i den financiella och den politiska sidan. Den förra har, till vederböran-des lycka och Svenska namnets heder, ännu ej blif-vit genomträngd, knappt vidrörd, och det är icke i denna skrift vi ämna sysslosätta läsaren med ett ämne, hvartill de nödiga autentika handlingarna finnas i ett främmande land. De finnas likväl, och i offentligt förvar, ehuru de der röra enskilde personers redovisning. Förr eller sednare varder slöjan sannolikt lyftad. För sakens skull sker det aldrig för sent; för personligheternas, som äro deruti invecklade, alltid för bittida. I frågans politiska del var det Statsministerns för utrikes ärenderna pligt alt gifva rigtning åt besluten; och det gör Grefve Wetterstedts statsmanna-blick föga heder, alt, tvärtemot traktaters lydelse och Europas kända politiska system, bestyckade och bemannade krigsskepp blifvit afyttrade till en krigförande Makt, hvars erkännande såsom sjelfständig stat till och med utgjorde elt bland postulatema, hvarom tvistades. Den rättvisa måste emedlertid göras Wet— terstedt, att det ofTentliga försvar af åtgärden, hvilket han hvarken försökt eller kunnat åstadkomma, likväl enskilt, under tvisten med främmande Makters Sändebud, blifvit fördt med all den styrka och värdighet, som de förtviflade omständigheterna medgåfvo. Under det således, att vår Store Konung, å cua sidan, i Statsrådet erbjöd Sina Rådgifvare, att med svärdsegg upprätthålla sin kronas förnärmade anseende, och först efter deras enträgna begäran afsfod från denna föresats, hvarvid, till ett tecken af sitt höga bifall till deras framställning, Hans Maj:t täcktes under fortgående konselj omfamna dem samdige; betalade å andra sidan GrefveWelterstedt vederbörande diplomater med samma’mynt, som det hvilket de gåfvo honom. H. M. Konungen följaktig till Christiania, dit ett visst hofs sändebud farit efter, för att göra remoustrationer mot Skepps-handeln, svarade Welterstedt en diplomat, hvilken drog upp ur sin ficka ett memorandum, som lian började med hög röst läsa upp för Statsministern: ”Stoppa hos ’’er papperet igen, Herr B—o; och säg muntligen hvad ”ni har att andraga; ty jag vet, att ui har ganska godt ”minue.”

Utgången af denna olyckligt minnesvärda angelägenhet känner hela verlden, äfvensom den sällsamma misskrifmngcn på namn af de försålda fartygen, uti den Ständernas expedition, der undersökning och ersättning yrkades: en misskrifning, åberopad som mo-tif, att låta hela frågan förfalla.

I Skeppshaudcln hade Grefve Welterstedt blott sin anpart af ansvarigheten, den konstitutionella så väl som den moraliska: äran af fredstraktaten i Kiel tillhör honom ensam. I Kiel blefvo Norrige, dess invånare och herrligheter aflrädda till Sverige, på sarnma sätt, som vid en egendomshandel fastigheten öfvcrlem-nas med inventarier och hoskap: och dermed fumro och kunde Norrmännen ej finna sig belåtne. I Moss sattes kronan på föreningen, genom politiska förskans-ningar, uppresta mellan begge folken, fullt ut lika af-söudrandc, som de materiella hvilka nu borde nedbrytas: och dermed voro och kunde Svenskarne ej vara belåtne. Tiden mellan fördraget i Abo och konventionen i Moss öfverskred obetydligt tvänue år; men omständigheterna hade föiändrats för sekler. Förhoppningarnas skaldespråk uttrångdes af den bistra verklig-hetens kärfva prosa: i öster hade vi ingenting återfått, i vester ingenting blifvit ersatt, och den sista qvarlef-van af besittningar i söder var borta. Otvifvclaktigt har nationalförsvaret vunnit, genom tryggheten för anfall från vestra gränsen; men Wanäs faslningsbyg'g-nad ger någon anledning att förmoda närvaron af den lofvärda statsmannaforsigtighet, som ej vågar lita hvar-ken på fullständigheten eller evigheten af en sådan trygghet; och när man hör det visserligen ej öfverdrif-na ropet om hehof af Stockholms befästning och anspelningarna på jettespöket vid Bodmarsund, så skulle mången mindre skarpsinnig, missledd af ordspråket huruledes det är bättre att hafva en fågel i handen än tio i skogen, lätt kunna falla på den dåraktiga tankan, att Sveriges interesse blifvit bättre afsedt, om ”de Svenske underhandlarne” föredragit till och med endast Alands lumpna arkipelag, heldre än perspektivet af det vidsträckta Konungariket Korrige, särdeles om man antager, hvad här blott är vordet hypotetiskt yttradt, att det val som ”de Svenske underhandlarne” gjorde, ibragt Sverige behofvet af tvänne fästningsanläggnin-gar, utan att tillskynda Statsverket en enda Rubel eller en enda Rigsbanksdaler i byggnadshjelp. Ingenting ställer likväl i en klarare dager huru de Svenske underhandlarne efter 1809 skött sina värf och rikets interessen, än den omständigheten, att Grefve Wetter-stedt, som införlifvat sitt namn med de begge fördragen i Kiel och Moss, genom det förra iklädde sitt land skyldigheten att erlägga vissa millioner af Dannemarks skuld, med hvilket Korrige varit förenadt; men uti det sednare underlät att föreskrifva, det Korrige skulle sjelft betala denna skuld. Om icke således Norr-männens billighetskänsla kommit Svenska Regeringen till undsättning, så bade Sverige i anseende till beskaffenheten af sina underhandlares omtanka, nödgats betala dessa millioner, medan dess underhandlare på ett annat håll glömde att förbehålla, det Ryssland skulle, när Finland till detsamma aftröddes, betala dess andel i den svenska riksskulden, hvilken således, emot all rimlighet och allt hvad som vid diplomatiska förhandlingar i dylika fall iakttages, föll Sverige ensamt till last.

Krigens lott för de öfvervunne är, att antingen helt och hållet slukas af segraren, eller att afträda någon mer eller mindre betydlig del af sitt ägovälde, eller ock att lösa sig från minskningen i område, genom motsvarande uppoffringar i penningar eller fördelar. Sällan eller aldrig är segraren nog obarmhertig, nog oförsynt, att begagna mer, än ett, högst tvänne af dessa alternativer. Denna regel bade Underhandlaren i Kiel sannolikt för ögonen, då han vid detta tillfälle endast afsåg besittningen af Norrige, lemnande ur sigte Orcsundska tullintraden och hänskjutande till särskildt uppgörande frågan om transito-afgiften för Svenska postens forslande genom Danska staterna. Svedan för Dannmark genom förlusten af Norrige var lika stor, om också vinsten för Sverige genom detta tillägg i dess konungatitel blef ingen. Danskarne förblefvo således husbönder i Sundet, och Svenska Statsverket fortfar att årligen betala stora summor för postens transporterande genom grannriket.

Af Sveriges underhandlingar med sin vestra granne i anledning af det sista tyska fättåget vet man nu mera att omtala blott fördragen i Kiel och Moss. All-mänheten tycks ej känna och Styrelsen ej vara angelägen att i minnet återkalla de förslag till fred och förbund, som året förut voro å bane. Dermed förhöll sig emedlertid sålunda. Den 31 Maj 1813 mot aftonen aflemnade en Engelsk sjöofficer, som på en kutter med parlementär flagg ankommit på Danska redden, ett bref till Ministeren i Köpenhamn från den vid Svenska Hofvet befullmäktigade Envoye'en Thornton och från Engelske Generalen Hope, samt ett annat från Svenske Hofkansleren Baron af Wetterstedt, begge daterade från Engelska örlogsskeppet ”Defiance”, till ankars i Kjöge-bugt, under Amiral Hopes befäl. Han anmälte tillika att Ryske Generalen Baron van Suchtelen befann sig ombord på samma skepp, för att deltaga i de underhandlingar, som förcslogos å Engelska sidan genom det första brefvet, och hvarlill ofvannämnde Envoye' och General förmälte sig vara befullmäktigade, likasom den Svenske Hofkansleren, att underhandla, i anseende

till den tvetydiga ställningen emellan Dannemark och Sverige. Kronprinsen af Sverige, i Hans Kongl. Svenska Maj:ts namn, gjorde gällande såsom ett bevis på foglighet och oegeunytta, att för ögonblicket endast begära, att Dronthiems Stift och de mellan detsamma och Ryska gränsen liggande länder, måtte afstås till Sverige, samt 23,000 man Danska truppar ställas under Svenske Kronprinsens befäl, för att i förening med Svenska och andra makters truppar användas i Norra Tyskland mot Frankrike. På samma grunder hade Engelske agenterne föreslagit att underhandla om fred med Stora Britannien, hvarvid noga bemärktes, att innan Danska trupparne i Holstein och Jutland ställdes under Svenske Kronprinsens befäl, man icke måtte vänta sig någotvapenstillestånd till sjöfartens bästa. Vid freden skulle kolonierna återställas, men icke ön Helgoland, ej eller någon ersättning lemnas för förlusten af flottan. Par-lementären, som bade befallning att ej vänta på svar längre än 48 timmar, återvände den 2 Junii eftermiddagen. Han medförde naturligtvis afslag från Danska Regeringen på de erbjudna vilkoren, och Grefve Bem-storff, som i England föreslog andra, blef der icke ens hörd. "Vapenlyckan förändrade sedermera fredsvilkoren. Dannemark förlorade liela Korrige, och Sverige fick — ej en gäng Dronthiems Stift, till hvars erhållande Svenska Kabinettet först inskränkt sina anspråk. Mången skulle kanske tycka, att Sverige haft större orsak att vara belåtet med sitt ursprungliga, anspråkslösare yrkande, emedan i sådant fall, det ej kunde blifva fråga om annat, än ett införlifvande af delen, i stället för den förening under ett hufvud med det liela, som ägt rum sädan den nu bejinnes Jor ögonen. I alla händelser kan häraf med visshet slutas, att vid mötet i Åbo Sverige icke fått löfte om mera, än Dronthiems Stift, hvarmed engelsmannen Wilson och fransmannen Bourrienne velat förknippa vissa förespeglingar om Bonapartes diadem och, måhända, något särskildt Conto i subsidie-räkenskaperna på köpet.

Obetingadt instämma vi likväl ej i deras åsigt, som förmena Sveriges interesse hafva oeftergifligen fordrat, att vi skolat vid den allmänna brytningen 18*2 göra gemensam sak med Napoleon. Det stod den tiden i Sveriges skön, att för sin allians med Ryssland bestämma sådana vilkor, att de uppvägt de fördelar, Frankrike hade för sitt förbund att erbjuda. Under sådana omständigheter gaf det förra altematiret ickeblott åt Sverige all den materiella nytta som åsyftades och bort åsyftas, men bidrog tillika att släcka vingarna på den öfvermodige verldsbeherrskare som var, utan att grundlägga den nya Europeiska diktatur som uppstod på den krossades ruiner: — uppstod just derföre, att Sverige icke tog ut sin rätt. Ty att l'ör andra afsigter, bvilka som helst, slita näbb och klor från civilisationens örn, för att göra barbariets allrådande, var icke statsklokt, icke fosterländskt. Också gick, till och med bos utlänningen, sällsamma rykten om detta Sveriges fälttåg. General Stewart (Markis Londonderry, densamme som i September 1836 besökte Stockholm och umgicks på Hofvet), hvilken skrifvit en historia om krigshändelserna 1813 och 1814, anför bland annat: ”S'ilfaut en croire les bruits qui cour-raient alors ily avait des moyens d’influ-ence moins direets et nioins respeetables que ceux qu’on alleguait.” Det saknar ej eller en viss märkvärdighet, att under det Svenska Minerva, medan Grefve Wetterstedt uppehöll sig i London 1836, utbredde sig öfver de lysande bekantskaper han nu förnyat i England från nämnde fälttåg, bland hvilka Hertigen af Wellington uppräknas och Markis Londonderry ej var den minst anmärkningsvärde, yttrar denne General i sin historiska tafla öfver detta krig: "De tous les kommes qui entouraient te Prince ('Charles JeanJ le plus marquant était le Colonel Camps, son frerc de lait. » Grefvame Wetterstedt och Wirsen, som i Sverige spelat en så utmärkt roll, voro således, oaktadt allt hvad Minerva anför om de lysande bekantskaperna, mindr«bemärkta under vårt sista fälttåg i Tyskland, än Öfver-ste (nu General) Camps.

Ett politiskt system bär alltid sin frukt. Af den sednares beskaffenhet kan slutas till beskaffenheten af det förra. Fälttåget i Tyskland var rikt på tidens tecken, att allt ej var som det bordt och kunnat vara: rån H. K. H. Kronprinsens märkvärdiga handbref till Kejsar Alexander, hvaruti Hans Kongl. Höghet, med det allvar och den värdighet som egnade de allierades största Härförare, den Svenske Thronarfvingen, gaf Kejsaren sitt höga missnöje med vissa förhållanden tillkänna, äfvensom sin afsigt, att derest ej anledningarna till detta undanröjdes, var Hans Kongl. Höghet sinnad, att med sina tappre återvända till deras hembygd, och der-vid taga vägen genom Berlin, Petersburg och Finland: — till Konungens af Preussen besök hos nans Kongl. Höghet i Dess högqvarter, och General Adlercreutzs omedelbarhgen derefter fattade, men slutligen på Hans Kongl. Höghets öfvertalande frånträdda beslut, att gå ur Svensk tjenst och erbjuda sin åt Kejsaren af Ryssland, ungefär, som Armfelt förut

gjort; — från Kronprinsens stolta svar : ”Melez Vous de Pos affaires, Prin.ce/” till Storfursten Constantin, som ville gifva honom råd i afseende på krigsoperationerna — till General Sköldebrands sällsamma tilllån ga tagande vid Franska gränsen.

När efter katastrofen i Taganrog och de inbördes oroligheter, hvilka med blod fuktade trappstegen till den thron, der menniskovännen Alexander efterträddes af sin högsinte broder Nicolaus, kriget mellan Ryssland och Turkiet utbrast, inträdde på nytt en period, ehuru icke i allo så kritisk for Ryssland som 1812 och följ-aklligen ej alldeles så gynnande för Sverige som då, nar en skicklig diplomati dock boidt kunna förskaffa oss väsendtliga förmåner, och då grannen säkert skulle skattat sig lycklig, att mot betydliga uppoffringar köpa sig fria bänder under det fälttåg, som gaf Diebitsch namnet Salbalkanski. Vi böra tro, att detta tillfälle ej helt och hållet försummades, fastän vi sakna tillgång på de officiella handlingar, medelst livilka detta förhållande styrkes, och som förmodligen igenfinnas i Hemliga-, Konstitutions- och Stats-Utskotten för sista eller innevarande Riksmöte. Jemtc dessa positiva förmåner, öppnade Turkiska kriget för Sverige utsigten af en ljusare politisk framtid. Dess arfliende blef slagen eller segervinnare. I förra fallet kunde detta nederlag varda signalen till genomgripande förändringar. I det sednare var att förmoda, det besittningen af Constantinopel skulle å ena sidan reta Europas afund och farhågor, å den andra småningom draga Rysslands hela uppmärksamhet från stränderna af Newa ocli Östersjöns vikar till Bosforen och Ilellesponten, samt i begge fallen återgifva Sverige sin fördna vigt. Men Ryska kabinettet ådaga-lade äfven vid detta tillfälle sin ofvertøgsenhet i beräkningar. Det föreskref fredsvilkoren, sedan dess segrande härar redan fatt seraljens torn och Sophia, moskeernas Drottning, i ögonsigte, och Ryssland stack svärdet i slidan, nied det ökade inflytande, som friska lagrar och genom krigsbyte upplijelpta finanser alltid medföra. Författaren erkänner, att ingen politisk tilldragelse så skakat, så bedröfvat honom, som denna fred mellan Ryssland och Turkiet, ingen synts honom så vådlig för lians fädernesland, som denna. Tiden var nu icke inne, att med Svenska Regeringen tvista om demedel, hon förklarade sig bchöfva till rikets försvar. Om utgången visat, att dessa medel till någon större eller mindre del kunnat undvaras, och om sedermera timade händelser, då icke ens anade, beredt en sådan utgång, lär denna lika litet kunna räknas ena sidans förutseende till godo, som bemödandet att göra landet och dess Styrelse oafhängige af hvilken utgång som helst, rimligen föras den andra sidan till last.

Under Pohlska insurrektionskriget dercmot kunde och borde Sveriges roll endast vara passif, och det hade lika litet rätt som skäl att då köpslaga om sin neutralitet. Det kämpades ej vidare makt mot makt, statsinteresse mot statsinteresse, utan striden fördes nu om makten mellan staternas individer. Julidagarna gåf-vo lif åt propagandan, som hastade att pröfva sin styrka i Brüssel och Warschau. Ehvad mer eller mindre öfverdrift, som låg uti de tappre Polackarnes klagomål öfver förtryck, ehvad större eller mindre motvigt kunnat beredas åt Europas jemnvigtssystem, genom Pohlens å nyo erkända oafhängighet, kunde gock ingen Monark våga att draga åstad till de nya frihetsbegrep-pens undsättning, af fruktan att gå miste om sin egen krona: genom våldsamheten af deras lavaström, om dessa begrepp fingo öfverhanden; genom vcdergällnings-rätten hos deras besegrare, i händelse de icke desto mindre dukade under. När elden är lös i grannens hus, går man ej dit att af honom utkräfva sin fordran, utan man tillser i stället att det egna huset ej må läggas i aska. Så förvänd blef och måste hela Europas statsrätt blifva, i kraft af 1830 års propagandism*). Det

*) Tvännc Marskalken Keys söner voro några ar an •är först nu, sedan förbållanderna utvecklat och stadgat sig, som de vanliga beräkningarna å nyo inträdt i deras

stälUla i Svensk krigstjenst, såsom Löjtnanter vid Svea Artilleri. Återreste till Frankrike, der de vistades under Julircvolulionen, bref den äldste, Prinsen af Moskwa (La fit t es måg), skickad till Sverige såsom kurir, med underrättelse om statshvälfningen och om Konung Ludvig Philips uppstigande på thronen. Medborgarekonungen gick och gällde då ännu, med sin grå hatt, sin paraply, sina handtryckningar, sitt gnolande på Marseillcrmarchcn och sin Charte-Verité, för den bästa bland Republiker. Det var urbilden af en Regering for godt köp. Innan sakerna utvecklat sig och Ludvig Philip ådagalagt, att han fullt ut så väl som någon annan vet att taga sin värdighet i akt, tillika med sina, Konungadömcts och Frankrikes interessen, samt att han således vid början af sin regering endast gaf vika för tvingande omständigheter, gjorde den nye Monarkens nedlåtenhet ett starkt afbrott

mot spotskheten hos männen af Julidagarnas regime. Prinsen af Moskwa, om hvilken man förut ej visste annat i Stockholm, än att han komponerat musik och tummat sina mustacher, ville nu göra ett helt annat uppseende i den Svenska hufvudstaden. En trefärgad fana hängdes utanförc fönstret af Franska Ministci ns hotel (nu H o tel garni), der Prins-Löjtnant-kuriicn bodde. De beskedliga Svenskarne gapade på och en del skrat« tade åt upptåget; men någon elektricitet formärktes ej i sinnena. Fanan försvann omsider, på tillsägelse af vederbörande myndighet, utan vinst för någon annan, än hattstofTeraren, bos hvilken den blifvit förfärdigad. Ehuru icke till sina följder farligt, var dock Prinsen» af Moskwa tilltag oförskämdt, dels derföre att han ännu stod qvar såsom subalternofficci i Svensk, t jenst, dels cincdan forchafvandet syntes innebära en parodiras fulla kraft. Politik är cn vetenskap om interessen, icke om sympatier. Sedan statsmannen fullgjort sin pligt att söka förlika dem begge, skyddar lian, om sådant misslyckats, de förra, utan att öfver behofvet förnärma de sednare. Uppoffrar han de ftirra, för att blindt följa de sednare, så linnes ej mera någon kompass efter hvilken han kan styra kosan. Trampar han de sednare i otid helt och hållet under fotterna, så linnes snart ingen punkt, der han kan stå säker, då ovädret bryter löst. Sveriges grundsats af sträng neutralitet under Pohlska insurrektionskriget var så mycket vigtigare, som, i händelse under tidernas tider några hvälfningar skulle föreslå oss, vi då, vädjande till hela det Europeiska statsförbundets rättsbegrepp, aga att så-

pa den uppsättning af trefärgade fanan, som H. M. Sveriges nu varande Konung, i egenskap af Fransk Ambassadör i AVicn, der låtit verkställa vid sitt liotcl, och som i Österrikes hufvudstad förorsakade ett upplopp. Också tog Hans Maj:t kännedom om detta Stockholmska upptåg i dess minsta detaljer, och hade sig till och med bekant, hvilka enskilda personer, som stadnat utanförc prinsens af Moskwa boning, att betrakta hans fana. Yid den audiens denne innan af-resan hade hos H. K. H. Kronprinsen, lät unga Nej ytterligare sin dryghet, eller rättare sin ohöflighet, framlysa deruti, att han, i samma ögonblick då han trädde ur det rum, der Kronprinsen lemnat honom företräde, satte hatten på hufvudct, och sålunda betäckt genomvandrade liera rum, der personer, bland hvilka flera af högre rang, afbidade att blifva införda till audiens hos Hans Kongl. Höghet.tom reciprocitet af Russland äska, att det ej må inblanda sig uti lnad oss enskildt rörer.

I hvilkea ställning som helst finnes en viss värdighet i uppförande att iakttaga. Inbilskheten bär näsan jemnt i vädret; fegheten smyger fram med ständigt krökt rygg; ett lagom mellan dessa ytterligheter utmärker medvetandet af den lugna kraften. En diplomati, som alltid talar ur en trotsande ton, måste alltid haft a bajonettens ultimo. ratio i beredskap; en diplomati på knä nödgas alltid vara beredd att vända det högra kindbenet till, om örfilen vankas på det venstra. Yi älska att tro Sveriges hållning mot utländska Makter haf-ra varit upprätt mot alla, förolämpande eller krypande aaot ingen. Det vore lika illa om i någon huf\ udstad •tt främmande hofs beskickning ansåges mera herrskan-de än landets egen Regering, soin derest ett annat hofs cj kunde uthärda den för några ögonblick ur sin dom-uing vaknade förmätenbeten, denna svaghetens och slapphetens trogna bundsförvandt. Angern inställer sig förr eller sednare, emedan han i politiken är räddhågans nära frände. I dessas sällskap kommer förödmjukelsen; och vi påminna oss sid något tillfälle hafva hört berättas om en liten stat (långt, långt bort belägen och händelsen för många, många hundra år sedan fuielupen), der till godtgörande af en förhastad förnärmelse, Premierministern nödgades sammanskrifva cu uppsats om förloppet tafiter iiualitcr öfveiensstämmande med sanningen, försötmad och parfymerad ända till cckel, och på köpet skaffa. sig skriftligt intygande om framställningens trovärdighet af ett främmande sände-hud, som först längt efter den t i made händelsen an— kemmit till landet. Mau kau cj nog beklaga den Re—gent, som bragt sig uli dilemmat att underkasta sig eit sådan afbon, för att vinna förlåtelse och försoning

Sverige har under vår Store Konungs välgörande spira lefvat i det bästa förstånd med alla utrikes Makter. Den förmenta misshälligheten med Franska Sändebudet S:t Simon, om hvars egentliga beskaffenhet inan naturligtvis ingenting kau veta, blef i alla fall snart Inlagd, och ined våra grannar lefva vi på den förtroligaste fot: ja, den utsökta uppmärksamhet, som alltid karakteriserat förhållandet mellan vårt hof och en nabostat samt dess beskickning, fortfar lika förtroligt, lika uppligtigt, till trots af alla politikens förändringar. Det hade varit att bryta mot granniagenhetens lagar, om man antagit en rakare ställning, i mån som en annans blifvit mera invecklad och dess materiella styrka minskats, genom de offer i folk och penningar, som krigen, insurrektioner och pestartade

farsoter utkräft.

Vi hafva i Grcfve Wetterstedt sett, och endast i honom varit beiättigade att se ett lefvande uttryck af Svenska kabinettets politiska system från och med 1S12. Innan vi lemna hans diplomatiska funktioner helt och hållet ur sigte*), torde vi dock böra i förbigående vid-

*) Kongressen i Wieu och dess hemliga artiklar må vid detta tillfälle sa mycket hellre förbigås, som de under en viss hög Nordisk Monarks auspicier då antagna grundsatser, i sträng legitim syftning, lära, efter hans död, i kraft af den utveckling sakerna se-dejrmera erhållit, undergått väsendtliga modificationer. H. K. H. Kronprinsens resa till Petersburg 183o var sannolikt af mera vigt för Sveriges interesse i framtiden , äu det horoskop, som halftannat årtionde förut gtälhlcs af Heliga Alliancens diplomater.röra det vigtiga och ärofulla uppdrag, Wetterstedt hade året 1822, att vara H. K. II. Kronprinsen följaktig på den utrikes resa, då Hans Kongl. Ilöghct gjorde Sitt definitiva val af gemål. Förehafvandets framgång rättfärdigade det höga förtroendet. De irriga föreställningar, som uppstodo hos en och annan, i anledning af den Kongliga Prinsessans fördröjda dop 1830, att någon otydlighet i Förmälningskontraktet kunnat föranleda , det endast dc höga Kontrahenternas manliga bröst-arfvingar skulle uppfostras i den Protestantisk-Lutherska religionen, men Döttrarna i den Romersk-Katolska: denna irring, åt hvilken sedermera aflidue Vicaire Aj)0-slolique Abbé Gridaines steg och yttranden törhända gåfvo någon fart, vederlädes omsider på det bestämdaste sätt genom sjelfva utgången, som för framtiden undanröjt all obehaglig tvekan. Den för Konungahus och Folk maktpåliggande, ömtåliga angelägenhet, som Gref-ve Wetterstedt ledt till ett önskvärdt och önskadt resultat, hade under en föregående epok misslyckats vid ett dylikt tillfälle, genom mindre varsamhet af Statsministern von Fngeström. Underhandlingar hade varit öppnade med IlolVet i Berlin, under ledning af Chefen för Preussiska Hofstaten, Furst Wittgenstein, som bibehållit en med skäl outplånlig tacksamhetskänsla for 11. M. vår Store Konung, hvilken, såsom Marskalk af Frankrike, vid ett tillfälle räddat Fursten från verkningarna af Napoleons vrede och hämndlystnad. Medan negotialionerna voro i full gång och tagit en för Svenska interesset gynnsam rigtning, hade Grcfve Engeström den oforsigligheten , att i Stockholm yttra till Preussiska SändebudetTarrach: ”alt Konungen i Preussen borde finna sig smickrad och med uppräckta händer emottaga an-budet af cn förening mellan en Prinsessa af sitt IIui med Svenske Thron föl; aren.” Detta yttrande, berät-tadt och sannolikt vanstaldt for Preussens Monark, gjorde honom så loga benägen för planen, alt Furst Wittgenstein förklarade den helt och hållet tillintetgjord, och från den stunden afsade sig all vidare befattning med underhandlingen.

Mår man från yttre förhållanden vänder sin uppmärksamhet till den politik, Regeringen iakttagit i af-seende på sin och Representationens ömsesidiga ställning till hvarandra, så står Grefve af Wetterstedt, såsom representant och ledare af detta system, ej väl till boks. Så länge de menlösa dagarna räckte, var språket visserligen faderligt, men omvexlade mellan en sträng faders straffdomar Öfver okynniga barn, samt huru man må dem ungt folk enfaldeligen förehålla. An ville man tillvälla Regeringen sankt!onsrätt, der denui ej behöfdes, än sökte man vägra stadfästclse, dir den begärdes; den återeröfrade krigsäran och den betalda riksskulden (Läsaren vet redan huru den betaltes 1812), föreningen med Norrigc, ja, ända till den fria statsförfattning, under hvilken man frodades, och som man, under otaliga vinkar huru lätt den kunde öfverändaka-stas, huru snart den kunde ådraga sig främmande Makters ovilja, huru otacksamt det vore att sträcka anspråken för långt, uppmanades att njuta varsamt och med måtta: — allt detta uppräknades bland de välgcrnin-gar, för hvilka Nationen och dess omhud aldrig kunde afhöida sin skuld, vare sig genom anslag, lydaktighet eller underdånighetsadresser *). Ständernas hållning vid

*) Vi kunna ej underlåta att förtälja en tilldragelse vid1823 ars Riksdag ocli allvaret af 1827 ars Revision satte Styrelsen i nödvändighet alt taga sitt parti, helst

tidpunkten af den ryktbara adressen under 18*j3 ars Kiksda«;, da dc ohyggliga, till innthållet okända, anonyma skrifterna gäfvo anledning till så mycket prat, så många gissningar, så niunga putsmakerier. Bland dessa var följande ej det minst löjliga. De brottslig licfundna skrifterna hade hlifvil hittade i Riddarhusets förstuga, hoprullade, förseglade och på konvolutet med förvänd stil adresserade till Riddcrskapet orh Adeln.

Riddarhiissektcrarcn Lagerheim, besvärad af opasslighct, hade dröjt något alt från sig till vederbörande nflcmna corpus delicti, hvårföre det påstods, att han skall erhållit cn föreställning. Polisundcr-sökning oui dessa skrifter ägde cmcdlcrtid rum, iif-vensom, derest vi cj irra oss, Riddarhiissektcrarcn erhöll ett enskildt besök af tillförordnade Öfverståthål-larcn Edclcreutz. ftågon tid derefter, sent cn afton, då Plenum var slutadt, Landtinarskalkcu licmrcst och dörrarne skulle stängas, stöter cn af Riddarhusets vaktmästare i trappan å nyo på ett hoprulladt , förségladt konvolut, hvars påskrift, med förvänd stil, var ställd till Riddcrskapet och Adeln. Vaktmästaren leinnar detta genast till cn Riddarhuskanslist, hvilken skyndar att tillställa det åt Riddarhusscktcrarcn. Denne anmodar Kanslisten, att i ögonblicket dermed begifva • ig hen» till Landtmarskalhcn. Grcfvc De Gccr skickar Kanslisten från sig till Hofkaoslern af Wcttcr-stedt. Denne, helt naturligt bekymrad öftrer anledningen till naltbcsöket, cinottngcr pappersrullen och befaller fram sin vagn. Sä snart den hunnit blifva x ordning, reser Wctterstcdt upp till slottet, med det olycksbådande papperet, begär ocli får nådigt företräde bos II. M. Konungen, i bvars höga öfvervaro förseglingen brytes och rullen öppnas. Sedermera berättades, att detta papper icke inneböll cn enda skrifvenSkcppshandcls-historien under mellantiden af detta och påföljde lagtinia Riksmöte riglat Allmänhetens uppmärksamhet åt den förestående Riksdagen. Arans sol i sin nedgång kastade de sista strålarna pä Riddarhuset 1823, och uär hon åter gar upp . . . Sapiens dominabitur ast ris !

De Geer i Ordförandestolen erinrade om Fiiheta-tidens Laudtmarskalkar; Plåten, i spetsen för Konsti-tutions-Ulskottet, var visserligen Regeringens man, men tillika en man af seklet, ej svigtandc i opinioner, ej krypande för dem alla under det han drog dem alla vid näsan; Ugglas, Ordförande i Stats-Utskottet, utvecklade ett nit, en drift, en redbartiel, en kraft att sammanhålla, påskynda och genomdrifva, som nieicn-dels antändes i rent fosterländskt interesse; Tham, själen i Bevillnings-Utskoltet, utförde och förfäktade des* värf med en skicklighet, livarpå man dittills haft få exempel, och som då ännu för mycket upptogo hans tid, iför att tillåta honom kasta sig in uti den öfverdrifua ministerialism, hvilken sedermera skadat honom, utan att gagna Ministären; Anckarsvärd framstod och lät höra sig: tillräckligt, för att med hänförelsen af sin talang, sin ställning, sin figur och sin organ egga och lifva öf-vcrläggningarue: ej nog länge att förrycka besluten;

Posse (till Fogelvik), Carl Henric, åtnöjde sig icke med alt i ord spela den ädle, upplyste oppositionsmannen,

bokstaf mera, — Un utanskriften. Så mycket är åtminstone säkert, att denna mystiska pappersrulle ej föranledde någon ny motion af det loyala riksdags-mannanitet om underdånig adress med thy åtföljande stor deputation.utan skaffade sig sjclf och sökte utbreda de kunskaper, den sakkånnedøm, som gifva ordeu motsvarighet i gerning; IJjerta, outtröttlig i arbete och vaksamhet, kämpade af hjertat för folkets sak, men kämpade ej ännu med förgiftade vapen; Schwerin, snillrik och lärorik och framför allt ridderlig, älskade den nja tiden med den gamla tidens sans, hjllade den gamla tidens begrepp med den nja tidens frihet från fördomar; Hartmansdorff med sin rediga, logiska tankegång och sina outtömliga hågkomster från Norrige, hvars medborgerliga sjelfständighet han på nära båll sett uppväxa från frö till högstammadt träd med lummig krona, fjettrade uppmärksamheten oaktadt hans föredrag merendels saknade både lif och behag, ty det var alltid i sträng konstitutionell anda han talade; och Ceder-schöld, frihetens ärlige, pröfvade och oförskräckte vän, främst och sist i striden, der modet aldrig svikit, om också taktiken stundom varit underlägsen och åsigterna någon gång kunnat tåla berigtigande *); Hohen-

*) Blott vid ett enda tillfälle liar det ej lyckats oss att nöjaktigt förklara Herr Ccdcrschölds riksdagsmanna-uppförandc. Då han i Adelns Plenum den n Juli l8a3, vid förevarandet af Konstitutions-Utskottets svar på under tiden aflidne Grcfvc Posscs, Carl Henric, anmärkningsauledning mot Statsministern von Engeström, sökte afböja Adelns yrkande att från Utskottet (hvaraf Cedcrschöld då också var ledamot) fä del af Posscs skrift, anförde Cederschöld dessa mystiska ord: ”Såsom kännare af ifrågavarande akt, skulle jag "för den aflidnes minne önska, att man cj allt för ha-“stigt beslöt dess bekantgörande. Jag hade trott, att ”bvad en man skrifvit, då ban redan bade döden ihausen (Michael), varm och nitisk för det ädla och sanna: se der några hland de män, som höjde sina

röster på 1823 års Riddarhus.

Och det var nu, Regeringen '”icke medgaf ’ Tullrnedlens afleverering till Riksgäldskontorct, såkorn en i Kongl.

Maj:ts administrerande myndig-*'het ingripande och för ofrigt till en onödig omgång ”ledande åtgärd''; nu, som Regeringen "icke kunde ”gilla och derfore ej till vederbörandes efterr'ättel-J'se utfärda den af Riksens Ständer föreslagna nya ”instruktion för deras Revisorer af Statsverket”; nu, som Regeringen "ej funnit skäl lenma bifall till Rid-”derskapets och Adelns alternatift yttrade anhållan, an-”gåeude bibehållande af 1818 års Riddarhusordning”, då den af 1823 ej antogs i dess helhet; nu, som Rc-

"faggorne, icke bör öfverlemnas at Allmänheten förr, "än hans närmaste anhöriga der till samtyckt.”

Detta yttrande, hvilket, som man hade rätt att vänta, understöddes af Herrar Tham och Rotlieb, föranlat till och med aflidne Grefvc Posscs närmare politiska vänner, Grefvc Horn och Herr Iljcrta, att afstå från yrkandet af pr omu t ga t ionen, emedan de sannolikt förmodade, att anmärknings-memorialet blifvit sammansatt med mindre sinnesredighet; men när det-

f '• 7

samma icke desto mindre sedermera blef tryckt, befanns det vara icke blott ganska förståndigt alfattadt, utan till och med bland de bäst skrifua, som någonsin blifvit iulcmuade till Konstitutions-Utskottet.

Grefvc Engestriiin, nu den anklagade, var Caro-linska Universitetets kansler, der Herr Cedcrscböhl sjclf varit lärare och hade en broder anställd som Professor och b cg i f vad med prebendepastorat. Må -hända forefanus vid detta tillfälle en kollision mellan erkänslans och riksdagsmannens pligter.geringen förklarade * någon ytterligare utveckling af ordsakerna till bifall eller förkastande, dels utan ändatnål, 'dels genoin redan iakttagna former icke påkallad”; uu ändtligCD, som Kongl. Maj:t under den 2 Juni 1824 befallte, ‘ att Riddarhusordningen, sådan den under den ”18 December 1823 af Kongl. Maj:t blifvit gillad, ”skulle till allmän efterrättelse genom trycket befordras” .

Och huru kunde Regeringen äfvenlyra, att genom denna förnäma behandling stöla den andra statsmakten, sin vederlike i lagstiftningen, så litet skonsamt för liuf-Vttdet.

Nyckeln till hela gåtan ligger deruti, alt Regeringen, intill Riksmötet 1834, aldrig anat, mindre beräknat motstånd från någon annan del al Representationen, än Riddarhuset. Under förutsättning således, dels alt kunna qväfva motståndet äfven der, dels att i värsta fallet besegra detta genom de tre öfriga Riks-Ståndcns öfverflyglande beslut, har Regeringen i våra dagar inbillat sig kunna haudtera Rikscns Ständer något för mycket ä la Charles XII et Gustave III. Stenhammar och Fröberg voro oftast ropande röster i öknen ; Thyselius och Anjou hade högre mål i sigte; Hallström och Östberg voro den tiden ännu ej tillräckligt varma i kläderna. Hos Borgarnc visade sig föga lif, då frågorna ej rörde Ståndet enskildt, och deras högsta kraftansträngning yttrade sig i Linströms nit att knyta ihop pungen. Anders Danielsson, Rutberg, Nils Månsson och Longberg arbetade förjäfves mot strömmen. Man släckte flamman, som deras patriotism var nära att tända, med insinuationen att de voro aristokratisarens hejdukar, och då elden icke desto mindre höllpå att gripa omkring sig, hejdades utLrotlet medelst en Talmansklubba, som verkade Erisäpplels söndring.

Sålunda inbillande sig vara befriad från behofvet att tanka på de tre Stånden, oeli, som det ville synas mången, förlitande sig på den undergörande kraften af ordenskapitel, rang, indrågtiga sysslor, guld- och silf-vermedaljer, m. m. s., använde Ministeren nu hela sin kraft, all sin fintlighet på att styra Riddarhuset, eller, för att nyttja Friherre Anckarsvärds trälTande uttryck: ' alt förödmjuka sitt eget Stånd, för att derefter så myc-"ket liittare kunna förfara sammaledes med de öfriga." Styrelsens enskilda inbjudningar följde den offentliga riksdagskallelsen tätt i spåren, med den framgång, alt jemte Hofstaten samt Lif- och Hustropparne och de i hufvudsladen föilagde corpser, bildades Riddarhuset* majoritet af Laudshöfdingar, Generaler, Regementschefer och de flere som pligtsky Idi gast inställt sig på ve-derbörandes uppmaning. Det vore orimligt, alt påstå, det alla under uu uppräknade kategorier Lordt, derfö-re alt de hörde dit, afhfUlas från Riksdagen, äfveusom det vore orättvist att söka dölja, det Ministeren sannolikt missräknat sig på flera bland dem, livilka handlade fullkomligeu sjelfstäudigl j men Styrelsens plan låg i alla fall uti Öppen dag, och Styrelsens ledamöter ut-öfvade ofta ett så oböljdt inflytande vid valen och omröstningarna pu Riddarhuset, alt det icke blott retade sinnena der, utan afven

väckte Allmänhetens hann. Ministeren hade dock möjligen fått fröjda sig åt iärre segrar, om allt varit sotn del bordt, som deL syntet vara hos deras motståndare. Men dessas ryktbare, af en blind och godtrogen opinion då och sedermera till skyarna upphurne cliel gick sin gång, som icke alltidrar Representationens och ännu mindre oppositionens. Man visste t. ex., innan Förra Riksmötets slut, med säkerhet, att Rädgifvares tvekan om sannolikheten att ge-nomdrifva vissa saker, tillrättavisats genom uttrycket, att de ej behöfde bekymra sig derom, emedan sådant dem förutan skulle gå genom Friherre Anckarsvärds bemcdling.

Insöfd af erfarenheten om hvad Ministeren mäktat uträtta på och med Riddarhuset Riksdagen 1828—1830, såg Styrelsen 1834 Riksmötet nalkas. Dess trygghet var så mycket större och förhållauderna så mycket mera bjert framstående, som motsidan vid förra tillfället hade talanger, hvilka man nu kunde påräkna att vara qvitt. Ministeren var sannolikt den enda som ej anade, att i mån som Riddarhuset sjönk genom sin o-bctydlighet och genom sin eftergifvenhet för Styrelsens alltför uppdagade inflytande, skulle nödvändigt eftertankan vakna hos de andra Stånden, dels af dessas egen drift, dels genom inverkan af opinionen utifrån. I stället att derefter lämpa sin taktik, i stället att genom hofsamhet i postulater afväpna bekymren och förtrytelsen öfver Representationens beroende af en Statsmakt, som hon är kallad att begränsa, fortfor Ministeren att spänna bågen till det yttersta i sina Riddar-husmanövrer, utan att ens vårda sig att bjuda till rättfärdiga någondera, vare sig genom fullständigt utarbetade förslager, på en gång vid Riksdagens början öf-verlemnade till Ständernas pröfning, eller genom an - tagliga motiver till dem man efter hand plåckvis frambar eller, medelst allmänhetens högt uttalade mening, aftvingades. De mimslericlla förehafvandernas skröplighet framstår åskådligt genom inkonseqvensen af, å enaSidan cn öfverdrifvcn farhåga for Representationsförändring, emedan inan fruktar derigenom förlora öfverta-get på en medgörlig Riddarhusmajoritet, under det man å andra sidan så oförsvarligen ovarsamt, för att icke nyttja ett ännu starkare uttryck, släpar denna majoritet i ledband, att Riddarhuset, i sak öfverröstadt af de tre öfriga Stånden, förlorat sin fordna moraliska vigt och slutligen sjelft måste ledsna att utan ändamål vara opinionens skott-tafla, Riddarhuset, som varit, och med rätta, denna opinions lijelte och skötebarn. Och för att åstadkomma söndring och genom söndringen herrska, hade Ministeren ingen annan nödhjelp, än en motion på Riddarhuset, gjord af Lieutenanten Grefve Cronhjelm, om Tolagen, en och annan vink i Svenska Minerva om hvad BorgareStåndct kunde hafva att befara af Regeringens beslut i Näringsfribetsfrågan och det missförstådda eller missledda nitet i BondeStåndet för den oväsendtliga besparingen af några indragna Biskopsstolar ; hvartill kommer, for att fånga opinionen åt ”de förvånande” extraordinarie anslags-”projekterna”, hvilka gå löst på millioner, en i grefvens tid utkommen ströskrift: ”Några ord om nödvändigheten af Stockholms befästande.” *)

•) Hr Dalman, Rcdactör af Dagligt Allehanda, behagade i anledning af denna strof till författaren af Skildringarna skriftligen yttra: ”Om med Grefvens tid mcnai, “att Cronhjelm varit författare till skriften om Stock-"holms avenuers befästning, så Ur detta ett misstag, “emedan denna skrift Ur författad af nu mera aflid-“ne Lieutenant Lindbom.”

NUr vi å ena sidan icke bestrida rigtiglieten af denna Herr Dalmans uppgift, veta vi å den andra be-Försynen, de mindre skarpsinniges förmyndare, torde v;il äfvcn denna gången leda allting till det basta. Denna förhoppning synes utgöra egentliga förklaringsgrunden till Ministerens handlingssätt under och mellan lkiksdagarne. Förutsatt således alt systemet har ett religiöst ursprung, glädja yi oss, att det äger åtminstone en vacker sida. Det skulle ej skada, om det framdeles tillika fick cn politisk; ty om man nu mera i statsangelägenheter vill grunda alli på blolt en religiös tre (hvaraf, i parentes sagdt, Gustaf IV Adolph ej fann sig väl), kunde det atlöpa på samma sätt, som för gumman, hvilken i kyrkan hört presten säga, att ’ pm man hade tro endast så mycket som storleken af ett senapskorn, så kunde man gå på vattnet och som derföre, under idkeligt ropande: jag tror! jag tror!”

kastade sig i hafvet. I det hon började sjuuka, ut~ •

• tämdt, att Licutnant Cronlijelm också författat eu skrift i samma ämne, hvilken lian hade den godheten, i lifstiden, att uppläsa lur Skildringernes författare, och da denne frågade honom, hvarforc han ej oflentlig-liggjort densamma innan Stats-Utskoltct afgifvit sitt betänkande om extra anslagen, svarade Cronhjelm: att om den lemnade pressen när Stånden skulle fatta sina definitiva beslut efter återremissen, förmodade han att skriften i

sjclfva verket skulle komina just i Grcfvens tid. Denna ordlek, som hvarken löser eller binder, i afseende på författarskapet,, liafva vi — härutinnan med Licutnant Cronhjelm till föresyn-— ansett oss kunna utan någons förnärmande begagna. Conceptet till denna Cronhjclras skrift har, efter hans död, funnits, om vi eljest cj irra oss, uti Herr Dalmans eget förvar.brast hon nu i stallet: ' anfäkta! var det icke just det, som jag trodde!”

Om det politiska system, för hvilket W'etterstedt ar det synliga hufvudct, saknar hållning och värdighet, äro dessa egenskaper deremot ingalunda hämmande för hans egen personlighet. Hans artighet är hvarken pedantiskt sLel eller osmakligt enträgen. Ilan låter den som nalkas honom aldrig erfara tvngden af hans företräden, men retar ej heller att öfverskrida giänsen för den uppmärksamhet, som statens högsta utmärkelser kräfva. Förbindlig mot alla, är han hal mot ingen; stötande mot ingen, iakttager han en naturlig stadga mot alla. Ilans samtal äro alltid interessanta ; ty han är för skicklig diplomat, att genom en förhehällsamhet, som vore han en förseglad depeche, hälla sig på vakt mot forsagelser, och han har för ljust hufvud, för mvcken qvickhet, att tala i chiffer. Han representerar med en ledighet, cn fallenhet, som gör att han i detta afseende alltid är på sin plats, utan alt någonsin derigenom besvära hvarken sig eller andra. Eleganscu i hans hotel och af de banketter, hvilka der ymnigt vankats, skulle göra Pozzo di Borgo heder. Redan som Hofkansler hade Grefve af Wetterstedt tagit initiativet att gifva ton åt den högsta sferens nöjen, lians hus var redan då deras mötesort, deras tillhåll, deras mönster. Förtjensten af detta beskydd åt den glada verlden var väl ej uteslutande hans,' men dä sällan med mera skäl om något par kan sägas att de tu voro ett, minskar det ej värdet af detta beskydd, att den välgörande, nu försvunna Fée, som spndde glädjen i de förnämas salar och hugsvalelse i armodets kojor,med blomsterkransar fjettrade sin älskling vid sina leende önskningars char.

Skiftande öden och ett i mångsidighet, djnp och glans ”utomordentligt’’ snille erbjuda i Grefve Lager— bjblk.es biografi rika ämnen till taflor, af brokigt färgspel och af högt interesse. Konstnärn skulle här finna ett outtömligt förräd åt sin talang och genom denna åt sitt rykte: tecknaren af mindre färdighet måste tveksamt och med misstroende föra penseln, att icke bländas af skimret eller förirra sig bland skuggorna. Lagerbjelkes offentliga bana har dessutom ej fortgått i en oafbruten kedja, hvars första länk är fästad vid inträdet i rikets tjenst och hvars sista ödet håller i s'n mäktiga hand. De täta afbrotten i offentlig verksamhet, de nya riktningar denna efter hvarje sådant fatt och den genomgripande vigten af dem alla, föreskrifva en omvexling och en varsamhet i behandlingen, som för den underordnade förmågan utgöra lika många stötestenar; och det är under fullt medvetande af dessa hopade svårigheter, dem det hvarken är oss tillåtet att kringgå, eller vi förmätet tilltro oss besegra, som vi utbedja oss Läsarens undseende för det utkast, hvilket vi nu skola underställa dess uppmärksamhet.

Hos Lagcrbjelke är.snillet så den öfvervägande egenskapen och det har hos honom utvecklat sig så tidigt och med en sådan kraft, till fromma än för statens värf, än för litteraturens, att det icke alltid lemnat rum åt tillräcklig utveckling af motsvarande karaktersstyrka och sinnesspänstigliet. Redan vid 17 års ålder erhöll han den första ordinarie tjenstegraden i Kanslicollcgium,der han vandrade graderna igenom till Chef för Kabinettet-. eller som det kallas : Kabinelts-sekretcrare. Han var då 2Å år gammal. Denna omständighet gifvcr någon styrka åt den mening, att ännu under Gustaf A-dolphs tid kunde den öfverträfFandc skickligheten göra sig gällande. De apostropher mot ”unga män ’, som i våra dagar blanda sig uti allmänna ärenden, hvarom ej sällan erinran göres från den ministeriella sidan, äro o-hefogade blott derföre, att de rigtas uteslutande mot de "ungd”, i stället att dessa apostrofer beklagligen stundom vore träffande, om de afsägo brist på skärpa i förståndet, på djup och omfång i insigter, på mognad i erfarenhet, ur hvika synpunkter likväl en eller annan spillra af bomben skulle oförutsedt kunna slå ned bland både ”unga” och bedagade af nuvarande regimes kämpar. Under f. d. Konungens utrikes resor och innan 1809 års statsförfattning åt hvarje statens funktionär anvisat en bestämd och begränsad verkningskrets, var Kabinettssekreterarens befattning icke, såsom nu, inskränkt till brefvexlingen meAfi ammande Makter. La-gerbjelke, som under sitt vis1 i Petersburg 1800 fick Maltli he 1808 Statssekreterarefulln gammal) gjorde så mycket stc utmärkelsen, som han ensa föredrog alla Svenska Depar ka af denne på utländsk b

de med Gustaf Adolph rkorset, och i Carlsru-(han var då 27 år e skäl för den sednare inför f. d. Konungen enternas ärenden, hvil-n afgjordes. Denna vidt-

afattande embetsutöfn^^r fordrade ett mer än van-arbctsförnul^^ich kännedom af förvaltningens olika det är bekant, att f. Konungen

egentligen sjelf regerade der han vistades, och alt den hemma i landet pro forma tillförordnade Regeringenknappt betydde mer, än Rikets allmänna ärenders beredning nu för tiden. Lagerbjelke blef således bittida och nära hemmastadd med administrationens detaljer, under det han erhöll en fullständig öfvcrsigt af det hela. Vi känna cj beslämdt anledningen till den schism, som slutligen och oåterkalleligt skiljdc honom från f. d. Konungen: vi vela blott, alt Lagerbjelke varit cn bland de la, om icke den ende person, som Gustaf Adolph glömt sig derliän alt tilldela ett handgripligt vedermäle af sitt misshag. Det var, som vi tro, efter denna katastrof, Lagerbjelke blcf ledamot af Allmänna Beredningen samt någon kort lid året 1806 tillförordnad llofkanslcr och ledamot af den Kongliga Regeringen. F. ån den stunden lefde han afskiljd från de offentliga angelägenheterna, intill revolutionens utbrott 1809. Den kända onåd, hvaruti han nu befann sig hos Gustaf Adolf, tillskyndade Lagerbjelke cn viss popularitet vid början af sakernas nya ordning, då han, liksom nu, egentligen förde Regeringens penna, och lör liv ilkcn befattning han i sjelfva verket synes var* danad.

Revolutionen kom. Trycktvånget de jure upphörde. Tryckfrihetsförordningen blef Grundlag. Hon föddes 1810. Hon stryptes 1812. Per fas et ne-f as tillverkades en ny Tryckfrihetslag. Född i oäkta säng af cn Regering, i hemlighet trängtaude efter godtyckets förbudna frukt, och af Ständer, lätt förförda genom ministeriella ränker, löften och förespeglingar, öfverandtvardades 1812 års Tryckfrihetslag Hofkansleren i händer, hvilken sattes till informator åt patarden. Hvilken sträng preceptorsmiu. hvilket bot med fcrlan, så länge det konstitutionella lifvets menlösadagar räckte! De faderliga varningarna äro i synnerhet anmärkningsvärda, emedan de ådagalägga, i bredd med Regeringens farhågor och ömma sidor, huru forspildt det krut är, som användes på skrämskott, bär under och efter det så kallade befrielsekriget, då Svenska Regeringens politik framstod i ett så vidunderligt ljus, åtskilliga handlingar och omständigheter började offentliggöras, livilka vederbörande, af lätt begripliga skäl, önskat och hoppats, att de, på det gamla öfliga sättet, först femtio år efter de verkande personernas död skulle blifva kände, enär, i brist af samtidens kontroll såsom åsyna vittne, det med större lätthet och framgång kan sättas den färg på händelserna, som man finner behagligast ; — så hastade man att genom HofKanslers-Em-betet låta utfärda följande

’Embet sskri frelse till samtlige HofKanslercns Ombud vid Boktryckerierna i riket!

Som Kongl. Maj:t ej utan missnöje förnummit, huruledes tid efter annan, och nu senast i dessa dagar, Proclamationer eller Bref, som ansetts vara utgangne från Statens högsta myndigheter, af cnskilla personer blifvit införde uti Svenska Dagblad, eller också särskilt tryckta; ehuru deras utgifvare ingalunda varit i stånd alt bedömma äktheten af dessa, till äfventyrs ur främmande tidskrifter liinta kungörelser, eller pålitligheten af de dervid begagnade afskrifter; så får jag härmedelst på Kongl. Maj:ts nådiga befallning anmoda Tit. att framdeles med ökad uppmärksamhet söka förekomma dylika obetänksamheter; samt altå IIof-Kanslers-Emhe-tets vägnar allvarligen utvarna alla å dess ort befintliga Boktryckare och utgifvare af Dagblad, att hädanefter aldrig till trycket befordra sådane enskilte Bref, ellersärskilt åtkomne Handlingar, som bära Kongl. Maj:ts eller någon persons af den Kongl. Familien höga namn utan föregående förfrågan hos Hans Excellens Herr StatsMinistern för utrikes ärenden eller HofkanslersEmbetet, till utrönande af deras äkthet — sa framt de icke antingen förut redan varit införde uti Post- eller Inrikes-Tidningarne , genom hvilka Blad Kongl. Maj:t sjelf täckes i nåder låta meddela alla de officiella kungörelser ' som böra komma till Allmänbetens kunskap; eller ock genom vederbörande Embetsmäns intyg äro till deras riktighet bestyrkte.

Den härmed åsyftade granlagenhet föreskrifves e-medlertid ej blott af den djupa vördnad hvarje Svensk undersåte är ovilkorligen skyldig Kongl. Maj:t och Dess höga Famille, utan, i anseende till Statsskrifter och dylika ined Regeringens politiska åtgärder gemenskap ägande Handlingar, äfven ganska bestämdt af Tryck-frihetsFörordnjngens 3 $. 10 mom. Stockholm den 1 Mals 1814.

von Brinkman.”

1809 års regim, i mjugg delande föregångarens antipatier mot tryckfrihet, fann likväl sin egen • säkerhet kråfva något surrogat för de upplysningar, hvilka hon genom presstvång sjelf gaf till spillo. Några veckor efter den nye Tnronföljarens högtidliga intåg i liufvud-staden, utfärdade Stats-Ministern för Utiikcs Arendcrna (under den 19 December 1810) ett så lydande cirkulär till samtlige Landshöfdingarne i riket.

”Konungen, som insett nödvändigheten for en verk-•’sam och kraftfull Regering fordra, att äga tidiga och ”fullständiga underrättelser om hvad inom riket och på ”kuster och gränser sig tilldrager, har befallt mig an-”inoda Tit. att till mig, åtminstone en gång i veckan, ”insända rapport om hvad sig i länet eller å gränsen ”tilldragit, och som kan äga gemenskap, antingen med ”ordningen och stillheten i landet, Sveriges förbindcl-”se med främmande makter, dessas eller deras under-”såtares interessen, äfvensom om nyttiga upptäckter, ”näringars af- och tilltagande, stora olyckor, såsom ”stormar, sjöskador, fartygs kastande på strand, och ”mera dylikt, med ett ord: allt hvad som Tit. tror ”kunna på minsta sätt fästa Regeringens uppmärksam-”het. Till undvikande af onödig vidlyftigliet nyttjas "ej etikett, utan öfverskrifves: Rapport från — Län — ”d. — och undertecknas endast namnet. Skulle under ”en vecka ingenting förefallit, hvilket d cle flesta slälr-"len dr alt förmoda, skrifves : ”Ingenting passeradt.” ‚JAlt allmänna tänkesättet fur eller emot Regcrin-J'gen samt misstänkta personers vistande icke böra ‚Jundgd Tit. uppmärksamhet, förstås af sig sjelf. ”Nödvändigt hlifver alt Tit. allvarligt tillhåller alla un-”derhafvandc Magistratspersoner och Kronohctjente, att ”med yttersta skyndsamhet till Tit. inhcrälta allt hvad ”sig ä deras ort tilldragit. Förhlifver etc.

Lars von Engeström. *

Under Friherre Ehrenborgs StatsSekreteriat och stora inflytande blef ytterligare anbefaldt, att ett exemplar af dessa så kallade ”VeckoRapporter” skola från Lä-nc-styrelscrna insändas jemnväl till Stats-Sekreteraren för KammarArenderna.

Tankarna hafva varit tämligen delade och de flesta liafva ej yttrat sig till Grefve Lagerhjelkes fromma, i afseende på hans uppförande mot sin förre Chef, Kanslipresidenten Ehrcnheim, vid revolutionens bryd-samma epok. Det talades om förödmjukelser af flera slag., som denne skall falt vidkauuas af den interimistiska Regeringen, ocli hvaruti han trodde sig igenkänna Lageibjelkes finger. Likaledes var harmonien ofta störd mellan honom och Hofkanslern Zibct, som pä sitt yttersta skickade sin vederdcloman en den minst vänliga och mest skymfliga hels ning, hvilken, på grund af ut den döende gifvet hedersord, en ännu lefvande person till Lagerhjelke måste framföra, efter Zibets

*) Det dubbla obehaget af Hofkanslcrcu Zibets kalt: att vara äinnadt till eu)>oja på yttrauderätten, ocli att rara det under »len for tryckfriheten minst gynnsamma period i vcrldcn, »jorde honom redan då mindre hyllad af dem som på afstand betrakta händelserna, åu lian fortjent, och skutte naturligtvis ännu mer förringa värdet af hans minne hos den generation, som uppväxt kring hans grift, med hat till allt tvång, nästan lika ytterligt, som andra sidans obenägenhet mot all frihft fornt varit. Opinionen har således aldrig gjort Zibct fullkomlig rättvisa. Den redlighet, som låg i lians väsende var en sä vanlig egenskap i förra tider, att man dervid ej fastade särdeles vigt, clivail den uppenbarade sig hos Ministern eller hans Bcherr-•k are; men dä allmänna tänkesättet,mer oeh mer synes blifva ense derom, att den sednares starka rättskänsla öfvcrskyler mången af hans brister, synes t idea ifven vara inne att låta samma egenskap hos de n förre komma hans hågkomst till godo.

Zibct var Gustavian i ordets strängaste bemärkelse , tillgifvcn dons a Konungars personligheter afvensom deras makt, med tacksamhetens värma oeh med öfver» tygelscns allvar. Hans ifver for denna sin politiska religion kunde visserligen gå för långt; mcu den var dock känslans oeh hjertats, och mäste såsom sådan högaktas. Han hade tidigt hlifvit anställd ho* Gu-död. Det var honom LagerLjclko efterträdde i Ilof-kaRslers-eiiibetet och i S\euska Akademien, der lians

staf III, oclr var dennes Handsekreterare, da Gustaf ännu blott var Kronprins. Hans död blef signalen till det aflagsnatulc for Zibet under en tid, soni väntade alla Gustafs närmare förtrogne. Hertigen Regenten skickade Justitiekanslern, sedermera Presidenten, Lode, till Zibet, att förkunna honom Förmyndare-Regeringens vilja om hans afresa frän hufvud-staden, sedan han likväl nägra mänader varit nyttjad äfven i Regentens tjenst. Zibet var

dä opasslig och lätsade till och med vara sjukare, än som öfverens-stäiudc med sanningeu, för att kunna mottaga Hertigens utskickade i en ställning och under en sysslo-sättniiig, som skulle pä det mest talande sätt uttrycka hans förtrytelse och förakt. Hc anteckningar Zibet fort och cfterlemnat inneha Ila högst interessanta underrättelser om dcu tidens tilldragelser. Gustaf Adolph kallade honom äter till offentlig verksamhet, och säsom ständig ledamot af Konungens konselj utgjorde han ofta en niotvigt i rädslagen mol Riksdrotzet Wachtmeisters, Presidenten af Ugglas* och Statssekreteraren Rosenblads mäktiga triumvirat, hvilka oftast understödde hvarandra, mindre likväl — kanske till och med sällan — af inbördes förtroende, än för att säsom ätcrljenst kunna, dä det gällde, päräkna ett utbyte af biständ. Sc här ett exempel huru Zibet ut-öfvade det rädgifvarekall, Konungens förtroende honom lcmnat. Vid föredragningen] af ett ärende kring stulet af Gustaf Adolphs regering, uppstod en kollision mellan ena sidans rätt och ett visst interesse å den andra, äfvensom en olikhet i Föredraganden» berättelse om mälet oeli Drotzets. Zibet afhörde detta stillatigande; men dä Konungen, hvilken i början syntes öfverlygad af Föredragandens skäl, sedermera, genom Wachtmeisters och Ugglas’ invändningar bltfinträdestal gjort företrädarens förijenster full rättvisa, utan ringaste anspelning på det agg, som dem emellan ägt rum. Stillatigande torde vi ej heller höra förbigå det förord Lagcrbjelke lemnade sin efterträdare i Kabinetts-sekreterareljensten, Grefve af Wettersledt, hvilken, detta förutan, sannolikt fått se denna plats, och det perspektif den öppnade åt högre bestämmelser, öfver-förda pä Friherre Brincktnan.

Ilvad man utsår far man alltid i sinom tid skörda. Om Gustaf Adolphs regering icke genom det orimligaste,

Tacklande, uppsteg Zibct och förklarade med mycken värma, ”att Deras Exellenccr raisslogo sig om förhållandet: att Föredraganden rigtigt redogjort for detsamma; men att D. E. bortblandade saken och förvillade Hans Maj:t, som, Sina höga grundsatser, nu som alltid, trogen, ville öfva rätt och icke gunst.“’ Härvid förmörkades Deras Excellencers uppsyn synbarligen, och Riksdrotzct hemtog, med Konungens samtycke* 1, handlingarna till närmare påseende. När sedermera Krigs-konseljcn skulle börja, i hvilken väl Hofkanslern Zibct, men icke Riksdrotzct "Wachtmeister och Presidenten af Ugglas borde vara tillstädes, gingo dessa sednare bort, då Zihet skyndade efter dem

i Konungens stora sängkammare ntanföre Konseljrummet, och ropade till Föredraganden, i Wachtmeisters och Ugglas’ närvaro, högljudt och med hetta: "Var "öfvertygad, att handlingarna ej återställas, innan er "och min förestående tjcnstlcdighet inträffat, då mä-"let blir afgjordt i öfvercnsstämmclse med Deras Excellencers åsigt af saken.” Derefter återvände Zibet till Konseljrummet. Hvad han förutsagt, slog in. Handlingarna återställdes i Zibcts frånvaro, då Konungen fattade sitt beslut, hvilket Föredraganden erhöll befallning'att expediera.ste, olidligaste, oursäktligaste förtryck ocli förföljelse mot pressen sjelf förstummat hennes varnande röst, så skulle han ej kunnat famla i mörkret om de missnöjdes sinnesstämning och förehafvanden. Eättre, skyndsammare och tillförlitligare än genom ”allmänna rykten” skulle han af en fri press fått underrättelser, som kunnat sätta honom i tillfälle att vidtaga skyndsamma och ändamålsenliga mått och steg. Men nar man med ett så oklokt tyranni behandlar pressen, som det skedde under Gustaf Adolph, så har man sig sjelf att skylla för hennes tystnad vid bullret af upprorets tilbedelser. Man har svårt att nu mera göra sig ett begrepp om den tidens trycktvång, ehuru till dess vidmakthållande begagnades sanima personer, som ännu stå i spetsen för statsförvaltningen, hvilkas vana och böjelse att reta, oroa och krångla med pressen ej sällan framlyser i deras yttranden och åtgärder. Fe här ett exempel: ”Stockholm den 12 Maji 1806.

”Yälädle Herr Kongl. Bibliothekarie!

”1 anseende till den varning och den påminnelse ”fl of kanslers-Fmbe-tet, till följe af dess härhos i afskrift ”bifogade Utslag, vill hafva gjort Boktryckaren här i ”staden Carl Telén, ßr jag anmoda Herr Kongl. Bi-”bliothekarien såsom Boktryckeri Fociętetcns Ordföran-”de, att Delen vederbörligen förekalla, och på nämnde ”Embetsvägnar alfvarligen förehålla, hvad enligt Utslaget honom åligger, s* Med högaktning har jag äran vara ”Vä’lädle Herr Kongl. Bibliotbekariens

”ödmjuke tjenaie ”Gust. Lagerbjelke.

”A. C. Kullberg.”

12Denna Embetsskrifvelse till Ordföranden i Boktrycke-ri-Societeten, Kongl. Bibliothekarien Malmström, inneslöt ”K onungens ”Hofkanslers-Einbetcs

”'Utslag uti det af Bokhandels- och Boktryckeri-Om’ budsmannens, Amanuensen vid Kongl. Bihliotheket ”P. A. Wallmark, på tjenstens vägnar, åtalade mål, ”rörande ansvar å Boktryckaren här i staden Carl De-”lön, för det han, dels under nära trenne månaders ”tid, oaktadt förnyade påminnelser, likväl underlåtit att ”'till Hofkanslers-Embetet atlemna exemplar- af de från ’ hans Boktryckeri utkommande böcker och skrifter, i ”anledning hvaraf Wallmarck, med åberopande ai 1774 ”års Kongl. Tryckfrihetsförordning, yrkat det måtte ””Delen kännas skyldig derföre höta Trettiotre R:dr 16 ”sk. ; — dels från samma Boktryckeri låtit utgå cn ”skrift, kallad: Säng till Guvernören Herr Grefve ' Cronsttdt, af Kadetlerna vid Carlberg, utan att ”laglikmätigt derå hafva utsatt författarens kända namn, ”för hvilken underlåtenhet Ombudsmannen, i stöd af ”Kongl. Påbudet den 6 Maji 1780, Ett Hundrade R:drs ”böter påstått; — dels oaktadt innehållet af Hofkanslers-”Embetets till Boktryckeri-Societeten den 26 Januarii ”1804 aflåtne skrifvelse, likväl skall fortfara att fråa ”sina Bokpressar utgifva skrifter vanställda af grofva ”och ofta återkommande tryckfel, hvarföre Delen, ef-”ter Wallmarcks påstående, bör, enligt så väl 9 §. ”Kongl. Instruktionen för Hofkansleren, som sistnämn— ”de skrifvelse, med Tjugofem R:drs böter anses. Hvar— ”öfver Deltän hörd blifvit och sig förklarat, samt Om— ”budsmannen med påminnelser inkommit Gifvet Stock-”holm den 12 Maji 1806.”Under öfvervägande af hvad Parterne å ömse sidder aadragit, har [lofkanslers-Emhetet, hvad först an-”går Boktryckaren C. Delens försummelse med de hos ”honom tryckte skrifters vederbörliga aflemnande till ”nämnde Ernbete, hvilket förhållande han medgifvit, ”utan att till sitt urskuldande bafva annat att anföra, ”än de skrifters oskadlighet, som under tiden från dess ”Tryckeri utkommit, samt sin egen glömska, funnit ”rättvist, att i stöd af 4 Kongl. Tryckfrihets-För-”ordningen den 26 April 1774, Delen med Trettiotre ”R:drs 16 sk:s höter anse, hvaraf Kongl. Maj:t och ”Kronan en tredjedel och Åklagaren två tredjedelar tiJJ— ”komma.

”Vidkommande Sången till Grefve Cronstedt, den ”Delen tryckt, utan att derå hafva utsatt författarens ”kända namn; så alldenstund samma sång, oskyldig tiU ”sitt innehåll, ämnad att blott vid en enskild högtidlighet afsjungas och endast tryckt, för att vid samma ”tillfälle bland vänner utdelas, icke på någon Boklåda ”blifvit till salu utbuden, vill Hofkanslers-Embetet för ”denna gång låta bero vid en alfvarsam varning till ”Delen, att icke hädanefter låta förleda sig af den för-”naodan, han till sin ursäkt föreburit, att en korpora-”tion, i hvars namn en skrift utgår, vore att anse sora ”dess författare.

”Hvad slutligen beträfTar de tryckfel, hvarmed de ”från Delens Boktryckeri utkommande arbeten skola ”vanställas, vill Hofkanslers-Embetet äfvenledes, med ”afseende derpå, att det är första gång Delen derföre ”blifvit anklagad, inskränka sig, att alfvarligen hafva ”påmint honom om en noggrannare uppmärksamhet på ”den Typografiska fullkomligheten af de skrifter, som”lemna hans Bokpressar, en omsorg den han är skyldig ”den läsande Allmänheten, Författare och sitt eget yrke.

”Den härmed missnöjde äger, att etc. etc.

”Efter Nådigste Förordnande ’På Hofkanslers-Embetets vägnar ”Gust. Lagerbjelke.

»L. S.

”A. C. Kullberg.”

Lagerbjelkes kända skuggrädsla för pressens ut-sväfningar är så mycket mera anmärkningsvärd, som lian för sin person borde hafva deraf minst att befara, enär pennan i hans hand är ett tveeggadt svärd , lika hvasst, om användt till anfall eller försvar. Men vanan vid det tvång, hvaruti pressen hölls, i Sverige under Gustaf Adolph, i Frankrike under Napoleon, till hvilka begge Regenter Lagerbjelke längre tider stått i nära förhållande, hade småningom bragt honom att med misstroende se bruket och missbruken med häpnad. Dvcrgarnes olåt skallade i hans örou som vredgade jet— tars rytande, och då cn flygskrift för dagen, som nästa dag ingen vidare läste och tredje dagen ingen mindes, om icke han sjelf, gjorde sig lustig eller elak på någon af de i samhället privilegierades bekostnad, lågade redan hans fantasi af skräckbilder, som skakade hans känslas ömtåliga fibrer. I

Sverige, der striden ännu ej blifvit allvarsamt hörjad, i Frankrike der den i det närmaste är utkämpad, darrar man för irringar hos en publicist, undci det England i århundraden funnit sig väl af, att låta meningarna offentligen uttalas på det sätt, som den sknfvande individen finner lämpligast, Väl vetande, att öfverdriften rättar sig sjelf och att osanningen alltid följes af vederläggningen i spåren. Ingenprincip, icke ens den Monarkiska, kan pi längd upprätthållas genom repressiva åtgärder. Den lyftade sabeln kan visserligen till en tid hålla munnen sluten: fängelsets riglar och stupstocken gifva en och annan helso-sam vink om den sak man icke får vidröra, den form man ej lår begagna; men sabeln sjunker slutligen ur den tröttade eller af väpnade banden, riglarna rostas och sjelfva stupstocken multnar, om den allt för ymnigt fuktas med blod: — och huru går det väl då med de principer, som genom dessa medel velat skyddas?.. -

Så föll absolutismen, genom resolutionen: så föll terrorismen, under revolutionens fortgång.

Vare långt ifrån oss den lågheten, att beskylla Grefve Lagerbjelke för afsigten att tillstyrka eller ens älska dylika mått och steg. Om de icke törhända jafvades af hans hjerta, skulle de ofelbart förkastas af hans hufvud. Men han tilltror pressen ett sådant inflytande, och befarar af dess förvillelser en sådan skada , att vi velat visa hvart dessa föreställningar ytterst ledde, om icke på dem lades samma moraliska band, som de judiciella, med hvilka man bråkar hjernan, for att tygla pressen.

Under de veckor af året 1809, då Lagerbjelke \ ar Hofkansler, innan han vid Konseljens konstitutionella uppsättning blef en af dess första Statsråd, utkom från Delens Boktryckeri ett anonymt flygblad, kalladt: "Mina tankar." Författaren (Brukspatron Spaldencreutz på Gusum) uppmanade deruti Riksens Ständer, att ej brådska med Konstitutionen: att inskränka Konungamakten: förbättra Nationalrepresentationen : tillvägabringa en jem-nare och rigtigare jordens beskattning, samt förbättra Undervisningsanstalterna. Om ej detta iakttoges, '"ville”författaren lefva och do på, alt vår revolution miss-"lyckatsBoktryckaren blef efterskickad af Lager-bjelke, men, misstagande sig om hans boning, kom ej på utsatt tid. Innan Delén sedermera inställt sig hos Lagerhjelke , mötte den förre en dag på gatan Landshöfding Hosenstein och den nyligen till Sverige åter-komne Statsministern in petto, von Engeström, för hvilken Rosenstein presenterade Delén. Engeström sade lig känna Delén af gammalt; men förebrådde honom, att han ej hörsammade förmäns kallelse, och att han tryckte J incendiära skrifter.” Samma skrapa väntade Delén sedermera hos Lagerhjelke, då han infann sig hos honom. Så illa voro Spaldencrcutzs råd anskrifne hos 1809 års maktägande: så skygga voro de för idéernas spridande genom pressen: så till punkt och pricka har den förutsägelse slagit in, på hvilken Spalden-creutz ville lefva och dö.

Då vi här ofvan nämnt, att Lagerhjelke vid början af sakernas nya ordning förde Begeringens penna, böra vi ej stillatigande förbigå ett bref till honom från Alersparre, då i spetsen för Wermländska Fördelningen af Arméen, lagrad vid Tibble. Det visar på en gång den sednares fosterländska uppsåt och de farhågor, han hyste för den rigtning, de som satt sig i besittning af statshvälfningen ämnade gifva ut henne, för hvilken han vågat sitt hufvud. ”Jag får äran på det förbindligaste tacka — heter det i denna skrifvelse — ”för Herr ”Barons bref den 17 dennes, med åtföljande tryck— ”ta handlingar. Berättelsen till Svenska Folket är, ef-"ter mitt begrepp, särdeles väl författad och rakt le-”dandc till ändamålet. Jag besvär Herr Baron vid vår "gamla vänskap och liaison och vid vår nu förnyade,’ som på mia sida är särdeles uppriktig, att afböja all ”halfmesure, allt haltande å ömse sidor, all usel småin-"trig, hvaraf jag redan sett omisskäneliga tecken. •”Gå rakt och sakmodigt med säkra steg till målet. Be’ möt oss ärligt; ty vi äro de mest sagtmodige och väl-”viljande mcnmskor Fäderneslandet äger. Afböj små "chikaner och misstroende; ty vi blifva ej duperade ’ och vid sådana försök kunna vi blifva allvarliga. Här "kommo i går charmanta ordres, att Hertigen ej äm-"nade se oss i staden, utan långt utanföre. Detta är en "bagatell, men bevisar dock något. Att på vägen sking-"ra oss bevisar annu mera. Den iar blodskuld öfver "sitt hufvud, som missleder eller omskapar den allmän-”na välviljan. Efter att hafva med Artilleri gjort 32 "mil på 9 dygn under oräkneliga skjutssvårigheter, haf-"va vi hehöft ett par dagar för att hvila oss, och för ' att oskingrade inkomma till Staden."

Följande skrifvelse från Riksföreståndaren antydd* nemligen att Adlercreutz, Adlersparre till förfång, genast satt sig i besittning af revolutionen och dessa ”omissr känneliga tecken’’ till missräkning kunde Adlersparre

naturligtvis ej smälta.

"Sedan till Vår kunskap kommit, att Vestra Ar-”möen är i anmarche emot Stockholm för att befordra "Ständernas sammankallande, så tillkännagifves OfverAd-"jutanten Üfverste-Lieutenant Adlerspare, det H. M. Ko-"nungen är i dag skild från styrelsen och att VI emottagit ”regeringen, samt utfärde i morgon Nådigt påbud till Stän-”dernas sammankallande. I följd hvaraf VI ej anse nödigt, ”att hela styrkan af den hit annalkande Armt? en härstädes "bör inträffa, utan endast bcfälhafvaren jemte hälften af ”de mest pålitlige C?/) trupperne, hvilka så fort sig’ göra låter hitkomma. Den öfriga hälften stadnar i och ’'omkring den trakt, der dessa ordres inhändigas. — ”Härhos medföljer den proklamation, som WI i dag i ”Nåder till allmänheten låtit utfärda. — General-Majo-’ren m. m. Friherre Adlercreutz är anbefalld att vara 'hefälhafvande General-Adjutant i Stockholm. Stock-’holins Slott den 13 Mars 1809.

CARL.

C. Adlercreutz.”

Misstroendet mellan revolutionens Koryféer fanns således innan revolutionen var fullbordad. När detta kunde ske på det färska trädet, hvad skulle ej ske, hvad har ej skett på det torra!

Den nya regimen hade till hufvudföremål att vinna Napoleons bevågenhet. Man förtröstade mera på den underbara verkan af hans beskydd, än på sina egna krafter. Han var det personifierade ödet, som satte Konungar af och Konungar till. Med det offer man bragte honom af den förmätnes krona, som van-mäktigt men oafvisligt bjudit hans välde spetsen, hoppades man köpa hans allt förmående förord mot roflyst-naden på närmare håll. Stackars beräknare på sedna-re tiders Furstiiga ädelmod! Ljungelden af Napoleons vrede hade krossat allt för många spiror, att den nya thron, som honom till behag biifvit nedbruten, ådrog sig mera än ganska flygtigt hans uppmärksamhet*). L'Em—

*) Ingen liar mera än Napoleon älskat föräderiet och hatat förrädaren. Sjelf behandlade han andra staters regenter som marionetter; men han tyckte ingalunda om, att någon föll honom i handtverket. Gc-pcreur Alexandre est genereux et grand. Quelle s'en rapporte a luij” svarade Napoleon Hertigen Riksföreståndaren, som begärt hans bemedling hos Ryssland. Under sakernas då varande ställning kunde således den nya regimen ej lemna något större prof på sitt förtroende, än det uppdiag Lagerbjelke erhöll, att jem-te Grefvc von Essen afsluta förbundet med Napoleon, livilka underhandlingars ledning egentligen voro beräknade på Lagerbjelke. Han icke blott lyckades i detta värf, men utvecklade derunder tillika sin ovanliga diplomatiska skicklighet och den med denna nära förknippade förmågan att ställa sig in hos dem som äga makten och inflytandet, såsom nu förhållandet var med Napoleon och hans gunstling Duroc, Hertig af Friaul, såsom det varit straxt efter revolutionen med Carl XIII

nerul Sköldcbrand och Friherre von Otter, som från Sverige öfverfört f. d. Kungliga Familjen till Tyskland, i hvars södra del de inträffade vid tidpunkten af högtidligheterna, föranledda af Franska Kejsarens förlofning med Ärkehertiginnan Marie Louise af Österrike, hlcfvo der bemötte med utmärkt köld. Man låtsade till och ined glömma bort dem med bjudning till festerna. De trodde sig få dessa små förtretligheter rikt ersatta i Paris, dit de begåfvo sig under återresan till fädcrucslandct. Vid presentationen hos Napoleon, der de Svenska emissariernas både funktioner och det uppdrag de haft anmäldes, yttrade Kejsaren endast till Sköldcbrand: ”General All!” och mätte von Otter från hufvudct till lotterna, utan att säga ett ord. Derefter vände Napoleon dem ryggen- Något vidare afseende fastade han ej vid de personer, som fört hans dödsfiende i landsflykt.och Adlersparre *), såsom det slutligen blef med Carl Johan och Brahe. Också äro Lagerbjelkes societetsjalousier långt spänstigare, än dem han i egenskap af statsman kan äga mot andra statsmän. Rosersberg utgjorde, de första åren eher Carl XIV:s uppstigande på thronen, Ilans Maj:ts älsklings tillhåll. Hofvet vistades der några veckor i sender, alla tider på året, och Monarken nöjt här i en vald omgängeskrets af begge könen vcderqvickelse från Regeringsbördans tyngd. Här gafs sällskapsspektakler, i hvilka den för sin skönhet och sitt intagande väsende bekanta, Nederländska Ministerns hustru, Fru von Dedel, spelade ej den minst lysande rollen. Till tidsfördrifveu hörde äfven utgifvan-det af Tidningar. Man lekte på Rosersberg journalism, mot hvilken man på allvar kämpade i Stockholm; och de begge publicister, som morgon och afton tällade att genom Tidningar muntra den Kongliga

cirkeln voro — Grefvarne af Wetterstedt och Lagerbjelke. Det blad, den sednare utgaf, kailades : ’’Le furet des salons et des coulissesf och man blef en ganska stor miss-lynthet varse hos dess redaktör de dagar, då det lyckades indragningsinaktcns representant, att genom sin Journal draga till sig större uppmärksamhet af den höga och högt förnäma publiken, än denna indragningsmakts framtida vedersakare.

Vid intet annat tillfälle framlyser dock Grefve La-gerbjelkes trängtan att göra sig angenäm så bjert, som i den beryktade Riddarhusepisoden 1830, rörande Herr Dalmans den äldre reservation i Tryckfrihetsfrågau den

*) Hvarom sc Lagerbjelkes insinuanta biljetter till Grefve Adlersparre i dennes Historiska Handlingar.25 Januari. Reservanten frågar s:g bland annat: ”hvad ”har varit de verkliga resultaterna af den 1809 utförda ”statshvälfningen, hvarom man gjorde sig lika så stor, ”soin glad förhoppning? Månne dessa resultater blif-”vit andra, än förjagandet af en infödd Svensk Dyna-”sli: sju orimligt långa utarmande Riksmöten utan sär-”deles gagneliga, tvärtom ofta skadliga beslut: oändligt

”ökade skattebördor: en ojemnförligt mer lysande, o-”troligt kostsam arme: en på allt sätt mer favoriserad, ”men derföre ej förtjenstfullare embetsmannacorps, o. ”s. v.” Reservationen infördes i Skandinaviens Con-versationsblad den 18 Februari. Nu tog elden i alla knutar. Redan följande dagen, den 19, uppträdde Grefve af Wetterstedt med ett långt patetiskt anförande, slutande sig med en hemställan, att reservationen, ”såsom i hög grad förnärmande och anstötlig, mätte ”ur Ridderskapets och Adelns protocoll uteslutas.1' Det var ett ömkligt löjligt skådespel att åse striden mellan dem, hvilkas underdånigbetsifver potentierades till kokpunkten, och dem som sökte iakttaga Riddarhusets värdighet. Herr Le fr en inbjöd reservauten ”i fäderneslandets namn och vid allt heligt, att medgifva ”det otillbörliga i sitt anförande, samt att iakttaga till— ”fället att göra snart, hvad som göras borde, nämligen ”att utesluta sitt yttrande nr protokollet. Han bad om ”förlåtelse, att han vände sig till Herr Dalman med ”denna anhållan, som vore påkallad af den varmaste ”känsla för rätt och ära.” När Dalman omsider lät öf-vertala sig dcrtill, uppmanade Herr Cederschöld honom, ”att vara på sin vakt och ej för hastigt betaga sig ett ”skydd af riksdagsmannarätten, hvilket torde blifva af ”nöden, i händelse man sedan skulle behaga lagfora”honom for hvad som stod i Tidningen.1” Grefve Fletning och Friherre Akerhjelra instämde med Wetlerstedt. Grefve Lagerbje'.ke gick ännu längre. ’ Medborgare-linnet hade blifvil oroadt och den undersåtliga tillgif-”venhctskänslan uppskakad.” Han foreslog ingenting mer och ingenting mindre, än en underdanig adress och deputation af Adeln till H. M. Konungen. Detta forslag bestreds af Hen- Hjerta, Gustaf, af Grefve Horn, hvilken slamplade det såsom löjligt, och af Herr Cedersehöld. Den sistnämnde hemstäl'de 7 om det vore lämpligt, att elt lidt Riksstånd skulle p5 i detta sält besvära Konungen, för att hedja om ursagt ”för hvad en ledamot yttrat. Detta hade nog mycken ”likhet med en händelse vid 1682 års Riksdag, då A-”deln genom deputation hos den envåldige Konungen ”gjort ett slags afbön för något som en Lilljehök yttrat ”till och med flera Riksdagar förut.” Herr Rosenkvist af Åkershult hade ingenting emot deputationen ; ”men vtrodde, att då den vördnad och kärlek för det rege-"rande Huset som man derigenom ville uttrycka, vore ”vid allä tillfällen lika stor, så borde en sådan deputation afgå från hvart Plenum, och sålunda konstitueras såsom permanent.” För att undvika det öde att se sin motion förkastas, hvilket vid den påföljde Riksdagen väntade Herr Stedt, då lian i samma anda föreslog en adress i anlednig af tilltalet med Kapten Lmde-berg för högmålsbrott, återtog nu Grefve Lagerbjelke Sin motion, och på Statsrådet Mörncrs framställning vidtog Adeln den högtidliga åtgärd, att ur sitt protokoll den 25 Januari ulplåna Herr Dalmans reservation, som i stället inflöt i protokollet den 19 Februari, der hela den parlamentariska farcen qvarstår.Paris, den bildade verldens medelpunkt, retande för alla personer af bildning, måste vara det ännu mera för en diplomat, som står väl i Tuillerierna: — väl i Tuillerierna under en tid, då Furstar af alla värdigheter, med och utan diadem, der trängdes om och ödmjukt afbidade audiens. Det är således begripligt, både alt man i Sverige önskade Lagerbjelkes qvarstad-nande såsom Svenskt Sändebud hos Fransmännens Kejsare, och att den förre dertill fanns benägen. Det dröjde dock ej länge, innan Lagerbjelke märkte, alt han, till trots af all sin slughet, låtit narra sig af dem, som voro tillräckligt sluga för att tillvägabringa hans aflägs-uande, men för litet att hålla honom stången, ora ban kommit åter för alt deltaga i styrelsen. Förhållandet blcf med hvarje dag mera spändt mellan honom och Grefvc Engström, hvilken aldrig kunnat förgäta, att Lagerbjelke öfversalt hans titel: ”Statsminister for Utrikes Arenderna,” med: "Ministre élrangcr aux aJJlii-res.” Den hämd Engeström utkräfde,

visar huru föga de konstitutionella begreppen gjort sig gällande hos den konstitutionella regimens Rådgifvare och huru innerligt man var öfvertygad, att Lagerbjelkes bristande karakterskraft skulle hindra honom från en offentlig tillrättavisning åt dem, som hade makten i sina händer. Utan att han något derom visste förut, blef han för-afskedad ur Statsrådet j i hvars protokoll den sanningsvidriga uppgiften infördes, att sådant skett "pä hans underdåniga anhållan Om Lagerbjelke haft mod och beslutsamhet, att vid derefter inträffade Riksdag hos Konstitutionsutskottet anställa räfst med vederbörande för den ”lögnaktiga uppgiften och vrängda framställningen,’’ bevislig, emedan någon afskedsansökning af honom aldrigblifvit ingifven, så hade han sannolikt, genom ett så raskt steg, eröfrat både opinionen och stridsfältet från sina fiender; i stället att deras öfvermod nödvändigt skulle växa och aktningen för honom minskas, då han trälaktigt höll till godo de maktägandes ofog. Emcd-lertid ådagalägger detta factum beskaffenheten af den så högt prisade konstitutionella kontroll, som Kationen utöfvar på Regeringen, genom Konstitutionsutskottets läsning af Statsrådsprotokollerna, der ”Tu för Sju, och Siu för Tu” kunde oförsynt skrifvas och oanmärkt genomögnas af Hemliga Domstolens tjugofyra ledamöter.

Ett annat tilltag af Grcfvc von Engeström, som i början kunnat för Lagerbjelke haf» a de personligen menligaste följder, slöt med att tillskynda honom Europeisk ryktbarhet. Främst bland de officiella handlingar, Statsministern for Utrikes Arenderna bifogade den af trycket på både Svenska och Franska språken utgifna berättelse första dagarna afåret 1813 till Konungen, rörande Sveiiges förhållande till utländska Makter, förekommer ett utdrag uren Lagerbjelkes depeche år 1810, angående förloppet vid en audiens, som han haft hos Napoleon, deruti dennes uppretade sinnesstämning och hans thordönsfraser med klassisk pensel Llifvit åskådligt framställda. När delta dokument offentliggjordes, befann Lagerhjelke sig uti Paris, i den afbildadc despotens våld, och hade Durocs bemedling att tacka, fur det äskau af Napoleons vrede afleddes. Emedlertid blef, hvad utgifvaren i Sverige kanske ej förusett, denna depeche ansedd af hela Europas diplomati och diplomatiska skriftställare för ett sådant mästerstycke, ett sådant mönster i sitt slag, af så originell beskaffenhet, att depechen finnes införd i Fransyska och Tyska di-plomatiska verk, såsom en föresyn till hjelpreda och undervisning.

Lyckan, som i Paris sammanfört Lagerbjelke med Prinsen af Ponte Corvo, begåfvadc honom likväl ej med det ijerrglas, hvangenom han i denne l'ur.ste förskottsvis kunde upptäcka Sveriges blifvande Regent. Vid thronföljarevalet följde han derföre sin Regerings instruktion, hvilken, som bekant är, ingalunda afsåg den kandidat, som Försynen beskärde. Lagerbjelke arbetade således för ett helt annat interesse, än det omständigheterna sedermera förenat med vårt fäderneslands. Att han i detta fall strängt fullgjorde sin pligt, strängt lydde sitt uppdrag, ej mer, ej mindre; torde kunna slutas af den bevågenhet och det förtroende honom visats af denne Store Prins, sedan ledningen af Sveriges öden blifvit öfverandtvardad åt Dess kraftfulla händer.

Napoleon, i allmänhet ingen vän af folkrörelser, uti hvilka han ej sjelf spelade hjeiten, emottog med förtrytelse och förbittring underrättelsen om det ohyggliga uppträdet i Stockholm den 20 Juni. Ilan bade erhållit tidningen härom just då han var i begrepp, att lemna offentligt företräde åt corps diplomatique i sin hufvudstad; och med den skarpa herrskareblicken forskande efter .Sveriges Sändebud, röt han till honom de förfärliga orden: "On est bien rémuant ehez vous, Mr de Lagerbjelke”, då denne hastade ur sin ordning fram till Kejsaren, sade sig hafva vigtiga meddelanden att i detta afseende .lemna och utbad sig att fa gifva dem, som vore af hemlig natur, vid något enskildt företräde, hvarom han hos Kejsaren anhöll, så fort hans Maj:t funne lämpligt bevilja det. Napoleon yttrade sedermera till Duroc, att denna sinnesnärvaro hos Svenske Mi-nistern räddat, mindre denne, än det Hof han representerade, frän en stor förödmjukelse; tv Kejsaren hade ämnat, i närvaro af alla de främmande Makternas diplomater, gifva Sveriges en exemplarisk sparrlakaus-lexa, för vår Regerings svaghet att ej kunna tygla sjelfs-våldet.

De interessanta bekantskaper, Lagerbjelke gjorde i Frankrike, voro ej inskränkte till Kejsarens slott och Ministrarnes salonger, för hvilka sednare Taleyrands af gammalt utgjorde prototypen. Den bekante Pontecou-lant var en hland de personer, i hvars lärorika omgange mycket -kunde inhemtas. Honom åtföljde Gref-ve Lagerbjelke pä en inspektionsresa till Gheel i trakten af Gcnt i Flandern; och man bör hoppas, äfven-som man af de förbättringar som redan hos oss ägt ruin med de allmänna inrättningarna för sinnessvage har någon anledning

förmoda, att Lagerbjelke såsom ledamot af Serafimerordensgillet ej lemnat ur sigte de upplysningar, honom i detta hänseende blifvit bibragte af Frankrikes sakkunnige män. Gheel är (var åtminstone under Franska Kejsarcdömet) en ccntralanslalt för sinnessvage, af den märkvärdigaste beskaffenhet. Belägen på en vidsträckt, för ögat nästan omätlig ljungbed, utgör den en stad, livars alla innevånare och alla funktionärer, frän och med Mairen, äro dels .sinnessjuke, dels från sinnessvaghet tillfrisknande personer. Napoleon yttrade ock vid ett besök i Glied: uVoilli Cen-droit dc C Europé ou fon dil le plus de sot lises, et ou C on en fail le nroins.''

Det blef icke Grcfve Lagerbjelkes lott,-att uti nöjenas hufvudstad läppja uteslutande ur glädjebägaren; han måste ända till dräggen tömma missödenas kalk.Den välkomne gasten i Tuilleriernas praktfulla salar, Lief för någon tid invånare uti S:t Pclagies otrcfliga celler. Den for kort lid sedan varande representanten för ett Konungarike ägde nu knappt det nödvändigaste för dagen; och det var II. M. nu varande Konungens ädelmod, under dess korta vistande i sin fordna fosterbygd 1814, som Grefve Lagerbjelke sades liafva att tacka för sin befrielse ur bysältningshäktet, hvaruti han då befann sig.

Återkommen till fäderneslandet, förblef Lagerbjelke många år utan embetsbefattning. Grefvevärdighetcn samt blå bandet foregingo uppdraget till honom, alt vara Chef for de Kongliga Spektaklerna. Att och huru han gick i land med den vidt omfattande, invecklade och kinkiga förvaltningen af Teatern, som före honom ej varit bragt till denna höjd af scenisk prakt, illusion och smak, och efter honom vid bvarje ombyte af Chef fallit ur ett sämre i ett värre, är i friskt minne hos bela den spektakelbesökande publiken. Man hade ock anspråk på en man, hvilken haft tillfälle att utbilda sitt snille och sin smak bland Talmas och MarsJ konstdomare. Den enda gren af skådebanan, som Grefve Lagerbjelke föga vårdade, var baletten. Dess nu varande skick visar dock, hvad annars syntes mindre sannolikt, att äfven den kunde sjunka ännu djupare i förfall. Lagerbjelke finner emedlertid sin ursägt der-uti, att hans administration af Teaterns finanser lemnat kassan ett of verskoll äfvensom i efterträdarnes oaf-

*) Om, som mången påstår, öfverskottet likväl tillväga-bragtes på bekostnad af Teaterns elefskola, så äger detta öfverskott blott namn, heder och värdighet afbrütet växande deficit skälet torde kunna sökas till deras underlåtenhet, att genom detta nöje omvexla de tidsfördrif, hvarmed Allmänheten nolens volens måste roa sig, på grund af Teaterns pr ivilegium exclusivum. Lagcrbjelkes öfverdrifna känslighet för journalismen, hvilken påtagligen lånade sitt biträde åt hemliga spekulanter på successionen, jagade honom ifrån en befattning, för hvilken han tycktes vara klippt och skuren, och en lucka uppstod nu åter i hans ofTentliga verksamhet. Allmänheten hörde ej af honom förr, än han såsom Riksdagsman 1828—1830, dels till Konstitutionsutskottet inlemnade, dels offentliggjorde sitt beryktade förslag till ny Tryckfrihetslag. I motiverna finnas flera ljusa och träffande anmärkningar, och de äro alla framställda med en talang , som göra dem till en angenäm läsning äfven för deras vedersakare. Men ingen talang i verlden kunde förslå, att göra den orm osynlig, som under de tjusande blomstren försåtligt slingrade sig i gräset, lurande på den hänfördes oförsigtighet, hvilken godtroget ville nalkas deras doftande kalkar, och beredd att då gifva honom dödsstinget. 1812 hade detta förslag troligen cmottagits med uppräckta händer och gått igenom med acclamation. I och med detsamma hade periodiska pressens sjelfständighct hlifvit lefvande och för evärdeliga tider begrafven. Att den äfven i sitt oberoende skick hittills merendels lemnat kart i stället för mogna frukter, är ett ostridigt, ett hedröfligt factum; men den frihetssol är åtminstone icke släckt, som förr

vinst för Teaterinstitutionen, hvilken ju längre desto mera lärer få vidkännas förlusten af skickliga ämnen på skådebanan.eller sednare bereder växtligheten och mognaden, när en gång popularitet ej mera står att vinna genom fraser, vore de än så svulsti ga , sa dundrande, så kittlande , och när Allmänheten , af dem öfvermätt ända till vämjelse och uttröttad ända till slapphet, oeftergifligen fordrar en sann framställning af facta och sak, med dithörande förnuftiga tankledningar och slutsatser, såsom ett vilkor 1'ör sin uppmärksamhet och sin bevågenhet.

Kär man lemnar Lagförslagets inskränkande syftning af Tryckfriheten ur sigte, och betraktar det blott såsom ett helt för sig, mustc man medgifva det egenskapen att innefatta ett system och vara sammanhängande : en egenskap, som hvarken ar ringa, eller vanlig hos våra lagstiftningsrun i sednare tider. Dernäst äger det förtjensten att förkasta godtycket i lagtillämpningen, hos oss kändt under namnet: Indragningsmakt, hvilken Lagerbjelke

utdömt. Slutligen — och för denna vigtiga sannings intalande böra alla opinioner hålla honom räkning — har han antydt ändamålsvidrigheten af det sätt att bilda Juryr, som nu äger rum: ett sätt, som gifver Domstolen rättighet att genom sina Jurymän bestämma utslaget, utan att den i sitt val är bunden af lag eller för detsamma underkastad pröfning och ansvar. Vare emedlertid långt ifrån oss, att genom anmärkningen mot sättet att organisera nu varande Juryr — ett sätt som kan och bör förändras — vilja grundlägga det omdömet, att tryckfriheten vore bättre skyddad, om Juryn upphörde och målen öfverflyttades helt och hållet till Domstolarue. Bedan i denna tanka ligger ett förräderi, för hvilket vi hoppas ingen må misstänka oss, äfvensom vi ej för detsamma misstänkaGrefve Lagerbjelke. Han har sannolikt blott genom framställandet af sina alternativer velat bereda och förena sinnena, för skarpsinnig a t icke inse, att intet slag af Jury-organism vore menligare för yttranderätten, än dennas öfverandtvardande att bedömas genom advoka— loriska bärklyfverier. I detta afseende fick Statsrådet Lagerbjelke en fullkomlig tillrättavisning af Grefve Frölich vid Riksdagen 1828 —1880.

Såsom ett ganska märkvärdigt tidens tecken anmärka vi, att Grefve Lagerbjelkes Lagförslag hufvud-sakligen sysslosätter sig med periodiska pressen. Den djupsinnighet, som uti förslaget blifvit nedlagd, viltnar tillräckligt, att sådant skett ej af glömska, ej af brist på eftertanka. Skälet måste derföre sökas i författarens öfvertygelse, att offentliggörandet af skrifter i allmänhet hvarken belivfver eller kan fjettras. Denna öfvertygelse visar säkerheten af Lagerbjelkes statsniannablick. Pressen har redan trampat ut barnskorna. Förbjud att klaudrå, och skrif förbudet med blod: — så länge berömmet är tillåtet, så länge det ej kan hindras, skall i sättet att gifva det, i sjelfva dess öfverdrift, inläggas ett klander, mera sargande, än den öppnaste kritik , och likväl oåtkomligt för hvarje strafflag. Förbjud offentliggörandet af vissa saker , om vissa personer, i Petersburg, och man skall verkställa det i Stockholm; qväf del äfven här, och det skall hemta andan i Köpenhamn; förvisa det från residenset af nutidens regenters Nestor, och London och Paris och Brüssel och Weimar och hundrade ställen på Europas och Amerikas kontinenter skola dcrtill låna sina pressar, upplåta sina boklådor: — ja, efter hvarje ny landsflykt, skall den biltoga tankeyttringen af sjelfva sina bojorsmida nja vapen, med lrvilka hon skall genomborra sina förtryckare.

När Grefve Lagerhjelke kallades att ånyo intaga konselj taburetten, fastade sig stora och många förhoppningar vid detta rådgifvareval: visserligen icke deras, som, klafbundne vid en opinion och dennas slafviske bekännare, fanatiskt hata alla andras, oförmögne att uppskatta halten af det guld, som, sofradt, faller undan konflikten mellan skiljaktiga åsigter; icke deras, hvilkas skumma öga endast i popularitetsjägaren skönjer statsmannen; icke deras, som insågo, alt snillekraften kunde öfvermannas af medelmåttan , om denna i karaktersstyrka vore den förra öfrerlägsen —• men deras, som byggde på förutsättningen att den sednare ej kunde saknas i den förras grannskap ; deras, som visste, att han före sitt återinti äde i Statsrådet, än med sanningens allvar, än med satirens gissel, agat Ministärens cpurationssystem, hennes skygghet för all talang, som hotade att nu eller i framtiden göra hennes egen företrädet stridigt, hennes splittring oakladt sin fåtalighet, och hennes lumpna sträfvandc att endast lefva för dagen, utan plan för det hela, utan tanka på hvad göras skulle, innan tidpunkten inträffat, då det redan bort vara fullbordadt; deras, som hört honom beklaga Ministerens okunnighet om allmänna tänkesättet i landet, och hennes optimistiska trygghet vid jollret i salongerna och vid hofkurtisörers benägenhet att göra sig angenäme ; deras ändtligen, som togo för afgjordt, att den fullständiga kännedomen, på nära håll inhemtad, om Napoleons förvaltningsorganism och organer, måste helsosamt inverka på de organisationer och den personal,af kvilka Carl Johans regering skulle begagna sig, når Lagerbjelke deraf blifvit medlem.

Förhoppningarna blefvo lika litet rättfärdigade, som farhågorna. Ingen skilnad har förmärkts i systemet. Sammanhanget har ej blifvit större, enigheten ej rotfastare , dugligheten hos de sedermera tillsatte funktionärerna ej mera i ögonen fallande, än förut. Styrelsens framställningar till Representationen hafva ej blifvit fullständigare utarbetade, ej bättre motiverade, ej skyndsammare aQemnade: Ministerens Riksdagsmanövrer ej blifvit mindre förhatliga, mindre oskickligt drifna . . .

Hvad bör, hvad måste man af allt detta sluta ?

Att Grefve Lagerbjelke ingenting väsendthgt försökt eller förmått uträtta; att lika litet’ som heder och kraft, i brist af urskillning och förutseende, göra tillfyllest, lika litet hjelper i statsangelägenheter snille utan spänstighet i

karakteren, utan drift i viljan; att i en Ministere, gangrenerad af obeslutsamhet och slapphet, forsoflad'i vanan att blott fragmentariskt, och sedan en tvingande nödvändighet gjort vidare uppskof omöjligt, sätta sin verksamhet i rörelse, äro öfverlägsenheten och medelmåttan alldeles af samma vigt, lika stor, eller lika liten; att med ett ord, Grefve Lagerbjelkes förestående aflrädande ur Statsrådet, hvarom allmänt talas, på grund af hans egna bestänida förklaringar till hvem som velat höra det, *) ej kommer att förorsaka en hårsmåns rubbning uti slentrianen af de allmänna ärender-

*) Läsaren behagade iakttaga, att detta trycktes i första upplagan redan i83/j. Det finnas personer, som sedan den tiden hört enahanda förklaringar, utan att den förlust, hvarmed de hotat, ännu inträffat.eas behandling, på hvars förändring man hoppades, då han, öfvertalad, emottog en af honom icke efter-strafvad konseljtaburett. I en tveksam, skuggrädd, söndrad Ministere är Grefve Lagerbjelke en högst umhär-lig beståndsdel; i en stark, vore han omistlig.

Det finnes en förlåt, bakom hvilken ingen förstulen blick är tillåten, är möjlig. Konungens personliga nåd har ofta beredt Lagerbjelke dyrbara tillfallen att fortroligt nalkas Hans Maj:t. A ena sidan har deraf dragits slutsatser om ett inflytande, efter hvars uppenbarelser i regeringsåtgärder man oroligt forskat. A andra sidan kastade hofjalousicn *) samt hungern efter bröd och ryktbarhet sig begärligt och hvarken utan skicklighet eller framgång på den anledning, som ett

*) Hofjalousie är ett snärjgräs, som innästlar sig till och med der, hvarest Hofvens öfriga karakteristiska drag saknas. Den fanns icke blott i Ludvig XIV:s och Kapoleons lysande cirklar; man återfinner den ännu i Medborgarckonungcns husliga omgifningt — den var en naturlig hvardagsgäst bland Gustaf III:s liga af gunstlingar, och man förundre sig ej, att trängtan ef-Casl Johans bevågenhet kan, af sjelfva täflan att vinna den, alstra afund hos dem som frukta att Hjelteko-nungen ej skall värdigas gynnsamt bemärka deras if-ver. Den Store Mannen är, för Sin Egen liöga Person, annars så långt höjd öfverall denna Härd, att en utländning om nu varande Hofvet i Stockholm yttrat: "A part un certain apparcil militaire, Bernadotte ne m*avait scmblé, å vrai dire qu'un homme d'affaires dans le palais d‘un roi.” Uttrycket förekommer i Revue de Paris i83o, uti en uppsats kallad: ”Une visite au President des Etats-Unis d'Ameriquc” livaraf en öfversättning lästes i Conversationsbladet.sådant förhållande eibjöd, alt efter sina afsigter tyda hvad icke, af lätt begripliga skäl, kunnat från ett håll vederläggas, ej genomträngas från ett annat. Ryktet stötte i sina tusende trumpetter hvad önskligt icke var och hvars ursprung man ville ana, under det ingen hand utsträcktes alt lyfta den slöja, derunder orsaken förborgades till önskvärda företeelser eller befarades af-lägsnande, Lagerbjelke, för några år sedan träffande liknad vid en ”sensitiva”, var utomordenlligen känslig lor de' opinionsbearbetanden som ägt rum, for att i en omild dager framställa hans uppförande mot Kapten Lindeberg. Huru då förklara, att Grefven icke, med den öppenhet, som egnar en man af heder, och | med begagnande af de försvarsmedel, som for den offentligen angripne äro tillåtna, sje/f fram träd t att rycka masquen från sin motståndare? Eller skulle en man med Grefve Lagerbjelkes genomträngande blick kunna missräkna, sig till den grad, alt han förmenade Kapten Lindebergs direkta tillmålen vara tillräckligt bemötta genom de anonyma insinuationer, som förekomma i flygskriften : '‘Kapten T.mdehergs rättegång ’ (tryckt i Ecksteinska boktryckeriet 1834\ der det heter, sidan 15:

”1 hög grad obehöriga äro ock de bittra förolämpningar, Hr Lindeberg nu återigen tillåtit sig emot ”en Statsrådets namngifne ledamot, som med denna ”sak icke har något att skafTa, men hvilken, såsom det ”synes, råkat att blifva ett föremål för Kaptenens o-”blidkeliga hat. Kaptenen liar hvarken respekterat den-”na embetsmans höga plats i samhället, eller hans personlighet, och utan någon synbar anledning sökt ned-”sätta hans karakter och öfverlemna honom åt den ali—

”män”niänua oviljan. Om det nu Ur sannt, hvad flera ”tro sig känna, alt Kapten Lindeberg under andra ”förhållanden vandt sig just till samme man med ”ödmjuka skriftliga supplikat ioner, liggt hans gra-”cer, lackat honom for åtnjutna godheter och bedt honom om ursäkt för tillfogade oförrätter ; livil-”ken stark skugga liar icke då Kaptenen kastat på den ”stränga konseqvens, hvaraf lian så inånga gånger ”skrutit?’

Ont förhållandet är sådant,, som här hlifvit an-tydt, så synes oss i sanning Grefve Lagerbjelke vara en i ordets

hela bemärkelse för upphöjd personlighet, att anförtro sin moraliska rentvagning åt en obskur libellist. Ar äter förhållandet icke sådant, kunna vi ej nog förundra oss öfver de kriterier af goda källor, som uppgiften härutinnan utvisar, och ur hvilka skribenten synes hafva öst.

Annorlunda förhöll sig med det bekanta tidnings-paskillet: ”konspirationen i Iran k Angripen här på clt sätt, i en syftning och med cn lömskliet, hvarpå man i Sverige ej haft exempel sedan fabeln: "Jlhf-varne”, låg det i sakens natur, i naturen af anfallet, att Statsrådet Lagerbjelke ej fick, ej kunde försvara sig. Ej fick; ty det gällde rådslag mellan och orn personer af en helt annan betydenhet än hans; ej kunde: ty då han väl hlifvit utpekad, men icke namngifven, skulle ett inlåtande i vederläggningsförsök nödvändigt framkalla libellistens gcnuiäle: det var icke er jag menat, och ni har nu sjelf tagit sak på bak. Emedler-tid innefattar den konspiration, af hvilken omförmälde tidningsuppsats utgör en skef afspcgling, ett ganska in-

18teressant stycke i dagens inre historia: från och med åtkomsten af corpus delicti j det eländigt skrifha och, i ordets alla meningar, elände utvisande hrefvet; till de i alla afseenden föga rikare raemoirema af den biltoge brefskrifvaren*), synbarligen beräknade på att stryka öfver med harfoten, genom rökverk åt den, mot hvilken man förhrutit sig, öch missaktning mot en annan, i hvars föregifna interesse förbrytelsen skett: — frän slagrutan på vittnen i landsorten och den påtagligen identiska källan till ’lran”-forfattarens underrättelser om tilldragelserna i högre regioner samt fabelns färg och rigtning**); till den sinnesmulna karakterstccknin-

*) Memoiren des espatriirten Barons von Vegesach, von ihm selbst herausgegeben. Leipzig i834-

**) Denna ”anspegling” på identiteten af ursprunget till slagrutan pä vittnen oeli källan till Iran-artikclus författares underrättelser furanlät Lieutenanten Grefvc O. A. Cronhjclms tillgifnastc både enskilde och politiske vän Herr Dalman, Redaktör af Dagligt Allehanda , att så snart första upplagan af ”De Närvarande" utkommit, hos Skildringarnas förmodade auetor skriftligen protestera mot den sednare delen af hänsyftningen. IJtom den ökade vigt, frågans förra och mest maktpåliggande del just i anseende till Herr Dalmans tystnad angående densamma sålunda vunnit, helst han sjelf tillika förmält, huruledes efter Lieutenant Cronhjclms död funnits bland hans papper ”t v a biljetter från J us t i tic - C a n zl eren Bergen-”schuld, innefattande en anhållan på två "rader om ett besök”, skulle man väl äfven tyc ka, att Grefvc Cronhjelms vän tagit sak på bak äfven i förra afseendet, då han funnit ofvanstående "anspelning”, der ingen person hvarken blifvit nämnd eller utpekad, nödvändigt böra afse Cronhjclm. Vare nugens upphof såsom tillägg vid justeringen af ett bland vittnesmålen: — från .... dock, till dessa skildringar

härmed huru som helst, anse vi oss förbundne att gif-va offentlighet åt Herr Dalmans skriftliga meddelande i ämnet, i synnerhet som han i en hland sina uppsatser i Allehanda om Skildringarna, efter den bekanta frontförändringen, hotat, att i vittnens närvaro göra sina invändningar gällande, om författaren lemnade dem utan afsccndc. Det heter således i en Herr Dalmans skrifvclsc den 14 November 1834:

"Jag får på samvete, ära och tro försäkra, att ”Cronhjelm desto mindre gifvit någon anledning till *'Iran-artikeln eller lemnat en bokstaf af bidrag der-”till, som han, förr än artikeln var tryckt och Allc-”banda indragen, ej hade den ringaste ide derom, äf-”vensorn fabelns "rigtning” icke var någon annan "än att förlöjliga hela processen och kunna teckna "några af Rådkammarens moraliska fysiono-”micr. *) Hela saken var i öfrigt purhazard. Anck-”doten om rådplägningen berättades mig af nu mera

*) Denna strof torde göra för Skildringarnas recensent i Dagligt Allehanda begripligt, hvad vi mena med uttrycken: ”skenhelighet, skrymtan, hyckleri”, hvaröfvcr nämnde Tidnings-Rcdaktion tagit så illa vid sig; äfvensom vi hemställa till den ”ärlighet”, för hvilken Herr Dalman är så vidt berömd, hvilketdera må anses mest ridderligt handladt: antingen, att i anonyma paskiller, under diktade namn "teckna moraliska fysionomier”, då intet försvar, intet herigtigandc är möjligt; eller att, på grund af uppgifna facta och med utsat. ta namn, uttala omdömen öfver personer, hvilka derigenom sättas i tillfälle att lika offentligt til 1— vägabringa rättelse i uppgifter, om irring förelupit, och tillrättavisa origtiga omdömen? Produkten af ettdera bland dessa slags författarskap bör ostridigt

kallas ”nidskrifter”; men hvilketdera?..........

Allmänhetens rättskänsla dömme!är tidpunkten ännu cj inne, eller rättare: de måste

göras på neutralt omrade, och de sakna till och med ej Europeiskt interesse.

Såsom slutstenen i Grefve Lagerhjelkcs karakteristik införa vi honom sjelf talande, i en biljett, hvilken tillfälligheten lagt i våra händer, och som vi iltrföre anse oss tillåtet att här återgifva, att denna biljett hvarken angår enskilda förhållanden eller obehörigt blottställer någon personlighet, eho det vara må. Gref-ven skrifver:

”Jag liar närmare tänkt på den sak eller rättare ”de saker, hvarom vi samtalade i går, samt äfven rådfrågat någon af mina vänner. Se här resultatet. Ogon-”skenligheten af den ilska, som så rastlöst förföljer mig, ”den sällsynta förening af grofhet, orimlighet och hi-”storisk falskhet, som öfverflödar både i tillvitelser, som ”i tryck gjorts mig, i dem som mundtligen kringspri-”das och i dem af båda slagen, som ytterligare förestå ”mig, — allt detta kräfver ingen vederläggning inför ”de personer, som vilja göra rättvisa; hvaremot ingen ”vederläggning förslår i anseende till dem, som ej vil—

”ja göra den. Jag tror således att----------- någon åsyfl-

”ning i hänsigt till mig kan undvikas, och bör det må-”hända efter vissa personers tanka, som tyckas befara , ”att minsta ord ditåt cj allenast skulle väcka nya hä-

”aflidnc Redaktören af Dagbladet Reinhold Wahlen, ”som sade att man deraf kunde göra något roligt. Jag ”var samma afton bos Arvedsson och berättade den ”der, hvarefter kan sammanskref artikeln, den jag sc-”dermera på liera ställen mildrade — men, som sagd t “är, med Cronhjclra eommuniccradc vi ej ett ord derom.**”delser och vrängda tillmålen mot mig, utan Ufven gif-”va anledning till andras inmängande. Jag erkänner ”ock att gränsen är svår att förutse, när dagliga erfa-”renheten ådagalägger, att anledningar hemtas "utan all ”anledning och digter göras till historia, med sådan ”fräckhet, att, åtminstone i allt hvad mig rörer, raka ”motsatsen af hvad anföres, vore sanning. Jag säger ”derföre med en ryktbar man: (jue les deslins s'ac-*’complisseiil! och anhåller att intet må göras för att ”afvända dem. Der smädelsen påbördar brott, blir det ”rättmätigaste sjelflorsvar i deras ögon ett brott till.” — Vi hafva här ofvan nämnt, att Lagerbjelke vore klippt och skuren att föra Regeringens penna: vi böra tillägga, att ban tillika rätt ofta skurit henne till Hof-krctsens nöje och uppbyggelse. Ville man mot aftonen af Konung Fredriks lefnad, då framtidens förhoppningar och den varande tidens förlustelser lägrat sig kring Thronföljareparet Adolph och Lovisa, i deras cirkel hafva något rätt fint, rätt artigt, rätt roande: så var det Tessin man tillitade. I CARL JOHANS familjkrets är det Lagerbjelke, hvars lätta, angenäma, qvicka fransyska vers mången gång skulle kunna göra Konung Ludvig Philips förste hofskald företrädet stridigt. Denna talang var känd och pröfvad redan under Gustafs Adolphs regering. Under det hans gemåls anförvandter af Stor-Hcrtigliga Badenska huset gjorde ett besök i Sverige och dc i sällskap med Konungafamiljen vistades på Gripsholm, roade man sig der bland annat med fransyska skådespel, som Hofkretsen uppförde. Ett stycke kallades: ”Les voisins^j hvilket slöts med föl-

jande af Grefve Lagerbjelke, de höga fremlinganre till heder, författade kupletter:”Illustre et nombreux enlourage De nos augustes souverainsj A Vous s'adressent nos kommages Belles Voisines, bons Voisins!

De bien me'riter Vos suff rages Est l’unique ob/et de nos voeux;

Sans quoi de tous les voisinages Le Votre est le plus dangereux

I sin ledning af Regeringens officiella blad har Grefve Lagerbjelke dereraot icke lyckats. Sveriges Stats-Tidningj till hvilken han uppgjort planen, är i utförandet sämre, om möjligt, än sin löregångare den anspråkslösa Post- och Inrikes-Tidningen. Sjelf skref han någon tid i denna Stats-Tidning åtskilliga uppsatser, beräknade på uppseende och inflytande, med signaturen ”Philalethes”; men sedan både artiklar och signatur forlorat krediten, har denna signatur helt och hållet försvunnit ur Stats-Tidningen, der Grefve La-gerbjclke nu mera endast någon gång låter inflyta anonyma artiklar.

Grefve Lagerbjelkes återinträde i Stats-Rådet efter riksdagen 1828'—1830 väckte någon ängslan bland Grefve

Wetterstedts vänner. De fruktade för en ny värd i Utrikes ärendemas Minister-hotel, och våra svenske statsmän älska ej att göra bekantskap med sina efterträdare. Denna farhåga var åtminstone den tiden utan grund. Tvertom yttrade Lagerbjelke sjelf rätt ofta, att Grefve Wetterstedts namn vore i Europas ögon så iorenadt med H. M. Konungens i alla de stora frågor och afhandlingar, som röra Sveriges yttre politiska förhållanden, att utrikes ärendemas portfölj bordebetraktas såsom Wetterstedts tillhörighet för lifstiden. Dennes långvariga sjuklighet, började hösten 1835, satte ånyo rykten i omlopp angående utsigter för Lagerbjelke till successionen. I talanger kan ingen göra honom denna stridig. Inkast i andra afseenden skulle deremot kunna med fog göras. Vi behöfva ej uttala dem. Talangerna spela nu mera en allt för underordnad roll inom embets-hierarkien, att det skulle erfordras någon ansträngning för att utestänga dem från de poster, der naturen ämnat dem alt glänsa och gagna.

Den 13 Mars och den 20 Juni, dessa märkvärdiga dagar i Sveriges allmänna historia, sakna, som det påstås, ej märklighet uti Statsrådet Akerhjelms enskilda. Vid förra tillfället skall han lemnat ett prof på den lofliga omtankan att alltid så taga sitt parti, det han ej må blifva lidande af en oförmodad sakernas vändning; vid det sednare på sin rådighet och sitt mod i farans stund. Vid Gustaf Adolphs rop på förräderi! och om hjelp! då han af Adlercreutz tillfångatogs, kommo i yttre rummet Öfvcradjutanten Berger och Friherre Akerhjelm tillspringande. Dörren till det inre bevakades af Ryttmästarcn Lagerheim *), som på de förras fråga hvad som vore å fårde, och deras ytt-

) Friherre Carl Olof Lagcrheim (son af Presidenten i Statskontoret), född 1773, dog under en kominendc-ring sommaren 1S14- i Uddevalla, der mången stadens tärna gjorde vallfarter till lians graf och beströdde henne med friska blommor. Han var vid sin död Major vid Helsinge Regemente.rade mening, alt med sina dragna sablar skynda till Konungens undsättning, svarade: ”bry eder ej om, ”mina herrar, hvad deriune passerar. Der finnes folk, ”som nog vet hvad de göra och hvad de hafva att an-”svara för. Intet ondt tillfogas Konungens person. Om ”herrarne, för alla händelsers skull, anse sig böra ”visa något nit, så är jag till lierrarnes tjenst. Vi ”kunna ju här en liten stund öfva oss i fäktkousten j ”men på narri, förstå herrarne, ty vid minsta skymt ”af allvar å herrarnas sida, begagnar jag ganska allvar-”samt den här.” Härvid framtog Lagerheim med ena banden ur fickan och förevisade en pistol, under det lian med den andra fortfarande höll fast uti nyckeln till Konungens innanför belägna rum. Berger och Ä-kerlijelm förstodo vinken samt antogo förslaget, och en trio af svärdshugg uppfördes, vådlig endast för dörrposten i det Kungliga rummet, som deraf ock erhöll sina djupa märken. Mangen trodde, att Friherre Åkcr-lijelm, fastän måg till den olycklige Monarkens gunstling, Presidenten af Ugglas, likväl ej var helt och hållet oinedvetande af hvad som å färdc var, och att han Lill och med utgjorde en länk i underhandlingarne mellan svärfadern och 1809 års Män. Men anständigheten och försigtigheten bödo gemensamt, att i detta afseende iakttaga ineognito, och det skedde äfven, om annars forestående berättelse äger grund.

Under folkets jäsning och verkställande maktens neutralitet den 20 Juni, hade Grefve Ugglas sin mågs beslutsamhet att tacka för sin räddning. Med sin squadron af Lifgardet till häst skyddade han nämligen svärfaderns hus mot pöbelns vanda-lisin *). När Ilegeringen är svag i allt annat än rän-herj — och detta slags styrka äga vanligen alltid svaga Styrelser, enligt Walter Scotts träffande beskrifning på holVet i Constantinopel uti ”Robert af Paris” — beror ofta enskildes och den allmänna välfärden på kraften och dristigheten hos några iå individer, som bafva hufvudet och hjertat på rätta stället.

Från afträdandet ur krigstjensten 1811 till öfver-tagandet af Teaterstyrelsen 1818, spelade Akerhjelm ingen roll på den offentliga verldsteatern. De fem år, han stod i spetsen för nämnde förvaltning, räknas till' Teaterns vackrare och lyckligare dagar i scdnare tider. Den smak,* det behag och de sällskapstalanger, soni göra Friherre Akerhjelms omgange så angenämt, iingo här tillfälle att utveckla sig i större och allmännare bemärkt scala.

O

Akerhjelm blef fullmäktig i Riksgäldskontoret, medan Adeln ännu kunde sägas sjelf göra sina val, och dessa således inneburo bevis på aktning och förtroende. Ministerens listor och General Adjutantens order hade

*) Huset näst intill det Ugglaska, på hvilket ursinniga folkhopar föröfvade stenkastning, ägdes af millionären Dybeck. Äfvcn i dennes blcfvo fönstern sönderslagna. När tumultet vaV stilladt och nya fönsterrutor insatta,

presenterade Dybeck glasmästarens räkning för sin granne, Presidenten af Ugglas, yrkande att han mätte betala kostnaden, emedan det var för hans skull, som Dybeck fått sina fönster förstörda, och Ugglas, åt hvilken de inkastade stenarna voro ämnade. 1 juridisk väg hade det väl mött sina svårigheter för Dybeck, att göra dessa ersättningsanspråk gällande; men Ugglas senterade billigheten och likviderade glasmästareräkningen.den tiden ej helt och hållet endtledigat Riddarhuset från tankegåfrans obehöriga och vådliga ansträngning.

Akerbjelm räknades någon tid till Oppositionen: icke mot Ministeren i allmänhet, men mot en fraetion deraf och Grefve Cederström i synnerhet, hvilken af dessa tänkesätt ock fick röna vedermälen då Friherren var Konstitutions-Utskottets ledamot 1817—1818. På ord var man den tiden ej så frikostig som nu, i ordalag ej så hvass; men om man forsigtigt rigtar bågen så, att pilen träffar på pricken, der den hör, men susar iorbi, der den icke bör träffa; om man t. ex. alltid tager undan några, hvilka "stå utan skuggor," och som äga eller förmodas komma alt äga inflytande, de der naturligtvis i värsta fallet erkänsamt hålla den varsamma skytten ryggen fri : — så kan man med hjeltemo-digt lugn handtera de öfriga huru man behagar, och den beskedliga Allmänheten hurrar på köpet åt den sjelfständige patrioten. Det är icke Friherre Åkerhjelms egen opposition, utan det är tvärtom en annans, (Lieutenanten Grefve Cronhjelms) från hvilkens han under Riksdagen 1834—1835 utgjort ett namngifvet undantag, som ledt oss till denna reflexion. Under perioden af Friherrens egen, slöt han sig förtroligt till Grefve Schwerin, drog sig tillbaka, då deras positioner ändrats, men uppsökte honom ånyo, sedan Schwerin, såsom ett bevis af Konungens uppmärksamhet, blifvit kallad till ledamot af den bekanta Finanskomraittcen. Denna uppgift är grundad på den framlidnes berättelse, Som vi tillåtit oss förkorta.

Ingen tjenst på stat hade af Friherre Akerhjelm varit beklädd, från den dag då han med Öfverstetitel leranade sin Ryttmästareheställning vid hästgardet tillden, när han 1827 blef Generaltulldirektör. Det är ej vår mening, och vi äga ej insigter att kunna med sakkännedom bedömma hans styrelse öfver denna vigtiga, kinkiga gren af administrationen. Vi vilja blott a ena sidan anmärka, att hans humana former och filantropiskt liberala åsigter i allmänhet: hans, liksom efterträdarens,- öfver de laga passionerne girighet och egenuytta, höjda karakter, syntes göra Akerhjelm särdeles lämplig för Chefskapet öfver en förvaltning, hvilken åt mindre grannlaga, mindre ädelsinnade embets-män öppnar ett vidsträckt fält till prejning och förtryck, — än emot den underordnade personalen, än emot samhällets öfriga medlemmar, som råka i beröring med denna förvaltningsgren, — så vida hos dess s'y-relse och dennas delegerade finnes ringaste spår till hcrrskl^stnad, till egennytta, till lättjan att hellre blindt tro spejaren och belackaren, än blottställa sig för omaket af egen forskning och undersökning. A andra sidan har pressen stundom vidrört förhållanden, hvilka det skulle förundra oss, om det kunnat undfalla Tulladministrationens uppmärksamhet; förundra oss, om de, bemärkta, ej blifvit noggrant undersökta; förundra oss om hvad i tryck vore förhastadt, vanstäldt, origtigt upp-gifvet, ej blifvit i tryck upplyst, tillrättavisadt, veder-lagdt. Så läser man i en ströskiift, kallad: uHandel och ProliibiliJsystem/' tryckt i Stockholm 1829, Eck-stcinska boktryckeriet, följande tirad, sidorna 1 och 2: ”Sedan kustbevakningar, strandridare &c.f, med ''stor kostnad för staten, blifvit inrättade, har lurendiä-”garne funnit lämpligare och till förekommande af de ”stundom inträffade strider på lif och död imellan smugglare och vederbörande bevakning, att hellre upplifva”det gamle ordspråket: Leben und lassen leben, att ' rikligen kontribuera till låga och höga vederbörande ' efter omständigheterna, hellre än att riskera allt for "mycket. Om någon skulle betvifla sanningen af dessa 'uppgifter, kan han endast besöka bufvudstadens minu-”törer, och han skall i ymnighet fnna hvarje artikel,

' som i tulltariffen är bcnämd Förb., oberäknade de "större etablissementerne, som uteslutande drifva dylik "handel, så väl här som i landsorterna. Sanningen "är således påtaglig, så framt vi ej skulle blifva öfver-"lygade att här gått så till, som vi hört sägas längre tid "opåtaldt blifvit praktiseradt i ett visst land, att högst "uppsatte och dekorerade män etablerat en extra tulldirektion och, medelst sina underordnade, af luren-"drägaren eroottagit anvisningar å dess i utländska hara-"nar liggande varor, och låtit dem inkomma ocji, under mililärisk bevakning, transporteras ända till den ' långt upp i landet liggande, hufvudstaden, allt under "föregifvande, att de tillhörde en ännu högre uppsatt "inan, som skall hafva en slags sjelftagen tullfrihet. "Om våra lurendrägare haft en så ypperlig utväg, är ' säkert, att den ej blifvit obegagnad, i synnerhet som "afgiften säges endast ha utgjort 20 procent, inberäk-"nad tull- och transport-kostnad; men vi hoppas att "det moraliska onda, som prohibitif-systemet

medför, "ej här kunnat smitta äfven de högst uppsatta, i stället "att med naturliga medel förekomma det onda och "strängt bestraffa dem, som illudera lagarne, det må "vara i smyg eller offentligen."

I en annan skrift : "Statshushållningssystenij till-låmpadt på Sverige/" tryckt i Stockholm 1830, Eck-tciuska Boktryckeriet, läses, sidan 60:-------- ”både ordinära och förnämt oblyga Smugg-

”lingsanstalter skola då cj allenast anses for brott, utan ”blifva impraktikabla och utplånas utur Svenska histo-”rien, såsom en okänd sak;” samt sidorna 61 och 62: ”Om, på vederbörandes ordres, en specifik förteckning å alla de varor och viner, som på de Senate fem ä tio åren, enligt Tulljournalerna, ankommit ”för de Kongliga Personerna, så väl direkte hit, som ”öfver kuststäderna, till märken och nummer i tryck ”framläggas, upptagande tillika de viner, som under ”samma tid för nämnde höga Personer, blifvit rekla-”merade ifrån privata Nederlag; så beredes derigenom ”ej allenast för publiken, utan äfven för de höga Per-”sonerae sjelfve, ett tillfälle att kontrollera om allt rätt ”tillgått; då sådant i synnerhet ej kan undgå att intres-’’sera det öfver alla dylika mål upphöjda namn, som ”undertecknat reklamationerna. I den händelsen skola "vi ej underlåta att med den praktiska kännedom och ”forskning vi redan äga, och derigenom sättas i tillfäl-”le tillämpa, uppgifva och framlägga alla de anlednin-”gar och förhållanden, som kunde lända till upplysningar, i händelse en undersökning i dessa delar ”kommer i fråga eller anses önskvärd; likasom om vi ”derom anmodas, äro i tillfälle att framlägga en plan, ”som vi hoppas skall uppfylla ändamålet, att i framti-”den undanrödja möjligheten af dylika missbruk; ty ”med hlotta revision af Journaler, Verifikationer och ”Ordonanser, vinnes ingen kontroll i dessa ämnen, då ”missbruk kunna bedrifvas i stort och på mångfaldiga ”sätt, utan att de sålunda kunna upptäckas.”

Slutligen förekommer i: IVyklerhet och Statshushållning samt Bank-j Mynt- och Diskont system,tillämpadt pii Sverige, af J. L. S.........dtf tryckt

i Stockholm 1832 hos Ludv. Westerberg, denna strof, sid. 213 och 214:

"Att under sådana omständigheter tro, att linnefabrikationen bär i landet skulle ha framgång, skulle ’ vara att visa lika liten insigt, som att hoppas att vår "handel och Verkehr samt vår jemhandtering skulle "kunna uppblomstra, så länge i Sverige ännu eti Kom’ mers- och BergsCollegium existerar; eller att man ”med hungriga Douanierer kan utrota smugglingen, så "länge förbud och tullafgifter stiga till 23 å 200 "proc. ad valorem: afgifter som till och roed forledt ”högst uppsatta personer att nedstiga ända derhän att "låna sin mask åt smugglaren, för att sedermera få sin ’ beskärda del af rofvet; eller att vi hafva att vänta ett ”stabelt mynt, så länge en National bank, eller en bank, "som står under Riksens Ständer, existerar."

Sådana anmärkningar äro i tryck framställda. Efter utredandet och vederläggningen hafva vi förjäfves spanat bland pressens alster. Om det således ser ut, som Tullverket, i administrativt afseende, ej vunnit betydligt på sednare styrelser, har deremot dess aflöningsstat vuxit till en förvånande böjd, hvilket i väsendtlig mohn lärer få skrifvas på räkningen af Friherre Akerhjelms förvaltning. 1823 utgjorde denna aflöningsstat 164,109 R:dr 4 skillingar; 1829 steg den till 319,954 R:dr; och vid riksdagen 1834—1835 ökades beloppet ytterligare till 562,000 R:dr, allt Ranko.

När man vänder sina blickar från Tulladministrationen till Fångstyrelsen, för hviken Friherre Akerhjelm blifvit satt i spetsen, måste man på en gång värdera ett nit för mensklighetens sak, en verksamhet, som u-lan att tröttna, forslår till så mycket, och beklaga, att det förra i tillämpningen någon gång mera hvilar på afsigtens ädelhet, än på sakkännedomens tillförsigt, och att verksamheten äger mera utsträckning, än djup. Och, rätt uppriktigt sagdt: huru skulle det väl kunna förhålla sig på annat sätt, då bildning och underbyggnad egentligen voro beräknade på Ladugårdsgärdets evolutioner? Det gör honom i alla fall heder, att hän allvarsamt och rastlöst gjort de allmänna ärendema till ett hufföremål för sin tankegåfva, hån den stund han kallades att leda dem, såsom Chef i Förvaltande Yerk och såsom en bland Konungens Rådgifvare. Ett godt uppsåt, understödt af ihärdighet att söka upplysningar och af ett ljust förstånd^ som mäktar pröfva deras halt, skola — så hoppas och så förmoda vi — under tidernas lopp tillskynda StatsRådet Akerhjelm, innan han lemnar konseljtaburelten, denna redbara duglighet, som gjorde hans frejdade farfars far, Ordensflärdens djupsinnige motståndare, Riksrådet Akerhjelm, så vördnadsvärd, redan när han intog Rådstolen. Statsrådet A-kerhjelm äger dessutom en på hans plats ganska

dyrbar egenskap: den, att ej med uteslutande förkärlek

omfatta hvarkeu den gamla eller den nya tidens älsk-lingsbegrepp. Han synes inse, att begge liafva sina fel, begge sina förtjenster, och det är till de sednare hos begge, som han med värma sluter sig. Han är i snille och som statsman, Grefve Lagerbjelke långt underlägsen ; men inbillar sig ej heller, som stundom med denne är fallet, se spöken midt på ljusa dagen. Statsrådet Akerhjelm är vida skild från obenägenhet mot tryckfriheten och är icke döf för hennes röst; men han förbiser ej heller dess utsväfningar. ”Aftonbladet” —skref han den 8 December 1830 — ”som jag i går ”genomögnade i Tullen, var, utaf ovettiga blad, kanske ”det ovettigaste jag läst i Sverige, Skämt och Allvar ”iuberäknadt. Håller det så uti, blir det en pröfvo-”sten uppå hvadden närvarande tidsandan kan tåla vid.” Contouren af Friherre Akerhjelms bild är uppdragen i den vid några tillfällen här åberopade uppsatsen: ”Alfabet af lefvande och döda,” *) uti följande ord: ”Ofverallt; en viss talang i allt, och mycken älskvärdhet i väsende och manår; en tillräcklighet, som *’förvånar; men som sannolikt ej skulle gagna och ly-”sa mindre, om den koncentrerades inom färre expc-”rimentalfält. ’

En annan hög embetsman, som vid till mognad hunnen ålder utbytt klacksporren och mustachen mot civila Chefsbefattningar, är Friherre af NoRm:?. Af-ven han hade fört sqvadron vid Lifgardet till häst och ined Ofverste-Lieutnants titel dragit sig tillbaka i pri-vatlifvet. Efter att hafva trädt i äktenskap uti ett handelshus, der han knöt den närmaste förtrolighet med husets driftigaste affärsman, sedermera Borgmästaren Sandblad (en förtrolighet, som ytterligare bekräftades och för Friherre Nordin var af stor vigt-, då han förvaltade Öfverståthållareskapet och Sandblad var hans organ, ej mindre inom Magistraten och i Stadens verk, än hos Borgareståndet och i vederbörande Utskott bland Kiksens Ständer Riksdagen 1828—1830), öfvertog Nordin arrendet af en större egendom i norra orterna, der

*) Se Tidningen Fäderneslandet.han förvärfvade ett välförtjent rykte, såsom ovanligt skicklig och driftig landthushållarc. Det var jost detta som ådrog honom Wirscns .uppmärksamhet, när denne köpt Banérska stamgodset Djursholm, från hvars rust-kammarc familjens nu varande liufvudman dessutom afyttrat den store fältherren Baners der förvarade vapen. Medan Friherre Nordin såsom Öfverinspektor på Grefve Wirscns fastighet satte denna i stånd, skaffade VVirsén honom inträde i Statsrevisioner och Stats-Ut-skott, väl vetande, att lönndörren mellan Representationens fördelningar och Administrationens alltid står på glänt. Ett raskt steg — och man befinner sig der-inne. J värsta fallet går man tillbaka igen, för alt vid lägligt tillfälle ånyo rycka fram. Under sin offentliga banas riksdagsperiod var Nordin i godt förstånd med opposition. Också rigtade han, såsom Statsrevisor, skarpa anmärkningar mot Magasinsstyrelsen, till hvars ändamål det hörde, att söka upprätthålla landtmannanärin-gens interesse, i strid, uti denna omständighet, mot bruksinteresset. Så länge Nordin hyllade Oppositionens grundsatser, hade Friherre Anckarsvärd det nöjet, att af den förre flitigt besökas. Från den stund, Nordin blef ministeriellt sinnad och Minister, afbröts all gemenskap dem emellan.

Wirsens inflytande tillskyndade Nordin sedermera uppdraget att utreda Magasinsfonden, hvarvid minnet af Statsrevisoratet ej kom illa till pass. Det var genom detta uppdrag han kom i beröring med Expeditionssekreteraren Askelöf, hvilken ej blott nu biträdde honom såsom Sekreterare i Utredningsstyrelsen, utan sedermera långliga tider dels lånade honom sin penna, dels i de hemliga rådslagen utgjorde hans högra hand.Om Wirsen varit belåten att kanna vedergälla Nordins enskilda tjenster med åt honom öppnad utsigt af tjen-ster i det allmänna, blef Nordin sannolikt ej mindre glad, att Askelöf i vedergällning for sina bona ojjicia ej begärde bättre, än att i hemlighet ia biträda dem, som smida Jupiters blixtrar, för att uppbemta lönen för sina mödor af enskilde, hvilkas Tält blefvo fruktbärande genom åskregnen. Hans alltid med stor och ofta med ”utomordentlig talang” författade Tidningar "Den Objudne Gästen” och ”Svenska Minerva‘ skrefvos till större delen i Friherre Nordins interesse, hvilket gaf ett annat blad (Conversations-Bladet) anledning att kalla den sednare ”Nordens (Nordins) Minerva,” äfvensom att anspela på Fenelons digt om Mentor och Telemaque. Denna synbara fortrolighet upphörde samtidigt med Nordins öfvervägande inflytande, hvilket, mera än personen, stod under Egidens hägn. Också har detta frikostigt och ädelmodigt utsträckts till hvilken innehafvarc som helst af väldet for dagen, dock alltid så, att, i valet emellan lejonets tjenst och örnens, Minerva företrädesvis hyllat symbolen af sin Olympiske faders allmakt. Om detta ej är ett prof på god smak, bevisar det åtminstone fin

urskillning, så vida under örnens vingars skugga kan träffas ett skydd, hvar-efter man nu mera förjäfves letar i lejonkulan . — sinnebilder hvar för sig af Kejsarevälde och Konunga-döme.

Grefve Wirsén, som minst af allt fördrog ett deladt inflytande, var angelägen alt rensa Konseljen från beståndsdelar, som ej blindt lydde hans vink. Grefve Rosenblad fann sig i denna konjunktur, som han funnit sig i alla: ställde sin öfverlägsna vana vidärendernas behandling forsigtigt och undergifvet i skuggan, och lät det nya väldet träda fram främst på scenen, med roffågelns1 djerfhet och med varaktigheten af — en dagsslända. Resultaten af Skeppshandeln hade skjutit Grefve Cederströms storhet i sank. Förevändningen af en Beskickning gaf en lysande färg åt Grefve Bjömstjernas aflägsnande. Talet vid likkistan vittnar tillräckligt om förtroligheten med Grefve afWet-terstedt. Hofkanslercn von Schulzenheims oegennyttiga embetsnit och hans svamvetsgrannhet att ej sluta sig till något parti, sågs ej utan misstänksamhet, hvilken måhända äfven beredt hans fall, om ej döden oför-tänkt dragit ett streck öfver alla den store beräknarens räkningar. Konseljens öfriga ledamöter voro af allt för ringa betydenhet, att ens upptagas i dessa, med undantag likväl af cn enda, hvars nedgående lyckas sol kastade sina sista strålar på den horisont, der mor-gonrodnaden af Friherre Nordins framgång uppgick.

Det felades Statssekreteraren Araell blott rikedom, eller åtminstone sjelfständig ekonomisk belägenhet, för att han skulle utgjort ett lysande undantag från den legion af eländiga funktionärer, som regimen efter 1809 framkallat och användt. Han hade flera och stora skuggsidor; de voro alla en följd af hans förtviflade iinanciella ställning; men till trots af denna hade han många öfverträflande egenskaper: snabb fattning, klart

och lätt föredrag, rastlöst arbetsifver, bekantskap med ärendema från deras uppränning*), angenämt fram-

*) Sin sakkännedom liadc han förvärfvat genom lyckliga natursgåfvor och mycken ansträngning, den tid han var Landshöfding; ty äfven Arnell hade länge varitställnigssält, aDgenämt sätt att vara; tillräcklig för go-romålen äfvensom för sällskapslifvet, aldrig trött af ansträngning, lika upprymd vid arbetsbordet och i saru-qväinen, god, men icke flat ftirmau och sin Konungs så mycket lämpligare Rådgifvare, som Arnell ej ansåg vigten af sina meningar uteslutande ligga i kärfheten af sättet alt gifva dem tillkänna. Wirsön var väl i allmänhet mera benägen för än afvigt sinnad mot dem som befunno sig uti pekuniärt trångmål, emedan han var desto säkrare att hafva dem i sina bänder; men Arnell hade det dubbla, i Wirsöns ögon oförlåtliga felet , att för sin lycka stå i förbindelse hos Grefve Ce-derström, och att äga Konungens personliga bevågenhet , pa hvilken Wirsön ville äga privilegium exclusi-vum, för att efter behof och omständigheter utminutera i mindre portioner åt sina undergifna.

När intet bemödande mera förslog att qvarhålla Arnells enskilda finanser in statu inio, när hemligheten sålunda blef afslöjad och ett afgörande steg måste tagas , uppdrogs åt Nordin, genom Wirsön, att inhemta noga kännedom om Arnells ställning, för att utreda densamma och, som det hette, rädda honom. Man hade anledning att hoppas sådant: af undcrhandlarens kända skicklighet: af sjelfva skuldmassornas oerhörda

belopp och beskaffenhet, hvilka påtagligen visade sannolikheten af högst väsendtliga afprutningar: af Konungens ädelmod, som lofvat att bispringa sin och statens olycklige einbetsman med ett ganska betydligt enskildt bidrag, derest han derigenom kunnat frelsas, och ändt-

militär, hvarförutan ingen fortkomst i allmänhet varit att påräkna efter i8o>y.ligen af en Arnells rika anhörig, som säkert ej undandragit sig en ny uppoffring, om saken dermed helt och hållet samt en gång för alla hlifvit lijelpt. Men, besynnerligt nog, strandade just vid detta enda tillfälle Friherre af Nordins berömda förslagenhet. Arnell störtade i den afgrund, till hvars brant han blifvit släpad af sin egen lättsinnighet. Statssekreterareplatsen för krigsärendema blcf i och med detsamma vakant, och Friherre Nordin, som hade den grämelsen att misslyckas i de nitiska försöken att taga den olyckliga Arnell under armarna, tog nu i stället krigsportföljen.

Kursen genom denna undervisningsanstalt i civil embetsutöfning för Friherre Nordin blef icke långvarig. När hans beskyddare ett par år derefter befann sig på sotsängen, förmältes han, såsom ett slags politiskt testamente, hafva gifvit Konungen tillkänna sin önskan och sin förhoppning, att i Nordin få sin efterträdare, som skulle sammanhålla och fullborda det regeringssystem, hvilket Wirsen börjat. På detta den döende allmaktens förord

följde Nordins utnämnande till Statsråd, i Januari 1828, och, i Oktober samma år, kort före Riksmötets öppnande, uppdraget att tillika förvalta Öfverståthållare-embetet, som då redan hela tio aren stått vakant och hvars funktioner varit, i förening med Landshöfdingebeställningcn uti Stockholms Län, bestridde af den då nyligen aflidne Friherre Edelcreutz. Detta sednarc uppdrag stod väl, som det kunde, tillsammans med 34 Regeringsformen, hvilken stadgar, att ”Statsråds-embetcn må icke af någon tillika med ”andra civila embelen bekIädas”, hvadan ock reservationer mot beslutet derom skola ägt rum till konseljprotokollet; men glorian af rekommendationen från Wir-se q , efter hvilken Nordin är ft ej mindre grundsatserna än sjelffortroendet, undanröjde alla betänkligheter. Nordin blef nu ock i sjelfva verket, så väl uti yttre attributioner som inflytande, för någon tid Regeringens principium. et fons.- en sannskyldig Villéle, men en Villéle i smått. Emedlertid står det fast, att Friherre Nordins natursgåfvor egentligen syntes egnade att gagna det allmänna i öfverståthållarebeställningen. Beslutsamhet, fintlighet, viljans kraft, drift i verkställigheten, en egen fallenhet att utforska personer och saker, att skaffa sig underrättelser om allt, smått som stort, att sätta drifhjul i rörelse , o. s. v., äro allt egenskaper, hvilkas förening sällan står till huds och dock är af väsendtlig vigt hos en skicklig Polisminister. Friherre Nordin skulle, om han uteslutande egnat sig åt hufvudstadens öfverstyrelse, sannolikt lyckats att gifva en försvarlig Fouché i Svensk öfversättning. Må man häraf ej taga sig anledning att tro, det vi skatta ringa de egenskaper, som äro oumbärliga för att bilda en sannt duglig Polismyndighet. Yi skatta dem tvärtom ganska högt, och anse oss göra rättvisa åt det utmärkta hos Friherre af Nordin, då vi öppet uttala vår å-sigt om den plats, för hvilken han syntes vara företrädesvis passande, i kraft af sin naturliga fallenhet. De som mest ifra mot denna myndighet äro ofta just desamme, hvilka begärligast omfafta det kunskaperi, hvartdl den erbjuder utvägar. Hela verlden känner t. ex. huru nitiskt Statsrådet Adlersparre vårdade denna detalj af sin administration, den tid han stod i spetsen för Länestyrclsen i Skaraborgs Län. Och dock var det han sjelf, som, under Vestra Arméens bekanta anryc-kandc mot hufvudstaden afgaf följande märkvärdiga”Generalo rd res:

”Hvarenda man i esquadron, batterier och kom-”panier preveneras derom, att Polisbetjenter och andra ”rackare fått betalning, för att ljuga dem fulla. Hvar-”enda lögn bör mötas med ett slag vid örat. Hög-

”qvarterct Tibble den 21 Mars 1809.

"Georg Adlersparre, ”Öfvcrbcfaihafvare.”

Emedlertid hade bruksägares, i synnerhet de skuldsattes , enskilda interesse blifvit förknippadt med hög kurs, som gaf höga jernpriser, och med ett lågt myntvärde, i förhållande hvartill det föll sig lättare att li-qvidera sin gäld. Bankens silfverköp efter 1823 års Riksdag hade ökat reella fonden och visade, om systemet fullföljdes, perspektivet af en sänkt kurs tillika med ett höjdt myntvärde: tvänne omständigheter, som i dubbelt afseende och på ett ganska kännbart sätt var snörrätt stridande mot deras interesse, som befunno sig uti ofvannämnde belägenhet, att vara bruksägare och gäld-bundne, emedan det minskade deras inkomster i och med detsamma som det gaf deras skuld ökadt värde. Blott en utväg fanns att afböja denna botande fara: den Gordiska knuten måste afhuggas, och det skedde vid Riksdagen 1828—1830 genom beslutet om — realisationen. Utvägen var djerf och findig, värdig sina upp-hofsmäns förslagenhet. För att bispringa enskildas finanser, invecklades Staten nu i en nationalbankrutt, på samma sätt som samma Stat, fyratio år förut, blifvit invecklad i ett krig, för att betäcka en gäldbunden Konungs deficit.

Det vore orättvist, orimligt, löjligt att bjuda till fördölja, det ju både planen och dess framgång gjordebeder ut sitt upphofs skarpsinnighet. Ett vanligt huf-vud hade lika litet påfunnit som genomdrifvit den förra. Det fanns också blott en enda och ganska kort tidpunkt då sådant kunde med framgång försökas, och på detta enda tillfälle slog Friherre Nordin sig ned, med pilens snabbhet och med säkerheten af en ölvad jägare. För att lvckas fordrades, att den som utgjorde planens medelpunkt skulle äga Konungens förtroende och bevågenhet *) — och Nordin ägde dem i dessa ögonblick mera än någon annan: att konseljens öfriga ledamöter skulle anse honom omistlig och ofelbar — och just nu var han den olösta politiska gåta, som Wirsén, sig till åminnelse, gifvit dem att fundera på: att ban

skulle hålla trådarna till Riksdagens gång i sin hand, — och Riddarhuset (den enda motståndskraft, hvarom

Ministeren dittills gjort sig begrepp) beherrskades af en majoritet, uppkommen med Nordins inflytande, och genom hans föranstaltande, men ännu blomstrande pä detta inflytandes graf, oberäknadt hans nära förhållande till Borgare-Ståndets då mest betydande representanter, impulsen på Bonde-Ståndet genom Talmansklubbans ölVerandlvardande, på hans inrådan, åt en bland Oppositionens medlemmar, minnet af det Episkopale Nor-dinska namnets trollkraft inom Prcste-Ståndet, och in-

terres-

*) Stats-Rådet Nordin underlät också rj att smida medan jernet var varmt, och Regeringen ailät vid början af 18a8 års riksdag en uppmanandeskrifvclse i ämnet till Rikscus Ständer, kontrasignerad af Stats-Sckrctc-rarell Skogman, men i conccpt författad, som det berättades, af realisationens outtröttlige vän: Prostcu Grefve Schwerin.teressena sedan, inom alla Standen. Tilläggom, att det dubbla inflytande Friherre Nordin utöfvade, såsom Statsråd och såsom Ofver-Ståthållare, satte inånga personer i beroende af honom och lade många medel i hans hand att skaffa anhängare åt sin älsklingsplan, genom de tjenster han kunde göra en del, de otjenster han kunnat göra andra. De ordningsalskande fingo löfte om ordning, teoristerna ett fält alt experimentera på, kapitalisterna säkerhet i framliden, de skuldsatte hoppet om minskad gäld, bruksägarne sitt interesse främjadt till och med i första rummet, och innehafvarne af landtegendomar förespeglades inströmandet i riket af utländska kapitaler, som skulle mångdubbla värdet af egendomarne och af deras produktioner. För vinnandet af syftemålet togs med ett ord i anspråk allt: någras egennytta, andras ärelystnad, farhågorna hos cn del, vinningsbegäret hos andra, och alla invecklades så i garnet, det ingen utväg fanns att derifrån göra sig lös. Under hvarjehanda svepskäl förmåddes Representationen att begära Kunglig sanktion på beslut, hvilka sjelfva Grundlagen gjort till Riksens Ständers ensak. För att bemantla detta konstitutionella missförhållande, inleddes Ständerna ytterligare i ett förslag att ändra och upphäfva den §. i Regeringsformen, som åt dem förvarade nämnde prerogatif, hvilket de sjelfve underdånigst utbådo sig alt fa nedlägga för Regeringens fotter ; och för att kröna verket uppsteg den ena efter den andra bland Konungens Rådgifvare på Riddarhuset, att till protokollet förskottsvis förklara, att Realisationsplanen, under sådana vilkor, kunde påräkna Kgl. Maj:ts nådiga stadfästelse, medverkan och beskydd.

14Rådgifvatncs försäkringar till trots, var dock Konungen hvarkcn böjd för planen, eller lätt att öfverta-la till beseglande af densamma med sitt höga namn. Det skedde likväl slutligen, fastän icke utan svårigheter, hufvudsakligen genom Grefve De Geers bcmedling.

I denna maktpåliggande fråga, der begge Statsmakternas anseende och hvarje enskilds välfärd blifvit satta på spel, fick Friherre Kordins plan väl sålunda framgång, men det skedde pä bekostnad af det obegränsade politiska inflytande, hvarom han förut måhända gjort sig förhoppning. Hans alliådande epok hade upphört, tu säkert kännetecken derpå var, att Rådgifvare, bvil— ka förut ej tillåtit sig något yttrande på Riddarhuset, innan de af Nordin inhemtat om och huru de borde tala, på en gång fingo sina tungors band lossade, och nu som tillföreue orerade härs och tvärs, utan sammanhang och utan samband.

Vill man göra sig ett rigtigt begrepp om de inbördes stridiga tungomål, hvarmed stridiga interessen lockades att fiämja den stora planen, så behöfver man blott: l:o draga sig till minnes, att Friberre Boijc, Ludvig, alltid förfäktat nyttan af ökadt rörelsekapital och nya lånctillgängar, hvaremot Herrar HartmansdorflT och Lagerhjelm omfatta det så kallade strypsystemet; och 2:o jemföra hvad de begge sednare yttrade vid slutet af riksdagen 1830 ocb den förre i Februari månad, då lånefrågan förevar pä Riddarhuset. Friherre Roije förklarade uemligen i tvänne repriser, att han och de som tänkte lika med honom i rayulfrågorna, vid föregående riksmötet blifvit förmådde alt gifva sitt bifall till realisationen, genom det löfte Styrelsen lemnat, att i fall de samtyckte till realisationen, sä skulle, genomett utländskt lån, ökadt rörelsekapital ock nya låne-tillgångar for fastighetsägare beredas och (vändande sig till Friherre Nordin) tackade Friherre Boije Styrelsens Ledamöter "för det att de hållit sitt löfte' Herr Lagerhjclm åter hade yttrat: J Mången låter be-qväma sig till Realisationen under löften att statslåns-idöen skulle falla. Realisationen föreslås. Man anser sig bevisa dess stabilitet, och anser sig hafva förutsett alla dess följder samt vidtagit alla dithörande åtgärder. Den beslutas; ocl| några månader derefter gör man den upptäckt, att statslån måste inforas för Realisationens skull.” I Herr IiartmansdorfTs yttrande heter det:

”Till ökade anslag och Realisationen har jag bidragit, under förutsättning och förhoppning, att lån skulle undvikas. Att min verksamhet, som varit af den bästa välmening föranledd, således är tillintetgjord, känner jag med smärta, ehurn jag icke vet något annat fel att förebrå mig, än det, att hafva varit för godtrogen

Det ligger i Nordins lynne, att handla mera tilltagset än forsigtigt. Han litade för mycket på sin lycka, på sin ernådda hofgunst, och begge gingo just deri-genoin förlorade. Utan att öfverväga den olika styrkan af grundvalen för Björnstjernas välde och for hans efterträdares, ansåg Nordin Armeens Generaladjutant vara en medgörlig person, som kunde lätt besegras. Om Friherre Nordin bemödat sig att fortfarande bibehålla vänskapen och förtroligiheten, som ägde rum emellan honom och Grefve Brahe vid början af begges Rådgif-varekall: om Friherren åtnöjt sig med inflytandet och andra rummet på taflan, medgifvande sin medtäflare att ßgurera i det första — så hade Nordin allt fram-gent kunnat vara primus int er pares; men han ville, till hvad pris som helst, iifven synas stå främst i gunsten, och det var för detta skal, han släppte Iran sig kärnan. Ju mera vacklande hans ställning hlef, desto mera påskyndade han sitt fall, genom de obetänksammaste tillgöranden. Han lät genom ”Den objudne gästen" först och "Svenska Minerva” sedan — blad, som stodo under hans kända inflytande — anfalla Grefve Brahe på det hittraste, på dennes ömtåligaste sida, den bevågenhet, han njöt af Konungen personligen, ofta på ett sätt, som ej ens skonade det upphöjdare föremålet. ”Camarillan,” ”Sängkammarrådgifvarcn,” ”den som solar sig i skenet af kronan,” o. s. v., blefvo stående invektiver i dessa Tidningar, från livilka de naturligtvis snart utflyttades och blefvo stereotyper i Blad af andra färger. Ja, Friherre Nordin förifrade sig så långt, att han hos Konungen gjorde invändningar mot Hans Majrts nedlåtenhet att lemna personer tillträde, som underlåtit att i detta afseende förse sig med Friherrens förord. Genom ett så oklokt förfarande, som ej eller just vittnar om skarp politisk blick hos hans hemliga Råd, förvandlades Nordin frän diktator i Konseljbesluten till reservant mot desamma. s Med tankenpä Wirseh och det insteg denne fått genom sin styrelse af Statskontoret, anmälte Nordin sig nu till den der lediga Presidentsplatsen. Det skedde innan han under sommarferier reste till sina egendomar, och i samma Konselj, som hölls vid hans återkomst, fick Statskontoret sin tillförordnade Chef i — Herr Westerstrand!

Redan efterträdd i Öfverståthållareskapet af sin rivals svåger, och utan inverkan på konseljärendernas gång, önskade Friherre Nordin nu ganska upprigt att dragasig tillbaka, visserligen icke uti privatlifvet, men till en sidopost, der andra tider, eller tilläfventyrs uppgången af en ny sol, kunde afvaktas. Det hade nämligen icke undfallit uppmärksamheten, att i mån som hans aktier föllo på ett håll, ansträngde han hela sin uppfinningsgafva för att ställa sig väl på ett annat. Just under det hans disgrace utgjorde samtalsämnet, talade redan de invigde om le Ministre de Pavenir. Sannolikheten af denna gissning har ej förringats ge-noin Grefve Cronhjelms, Otto August, mcntidn hono-rablc i det for öfrigt skarpa tal, hvarmed han, då det så kallade Dechargebetänkandet innevarande Biksdag föredrogs på Biddarhuset, apostroferade Statsrådets fleste nu varande ledamöter. Hela verlden känner — och Grefven erkände dem sjelf, öppet och offentligen, med ädel och skyldig värma — de stora personliga tacksamhetsförbindelser, uti hvilka han stod till en hög personlighet. Man hade således rättighet att förmoda det Grefven ej yttrat sig i en anda, som vore allt för misshaglig och stötande mot sin höge och ädelmodige beskyddare.

I en ströskrift, kallad: ”Om Ministére och Opposition, åsigter af Jan Jansson”, förespeglades for ett par år sedan den gamla Biddarhusoppositionens fall och uppståndelsen af en ny, långt förfärligare, mer solid, grundlig och konseqvent, ur ruinerna af den dittills kända. Ingen anklagade Friherre Nordin for författare-skapet, ty hans bildnings beskaffenhet har satt honom i beroende af andras pennor; men idéerna och stylen smakade allt för mycket af de pennor, som vetterligen, på sätt redan är anmärkt, till Friherren stått i förhållande, för att man ej skulle både misstänka att skriftentillkommit med hans vetskap, och ana att Frihene Nordin sjelf var det egentliga och bebådade hufvudet för denna nva, moluomhöljda Opposition. Ett sidostycko till denna företeelse fanns utomdess alt åberopa från dagens historia i Frankrike, der den utträngde Konseljpresidenten Eafitte sedermera intagit sin plats bland vcnstra sidans Deputerade. Men sedan nian, begagnande den gyldne regeln, att lägga en brygga af guld åt sin flyende fiende, föranstaltat oin återupphf-vande af ett Presidcntsembete, hvilket förut stått så länge vakant, att Allmänheten ansåg det vara en gång för alla indraget, fann Nordin mera sin räkning vid, att

der, utan uppseende, afbida händelsernas utveckling. Hans position var ock i sjelfva verket starkare nu, än under sista perioden af hans Statsråd sbefattning. Ty

hvarken hade han helt och hållet släppt ifrån sig de trådar till kännedom af ställningar och förhållanden, hviika Ofverståthållareskapet lagt i hans hand * *), eller

*) Under sin arrestctid på högvakten protesterade f. d.

Majoren Friherre Diibcn samtalsvis för on oflicerarc

mot riktigheten af- de poli&protokoller, hviika blifvit förda inför t. f. Öfvcvståthällaren lSag. Protokollet af den 37 September vitsordadade Diibcn, hvilket han ock undcrskrifvit, men icke dem af den 3 och 5 Oktober, och han beklagade sig att dessa begge sednare blifvit tryckta framom det förra, emedan ganska få fästade någon uppmärksamhet vid datum, utan trodde, att då det sist införda blifvit godkändt, vore förhållandet enahandd med de begge öfrige. *** vid Polisen hade uppgifvit sig såsom protokollist alla dagarna. Diibcn formälte sig aldrig hafva sett honom, och trodde att denne föga eller intet sett Döben. Dagar-nc innan han skulle deporteras, inträdde olliceraren afupphörde han att odla förtroligheten med den fraktion af Konseljen, som han haft på sin sida, ej eller skadade det lians interesse att hafva blifvit ställd i spetsen för en hel modernäring, såsom Bergs-Collegii Chef. Vi skulle dessutom allt för mycket irra oss, om alla beröringspunkter blifvit afskurna mellan honom och verksamma medlemmar af Oppositionen.

Emedlertid hade en ny förändring ägt rum i af-sccnde på åsigten af Realisationsfrågan. 1830 hade Bruksinteresset och de gäldbundne fastställt utvexlings-siffran till 128 skillingar, vid en kurs, som då var betydligt lägre. Kapitalistinteresset arbetade förgäfves mot strömmen: det led, klagade, men måste finna sig i sitt öde, hvilket väl väckt deltagande i högre regioner, dock utan hinder för det då så högt befarade beslutet. Under Statsrevisionen 1832 visade sig redan beräkningar på en förändrad siffra, förhöid från 128 till 144 skillingar. Det låg i sakernas natur, att samma interesse, som redan funnit sig förnärmadt genom antagandet af den förra såsom Realisationsgrund, skulle af alla krafter spjerna emot dess rubbning, då denna hade den sednare siffran till påföljd, och opinionen var böjd att

vakten, åtföljd af cn främmande, som begärt blifva insläppt till Düben. Efter första helsningen, följde ett par ögonblick» tystnad, bvarefter den främmande gick fram och frågade: ”Ar det Herr Baron Diiben, jag har äran tala vid? — ”Ja; det Ur jag?” — ”Mitt namn är * ***, från polisen.” — ”Protokollistcn vid polisförhören?” *—• ”Ja.” Düben brast ut i skratt.

*** syntes förlägen, och begärde få veta Dübens ålder, födelseort, m. m., för utfärdande af dess pass, som. han skulle medföra på resan.tro, det kapitalisternes äsigt vunnit ett högre gehör. Sålunda utgjorde u alla sidor siffran allt, medan sättet och garantierna för Realisationens bestand togos föga eller intet i beräkning. De öfverdrifna farhågorna alstrade ock de sällsammaste mätt och steg, såsom den petitionsplan, hvarmed en del Hufvudstadens affärsmän umgingos, att förmå Kongl. Maj:t låta utvexlingen taga sin början, innan Riksens Ständer sammanträdde.

I följd af allt detta var gifvet, att Banko-TJtskot-tct skulle komma att vid innevarande Riksdag spela en högst väsendtlig roll. Det var ock fullkomligen i sin ordning att Ordförandeplatsen der tillföll Friherre Nordin, som varit, så till sägande, fader åt hela den föregående Riksdagens Realisationsplan. Han var derföre ej blott berättigad, att nu i yttersta instantien lägga sista handen vid sin egen danelse, utan ock pligtig att för densamma stå i ansvar och uppbära lönen, ehvad den blefve Nationens bifall eller missbelåtenhet. Till sin egen och mangen annans förvåning i samhällets högre regioner, saknade Friherren nu hos medarbetarne frän de öfriga Riksstånden den medgörligliet, som tör-hända ingått i beräkningen, helst man dervid någon gång tillförene varit van. Alla opinioner, äfven de som ej gillade sjelfva planen och ännu mindre dess ursprung, funno saken ltafva gått förlängt att ens kunna ändras i princip. De ville således alla Realisation ; men de ville den ärligt: å ena sidan fordrande garantier, ä den andra vägrande att efterskänka konstitutionella rättigheter. Det skedde icke med oppositionsskrä-nets ordståt: det skedde ined den lugna pröfningens, den fasta viljans orubbliga sj clfständighet. Mot denna klippa

stranda alla konstgrepp, alla hala ord. Det li-der intet tvifvel, att ju samma interessen, som föregående Riksdag ansett sig hafva gjort en fynd med ge-nomdrifvandet af sifTran 128 såsom grund för utvex-lingen, denna gång hemligen närt, om icke förhoppningen, åtminstone önskan, att nu få denna grund ut-hytt mot den förhöjda siffran 144; men man insåg omöjligheten att bereda framgång åt denna åsigt, och man gjorde sig således af nödvändigheten en dygd, då man inskränkte sig att yrka helgd åt det föregående beslutet. Såsom en pis aller yrkades nu ifrigt dess bestånd just af de samme, hvilka mest förlorat derpå, och dessa hade att påräkna ett högt beskydd, emedan, som en Tysk författare sinrikt yttrar: ”einerlei Gefühl, einerlei Wunsch, einerlei Hoffnun" einigt.”

När man följer Realisationsfrågan från dess ursprung och under dess utveckling, finner man lätt att detta väl" görande statsnyttiga mål ej hunnits, knappt varit påtänkt, derest icke planens hufvudsakligare ledare byggt på delta företag sina beräkningar om sedelstockens förökande, som åter skulle i sin ordning öka lånetillgån-gen och uppdrifva fastighetsvärden till en icke naturlig höjd. Knappt var myntbestämningen beslutad vid 1828 års Riksdag, innan Kuponförslaget bragtes å bane. Staten skulle upptaga ett utländskt lån af två millioner riksdaler silfver, for att åter utlåna dem till fastighetsägare, genom hvilken åtgärd sedelmassan kommit att ökas med omkring åtta millioner riksdaler riksgäldssed-lar. (Innan myntbestämningen föregått hade ej varit att tänka på utländska lån, emedan kursförändringame gjorde det omöjligt för både långifvare och låntagare att beräkna återbetalningens beskaffenhet). Ej nog att det verkligen lyckats Friherre Nordin — och detta anmärkavi ingalunda for att klandra — att genom stiftelsen af Bruks-Societetens hypothekskassa tillvägabringa ett utländskt lån af en million riksdaler sill ver, eller vid pass fyra millioner riksdaler Riksgäldssedlar: — på köpet påhittades, mot slutet af Riksdagen 1834—1835, enförevändning, att med ett stående lån reglera Riksgälds-Contorets ställning, hvilken utbasunerades såsom högst fortviflad. Saken var nära alt lyckas; ty Stats-Utskot-tets pluralitet såg ej upp; i Preste-Ståndet tog Domprosten Ileurlin saken om hand och på Riddarhuset uppträdde Friherre Kordin sjelf: men Borgare- och

Bonde-Stånden väcktes deraf och fattade andra beslut så, att frågan vardt hänskjuten till Förstärkt Stats-Ut-skott, der vederbörande spelade med otur hela Riksdagen igenom. Om denna plan lyckats och ett utländskt silfverlån af minst en och en half million för besagda ändamål kunnat upptagas, så hade sedelmassan deraf 3'tterligare ökats med nära sex millioner riksdaler riks-gäldsscdlar. Afven Banken skulle omedelbarligen bidraga till sedelstockens tillväxt. I samma inolm Bankens reella fond öfverskred den utstakade proportionen till sedelstocken (hvilken proportion ytterligare nedsattes vid 1834 års Riksdag), föreslogs af Banco-Utskottet, der, såsom bekant är, Friherre Nordin först och hans vän Grefve Frölich sedermera voro Ordförande, att Fullmäktige i lika förhållande skulle öka scdelmas-san, genom åter-utlåningar i Kassa-Kreditifväg åt enskilde och åt privata Banker. Förslaget kantrade dock i Stånden.

Annu en utväg fanns att utkasta pappersmynt och sätta det i omlopp. 1824 års Författning, som gifver stadfästelse åt enskilda Banker, har egentligen ej ställtdem under några väsendiliga band ocb kontroller i lag. Upprättade i mängd och i alla provinser, skulle de kunna blifva ganska vådliga: bade för enskilde, såsom förhållandet var vid de så kallade Filial-diskonternas lall, och äfven för sjelfva Statsbanken, genom uldrif-vandet af dess sedlar in- rörelsen i landsorterna; helst sedan medel funnits att utverka en Resolution, kontra-signerad af Stats-Sekrcleraren Skoginan, som tillåtit Skånska Privatbanken att utgifva sedlar på sinå varden till 3 och 2 riksdaler banko. Prejudikatet har naturligtvis kommit äfven Wermlands-Bankcn tiligod«, derefter Fablu Banken och blifver tvifvelsutan tillämpligt pä alla hädanefter uppkommande Banker af enahanda beskaffenhet. Regeringen insåg till och med sjelf vådan häraf, och fastän hon icke framställde någon formlig proposition i anledning deraf, så måste dock Herr Skogman, som det berättades, på bestämd uppmaning, göra en motion i ämnet, hvilken remitterades till llanko-Utskottct. inom Utskottet så väl som uti Stånden funnos dera, livilka lifligt nitälskade för den enskilda kreditens och bankrörelsens baserande på rigtiga grunder: å ena sidan, utan att Tilja, det kredit- ocb baukiörel-sen skulle blifva ett monopolium för staten, med thy åtföljande förbud eller obilliga ocb origtiga tvåugsband, for alt hämma tillvaron och utvecklingen af denna rörelse ; — å den andra, utan att åsyfta, del enskilda bankrörelsen och invismngsrätten blott skulle vara ett medel att sätta sedelmassor till en ytterlig

myckenhet i omlopp. Ledde af Sveriges ocb andra länders erfarenhet och åsyftande att ställa privata bankrörelsen under syftesenliga kontroller och garantier, hade Ryttmä-staren Nordcnaukar, Bryggaren Hclsingius, in. 11., tidigtunder Rigsdagens lopp utarbetat förslag i sädan anda. Men med dessa frågor, som bort förekomma i sammanhang med Realisationsbctänkanderna, gjorde Ordföran-dcrne i Banko-Utskottet Herrar Nordin och Frölich sig ej brådtom , och saken drogs på tiden så, att lagen ej hann genomgå sina behöriga stadier eller Högsta Domstolens yttrande inhemlas, innan den långvariga Raks-dagen fick ett brädstörtadt slut, nar försöket misslyckades, alt på en sidoväg (genom Bankoreglementets öf-verlemnande af Rik sens Ständer i stallet för af Banko-Fullmäktige, såsom dittills skedt och äfvcu nu skeddeJ skaffa Regeringen direkt insteg i Banken, sedan be-mödanderua aflupit fruktlöst att i konstitutionel väg ernå samma mål, genom förändring af 72 (j. Regeringsformen .

Under ofvannämnde förhållanden var Ordförandeposten i Banco-Utskottet ganska brydsam. Omöjligt var att arbeta mot strömmen : omöjligt att göra alla till viljes. En omtänksam härförare drager sig hellre i god ordning tillbaka medan tid är, än blottställer sig för en afgörande drabbning, med underlägsna stridskrafter och i en missgynnande position. En opasslig-het föranlät också Friherre af Nordin, att i rättan tid öfvergifva Riksdagens skådeplats, der han är mycket för skarpsinnig att pråla med ändamålslösa bedrifter. Friherren bör i alla fall kunna påräkna, att, hvarhelst han styr kosan, alltid förblifva ett interessant föremål för Svenska Allmänhetens uppmärksamhet, såsom egentliga upphofsmaunen till och själen i alla Styrelsens förslager om utländska lån och nva sedelutsläppningar. Tiden gifver, huruvida de skola bättre lyckas vid en kommande Riksdag. Realisationen är emedlertid nn ettfactum , ett öuskvärdt factum, om också för dess upp-hofsmän de ändamål, hvarföre den på en gang vid 1829 års riksmöte med så mycken häftighet omfattades, och för hvilka den skulle tjena till grundval och medel, ännu återstå att realisera. Alla äro belåtne med realisationen, för så vidt den, åtminstone ännu och för den närmaste, framtiden infört stadga i penningeväsendet. Men de som betrakta den enskilda kreditens bedröfliga ställning i vårt land och näringsflitens deraf härledda vanmakt, medan den gör jettesleg i alla andra länder, till följd af bättre reglerade kreditförhållanden och bättre ordnade penningeverk: de som betrakta, huruledes Cauaans rätte barn, hvilka städse draga fördel af enskildes förlägenhet, nu likasom förut, för sig sjelfva och de Christne hufvudmän, hvilkas ombud och förkläden de förre oftast äro, skära guld med tälgknifvar och mot höga disconter förränta egna och ombetrodda kapitaler: de som betrakta, att Executionsverken ej mera nu än förut hafva ferier och lägga armarna i kors: de som betrakta, att i en framtid räntor och kapitalavbetalningar skola årligen utgå ur landet för de utländska lånen : de , ändtligen , som betrakta, att i händelse af ett krig på lif och död med jetten i öster den utländska krediten måste under tiden upphöra och ordnandet af den inhemska blifvit försummad så, att alternatifven visa sig i perspektif af en ny nationalbankrutt eller af en ny krigsgärds förordning; — de kunna ej annat än föra Realisationens ledare till last, att det närvarande ögonblickets fördel varit dem allt, — framtidens intet.Sedan Friherre B >ije , Ludvig Johansson , innevarande Hiksmöle på Riddarhuset förklarat sig vara sinnad att luta offentliggöra handlingar, angående doti ryktbara tilldragelse vid 1789 års Riksdag, som fastat ett varaktigt uppseende både vid denna och vid hans namn, halva vi sökt och lyckats att erhålla del af dessa märkliga dokumenter femte tillhörande, inledning. Men du Friherrens lefnadslopp, äfven ef Ler denna epok, sammanlöper med flera vigligu momenter af dagens inre historia, tro vi oss ej böra stadna vid det första. Efter framställningen af dcLla, skola vi således tillägga några ur helt anilra kiillor hemtade upplysningar, dem vi oförgripligen anse vara ej mindre förtjenta af Läsarens uppmärksamhet. Yi utbedja oss nu densamma främst för nedanstående skildring af 1789 års Subskri-bentåtgärd:

”För all rättvist bedöma både handlingen, och den svara opinion, som dervid varit fästad, är man pligtig att'flytta eflersinnaudet tillbaka, icke blott till den tidpunkt och den sinnesstämning, under livilka handlingen ägde rum, ulan äfven ännu längre, och till de orsaker, som hade åstadkommit sinnesstämningen.

Den belåtenhet med 1772 urs revolution, som Svenska Folket länge erkände, bevisar icke, att ju en obelutenhet dermed kunde qvarstå hos de många Aristokrater, ined eller utan börd, hvilka, under partitiderne hade, susom ledare inom partierne, utöfvat det välde, som de maktägande Standerne så ofta missbrukade; och det fall, ifrån Rikets regerande Herrar, emellan Riksdagarnc, till blott Rådgifvare, som Riksens Råd, genom revolutionen, fick

vidkännas, var förstört, att icke en reaktion kunde visa sig för dem önsklig.Man förlorar icke gerna en stor makt och ett högt anseende ; och sedan man gjort en sådan förlust, önskar man vanligen, att återfå livad man förlorat. Det kunde sfdedes synas antagligt, att, så snart ett missnöje med Gustaf III:s regering hörja de förmärkas, en syftning också kunde inblanda sig, att återvända, om icke till iordna partitidens oredor, likväl till någon inskränkning i den makt, som 1772 års Regeringsform gaf Konungen. 'Man anade också en sådan orsak till den skarpa Opposition, som uppträdde vid 1786 urs Riksdag, och hvars verkan på Konungen var så stark, alt man, med skäl, ansett den hafva fört Honom till de steg Ilan derefter vidtog. Man trodde, med mycken sannolikhet, att Riksdagen var ämnad till hek andra och vigligare föremål, än de propositioner, som gjordes Standerne; och det hastiga slut Riksdagen lick, jemte Konungens afresa från Hufvudstadcn, innan Reprcsen-tanterne ännu voro afreste, ingaf naturligeu den tanka, att Konungen kunde intimideras. I alla tider liar Regeringens svaghet ökat Oppositionens mod ; oeh så inträffade äfven nu. Deraf åter föranleddes Konungen , att, med försakande af Ständernas samråd, fortgå, på egen hand, till de ändamål hans verksamua själ hade uppfattat. Förlitande sig på en framgång, som Han ansåg osviklig, i den yttre politiken, trodde han att derigenom tillfredsställa den inre; och Sjelf intagen af Sveriges krigiska minnen, hedömde Han Nationens håg efter sin egen; samt trodde, att utgången skulle godt-gora det felaktiga i formen. Man har kan hända ingen rätt att afgöra, om den yttre politiska konjunktur, som år 1788 inträffade, var, eller icke var, en följd af Gustaf IH:s egen bearbetuing; men en sanning är, altalla de samtida diplomatiska författare, som skrifvit derom, hafva instämt i det omdöme, att aldrig kunde nägon sädan tänkas fördelaktigare, för ett anfall af Sverige, emot Ryssland, än den, som ägde rum om sommaren 1788. Turkarne, som ägde en kraftfull Regent, hade med mycken styrka anfallit Ryssland, som mäste rigta ditåt sina stridskrafter; och så väl derigenom, som genom en betydlig armés afsändande på flottan, som skulle anfalla Constantinopel, befann sig både gränsen emot Sverige, och äfveu Petersburg, i saknad af tillräckligt försvar. Ryska Kejsarinnan hade, stark af sin alliance med Österrike, missvårdat sitt interesse vid Preussiska och Engelska hofven, med livilkas politik en större benägenhet för Sverige syntes mera öfverens-stämmande. Allt tycktes då lofva den lyckligaste utgång ät en hastig coup de main, skickligt verkställd af Sveriges Konung; och från de mest tillförlitliga berättelser, som sedermera blifvit gifna, af främmande, då i Petersburg varande Ministrar, har nian rätt till den förmodan , att om Sveriges anfall kunnat med påräknad skyndsamhet verkställas, sä hade företaget varit, för Sverige , af en oberäknelig fördel, och för Konungen, det säkraste medel till Nationens välsignelser, Oppositionens besegrande, och historiens beröm. — Vi veta alla, både huru det utfördes, och huru det slutades; men da vi låta utgången bestämma omdömet, äro vi väl ändå skyldiga att unna någon rätt åt intentionen. Genast då företaget blef kunnigt, klandrades det bittert inom de högre kretsame; emedan Regeringsformen gaf ej Konungen makt, att utan Ständernas samtycke börja ett offensivt krig; men då man besinnar dels den hemlighet i tillredclse, som all coup de main erfordrar,och dels den allmänna obenägenhet, som 1786 års Stän* der hade visat; så måste man åtminstone antaga, att om foretaget lyckats, så hade bristen i form visserligen icke förminskat värdet af, i stort, ernådda fördelar. Klandret fick snart andra, och större skäl, att åberopa. En brist i konscqvens, af den svåraste påföljd, visade sig, då Svenska Flottan, ehuru mångfaldigt starkare, måste afstå tillfället att bemägtiga sig den del af Ryska Flottan, som autråflfades redan flera dagar, innan den storn delen deraf hlef synlig; och det blott derföre, att Konungens gifna Instruktion fastade vid, anfallet det lumpna vilkor, att om Ryska Flottan lät beqtäma sig att gifva första saluten, så borde den få gå oangripen; ett vilkor som Ryska liefälhafvaren underkastade sig; och hvarigenom åter icke allenast det öfvertag försum* mades, som stått att vinnas, utan äfven sjökriget ge» nast fick en ofördelaktig vändning. 1 armeens och synnerligast i artilleriets materiella behof röjde sig jem-val snart, att kriget var anlagdt med mera diplomatisk, än militärisk skicklighet; men allt detta gaf dock ingen ursägt åt den upproriska sammansättning, inom Finska arméen, som fick namn af Anjala-förbundet; och om hvilket underrättelserna till Sverige inneburo, att det egentligen var skulden till kampanjens och dermed till hela föremålets misslyckande. De deruppä följande nyheterna från Finland voro allt mer och mer oroande. Framryckta ända under Fredrikshamns fästning, hade Svenska troppame måst återvända, som man sade, egentligen derföre, att frågan om krigets laghgbet hade väckt ett sådant missnöje hos Befälet, att försigtigheten fordrat reträtten. Finska arméen hade satt sig i öppen negociation med Byska Kejsarinnan; och den Svenskavar, af Konungens egen ställning, overksam. Flottan lüg inspärrad under Sveaborgs kanoner, och

Konungens hastiga afresa till Sverige utmålades såsom en flykt, undan faran att, af förbundets anhängare, arresteras. Det visserligen tvifvelaktiga af dessa underrättelser, kunde icke, då ännu, inses eller bedömas af Svenska Allmänheten, som öfversvämmades af de elakaste pasqviller, från båda hållen; verkande, med blixtens hastighet, till split och söndring i sinnena. Ifrån den sida, der klandret låtit för tidigt höra sig, försvarades Anjala-för-bundet, under förebärande, att det var af Konungen sjelf i hemlighet tillstäldt; och, u andra sidan, påstods, att förbundet stod i ledning af en i hufvudstaden varande faktion, utgörande en lemning af fordna mösspartiet, om hvilket man påminde sig, att det före 1772 varit besoldadt af Byssland, och som man nu tillade planen, alt, under Ryskt beskydd, återinföra det fordna Regeringssättet. At allt livad man då, och sedermera , kunnat erfara, är man skyldig det erkännande , att sanningen tillhörde ingendera sidans kalotnnier; samt att, om det förhadiga förbundet varit föranledt af en förutgående bearbetning, så kan den , med någon anledning , snarare tillskrifvas det besök, som Finland, året förut haft af en Rysk General (Sprengtporten), hvilken, född Svensk, men med Konungens samtycke ifrån ett befäl i Finland ingått i Rysk tjenst, och af hvars kända missnöje och personliga kraftfullhet, den djerfva plan, att skilja Finland från Sverige, låter tänka sig. Man får dock icke undra pä, att massan af den Svenska Allmänheten, som af de utspridda ryktena icke kunde bedöma annat, eller mera, än endast sannolikheten, antog lättare misstankan om en hemmava-rande faktion, och planer deri fran , iin den om en tillställning af Konungen sjelf, hvars personliga ställning var, af förbundet, bragt i for stor våda, att kunna vara af honom åstundad. Man bar orätt, då man tror, att de så kallade Royalisterne förut ägde någon förkärlek för Konungens person; men den allmänna fara, hvari fäderneslandet sväfvade, gjorde honom nu dyrbar för dem, derföre, att ban intet ögonblick förlorade sin-nesstyrkan, och jemnväl sjelf åstadkom medlen, både att utföra kriget, och äfven att slutligen derutur rädda fäderneslandet, bragt till branten af sitt fall. Alla hans medel gillades visserligen icke, och minst af offren derfor; iren hos den stora Allmänheten försvunno alla tankar derpå, för förhoppningen på den räddning, som hans verksamhet lofvade. Med en lika rättvisa åt andra sidan, får man icke eller undra på den hatfullhet, som antogs af de så kallade Patrioterne. Elakheten af, att inför Nationen, augifva en Rysk faktion inom oss, utan att uppgifya de personer, af hvilka den skulle bestå, eller ens några bevis, hade haft den påföljd, att hopen, då den skulle sjelf söka föremålen for sin ovilja, kastade den starkast på den del af Adeln, som ansågs bafva, vid 1786 års Riksdag, gått för långt i Opposition; och jemnväl snart utsträckte den till nästan hela Adeln. ingenting var då naturligare, än att den hemmavarande Adeln, ägande ett inre medvetande af fullkomlig oskuld, för allt sammanhang med fienden, men ändock bedömd såsom förrädiskt sinnad, kände sig grymt sårad, och antog ett bittert hat till Konungen och hans agenter; hvilket också snart utsträcktes till alla, som , med eller utan skäl, ansågos vara hans politik tillgifne. På detta sätt hade partierne tillkom-mit: och det är sannerligen nu mera icke for tidigt att gifva en viss ursäktlighet åt båda. Under början af deras opinionsstrid, sig emellan, syntes Sveriges olycks-mått rågas, då man erfor att Danska armeen hade inbrutit ifrån Korrige och framträngt ända till Göthe-borg; men oförmodadt blef verkan af denna händelse särdeles välgörande, i afseende på det yttre forsvaret ; och tycktes äfven lofva ett lugnande åt sinnesstämningen. Med elektrisk kraft uppbrusade hos alla klasser af Nationen känslan för fäderneslandets räddning; och man tycktes då glömma både krigets upphof, Konungens fel, och opinionsstriden. Så länge den yttre faran syntes starkast, visade sig beredvilligheten att bidraga till försvaret, alldeles lika hos båda partierna, och den ömsesidiga öfvertygelscn derom hade troligen snart gjort slut på partiandan, om Konungens interesse hade medgifvit det; men för att äfven åt hans ställning gifva allt hvad sanningen fordrar, måste man erkänna, att han hchöfde den inre stridens fortfarande, intill dess sig visade hvad han kunde hafva att vänta af den Riksdags utgång, till hvilken han såg sig tvungen att taga sin tillflykt. Den makt, som Regeringsformen gaf honom, var, genom Anjala-förbundet, om ej angripen, likväl jäfvad; och den kunde visserligen blifva det ännu värre vid Riksdagen. Sjelf bedömde han denna makt otillräcklig för att dämpa orolighets-andan inom armeen; och för möjligheten att draga sig och fäderneslandet utur faran, ansåg han alltså en förökning i makt, sasom ett vilkor sine qua non. Svårigheten att om denna nödvändighet öfvertyga Oppositionen , och bringa den till ett frivilligt medgifvandc, var alltför stor; och hans ställning syntes då påkalladen olyckliga utvägen: divide et impera. Tillfälligtvis befordrades hans önskan af den vändning kriget emot Danmark tog. Visserligen hade Konungen skyndsamt och skickligt, anskaffat en militärisk styrka till denne fiendes motande; men allmänna öfvertygelsen var dock, att Danska armeens återtåg inom

Norska gränsen egentligen var en följd af den kraftfulla hemedling, som Preussiska och Engelska Hofvens hastigt till Göthcborg ankomne Sändebud hade lemnat; och det blef då lätt att ingifva massan af folket den allvarliga tro, att samma Hof hade lofvat en lika kraftig mellankomst i kriget emot Ryssland, derest den inre motståndskraft kunde öfvervinnas, som man fortfor att, för Allmänheten, framställa såsom ännu hotande; d. v. s. derest Konungen fick, af Riksdagen, den förökning i makt, som tillika utmålades såsom ett oeftergifligt förbehåll, å de medlande Hofvens sida. Att gifva den, såsom en gärd åt nödvändigheten, blef nu Royalisternes sammanhållnings-punkt; och att vägra den, såsom ett våld på friheten, blef deremot Patrioternas; hos hvilka sednare den stora underlägsenhet i styrka, som de ej undgiugo att förutse, lade en särskild harm till förödmjukelsen att besegras. Sådan var redan sinnesstämningen, när 1789 års Riksdag började s; och då man läser Riddarhusets protokoll för första dagarne deraf, ser man huru angelägen Oppositionen var, att genast ådagalägga en bitterhet emot Konungen, som af ingen försigtighet, ingen klokhet tillbakahölls. Långt ifrån att dermed skada Konungens planer, gaf man lättnad deråt; ty det var naturligt, att ej allenast minoriteten inom Adeln, utan äf-ven de andra Stånden, och jemnväl den stora Allmänheten, antogo möjligheten att, hos Adeln, passionen«tillfredsställande gällde mera, än fäderneslandets räddning: och Konungen begagnade detta intryck mästerligen, ehuru visserligen icke ädelt, då han lät den första meningsstrid, som inom Riddarhuset uppstod, och deri majoriteten nödvändigt skulle af Allmänheten ogillas, öfvergå till en ytterlighet, som gaf tillfälle, att, med Mationens bifall, taga den förökning i makt, som utgjorde hans syftemål. Regeringsformen stadgade, att, det hemliga Utskott, som Konungen kunde äska, ägde besluta med Ständernas egen makt ; och allmänna , ställningen gjorde denna makt för Utskottet dubbelt nödvändig; så vida sjelfva ändamålet fordrade, att de ämnen, hvari skulle beslutas, "undanhöllos Allmänhetens

*) 4; $• > Regeringsformen af den al Augusti i~~i lyder sålunda:

‘Kiksens Ständer äga makt, att utnämna dem, som skola sitta i de Utskott, med hvilka Kg). Maj:t vill öfver-lägga om de ärender, som honom synas hemliga hållas böra: och ä r o d c personer alldeles n p p d r a g n c alla de rättigheter, som Riks ens Ständer sjclfvc innchafva; men i alla mål, som uppenbara ktinna vara, blifva de Rikscns Ständers Plena meddelte, och under deras rådplägningar hänskjutne.” Vägledd af erfarenheten vid Riksdagen 1789, förändrade Lagstiftaren tjugo år derefter detta stadgande pä följande sätt i 54 §. af nu gällande Regeringsform: ”Askar Konungen af Rikscns Ständer ett särskildt Utskott, att med honom öfverlägga om ärender, hvilka icke till andra Utskotts befattning höra, och han pröfvar höra hemliga hållas, utvälje Riksens Ständer ett sådant; dock äge det icke makt, att fatta heslut, utanendast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen detsamma meddelar/*kännedom. Nu föreslog 1 i kv äl Herr de Frietzky, att en Instruktion skulle Utskottet föreskrifvas, ledande, om icke till inskränkning i Utskottets makt, åtminstone till villrådighet hos dess Ledamöter; och majoriteten omfattade delta förslag, med en häftighet, som yttermera ådaga-lade passionens större välde än klokhetens. Frågan lades på bordet; och då densamma den 7 Februari skulle företagas, ankom Konungens skrifvelse till Landtmar-skalken, deri förslaget förklarades stridande emot Grundlagen ; och Landtmarskalken förbjöds att derom tillåta någon ventilation; äfvensom dag bestämdes då Hemliga Utskottet borde sammanträda. Ofverläggningen hlef nu stormig; och Landtmarskalken, som förklarade sig ej kunna göra proposition på förslaget förr, än han inhemtat Kongl. Maj:ts tankar derom, samt 2:ne gånger begärde att fa derom uppvakta Konungen, slutade med att göra proposition till bifall på förslaget, som besvarades ined starka ja, blandade med mindre antal nej, men utan votering. I Pleno, den 9:de, ankom en deputation från Borgare-Ståndet, med underrättelse att Ståndet icke ansett någon särskild Instruktion kunna Hemliga Utskottet meddelas; ocb dä i anledning häraf liåga uppstod, att, genom deputation, underrätta Medsländerna om Adelns beslut, rörande Instruktionen, yttrade sig Landtmarskalken, att hans i förra Tle-no derom gjorda proposition icke varit verkande, utan blott förslagsvis gjord, samt att lian icke ansåg frågan afgjord; h varom han jemväl lemnade till protokollet sin skriftligt författade mening. Nu blef ofverläggningen äter y tterst stormig ocb sorlande; men slöts med, att Landtmarskalken, svag ända till rädsla, lemnade sjelf protokollsuldraget till Ordföranden för dec deputation,som uppropades och afgick liil de andra Stunden. I Pleno den 12:te erfors, att de 3:ne Ofriilse Stunden icke antagit förslaget om instruktion för Hemliga Utskottet; och sedan Herr Lejonankar gjort förestäU-uing derom, att Adeln

icke ägde rätt att cn sadan Instruktion ensamt besluta, blef öfverläggningen fiter stormig; men i detta Pleno var Landunarskalken frånvarande, hindrad af opasslighet. I Plena den 14 och 16:de var Landtmarskalken äfven frånvarande; och i det sistnämnde upplästes af Grefve C. E. Cronlijelm till Hakunge, ett anförande till protokollet af Hr Landt-marskalken, innefattande klagan öfvcr den förolämpning, som i Plena den 7 och 9 de, vissa ledamöter hade, emot honom, sig tillåtit; samt dervid förefallne oor-dentligheter. Den 17 voro Ständerna uppkallade på Rikssalen; du Konungen lät uppläsa Landtmarskalkens nyssnämnda klagoskrift *), med anledning livaraf Adeln

lades

*) Detta ryktbara, märkvärdiga historiska dokument, hvilket tillförne aldrig varit tryckt, i hvad det rörer vittnesmeningen och Subskribcntcrnas namn , förvaras i Riksarkivet, och lyder, ord för ord, som följer:

"Nedkom den iG Fehruari. Uppläst på Rikssalen den 17 Februari 178;).

"Ad protocollum. Hvad mig såsom af Hans Kongl. Maj:t i nåder tillförordnad Laudtmarskalk, nästlidnc Måndag, eller den g:dc i denne månad, å Riddarhuset härnlt, kan jag icke undgå, att, till min säkerhet, uti Riddcrskapcts och Adelns protokoll förvara.

Riddcrskapet och Adeln lärcr sig erindra, liuru-ledes, sedan Herr de Frietzskys anförande till protokollet, jemte den af honom projekterade instruktionenlades till last det uppehåll i Riksdagsärendernas gång, som hade tillkommit deraf, att Hemliga Utskottet varit,

für dem , som af Adeln utväljas skulle till ledamöter uti det af Kongl. Maj:t nådigst anbefaldte Hemliga Utskottet, Fredagen den G:te dennes blifvit uppläst och lagd på bordet, Herr de Frictzsky dagen efter, eller den j:dc, så snart Ridderskapet och Adeln intagit sina säten, uppstod å sin bänk och begärde, att frågan om den af honom projekterade instruktionen för lcdaraö-ternc i det Hemliga Utskottet mätte till afgörande företagas, sa vida, uppå Friherre Carl De Gccrs föru gjorda hemställan, Riddcrskapct och Adeln fastställt, att icke några ledamöter af deras Stånd förr kunde utväljas, än denna sak vore behörigen afgjord.

Ridderskapct och Adeln lärer än vidare fora sig till minnes, att då jag, ehuru ganska väl kunnig om min rättighet såsom Landtmarskalk att proponcra och företaga målen, i den ordning mig godt synes, icke dessmindre så dervid, som alltid tillförne, gick Ridderskapct och Adelns önskan till mötes, samt denna fråga till öfverläggning forebragte, framträdde Herr Kammarjunkaren De Besehe till Landtmarskalksbordet och öfverlemnadc mig ett Hans Kongl. Maj:ts nådiga Brcf, af innehåll, att Hans Maj:t i nåder icke ansåg någon annan instruktion för det Hemliga Utskottet äga rum, än den §. af Regeringsformen utstakar, att således öfver det ämnet inga deliberationcr borde tillåtas, hvilket ock vore Kongl. Maj:ts oryggliga beslut, samt att Kongl. Maj:t i nåder önskade, det Utskottet sist nästa Tisdag derefter kunde sätta sig.

Jag öppnade och uppläste genast helt högt för Riddcrskapct och Adeln denne till mig ankomne höga befallning, samt, enär flera som derunder anmälte sig att tala, efter af mig lemnadt tillstånd dertill, fanns afvika ifrån den mig lemnade höga föreskriften, ochaf Instruktionsfrågan, hindradt att sammanträda. På sådant satt Lief niisshällighcten emellan Adeln ocli dess

i sina diskurser ingingo i profningcn af den förmenta lagligheten ocli nödvändigheten af donna instruktion, föreställde jag Riddcrskapet och Adeln, att jag icke kunde tillåta några diskurser öfver ett ämne, der jag hade min Konungs så tydliga befallning för mig; men då de personer, som sig än vidare anmälte och jag förmente hafva något i andra ämnen att andraga, uppropades att tala, kontiuueradc alltid diskurserna i samma ämne med den tilläggning af en del, att då Hans Maj:t ailåtit till mig högstberörde bref, Hans Maj:t säkert trott att någon instruktion, stridande c-mot Regeringsformen, skulle vara projekterad; hvar-före oek andra af Riddcrskapcts och Adelns ledamöter ansågo bäst, att härom i underdånighet underrätta Hans Maj:t, samt afbida Dess nådiga befallning, der-uti jag ock, under ett allt mera och mera tilltagande buller och rop, ingick, samt, dä jag ändtligen., efter tlcra stunders slående med klubban i bordet, fått ljud, gjorde Riddcrskapet och Adeln en slik proposition; men innan jag ens hunnit sluta hvad jag hade att säga, begynte bullret och ropet af ja! och nej! med sådan

häftighet, att mig var omöjligt få ljud, ehuru mycket jag ock äskade det med klubban.

Ändtligen då detta fasliga skrik saktat sig och jag derunder än vidare yrkat, att all deliberation i detta ämne borde upphöra, hvilket med ett förfärligt anskri af proposition på Herr de Frietzskys projekt samt ja! och nej! besvarades, föreställde jag, att om Ridderskapet och Adeln vill att jag skall göra annan proposition, än den jag gjort, så måste mig lemnas råderum att förut få fur Hans Maj:t i underdånighet föredraga detta ämnet, och om jag då undfår H. Maj:ts nådigste silistånd, ville jag genast göra propositionen efter en del af Ridderskapcts och Adelns önskan; menTaliiiau en anledning till Säkerhetsaktens införande} och den forökning i Konungamakten} som derigenom

detta, likasom allt annat jag föreställde, afbröts med det hårdaste buller af proposition pä Herr de Frictz-skys instruktion, samt ja! och nej!

Under detta huller uppstod Hans Excellence Herr Grcfve Fersen, och, sedan tystnad Undtligen vunnits, androg, att dä jag skulle hos Hans Maj:t i underdå-ughet föredraga Ridderskapets och Adelns tanka, att den projekterade instruktionen endast vore en varning för Ridderskapets ochjAdclns deputerade, att ställa sig vissa §§. i Regeringsformen till efterrättelse, och sädedes ingalunda stridande mot Regeringsformen, horde likväl förut samma tanka behörigen utrönas, hvartill ja! och nej! ömsom ropades, med en gruflig häftighet, till dess äter nägon tystnad inföll, då jag förmälte, att som H. E, Grcfve Fersen, hvilken emed-lertid förfogat sig in i skranket och stod bredvid mig, föreslagit, att Ridderskapets och Adelns tanka, som jag Lör i underdånighet berätta Hans Maj:t, icke annorlunda kan utrönas; så vill jag, likväl med kraftigaste förbehåll, att den ingen verkan modför förr, än jag hunnit inhemta Hans Maj:ts nådiga svar, yttrande och bifall, göra Ridderskapet och Adeln följande proposition: "Bifaller Ridderskapet och Adeln projektet "till instruktionen?" som med häftigaste ja! och nej! besvarades, under det några ropade på votering.

Som nu denna endast var cn preliminär proposition, kunde ingen votering af mig tillåtas, såsom dessutom stridande mot Kongl. Maj:ts ofvanintagna nådiga befallning, utan gaf detta mig tillräcklig anledning att inse, det Ridderskapet och Adeln var af olila tankar, ehuru, for att dömma af hvad under sorlet möjligen kunde inhemtas, de närmast kring skranket varande ledamöter syntes mest vara for den projekterade instruktionen.

Enär tystnad följt å detta rop, dikterade för migtillkom; hvaraf första bruket var, att Riddarhusets Sekreterare jemte åtskilliga dess ledamöter arresterades .

H. E. Herr Grcfve Fersen, ännu invid bordet stilende, den underdaniga försäkran, som jag för H. Maj:t uppvist, af innehall, att Riddcrskapets och Adelns tanka hvarken vore att förkränka Kongl. Maj:ts djra person, eller afvika frän Regeringsformen, nj. ni, och hvilken försäkran, dä den för Riddcrskapct och Adeln uppläst hlef, uted ett enhälligt ja! bifölls; hvarefter Adeln för den dagen åtskiljdes.

Måndagsförmiddagen samlade sig åter Ridderska-pet och Adeln, då Riddarhussckrcterarcn begärde att få justera slutet af protokollet i denna sak för Lördagen förut, hvilket jag honom tillät; men då jag derunder fann, dels att mitt då gjorda förbehåll alldeles ' blifvit uteslutet, dels ock att Riddarhussckrcterarcn så författat protokollet, som vore Herr de Frietzskys instruktion af Riddcrskapct och Adeln bifallen, hvadan lian ock ville den i anledning af protokollet författade expeditionen till dc öfriga 3:nc Stånden äfven uppläsa, uppstod jag och till protokollet anförde: "jag "har ej i sista Pleno gjort någon annan verkande proposition, än dc ord, som jag på Riddcrskapets och "Adelns vägnar skulle suga åt Hans Maj:t. Många "diskurser förehades, men sedan jag undfått H. Maj;ts "bref, kunde jag ej göra någon verkande proposition "deremot och emot min ed, som förbinder mig att "styrka allan Konungsligan rätt, så väl som Ridder-"skapets och Adelns."

Härunder hade flera anmält sig att tala, oeh derunder först Friherre Carl Dc Geer, hvilken med häftighet androg, att han icke kände skillnaden emellan en verkande och intet verkande proposition, att hvad Riddcrskapet och Adeln beslutat alltid vore verkande, och att af mig vore olagligt handladt att kränka Riddcrskapets och Adelns beslut m. m. af dy-och en tid i häkte qvarhöllos. Af denna lika oväntade , som afgörande tilldragelse tipp dre fs förbittringen till

lik svår beskaffenhet, som jag ickc allt kan mig crindra.

Jag underrättade Ridderskapct och Adeln derpå, att jag tydligen gjorde propositionen Lördagen fårut, med det förbehåll, att den vore utan all verkan, i fall den ej af Kongl. Maj:t antogs; det jag ock dä skriftligen reserverade till protokollet; men Riddar-hussekreteraren, derom af mig nu påmint, förklarade, efter något letande i sina papper, sig hafva reservationen förlagt; och som Hans Kongl, Majit, då jag Honom om alltsammans i underdånighet underrättat, ickc kunde i nåder samtycka till någon ventilation stridande emot hvad han mig i nåder skriftligen' befallt och jag du för Ridderskapct och Adeln lät uppläsa ; så torde Ridderskapct och Adeln låta hela detta ämne falla och ställa sig Konungens bud till efterrättelse; men sorl och skrik följde å denna varning, utan att någonting med redighet deraf kunde intagas. Efter forjäfves Uskadt ljud med klubban liera resor, infann sig åter en liten tystnad, då jag uppropade Herr Lilljeborn, Pehr, som att tala sig anmält, och i sådant ändamål en längre tid stått uppe på sin bänk; men deremot skreks "nej!" och "höra!" samt att justeringen af expeditionen borde gå förut. Flera resor yrkade jag ljud ånyo forjäfves; jag slog med klubban i bordet så att jag tröttnade och ääkade derunder ljud med all den röst mig är möjlig, dock allt forjäfves. Visse hade satt sig före, att, under skygd af sin pluralitet, tvinga mig att gå ifrån min Konungs bud och min derpå grundade pligt.

När jag såg omöjligheten att få Herr Lilljehorn, som flera resor begynte tala och straxt nedskreks, hörd, under ett idkeligt rop af: "justera! höra! ja! och nej!" föreställde jag Ridderskapct och Adeln,det högsta, hos de sä kallade patrioterne; oclt då den ieke kunde utgjuta sig öppet emot Konungen; och Landt-

om det då ville tillåta Herr Lilljehorn tala, sedan ju» steringen för sig gått af den expedition Riddarhus-sekreteraren anmält, och jag aldrig sett eller kände till sitt innehåll, hvilket bifölls, då expeditionen upplästes, och hvaraf åter fortfors med ”ja! och nej!" som ville säga, att expeditionen erkändes af en del och nekades af andra. Ytterligare uppropade jag Herr Lilljehorn att få tala, utan att det honom tilläts, e-buru liera andra, som sig icke anmält, fingo ljud att Rlifva hörde, till dess H. E. Grefvc Fersen förskaffade honom det; men då Herr Lilljehorn slutat sitt tal dermed, att han icke kunde Unna något sådant beslut af Ridderskapct och Adeln vara fattadt, att instruktionen kunde anses antagen, så vida propositionen derom, efter hvad ock det af Riddarhussekreteraren upplästa och af honom förda protokollet innefattade, med ja! och nej! är vorden besvarad, uppstod ett sa häftigt skrik af ja! och nej! att åter icke något annat redigt ord kunde höras på en längre stund, då ändt-ligen, vid en liten infallen tystnad, eu ledamot hann säga, att han konformerade sig med Herr Lilljehorn, innan skriket och sorlet ånyo togo öfverhanden.

Som under allt detta, icke någon kunde höras af de liera, som sig att tala anmält; så framkonnno en och annan af dem till mig i skruuket och bad att till protokollet fä förena sig med Herr Lilljehorn, efter de omöjligen frän sina bänkar kunde få säga något ord, det jag biföll, och hvarefter åtskilliga, som kunde i trängseln framkomma, i sådant ändamål sig inställde.

Sedan bullret något saktat sig, gaf jag Riddcrska-pet och Adeln tillkänna, att jag blcfvc städse af den tankan, att jag icke kunde anse instruktionen för bifallen, hvaraf ett fasligt sorl och skrik uppkommo,marskalkens höga ålder jemnväl talade till mildring for honom; föll den så mjcket svårare emot de ledamöter

da först Friherre Carl De Gecr, med en oanständig häftighet förebrådde mig mitt uppförande, och påstod af mig satisfaktion, samt sedan H. E. Grcfvc Fersen, som på sin bänk npstod, med hårda ord, hetsig min samt mot mig flera resor under talet sträckt arm och knytt näfra, yttrade sig, att jag ville kränka Ridderskapcts och Adelns rättigheter, oeh att, om sådant skulle äga rum, behöfdes intet mera till en Kiksdags hållande, än en Landtmarskalk och treTalemän; vid hvilket ords slut H. E. hastigt nedsteg af bänken, oeh jemte många andra af Herrcklassen kastade sig öf-ver sk ra nket och kommo emot mig rusande kring bordet, utan att jag visste hvad detta ovanliga steg ville betyda.

Utmattad af så mycket stoj och buller, skrik oeh rop, som jag i hela fyra timmar uthärdat, förmådde jag ej längre fortfara att fåfängt äska ljud, utan nedsatte mig under anteckningen af dem, som förenade sig med Herr Eilljehorns tanka, då derunder åtskilliga namn af Riddarhusfiskalcn uppropades, som jag trodde vara på dem, hvilka låto nämna sig till protokollet, men jag sedan fått erfara vara de deputerade, hvilka genast afgått till de

öfriga Stånden med det extraetum protocolli, som, på ofvanberörde sätt, utan beslut, utan all ordning ocb utan ett lagligt erkännande upplästes af Riddarhussckreteraren samt af honom, utan mitt bifall och vettskap, öfverlcmnadcs till de sjelfvalde deputerade.

Sådant, mina Herrar, är förloppet af en sak, som, då den icke kan förenas med Konungens till mig yttrade samt Ridderskapet och Adeln föreläste nådiga vilja, stört lugnet och ordningen inom vårt Stånd, samt gått både mitt kall och min person för nära.

Snart 70 år, har jag en längre tid haft äran del-af Standet, som hade bevittnat klagoskriften. Vid dess första uppläsande på Riddarhuset hade ingen anmärkning einot dess sannfärdighet blifvit gjord; men nu förklarades den innehålla idel osanningar, och bevittnandet

taga i Edra öfverläggningar samt midt under dc fur-flutna och, om jag må så säga, de mest förhatliga partitider, alltid njutit min oskuld, mitt nit fur min Konung och mitt fädernesland oförkränkt till godo. Stige den Riddersman fram, som någonsin sett mig leka med så heliga pligter, eller tillåta tilltag emot min ära.

Att jag är förolämpad, derom lxir Riddcrskapet och Adeln icke svårt att dumma: hvad deraf rörer min person, är min egen sak; men det höga embetet jag heklädt å min Konung) vägnar, samt i Dess höga stad och ställe, är icke mitt: det har jag oskäradt emot-tagit af min Konungs hand, och det ärnar jag lika o-skäradt lemna i samma höga hand tillbaka; och jag hvarken vill eller kan något ögonblick uppskjuta, att visa min Konung, det den värdighet Hans nåd uppdragit mig, ickc förlorat någon under min befattning: dc af mitt blod, att jag lemnar dem mitt namn sä rent tillbaka, som jag det emottagit: och inina medborgare, att jag aldrig varit ovärdig deras förtroende.

Jag lemnar Riddcrskapet och- Adeln att sjclfva dumma, ej inindre om de känslor jag härvid måste aga, än huru de måga tillfredsställas; och förbehåller mig, att detta genast hlifvcr uppläst, samt i denna dags protokoll till min säkerhet, både fur nu och all framtid ord ifrån ord intagit. Stockholm den 16 Februarii 1789.

C. E. Lcwcnhaupt.

(L. S).

Att hvad de hufvudsakliga facta rörcr, sig så förhåller, som detta dictaincn innefattar, det kunna undertecknade, hvilka dels hört och sett allt, delsbedömdes nästan såsom en ärelös handling. Friherre

L. Boije, som då var yngling, hade, af förtroende till den person, som foreslog honom det, lemnat sitt namn till de andras, utan att ens känna innehållet; men underlät ej något, för att godtgöra sin oförsigtighet; der-vid han likväl rönte beständigt uthållande motgångar. Förjäfves hade han, i Pleno den 31 Mars, begärt en rättvis uppmärksamhet på den omständighet, att vitt-

särskilda omständigheter, med liflig cd besanna, när sä påfordras. Ut supra,

Sven Palmstierna. S. Lcjonhufvud. Carl Armfelt. Carl Adolph Möllcrsvärd. C. G. von Stockenström.

G. U. Silfvcrsparre. O. Lillie. Joh. Ulr. Danckwardt. C. Adlersparrc. N. H. Åkcrfelt. Ludv. Boije. Svante Gyllcnspctz. Eric Gust. Adlerbcrg. Stcuch. Carl Leon. Stålhammar. Gustaf von Diiben. L. Nordenadler. D. Macklier. F. D. Schildt. A. M. Langraan. Ab. Georg von Castanie. G. C. Planting Gyllenbåga. G. Hupnfelt. G. Fitinghoff. Sam. Fr. Dusc. jBror Dan. Jcrlström. And. Joh. Gyllcnsvärd. Hans Gustaf Braun. Pehr Marcus Manncrstcdt. Alex. Ulfsax. Joh. Fr. Riddcrhjerta. Jacob Joh. Ridderstad. Gust. Ad. Fabritius.C arl G. Fegerhjerta. H. Gyllensvärd. A. G. Appelhom. Gustaf R. Sabclhjcrta. H. A. Rosentvist. N. F. Ehrcnström. C. G. Pollett. Fredr. Gyllengahm. Gustaf F. von Heidenstam. Benet von Scheven. Gust. Jac. Järncfelt. Carl. Gegerfelt. Nil« Sparrschöld. E. von Meck. Daniel Pfeif. (Gustaf Hård. J. F. von Gegerfelt. G. H. Falkenberg.

Fastän vi kopierat detta dokument efter en från. Riksarkivet för många är sedan erhållen vidimerad afskrift, saknas dock här namnet på den 52:dre Subskribenten, sedermera Landshöfdingen i Blekingcu Friherre Raab.nesskriften innebar ingen vidsträcktare förbindelse, än blott att bevittna sådana delar af det i klagoskriften upptagna förhållande, som hvar för sig hade sett ocb hört; och att följaktligen ingen af de bevittnande borde

misstänkas att afvika från sanningen; bvarotn all förebråelse på förhand, och innan vittnesmålet fått ailäggas, vore orättvis. Förjäfves vände han sig till Landtmarskalken såsom klagande, ocb anhölll af honom om ett tillfälle att få, inför Domstol, alläggaedligt vittnesmål : han fick härpå blott det svar, att frågans förvisande till Domstol icke ingick i Landtmarskalkens afsigt, eller kunde af Konungen tillåtas. På den begäran, hvartill Friherre Boije då måste inskränka sig, nämligen, att få ingif-V", ia duplo, sin viltnesberättelse, sådan, som han ville ech kunde den med ed fästa, i ändamål att det ena exemplaret derefter finge stadna i Riddarhusets arkif, och det andra, åtecknadt af Herr Landtmarskalken, få af Friherren förvaras, till hans säkerhet i framtiden; lemnade Herr Landtmarskalken sitt bifall; och försåg jemnväl genast det ena exemplaret med sitt intygande *) ;

Detta Frih. Boijes vittnesmål Tar ordagrannt sålydandc: **I anledning af den vittncsförbindelsc jag tecknat å Herr Landtmarskalkens H. E. Grefvc Lewcnhaupts till Hans Kongl. Maj:t i underdånighet ingifna skrift, rörande förloppet af de oordentligbeter, som sig på Riddarhuset den 7:de och g:de sistlidnc Februari tilldragit, får jag härmedclst afgifva min berättelse öfver hvad jag af detsamma sett eller hört.

den 7 Februari var jag af enskilda angclägen-Jfetcr förhindrad att infinna mig på Riddarhuset.

Måndagen den 9 Februari, då Riddarhus-Sekretera-ren justerade protokollet för föregående Lördagen, angående Herr de Frietzkys projekterade instruktion församt !ofvader att det andra skulle läggas till Riddarhusets handlingar; allt emot det löfte, å Friherrens sida,

det af Kongl. Maj:t nådigst äskade Hemliga Utskott, uppstod H. E. Herr Landtmarskalkcn och till protokollet gjorde den reservation, att H. E. ej i sista Plc-no gjort någon annan verkande proposition, än dc ord, hvilka H. E. på Ridderskapets och Adelns begäran skullc'säga åt Hans Kongl. Maj:t; att många diskurser förevarit; men sedan H. E. undfått Kongl. Maj:ts bref, kunde H. E. cj göra någon verkande proposition deremot, och emot den cd H. E. svurit, att styrka allan Konungsligan rätt så väl som Ridderskapets och Adelns. Härunder blef ett ovanligt och starkt skri och stoj, som dock saktade sig, då Friherre Carl De Geer uppstod på en af de främre bänkarna och med mycken hetta yttrade: att då det vore en ovedersäglig sanning att instruktionsfrågan förra Plenidagen blifvit afgjord, så vore det ett olagligt och ohördt steg H. E. nu tagit; att han icke kände skillnaden emellan en verkande, och intet verkande proposition, samt att han fordrade, det H. E. skulle göra Riddcrskapet och Adeln satisfaktion för det H. E. kränkt deras rättigheter.

H. E. Herr Landtmarskalkcn återtog, att H. E. tydligen gjorde proposition Lördagen förut, med det förbehåll, att den vore utan verkan i fall Hans Kongl. Maj'.t icke skalle i nåder täckas den bifalla, och som H. K. M. sedermera densamma ej samtyckt, så rådde H. E. Ridderskapet och Adeln att låta denna sak alldeles förfalla; men sorl och skrik följde härå i den grad, att ingenting kunde med redighet deraf iakttagas, då H. E. med flera klubbslag äskade ljud, samt uppropade Herr Öfversten och Riddaren Pehr Lillje-horn, som hade anmält sig att tala: hvaremot dock skreks ett ifrigt: Nej! . . Ja! . , Lät oss höra! Justsring af expedition! . . En verkande deputation! . . Sedan H. E. fåfängt en Ung stund an-alt icke vidare upprora frågan på Riddarhuset; hvilket också vore ohehöfligt, då Landtiuarskalkeu sjelf gaf

vandt all möda att med klubban få ljud, lemnades det omsider, då H. E. lofvade, att den så högt äskade justeringen af expeditionen till de andra Stånden skulle få för sig gä, endast det derefter ville tillåtas Herr Öf-verste Lilljehorn att tala. Expeditionen upplästes, oeli ett ljungande Ja! ocli Hej! efterföljde.

Ytterligare uppropades Herr Öfveistcn Lilljehorn att tala, hvilket dock icke beviljades förr, Un Herr Riksrådet Grefve Fersen skaifade honom det; men knappt hade han slutat sitt tal, förrän skriket af Ja! och Nej! åter började; hvarunder flera Ledamöter, och deribland undertecknad, då de icke ifrån sina bänkar kunde höras, ingingo uti skranket, för att få till Protokollet förana sig med hvad Herr Öftersten Lilljehorn yttrat, hvilket dock Herr dc Frietszky sade icke borde dem tillåtas, af det skäl, att några enskilda Ledamöter icke är tillständigt frånskilja sig Ståndets beslut.

Herr Riksrådet Grefve Fersen uppstod och sade, att H. E, Herr Landtmarskalken nu öfvade cn makt, som honom alldeles icke tillhörde, då H. E. kränker ett ! helt Stånds beslut; att Herr Riksrådet icke här kände några

kommendanter, samt att, om en, Landtmar-skalk kunde kränka Riddcrskapcts och Adelns beslut, så skulle till cn Riksdag ieke mera bcböfvas, än en Landtmarskalk och trenne Talmän. Till slutet behagade H. E. Herr Grefvcn och Riksrådet sjtlf mcdgifva, att H. E. talt med häftighet

Härefter uppkom ett häftigt sorl, hvarunder Landt-m ar skalksbord et omgafs af en myckenhet personer, som dels gingo öfver, dels genom öppningen af skranket, hvaraf en del voro de herrar ledamöter, hvars namn ' nu hördes af RiddarhusCskalen uppropas, till utgörande af den deputation, som straxt afgick till de andra •i 1 Stånden med den justerade expeditionen, utan ett jagdet råd, att införa vittnesberättclseu i något af allmänna Bladen. För att verkställa detta voro likväl alla bemödanden fåfänga. Ingen Redaktör och ingen Bok-

af formaliteterna vid deputationens afsändandc någonting känner.

Sedan H. E. Herr Grcfvcn och Landtniarskalkcu nu yttrat, det H. E. märkte att Riddcrskapct och Adeln tagit II. E:s mening origtigt, samt att H. E. derlorc försäkrade Riddcrskapct och Adeln, att ingen ville eller skulle mer iakttaga Riddcrskapets och Adelns i lag grundade rättigheter, än H. E., uppstod Friherre Carl De Gecr och underställde, om icke Ridderskapet och Adeln då vore nöjd med den satisfaktion H. E. Herr Grcfvcn och Landtmarskalkcn nu gifvit; hvarpå enhälligt svarades: Ja! Vidare frågade Friherre De Gecr, om icke Höglofl. Ridderskapet och Adeln ville förgäta och till evig glömska lemna det som sig här nu tilldragit, samt tillåta att detsamma tinge utur protokollet uttagas? Hvilket äfvenväl med ett starkt Ja! besvarades.

Detta allt intygar och bestyrker jag med liflig ed: så sannt mig Gud hjelpe till lifoch själ! samt förbinder mig, att om och när så fordras, densamma inför vederbörlig Domstol aflägga. Stockholm den a April 1789.

Johan Ludvig Boije.

(Sigill).

Ett lika lydande exemplar med detta, har Baronen Herr Joban Ludvig Boije mig lemnat, betygas af Stockholm den a April i78y.

C. E. Lewcnhaupt, h: t: Landtmarskulk.”

Friherre Boijes ofvanstående vittnesmål föranleder oss till tvännc reflexioner. Den första, att vandringen inom skranket, som af en del ledamöter, på sätt hantryckare tilltrodde sig att gifra publicitet åt handlingen; och då Friherre Boije, för alt vinna tillstånd, dertill be-

berättat, företogs, i akt och mening att förena sig med Herr Lilljchorn, hade ett ganska starkt slägfc-styckc ined den lika beskaffade vandring inom skranket, som åtskilliga Riddarhuslcdamöter företogo i Plenum dagen före Julafton 1828, for att emot Grefve Horns, Claes Fredrik, motion om Kungsskjutscn instämma i Grefve Posses, Arvid, yttrande: — en vandring, som hejdades i farten och afbröts, just genom Friherre Boijes naiva fråga: ”om man komme att ansc3 för il-”lasinnad, i fall man icke antecknade sitt namn, eller ”deltoge i denna offerceremoni?” — Den andra reflexionen hemta vi frän Riksrådet Fcrsens anmärkning, att till Riksdag, efter i77a års regim, ej skulle behöfvas mera, än en Landtmarskalk och trenne Talmän: — en anmärkning, som äfven låter lämpa sig på regimen af 18og, blott med tillsats af ännu ett aggregat, eller ett såkalladt Konstitutions-Utskott, hvilket blott till sednare delen gör skäl för sin benämning.

Vi begagna tillfället att här meddela en karakteristik öfver Riksrådet von Fersen, denne i våra riksdags-annalcr oförgätlige man, hvilken karakteristik är uppgjord af Gustafvianska partiet och en af den ryktbare General Sprcngtportens förtrogne, kort efter 1772 års revolution. ”Grefve Fersen”, — heter det — ”är en herre, mera känd af förståndets än hjertats egenskaper. j Ingen kan mera förstå den konsten att göra sig nödvändig än han. Huru ofta har han icke em-brouillerat sakerna., endast för att kunna sjelf få blifva kallad att ställa dem till rätta. Hans snille är skickligast för konstiga sammansättningar. Han är rädd i faran, men finner alltid en skärm, bakom hvilken han kan vara säker. För att vinna sina afsigter förstår han att söka alla medel. Hans förutseende motar förestående hinder och han har vunnit framgång,gärde och erhöll företräde hos Konungen, fick han ett vägrande svar, med råd att afbida en annan tid, då ett oförtjent lidande kunde ersättas.

Orättvisan af den opinionsdom, som fastades vid berörde underskrift, ligger i ändå starkare dag, då man läser Ridderskapets och Adelns tryckta protokoller i fra-gan. Man erfar då, att protokollerne för den 7: de och 9:de icke blifvit justerade förr, än den 17:de sedan Ståndet från Rikssalen nedkommit; — att Riddarhus-sekreteraren, då han gick att uppläsa protokollerne, intygade att de voro sådane, som ban kunnat uppfatta förhållandet; men att derefter gjordes deri rättelser, tillägg och förklaringar; att, af en ledamot, den anmärkning blifvit gjord, men lemnad utan afseende, att rättelserna borde intagas i dagens protokoll, men det protokoll som justerades, förblifva sådant det var; — att en annan ledamot gjort, likades utan all påföljd, den

för det han vetat att bruka skickliga verktyg, hvilka blindvis uträttat hans befallningar. Han bar en gäf-va att öfvertala, intaga ocb uppelda sinnen. Hans förbehållna väsende, hans högdragna min,] hans födsel, rikedomar, den stolthet hvarmed han beledsagar allt sittTuppforande, har gjort honom vördad hos de ringare och fruktad af de store. Ända till 1789 års Riksdag var han äfven afHofvet ansedd såsom en stor man men hans ärelystnad är omåttlig; och dä han vid sista Riksdag (1772) blandade korten så, att han icke sjelf kunde få rätt pä dem, så förlorade han mycket af sitt anseende."

Utom de subsidier Fersen erhöll från Frankrike, att använda for dess parti, hvars hufvudman han var, fick han personligen i vängåfva af detta land 800,009 livre*.anmärkning, att Landtmarskalkens i protokollet intagne yttranden borde för honom justeras; — att 3:ne Ieda-damöter, Generalen Baron Yxkull, Hofrättsrådet Ber-genstråle och Lagman af Malmsten, ehuru icke tillhörande de kevittnandes antal, likväl vitsordat rättmätigheten af Landtmarskalkens klagan ; och när man der ti 11 besinnar, att samma klagan just angick de ord, de ut-trvck, som voro å andra sidan Fällde ; hvaraf tydligen följer, att då man efteråt tillät sig, att vid justeringen dem förändra, eller genom tillägg och förklaringar gif-va dem cn annan och lindrigare betydelse, än de först ägde, så gjorde man ingrepp i sjelfva saken; och betog derigenom protokollet det vitsord, som justeringen skulle åsyfta. Friherre Boijes vittnesberättelse upplyser att han ej bevistat Plenum den 7:de; och då han visserligen, både i juridiskt och moraliskt afseende, var berättigad att lillgodonjuta vittnesskriftens förbehåll, att hvar intygade hvad han sett och hört, men ej mera; så stod han ej i ansvar för något, som rörde förhållandet för den dagen. Vidare och då man ihågkom-mer den bristfällighet, som i förberörde hufvudsakliga del vidlåder protokollet för den 9:de, samt, vid jemn-förclse af Friherre Boijes berättelse, dels med protokollet for sistnämnde dag, och dels med klagoskriften, upptäckes, att berättelsen i vissa delar skiljer sig både från protokollet och från klagoskriften, samt att berättelsen slutas med edlig forpligtelse; så kan man öf-verlemna åt den Alltseende och Alltvetande att afgöra, om Friherre Boije bevittnat annat än sanning; men någon moralisk rätt till ett sådant tvifvel harman icke: och opinionen liar alltså varit ytterligt orättvis, samt egentligen grundad i partisinnet, hvarined den ocksåfallit och varit ogillad; intill dess nja partistrider upp-lifvat minnet af de fordna. Såsom en ungdomsoförsig-tighet, men icke en moralisk brist, bedömdes också denna Friherre Boijes tidiga olycka, både af Förmyn-dare-Regenten, och af f. d. Konungen. Den för-

re hade, då Friherre Boije af Riks-Drotzet anmäl-tes till befordran, icke blott vägrat den, utan jemn-väl förbjudit hans vidare föreslående; men då, några dagar derefter, Friherre Boije fick tillfälle, att, i en-skildt företräde, framställa förhållandet, och förete sin vittnesberättelsc, som Regenten gaf sig mödan att genomögna, blef verkan deraf den, att Friherre Boije, dagen derpå, erhöll den förut afslagna befordran. F. d. Konungen uter hade, redan såsom omyndig, tagit kännedom om förhållandet, och yttrat, att opinionens orättvisa icke borde verka till Friherre Boijes skada; och han höll redligen ord. Båda dessa Furstar hade dock fordrat, att vittnesberättelsen icke skulle trvckas, för att icke upprifva minnet af en tidpunkt, som borde glömmas.”

Här slutar det manuskript, som innefattar en utförlig beskrifniug på 1789 års ryktbara riksdagshändel-sc, tillika med dess orsaker och inverkan på Friherre Boijes öde. Vi gå nu att pä egen hand fullfölja berättelsens kedja.

Snart skulle han träffas af ett annat politiskt missöde. Boije var af Konungen 1798 förordnad att

förvalta ett Revisions-Sekreterare-Embete och samma år utnämnd till Expeditions-Sekretcrare , samt ägde den lyckan, att för sitt sätt att föredraga i [-Konseljen-] {+Kon- seljen+} tillvinna sig Konungens yttrade bifall, som

likväl förvandlades i en kort, men desto häfti-gare onåd. Fastån det icke låg i Boijes plan att bevista Norrköpings

Riksdag, uppehöll han sig der likväl några veckor, då ban, stadd på genomresan, skulle tillbringa sina sommarferier i Ostergöthland. Han var tillstädes på Riddarhuset den stormiga dagen, då personer afsade sig adelskspet, och bland dem en, som dock dagen derpå begick sin sak så, att afsägelsen uteslöts ur protokollet *). I dessa strider deltog icke Boije. Deremot bevistade han en dag Bevillnings-Utskottets öf-verläggning, bvarunder Bonde-Ståndets samtliga ledamöter förklarade, att de icke förr samtyckte till den föreslagna bevillningen af 2 Riksdaler pr hemman, än Adeln åtog sig en lika skatt för sina säterier. Af denna Bonde-Ståndets ihärdiga vägran hotades Riksdagen att blifva långsam; och nu författade Boije ett anförande, som ban jemnväl uppläste på Riddarhuset, deri han sökte bevisa, att det gafs en skilnad emellan att afsäga sina privilegier, och att frivilligt åtaga sig en tillfällig bevillningsafgift. Han föreslog alltså, att Adeln uu skulle ingå på samma bevillning för säterijordeu, som man föreslagit för den öfriga. Anförandet innehöll ingen enda politisk reflexion utöfver ämnets fordran; men olyckan ville, att några mäktiga säteriägare uppfattade meningen origtigt och skyndade att bibringa både Konungen och Riks-Drotzet den tanka, att motio-

*) Friherre Jan Carl Adelsvärd, nu Kaliincttskammarhcrrc, C. W. O. och R. S. O. Hans far furtviflad öfver sonens förhetsning, skyndade att, med tårar i ögonen, vid cn enskild audiens hos Konungen utverka dennes tillåtelse, att afsägelsen måtte få anses såsom ogjord, hvartill Gustaf Adolph samtyckte. Adelns protokoll lämpades vid justeringen derefter.uens syftning var rent af jakobinsk. Följden blef icke allenast, att befallning afgick till Landtmarskalken om anförandets uttagande ur protokollet, utan äfven att Boije kallades till Riks-Drotzet, som förkunnade bonom Konungens onåd, beledsagad af befallningen att aflcmna Revisionssekreterareroteln, emedan förordnandet att förestå detta embcte bade, med den dagen, upphört. Genom Landtmarskalkens bemedling erhöll Boije likväl enskildt företräde bos Gustaf Adolph, hvilken, innan Boije hunnit framföra ett ord, frågade honom med allvarsam ton: ”Hvad har jag gjort Baron Boije emot, ”att m på detta sätt vill fortynga mina bekymmer? ”Jag har ansett er för en beskedlig man, och som så-”dan har jag bemött er; och likväl uppträder ni nn ”mot mig derigenom, att ni uppträder emot allmänna ”ordningen, då ni angriper ert eget Stånds privilegier. ”Ar det nu tid att komma med sådant? Hafva de der ”idéerna icke gjort nog ondt i Frankrike, eller vill ni ”hafva dem införda äfven här?”

Boije svarade, att han med lika mycken bestörtning som djup smärta erfor, huru illa han varit förstådd, och huru mycket man sökt gifva Konungen intryck emot honom. Under sin fleråriga tjenstgøring i Konungens Konselj hade Boije rönt, huru angelägen Hans Maj:t alltid vore att utöfva rättvisa mot hvar man, och han hoppades derfore bifall till den enda bön, han nu vågade göra, den, att Hans Maj:t täcktes Sjelf genomläsa det koncept, som han nu framtog såsom bevis på sin oskuld. Konungen emottog papperet och yttrade dervid: ”Nu har jag ej tid dermed; men jag ”lofvar er, att jag skall sjelf genomläsa det; men det-”ta är också allt hvad jag nu kan lofva.”Några veckor derefter fick Boije officiell befallning att inställa sig till tjenstgöring såsom Prolokollssekrete-rare. Efter slutad Konselj på Drottningholm, första gången han förde protokollet, blef han inkallad till Konungen cnskildt. I det Gustaf Adolph återställde honom nyssnämnde koncept, yttrade han: ”Jag har ge-”nomläst ert anförande, och jag hai , genom andra *], ”som' hörtj när Boijen uppläste det i sitt Stånd, för-”vissat mig om, att det var detta och intet annat, ni ”uppläste. Jag har funnit, att saken icke var sådan, ”som man föreställt mig den och jag är ledsen öfver, ”att jag gjort Boijen orätt. Konungar kunna föras ”bakom ljuset, men Konungar få ej liafva orätt inför ”Allmänheten: och jag har alltså måst låta verkställa ”den befallning, som jag hade gifvit till indragning af ’ ert förordnande; men ni skall snart återfå det, och ’ då jag nu så upprigtigt behandlat er, hör ni gifva er ”tillfreds och lita pä, att jag icke glömmer hvad jag ”liar att godtgöra. Om ett tillfälle uppstår att jag kan ”hjelpa er, så kan ni tryggt påminna mig om hvad jag ”nu sagt er.”

På ordhålligbeten af Gustaf Adolphs försäkringar gaf han aldrig anledning att tvifla, och på hans löften följde alllid verkställighet. Efter några veckors förlopp, återfick Friherre Boije Revisionssekreterare-förordnandet, och då en Revisionssekreterareledighet ett par år derefter uppstod, emot hvars återbesättande Riks-Drotzet gjorde föreställningar, af de skäl, att ingen lön var ledig, befallde Konungen, att Boje skulle tillfrågas,

*) Identiteten hade Generalen, sedermera Statsrådet, Wrcdc, inför Konungen vitsordat.om han önskade fullmakten, som också, i öfverens-stämraelse med dennes svar, dagarna derefter för honom utfärdades. Det var

också Riks-Drotzet ovetande, som Konungen, af egen drift, utnämnde Boije till ledamot i Konvojkommissariatet 1805. Det var i utofningcn af denna befattning han såg af erfarenheten hekräftadt, alt Gustaf Adolph tålte motsägelser, lyssnade till sanningen och gaf henne sin rätt, när han öfvertygades att hon uttalades af öfvertygelse. En större sjörustning beramades, och till erhållande af nödiga medel skickades General-Adjutanten för Flottorna Ravahn, att till Kommissariatet muntligen frambära Konungens vilja, det Kommissariatet skulle åtaga sig kostnaden. Kommissariatet insåg, att en så obestämd utgift skulle kunna rycka alla dess tillgångar från den bestämmelse som Riksens Ständer hade gifvit dem, samt derigenom leda till äfventyr af fredsbrott med Barbareskerne. Kommissariatet beslöt alltså, att göra starka föreställningar deremot. Betänkandet sammanskrefs af Friherre Boije med en ganska frimodig, men hofsam och underdanig penna. Kommissariatet slapp med ett ganska måttligt tillskott, och f. d. Konungen ansåg embetsmannanitet med välbehag. Kär fråga i Kommissariatet var väckt, angående förräntande af de ansenliga medel, som icke alltid kunde genast användas, uppstodo olika meningar och frågan blcf, på Boijes framställning, anmäld hos Konungen, hvars bifall gafs åt den mening, hvarigenom Kommissariatet fick en förut icke påräknad inkomst. Någon tid derefter befallte f. d, Konungon, Verkets Chef Amiral NauckhoiT, att inkomma med förslag till en särskild tillökning i Boijes lön, att tagas af berörde räntemedel, hvilket ingafs och bifölls, men i anseendetill mellankomne omständigheter skulle i annor väg godt-göras — då statshvälfningen inträffade och den nya regimen, föga angelägen att honorera egna liiften, naturligtvis ännu mindre brydde sig om att fullkomna den störtades.

Ju mera Konungen gaf Boije vedermälen af sin nåd, desto mera minskades Riks-Drotzets förut honom visade bevågenhet, hvilken omsider förvandlades j ett misshag, lika varaktigt med Wachtmeisters inflytande. Ingen Minister hade i Sverige under sednare tider ut-öfvat ett så stort och långvarigt välde, som han; och det var icke underligt att det blcf despotiskt *) hos en

*) Det fordrades blott att hafva en annan än honom att tacka för sin fortkomst, for att ådraga sig hans miss-bag och bJifva ett. mål for Lans förföljelse. Revisionssekreteraren Kiklgrctti sjelfständig i väsende och tänkesätt, som hade få likar pä sin tid i embetsmannuduglighet och aldrig öfverträffades i moraliskt varde, blcf af Förmyndare-Regeringen bemärkt och, utan förord af Riks-Drotzet, förorduad att förvalta Öfvcrpost-Direktörs-Embetet, samt fick, da han derifrån afgick, löfle om pension, adelskap, som den tiden utgjorde vehiklet for innehafvandet af högre poster, och om tjenstfrihet till dess en sådan kunde erhållas. Fran den stunden betraktade Grcfvc Wachtmeister honom med ovilja; och när denn el välde, med den i November 1796, åter inträdt, gick Kihlgren miste om både pensionen och löftet, samt måste återgå till sin förra tjenstgøring, der alla de förtretligheter väntade honom, som berodde af Chefen alt åstadkomma; hvilket allt så grämde Kihlgren, att det efter ett par års förlopp lade honom i grafven.

I mån som Konungens nåd for Friherre Boije blef synbar, t>i»des Riks-Drotzets obenägenhet och hans bemödanden att göra den förra till intet. Det var t. rnt-man, som, med ett hederligt väsende, dock ägde måttliga självsfdrmögcnheter, och dcrfore hehofde ledas af underordnade gunstlingar, hvilkas svagheter lätteligen blefvo hans egna. Att vara född Skåning var redan, i hans ögon, en stor förtjenst; hvaremot att misshaga nagon af dem han gynnade, medförde ett afgjordt eftersättande. Af det utbyte i befordringsgrunder, som under Uiks-Drotzcts långa administration egentligen tog sin början, och sedermera mer och mer utvecklat sig och hlifvit rådande, hafva följderna tillräckligt visat

vanligt, att Rcvisionssckrctcrarnc sig emellan bytte tjcnstgöringsmånad, och då tjenstcn dervid icke led, hade Wachtmeister härvid aldrig fästat uppmärksamhet. En gäng hade Boijc uppgjort ett sådant byte med cu kamrat; men Thorsdagen innan föredragningen skulle börjas, blcf denne af Rils-Drotzct förbjuden att verkställa den, på den grund, att tjeustgörings-bytet cj hlifvit anmäldt hes honoin såsom Chef. Till Boijcs lycka fick han, ehuru vistande 28 mil från Stockholm, genom express så tidig underrättelse om förhållandet, att han kunde inträffa Söndagsaftoncn i huf-vudstaden och, efter nattens tillbringande vid arbetsbordet, Måndagsförmiddagen sjelf verkställa föredragningen i Högsta Domstolen. Den öppet tillkännagifna afsigten, att låta Högsta Domstolens göromål ligga nere och tillräkna detta försumligheten hos den Föredragande, som då hade sin indelta tjenstemånad, förfelades säledcsl, tillika med planen, att derigenom ådraga Boijc Konungens misshag *).

*) På Riksdrotsct Wachtmeisters likkista, ristade Ju-stitierådet Blom denna runa:

"Sen jag i Svea land, som lagens högsta tolk, Förklarat hennes bud, så vidt jag mättat göra, Går jag, med samvetsfrid, min egen dom att hora Af Högste Domaren för jordens alla folk.”sig. Man har prisat Gustaf lll:s förmåga att välja etn-betsmän af utmärkta egenskaper *); men man har glömt hvilken förträfflig embetsmannacorps, lian emottog, och man har framfor allt glömt den kraft, som gaf tillda-ningen de rät. Staten fordrad? i den föregående tiden af sina embetsmän kunskaper, drift och mognad; men Staten gaf deremot säkerhet i befordringsvägen. Mognaden förutsatte en viss erfarenhet, denna, en viss tjensteålder, hvilken alltså, när den icke åtföljdes af oduglighet, ägde både ett gifvet värde och en gifven rätt, hvilken kallades förtjenst. Säkerheten åter bestod deri, alt förtjensten ej kunde godtyckligt hvarken eftersättas eller förtryckas, emedan förslag upprättades till alla embeten, och förslaget, som bestämde företrädet i förtjenst, kunde öfverklagas samt icke af Konungen frånträdas. Sådan var syftningen och verkan af de befordringslagar, som under Frihetstiden stiftades, och livilkas handhafvandc bevakades icke blott af opinionen, utan äfven af Riksens Ständer. Kär odugligheten förutsåg, att den ej kunde hvarken skylas eller framskjutas af något favörs- eller konsiderations-system,

undan-

) Gustaf lll:s bekanta valspråk var val annars: 5’les affaires font 1’komme’, hvarafhan, likasom mangen annan inbilsk Furste, drog den fürderlliga slutsats, att hans höga underskrift af fullmakten, på ett outransakligt sätt, förlänade förmågan att sköta em-betet. Att funktionärerne icke desto mindre i hans tid merendels voro dugliga, kom sig deraf att Frihetstiden uppammat cn embetsmannacorps, i alla grader så skicklig, att den efterträdande regimen fann användbara ämnen hvarhelst den gjorde sina val.undanstack den forsigtigt och op&mindt sin egen blygd, eller stadnade i de lägsta graderna, der den tillfogar samhället den jemnförelsevis minsta skadan. Redbarhet i arbete och flit voro enda medlen för en täflan, lika nyttig för Staten, som nödvändig för individens förhoppningar. Det var alltså befordringslagarnas beskaffenhet, som danade beskaffenheten af embets-mannacorpsen. Den trygghet, som samhället gaf åt den verkliga förtjensten, återfick samhället i säkerheten, att de allmänna ärenderna väl vårdades. A ömse sidor var således det stora ändamålet vunnet. Denna sakernas ordning hade alltid tvänne gifna fiender: maktbegäret hos Cheferna och lycksökeriet hos ungdomen. Efter 1772 års regementsförändring var förändringen i befordringsgrunden lätt att åstadkomma. Konungen, sjelf ung, älskade ungdomen, och hågfälldes synnerligen för allt, som erinrade om Fransyska styrelseformerna. Det förebärande, som då påhittades och på hviket man nu mera än förr låtsar tro: nämligen, att om Regenten vill, att Cheferna skola vara ansvariga för sina embets-verk, måste befordringarna ankomma på dem; detta skenskäl förvillade derigenom, alt det lofvade en lättnad åt Regenten och framställde en ansvarighet hos Cheferna, bvaraf dock ingendera uthärdar pröfning, emedan ingendera äger rum i verkligheten. Regentens pligt mot folket, mot efterverlden, uppfyllcs icke medelst ett blindt förtroende till Chefernes enskilda omdöme, och Chefernes ansvarighet är ett ord utan betydelse, hvarmed man icke ens tillfredsställer den enfaldigaste godtrogenhet Och hurudana äro väl de Chefer, Regeringen i våra dagar tillsätter och på livilkas

16omdöme hon söker stödet för sitt eget? Man kaste ögonen omkring, man skärskåde, man dömme! Det är rätt, att den utmärkta, den cfverlägsna skickligheten bör gälla framfor endast tjensteåldern; men det sällsynta hör naturligen till undantagen, i stället att man förvandlat sjelfva regeln till ett sådant, tillintetgjort tjensteålderns rätt i allmänhet och trampat all säkerhet i befordringsväg under fotterna. För de så kallade Tromansgraderna äger intet förslag rum, och i de underordnade grader, der det är bibehållet, är det en formalitet utan betydelse (vissa Preste- och alla Borg-mästare-cmbeten undantagna), enär Chefen alltid har utväg, att förut skaffa den lyckligt beslägtade eller af andra orsaker gynnade ynglingen en föregående fullmakt på tur och befordnngsrätt, hvilken, på tjensteålderns bekostnad, meddelar rättighet till förslag. Dessa öppna bref på förtjenst göra den verkliga förtjensten öfverflödig. I en tid, när Chefernes makt är den af-görande, skulle klagan öfver ett förslag vara cn äfvenså oförsigtig som ändamålslös handling, då den merendels skulle ådraga klaganden den största af alla olyckor på tjenstemannabanan, den, att hafva ådragit sig Chefens ogunst. De män, hvilka 1809 förmente sig hafva åter-gifvit friheten åt Svenska Folket, glömde så många andra af frihetens lifsprinciper, det man ej får

undra, att befordringslagarnas återuppbjelpande afven glömdes. Den passion, den instinkt för rättvisa, som fanns hos den Konung, ur hvars band 1809 års Män ryckte spiran , hade under hans regering någon gång ersatt bristen af dessa lagar, och skulle gjort det fullkomligt, om hans förstånd varit lika genomträngande, som hans vilja var redlig. Vi vädja till hvarenda landsmans om-döme, om behofvet af ett föran drad t befordringssy stem, under loppet af det fjerdedels sekel, som följt på revolutionen , blifvit åskådligt och låtit erfara sig? Ett ovedersägligt bevis är, att Regeringen sjelf ej vågar lita på sina egna funktionärer. Också blef det våra dagar förbehållet att åse det största missförhållande, som i något konstitutionnellt lands administration hittills ägt rum: det, att Konungens enskilda Adjutanter, sora

förut ej ägt annan beröring med statsbestyren, än den visserligen maktpåliggande, att af vederbörande Stats-expeditioners vaktmästare emottaga handlingar, som skola förses med Kongl. Maj:ts höga underskrift, ocb å-terställa dem, när sådant blifvit vcrkställdt, — att dessa Adjutanter, säga vi, måst kringskickas i landsorterna, för att inhemta kännedom om landets tillstånd och kontrollera Länestyrelsernas uppgifter, livarom rapporterna ingått till Generaladjutanten för Arméen, hvilken sålunda blifvit faktiskt erkänd såsom Konseljpresident ocb Chef äfven för landets civila förvaltning. Konungen, med endast sitt Folks väl i sigte, synes således ej vågat förtro sig åt framslällningame från de embets-män, som i Statsrådet, ocb i öfverensslämmelse med dess konstitutionella inflytande, utnämnas, eller tyckes Statsrådet hafva, oveiksamt och sorglöst, låtit Länest y-relserna undergå förödmjukelsen att inspekteras af pertoner, lika hemmastadda med civila administrationen, som Landssekreterare och Landskamrerare skulle vara, om de lingo uppdraget att exercera en bataljon, eller att yttra sig Öfvcr frågor i strategien.

Emedlertid — för att återkomma till Friherre Boi-je — hade Riks-Drotzets ovilja gjort Boije tjenste-utöfningen så bitter, att han 1808 begärde och af Ko-nungen erhöll 2:ne års tjenstledighet, som tillbringades i Ostcrgötbland, der lian således vid revolutionens epok lefde afskild från dess tummelplats. Om statshvälfnin-gen icke mellankommit och freden hunnit slutas under Gustaf Adolphs regeringstid, är mer än troligt at* Riks-Drotzets välde nått sitt slut och att lyckligare dagar randats för Boije. I Maj månad 1810, sedan den fön e nedlagt sitt embete, hvilket nu mera fatt benämningen "Justitiestatsminister'', återinträdde den sednare i förvaltningen af sitt. Men oaktadt hans erkända skicklighet, vaknade ånyo mot honom hätskheten af den opinion, som uppstått 1789, emot hvars regime 1809 års händelser och grundsatser voro en lefvande protest. Under kamratskapstiden med Grefve Gyllenborg hade Friherre Boije kanske lagt sig för litet vinn om hans när» mare vänskap, att Gyllenborg, sedan han i successionen efter Wachtmeister blifvit Boijes högste Chef, skulle i sin ordning vinnlägga sig, att för hans skull mot nämnde opinion bryta lansar. Öfverlemnad åt sitt eget öde, delade således Friherrns skicklighet den öfriga duglighetens i Sverige lott under sednare årtionden, att fa stå tillbaka för den gyldne medelmåttan. Sedan han vid Thronföljarevalsriksdagen i Örebro med förtroende omfattats af den sidan, som ej var Hertigen af Augu-stenburg bevågen, och der vi hafva någon anledning att tro, det han för en annan åsigt, som ej heller blef den segrande, icke var alldeles overksam, hade vid en-skildt företräde på Drottningholm, 1811, då varande Kronprinsen, i de ädelmodigaste ordalag betryggat Friherre Boijes skäliga förhoppningar; men — andra omständigheter tillkommo och . . . forhoppningarne för-Svunno.Det var i förhoppningarnes period Boije ofver-talades att uppträda på författarebanan i den fråga, sotn då hude vuxit till ett allmänt bekymmer: frågan om den allmänna penningeförlägenhet, hvilken efter 1812 års Riksdag uppkommit. Han utgaf således om sommaren 1814 "Tankar om penningenöden." Det ar sannolikt, att han alldeles missförstått uppdragets andemening; men skriften saknade icke en viss talang, och förtjenade i alla fall ingalunda dt t anfall, som Grewes-möhlen, i trots af anonymiteten, rigtade mot Friherms person. Om Grewesmöhlen var allmänna omdömet då redan, att han ägde en viss hemlig befattning, och han skröt sjelf öfver ett icke obetydligt inflytande. Anfallet från detta håll förmådde Boije att söka ett stöd i Oppositionen, till hvilken han nu slöt sig. Ibland de forslag till grundlagsförändringar, som gjordes hvilande vid 1812 års Riksdag och hvilka skulle afgöras vidden af 1815, var äfven det, att förvandla Revisionssekreteraroes embeten till amovibla sysslor. För att motarbeta detsamma, ^utgaf Boije en skrift "Om nyttan af en Opposition." Afven den var anonym; men författaren anades, och nu utbröt Grewesmöhlens bitterhet i de grofsta paskiller mot Boije, hvilken anlitade lagarna om straff på angriparen. Sjelf för mycket hänförd af en

iustus dolor, skref han med ondska och ej forsigtigare, än att motståndaren kunde återvända samma påstående mot honom. Grewesmöhlens anfall fortsattes utan all hejd och voro både för orättvisa och för grymma samt för nära inträngande i det husliga lifvets helgedom, att ej tillskynda Boije ett visst deltagande i en mängd strö-skrifter till hans försvar. Slutligen antog striden en så politisk färg, att Regeringen mellankoin, med befall-ning till Svea Hofrätt, att skyndsamt afgöra målet. Utgången fick äfven deraf sin märkvärdighet, att ehuru Högsta Domstolen ansåg första frågan vara den, hvil-kendera som var angriparen, och jemnväl förklarade, att Boije var den angripne, dömdes han likväl för sina — följaktligen i försvarsväg -— utgifna skrifter till ett års fängelse å fästning, hvilken bestraffning Friherm undergick på Waxholmen.

Då han i Maj månad 1817 återkom från fästningen, förnyades i fogligare väg de bemödanden, man förut i cn mera hotande skepelse anställt, att förmå honom begära tjenstfrihet. Han svarade, att då förföljelsen upphörde att vilja påtruga honom hvilan såsom skymf, skulle han sjclf söka den såsom fördel. Han återgick således till utöfningen af sitt embete, och det förefaller oss troligt, ehuru vi ej känna det bestämdt, att fortfarandet af ett högt och mäktigt misshag slutligen öfverlygade honom, att ingen vidare fortkomst stod att vinna på tjenstebanan, der han således 1819 upphörde att vara verksam. Vi tro oss hvarken kompro--mettera eller komplimentera Friherre Boije, då vi framställa hans öde såsom ett bland de otaliga bevisen på den ringa omvårdnad dugligheten har att påräkna under en sakernas ordning, som, prålande med skylten af konstitutionell frihet, gifver ingen säkerhet åt dem som egna sig åt Statens tjenst, utan tvingar dem att taga sin tillflykt till hofgunst, lycksökeri, och förord af penningedryghet och slägtförbindclser.

General Skoldehrand ansågs den tiden vara Grewes-mohlcns beskyddare. Det var således ock i den förre lloije måste ana sin egentlige, fastän osynlige förföljare, hvilken åter i sin ordning ansågs hafva ett ännu högrestöd att åberopa. Åtminstone anförde Friherre Boije sjelf i en inlaga till Kongl. Maj:t, daterad Waxholms fästning den 26 April 1817, att ”Grewesmöhlen trotsigt skrutit öfver ett medhält': att ”han rasat i förlitande pä ostraj/lighelatt "han trott pä den". Deremot ansåg Boije sig stå i skuld för räddningen undan den svårare lott, som troddes vara honom ämnad, hufvudsakligen hos Justitiekansleren Grefve Wachtmeister, hvilken med Romersk dygd, outtröttlig i allt hvad af honom berodde, vakade öfver frågans juridiska detalj *); Presidenten Grefve Ruuth, som frel-

*) Justitiekansleren Wachtmeister var sjelf tillstädes under målets föredragning i Svea Hofrätt, der, under öf-verläggningarne, som föregingo beslutets fattande, Statssekreteraren in petto, sedermera Presidenten, då ännu Kammarherrn Assessorn Ebrcnborgh., i början förklarade sig anse Friherre Boije böra undergå lika bestraffning med Grewesmöhlen, en åsigt, som troddes vara delad i högre regioner. Också fick Boije ett önskadt tillfälle att högtidligen förklara 3ina tänkesätt för Wachtmeister, i det afskedstal hvarmed Boije, såsom äldste Revisionssekreteraren besvarade Grefve Wachtmeisters farväl till Justitierevisionen, då han lemnade embetsbanan. Detta inträffade kort efter, sedan Friherre Boije återkommit till Stockholm frän Waxholmen, der han undergått det fästningsstraff, hvartill han blifvit dömd i Grcwcsmöhlska saken. En kabal, för hvilken Wachtmeisters rena karakter var lika främmande, som för alla andra af sådan beskaffenhet, ville utestänga Boije från att vid detta tillfälle uppträda såsom Revisionens organ, och då han icke desto mindre förklarade, att ingenting i verlden skulle hindra honom, att inställa sig å embetsrummet, att der intaga sin stol, och att utöfva de rättigheter ochste Boije från ekonomisk undergång derigenom, att Ruuth köpte hans landtegendom ; och Statsrådet Gref-ve Adlercreutz, hvilken, tillika med Ruuth, sökte af— två den moraliska nesa, hvarmed visse hade för afsigt att stämpla hela saken *).

pligter, som voro förknippade med denna hans sam-hällsplats, hotade man att bruka våld , som till ocH med kunde blifva menligt for hans lif. Boije lät lika litet skrämma sig häraf, utan svarade blott, att han vore beredd möta våld med våld. 1 sessionsrummet började s en ny underhandling, för att fa veta huru-ledes han ämnade besvara Justitiekanslerns tal. Efter denna sina kamraters önskan fogade sig Boije, som skriftligen affattat hvad han ämnade säga. Der förekom en tirad om Frankrikes d'Aguesseau, som lemnat men återtagit sin befattning, och en önskan, att samma förhållande måtte äga rum i afseende på Grefve Wachtmeister» Boijcs kamrater, som ej lära varit särdeles hemmastadda med det inre af Frankrikes historia, trodde sannolikt, att d’Aguesseau varit en

politisk person, farlig att åberopa, och som de både hade lust att göra lycka och hade sig bekant, att politiska hänsyftningar voro Styrelsen misshagliga, utbådo dc sig, att Boije ville utesluta nämnde strof ur sitt tal. Dcrtill lät han öfvertala sig. Sedan ceremonien gått för sig, och Revisionens ledamöter utbeledsagat den Chef, som genom sjelfständighet och värdighet i sitt uppförande i sin tid gaf embetet anseende, betackades Boije för sitt svar af sina kamrater, anförda af samme Turdfjæld, som blef Grefve Wachtmeisters efterträdare och som varit en bland tillställarne af kabalen mot Friherre Boije.

*) Efter det Grewesmöhlcns första paskill utkommit och haft den påföljd, att Boije hlef sjuk, sände en dag Statsrådet Adlercreutz till honom sin Adjutant (hvil-En del af Allmänheten, som bakom kulisserna sokte harftråden till de marionettuppträden man skådade på scenen, tyckte sig märka, att Grewesmöhliailen aiság att från vigtiga riksdagsfrågor alleda uppmärksamheten, och att Boije dessutom var föremål för politiska misstankar, likartade med dem, som sedermera uppenbarade sig i de så kallade Lindbomska och Bryggerska konspirationerna, hvilka allmänna tänkesättet längesedan gifvit pregeln af ömkliga griller. Under sådana förhållanden saknade det icke förtjenst hos Friherre Boije, att framtvinga lagens kraft till Grewesmöhlcns bestraffning, sedan denne längre tider varit hetsad af vissa

ken ännn lefver), med liclsning, att Boije ej skulle tappa modet, utan lika som tillforne visa sig och tala pä Riddarhuset, samt der sätta sig bredvid Adlercrcutz,

om, derest någon förolämpning ägde rum i och för Grewesmöhlcns anfall, sjeli ville uppträda till Boijcs försvar. •— Pä en middag, der äfven Landtmarskalken Mörncr var tillstädes, och en bland gästerne päinin-le, huruledes ett likartadt anfall mot Undcrståthålla-ren Lilljensparre år i8op föranledt ett beslut af Ridderskapet och Adeln, att den anklagade borde bevisa sin oskuld, innan lian kunde godkännas såsom ledamot af Ståndet, föll genast Adlercreutz med värma i talet: “Jag förmodar, att vår Laudtruarskalk är för skarp-“synt och vältänkande, att någonsin framställa en proposition, som skulle sätta en paskillant i tillfälle, att “efter godlvckc decimera Riddarhuset; men om sadant “hände, skall jag genast uppstiga på min bänk, afletn-" *na min pollett och förklara, att jag aldrig mera toge “plats i ett samhälle, der rättvisan kunde så trampas “under fotterna.”

Dessa ord hlefvo snart kända och den påräknade motionen till Friherre Boijcs allägsnande förföll.maktägande att rusa på det rof, som de önskade fälla, och sedan han haft den oförsyntheten att i tryck skryta, det hans penna kostat tre personer lifvet *). Icke desto mindre gjordes anmärkning vid Boijes behörighet att taga säte på Riddarhuset, då han der uppträdde Riksdagen 1817—1818; men denna insinuation möttes inom Ståndet af så stark ovilja, att utgången ansågs innefatta den dyrbaraste upprättelse för hvad honom öfvergått.

Sedan sättet, vilkoren och beskaffenheten af Föreningen mellan Sverige och Norrige under en Konung mer och mer bhfvit ämnen för begrundande och be-dömmande, torde äfven förtjena att erinra sig, det Friherre Boije var den enda på Svenska Riddarhuset, hvilken, när den så kallade Riksakten blifvit antagen, yttrade tvifvelsmål och framkastade vinkar, hvilkas behörighet och rigtighct erfarenheten nu, mer än tillräckligt, vitsordat, ehuru de, så länge bland verket räckte och ögonen voro slagne af de blå dunsternas skimmer,, naturligtvis måste inlindas i förtjusningens och förhoppningarnas undergifna, fraseologi **). Herr Cederschöld

*) Kammarrådet Edman, Undcrståthållaren Lilljensparre och Presidenten Grcfve af Ugglas.

**) En fullständig reda på förhållandcrna, eller kanske rättare: missförhållandcrna, dels mellan de begge under en Konung förenade Rikena, dels mellan Norrigcs Konung och Norrigcs Folk, kan inhemtas af den sakrika, upplysande skriften: ”Om ett nytt Förcnings-Fördrag emellan Sverige och Norrige, jemte en historisk utveckling af den långa striden emellan Norrska Statsmakterna*’. (Stockholm», hos L. J. Hjcrta, i835.) Författaren, som anses vara.skall också varit i begrepp, att vid 1815 års Riksdag i samma äm§e framställa några betänkligheter, men då ännu ovan vid riksdagsförehafvanden, låtit dem falla, på Landtmarskalken Mömers inrådande. Friherre Boije yttrade till Adelns protokoll den 11 Maj 1815:

”Beslutet angående Svenska och Norrska gemensamma politiska förhållanden har då, genom den nu fullbordade protokolls-justeringen, fatt sin sista bekräftelse. Detta vigtiga ärende är då afgjordt på ett sätt, som visserligen var

det enda rätta, och är afgjordt med ett åsidosättande af alla betänkligheter, samt med en enstämmighet, som bör vittna starkt om Höglofl. Rid-derskapets och Adelns beredvillighet till den närmaste förening med Norrska folket. Sedan vi sålunda gjort rätt åt Konungens ädla afsigter, åt Norrska folkets väntan och åt alla öfriga skäl, — synes mig också, alt vi äro skyldige något åt vår egen nationliga känsla, samt att vi jemväl äro berättigade att göra oss sjelfve rättvisa för den. Vi kunne icke dölja oss, hvarken att detta beslut innefattar en verklig uppofTring, eller att vi bro våra efterkommande redo skyldige för livarje nationlig uppoffring. Med hvilka större fördelar af detta beslut, som i framtiden kunna äga rum, skola kanske ändå våra efterkommande en dag, vid åtankan af de fördelar ^>m nu existera, fråga : Svenska nationen, bestående af två och en half million och derutöfver, hvar-föré ingick den uppå att, i afgörande rätt uti det vig-

Herr Joh. Johansson, har i denna skrift lemnnt ca handbok angående de Norrska sakerna, hvilken bör finnas i hvarje persons hand, som vill känna och be-döizmia dem.tigaste val for staten som lian tänkas, gi^a jemlikhet med sig åt en nation af icke en million? Kiler var tal, då beslutet togs, mera å Svenska. nationens sida vunnet, än blott en politisk förening — deraf beskaffenheten niycktt liknar en allians, likväl med mera säkeihet för sin varaktighet? Svaret på förstnämnde fråga ligger väl i Konstitutions-Dtskoltets Betänkande; men detta skall dock lilifva ofullständigt, så vida det icke förmår bvarken till våra efterkommande öfverföra eller till INorrska nationen bära upplysningen om den särskilda kraft, som kanske egentligen åstadkom beslutet: jag menar denna allmänna och ädla känsla af broderligt förtroende till ett folk, hvars redbara dygd är oss en borgen, att det skall värdera vårt förtroende och återgälda oss detsamma — en känsla, som lemnar rum åt den aning, att Norrska folket sjelft en dag torde inse bada folkens lycka i en närmare förening, än den närvarande. Sådan har åtminstone hos mig den kraft varit, som verkat till beslutet; och jag skall icke neka, att en viss förhoppning också dermed förenat sig — den nemligen, att Norrska folket, som, för att dömma af protokollen , hållna vid Eidswolds Riksdag, icke var alldeles utan fördomar emot Sveriges Adel, härrörande från brist i kännedom, torde så mycket förr öfvergifva dem och afbida erfarenheten, som skall öfveityga Norrska folket, att det äger i Sveriges alla Stånd lika pålitliga vänner.v

Vid Riksdagen 1823 sattes (um annars framlidne Grefve Schwerins berättelsefortjenar trovärdighet) Friherre Boijes ståndaktighet på prof, och höll det. Hans onåd hade varit så fullständig, att en vakthafvande Ka-biuellskammarherre skriftligen afstyrkt honom från attfalla Konungen besvärlig med begäian om audiens. Under loppet af detta Riksmöte, da ätalet emot Friherre Anckarsvärd för majestätsbrott- var i full gang, fick Boije, genom en lians l\laj:ts Adjutant helt oför-modadt det glada hudskap, att alla föregående obehagliga förhållanden voro glömda, och att Konungen vore benägen förunna honom nådigt företräde, för att gifva honom ett uppdrag. Yid den kort derefter erhållna audiensen täcktes lians Maj:t, under de mest smickrande utlåtelser, inhemta Friherre Boijes utlåtande om för-fattningarne rörande Majestätsbrott, huru de tillkommit, tillämpats och ännu voro beskallade* * Olika meningar hade i detta afseende uppstått hos de personer, Konungen enskildt hört i ämnet, af livilka Justitiestatsmini-stern Gyllenborg ansåg 1787 års kungörelse upphäfveu genom 1809 års statsförfattning; hvaremot Justitierådet, sedermera Presidenten Sylvander (i hvilken man anade författaren till både åklagarens påståenden mot Anckarsvärd och till den proposition om gradationer i bestraffningen för höginålsbrott, som Regeringen i denna vefva aflät till Ständerna) påstod samma kungörelse fortfarande äga sin fulla giltighet *). Boje erhöll ett par dagars

*) Svenska lagstiftningens historia ur ett desto mera interessant studium, som dess motiver ofta återfinnas i det inre af historien för dageu. Gustaf III utfärdade 178" års Kungörelse fur att förebygga obehagliga, möjligen hinderliga, offentligen utsagda omdömen öfver de mått och steg, livartill planen ständse bvälfde i hans hufvud, efter det rönta motståndet vid i-8ö års Riksdag, och som nådde sin fullbordan vid den näst på-

• följda. 18oo års Grundlag — ett lappverk, hvars stiftare tyckte sig hafva gjort ett mästerstycke, då dc från inträffade tuisibruk. hemtade anledning att förbjudaradrum att skriftligen uppsätta sina tankar i ämnet. Det skedde genom ett utlåtande på Fransyska, hvilket Schwerin, som var särdeles hemmastadd med detta språk, öfversåg. Boije afstyrkte på det högsta allt åberopande af 1787 års författning: visade ur både historiska och politiska skäl, att den snarare borde bringas i ior-gätenhet, helst den tillkommit i annan ordning än äf-ven den

tidens gällande former föreskrefvo, och påminte om den olyckligaste period af Gustaf III:s regering,

deras fornyan<le under samma form — berättigar, genom särskild §. (a5:le Regeringsformen) en sakfalld person, "att er^ottaga den nåd, Konungen honom för-”unnar, eller undergå det straff, hvartill han blifvit "dömd.” Orsaken åter till detta stadgande ligger i följande tilldragelse under Förmyndare-Regeringen. Aminoff (som sedermera blef Chef for Björneborgs Regemente och Generalmajor) invecklad i Armfcltska högmålet, vardt dömd till döden , begärde nåd och fick förskoning till lifvet; men dömdes i stället genom sjelf-va nådutslaget förlustig äran, hvilken -jelfva dödsdomen ej beröfvat honom. Denna skymfliga väl-gerning måste Aminoff hålla till godo, intill dess Hertig Carl afträdde regeringen åt sin myndig vordne Konung, den i December 1796, då Gustaf Adolph lät, under samma dag, för Aminoff utfärda en resolution, som återställde honom i alla sina medborgerliga rättigheter. Han erhöll sedermera af f. d. Konungen nyssnämnde hefordringar, tillika med Kom-mendörstccknet af Svärdsordens Stora Kors och Fri-herrligt stånd I808. Sverige står hos honom i förbindelse för Kapitulationen i Calix, som till stor del bedrefs genom hans bemedling. Också blef Aminoff, som skyndade att gå i Rysk tjenst, sedermera tid efter annan: Vicekansler för Abo Akademi, Grefve samt hugnad med Presidents namn, heder och värdighet,375

•

emot hvilken just denna författning med hvad dermed stod i sammanhang utgjorde ett hland gravamina. 01-vcr inledningen till detta utlåtande, som framställde i starka färger Majestätets helgd, skall Konungen gifvit Sitt htiga välbehag tillkänna; men slutsatsen, att för upprätthållandet af denna helgd tillämpningen af 1787 års Kungörelse vore mera menlig än behöflig, lärer icke vunnit lika nådigt bifall. Hans Maj:t mäste rtadna i villrådighet, då så stridiga åsigter yttrades af personer på hvilkas omdöme man borde vara berättigad att lita. Om detta utlåtande icke vanhedrar Friherre Boije, hedrar det mindre Friherre Anckarsväd, som hvarken var okunnig om huru Boije vid detta tillfälle yttrat sig eller det inflytande hans yttrande haft på högmåls-åtalets utgång, att Anckarsvärd kort derefter på Riddarhuset apostroferade Boije, såsom den der af staten njöt lön, utan motsvarande tjensteutöfuing. Schwerin, med sin fina, oemotståndliga känsla for det ädla och passande, lämpade, i anledning häraf, på Anckarsvärd, som annars den tiden var hans politiska vän, ett en-stafvigt ord af ogillande, hvilket klingade särdeles löjligt med Schwerins halftyska uttal.

Deremot gör det Friherre Anckarsvärd verklig heder, att han, under det hödelsyxan så till sägandes var lyftad öfver hans hufvud, använde hela kraften af sin parlamentariska förmåga, att i födseln qvälva det ministeriella försåt, som uppenbarade sig i Regeringens proposition om modißkationer i bestraffningen för högmälsbrott. Ministeren hoppades derigenoin hafva yttranderätten i sina händer och kunna lillbakahålla alla besvärande anmärkningar - mot Regeringens åtgärder. Ty den ädla gensträfvighet, att fälla i tid och otid, somförmärkts hos Jurier, sa länge det gällde svarandens lif, hoppades man lättare kunna besegra, när det blott blef fråga oin fängelsestraff, böter, o. s. v. Och huru lätt sedan, att genotn snärjande deduktioner leda klandret från de ansvariga Rådgifvarncs tvifvel underkastade tillgöranden på Regentens oantastliga och helgade personlighet!

Skeppshandeln (den der ock ”Menuiskohandeln” kallas), Riddarhus-Ordningen, med flera likartade åtgärder hvilade för tungt på Ministerens politiska samvete, och Styrelsen hade allt för många penningepeti-ta att genomdrifva hos 1823—1830 års Ständer, att Regeringen då skulle ansett lämpligt att reta sinnena genom en förnyad fi amställning af hvad Representationen vid det föregående riksmötet förkastat. 1834 hade Styrelsen repat mod, och åtalet mot Kapten Lindeberg, hvilken, dömd att mista lifvet för sitt skrifsätt om Konungens person, vägrade att i nådeväg einotta-ga någon lindrigare bestraffning, kom Ministeren väl till pass, att i euskild väg man och man emellan motivera förslaget om en modifikation i straffet för Majestätsbrott. Striden blef emedlertid hårdnackad. Borgare-Ståndet afslog den Nådiga Propositionen; — hos Adeln ägde mot densamma >ett starkt motstånd rum, fastän Regeringen naturligtvis slutligen segrade på Riddarhuset. Friherre Stedingk, som ej syntes böjd, att enligt .Svenska Minervas råd, ”votera för uniformen,'1 fann sig helt oförmodadt endtledigad från sin Ordon-naus-OfEcerarebefattuiug hos H. M. Konungen. Ilos Fresterne hade nian ej fästat synnerlig uppmärksamhet vid frågan, livadan förslaget der bifölls utan omsvep. Allt berodde således af Bonde-Ståndets

beslut. Lltpar uppsatser i Aftonbladet upplysa bearbetningeu i detta Stånd. I den ena heter det:

"Uti Plenum den 5 Januari (1835) förevar bos ”Bonde-Ståndet Lag-Utskottets förnyade Utlåtande an-”gåendc ansvar ior Majestätsbrott. Efter en hastig ”öfverräkning af de närvarande Ledamöterne lärer det ”hafva befunnits-, att tre rösters pluralitet hade ut-”fallit emot delta betänkande, hvars framgång i Bon-”dc-Stindet, i närvarande ögonblick, utgör det ena ’ hufvudforemålet för de lifligaste önskningar å Ministe-”rens sida, likasom lånefrågan det andra. Antingen det ”var i följd af rösternas nyssnämde förhållande eller ”endast för att nogare få hetänka saken, så begärdes ”Utlåtandet ytterligare på hordet af Strindlund, Olof ”Olofsson frun Wermland och Johannes Chiistof-”fersson från Kronobergs Län. — Att, såsom nyss ”nämndes, sakens genomdrifvande på det högsta inter-”esserar vederbörande, derom kan man öfvei tyga sig Vgenom en blick på Stats-Tiduingen för i Måndags (den ”5 Januari 1835), der tvänne särskilda artiklar i äm-”net förekomma, och der man i synnerhet sökt ett stöd ”för saken uti H. M. Konungens personliga önskan.”

Den andra Aftonbladets uppsats (den 8 Januari 1835) lyder sålunda:

' Voteringen i Bonde-Ståndet har nu gifvit utslag ”i frågan om 5 Kap. 1 §. Missgernings-Balkcn. Un-”der ett starkt tillopp af åhörare, som uppfyll de äfven ”hela förmaket till Ståndets Sessionsrum, varade öfver-”läggningen i flera timmar. De verksammaste talare för ”förslaget voro: Strindlund, Jan Bengtsson, Vice Tal-”man Jon Jonsson m. fl. Emot detsamma talade Kils "Månsson, Rutberg, m. fl. Voteringen gaf ett resultat’af 35 röster för och 24 mot förslaget. De ministe-”rielle ledamöternes öfvervigt har således sedan förra ”gången ökats med 14, till en del härledt af flera riksdagsmäns frånvaro, som talat mot förslaget, såsom ”Anders Danielsson, Hans Jansson, med flere; hvare— J’mol pluraliteten förstärkts afjlere i gar och i natt ”till riksdagen återkonine riksdagsmän. — Denna ”frågas afgörande är ett nytt bevis på fördelen för Ministeren af riksdagarnas utdragande till en behörig längd, ‚Jäfven som pä nyttan af vigtiga riksdagsärenders ”afgörande under julhelgen. För öfrigt skola sanno-”likt riksdagsmännerne sjelfve vid sin hemkomst hafra ”mycket om s'ammanhanget med denna sak att berätta ”för sina kommitteuter, hvilket icke nu egnar sig åt ”offentligheten, men tillhör den närmaste framtidens ”skildringar ur det inre af dagens historia. ’

På Riddarhuset var Friherre Stedingk ej den ende som tycktes komma i annan ställning till Hofvet, i anseende till sin emot detta stridande åsigt om den ryktbara Propositionen. Ordföranden i Konstitutions-Ut-skottet, Presidenten Friherre Ehrenborgh, som äfven yttrade sig emot densamma, med uttryckt önskan, att Styrelsen ”aldrig bringat ett sådant förslag å bane,” skall i anledning deraf haft lifliga scener på slottet, och afreste kort derefter i största hast från riksdagen, försäkrande i enskilda samtal, det han, utan att följa Friherre Anckarsvärds efterdöme att göra mycket buller af sin frånvaro vid framtida Riksmöten, dock ej ämnade mera utöfva riksdagsmannakallet, sä framt ej National- representationen undergick någon väsendtlig reform.Bland roliga anekdoter från Bonde-Ståndet, Tilja ti blott anföra en, berättad af en riksdagsman, som jem-te en kamrat af Ministeriella sidan tillbragt Julen i landsorten. Medan denne som bäst var sysselsatt, att Tid aftonbrasan i sin stuga för husfolk och grannar Tidt och bredt förtälja om hufvudstadens underverk, om gästabud i präktiga salar, oin fri förtäring, på bondsprå-ket äfven kallad: “karrupt” fick han, ett, tu, tre, an-maning från någon i Stockholm att skyndsamt dit återvända, i anseende till ofördröjligen inträffande inaktpå-liggande öfverläggningar och beslut. Vår ärlige och väliorståndige danneman tyckte likväl, att gröten, fisken och skinkan låg mera makt på hemma, så länge helgen räckte, än hvilken statsangelägenhet som helst der borta, och han gaf således ingen vidare uppmärksamhet åt inbjudningen i sitt erhållna bref. ”Men kort derefter” — tillade berättaren — ”fick han tit rekommenderade, och då begaf han sig genast åstad.” *)

*) Så vacker och rigtig Allmogens deltagande i Aational-Rcprcsentationen är i sin idé, i theori; så ändamåls-vidrigt, sä skadligt bäde för Bönderne enskildt och det allmänna är, att deras Representationsrätt utöfvas i ett afsöudradt Stånd med en gifren andel i beslutanderätten. De studier, den upplysning, den sakkännedom oeh vana vid allmänna värf, som Representanten behöfver, kunna ej finnas hos Bonden i allmänhet, och undantagen, der det öfvervägaude goda hufvudct ersätter bristen, äro ej nog talrika att tillintetgöra olägenheterna af hvad här kan antagas såsom regel.

Derföre har alltid händt — måste alltid hända — att pluraliteten i Bonde-Ståndet ledes, än på ett sätt, än på ett annat, än i en god, än i en förderllig rigt-ning, allt efter beskaffenheten af ledarnes planer ochSusom Riksdagstalare höres Friherre Boije alltid med uppmärksamhet och nöje, ty hans yttranden spritta af qvickhet och lif: de äro ögonblickets ingifvelser och föredragas med känslans värma. Likväl inverka de mera sällan pä besluten; ty med undantag af den korta tid, han slöt sig till Oppositionen, äro de oftast ett föga omvexladt genljud af maktens önskningar och åsigter för dagen: och om man till och med öfverhe-

personlighet.” Man förtäljer — heter det i ett brcf till RiksRådet Tessin frän en hans anhörig af Hattpartiet vid 1765 ars riksdag — ”om en en uppfunnen “ny genre dc corruption, somblifvit tillgripen i dcn-“na saken. Biskop Sercnius har en mag här i staden» “som är Stads-Fiskal, som jag menar, eller nägon an-“oan slags ofiicier-municipal. Densamma hade förliken söndagsqväll, aftonen fore Plenummet, större “delen af Bondc-Ständcts ledamöter tillsammans p& “traktering, och rid nattens början appointerades 10 “ä 12 filles de joic till lustigheternas desto större com-"pletterande.”

Några dagar scdnare skref samma korrespondent: “Biskop Sercnius är au descspoir öfver Hildebrandi-“ska processen, för hvilken han sig sä högt utlagt ha-“de och som dock i går i Preste-Ståndet gick förlo-“rad, så att Ryttmästaren vid voteringen icke erhöll “mer än lj röster i sin faveur och måste se sin ve-“derpart, enkan, vinna genom mera än 3o rösters pluralitet. Biskoppen säges nu vara sä förtretad öfver “en slik issue, att han talar om att qvittera riksda-“gen, såsom den hvilken nu mera icke ägde någon in-"iluence i sitt Stånd. På Riddarhuset hålles för tro-“ligt, att icke Ryttmästaren mera lärer vilja våga “votering. Dc i förliden vecka för denna 11-“ken sä väl undfägnade Bönder, ligga nu “till större delen under Fältskärs hand.'*visar honom, att vid nlgot föregående tillfälle hafva yttrat sig i motsatt rigtning, ”tackar han endast Gud, ”att han (Boije) blifvit klokare med hvar dag.”

Hans försvar är ofta dräpande för motståndaren.' När således Herr von Troil, Erail, vid ett tillfälle på Riddarhuset yttrade, att ”Friherren alltid försvarade Regeringen,” svarade Boije: ”Ahja! då Regeringen har ”rätt; men jag försvarar ock folkets rätt, då den är i ”fråga. Jag åberopar mitt yttrande i den så utmärkt ”vigtiga häktningsfrågan i majestätsbrott. Då teg Herr "Troil. Jag har aldrig affekterat att tillhöra den-”na Riksdag t politiska jonglörer, som tala stort i ” Stånden, men i Utskotten hjelpa Regeringen igenom "den ena frågan efter den andra.”

Pressen, som tillfogat Boije så djupa sår, äger i honom ingen vän. Det är viljan, eller rättare fördomen, icke förmågan, som hindrar honom, att med framgång begagna detta vehikel, att göra sig ett omtyckt namn såsom skriftställare. Hans politiska religion är Konungavälde, så litet begränsadt som möjligt, och det låter förklara sig hos en person, som i sin ungdom på nära håll sett en Monark, så lysande som Gustaf III, och i sina mannaår en Regent, så rättvis, redlig och pålitlig som Gustaf IV Adolph, oaktadt dennes alla politiska fel i öfrigt. Uppfostrad under 1772 års regim, drömmer Friherre Boije ännu om detta årets 19>e, 20:e och 21 :e Augusti, och tror på möjligheten hade att finna bataljoner, beredvillige att förnya dessa dagars uppträden, och att verkan deraf skulle blifva densamma, som då. Han glömmer till hvilken hög grad kommu-nikationsanstaltcrna blifvit sedan den tiden fortskynda-de och utbildade, så att den resa från Stockholm tillSchweiz, hvars tillredelser Gustaf III gjorde redan 1772 och 1789, men hvilken ej hann fulländas förr, än af Gustaf Adolph 1S09, har året 1830 verkställts inom några veckor af Carl X, från Paris till Holy-fiood.

En annan trosartikel i Boijes politiska katekes är Adelns glans, styrka och inflytande. Han ser i henne fortfarande samma vördnadsbjudande Kast, som bar, som gaf, som skyddade kronan, som, född att verka, «ndast i offentlig verksamhet såg sitt mål, och i gagnet spridt af denna verksamhet, sin ära. Det är Folkungars, Sturars och Wasars frhnder, f endens skräck på slagfälten, Europas skiljemän under freden, främst bjeltemod och främst i kunskaper, Furstliga i stolthet, i prakt, i ädelmod, beredde till hvilken uppoffring som helst, utom den af sin heder och af sina företräden, frikostige både af böjelse och beräkning, Mecenater vid thronens sida, äfveu utan en Augustus på thronen, Mationens värn ömsom mot despotismen och folkvran: det är denna Adel, Friherre Boije ännu har för ögonen. Han kan väl icke helt och hållet sluta dem till för beskaffenheten af den Adel, som omgifver honom : än,kalla egoister, vältrande sig i öfverflöd, till hvilket de, ätande, drickande, sofvande, anse sig ovedersägligt bevisa rättmätigheten af sina anspråk; än dockor i guldsmidda drägter, med höga titlar och med små funktioner,

de främste på vakt i Hofvets salar, der deras underordnade på lägsta trappsteget afsarrnia hierarki bära den Kungliga Namnchiffem broderad i silfver på ryggen. Friherre Boije tror ännu på en restauration — af Adeln. Salige äro de, som icke se, och dock tro! Äfven författaren till dessa utkast älskade Adeln : af kärlek till historiska minnen, från Odins Drottar liHFrietzsky, som Franzén besjungit, af uppfostran, »f sympati, af grundsats ; — men han har sett henne på nära håll i den nakna verkligheten, och för erfarenhet och öfvertygelse måste böjelse och sympati gifva vika. Svenska Adeln är nu mera en kropp utan ande, ett lik efter en patient, död i cholera, hvars stelnade, i sär fallna, förvridna lemmar, dödgräfvaren ironiskt utpyntat med en svepning af glitterguld.

Friherre Boije, i Grewesmöhlska rättegången ryktbar som part, hlef det omsider äfven i egenskap af vittne ; det skedde i Vegesach-Diibenska högmålet. Om lyckan nu åter smålog åt honom, var det ur tårar. Ståndaktigt afvisade han uppenbarligen. Domaremaktens inqvisitionsförsök. Man är således berättigad till förhoppningen, att inga hemliga kapitulationsvilkor före-funnos.

Ett sammandrag af Friherre Boijes karakteristik linnes i följande skildring uti Tidningen Fäderneslandet för ett par år sedan:

’ Ihem skulle kunna bestrida honom qvickhet, den ”lilla 1 i fl i ga mannen, med utseende af en nötknäppare? ”Ofta framställer han ganska ljusa saker, ofta har han ”rätt; men rättvisa vederfares honom ej alltid, fastän ”man merendels hör honom gerna. Skulle det vara ”vissa antecedentia ? . . . Sannolikt. Men somliga be-”dömma dem för strängt; och de fleste dömma derom,

’ som den blinde om färgen.”

Handlingarna äro dock vid alla tillfällen vältaligare än orden, och då vi tro oss känna, att Friherre Boije, sedan längre tider dertill uppmanad af Grefve Ruuth och Friherre Ehrenheim, varit sysselsatt att författa bidrag till Sveriges annaler för den period, hansegen lefnad i dem intager ett rum, betvifla vi icke^ att de ju, både för den förflutna och den varande epoken blifva upplysande och interessanta. De blifva det, i mån som de äro oväldiga, både hvad det allmänna angår och dettas beröringspunkter med hans enskilda förhållanden.

Vid aderton års ålder, när perspektivet till en lång lifstid är allt livad ynglingen behöfver, för att fullborda byggnaden af sina tusentals förhoppningars präktiga luftslott, försvinnande sedan och qvarlemnande hjer— tat hopkrymt och fantasien tom, då erfarenhetens vidrörande löser förtrollningen, — vid denna lyckliga ålder pröfvades författaren redan värdig af Stormästaren ödet, att eihålla en hög grad i menskliga lidandemas Ordensgille. Döden — icke sådan han, tröstande, visar sig för den af lefnad öfvermättc, för den af qvalen, umbärandet och sorgerna uttröttade, för den som i återföreningen med det käraste han ägt och mistat lof-var sig en varaktig ersättning i en annan verid, i utbyte mot den flyktiga sällhet, som i denna gått förlorad ; men sådan han synes den brinnande lusten att tumla om i lifvets glädtiga lekar; sådan han synes åtrån att bråttas med svårigheterna, för det påräknade nöjet att besegra dem alla; sådan han synes de friska begären, vinkade af retande njutningar; sådan ändtligen han synes drömmen om bestämmelser, hvarken utan vigt eller ära — döden hade redan utsträckt sin tunga, kalla hand öfver den af läkarekonsten öfvergifne, åt grafven hemfallne ynglingen. Det var i denna för-

tvifladetviflade belägenhet, sedan anhörige redan öfvergifvit tankan att återse honom, och vänner sig emellan uti bref förtäljt hans inträffade död såsom en nyhet för dagen: — det var nu Professor Munck af Rosenschöij), Eberhard Zacharias, fördes till författarens sjuksäng. Må Herr Rosenschöld i denna offentliga gärd af en bland de många, hvilka hafva honom att tacka för räddningen undan förgängelsen i otid, finna en vedergällning för sina omsorger, hvilken Läraren vid Lunds Universitet vägrade att i penningar emottaga af den student, som han då återgaf lifvet!

En öfvergångsläuk emellan Rosenschöld, vår utmärkte Läkare och den offentlige mannen, är den skildring af Läkaren Duhem, som igenfinnes uti ”Biografiska anekdoter om märkvärdiga Franska revolutionsman” ; ty oaktadt dessa anekdoter blifvit angifne såsom ”öfversättning” af en anonym, äro de dock ett sannskyldigt

original, författade — om vi så få uttrycka oss — af originalet Rosenschöld. Förkärleken, hvarmed ”den rättskaffens Duhems” (som han här kallas) biografi blifvit behandlad, förråder också snart både den vetenskapliga och politiska frändskapen. ”Läkaren"' — heter det — ”blir snart öfvertygad, att det ej ”är den i öfverflöd och maklighet lefvande, — hvilken ”aldrig känt och aldrig kunnat i hela sin fasa föreställa

”sig behofvet och förtrycket ____ ”som bör afhjelpa det,

”utan att det tillhörer den förtryckte sjelf.-------En

”demokratisk republikansk regeringsform ansåg han ”med alla sina olägenheter för den som hade de min-”sta, för den enda värdiga förnuftiga varelser, och den ”enda möjligtvis lyckliga. Att hufvudmän för ett par-

171 'ti uppoffrades af ett annat, ansåg han i det hela for ”ett mindre ondt, än att en hel Nation uppoffrades för ”fgfångan och egennyttan hos några fa, »ch ville heldre ”se trädet topphuggas emellanåt, än långsamt ruttna vid ”roten. Han tänkte äfvenså i politiken som i chirur-”gien, att kräftan alltid bor helt och hållet utskäras, ”och att, då fråga är att rädda hela kroppen, det är *’ett mindre ondt, att något af det friska går med, än ”att mycket af det sjuka blir qvar, som snart fräter vi-”dare omkring sig. Att han rostade ovilkorligen för ”Konungens död, följer af hvad vi sagt. Säkert gjorde "en sådan man det hvarken för att hämnas eller straf-”fa, utan för det han i Ludvigs död såg ett säkert, ”annars fåfängt sökt medel till republikens räddning. ”Han hade att välja emellan Konungens död och föl-”kets uppoffring. Hvar och en opartisk royalist med-”ger, att det som var republikens räddning, vär deras ”förtviflan, och att, hade Ludvig fåttlefva, hade aldrig ”royalistiska partiet utdött."

Ännu några drag ur dessa anekdoter torde förtje-na uppmärksamhet. Der säges om Lamarque: ”Sä-

kerligen ömmade hans hjerta. vid ett framfarande, som ”hans förstånd fann oundvikligt till republikens rädd-

”ning.-------- I fängelset aflägsnad från personer, kun-

”de han hälla sig desto fastare vid grundsatser, och ”de grymheter, olyckor, som voro tilfalliga följden ”af revolutionen, kunde der, emedan han ej såg dem, ”icke verka på hans känslor till förfång för hans tänkesätt.” Om Legendre, ”hvars varmaste vän var Dansön”, yttras: ”En så rättsinnig, öppenhjertig man bor-”de kanske aldrig gått lyckligen igenom alla revolutio-”nens stonnar, och likväl är han en af de få revoln-”tionärer som dött en naturlig död.------ Derföre un-

dangömde han Marat 1790, som då ännu ansågs och ”förföljdes som ett odjur. Derföre röstade ban ovil-”korligen för Ludvigs död, hvilken han fordrade i mensk-”lighetens namn, och derföre var han en af Girondi-”sternes verksammaste förföljare, så att han, som var ”1 hög grad häftig, så väl till temperament som grund-’salscr, ref den moderate Lanjuinais ner från talare’ stolen, då denne med ståndaktighet satte sig emot Gi~ ”rondisternes störtande. Legeudre, jemte alla de som ”tänkte lika med honom, fick snart med sin och re-”publikens skada erfara, att efterlåtenhet aldrig afhåj-”ler eller förbättrar den verkligen brottslige,. utan gör ”honom djerivare och oskulden modlös. Huru geraa ”skulle ej biografen vilja förtiga, att Legendre var en ”af anförarne, som tillintetgjorde Insurrektionen den 20 ”Maj 1795.” I anseende till Ralfron heter det: ”Voteringen för Konungens död var under Franska revo’ lutionen den rätta termometern för folkets represen-”tanters värma och mod. Raffron var en af de grym-"ne, som röstade både ,för Konungens död, och att ”den ej skulle uppskjutas. Han ville heldre se 25 mil’ Tioner menniskor räddas genom en grymhet, än un-,:dergå af medlidande med en person.” Om Collét d’Herbois falles följande omdöme: ”Afven denne matt ”hörer till de många Franska revolutionsman, som, om •”de ej förtjena vår högaktning, åtminstone tvinga oss ”till beundran.” För öfrigt berömmas.Couthon, Saint—Just, Robcspierre, och i Merlin de Thionvilles biografi talas om ”den inom vissa gränsor nyttiga åkerfagen.” Denna anda, hvaraf hela skriften är genomträngd) dessa grunsatser, hvilka Rosenschöld aldrig upphört attteoretiskt hylla, ådagalägga fören barheten af en ärlig Jakobinism i åsigter med den strängaste laglydnad j uppförande. Han är och har alltid varit ett starkt, icke ett oroligt hufvud. Med renheten och kraften af en akta republikansk sjal, förenar han ett sannt Monarkiskt konstitutionellt sinne. Det vill säga : han lemnar konungamakten i fred mom de skrankor, Grundlagen kring henne utstakat, vakar tifver och ifrar för folkets frihet, och hvarken förbiser eller lemnar oanmärkt något Verkställande maktens försök att inkräkta på den

Lagstiftandes, på Nationens, eller på enskildes rättigheter. Ros en sch öld, hvilken man aldrig beträ dt med någon jnkonseqvens såsom offentlig person, aldrig med någon dubbelhet i handlingssätt, aldrig med något tvetydigt motif, är dock, oeh måste under närvarande förhållanden synas en paradox. Alla partier värdera honom, utan alt han hör till något. Hans nära slägt-skap med Grefve Rosenblad har aldrig minskat Oppositionens lit till Rosenschölds förfarande, och hans förtroliga umgänge med Ministerens kända vedersakare, aldrig minskat hans anseende hos Regeringen.

Det finnes emedlertid ännu en synpunkt, och icke den minst väsendtliga, ur hvilken de nyss anförda "Biografiska anekdoterna” äga stor märkvärdighet. Om deras både syftning och ordställningar torde Läsaren kunna göra sig begrepp, efter genomögnandet af ofvan stående fragmenter. Och de trycktes i Sveriges Hufvudstad år — märk! —1 1800. Och det var ”denna regime, utan tryckfrihetslag, som undertryckte all yttranderätt!” Och det är under en statsförfattning, hvilken upphöjt Tryckfrihetsförordningen till Grundlag, som tidningsin-dragningar, tryckfrihetsåtal, ja till och med yttrande iskrift stämplade såsom högmål, höra till ordningen för dagen ! . . . När Rosenschöld nedski%f sina reflexioner till försvar af Ludvigs uppoffrande, var faran för republikansk smitta så mycket mera öfvervägande, och stränga mått och steg emot densamma så mycket' ur-säktligare, som Franska Republiken, då i sitt flor, hotade med hänförelsen af sitt exempel, med styrkan af sina segrar, med giftet af sin propagandism. Nu, då man håller skall efter tankefoster, mera nitiskt, mera grymt, än efter björnar och vargar i våra skogar, är hvarje prick på Europas yta besådd med throner, fredens varaktighet utgör axeln, kring hvilken hvarje throntal hvälfver sig och hela verlden yttrar en loyal afsky för propagandan. Friherre Ehrenheim var Hofkansler 1800, och de oanlctsla.de ”Biografiska anekdoterna” hade fortjent att hågkommas med en mention honorablc i hans efterträdares, Grefve af Wetterstedts vackra gr i ft tal öfver Ehren-heira : ”en man, som han (Wetterstedt) ”under en längre följd af år varit van att påräkna såsom ledare och derefter såsom "foresjn." Sammanställningen af pressens behandling 1800 och ännu 1835 gifver således ämne till hvar-jehanda betraktelser, och vi undra ej på, att Regeringen tagit illa vid sig, dragit in Tidningar och föranstaltat offerfester på Riddarhuset, sä snart någon publicist eller representant rört vid den ömma strängen om ”Sveriges vinst *) af 1809 års revolution.”

*) Frågan cm Sveriges vinst af föreningen med Norrige föranbdde cn sällsam ocii muntrande episod vid 1S|5 års jubilerande Riksmöte. Friherre Rudbeck (Öf-ve slokainmarjuukarc) hade tagit illa vid sig öfver en uppsats i ”Allmänna Journalen,” hvaruti från LübeckRosenschöld fjorde sig tidigt etl namn, såsom djupsinnig och skicklig Läkare, såsom.upplyst, god och verk-

fanns reproduceradt yttranden af missbelåtenhet, som förmentes äga rum bland Svcnskarnc, der det slutligen heter: ”Dessc missnöjde säga högt, att det ser ut, "som hade Worrmänneu eröfrat Sverige, och att det "icke är Norr ige, som vunnits af Sverige.”

”Då jag under nu varande lyekliga Regering” — "yttrar Frilierrc Rubeck, bland annat — "upplcfvat "den fjerde, ocb då jag under de föregående ofta öf-"vervarit de ej misskänncliga missnöjets förtrytelser ”öfver osäkerhetens, våldets och oförståndets verknin-”gar, så är det för min annalkande ålderdom den 1 juf-”vaste känsla, att se mi^t fädernesland, under den lyck-"ligastd och visaste Styrelse, nu vara kommet till rnå-"lct för sin ära ocb sin gräns: matte vi alltid i tacksamma hjertan förvara helgade minnen af var Ko-"nungs, alltid Svensk, odelade tänkesätt, samt vår ”Kronprins’ kraftfulla så fullkomligt utförda storverk. ”Vi Uro efter min tanke dessa högst vördade Pcrso-"ncr uti en så stor förbindelse, att en ärestod horde ; "for en eftervcrld vittna, om Höglofl. Ridderskapet och "Adeln finner lika mul mig obehörigheten af sådana "sanningslösa omdömens införande uti Svenska Dag-"blad, såsom lärer Ridderskapet och Adeln uppdraga ”denna angelägenhet till Herr Grefvcn och Landt-"marskalkens åtgärd, ti il förekommande af dylika utländska nyheter, hvars syftemål ej synas vänskapliga.” Det var den 29 Mars detta memorial upplästes och begärdes, på bordet. I Plenum den 3i:ste uppträdde Hofkansleren Friherre af Wettcrstedt och gaf i skämtande ton nödig utveckling åt ämnet. ”Vid en när-”mare undersökning af det öfverklagade stället, funnes, ”att den ifrågavarande artikeln ännu vore åtföljd först "af uppgiften om ett föregifvet uppror i norra delen "af Norrigc, och slutligen, under rubrik Köpenhamn,sam medborgare, såsom en varm och redllig fosterlandsvän. Detta namn stadnadc ej inom fäderneslandets råmärken :

af underrättelsen om en i Sverige inträffad missväxt, "ännu ytterligare förhöjd af nyheten om ett svafvel-r«gn. Efter allt detta införde Redaktören, som hit-"tills endast varit Öfvcrsättare, emedan de omförmäld-"te artiklarna voro hemtade ur utländska Dagblad, "en vederläggning, af honom sjclf författad, och som * mom clauderingstccken, slöt sjelfva sidan." Den ä-beropade vederläggningen i Journalen upplästes, livar-"efter Talaren (vid detta tillfälle med Ehren-.21. heims anförda forfaraudc "såsotfl föresyn") tillade: "Såsom en följd af alla dessa förenade omständigheter, och då dessutom Riddcrskapet och Adeln "säkerligen anser tryckfrihetens bestånd "nog vigtigt, att ej vilja rubbadess hufvud-"g rund er, ä f ve nom denna rättighet i utöf-"n ingen, skulle vara förbunden med enskil-"da obehagligheter*), får jag vördsammast fore-"slå, att, i stället för att uppdraga Herr Landtmarskalken någon med detta ämne gemenskap ägande befatt-"ning, Högl. Riddcrskapet och Adeln dervid täckt« s fä-"sta likaså liten uppmärksamhet, som förmodligen cf-"tcrverlden kommer att göra."

Derefter npplästcs ett anförande af Herr Stjernstolpe, Jonas Magnus, hvaruti yttras, att: "om den värde Talaren (Friherre Rudbeck), "såsom han vid slutet

*) Dessa vackra sanna oeh vigtiga ord, yttrade af Sveriges Hofkansler, kunna aldrig tillräckligt inprcglas i minnet. Skada blott, att 181a års "rubbning af Tryckfriheten i dess hufvudgrundcr'** föregått öf-

vcrtygclsen af i8i5, och att dennas uttalande nu, betraktad såsom ett programm till högsta maktens behandling af Tryckfriheten efter denna epok, påminner om det ryktbara uttrycket i ett annat laifd: "Desormais la Charte sera unc vé-r ité."det upprepades med aktning af grannstaten i vesler, »om innehar en så hög punkt i kultur, och hvars omdöme just derföre är så tillförlitligt. Det är den lifliga personliga beröringen med Köpenhamn och dess Universitet, som på Lunds ympar musten af Europas bildning. Rosenschölds rykte tillskyndade honom mången interessant bekantskap med freralingar af värde. Bland dessa kunna vi ej underlåta att nämna den i flera af-seenden utmärkte Kerner, född Baijrare,som, under sin landsmans, Reinhards, Mmistere för utrikes ärenderna i Frankrike, hvilken inträffade ungefär vid samma tid, då General Bernadotte innehade krigsportföljen, var anställd vid utrikes departementets byrå och sedermera fick någon diplomatisk befattning i Hamburg. Det var der Kerner, till själ och hjerta republikan och tillgif-

”af sitt memorial verkligen synes yrka, liärmed åsyftat, att göra H. E. Herr Grefvcn och Landtmarskal-”ken till Censor för Tidningsblad; så har han utsträckt ”sina fordringar allt för vida. Den pligten, att afhö-*'ra ett sådant memorial, som det ifrågavarande, är re-"dan tillräckligt mödosam. Man behöfver ej göra me-”ra, än läsa uti ifrågavarande nummer af Allmänna ”Journalen, för alt inse egentliga afsigten med arti-”keln från Lübeck; och då detta blifv.it verkställdt "med behörig eftertanka torde ej vara svårt att finna ”det man haft orätt, att infor ett Riksstånd framdra-”ga en sak af denna beskaffenhet.”

Friherre Rudbeck förklarade härefter, att i anlcd-ledning af de upplysningar Friherre af Wetterstcdt nu behagat lcmiia, medgaf lian gerna, att den af honom gjorda motion måtte förfalla, hvartill Adeln ock samtyckte.neu de begrepp, som under omvexlandc modifikationer benskade i Frankrike på 90-taiet, utgaf Tidningen da A'ordslcrn, rigtad mot Napoleon Eonaparte« anslag emot och ingrepp i friheten. I striden emellan denna och sanningen å ena sidan ocli makten å den andra, duka de förre ofta under, likväl bloll för någon tid, sd länge de förmå att beväpna sig med andra vapen, än förnuftets, för klena mot den råa styrkan, som talar ur kanonernas eldgap. Kerner måste nu, för alt undgå verkningarna af Napoleons vrede ocb hämndlystnad, flykta från Hamburg och öfvergifva den diplomatiska banan, for att återgå tid den, åt hvilken han först egnat sig och för hvilken lians första studier voro beräknade : läkarekonsten. Det var kärleken till den frihet, som uppflammade i Frankrike, hvilken förmådde honom lemna fosterbygd och bergniugsberäk-ningar. Afskyn för den despotism, som i Frankrike tittade frain ur gruset af den störtade friheten, kastade honom i armarna på sitt första yrke. Det var nu, som han i Köpenhamn eller Ramlösa (vi minnas ej med Säkerhet hvilketdera) gjorde Rosenscliölds bekantskap. Denne förde honom omkring i sin egen vagn i Skåne, samt underrättade honom om personer, ställningar och förhållanden der, äfvensom om landet för öfrigt. Huf-vudsakligen af dessa materialier saimpanskref Kerner, sedan han lcmnat Sverige, och utgaf pä Tyska språket den ryktbara “Resan Öfver Sandet." Det skedde likväl anonymt. Den bokhandlare i Köpenhamn, med hvilken Rosenschöld vanligen stod i beröring, skickade honom exemplar af

boken, Iivars författare det ut-epriddes, att Rosenschöld vore, oaktadt boken innehöll uppgifter i flera omständigheter, med hvilka ha*.var så mycket mindre belåten, som de befunnos och af honom förklarades vara origiüga. Emedlcrtid tyckte Fältmarskalken Toll illa om åtskilligt af hvad Kerner, 'åfven i afseende på honom, anfört; och Roscnschöld fick från Stockholm anonym underrättelse, (som lian sjelf trodde från sin morbroder då varande Stats-Sekreteraren Rosenblad*) att han vore misstänkt såsom den der skrif-vit och satt hoken i omlopp. Detta föranlät honom, att i Tidningarne utfästa en belöning i penningar åt den, som bevisligen ådagaladc upphofsmannen till detta rykte. En fattig Slagtare i Lund vid namn Christian Mehr fick ett godt öga till de förespeglade hundrade Riksdalerna hanko, och anställde rättegång infor Consistorium Academicum emot Rosenschöld till deras Utbekommande, förmälande sig vilja bevisa, att berörde skrift hos honom till försäljning funnits och blifVit föryttrad. Handlingarna i detta mål infordrades under rättegångens lopp, dels af General-Guvernören Toll, dels af Akademieus Kansler Wachtmeister (Riks-Drotzet) och växte till ett omfång flera gånger större, än sjelfva ",Reise über den Sund/" och skriftvexlingen antydde

) Tjugufem år derefter uppstod en kollision mellan ömheten hos Grefvc Rosenblad för denne systerson och för brorson n Herr Bernhard Rosenblad. Rosenschöld hade nemligen yttrat sig i en fråga mot den sed narc på Riddarhuset, hvilket så förtröt Hans Ex-oellcns, Onkelu, att han.vid gåendet förbi Rosenschöld« bänk, stadnade på gången och hotade, att ej vidare erkänna honom för sin systerson, hvartill denne svarade blott med cn erinran til) morbrodern, att ej dröja qvar på gången, emedan sådant är belagdt med plikt i Riddarhusets Ordningsstadga.att Slagtaren Mehr hlolt var ett forklade åt Häradshöf-dingen Lagman Hadders och Ordföranden i Consisto-rium Minus Professor Engelliart. Denne Rätt förklarade, att Mehr ”endast af en, med icke • osynbar |ill-” vilja beledsagad vinningslystnad, dragit sin vederpart för rätta;” befriade Rosenschöld från käromålet; sak-fällde Mehr till sammanräknade Fem riksdaler banko böter; lät i afseende på rättegångskostnadsersättning och skadestånd förblifva vid svarandens eftergift: pliktfällde Rosenschöld for vanvördnadj mot Rättens Ordförande till Sex riksdaler 32 skillingar banko och dömde Lagman Hadders, för missfirmclse emot en Rättens Ledamot, förfallolöst uteblifvande och underläten' chartering af handlingar att höta tillhopa Sju riksdaler hanko. Parternes klagan hos Consislorium majus hade den påföljd: att Mehr för sina fortsatta tillvitelser och skymfande uttryck mot vederparlen fälldes att böta ytterligare tio riksdaler och 32 skillmgar för förfallolöst uteblifvande samt att göra Rosenschöld offentlig afbön och ersätta hans rättegångskostnad med tjugo riksdaler 32 skillmgar: och att Hadders också fick ytterligare böta tre riksdaler 16 skillingar, allt banko. Allt detta tilldrog sig 1804. Följande året instämde Krono-Fogden Rydeberg bemältef Mehr till Kämners-Rätten i Lund, för ärerö-riga tillvitelser uti ingifne anföranden vid Akademiska Consistorium under rättegången angående ' Reise über den Sund'', hvilken sednare tvistslog så ut, att Mehr dömdes till sex riksdaler 32 skillingar banko böter och offentlig afbön åt Kronofogden Rydeberg.

Några år derefter företog Rosenschöld en resa till England, och det var under hans vistande der, som en annan bland Skånes berömdaste Eskulaper, DoktorTbilke, dog. Denne yttrade på sin sotsäng, ”att han 'förutsåg sin död, emedan lian ej kande mera än en Svensk Läkare, som kunnat rädda honom, och lian, Rosenscliöld, olyckligtvis just då uppehöll sig utrikes.'' Rar Rosenscliöld återkom till laderneslandet, ägde det «ii friare statsförfattning, än vid hans afresa, och en auman Konung. Det var i afseendc på thronföljden efter denne, som Rosenscliöld nu erhöll ett lika vigtigt som ömtåligt uppdrag.

Carl August var död och Danninarks vise Fredrik uppträdde Som kandidat till successionen. Den aktning, Rosenscliöld äfven ur politisk synpunkt åtnjöt på begge sidorna om Sundet, föraniät Fredrik, att i honom söka en underhandlare. Konungen skickade i detta af-iseende till honom både Danske Kammarherren Eppin-geu, bosatt i Helsingborg, och Charge d’afiaires Gjerwell. Egentligen bedrefvos dock negotiationerna genom en Ro-jicnschölds landsman, hvilken, sedan han förverkat sin Svenska medborgarerätt, förvärfvat sig allmän aktniDg, Förtroende och vänskap i Danmark, der han sökt och Éunnit ett nytt fosterland. I Sverige hade hans namn Tarit Linens värd; i Dannmaik var det Gyllenborg*).

*j Friherre Carl Fredrik F.hrcnsvärd, född 1567, brorson af den Store Man, kring hvars sköldemärke det uttrycksfulla valspråket läses: ”Arméens Flotta. S vc-.aborg” — ord, som nu mera i Sverige ej äga någon

betydelse — var Löjtnant vid Svea Artilleri, då b:m, -lä år gammal, ijga dömdes till landsflykt och förlust af sitt Adelskap, för medvetenhet i mordet a Gustaf III. Då han således nödgades bortlägga sin faders namn, upptog han i stället moderns (cn Grcf-vinna Gyllenborgs} och under detta sednarc är LanLika illa som han varit sedd af Svenska Regeringen, lika väl var han anskrifven hos den Danska. På förenämnde personers inbjudning öfverrest till Köpenhamn, vägrade Rosenschuld likväl att uti ifrågavarande ämne underhandla omcdelbarligcn med Hans Danska Majestät. Rosenschöld framställde i stället för vederbörande de vilkor, utom hvilka han ej ville höra talas om saken. Dessa voro:

"i:o Att man ej allenast skulle bibehålla Svenska Konstitutionen, utan äfvcn införa densamma i Dannmark och Korrige * *).

känd i Dannmark, der han blifvit gift med den bekante frihctsvänncn och författaren Professor Heijbcrgs, dcu äldres, frånskiljda hustru, och således stjulTadcr åt Professor Heijbcrg, den yngre. Ehrcnsvärd-Gyllcnborgs företrädare i ägtenskapet, född Norrman, hade ej heller haft någon trefnad i sin fosterbygd, och det är från Paris, han mest låtit höra utaf sig.

*) Detta förbehåll susar, att Rosenschöld såg saken som Statsman. Det leder nämligen till de största anomalier, den största osäkerhet, den största splittring och de största missnöjen samt inbördes afund, att riken med olika’ statsförfattning lyda under samma öfver-herrskap. Det var detta, som förstörde Galmare-Uni-onen, gjorde henne sa olycklig och förhatad. Det var detta, som fredsundcrhandlaron i Kiel borde haft för ögonen, då Norrmännen sannolikt med uppräckta händer emottagit Svenska Konstitutionen; ufveusom Svcn-skarne nu mera troligen allt för gerna skulle gå in pa, att tillcgna sig Norrska Grundlagens fördelar, t. ex. det suspensiva veto , Riksdagar hvarje tredje år, o. s. v. Så länge intetdera inträffat, innehar Föreningen en halfbet, hvarmed man, ju längre desto mindre, a na' gondera sidan finner sig hglåtcn.”2:o Alt Kon engen sltulle residera åtminstone half— Ta året i Stockholm.

”3:o Att alla civila embeten i Sverige skulle in-aehafvas af Svenskar, äfvensom alla K ommendan tsbe— ställningar, och att Svenska Chefer skulle anställas vid de Armcecorpser, der största antalet soldater utgjordes af Svenskar.

”4:o Att man ej skulle förlägga ursprungligen Svenska troppar, i Dannmark, eller tvärtom, undantagande då det gällde att afvärja en gemensam fiendes anfall.

”5: o Att alla tjenstgörandc funktionärer på högre platser skulle vid dem bibehållas *}.

”6:o Att om (livad Rosenschöld då befarade) sinnena voro stämde mot Konungen af Dannmark, men

*) Man gjorde dock i början invändningar, uteslutande riktade mot General Adlercrcutz, åberopande, att han burit band på Herrans smorda, i Gustaf Adolphs person. På samma sätt hade Konungen af Danmnnrk gif-vit namn af ”rebell” åt den förste Svensk, som blef honom tillsänd efter revolutionen den i3 Mars iSo9, för att erbjuda fred. Adlcrcreutz's kända anti-revo-lutionära tänkesätt i öfrigt kunde ej eller bos Napoleon utplåna detta revolutionens barns hat mot revolutioner och deras upphofsmän; livadan han, i förtrytelsen deröfvrr, att ett af de Hedcrs-Lcgionens band, som lian till utdelande i Sverige öfversämlt, blef af Konungen gifvet åt Adlercrentz, hängde ett SeraGmcr-Land, af dem, som i utbyte blifvit stäldt till Kejsarens disposition på en simpel Öfverstc, Grefve Reille. Törhända ökades Konungens af Dannmark ovilja mot Adlercrcutz deraf, att han var cn bland hufvudmän-nen för Prinsens af Wasa vänner. Likväl' lämpade lig Danska Hofvct afven i detta afseende efter den önskan, som yttrades från Svenska sidan.mera benägne for Prins Christian; skulle samma vilkor äfven gälla för honom.”

Läsaren finner af dessa belinganden, förestafvade af klokheten och fosterlandskänslan, att farorna af de olägenheter, Calmare-Unionen medfört, voro förebvgda , och att den inbillade förskräckelsen för dem hos 1809 års Män, som af dessa vaccinerades på lättrogne och mindre skarpsynte Riksdagsmän, var ingenting mer och ingenting mindre än en ministeriell krigslist.

Alla föregående vilkor antogos af Danska Regeringen, som lät försäkra, att instruktioner i öfverens-Stämmelse

dermed skulle utfärdas för Danumarks Minister i Sverige, hvilken skulle erhålla befallning att tillkännagifva, att Professor Rosenschöld hade uppdrag att kommunicera dc vilkor, till hvilka Hans Danska Majestät ville förbinda sig.

Pa samma tid som dessa underhandlingar bedref-vos med och medelst Rosenschöld, var f. d, Lands-höfdingen i Wermland, Silfversköld, Danska partiets synbare agent vid Örebro Riksdag*); och Jiofmarskal-

*) Händelsen fogade så, att samme Silfversköld var en bland dc förste, som ådrogo sig Kronprinsens uppmärksamhet på eouren i Jönköping d. aä Oktobc.r 1810, vid H. K. ILs (nu H. M. Konungens) ankomst till Sverige. Silfversköld bar svarta och löda Hofdragten, som H. K. II. ej lärer tillförne sett, hvadan Silfversköld vändes åt alla håll, för att gifva Prinsen tillfälle att rigtigt beskåda densamma För öfrigt väckte det cj ringa uppseende i den lilla landsorts-residensstaden, der middagsmaltidstimman den tiden inträffade klockan något efter ett och alltid före tu, att nolalulitc-terna, hvilka benådades med befallning till H. K. H:s bord, erliöllo tillsägelse att qvarstadua vid Prinsens _ ' diner, 11. nio på aftonen.ken, sedermera Friherre von Plåten hade de transaktioner om händer for sannna ändainål, hvilka sa träffande kallas nervus rerum sertndarum. Huru de

skottes, är en sak för sig.

IS ar inan till nyssnämnde vilkor lägger de förmåner, hvilka omständigheterna sjelfmant erbjödo, medelst: Oresuudska tull-intraden; transito-afgiften för Svenska postens forslande genom Danska staterna; besparingen af de krigskostnader, som sedermera ägde rum för den i Kiel beslutade, men först i Moss fullbordade föreningen med JNorrige; den politiska vigten af tre kronor9 icke blott i samma vapen, meii på samma hufvud; och. ändtligen Fredriks af Dannraark ädla vishet, som gjorde att man visste, det han delade den åsigt, hvilken Fredrik af Sverige yttrat under den ryktbara aktionen mot Riksrådet Wellingk*): — sa finner man af allt

*) ”Om jag hade penningar nog, ville jag hchlrc tillSvc-**riges krona migot kupa, än dcrtill lijclpa, att deraf

något på liderligt vis försälja. jNär Fredrik 1 yttrade dessa Konungsliga ord, gällde det likväl blott pantsättningen af vissa bland lians arfländcr i Hessen, för ett lån af aoo,ooo R:dr bos Konungen i Preussen. Furstarne betraktade den tiden sin enskilda egendom såsom Statens; i andra tider bar häudt, alt Statens hlifvit behandlad såsom deras enskilda. När inan cj längre i politiken kunnat använda satsen: L*état c*cst moi, har man sökt laga sin skada igen uti finanserna. Våra häfder förvara ännu ett drag af samma höga tänkesätt, som vi nyss anmärkt hos Fredrik I:ste, — ett drag, det vi misstro vår förmåga att kunna bättre tolka, än Insändaren i Skånska Correspondenten Nr (iå den i3 Augusti 183(5, och hvårföre vi ock bär begagna ha n s egna ord. *’Guadeloupe’% säger han, **vnr en enskild skänk till nu varau-delta, att anhäugame af Danska Konungahuset vid Örebro Riksdag ingalunda byggde sina planer på flygsand.

Rosenschöld anlände till Örebro just i det ögonblick , då frågan om Thronföljden der definitift afgjor-

des. Oaktadt hans personliga kännedom om den Monarks vishet och själsstorhet, med hvars höga uppdrag han var försedd, öfvereusstämde det val som gjordes, alltför mycket med Rosenscliölds republikanska anda och åsigter, att han ens genom promulgationen af sitt uppdrags beskaffenhet, skulle hafva velat mot detta val uppresa nya hinder. Tvärtom delade han af sitt Ljer-tas innersta det allmänna glädjeruset, förvissad, att de politiska och moraliska förmåner, hvilka Fredrik utfä-Ste till Sverige susom vilkor, skulle Johan Baptiste Julius skänka såsom vedergällning. Rosenschöld lyckönskade sitt fädernesland, alt hafva till stöd åt dess nyfödda frihet från Frankrike eröfrat en bland denna frihets yppersta hjeltar och varmaste tillbedjare, och han sag i detta val inseglet på tvänne ädla Nationers förbund, hvilka begge suckat under enväldets ok, begge krossat sina fjettrar * *).

”de Konungen, r.ch Svenska nationen hade dertill ”ingen annan rätt, än hvad den fick genom hans ”exempellösa frikostig het”!?

*) Frankrike höll långliga tider, och ännu i hörjan af Republikens, en Ambassadör hos Hofvct i Stockholm. Det sista Franska Sändebud hos oss af denna diplomatiska rang, var Lchoc pä t)o:talet. Hans tal vid

anträdes-audiensen till den minderårige Konungen är en lierrlig hit af klassisk vältalighet; hjertlig, men ulan

svulst; hänförande, ut au ovdpräl; enkel, utan platthet: ingenting öfvcrdrifvct, ingenting sökt. ”Sirc”, — sä föllo orden — ”La Républiquc francaise, forteFöljande året inträffade de bekanta bondeupploppen , i anledning af konskriptionen. Det var ej enda gången, Regeringen afvikit från Riksens Ständers föreskrifter, beslut, önskningar eller anhållan; men det var

"de ses victoircs ct de sa libcrté, s'orcilpe moins en "ce moment des ennemis qui lui rcstent, que des amis "qu’ellc a su conservcr. Je n’apporte point des hom-"mages et des scrmons adulatcurs. Je presente lcs "voeu.x d’un peuple librc au chcf d*un pcuplc ficr ct "generenx. Lcs vocux s’adrcsscnt ä Vous, Sire, parce "que Votrc patrie les répcte avec moi. Dcj:i Votre "Majesté promet tout ce qu’on a droit d’attendre "d’Elle. Déja lcs plus heurcuses dispositions font esti-"mer les premiers besoins de Votre amc, et tout annonce un autre Gustave å Sen pays. . . . Puisquc "Vous aimcz les bommes, Vous régnercz par les lois, "VoijS régnercz par Pamour et la rcconnaissance, seuls "liens qui subsisteront desormais entre la soumission "et le pouvoir. Pcnt-étre la revolution francaise pré-"parc-t-cllc aux Rois de devoirs plus penibles: puissc "V. M. n’y trouver que des jouissanccs! Franchise et "loyauté, fidélité dans les engagements réciproqucs, al-"liance étcrncllc entre deux pcuplcs glorieux de leur "rcsscmblance et de leur amitié: voila cc que la Répu-"blique francaise promet å V. M. par mon organe. "L’ambassadcur républicain, pénétré des sentiments, "dont il cst l’intcrpréte, joint au respcct dii aux auto-"rités lé.gitimes, un respect personnel que V. M. ju-"stifiera par ses vertus. 11 se croira dans sa patric, “Vil peut etre le temoin de la prospérité de eet "empire.”

En sällsam tillfällighet ville, att under det Franska Republikens Sändebud förutsade Gustaf Adolphs dygder, skulle Franska Monarkiens Utskickade profetera lians missöden. Sedan de emigrerade Prinsarnes anspråk blifvit erkända af Ryssland, skickadas Baronforstå gangen dessa afvikelser kostat blod ocb bragt Statens grundvalar att skälfva. Den färska hågkomsten af Landtvärnets missöden gaf Allmogen, hvars söner det i främsta rummet gällde, vedervilja mot bevärings-skyldigheten. När Biksens Ständer icke desto mindre, till betryggande af fäderneslandets försvar, medgåfvo Uppställandet af Förstärkningsmanskapct (Allmogen uttalade det merendels: Förskriichnin^smiinskapctJ, yttrade de tillika i hvad ordning det borde utgå, och detta härledde sig hufvudsakligen från håghomsten af Landtvärnets misshandling. Låt vara att det var en fordom, en panisk fruktan! Låt vara, att Styrelsens omtanka: att den ädla klokbeteu hos Militären, från den Store Fältherre, som i kraft af Regeringsformens 14: de §. förer högsta befälet öfver Rikets krigsmakt till lands och vatten, alla grader igenom, ända ned till Fändricken, nu mera genom en långvarig erfarenhet om Beväringsmanskapets behandling, gjort alla farhågor i detta afseendc för framtiden till intet! . . . det står dock fast håde att Riksens Ständer utstakat ordningen for Förstärkningsmanskapets utgörande, och att Regeringen tillät sig, att dem ohörda, derom förordna en

d’Esrar 5 deras väpnar till Stockholm , i egenskap af Voyageur accrédité. Ganska närsynt, fördes han vid sin första audiens helt nära intill den unge Konungen, och då d’Esear, efter en djup bugning, skulle börja sitt tal, och dervid kom att fixera Gustaf A-dolpli, studsade den förre. d’Escar förklarade sedermera enskildt, att Gustaf Adolphs första åsyn gjort alldeles enahanda intryck på honom, som dä han första gången såg Ludvig XVI, oeh att det således anade d’Esrar, att den förre Monarkens slut ej skulle blifva särdeles lyckligare, än den sednares.auuan. Detta skedde på föredragning af Statssekreteraren Carpelan *) som di hade Krigsärendernas portfölj och sedermera blcf Ofverpostdirektör. Allmogen, tryggande sig vid Riksdagens aftal, anade intet gudt af dess åsidosättande. I Skåne sammanträdde bönderna i stora flockar, dels för att rådslå sig emellan , dels för att af Landshöfdingen (i Malmöhus Lim] äska .upplysningar, beklaga sig och utverka rättelse. Med något mera själsnärvaro , rådighet och mod hos detta Läns då. varande Styresman, hade Allmogens sinnen törhända kunnat lugnas och dess farhågor häfvas. Ganska säkert hade åtminstone mycket af det onda , som nu inträlfa-

*) Dun vid påföljdc Riksdag — den beryktade af i8ia—' utebli fila räfsten med Konungens Rådgifvare för ett uppenbart åsidosättande af Rikscns Ständers föreskrifter, hvaraf uppror och blodspillan förorsakats, sätter mer än nugot annat stämpeln pä beskaffenheten af våra närvarande så kallade konstitutionnella kontroller, snarare beräknade pä att väl sopa igen spären efter öfvcrträdelserna och missbruken, än att afslöja, beif a och bestraffa dem, hvarisenom förnyandet kunde förckommas. Grefvc Mörucr, Adolph Göran, som offentligen på Riddarhuset

i834 tillvitat Frihetstidens män total afsaknad af patriotism, liadc, såsom Ordförande i iSia ärs beryktade Konstitutions Utskott lysande tillfällen att ådagalägga sin egen : tillfällen, som ytterligare varit honom öppnade, sedan han, soin vid den näst derpå följde Riksdagen redan utgjorde medlem af Ministeren såsom Statssckiclerarc, och vid den andra i ordningen såsom Statsråd, allt framgent intill denna stund prakliskt visat skillnaden för fosterlandet af ou Rådgifvare från Frihetstiden ”utan patriotism”, och afen bland i8oy års Män, som är patriot par c js c c 11 e ii ce.de, kunnat afböjas och uteblifvit. Men Landshöföin-gen i Malmö, Grefve von Rosen, hvars administration i öfrigt var långt ifrån att sakna förtjenst, och hos hvilken Skåne står i förbindelse för hans berömliga nit att der befordra Enskifteo, förlorade vid detta, eller rättare dessa tillfallen, helt och hållet fattningen. Böndernas sammanskockningar gjorde honom häpen. Han vägrade alt emottaga deras utskickade i Ystad och Helsingborg, lät militären jaga dem bort, och flydde., innan ännu någon verklig fara var för handen, ulan att höi a dem, utan att lemna dem de upplysningar de kräfde; och denna otidiga förskräckelse uttydde Allmogen på ett för den, för honom, för Regeringen särdeles menligt sält. Sålunda göts olja i elden, och mjssnöjets mina sprang. Det var ett skådespel, eget i sitt slag, att se Länets flöfding, hvilken af fruktan ej vågade nattetid tillsluta ögonen, om dagarna färdas, slumrande, i sin vagn, omgifven af enspäunare,. länsman och krono-rättare eller fjerdingsmän, och det till och med i trakter , der intet utbrott ägt rum, hvarken förut eller efteråt. Så eskorterad anlände Rosen t. ex. till Ousby-holms sätesgård hos Landshöfding von Seths enka, och när han några dagar derefter, vid resan genom Lund, under enahanda betäckning, blef på torget varse en student, som han sett på Ousbyholm , vinkade ban denne till vagnsdörren, för att gifva honom uppdraget alt underrätta Fru v. Seth, ”det Landshöfdingen, Gudi lof-’’vad ! utan fara lyckligen kommit så långt.” Och likväl förspordes aldrig någon orolighet på den väg, han nu färdats *).

*) Det blcf Landshöfdingen i Göthcborg och Bohuslän, Grefve Axel Rosen (breder till Grefve Gustaf, somSedau uppIoppen blifvit dämpade efter den blodiga massakern vid Klågerup, och den perpetuella Ståndrätt, sora hölls af General Plåten på Löistad, der för-

var Landshöfding i Malmö) förbehållet, att framte ett fullständigt motstycke till förestående talla. Under vanliga omständigheter har Grcfvc Axel Rosen, såsom Chef för en Länestyrclsc, ej samlat administrativa lagrar; men under det olycksstadium, hvartill Sverige år i83.j hunnit, har han utvecklat en sinues-kraft, en politisk dygd, soin med rätta tillvunnit honom hifall från Thronen, hvilket, paradt med det bifall ur hyddorna, hvarpä han äger lika rättmätiga anspråk, skall göra hans medborgerliga hågkomst lika kär som varaktig. Rosen var nämligen en hland de många af Statens funktionärer, hvilka Regeringen kallat till Riksmötet att bevaka sina interessen. Sedan Rikscns Ständer beslutit och Kongl. Maj:t i medlet af April måuad emottagit, vid cu högtidlig audiens, deras genom en stor deputation aflemnadc Tacksägelseadress för "Kongl. Maj:ts visa styrelse och sorgfälliga "bemödande, att genom noggrann bevakning "vid rikets gränsor förekomma tillfällen för ”sjukdomens (cholcra morbi) inträngande” — cn Tacksägelscadress, som tillika innebar en lysande decharge för Konungens Rådgifvare, i afseende på dc liögst betydliga omkostnader (till omkring cn half million R:dr), som blifvit använde på bevaknings- och karantäns-anstaltcr —, ntbrast icke desto mindre denna förfarliga farsot vid slutet af Juli iGötheborg. Om upprinnelsen] innehåller en otHcell rapport, som blifvit hos Kongl. Maj:t föredragen genom Gcneral-adju-tanten för Arméen från cn Konungens Adjutant: "Vid "sjukdomens början ansåg man visserligen den ej vara "hitförd från annan ort; men synes opinionen i detta "fall sednare hafva ändrats. Man har påstått att smit-"tan uppkommit, dels derigenom att de furst dödehören oftast började raed 25 till 50 eftertryckligt till— deldta prygel, hvaraf portionen ej sällan förnyades under inqvisitionens fortgång, fylldes fängelserna med bön-

”personerna lagat ett segel, hvari cholcradöde varit ”insvepta å ett lärtyg, som ankommit frän Batavia, ”dels, att den hitförts genom ett från Cadix anländt "fartyg: men äro, enligt ail anledning, båda dessa för-”menuudcn ogrundade. Sannolikare är, att då korn-”munik.ition raed England hela året varit ganska lif-”lig, samt cholcran både der och i Irland pä scdiiarc ”tider, enligt hvad nu mera blifvit kons tateradt, :’varit gängse, sä har smittan derifrån hitförts; ”utan att sådant kan anses som följd af någon uraktlåtenhet å härvarande (Götheborgs) Karantäns-”kooimissions sida”.

Då den ”hitförda smittan” syntes i någon disharmoni med den uuderd. Tacksägclseadrcsscn, helst det kunde

”anses** problematiskt, genom **u rak t låtenhet å Uvilkens sida” den förskräckliga "följden” agt rutu (exempli gratia: bristande rapporler af vederbörande Konsuler, och i sådant fall bristande näpst och rappcll ? Bristande Kungörelser från Com-mcrce-Collegium, i händelse behöriga rapporter ui 1 u-pit? Bristande uppmärksamhet hos Konseljen på ute-hlifna Kungörelser om utrikes smittade orter, då man till och med längre tider af utländska Tidningar sett, huru och hvar cholcran rasat? o. s. v.), sökte man i det längsta dölja fafans hade art och vidd. Officiella Bladet, och Ministerens organ Svenska Minerva, in-nehöllo lugnande uppsatser, hland andra afLäkaren Rctzius, att farsoten icke var den Asiatiska choleran. Med surmulen uppsyn predikade Minerva friskt mod och anföll på det oförsyntaste sätt — ett nytt bevis på sammanhanget af vår Ministérc •— Statssekreteraren von Hartmansdorff, som understod sig, att utan omsvep benämna choleran med namnet cholcra. Detder, öfver hvilka efter föregångna ransakningar vid Hä-radsratterne, en särskild Division af Gotha Hofrätt un— ‘ der ordförande af Hofrättsrådet Tegman (slutligen vice

Presi-

var likväl detta snara och sällsynta fenomen å lians sida af obetingad ärlighet, som i tid ledde omtankan på nödiga försigtighetsmutt, under det att de lugnande osanningarna voro särdeles egnade, att tillskynda dc loyala lättrogna — grafvens lugn.

Emedlertid härjade chol erapesten i Gölbcborg, och medan döden der bortsopade hundradetal på hun-dradctal individer, förde förskräckelsen, med snabbheten af en jagad hind, lokal-auktoriteterna på flykten. Denna föga lugnande föresyn ökade fasan och faran af inv; narncs belägenhet. Snart saknades både armar och viljor att till begrafningsplalscrna befordra liken efter de hänsofne.

Det var nu Landsböfding Rosen erhöll Regeringens tillstånd eller befallning, att förfoga sig till sin olyckliga residensstad. Under hvilka förhållanden han der inträffade! Cholcran, som decimerat stadens invånare , liadc ej skonat hans husfolk, och sjuklighcten hade gjort framsteg hland hans egen familj. Qvnrlefvorna af de döda, som ofvan jord undergingo förruttnelsen, dels i de öde vordna bonitigarne, dels pä gator och öppna platser, förgiftade luften och hotade att åt en ny upplaga af orientalisk ^est gifva dem i testamente , hvilka den Asiatiska cholcran i Svensk öfver-sättning försmått. Grcfve Rosen hade endast tillbringat några få timmar iGötheborg, då han, iklädd alla insignierna af sitt embete och af sina Ordensvärdig-heter, samt åtföljd af tvänne sina söner, begaf sig till de ställen af staden, der behofvet var mest trängande att blifva qvitt de stinkande menniskokadavren. I å-syn af hela Allmänheten förrättade han här, tillika med sina söner, likhärarnes funktioner. Hvad böner,Presidenten Tegmansköld) nedsattes i Lund att döma. Oberäknadt en myckenhet bestraffningar i spö, vatten och bröd, fästning och fängelse, dömde Hofrätten 20 personer tilfdöden. Kongl. Maj:t minskade af gunst och nåd dödsdoinarncs antal till 3, i afseende på hvil-ka åter det nådiga, af Revisionssekreteraren Wåhlin kontrasignerade, utslaget förklarade någon försköning ej iign rum, utan skulle dessa tre varda hallshuggne. Två blefvo också vederbörligen afrättade, vid hvilka tillfällen

hvad luften, livad vedergällning och hotelser icke förmått uträtta, verkade nu det herömliga exemplet. Hvar och en insåg, att det sysslande, som anstod en hög emhetsman, smyckad med sin rangs attributer, cj vore förnedrande för någon annan, och att den fara, som en fader i sällskap med sina Larn kunde med bs-rådt mod gå till mötes, kunde och horde med lugn mötas af hvilken annan som helst. Sinnesstämningen erhöll från detta ögonblick en ny rigtning, och nitet att afhjelpa de olägenheter, som afhjelpas kunde, satte på nytt lif uti den modfallda Allmänheten. Rådigheten och sjel(försakelsen af Landshöfdiug Rosens uppförande i öfrigt under denna kritiska period, svarade mot den förtjcnstfulla början.

Chefen för Götha ArtilleriFriherre Fleming, ådagaladc, jemte sin Officcrscorps, vid detta olyckliga tillfälle en beslutsamhet och oförskräckthct, som hedra deras yrke och deras medborgerliga tänkesätt. När Vitterbets-samfundct i Göthehorg för många år sedan* invigde Tegnér åt hans stora rykte, genom prisclö-ningen af den sköna digt, der han besjunger: ”Dygdens Riddare af döden dubbad”, låg det i ödets plan, att ädle Riddersmän, i skötet af samma stad, skulle i en framtid, genom en sådan duhbning invigas åt landsmäns högaktning och åt minnets heder.t. f. Landshöfdingen af Klinteberg höll tal till menigheten, hvilken infunnit sig såsom åskådare,

uppmanande den, att låta det nu gjutna blodet lända den till varning i framtiden. När presten skulle bereda den tredje deliuqventen till döden, vägrade han bestämdt att craot-taga religionens tröst, emedan, som han påstod, han alldeles icke var saker till det brott, för hvilket han blifvit dömd, som han åtog sig bevisa, om ny undersökning anställdes. Man kunde väl mörda, eller taga lifvet af honom; men godvilligt ginge han ej till döden. Han framställde detta, icke för att han just egentligen satte väide på lifvet eller fruktade döden; men för att rätt skulle vara rätt. Sedan fångpredikanten, efter förnyade samspråk, utrönt, att ingen list att vinna upp-skof med exekutionen låg till grund lör dessa Varge-ringskarlen Hurtigs (så var delinqventens namn) uppgifter, anmälte den förre officielt förhållandet till veder-börandes behjertande, hvilket allt Landshöfdingen inberättade till Kongl. Maj:t, som anbefallde afiättningens inställande tills vidare och anställandet af ny ransak-ning. Sedan denna för sig gått, blef, enligt Konungens Utslag, Hurtigs bestraffning 28 dagars fängelse vid vatten och bröd samt 6 års fästning. Detta var väl en stark afprutning från lifvets förlust, hvilket straff Kongl. Maj:t förut bestämdt förklarat Sig ej ens i nådeväg vilja mildra; men mången tyckte, att älven den nu vederfarna nåden var tämligen hård, då Hurtig faktiskt ådagalagt, att han åtminstone ej gjort sig skyldig till den bestraffning, som ursprungligen varit honom ådömd4). *)

) Högsta Domstolens stränghet och den Kungliga nådens sparsamhet, i början af det nya statsskicket, visade sig jemnräl i den bestraffning, som öfvergick den frånMedan hundradetals bonddrängar voro inneslutne inom Malmö citadells murar, förde händelsen Professor Rosenschold dit. Han tog nära kännedom om ställningar och förhållanden derstädes, och yttrade derefter lika högt som allvarsamt sitt ogillande öfver det sätt; på hvilket fångarne behandlades. Det var klart att detta skulle misshaga vederbörande, och förhud utfärdades att frän den stunden släppa Rosenschold inom fängelsegården. Emedlertid hade han skriftligen hos Hofkansleren af Wetterstedt, som föregående sommaren varit hans patient vid Ramlösa helsobrunn, gifvit tillstudent till sjöman vordne Barfoth, hvars åldrige far var Professor emeritus vid Lunds Universitet och hvars begge systrar voro gifta med sedermera Biskop Wal-lcnberg och Öfverste Nisbcth. Barfoth hade, uppretad af tvänne personers bullersamma träta, fattat en med hagel laddad bössa och, efter föregången varning, skjutit åt heuct på den ene, der skottet ock träffade, men ctl hagel skar af en pulsåder och karlen dog. Likväl var, enligt Läkarens edeliga intyg, skottet icke ovilkorligen dödande, utan det var bristande skötsel i tid, som vållade att karlen dog genom hlo4 dets förrinnandc. Lilliga debatter förcföllo vid nåde frågans foredgagning i Konseljen, Högsta Domstolens ledamöter förfäktade med ifver den åsigt dc uttalat i dödsdomen, oeh vunno de fleste hland Statsrådets ledamöter på sin sida. Kådcn afslogs och Barfoth vardt afrättad i Landskrona. Fadren visste aldrig af dettas utan bibragtes den tro, att sonen dött i arresten, innan Konungens Utslag hunnit expedieras. Modren deremot sydde sjclf i hemlighet den klädning, som hennes olycklige son har den dag, han miste huf rudet ; och den för sitt Religionsnit bekante Prosten Schartau i Lund reste till Landskrona, för at^, beledsaga delinkventen till afrättsplatscn.känna hvad han förnummit i Malmö, slutande med den reflexionen, ”att sjukdomar bortryckte dem nåden ville skona.’ Verkan af denna framställning var både hastig och välgörande. Wetterstedt anmälle oförtöfvadt förhållandet hos Kronprinsen, och Hans Kongl. Höghet lät genast till Rosenschöld utfärda nådigt förordnande. med befallning, att hafva tillsyn öfver helsovården inom Malmö häkten, för hvilket ändamål han utrustades med nödig myndighet. Kanslern öfver Lunds Universitet, Grefve Engeström, erhöll befallning att bärom underrätta Rosenschöld, oeb denne gaf bonom, i sitt bref, begripliga vinkar derom , att bans underrättelser ej belt och hållet stämde öfverens med lokalauktorite-ternas, och att Landsböfdingen på stället vore den c-gentligen behörige att bedömma och handhafva sundhetspolisen inom fängelserna i sitt Län. Såsom allmän grundsats hade Statsministern von Engeström ostridigt ratt, och ingenting hade varit för landets administration helsosammare, än om Regeringen, med denna regel städse för ögonen, alltid tillsatt sådana funktionärer, på hvilka hon kunnat lita och till hvilka de administrerade kunde äga förtroende, och sedermera aldrig förryckt förvaltningens kedja, genom extra-niisor, utsända att inspektera och kunskapa, en sky inf far de myndigheter som underkastas en dylik så kallad kontroll, och desto mindre gagnelig, som herrar inspektörer oftast varit, Om möjligt, mindre hemmastadde med de ärenden, öfver hvilka de skolat uttala sina videtur, än de sålunda inspekterade sjelfve. Roseuschölds uppdi-ag utgjorde emedlertid ett undantag från denna allmänna regel; ty det låg inom hans yrke, der Iran var fullkomligcn sakkunnig och på sin plats. Anförtrodt åt en man, medhans mogna omdöme och fasta karakter, Lief det ock

gagneligt för mensklighetens stora sak, för hvilken det var heräknadt.

j När han sålunda, för utöfvandet af sin inspektion, inställde sig i Malmö hos Laudshöfdingen af Klinteberg, förmälte denne, att hclsotillståndet bland fångame i allmänhet kunde anses vara godt, helst bland deras stora antal, bestigande sig till ett par hundrade, icke, enligt l’rovincialläkaren W * * * s rapport, som Klinteberg nu förevisade, och hvilken med dagens post skulle uppsändas till Stockholm, funuos flera sjuke, än 11 personer. Sedan Rosenschöld inspekterat fängelserna faun han förhållandet vara annorlunda, och förmådde samme W * * * att uthändiga ett intyg, att sjuknummem besteg sig till 33, hvilket Rosenschöld likaledes med denna post uppsände. Dessa begge på samma dag in-liändigade, af samma Läkare utgifna, till innehållet så väsendtligen olika uppgifter, föranlät Regeringen, att genom Justitiekansleren Wachtmeister utfärda befallning, att samtlige fångame skulle uppställas på fängelsegården och efter fänglistan hvar för sig uppropas, för att fa utrönt verkliga antalet af de sjuke, hvilket, vid denna mönstring, befanns vara 38*).

*) Uti cn insänd uppsats i Det Fjerde Aftonbladet N:o 93 den 1.5 Maj iS3ö, undertecknad: (MalmO den 5:tc i samma manad) "Magnus D. Wejlandcr, Med. Doct. och Provincialläkare, tjenstgörande i8n", och rigtad emot den förmente "augifvaren Professor Rosenschöld", upplyses, "att den sjukrapport, som allemnadesår 1811 "öfvor de arresterade upproriska bönderna till aflidne "Presidenten m. m. af Klinteberg, på dess anmodan, "angick endast den sängliggande sjukuuimncrn för denRosenschöld, som i sina yngre år uppdragit Franska revolutionsmans karakteristiker, fick på sina äldre dagar tillfälle att göra fleras bland dem personliga bekantskap. Det skedde under en utrikes resa, sista åren af Restaurationen. Han presenterade sig i Paris for Merlin de ThionviHe och i Brüssel för Barrére, Såsom deras biograf, och erhöll af sådan anledning genom dem flera ytterligare interessanta upplysningar om de märkvärdiga tidsförhållanden, under hvilka de spelat en verksam och vigtig roll. Så förtäljde t. ex. Merlin orsaken hvarföre han störtat Robespierre. Vid den ryktbara festen till Högsta Väsendet, hade General Merlin sin plats i processionen i ledet näst bakom Robespierre. Under vandringen förbi ett gathörn ropade en qvinna ur folkhopen af full hals: “Vive Robes— vier re!** Merlin, förargad på en gång öfver hennes gälla stämma och öfver utropet, yttrade till henne, ur en snäsande ton, att hon ej skulle ropa: "lefve Robespierre/” utan : “lefve Republiken!“ Robespierre, Som hört detta, vände sig nu om och gaf Merlin en af dessa vältaliga blickar, som tigern plägar rigta på det rof, i hvars blod han ämnar stilla sin törst, yttrande, med låtsadt saktmod: “Merlin, hvarföre behandlar du qvinnan sä hårdt ? Du ser ju att hon “menar väl/' Af denna blick och dessa ord slöt Merlin genast, att Robespierre, som aldrig förlät, skulle begagna första tillfälle att göra sig af med denne, på gätt han förut gjort med så många andra, och att Mer-

#*dagen och cj totala summan af de sjuka, som seder-"mera lemnades samma dag, på begäran af Tit. Ro-"scnschöld.”lin således ej hade annat parti att taga, än att fälla tigern , for att ej fällas sjelf. Man vet att det lyckades, och huru. Ludvig XYJU1 ansåg den tjenst, Merlin de Thionville gjort Frankrike, genom Robespierres störtande, vara så stor, att till lön för denna, Monarken förlät Merlin att han lemnat sitt bifall till Ludvig XVLs död, och Merlin blef icke, såsom de öfriga, hvilka röstat för densamma, efter andra Restaurationen Iandsförvist. Han hade under åtalet mot den olycklige Konungen och hans dödsdom befunnit sig vid Arméerna , men skrifvit till Konventet, alt han fullkomligen instämde i det beslut som blifvit vidtaget, och beklagade, att han ej varit i tillfälle personligen rösta för dödsdomen och dess snara verkställighet. For öfrigt

yttrade General Merlin till Roscnschöld, ”att, enligt hans omdöme, Robespierre varit en god patriot, och upprigtig frihetsvän, kanske till och med mera, än jag (Merlin) sjelf.” .

Riksdagarnas förhandlingar i sednare tider hafva ej att franste någon Representant, mera konseqvent i åsig-ter och yttranden, än Heir Munck af Rosenschöld. Också gör han sig ett nöje af att erinra om detta förhållande ; så att inledningen af en framställning t. ex. vid 1834 års Riksmöte vanligen tyder på, att han sagt ungefär detsamma redan under Riksdagame 1800, 1815, 1830, o. s. v. Någon gång har inträffat, att hvad han förjäfves yrkat och förutsagt ena gången, gått i fullbordan, genom andras åtgärd och förord, den andra, utan att man tillerkänt honom den andel af uppfin-ningshedem, som vederbort. Detta allt, jemte öfver-tygelsen om hans omdömes klarhet, hans afsigters redbarhet och renheten af hans bevekelsegrunder, gör, attmau odeladt lanar honom såsom Talare sin

uppmärksamhet, oaktadt lians foredrag sker ined uppehåll mellan hvarje tas, hvarje ord, som af en andtäppt i själtågel, under det klangen af hans basröst fyller rummet. Blott ett enda, men också ganska talande prof må anföras på rigtiglieten af hans grundsatser ocli på den framgång, som eftersinnande t stundom bereder dem, äfyen då de för ögonblicket undertryckas af den herrskande opinionen för dagen. Nar vid Riksmötet 1828.—1830 Representationen så obetänksamt lopp in uti den Ministeriella snaran, att föreslå den bekanta ändringen af 72 Regeringsformen, var det blott Herr Rosenschöld och Skildringarnes författare, som reserverade sig mot denna rubbning af det konstitutionella jemnvigtssystem de begge Statsmakterna emellan, hvilket Grundlagen afsett. I den votering Hr Roscnqvist af Akershult yrkade för §:s oförändrade bibehållande, voro blott några fa röster för denna åsigt. Och likväl har det mognade allmänna tänkesättet vid inne\arande Riksmöte gifyit denna ringa minoritet rätt, mot den vid förra tillfället så talrika majoriteten.

Den i hela Europa utmärkta Läkarecorpsen i Köpenhamn, med hvilken vi ej vilja begå den ohöflighe-ten att jemnföra förhållanderna i en annan Ilufvudstad, beklagade för några år sedan, genom sin yppersta organ , att Professor Munck af Rosenschöld, som de erkände för sin vederlike, i sednaste tider mera sträckt sin. omvårdnad åt politiken, än medicinen, hvarigenom. de befarade, att den möjliga och tillfälliga vinsten för den förra blef en säker och oersättlig förlust för den sednare. Det skulle smälta oss, om det raska fortgåendet på den ena banan, nödvändigt skulle verka etteflerstadnaiade pä den andra. Vi bekänna einedlertid öppet, att, derest begge ej låta sig förena, är det öfver vår höfva att bedömma, hvilketdera må anses af större vigt för fosterlandet: enskildes lif, eller den allmänna fribeteu.

Om icke detta arbete redan erhållit ett större omfang, än anadt var, då vi först fattade pennan — än Läsarens länge pröfvade tålamod kanske önskat, skulle ännu åtskilliga Riddarliusledamöter försvara sitt rum i dessa utkast: — från den förste Grefven, som besitter Generaladjutantskäppen , till den siste Adelsmannen *), hvilken innehar krigsportföljen, emellan hvilka begge stridens härolder ödet infattat Riddarhusets personal, liksom till ett tecken, att Tredje Hufvudtiteln utgör riksdagsurets pendel och Extra Budgeten dess visare. Yi skulle då ej förgätit Riddarhusets Orest och Pylad: Grefvarne Brahe och Löwenhjelm, Gustaf**); Rege-

*) Statssekreteraren Grip innehade vid iJ3j års Riksdag sista nummern på Riddarhuset. Nu mera finnas der ätter af sednare introduktionsdatum.

**) Det sista vcdcrmälct af högt förtroende, som vederfarits General Löwenhjelm, var uppdraget, att, å 11. M. Honungens af Sverige höga vägnar, i Petersburg öfvervara monumentets aftäckandc öfver framlidne Hans Ryska Maj:t Kejsar Alexander. Svenska Minerva yttrar i anledning häraf den a September 183.j:

”G ref ve Löwenhjelm, som under kriget i Tyskland ”var Chef för yttre äuenderna i den förenade norra ”Tyska Armeens Generalstab, och personligen känd af ”Kejsar Alexander i lifstiden, egnade sig af dessaringens allt i allom: Grefve Posse; Riksdagens olösta gåta: Friherre Ehrenborgh ; det parlamentariska Nummerlotteriets osäkra utdrag: Herr Montgommerie

Herr Lefren, skapt för kathedem, som i honom ägt en prydnad; entusiast i rådslagen; hallstarrig i åsigter; excentrisk och sentimental i parlamentet -—- och Hofman sedan! — men alltid ärlig och varm Svensk. Det var han, vid lågan af hvars kärlek för Greklands sjelf-Ständighetj "det Svenska jernet rodnade af harm att *)

"och andra orsaker, företrädesvis till denna beskickning.”

Vi äro så mycket mera af denna tanka, som Grefve Löwenlijelm, under det nästföregående Finska kriget, låtit Rysslands Sjelfhcrrskare göra bekantskap på faltet med en tapper Svensk krigare, hvilken bekantskap törhända vardt — såsom Minerva säger — personlig, da Löwenlijelm slutligen bade det missödet att blifva Rysk krigsfånge. Det var i detta o-lyckliga krig, som Ryssland eröfrade från Sverige och behöll Finland, och det är åt dettas eröfrarc monumentet nu blifvit i den Ryska Hufvudstaden upprest, och vid hvilket högtidliga tillfälle General Löwen-hjclm haft den äran och glädjen att tolka innerligheten af Sveriges deltagande. Vi hafva genom dessa reflexioner bjudit till att gissa, hvad Minerva menat med sina "andra orsaker.” Hon torde sjclf upplysa, om vi gissat rätt.

*) Öfvcrstelöjtnant Montgommcric ursäktar ofelbart detta lilla skämt, det enda medel som legat till hands for författaren, att afskudda Herr Montgommerie misstankan att vara Skildringarnes Auktor: — eu misstanka, som likväl blifvit offentligen uttalad i den öf-versättning af "De Frånvarande”, hyilken ägt rum i ett grannrike.smidas till Turkiska kanoner:” — honom, som Svenska Minerva skildrat i sitt bekanta distikon:

”Stormbasun med Stcntorsstämma dunderknallar Hämndstålspetsar mot tyranners tigerbarm; Kraftuttrycket Ciccroniskt omkringsvallar Romarfolkcts harnesksmidda hjcltearm.”

Och vi skulle jj förgätit flera andra, som i ett eller annat afseende ådragit sig uppmärksamheten : Gref-varae Horn och Spens, Friherre Kantzow, Herrarne von Troil (E), Nordenan ekar (F. W.), Dalman, m. fl.

Doden, snabbare Un beräkningarna, har, under det vi varit sysselsatte att nedskrifva denna fortsättning af våra Skildringar, förflyttat ur de "Närvarandes” till de ”Frånvarandes“ antal tvänne Ledamöter af Riddarhuset, begge utmärkte talare, fastän i olika perioder, under olika förhållanden och ur olika anda: Ju-stitie-Rådet Lagehueim och Löjtnanten Grefve , Otto August CnoNHJlXM.

De tvänne särskilda synpunkter, från hvilka Herr Lagerheims personlighet kan betraktas, såsom tillhörande dels det offentliga, dels det enskilda lifvet, fram-te en förening af egenskaper, som bilda tvänne ganska olika karakterer. Som enskild man: ingenting välvilligare, redbarare, pålitligare, ordhålligare, vänfastare, beredvilligare att hjelpa, ställa till rätta, göra alla till nöjes, utan afseende på söndring i tänkesätt, — ja, till och med hämnande oförrätter blott genom att samla glödande kol öfver förorättarens hufvud. Sin politiska roll började Lagerheim vid 1809 års Riksdag,och var Giefve De]a Gaidie och hans parli så till— gifven, att ett riksdagsepigramm (snarlikt cn stroph i sannskyldigt Ridderskapeis och Adelus protokoll) hån den tiden innehåller, att Lagerheim i Riddarhusets Plenum förklarat, ’’det han cn gang Jör alla vore af samma tanka, som Grefve De la Gardie.” Dennes första yttrande vid 1818 års Riksdag var också ett uttryck af tillfredsställelse, alk finna Lagerheim föra protokollet såsom Sekreterare i ett Stånd, der han tillförne så ofta uppträdt såsom lycklig talare. I denna sistnämnde egenskap hördes han alltid gema och skördade bifall, mindre för framställningens elegans, hänförelse och bevisningskraft, än för den originella fras-rikheten, det logiska sammanhanget till och med af sofismerna, den muntrande ordsvängningen och det snart ,sagdt komiska framställningssättet. Det var en egenhet i lynne, icke en fläck på hans karakter, att han älskade komma till sitt mål i dunklet och på omvägar, till den grad, att då raka vägen dit låg honom öppen, såg han sig om efter möjligheten att finna cn sidostig på hvilken han — för att begagna hans eget älsklingsuttryck — ”tyst och stilla” kunde smyga sig fram. För Ministerens interessen verkade han nitiskt och under sin Riddarhus-Sekreterareperiod mera, än med beställningens ovåldiga utöfning var förenligt. Detta ådrog honom både ovänner och obehag. Oaktadt sin sällsynta lätthet att arbeta och sitt ännu mera sällsynta minne, hvilket sednare till och med kunde, utan öfverdrift, kallas makalöst, fördunklade hans rykte såsom Riddarhus-Sekre-terare ickc företrädarens, oaktadt dennes trögare, men grundligare, men ihärdigare arbete, och han saknade helt och hållet dennes ordningssinne. Lagcrheims efterträdare,som miisle föitvifla om fram gangen attliinna lians lätthet i uppfattning och framställning, bör så mycket snarare kitua påräkna att öfverlräiTa honom i punktlighet och allvar. Lagerheim uppskattade mindre beställningen för det oberoende, den medför och för ledigheten att mellan Riksdagarna kunna öfverlemna sig åt intellektuella sysslosättningar, än ur nutidens funktionärers vanliga synpunkt af sysslans cmolumenter, och han fann dessa förmånligare på den höga Domareplats, som han vid sin död innehade. Han ditflyttades under en epok, då allmänna uppmärksamheten, af erfarenheten mer och mer väckt, på behofvet af högre egenskaper hos de högre embetsmännen, började forskande följa Regeringens utnämningar. Ingen nekade, att Justitie-Rådet Lagerheim fyllde sitt rum bättre än någon annan; men problemet qvarstod, om detta biil tre ännu var nog för folkets stegrade fordringar och billiga anspråk.

Utan att Ijeska efter popularitet, värderade han dock högt uppdraget af municipala bestyr, och var outtröttlig i sitt nit att göra sig fortjent af dem, som föllo på hans lott. Under skepnaden af ett munici-palt förtroende vinkade dödsengeln honom till lifvets andra strand. Det var en glädje att se, med hvilken innerlig belåtenhet han vid den olyckliga cholera-epoken öfverlemna'de sig åt de åligganden, som tillhörde Ordförandeskapet i stadens

Sundhetskommitté. Han sökte i sin mån bidraga till eftersynen af Författningarnes ef-terlefnad om snyggheten i de qvarter, som tillhörde hans distrikt; han vakade i Sundhetsbyrån; ban beledsagade sjelf transporter af sjuka och döda, o. s. v. Då vid ett tillfälle de anhörige, som efterlelde en i choleran afliden ståndsperson, funno allt för påk ostan-de, att låta sin slägtinge begrafvas ntan ceremoni, fann Lagerheim en utväg att ställa dem tillfreds deri genom, att han sjelf, utstyrd i stor uniform, åtföljde liket, som blef på vanlig tid och vanligt sätt fördt till kyrkogården. I följd af sina oerhörda ansträngningar, någon gång till och med utöfver hvad behofvet påkallat, ådrog han sig sjelf den pestartade sjukdom, hvilken, uppenbarad hos andra, var hans omtankas och hans verksamhets beständiga föremål. För sent anlitade han läkarebiträde, sedan giftet redan brände i hans ådror. Faran, som han stundom allt för obetänksamt trotsat — obetänksamt endast när det drefs längre, än omständigheterna kräfde — hämnade sig. De angenäma, muntrande umgängesmaner, som länge utgjort talrika kretsars högsta förnöjelse, slumra nu mera ”tyste och stilla” i den eviga nattens famn. Hans jollrande lynne svek honom ej ännu i de sista ögonblicken, och sjelfva hans agoni gaf det näring. Justitierådet Lagerheim har redan på andra stranden återsett de föregångne, ut hvilka han på denna räckt en hjelpsam hand, och, blandadt med deras, hvilar hans stoft under det tunga täcket af samma griftplan.

Mången skön Oppositionens förhoppning, mången sann medborgerlig förtröstan, mången djup ministeriell beräkning brast, lik bubblan, vid den hemska graf, som i förtid öppnade sig under Grefve Cronbjelms fotter. Denna olycka for hans närmare vänner; for bans landsmän, vittnen till ansträngningar, som aldrig hvi-lade, alltid voro väl genomförda och ofta kröntes med ft-amgång; för Styrelsen ändtligen, som förlorade tillfället att i en framtid, mindre fjerran än mängden tör bända anat, dels förunna utmärkelser och förtroenden,åt hvilka opinionen skolat göra rattvisa, dels meddela sig åt Allmänheten genom en organ, som varit denna angenäm: denna vferkliga olycka för så många, så vigtiga interessen, blef, för en enda person blott, en lycka, och denne ende var — han sjelf! ”Disparaitre ä propos de la vie, est une des conditions de la gloire/" Chateaubriand har yttrat detta om sin hjelte, Henrik IV. Grefve Cronhjelms talrika beundrare böra således ej finna anledning att misstycka jemnförclsen och tillämpningen.

Lyckan hade gifvit Grefve Cronhjelm i födseln hörd, men utan egodelar. Hon ersatte i framtiden deras afsaknad, genom Thronföljarens bevågenhet, hvars vedermälen, efter Cronhjelms död, ädelmodigt öfver-flyttats på hans enka och bam. Han visste också alltid att förena tacksamhetskänslan med känslan för allmän nytta. Det forsla profvet på denna sin fina takt aflade Cronhjelm, då han, första gången uppmärksamheten fastades vid hans person, offentligen uppmanade sina landsmän till en insamling åt det för sin frihet kämpande Grekland, och till denna offentliga uppmaning valde sin höge Beskyddares förstfödde Sons, Hertigens af Skåne, födelsedag. Vid den långa Riksdagen 1828—1830 |den första, då Cronhjelm innehade riks-dagsmyndig ålder) tilläto hans göromål, i egenskap af tjensteman vid Riddarhuskanslict, honom ej att verksamt deltaga i de allmänna ärenderna, såsom Representant. Det var också blott vid tvänne tillfällen hans framställningar gjorde uppseende: det första, då han

väckte motion om faddergåfva åt den nyfödde Årffur-sten, Hertigen af Östergöthland, åtj hvilken Riksens Ständer varit bjudne faddrar. Sedan Konungen offici-ek undanbedt Sig eller Sin Sonson denna gärd af Representationens välvilja, återkallade Crnnhjelm sjelf motionen. Yid sednarc tilfället apostroferade ban starkt (genom en ordlek om fem och tjugo) Kammar-Ratten, i afseende på dess behandling eller befattning med Be— vilingsmål: — ett ämne, som sedermera utgjorde brännpunkten för Cronbjehns patriotiska verksamhet. Det var vid detta tillfälle, som Kammar-Rättens då varande President, Grefve Fleming, förespådde Cron— hjelm, bude all han sjelf i eu framtid kunde få någon kog samkällspluts och varda Chef, samt att det då skulle lika mycket komma att sura honom, som Fleming nu, om någon lika bittert och orättvist anfölle det Verk, för hvilket Cronhjelm vore ställd i spetsen. Vi iiro fullkomhgen öfvertygade, att endast döden förmådde rubba förra delen af det horoskop iör nu aflidne Grefve Cronhjelm, som då ställdes af sedermera framlidne Grefve Fleming, hvilken, genom sina nära relationer till Statens centralpunkter, var i stånd att genomskåda förhållanderna och att bedömma deras resultater.

Under loppet af de lyra år, som förflutit mellan sista och innevarande Riksmöten, förvärfvade Cronhjelm cn stor

och välförtjent ryktbarktt för sitt ihärdiga nit och mycken ådagalagd skicklighet i de begge vigtiga frågorna om beskattningen i Stockholm, der han var Ledamot af Taxeringskommittöen, och om Götha Kanal, 2>å hvars Bolagsstämmor och Revisioner han var den väsendtligaste Talaren och nagelläraren. Det, nära förhållande, hvaruti han härigenom kom och sedermera framgent bibehöll, genom det förra uppdraget till Ofverståthullaren Sprengtporten, och genom det sedna-re till Generaltull-Direktören Posse, saknade hvarken inflytande på Crouhjclm enskildt, eller på det allmänna : äfrcnsom det icke för någondera var likgiltigt, att Presidenten af Nordin och hans \ änner i Konseljen för-stodo, alt uppskatta värdet af Cronhjclms bemödanden. Också finner man namnen : Ugglas, Akcrhjelm, Adelsvärd, af Wetterstedt, vid sidan af Friherre Nordins, bland undantagen, (jemte Schwan och Poppius) i det länga tal, som Cronhjelm år 1834 höll i fråga om Statsrådets decharge, ett tal, som utgjorde sjelfva kronan på hans parlamentariska vältalighet, och hvilken orat on alltid kommer att intaga ett utmärkt rum hland dem, som göra heder åt Riddarhusets förhandlingar. •

Allt för många och disparata elementer ryckas i våra dagar om politisk vigt, att användandet af en enda kraft skulle vara tillräckligt, för att uppnå ett sådant syftemål. Oetta hade ej undfallit Cronhjelms mer än vanligt sknrpsynta blick. Han visste hvartill relationer dugde, i den högsta sferen så väl som i de lägre kretsarne, och han vanvårdade tilgendent. Inom publicitetens område hade han fast fot, och han begagnade denna väldiga häfstång, med en fintlighet, med en framgång, som vittna om hans rikedom på utvägar. Mången sällsam företeelse leder härifrån sin härkomst, och mången som ansåg sig hafva gjort en fynd uti det interessanta meddelande han, gaf Allmänheten, anade hvarken hvarifrån det ursprungligen kommit, eller hvems ärenden lian för tillfället gick ; medan Cronhjelm på andra håll, med vaksamhet och urskillning, för sina planer och för deras, som för det stora hela och kommande tider ägde större betydenhet, gaf impuls åtframställningar och omdömen. Sin egen penna doppade lian dock sällan att sjelf föra till torgs hvad som lag honom pä hjertat. Åtminstone erinra vi oss endast några få nppsattser i Dagligt Allehanda angående Polismästaren Nehrman, hvilka bära pregeln af Cron-hjelms författarskap.

Då vi uti anteckningame rörande Grefvc Lager-bjelke och Friherre Boije i förbigående vidrört Vege-sach-Diibenska högmålet, är det oss ej tillåtet att 1cm-na helt och hållet ur sigie denna pröfvosten för Gref-ve Cronhjelms sinnesjemnhet. Han höll äfven detta prof. Med lugn såg han sina närmaste anhöriga efter-skrifvas från landsorten, att offentligen förtälja hvad i deras enskilda kretsar blifvit samtaladt, utan att sådant bragte hans ridderliga känsla i svallning, eller i öfrigt rubbade hans förhållanden till personer af alla stånd och vilkor.

Fran det enskilda lifvet har Cronhjelm hergat ett odeladt rykte af allt hvad som hedrar menniskan, vännen, maken och fadren. Det hade i sanning ej be-höfts flera eller ädlare källor, att förklara de bittra tårar, hvilka ymnigt gjutits på hans allt för tidiga grift.

Cronhjelm älsitade högt municipala bestyr och medborgerliga förtroenden, hvilka också ymnigt föllo pä hans lott. De kunde sannerligen ej anförtros i bättre händer. Hans skicklighet att uppfatta deras anda, att bedöm ma bästa utvägen att fora dem i land, kunde endast jemnföras med hans skicklighet, nit, drift och orubbliga ståndaktighet att drifva dera igenom. Det var dessa ansträngningar, icke ens åsidosatta under det ömtåliga tillfrisknandet efter en farlig sjukdom, som beröfvade fosterlandet hvad det i våra dagar framforallt så väl bcliö'fver: ämnet till en funktionär på liögre sam hällspunkter, som kunde göra på samma gång heder och gagn åt dem som användt honom, gagn och heder åt den plats, der han blcfve anställd. Må ingen irra sig dcrhän, att anse den parlamentariska position han intagit hindcrlig för hans fortkomst: den förra

hvarken var eller borde vara det för den sednare. Flach började på Oppositionens bänkar, och blef Landshöfding; Cederström, och blef President. Och Löjt- ' nant Palman, Kronprinsens, sedermera H. M. Konungens Adjutant: icke slängde det hans bana till Länstyrelsen, att han gick ganska allvarsamt tillväga med mången notabilitet i staten?

Ej heller skadade det utsigterna för Grefve Cron-hjelms framtid — en framtid, som få landsmän, hvil— ka känt eller hört talas om honom, cj unnat honom af hjerta och själ, och önskat att den framför mången annans måtte hafva blifvit lång — att han de sista dagarna af sin verksamma lefnad blef insatt till Ordförande bland

Fullmäktige i Riksgälds-Kontoret. Det öfvervägande stora röstantal, i kraft hvaraf det skedde, vittnar att samma tanka gått genom Ministeren och Oppositionen. Visserligen fuunos undantag bland den förra. För dessa var voteringens utslag egentligen lärorikt och nyttigt i så måtto, som de deraf och derefter kunde bedömma sin styrka, afsöndrad från Ministerens öfriga fraktioner. Men utan ett betydligt handtag från Ministerens sida hade det, enligt vanlig slutkonst, i alla fall blifvit omöjligt för Oppositionen att drifva fram sin kandidat; och utan vissheten, att Oppositionen skulle uppbjuda alla sina krafter till tjenst åt denne sm kandidat, hade den del af Ministeren, somnu understödde honom, sannolikt ej äfventyrat att gif-va houorn sina röster, af fruktan att förhållandet i sådant fall varit allt för genomskinligt. Ingendera var således umbärlig för resultatet, hvaraf hedern tillhör begge. Det var sista bladet i den medborgerliga krans, som aktning och vanskap och förtroende ämnat åt Gref-ve Cronhjelms tinning — som ödet, gäckande menni-skohopp och menniskoplaner, virat kring hans urna. *)

Läsaren liar af dessa utkast, under de begge kategorierna : ”De frånvarande” och ”De närvarande ’

fuunit, att det icke är talanger, men hållning, hvarpå Riddarhuset lider hrist. Detta lefver icke mer såsom institution i sina egna medlemmars sinnen. Med svårighet skulle man der kunna uppleta ett dussin, som af nit för sitt Stånd ville lägga två strån i kors. Riddarhuset är för en stor del af Adeln den circuSj der gladiatorerne täfla om deras ynnest, hvilka nu mera

*) Följande våren [den ~t Maj i835) firades en minnesfest ät Löjtnant Cronhjelms skugga. På Flottans kyrkogård ä Djurgården, der hans ben hvila, nftäcktcs ett grekiskt kors af tackjern. A ena sidan läses den af-lidnes namn samt födelsedagen (den io Februari 1800) och dödsdagen (den q Scpt. och å den andra:

”Åt. Representanten och Medborgaren, af Svenske Medborgare.” Ett tal hölls vid tillfället af Kyrkoherden Itamstcn och 140 personer drucko tillsammans graf-öhiet. dä skålen föreslogs och ett nytt tal till den af-lidncs ära hölls af Friherre Kantzon, som tolkade den ”förklarades” förtjenster och slungade bannlysningens stråle mot Cronhjelms vedersakare, ”soin dönuna i mål der endast Gud äger dumma.” Derefter tackade Cron-söndra veriden i tvännc ficndtliga stammar: makten och opinionen. Om man i afseende på mängden af den förras representanter beklagligen nögdas instämma med Scribe:

"Plus tl'nn grand talent qtt’on révcre A du son esprit tout entier,

J.c matin d son secre’tairc,

Et le soir d ctiisinier’" .•

och om deras påräknade anhängare stundom gifvit anledning att utropa med samme författare:

'"Grand Dieu! que les coeurs sont illgrat Presqu'aiUant que les eslomacs" y

hjelms morbroder Friherre Boijc, å stcrbliusets vägnar för skålen, synnerligast Friherre Kantzou och Herr Dalman, som nitiskst vårdat sig om familjens angelägenheter. Ytterst hembar Friherren underd. tacksägelse till DD. K.K. HH. Kron-Prinscu och Kron-Prin-sessan, emedan det var denne Furste "Cronhjclm haft ”att tacka för sin uppfostran, och som äfven lemnat cn-*’kan och barnen ett bevis på sina ädelmodiga tänkc-”sätt.” Här uttalades således cu lika bestämd som off entlig bekräftelse pä h vad af oss i detta afseende här ofvan är vordet anfördt. Exemplet af en frän högsta ort sa hciönad oppositionsman lära fä länder kunna framte ; äfvensom fä löntagare af «Löjtnant Cronhjclms tjeustegrad, som sakna all enskild förmögenhet till egen och familjs underhall, första att, såsom lian, sä hushålla, att de till och med kunna läna ut ett par tusen riksdaler af sina öfverskott ät sina väuncr. Hvem erinrar sig ej härvid Undcr-Löjtnnntcn i ”Hvita Frun**:

**Man kan ej skylla mig cn slösare att vara,

Då jag nu köpt ett slott för hvad jag kuunat spara!*'så sekuar man ej heller anledning, att i afseende på lycksökarne hos opinionen tillämpa Lamarlines omdöme:

”Tout pouvoir a des salaires A jeter aux /laltcurs tjui Icchent ses genoux,

El Les courtisans populaires Sont les plus serviles de tous.”

Redan Demosthenes på sin tid beklagade sig öf-ver ”populära charlataner, hvilka, för att köpa några ”ögonblicks folkgunst, uudanrvcka friheten sina starkaste stöd.” Intet sekel, intet land har skänkt verlden en nv Demosthenes; alla sekler, alla länder hvimla af populära charlataner. Opinionen är på samma gång deras verktyg och deras afgud. De styra henne i hemlighet ; offentligen buga de för henne i stoftet. Opinionen är en behagsjuk qvinna, som älskar att se sig omgifven af tillbedjare, men hvars gunst upphör i samma stund man försöker fjettra den, vore det än med rosenbojor. Glädjen att helsas en hjelte för dagen är kort, konsten ringa och hedern vansklig. I går var ni Oppositionens gunstling: i morgon är er efterträdare redan efterträdd. Man glömde Anckarsvärd for Cron-lijeltn : man glömmer Cronhjclm för Frölich, eller hvil-

ken annan som helst, den der förstår att fylla lungan och hopens öron med — väder.

"Hopen vill hedras” — säger Odcn-Leopold — ”men undrens tid är kort;

En strimma ljus går opp, forblindelsen flyr bort,

Och menniskan står (f var, och Guden finns ej mera” ...

Så långt historiens fackla förmått sprida ljus öfver personer och tilldragelser, hafva dessa vid ingen tidpunkt så brådstörtande hopat sig öfver hvarandra, somi våra dagar. Den ena verkande personen träder fram ur massan efter den andra, med ett rykte, som tänder den undrande verldens förhoppningar: och knappt har

han hunnit fram på skådeplatsen, innan lian, jagad derifrån af en djerfvare, slugare eller våldsammare rival, sjunker tillbaka i hopen, lycklig, om han bland denna förmår dölja sitt namn och ångern att hafva gifV vit det till pris åt stridande passioners, åt oförenliga interessens vilda anfall.

Dessa ord i sinom lid äro ej sagda för Riddarhuset; ty när dödsarbetet inträdt, komma de homoe-opatiska medlen för sent. Men de äro framställda till begrundande af dem, inom och utom Riksstånden i allmänhet, som, ytliga i sakförhållanden, anse allan rättfärdighet uppfylld, då de utbredt sig i fraser och abstraktioner, hvilka som utanlexor, jublande upprepas af hvarje Lancaster-eléf i det offentliga lifvet. För att få afsmak och förakt för dessa munväder, behöfver man endast se, huru våra dagars ryktbarhets-enterprenörer, af nyck, mer än af öfvertygelse, den era dagen sänka till afgrunden samma personer, hvilka de den andra höja till skyarna. Fanns något tillmäle rog vanärande, som ej rigtades mot Landssekreteraren von Sydow den tiden, då det olyckliga Wcrmdömålet utgjorde dagens talämne? Och huru har han ej blifvit rosad under sitt korta Underståthållareskap 1 Ungefär enahanda var förhållandet med Underståthållaren af Wannqvist, un (ler olika perioder af hans embetsförvaltning, som alltid fortgick i samma rigtning.Erkebiskop von RosESsTEin fick, då lian vid början af innevarande Riksdag första gången nalkades Thronen , en helsosam erinran derom, att det var Grundlagen , och endast den, som han denna gången hade att tacka för det han hlifvit satt till Talman i sitt Stånd. På Germaniens falt och hland Norrigcs fjellar sökte han troperna till sina svar, å egna och Ståndets vägnar. Det visade, att han var hemmastadd med s_in Hustafla och hennes föreskrift om Christlig ödmjukhet. 1 valet emellan denna dygd eller grammatikans regel om nppo-sitio, insåg hela vcrldeu, att Prelaten åt sig korat den bättre delen. .

Rosenstcin är en hland 1809 års så kallade Män, och hade stort inflytande vid början af nu varande Statsskick. Man finner hans namn vid sidjin af Fle-mings, Silfverstolpcs (A. G), Mörncrs (A. G.), Nordins (C. G.), Wijkmaus, Gahns, Hyekerts, Jon Jonssons, m. fl:s under Konstitutions-Uukottets bekanta Utlåtande i Mars 1810, angående den vigtiga fråga, som nu ånyo hlifvit frågan för dagen : den om en Repre-

sentationsreform. Hans särskilda yttrande i detta ömtåliga, maktpaliggande ämne är af stor märkvärdighet, stort värde, stor förtjenst. Man måste nämligen vid bedömmandet deraf hafva tvänne omständigheter fö^ ögonen: den ena, att han var Biskop, och som sådan måste, af lätt begripliga och ganska giltiga skäl, yttra sig med en, om möjligt, ännu högre grad af varsamhet, än den sjelfva sakens natur i alla fall föreskrifver (Rosenstein gick emedlertid längre än hans begge ståndsbröder i Utskottet, Wijkman och Nordin); den andra, att yttrandet är redan ett fjerdedels sekel gammalt, ocli

attatt om en del satser ej mera äga nyhetens behag, ligger felet hos tiden, icke hos Rosenstein. Det är skrif-vet i en anda, soin på en gång kan kallas återhållande och fortskridande; åsyftande förbättringar, förkastande omhvälfningar; hvarken radikalt stationärt eller radikalt nedrifvande; det är, med ett ord, bemödandet att hålla jemnvigten mellan tvänne ytterligheter. Se här några profbitar:

”Jag anser några af de till Representationsfrågan ”hörande delar vara redan af allmänna rösten rättvist-”utmärkte, och, att jag så må säga, afgjorde; andra-”åter höra till det slaget, hvaröfver man ännu icke vet ”särdeles mycket rigtigt bestamdt. Till de förra räknar ”jag de hittills från Representationen uteslutne talrika ”klassers rätt, att i öfverläggningarna vid allmänna Riks-' ’möteii deltaga, hvilka äga fullt ut samma grad af kunskaper och bildning, samma interesse i fosterlandets ”välstånd, som de hittills mera gynnade, och således ”äfven ostridigt höra äga samma tillfälle att til! allmänt ”väl med råd och gerning bidraga. Ofrälse Embets-”män, Brukspatroner, Fabrikskikare, Jordegare, m. fl.,, ”böra i de Stånd, till hvilka de lämpligast kunna hän-3'föras, vinna inträde. Detta är så klart rättvist, och. ”deras ratt så högt och tydligen af Allmänheten erkänd, att ingen tvifvel härom kan uppstå. Om ock ”Utskottet denna gång icke lyckas, att på ett fullt tilL— ”fredsställande sätt finna rum för dem alla i de nuva— ”rande fyra Riksstånden, så hoppas jag, att ämnet, ”lagdt under Allmänhetens ögon, samt under 5 års tid ”skärskådadt af en vis Öfverhet och af tänkande Med-”borgare, skall till nästa Riksdag vara så utredt, att

19”egennyttan skall blygas, och intrigen icke förmå att ”mot denna billiga rättelse framlägga något kraftigt ”binder.''

Sedan Rosenstein sökt försvara (mera likväl såsom ett tills vidare, än ur synpunkten af det rättas och bästas urbild) Representationen grundad på Stånd, och dessas fyrdelning, hufvudsakligen derföre, att han tänkte sig Representationen gaguelig egentligen såsom en ”återhållande kraft”, sannolikt emedan han ej kunnat ana möjligheten af Styrelser, som i tröghet och obeslutsamhet skulle göra hvilken sammansättning af Representation som helst företrädet stridigt: — slutar han på följande sätt:

”Nationalandan bör bildas och allmän upplysning ”beredas, under tryckfrihetens välgörande verkningar,

’ genora förbättrade och ökade uppfostringsanstalter; kär-”lek till fäderneslandet lifvas, genom Regeringens välgörande vishet, lagarnas liclgd, näringarnas lif och ”samhällets trefnad. Detta bör föregå; man kan sedan ”med lugn verkställa förbättringar, som då blifva en fri ”uudersöknings mogna frukter. Afven detta af försig-”tigheten i sådan afsigt tillstyrkte uppskof skulle kan-”ske böra förkastas, om vår gamla Representation in-”nebar något, som hindrade allmänna förståndsodlingen. ”Nu förhåller det sig tvärtom. Genom vår Ståndsför-”delning har Sveriges Allmoge kommit att utgöra ett ”särskildt Stånd, och just i denna märkvärdiga omstän-”dighet lärer hufvudorsaken böra uppsökas, hvarföre ”Svenska bonden i begrepp och erfarenhet är så långt ”framföre sina likar hos alla andra, äfven de mest hyf-”sade folkslag. Ilvad förändring än af Riksens Stän-”de< framdeles må komma att beslutas, önskar jag blott”alt Bondeståndet må förblifva i sin ursprungliga organisation, och ej må uppspädas med sådana medlem-”mar, som af Ståndspersoner äga blotta namnet och ”felen, utan att genom uppfostran hafva ernått den grad ”af kunskaper, sedlighet och upphöjda tänkesätt, man ”hos dem med något skäl vanligen väntar. Man må ”äfven sorgfälligt vakta sig att den hederskänsla, som ”hos mängden af det första nu varande Riksståndet är ”ett outplånligt karaktersdrag, och hos de andra alstras ”genom behofvet af Ståndsbröders aktning och förtro-”endc, att, säger jag, den genom sjelfva organisationen ”af en ny Representation icke måtte från direkt nyttig ”verkan på allmänna ärendernas gång utträngas, lör att ”lemna rum för den kalla och slugt verksamma egen— ”nyttan, samt införa penningc-arist ok ra t ien, den mest ”tryckande af all makt, och helt visst den svåraste att ”bryta eller mildra. Bereder man åt de rika i landet ”lätthet att inflyta på valen och vid allmänna Riksmö-”ten, utan tillräcklig motvigt, så må man taga afsked ”af frihet och ärlig medborgerlig dygd. Hollands olyc-”kor och Englands öfverklagade korruption kunna här-”om lemna tillräcklig upplysning och varnande efter-”dömen.”

Tidshändelserna hafva gjort de begifvanden, på hvilka Rosenstein yrkade, dels öfverflödiga, dels otillräckliga , och rubbat en och annan af de grunder, på hvilka han byggde; men om han intill närvarande stund hade fortgått på den bana, han då beträdt, så skulle han sannolikt snart nog befunnit sig vid det mål, dil mängden nu , på

skiljda vägar, rastlöst sträfvar.

Bland sällsamheter må anmärkas, att under det Roscnstein ej sparade apostrofer mot ”korttänkte fiender”till fosterlandet, som med missnöje ansågo revolutio-”nens första hufvudsakliga följd, Riksakten den 10 ”Maj 1809”, tydligt åsyftande De la Gardie, hvilken Väckt motionen om Representationsförändring, så hade ödet åt begge förvarat en Landtmarskalksstaf och en Talmanskluhha att samtidigt föra vid Riksmötet 1834 —1835. Likaledes hörer till egenheter af förändrade omständigheter, att Fleming och Rosenstein, som en-drägtligen undertecknat samma Konstitutions-Utskottets Betänkande i ett så vigtigt ämne som det om en Representationsreform, blefvo i en sednare period af sä motsatta åsigter rörande en etikettsfräga, alt deraf förorsakades en coup tf éclcit. Saken var nämligen denna: Erkebiskop Lindblom, den förste Prest i Sverige, som blifvit SeraGmerriddare (det skedde vid nu regerande Konungens kröning), under det anspråkslösare namnet: Ledamot af Kongl. Maj:ts Orden, hade åtnöjt sig, att såsom tecken af denna värdighet bära Ordenskcdja om halsen. När Rosenstein blef Seraflmerledamot, vid Drottningens kroningsfest, ville han nödvändigt bara blå bandet, i likhet med öfrige SeraGmerriddare. Ordenskanslern Grefve Fleming satte sig ifrigt deremot och påstod, att det vore lika orimligt, att Erkebiskopcn bar det blå bandet öfver axeln, som att han fogade de Ridderliga insignierna, svärdet och sporrarna, till sin presterliga skrud. Då det icke desto mindre lyckades Rosenstein att få sin önskan villfaren, fann Fleming detta så himmelsskriande, att han, som i sin förra egenskap af Statsråd ofelbart sett månget beslut af eftertänkligare art utgå från Konseljen, utan att just derföre finna sig befogad att lemna sin plats, nedlade sin befattning af OrdenskansUr.Om ock ett afsteg från Rosensteins karakteristik, står dock följande detaljer om Ordensväsendet i Sverige uti tcmligen nära sammanhang med den schism mellan honom och Ordenskansleren Fleming, hvarom nu förin ältes.

Sekreta Utskottet vid 1746 och 1747 årens Riksdag hade uti ett särskildt bref till Konungen begärt, att han ville upprätta och förnya Sveriges gamla Riddareorden, till Rikets heder och belöning för dem, som, genom mångåriga, trogna tjcnster, besynnerliga vetenskaper, mandomsprof och erfarenhet uti krig, gjort sig deraf värdige, helst som nu alla Stater i Ghristenheten hos sig upprättat vissa särskilda Riddareordnar. Det var Riksrådet Tessin, som genom sina vänner bragte denna fråga å bane. Det var också han, som väldigast och omsider segrande kämpade för sakens framgång i Senaten, der den kom under allvarsam öfver-läggning och rönte mycket motstånd, i synnerhet af den utmärkte Rådsherren, Friherre Akerhjelm, hvilken anförde: att Sverige vore frihetens äldsta tillflyktsort; att denna frihet hvilade på enkelhet i seder, allvar i uppförande, och att det med dessa vore förbi, när glitter— (lärden florerade samt fåfängan uppmuntrades och hyllades. Ordnarna blefvo icke desto mindre inrättade 174S. Till ceremonien dervid bestämdes Konungens födelsedag, men uppsköts till den följande, emedan den förra det året inföll på en Söndag. Konungen, som befann sig ganska matt, efter tväune anfall af slag under loppet af den föregående månaden, kunde ej bevista hela ceremonien i kyrkan. I stället skedde Rid-darslaget i hans sängkammare, med Serafimerorden tvännc dagar efter de begge andra. Det öfriga af in-'stiftelsehögtidligheten fullbordades strax t derpå uti koret af Riddarholmskyrkan. Öfverhofprcdi kanten Troilius predikade och Riksrådet Tessin höll, på Konungens vägnar, ett tal till samtlige Riddarne, hvilket Riksrådet Bonde besvarade.

Det enda skäl, som åtminstone skenbart talade för införandet af en dylik institution i Sverige, var, att utländska Makter börjat hölja Svenskarnes bröst med främmande Ordenstecken. Man ville förebygga möjligheten af deras användande såsom utländskt korruptionsmedel, icke besinnande, att just ofTentligheten deraf skulle begränsa missbruket och stäfja åtrån. Friherre Ceder-ereutz fick Ryska Alexander-Newskys Orden långt innan han blef Riksråd, då han, straxt efter första freden med Ryssland, var Svensk Envoyé hos Peter I:ste. Cedercreutz, som var en stor, tjock man, stod särdeles väl hos Kejsaren, med hvilken han omgicks på en ganska förtrolig fot. En dag, då Peter pokulerade med Svenska Ministern, ville Kejsaren göra honom drucken, som dock ej lyckades bättre, än att Hans Ryska Maj:t i egen hög person blef öfverlastad, hvaremot Cedercreutz, som dock ingalunda sparade Czarens viner, ej. vardt det ringaste rusig. Detta fortröt Peter, som yttrade : ”Med den karlen dricker jag icke mer. Ät mig ”förslår ett ankare; men för honom behöfs ett oxliufvud.”

Afven i en sednare period stod Cedercreutz ganska väl vid Ryska Hofvet. En handskrifven anteckning innehåller

i detta afseeende följande strofer:

JJLc Grand Dnc distingue braucoup les Sucdois, et a Jort honoré de sa conjiance le Senaleur Cedercreutz. - - - On fail un assez vilain portrait dit Grand Chancelier de Bestuchef. - - - Tout lemande et sur t out les) Ministres étrangers se plaig-nent gricvement, qu’ils ne sauraient avoir reponse d leurs memoires et untres representations. Le Se-nateur CedercreulZj qui a élé des plus favorisés, a cependant élé y semaines de suite sans pouvoir ob-tenir un moment d’audicnce de Bestücke/, quoiquc il aye un jour fixé par senuiine pour voir les ministres e't rangers.”

Söndringar och afund voro genast till hands att förstöra det lilla goda, som åsyftades med Ordnarna. Riksrådet Kalling, som före sitt inträde i Senaten stått i synnerlig ynnest hos Adolph Fredrik, hade knappt der börjat uttala sin i statsangelägenheter mot Konungens stridande Öfvertygelse, förr än Kalling föll i den fullständigaste onåd. (Samma öde hade mött Riksrådet Tessin, själen i det unga Hofvet under Fredrik I:s lifstid, som, vid dennes inträffade död, ej underlät att samvetsgrant vaka för det regeringssätt han besvurit. Tessin höll Rådet sorfälligt tillhopa, tog i stillhet alla nödiga mått och steg så, att samma afton Fredrik dog, blef Konungaförsäkran Kronprinsen förelagd af Rådet till underskrift, och inom 14 timmar var ej allenast Adolph Fredrik utropad till Konung, utan äfven Riksdag sammankallad. Denne hade, i samråd med sin gemål, uppsatt flera anmärkningar emot förslaget till Konungaförsäkran j men i den högtidliga, endrägtiga ordning, hvar-naed Senaten genast skred till aktens fullbordan, blefvo dessa anmärkningar helt och hållet lemnade ur sigte. Det . var detta, som det nya 11 o fve tjald ri g kunde förlåta GreC-ve Tessin. Man hade föreställt sig, han hellre skulle spela rollen af en allsmäktig Hofman,J än af en med ovilja sedd Rådsherre. I samma stuud han föredrogpligten och öfvertygelsen för gunsten, gick han för all-jid miste om den sednaie. Derom är egentligen ingenting att säga; ty Furstar älska makten, af instinkt, och hata hvarje motståndskraft, af fåfänga. Men att höra ett Statsråd — våra dagars Senatorer en miniature — glömma sig derhän, som Grefve Mörner vid innevarande Riksmöte, att förevita dessa flydda tider brist på patriotism : i sanning, detta obetänkta utfall fortjente att mötas med svaret: ”deraf hjertat är fullt,

derom talar munnen”. Kalling var General-Löjtnant och hade Svärdsordenskrachan, när han i början af året 1765 blef Riksråd. Det förtröt honom i dubbelt afseende, att, vid den promotion som ägde rum hösten samma år, han icke blef ihågkornmen med blå bandet, hvilket i stället gafs åt General Axel Fersen, hattpartiets då varande Chef. Kalling som var en ifrig mössa, skyndade att låta hos Ryska llofvet åt sig begära dess blå band, hvilket han ock genast erhöll, och dermed nu dagligen visade sig, vid sidan af de Svenska cor-dons bleus. Adolpli Fredrik bet sig i läpparna öfver missräkningen att förödmjuka cn oböjlig Rådsherre. Men Lovisa Ulrika och Kronprinsen Gustaf, hvars goda hufvud då redan utvecklat sig till ett starkt intrigsinne, hittade på cn ganska fintlig utväg. Kronprinsen uppträdde nämligen uti ett Ordenskapitel, föreslog och utverkade, genom den intagande talgåfva och de förbindliga manér, som voro denne Furste så egna, att de utländska Ordnarnas insignier skulle af Svenskarne blott fu bäras på dessa Ordnars högtidsdagar: men att dessemellan de, som tillika innehade någon Svensk Or-densvärdighet, borde vid alla andra tillfällen bära denna Ordens tecken. Grefve Kalling blef derigenoin re-ducerad till sitt gamla gula band; fick också aldrig det Svenska blå, och dog såsom senior för alla Svärdsor-denskominendörer, år 1795, nittiofem år gammal.

Man kan ej neka, att, bland alla främmande band, de Ryska voro minst lämpliga för Svenska bröst. Emed-lcrtid skattade man de utländska Ordnarne den tiden så högt, oaktadt de Svenskas ojemi[fÖriigt större värde då än nu (Linne — verlden känner detta namn — fick Nordstjernans lilla kors i knapphålet, och hade ingen annan Ordensprydnad) att Tessin sjelf, som vid Lovisa Ulrikas biläger erhållit Svarta Ornen, trodde sig beliöfva anhålla om Konungens i Preussen tillstånd att fä emottaga den nya Svenska Serafimerordcn. Svaret kunde naturligtvis ej blifva annat än jakande, och Tesin meddelade detsamma offentligen i Senaten.

Riksrådet Tessins href i ämnet till Fredrik den Ende var af följande lydelse:

”Sire !

”Sa Maj:té Le Roy mon Mait re, en renouvellant les andens ordres de Sé~ raphins et de 1’Epée, et en instituant celuy de l’Etoile tlu Nord, m’a fait la grace de me nommer au nombre de ceux qui en recevront le Collier de Sa main le 17 d’Avril prochain.

”Je me sentirois extremement Jlatté, si Votre Maj:té vouloit bien me per-mett re de Luy annoncer ce choix, comme un temoignage que je ne suis pas déchu de l’idee avantageuse quElle adaigné concevoir de moi, en m’honorant du Cordon de son Ordre de 1/Aigle Noir.

Comme je sats qu il n’est point in-compatible avec ceux des autres Souve-rains, et que d’ailleurs l’heureuse union qui subsiste entre les deux Cours sem-ble authoriser d en porter les marques publiques, je me flatte que Votre Maj:té voudra bien me conserver une distinc-tion que je sais priser, avec la reconois-sance la plus respectueuse, et que je re-garderai toute ma vie comme infiniment precieu8e.

J’ai l’honneur d’étre avec la plus profonde veneration etc.

Stockholm le 3-19 Mars 1749.”

Kouuugen af Preussen svarade:

”Monsieur. J’ai appris avec grandplai-sir les nouvelles marques d’honneur et de distindion, dont Le Roy votre Maitre se propose de vous revétir; Je nensuis point surpris: Un sujet qui comme Vous reunit le Ministre habileet le Citoyen sele, merit toutes les graces de son Prince, et sa Majesté sucduise travaille d sa gloire en vous en comblant. Je suis bien Jlatté, de Vagrémcnt que vous me demandés, pour recevoir ces dignités; J’y donne mon aveu de tout mon coeur, et je se-Tai charme quen vous voyant conserveraussi le Cordon de mon ordre, Vunivers soit convaincu que je nai pas moins reconnu vos heureuses qualités, et vos talens, que votre Patrie, et que je me suts fait; une satisfaction de les recompenser, autant quil a Cté enmoi; Ce sera toujours bien volontiere, que j‘embrasserai les oc-casions, de vous montrer l’eslime par-ticuliere avec la quelle je suis,. Monsieur,

Votre affectionné F e der i c.”

Potsdam ce 5:e Avril 1748.

Med sådan utmärkelse bemöttes Svenske Serafi— naer-Riddare af utländske Monarker på 1740-talet. På 1830-talet är förhållandet något annorlunda, och man har nödgats se: det ena året Svenske Riksmarskalken Brahe hålla till godo Rysslands andra hlå hand; och det andra, Svenske Stats-Ministern för utrikes Aren-derna emottaga af Konungen i England: icke Strumpe-bands-Orden, men ett band från lydriket Hannover, i De som vid stiftelsen hlefvo Riddare af Serafirner-Ordenvoro: Konungen (Fredrik 1), Kronprinsen (Adolph Fredrik), Arllursten (Gustaf III), och samtlige Riksens Råd. Fyra af' dem kunde likväl ej förmås att emottaga utmärkelser, mot hvilkas inrättning de kämpat, såsom olämplig och skadlig. Dessa fyra voro: Riksrademe Giefve Meijerfelt, på hvars bröllop Carl XII dansat med brude“ j Friherre Äkerbjelm, öfver hvilken Riksens Ständer sedermera läto pregla en skådepenning; Grefve Johan Gyllenborg, den ryktbare Kanslipresidentens broder, och Friherre Erik Wrangel.Om dessa herrar voro de förnämste, voro de langt ifrån de ende, som med ovilja sågo dessa flärdens anstalter naturaliseras i Sverige och föraktade att bära dess attributer. Redbarheten var den tiden ännu så allmän bland Svenskarne, att de till sitt rätta värde visste uppskatta ett gycklande prål, mera tjenligt att förföra än att belöna, i samma stund, hvad förutses borde och hvad förutsågs, den ursprungliga planen och sparsamheten i utdelningar under tidernas lopp lemna-des ur sigte. Sverige har, efter Riddarordnarnas inrättning, ej blifvit rikare pä store män, oaktadt rikedomen på stjernor, i synnerhet efter 1809, vuxit till en slösaktig lyx. Kapterl Ehrencrona, vid Calmare Regemente, utnämnd Riddare af Svärds-Orden , bar aldrig dekorationen. För att icke bryta mot föreskriften, som i början hölls i mycken helgd, att aldrig vara utan Ordenstecknet, hade han det alltid förvaradt i en dosa uti fickan, ’ för att’’ — sora han utlät sig

— ”icke fara illa med detta dyrbara Ve dermale af Konungens nåd.” Ät Vice Presidenten i Svea Hof-Rätt, Rosenstolpe, Ledamot af den Kommitté, som skrifvit 1734 års Lag, ämnade Konungen Nordstjerne-Orden, och lät, genom en förnäm utskickad, underrätta honom om den förestående utmärkelsen. Rosenstolpe svarade helt kärft: ”Jag är för gammal att sätta värde ”på gyckelverk-, men jag har en yngre] kamrat, en bra ”man, Hofrättsrådet Roselius, hvilken är något mera 'falang än jag: åt honom kan Kongl. Maj:t gifva stjer-”nan.” Den utskickade invände, att han ej kunde återföra till Konungen ett så beskafladt svar. "Hå!"

— sade Rosenstolpe :— ”Ni är ju en Hofman, nådig ”Herre, ni måtte väl kunna förgylla det litet.”, Sam-talet blef ordagrannt inberättadt till Konungen : Rosenstolpe slapp stjernan och Rosclius blef sedermera Riddare.

Det dröjde ej mänga årtionden, innan dessa beprisade belöningsmedel, i Regentens band förvandlades till skändliga koruptionsmedel. Detta förhållande inträdde ungefär samtidigt med den epok, från hvilken Statsrådet Mömer synes räkna Svenska patriotismens uppkomst, eller Frihetssystemets fall. Medan Gustaf III var som bäst sysslosatt med förberedelserna till sin förändring af regeringssättet 1772, uppmanade han offentligen partierna inom Riksens Ständer till enighet, under det han hemligen underblåste tvedragten. De verksammaste Riksdagsmännen voro tidt och ofta uppkallade på slottet för detta ändamål, der de frikostigt undfägnades med de hala ordens snömos, som der städse till öfverflöd uppdukades. En afton beklagade Gustaf III sig, med låtsadt bekymmer, öfver Riksdagsärender-nas gång och Representanternes förfarande, under ett samtal med General Pecblin, i hvilket Hertigen af Södermanland (Carl XIII) deltog. Pechlin sökte reda för-hnllandema och urskulda Riksdagsmännen. Prins Carl, som var mindre mästare öfver sig, än Gustaf, blef ond och yttrade till Pochlin med mycken hetta: ”Ja, me» ”det måste väl Generalen nödgas medgifva, alt bra in-”famt är det med alla de utländska korrupti onsmedlen, ”som öppet användas vid våra Riksdagar?'1 — ’ Min nådige Herre” — svarade Pecblin, efter sin vana, med mveken köld — ”när inan skall tala om de sakerna bör det ske’ med förstånd ’ (härvid fattade Pechlin uti ett af Hertigens Ordenstecken, som hängde på hans bröst-och ryckte ett par gånger’i detsamma): "”livad är väldetta annat an korruptionsmedel?” Hertig Carl skiftade farg, och Gustaf III hastade att gifva samtalet en annan vändning.

Dels siisom korruptionsmedel, dels för att härma förhållanderna i Frankrike, började Gustai Hl stoffera koftancrn.i med Ordensprydnader. Det ar icke i kraft af, men till trots af dem, som ännu så mycken sann redbarhet linnes inom det Högvordiga Ståndet. Men hvad skulle de begge första Gustaverne sagt, om de fått se huru den Tredje utsmyckat de andlige fäderne: och månne dessa lefvaude profkartor på blå, röda , svarta och gröna band, kors och medaljer af guld, plåtar af silfver och emaljerade stjernor — af Himlens under endast påminnande om regnbågens brokiga prakt — ens kunnat igenkännas för hvad de verkligen äro, om de i drömmen framställt sig för sjuttonde seklets Carlar?

Då vi nu återvända till Erkebiskop Rosenstein, fästas våra blickar först på Götha Kanal, som, årsbarn med statshvälfning och samhällsskick, alltid i Rosenstein hade en varm vän och nitisk iuriaklare af sina interessen. Plåten sjclf skref härom till Adlersparre: ”Presten är nu i rigtig embetsifver med kanalfrågan, ”och tyckes ha framgång.”

Redan som Kyrkoherde i Kumla hade Rosenstein gjort sig ett älskadt rykte, för gästfrihet, välgörenhet, vårdnad om ungdomen och uppfostringsanstalterna. De utvecklade sig i större scala och hafva gjort hans hågkomst värderad i Linköping, der han mottog den kräkia Lindblom lemnade, för att sedermera på nytt efterträda honom i Erkesliftet. Under utöfningen af nämnde egenskaper, har Roscnstein mera lyssnat till sitt hjertas röst, än rådfrågat sina tillgåtigar. I fordna dagar före—skre/ Hustaflan ”en Biskop skall v ara gästgifvare”; i vår njuggare tid bjuder politiken: cn enibetsman skall vara husbållare. Det allmänna fann sig i synnerhet väl af den förra regeln: den sednare kommer enkannerligen individen val till pass. Erkebiskop v. Bosenstein, som i nämnde afseende icke följt med sin tid, har dyrt fatt plikta för denna irring, hvarigenom finan-ciellt trångmål uppkommit för Bikets rikast aflönade funktionär. .

"’Kända tänkesätt” — man skulle nästan kunna säga, att dessa, tillika med namn och Stift, gått i arf från far till son — beredde Biskop Ar WingÅbd ve-dermälen af förtroende, hvartill bans kända egenskaper, under en för redbar duglighet mera gynnsam period än den närvarande, i alla fall skulle gjort honom berättigad. Han äger tilbäckbgt både kunskaper och hufvud, och detta är tillräckligen kändtj för att, med eller utan Svenska Akademiens patent på snille och smak, kunna helsas för en man af geni. Hans framställningar, äfvensom bans skrifsätt, äro alltid originella och underhållande. Om de icke desto mindre stundom misshaga det medborgerliga sinnet, kommer det deraf, att de ”kända tänkesätten” lysa allt för starkt igenom.

Eraedlertid stod det i början tämligen hårdt för Wingård att erhålla'Biskopsmossan. Han hade till med-täflarc

Doktor Eosén, beslägtad med Justitie-statsmini-stern Eoscnblad, och det var först sedan Bosén föredragit ett indrägtigt pastorat, som utsigterna för Wingård ljusnade. Ender tiden hade man sökt bibringa Konungen vissa skrupler i afseende på Wingårds reli-gi ösa ”»sigter. Men sedan framlidne Grefve Platen och Landshöfdingen i Götheborg, Grefve Rosen, efter en middag på Rosendal, dit de voro befallde, gemensamt gutt i borgen för Wingårds ortodoxi, följde utnämnan-

det. Vi aro förvissade, att kautionisterne utan allt bryderi sluppit ifrån sin borgen, huru vanskligt kautionssystemet än är i våra dagar, och huru vansklig denna borgen framför andra syntes vara.

Biskop Wingård utöfvade, särdeles vid Riksdagen 1828 — 1830, stort inflytande inom sitt Stånd, i hvilket afseende han gjorde Erkebiskop Rosenstein företrädet stridigt. Deraf alstrades, som man påstår, någon kallsinnighet dem emellan, med iakttagande likväl å ömse sidor af det yttre sken af aktning och förtrolighet, hvilket anstår begges kall. Det är dock ej sannolikt, att den sannskyldiga harmonien ökats genom den omständigheten, att innevarande Riksmötes (inanciella syftemål, jemnfördt med Erkebiskopens financiella ställning, föranledt beräkningen på dennes frånvaro och Talmansklubbans öfverandtvardande i Wingårds hän-

der. Man påstod, att detta var orsaken till dennes tidiga aukomst till Riksdagen, till helsningstalen, ja, till och med att den Erkebiskopliga taffelns indragning härifrån hemligen leder sitt ursprung *). För det stora

) I afskeds t alen vid Riksdagens stnt gåfvo vederbörande luft ät sina känslor, och apostrofer vankades till höger och venster. Bland andra uttryckte Erkebiskop Rosenstcin siu lugnad deröfver, alt. Biskop Wingård nu mera återgifvit honom sin aktning, och önskade, att herr Erkebishonpcns efterträdare i talmuns-stolen alltid måtte fä < tördt njuta Biskop Wängärds välvilja.bela kunde det vara tämligen likgiltigt, hvilkendera Prelaten, som förde ordet vid öfverläggningarna; ty Presteståndets sjelfständighets-känsla har- nu mera vuxit ifrån förmanskapets ledband. Intet Riksstånd har vunnit så mycket på publiciteten, för hvilken de skuggrädde af alla samhällsklasser darrade, som Prestestån-

det. Detta låg också i sakernas natur. Presten är, i kraft af sjelfra sitt embete, född Talare ocb måste äga ett visst kunskapsförråd. Om, hvad man åtminstone bör taga för afgjordt, kärnan af korporationen skickas till Riksdagarna, så är det just der skörden skall upphemtas af deras sakkännedom och gåfvor att göra den gällande. Med det politiska oberoende af all impuls, från hvilket häll som helst, som till en så bög och vördnadsvärd grad uppenbarat sig hos detta Riksmötes andlige fäder, skola de mer och mer vinna den allmänna aktning, de förtjena, och deras öf-verläggningar blifva den allmänna uppmärksamhetens medelpunkt.

Af större betydenhet är platsen i Konstitutionsutskottet, hvilken de sednare Riksdagarna blifvit Biskop Wingård anvisad. Det är bit Ministeren låter sig angeläget vara att leda alla billiga missnöjen, alla rättmätiga klagomål, väl vetande, att de här af beställ-samheten varda begrafne i sofismernas djup och ned-myllade under en ändlös skara af konsiderationer. Också bör man ej sällan Bådgifvare, med förolämpande *

Här man hort omtalas vissa förmodade beräkningar på successionen, vid Krkchiskopsstolens ledighet en

* gång efter v. Roscnstein, är detta svar särdeles roligt och stickande.Stolthet och gäckande ton uppmana Representanterna att vända sig till Konstitutions Utskottet, du de framställa anmärkningar vid Ministerens tillgöranden. Det är här, som förslager till det konstitutionella lifvets t^-veckling qväfvas i födseln, och andra tillverkas, hvilka afse, att göra individen till Statsmakternas slaf, den Verkställande Makten till den Lagstiftandes husbonde. Intet under således, att Ledamotskapet i Konstitutionsutskottet blifvit en stege till befordran. Huru mänga hafva ej från denna klifvit upp till Konseljen, eller slagit sig ned på en Landshöfdingebeställning, eller hamnat vid ett Stift, ett Pastorat, en Domsaga, o. s. v.!

Likt den Götliiska mythen om Thors bockar, hvilka slagtades den ena timman på dagen, och den andra voro lifs lefvande pä nytt, till de hungrige Ein-heriarnes tjenst, hafva Konstitutionsutskottets vid sista Riksdag förkastade projekter till Urtima Riksdagar utan folkets motionsrätt, utan granskning af Rädgifvarnes förfarande, utan rättighet att efter sig företeende omständigheter reglera Statens inkomster och utgifter; och till Indragningsraaktens upphörande n.b. mot upphörande tillika af Juryn i tryckfrihetsmål, ånyo blifvit utställda,

såsom giller för Representationens kortsynthet och godtrogenhet. Utskottets öfriga personal kunna dessa försök förlåtas, i kraft af Pirons bekanta uttryck: ”Ma foi, tes (juaranlc ont de iesprit comme tfualre!” men Biskop af Wingård kunna de ej ursäktas; ty han hr en man af för skarpt hufvud, att icke inse, det dessa förslager lika litet kunna som böra vinna framgång. Sjclfva Kabinetten äro nu mera af kristall: huru vill man väl då inbilla sig, att kunna sopaigen spären efter manipulationerna i en fördelning af Representationen ?

Man har anmärkt, och med rätta, att inom Pre-steståndet ännu Unnas dc utmärkta egenskaper, efter hvilka man i våra dagar så ofta, söker hos Samhällets öfrige funktionärer. Man har trott sig upptäcka orsaken till detta förhållande i Kleresiets befordringslagar, som inskränka ulnämningarne inom upprättade förslager. Angelägne att stå under ledningen af verkliga notabiliteter, betaga Presterne Regeringen all frestelse att befolka Kyrkans chefsposter på samma sätt som Statens. Också är det lika sällsynt att träda en prelat, om hvilken man kan tillåta sig frågan: huru t all verlden har denne kunnat få en så hög och vigtig befattning? som att uppsöka dignitärer i andra Sambails— kategorier, i afseende på hvilka irågan ej vore på sitt ställe och nästan dagligen göres, emedan den så till sågandes gör sig sjelf. Hvilken hög grad linnes ej, t, ex., hos Biskop Hrdrén, af administratif skicklighet, förenad med stora andliga gåfvor, och en preslerlig värdighet i väsende, parad med verldsmannens belef-venhet? Det är i sjelfva hans nit man måste leta efter de dunklare punkterna i hans offentliga verksamhet; icke likväl det blinda eller det trälaktiga, utan det ädla nitet, lör sak eller för person, exempelvis motionerna: vid 1818 års Riksdag om förbud att uppföra skådespel på stora Helgedagar — en ytterlighet, som funnit sitt sidostycke i den motsatta, af betänkligare art, väckt i ett annat Stånd 1828 om sjelfva Helgdagarnas • afskaffande —; och vid innevarande Riksmöte om an-slag af allmänna medel till Justitie-ombudmannen Poig-nants barn, sedan fadren aflidit några timmar efter valet,' utan att ens bafva erhållit förordnandet, mindre in-trädt i utöfningen af detta sitt nya kall. Ilrad patri-arkalisk anda och allvar uppenbara sig ej hos Biskop LiUNDBI,ad , enkel och redbar, och. sträng i grundsatser: en ny Laurentius Petri midt uti det flärdfulla nittonde århundradet! Hvar träffas ett djupare, finare, klarare, mera genomträngande förstånd, än hos Biskop Thysf.ltus: och huru har han ej alltid styrt en säker kosa efter denna kompass; än såsom forsigtig och hofsam oppositionsman, än såsom Begeringens förespråkare, än såsom en upplyst och lärd styresman af sitt Stift! Och hvilken cyclus af snille, i dettas högsta potens, bilda ej namnen Tegnér, Franzén, vVallin! Det är Stiftens ordning, som här föranledt ordningen af uppräknandet, och sparat oss en fruktlös möda, att, bestämma den intellektuella rangen dessa tre emellan.

Om Biskop Tegnér är för mycket Skald för em-betsprosan i allmänhet, för retligt känslig (ungefär som Grefve Lagerbjelke och Herr Järta), för högt Iyftad på fantasiens vingar, att vara Statsman, är han dock både genom sin fallenhet och sina sympatier en varm, nitisk och upplyst väktare öfver undervisning, uppfostringsanstalter och läroverk. Och hvilka fosterländska begrepp, ”Sveas” sångare rotfastor i Svea söners böjliga ynglingasinnen! Detta är väl den enda, men desto mera maktpuliggande beröringspunkten mellan Tegner och det praktiska lifvet. Ty som Riksdagsman inställer han sig, efter egen utsago, blott för att ’auskultera och sin Prclatur har han sjalf karakteriserat med dessa ord:”Vi stämde möte på Parnassens höjder

Och ej pä ZioiiSj der vi halta nu”*).

Den som sug honom, hörde hans flödande qvicka skämt samma dag han prestvigdes, hörde, huru just denna omständighet gaf det förra luft, kunde ej annat än ana, hvad han nu sjelf bekräftat, alt biskopskryc-kan, en sirat blott för de fleste, blef för honom ett behöfligt stöd, att underlätta hans vacklande gång på Zion, unaer det att de starka vingar”, som ”alltid ve-xa kring den starke anden”, med stadig fart, efter hans godtfinnande, än lyfta honom till ljusets källa, än sänka honom ned uti mörkrets afgrunder. I Skaldernas brödraring vandrar Tegnér, med scikra steg, lika godt om bland Horners Gudar eller hland Miltons ”fallne Englar.”

Ilvad likväl Tegner egentligen menar, då han i minnesorden öfver sin svåger (1836) kallar sig en ”fantasins martyr", har det ej lyckats oss att rigtigt begripa; ty Kräklan, Krachanen, Doktorshatten och den numere-rade akademiska ländstolen äro i sanning sälsamma törnen i vår stora Skalds matyrkrona! Men — for att nyttja några hans egna uttryck — ”när själens tänder ”klia, är digtens OfverHofPredikant 'ej så nogräknad, ”hvad han i sina

sermoner kan tillgripa, för att få nå-”got helsosamt att bita på; och när själen, som be-”finner sig i målbrottet, bitit sig ömtänd, så tumlar ”tankens gångare gerna om inom sitt ridstall.

Tegner är icke, har aldrig varit' lycksökare, kan

*) Biskop Tegnérs (då Direktör i Svenska Akademien) svar på Professor Agardhs inträdestal den aa Augusti 18.34.till och med aldrig blifva servil; hans lynne är der-iill för sjelfständigt, — för sjelfsvåldigt ock, om man så behagar — men af nyck, af ögonblickets hänförelse, utpyntar han rätt ofta sin sångmö i hofdragt och låter henne då niga så djupt, att man hvarje ögonblick fruktar, det hon skall stöta pannan mot de bonade golfven. Man finner ett exempel anfördt i Tidningen ”Fäderneslandet,” (1831) uppsatsen: ”Blick på Biskop Tegnérs Tal vid särskilda tillfällen, jemte några deraf föranledda reflexioner”, der det anmärkes: ”att Tegnér vid Universitetets glada högtid i anledning af D. D. K. K. II. H. Kronprinsens och Kronprinsessans förmälning, i sitt tal hånar och nedsätter de glädjefester, som annorstädes äga rum. ”Oetta allmänna deltagande — säger ”han — i Thronföljarens och konungahusets lycka, bör ”så mycket mer glädja oss, som det nu mera i andra ”land torde vara temligen sällsynt. Det är sannt, man ”anställer äfven der fester vid dylika tillfällen, man ”plundrar fälten på blommor och ordboken på smic-”kiande talesätt, för att betyga sin förtjusning. Men ”det ser dock stundom ut på förtjusningen, som om ”den vore lorestafvad, och den undersåtliga glädjen kau ”ej alltid dölja att han visar sig på hög befallning.” ”Vur fest var tillräckligt skön för att ej behöfva liemta sina behag från jemförelsen med fulheter, hvil-ka, utan anförd grund, påbördas andra. Biskop Tegnér låter således här sina landsmän temligen opåkal-ladt uppträda i rollen af en Farisé, tackande Gud att de icke äro såsom andra menniskor. Genom dylika allmänna och obevista tillmålen af ryktbare skriftställare, hvilkas arbeten tillhöra hela den bildade verldens litteratur, uppstå mellan de särskilda ländernas en af-vogliet, ett hal, livilkas smitta stundom sprider sig irån författame på folken, till deras stora och ömsesidiga skada, så i litterärt som politiskt aisecnde.

”få ett annat ställe i samma tal heter det: "Vi ”lemna i sitt värde försöken, om de någonstädes gö-”ras, att återvinna förtroendet med vald, eller med ba-’yonetterna inplanta kärlek i folkets lijertan; men vi ”lyckönska oss i Norden att ännu ej hafva behöft att ”genomgå dessa kungliga varningsgrader.”

”Tankan är rigtig och vacker, hvad afskyn för våld, förtryck och despotismen angår. Den är värdig Tegne'r och alla fosterlandsvänner. Men månne ej Skalden Tegnér vid mera än ett tillfälle rosat en kung, hvilken ej var så noga med varningsgrader af den beskaffenhet, som dem Talaren Tegnér här med fog fordommer? Vi påminna oss benämningarna af ”Sveas störste Son; den store Konungen,” m. m. använda på Carl XII, den der ingalunda försmådde att inplanta kärlek med eld och svärd, med stegel och hjul. Och kär har han ändock blifvit i mångens minne:”

Ännu närmare till hands ligger jemförandet af motsägelsen mellan Talaren och Skalden Tegnér, då man sammanhåller den åberopade strofen ur Förmäl-ningstalet med skaldestycket ”Hjelten”, nti hvilket han besjungit sin hjelte Napoleon, hvilken var ingenting mindre än hjertnupen då det gällde så beskaffade ”Kungliga varningsgrader'” samt med ”Nyåret 1816”, der vår store skald, i sin förtviflan öfver Napoleons fall, jeint förer på tungan: ”pöbel” och ”pack" och ”anor” och ”den legitima slägten.” Ja, i full extas utropar Herr Biskoppen till och och med ”vivat!” för hvem? (Gissa, om Du kan, benägne läsare?) Jo — för ”Kin'.”och slutar hela stycket med den vidunderliga bilden, att ”Nyåret (1816) måtte arkebysera vår jord och skjuta henne för pannan.

• Hos Tegnér ar det emedlertid ej endast prosan som icke alltid rimmar sig med versen: sjelfva hans prosa rifver den eria gången ned livad hon den andra bygger upp. Så baller han vid ett tillfälle för ett stort antal Svenska ynglingar en bitter föreläsning om stånds-skillnader och yttrar då: ”Den nyss förflutna tidens ”värde nedsätter man så vidt möjbgt, man förklarar ”dess hjeltar för våldskräktare, dess mod för förtviflan, ”dess segrar for lyckskott; äran sjelf är en parvenu ”och förtjensten en ofrälseDet låter ju förfärligt plebejiskt! Vid ett annat tillfälle åter är det i patri-cisk anda han talar, och då heter det: ”Jag skall ej ”uppehålla mig vid den gamla frågan om bördens företräden, hvarom, i politiskt hänseende, så mycket ”blifvit sagdt och ännu kunde sägas. De äro tillfälli— ”ga, men icke mera tillfälliga än snillet och skönhe-”ten, dem dock ingen nekar sin hyllning. Jag anmär-”ker endast den poetiska sidan deraf. Börden är för ”den enskilta, hvad fäderneslandet med sina minnen

”är för ett helt folk; det är egentligen ett poetiskt in-”teresse, som fäster oss dervid. Ty det förflutna före’ kommer oss alltid som ett skönare, ett förklaradt närvarande. Förfädrens himmel hänger full af lyror. ”De tala ej utan de sjunga ur molnen. Det måtte ”dock vara skönt, att som ättling lyssna till de be-”slägtade rösterna, och från barndomen kunna sam-”manknyta sitt väsende med hvad fäderneslandet haft ”högst och ädlast.”

DetDct är längt ifrån icke vår afsigt^ att genom anförandet af dessa motsägelser söka nedsätta värdet af den store författaren, för hvilken vi ödmjukt höja vår litenhet i stoftet. När makten förtretar honom, är Tegnér icke sen att göra opinionens talan gällande: — är det opinionen, med hvilken han är missbelåten, så träfiär man honom på den motsatta sidan. Ingen kan berömma sig af att fjettra honom vid sin triumfvagn; men också må ingen åberopa hans satser till stöd för sina egna. Det är just detta vi genom de aniörda exemplen velat visa, helst maktens innehafvare anse sig kunna möta alla inkast mot deras ofelbarhet med auto-riteteu af namn, som äro dem bevågne: Tegnér, Jär-ta, Wallin, Geycr, af första ordningen; Valerius, A-gardh, Askelöf, Wallmarck, Beskow, af den andra; O. S. V.

Mera skönt, mera sannt uttryckte sig än aldrig någon skald, än då Tegnér i sin herrliga "Gustaviad” på Svenska Akademiens semisekularfest sjöng:

"Der låg ett skimmer öfver Gustafs dagar,' fantastiskt, utländskt, flärdfullt, om du vill; men det var sol deri, och hur du klagar, livar stode vi, om de ej varit till?

All bildning står på ofri grund till slutet,

blott barbari var en gång fosterländskt;

men vett blcf plansadt, jernhård t språk blcf brutet,

och sången stämd, och lifvet mcnskligt njutet;

æh hvad Gustafviskt var, blcf derför äfven Svenskt,

Men icke hade ”förtjusaren på skaldethronen” be-höft krydda sin digt med historiska misstag sådana,som att hänföra en Sven Lagerbring, en Linné till Gustaf III:s tidehvarf — misstag, hvilka sannolikt bragt mången lärjunge vid "Wexiö trivialskola att rodna å dess vittra Ephori vägnar. Icke hade till förhöjande af taflans glans den episkopala royalismen behöft sträckas anda derhän, att förklara den föregående perioden ärelös en period, då Sverige räknade bland sina statsmän: Horn, Gyllenborg, Tessin, Höpken; bland sina krigare: Ehrensvärd; bland sina vettenskaps-män: Benzelier, Cclsier, Roséner, Ihre, Nehrman, Eh-renstrålc, Klingenstjerna, Botin, Dalin och — på köpet — just desse ”Lagerbring och Linné,” med hvil-ka Tegnér velat, på sanningens bekostnad, förberrliga hjeltens för de Svenske Akademisterne tidehvarf. Från detta äger den föregående epoken bördsrätt ännu till Creutz och Gyllenborg: — ja, till och med ”Nordens Vingud” befinner sig på gränsen mellan begge dessa perioder, och på botten i hans dryckeshorn ligger frihetstidens must, under det att fradgan af Gustaf ni:s tidehvarf fräser kring bräddarna.

Tegnérs satser om den '“"ordning ibland yrte männer,” som skall ägt rum i Gustaf Ill:s tid, och om ”makten och lydnaden”, som då skola ”blifvit vänner”, förtjena ock att något närmare skärskådas. A ena sidan sluta vi oss till samma mening, så vidt frågan är endast om statshvälfningcn 1772; framförallt, om i verkställighet gått hvad då muntligen lofvadt, ehuru på papperet ej stadgadt Lief: att konstitutionen skulle vid Ständernas sammanträde sex år derefter öfverses och de

) ”Då ingen kung och ingen ära var.’jemkningar antagas, hvaraf erfarenheten vitsordat be-hofvet. Men å andra sidan, huru förmäldes, genom 1789 ars Förenings-och Säkerhetsakt samt sättet, hvar-medelst hon tillvägabragtes, ordningen ined friheten, makten med lydnaden? Om biskop Tegnér aldrig hört berättas, huruledes riksdagsmännen RiksRådet Fersen, General Horn, Kammarherrarne De Geer, Maclcan och Stierneld, Ofverste Maclean och Direktör Frietzsky arresterades och allordes till Fredrikshof ("för tillfället in-stiftadt till ett Svenskt Bastiljen), eskorterade, de tvän-ne förstnämnde af Lif-Drabanter, de öfriga af Borger-skapets kavalleri (ty Stockhohns Borgerskaps majoritet var den liden förblindad af makten); — huruledes Justitie-Kanslern

Lilljestrule, Ofversterne Almfelt, von Gerdten och Schwartzer samt Major Billberg insattes på högvakten, der de särdeles illa bemöttes af Polismästaren Liljensparre; — huruledes Riddarhus-Sekre-teraren Burgencrona, Riddaihus-Fi skalen Ihre och Sekteraren von Engeström inkastades på Kaslenhof och handterades såsom illgerningsmän; — huruledes en af Rikets Herrar Brahe, General Pechlin och Kammarherren Reuterholm blefvo tillsagde civil arrest: — så borde åtminstone Preste-Ståndets förhandlingar ej vara helt och hållet terra ineognita för en bland detta Stånds utmärktaste mensales. Skränet om aristokratiska slämp-lingar, aristokratiskt förtryck och aristokratisk hersk-lystnad, alla tider och ofta med framgång satt i omlopp af dem, som under sken att bekämpa nämnde missbruk umgås med planen att tillintetgöra folkets och enskildes fri- och rättigheter, — detta skrän har öf-verröstat den medborgerliga ovilja, som här och der låtit förspörja sig öfver den oerhörda kränkning af eder,lagar, löften; det våld, den list, hvormed den allt för beryktade 1789 års statskupp tillvägabragtes hos Adeln. Riddarhuset var einedlertid långt ifrån icke de kungliga ränkernas enda fält. De interessanta ”Bidrag till Svenska kyrkans och riksdagarnes historia ur Preste-Stån-dets arkif,” som Herrar Bexell, Ahlqvist och Lignell utgåfvo 1835, omfatta ej 1789 års tilldragelser. DS likväl anteckningar från Preste-Ståndets protokoll sist-berörde år finnas, hvilka belysa samvetslösheten af Gustaf lll:s politiska system : bevis, hvilka ej kunna jäf-vas med åberopande al en föregifven aristokratisk fi— endtlighet mot monarkismen; så meddela vi bär desto hellre några utdrag ur nämnde anteckningar, som deraf någon ”Digtens Ofver-Hofpredikant” kan hemta text till någon ny ”sermon” om* ”hvad Norden evigt vill.-en kungj tom Jtänner sin egen kraft.“

Så lyder nemligen ett:

”Bihang till Protokollet som hölls i Presteståndet Lördagen d. 21 Febr 1789.

Genom anslag hade Kongl. Maj:t i dag i nåder befallt och kallat Riksens Ständer, att kl. 11 f. m. inställa sig på Rikssalen.

En half timma förut voro dcrföre Preste-Ståndets ledamöter, efter anslag ifrån Talemannen, samlade i ståndets rum, för att derifrån uppträda på Rikssalen. Men förr än uppträdandet skedde, uppläste Prosten Ekerman följande Dictamen ad Protocollum :

”Då vi åter i dag, efter nådigst undfången be” fällning, skola samlas in Pleno Pleno rum, loftrar sa-”kernas lopp, att vigtiga ärender der förekomma. Jag ”bifvar väl icke, att Kongl. Maj:t ålägger stånden, att der, i ett eller annat, minst något betydande mål, strax • -afiemna underdånigt yttrande: Men så fordrar dockbillig omtanka för Konung och Fädernesland, för samtida och efterkommande, för våra egna samvetens lugn, ;’att högv. Ståndet öfverlägger hvad som göras bör, om ”Kongl. Maj:st i ett eller annat skulle straxt äska ”Standernes utlåtande. Jag påminner mig i anledning ”häraf, att vid början af 1786 års Riksdag, uppkasta-”de en Ståndets värdigaste ledamot denna fråga, och ”proponerade, d erest så skulle äskas, att Ilögvördige Stån-”det genom sin Talman, skulle i underdånighet anmäla ”Ståndets önskan och rätt, grundad på 42 § af Regeringsformen, och pag. 56 af 1617 års Riksdagsord-”ning, att sins emellan i Ståndens rum få öfverlägga, ”om det som Kongl. Maj:st allernådigst proponcrar, ”hvilket Högv. Ståndet då allmänt biföll, och åtog sig ”då varande Taleraan, att inför Kongl. Maj:st om så ”tarfvas skulle, på Rikssalen i underdånighet framföra ”Ståndets önskan. Jag vågar nu i ödmjukhet propo-”nera samma sak, och hoppas benäget bifall, både af ”H. H. Biskopen, som nu under H. Erkebiskopens ”sjuklighet, förer klubban, och äfven af det Högvör-”dige Ståndet.”

Herr Biskopen och v. Talemannen Lindblom anförde, att han väl hade önskat och med nöje sett, att förut få del af berörde proposition, men sedan den blifvit Standet forebragt, trodde Biskopen sig dervid finna, att det å ena sidan ville blifva betänkligt, att nu i förväg inlåta sig i någon deliberation om ämnen, som ännu äro okände, och hvaröfver således intet yttrande kan gifvas, och å den andra sidan förmodade han, att Ståndet för sin Taleman hyste det billiga förtroende, att han ej lärer underlåta, att i allt iakttaga Ståndets rätt, bästa och förmon, såsom han enligt dessembetes pligt och Regeringslagen, är förbunden och skyldig.

Biskop Celsius yttrade, det han för sin del fann berörde dictamen mindre anständigt och äfven förgripligt för Ståndet alt bifalla, så vida det kunde synas supponera, alt vår nådiga Herre skulle tänka på någon surprise, eller vilja inveckla oss i så epineus fråga som vi icke straxt skulle kunna utreda och besvara. Han var öfvertygad, att

ingen ting kunde pro-poneras, som icke utan betänkande borde på stället bejakas, och hvad vi icke kunde, det borde vi ignorera.

Prosten Ekerman förklarade: det han under en vis och Kådig Konungs styrelse hade ingen ting att frukta; Kunde dock icke undgå att tillkännagifva, det en billig fruktan bes honom uppgår då han förnimmer, att den af Ståndets ledamöter, känd af största insigter och erfarenhet, som vid 1786 års Riksdag, fann denna proposition både nyttig, oumgänglig, finner densamma vid närvarande, obillig, onyttig, och sådan, alt den kan försätta Ståndet i ansvar, hvarföre han anhöll att detta hans dictamen, till hans framtida tillfredsställelse, måtte blifva i Protokollet infördt.

Biskop Celsius kunde icke föra sig sådant till minnes, förmodande, att han åtminstone icke talat i sådant ämne ad Protocollum, om sådant kunnat hända discursive man emellan. Han trodde för öfrigt, det vara tillräckligt, om Ståndets Taleman häruti på Ståndets vägnar anförer hvad lian finner omständigheterna fordra och med Ståndets rätt, samt bästa och förmon, vara öfverensstämmande, hållandes för betänkligt vara, att ingå i öfverläggning om ett ämne, som grundar sig på blotta suppositioner.Biskop ^Vingård konformerade sig med det, som Biskop Celsius anfördt.

Üppä v. Talmannens än ytterligare härom gjorda föreställning, fann Ständet för godt, att'låta bero vid det, som Biskop Celsius anfört, i den försäkran, hvarom Ståndet äfven anhöll, att Herr Biskopen och v. Talmannen, uti det, som förekomma kan, söker befrämja Ståndets rätt och bästa, på sätt som finnes öf-verensstämmande med samvete, och Rikets besvurna Regeringslagar.

I öfrigt afstyrkte Biskop Celsius att den nu härom hafde discours i Protokollet intogs: hvilket medgafs, och tillspordes Prosten Ekerman, om icke han också ville låta sitt upplästa dictamen förfalla och ur Protokollet utgå, hvarvid han, med missnöjda åtbörder, teg stilla, svarande hvarken ja eller nej.

Ståndets ledamöter begåfvo sig samteligen till Rikssalen, utom Biskop Celsius, som för sin svaga helsa ieke förmådde vara följaktig.

Sedan Stånden hunnit församlas på Rikssalen, inkom Kongl. Maf.-st och höll ifrån thronen ett tal, i hvilket han åter i embetet insa'te Landtmarskalken, som det med underdånig tacksägelse mottog, och anhöll att hans Kongl. Maj:st täcktes i anseende till hans höga ålder, nådigst förordna en vice Landtmarskalk till hans hjelp.

Hertig Carl uppstod, och i ett prydligt tal förklarade sitt nöje öfver arméens förhållande under dess befäl. Han önskade lycka till befästandet af vår lagliga frihet.

Ytterst upplästes af Statssekreteraren Schröder-lieim den Förenings och säkerhetsakt som Hans Kongl.Maj!st funnit tjenlig till afvärjande af söndringen mellan konung och folk, samt till hämmande af utländska makters stämplingar, hvilka ej annat kunna än skada landet, och sätta dess sjelfständighet, genom aristokraters regeringslystnad och utlänningars bedrägeri, uti äfventyr. I anseende härtill förmodade Kongl. Maj:st, att denna akt skulle af Ständerna med fullkomligaste villighet antagas. Hans Kongl. Majrst gjorde fördenskull denna proposition: bifalla Biksens Ständer den nu upplästa Förenings- och Säkerhetsakt? På denna fråga svarade största delen af Riddershapct och Adeln — nej; deremot ropade Borgare- och Bonde-Stånden — ja med största ifver, så att Preste-Ståndets svar icke kunde höras. Högst 4 a 5 fann man ropade jar Men månge flera ropade nej, de flesta voro af händelsens ovanlighet och det förfärliga sorlet så bestörta, att de intet kunde svara hvarken ja eller nej.

Kongl. Maj.st förklarade deruppå, det han af ljudet förnummit, att de 3 Ofrälse stunden samtyckt och beviljat den upplästa akten, hvarföre han åter gjorde följande proposition: Bifalla de 3 Ofrälse stånden Förenings- och Säkerhetsakten? Af Borgare- och Bondestånden ropades åter ja med full hals, likaså af några få i Prestcståndel. Men flera af sistnämnde ståndet ropade nej och pluraliteten teg stilla, surpre-nerad af den ovanliga proceduren att de icke blefvo tillfrågade Ståndsvis, eller fingo tillfälle att svara såsom ett särskildt Stånd, utan sammanslagne med Borgare-och Bondestånden, hvilka, några gånger talrikare, alltid behöllo ljudet. De stillatigande tryggade sig imellertid vid den å Ståndets vägnar af dess Taleman tillgörande underdåniga anhållan, att få saken i sitt enskildta plenoännu till öfverläggning. Hans Maj.st gjorde berörde proposition till Ofrälse Stånden sammantagne tre gånger, och livarje gång med den skyndsamhet, att bulret af ja ropet, som borttog nejrösterna ej förr stad-

nade, än propositionen itererades.

Vid de ögonblicks pauser som gåfvos, ärnade väl en ocb annan af Preste-Standet att tala och begära betænkningstid i saken, men blefvo derigenom hindrade, att Talmannen lät sig märka, såsom kan ville tala. Så skedde flera gånger. En gång då ban i sådan tanka stod upp, fick han befallning att åter sätta sig ned; äntcligen får han befallning att uppträda till thronen, då Kon"l. Maj.st sjelf lemnar honom pennan i hand, att underskrifva den proponerade akten, såsom nu bifallen. Biskopen och vice Talmannen lemnade pennan tillbaka och undanbad sig underskrifvandet, men anhöll om tillstånd att, likmätigt sitt Talemans och sitt embetes pligt, framföra något, som hans Stånd hade honom ålagt. Uppå erhållet tillstånd stod han då ned, och sedan han förklarat sin och Ståndets erkän-samma vördnad för Hans Maj:sts ärofulla Regering, anhöll i Ståndets namn, såsom Ståndet honom ålagdt, om rådrum för Ståndet, att närmare öfverlägga om den förelästa akten, och sins emellan i sitt vanliga rum rådslå om det underdåniga svar, som afgifvas borde. Men Hans Maj.-st svarade, att sådant vore försent, sedan Ståndet redan bifallit Akten samt huru äfventyrligt det vore, att ånyo upptaga afgjorda saker, emedan på sådant sätt ingen sak kunde afslutas.

Biskop TVallqvist stod derefter upp och jemte en lika vördnads-betygande för Hans Kongl. Maj:sts visa och hulda Regering, yttrade huru angelägenheten syn-tes fordra, att alla 4 Stånden såsom lemmar i Rikskroppen instämde i det beslut, som fattas kunde, öf-verlämnande till Hans Maj:sts vishet att tinna utväg dertill. 2:ne Borgmästare nerr.l. Ekerman ocli Aberg anhöllo nu äfven om betänkningstid, men fingo lika svar, som Biskop Lindblom hade fått.

Ridderskapet oeh Adeln anmälte, genom åtskilliga sina ledamöter, deras åstundan, att i kraft af Regeringsformen och RiksdagsOrdningen få i sin Kammare öfverlägga om denna Akt, hvilket nådigst bevilja-

des. Men då flere anmälte sig att tala, förklarade Hans Maj.-st: att sessionen var slutad. Ifrån Rikssalen gick nu Freste-Ståndet tillbaka till sin Kammare eller Sessionsrum. Biskoppen och v. Talmannen betackades då af Ståndet för det tal, hvarmed han i dag inför thronen tolkat Ståndets röst, och å dess vägnar anhållit om rådrum till närmare öfverläggning rörande Säkerhetsakten, för att kunna i underdånighet afgifva ett välbetänkt svar, förbehållande Prostarne TVallin och Eker man m. fl., att Akten ej förr måtte underskrif-vas, än Ståndet fått saken ad deliberandum och hunnit mogna dess, svar. Häremot yrkade Biskoparne Lindblom och TVzllqvist, att deliberalion var af Kongl. Maj:t på Rikssalen afslagen, emedan Akten var efter Kongl. Maj:ts yttrande redan bejakad. TV allin och

några med honom betygade, att de på Rikssalen svarat nej, men blifvit af de 2: ne andra Ofrälse Stånden öfverropade, förmodade han derföre, om Ståndets ledamöter fingo, såsom sig bör, yttra sina tankar genom slutna sedlar, att flera skulle svara Nej än Ja. Doktor Goltmarck utlät sig: att han på Rikssalen icke svarat hvarken Nej eller Ja, emedan han ansåg för mindreanständigt att der öka sorlet, men önskade nu att få Akten under öfverläggning, såsom Ståndet genom sin Talman begärt. Häruti instämde flera.

Prosten Ketnpe yttrade, det Ståndet ej kunde supponeras hafva bejakat det, som Ståndet icke kände, ocli borde derföre närmare höra och läsa Akten, innan det kunde derom yttra sina tankar.

Herr v. Talmannen berättade då Hans Maj:ts Nådiga befallning vara, att den å Rikssalen proponerade och antagna Akten skulle nu för Ståndet åter uppläsas. Akten upplästes, och begärdes åter af åtskilliga ad dcliberandum. Vice Talemanncn svarade, att deli— beration kunde så mycket mindre bafva rum, som Säkerhetsakten, uppå 3:ne gånger af Kongl. Majrst gjord proposition, blifvit af de 3 Stånden, med 3:ne gånger svaradt ja, bifallen och antagen; och hemstälte vice Talemanncn, otn icke han i så beskaffade omständigheter vore auktoriserad alt akten å Ståndets vägnar un-underskrifva. Häremot protesterade PVallin, Ekerman m. fl., Öfvertygade att Kongl. Maj:t, när han blifver underrättad, huru vår röst på Rikssalen blifvit öfver-ropad, icke onådigt anser, att vi i underdånighet anhålla om nådigt tillstånd att öfverväga punkterne.

Af samma mening tycktes också pluraliteten vara. Häröfver äskades nu derföre proposition. Men vice Tale man afslog denna begäran. Som den icke dess mindre af största delen som var närvarande enträget yrkades, så svarade

han, att det åtminstone icke kunde ske i dag. Härvid yttrade Prosten IVallin, att utlåtelsen ”icke i dag” innehöll en gunstig lofven om propositions erhållande en annan dag. Han ville ic^,eopiniatrera om dagen, men anhöll att Standet måtte sammankallas nästa mandag.

Onsdagen den 5 Febr.

ErkeBiskopen (Ton Troil) var nu, efter återvunnen hälsa, närvarande, och då han tog till klubban, gaf han tillkänna, att ej Hera än ett ärende vore för denna dagen att afgöra, nemligen: att tillsätta en ledamot i BankoUtskottet efter Biskop Schröderheim, som fatt Hans Maj:ts tillstånd att resa hem. Eburuval nu således intet tillfälle gafs, att få rådslå om Säkerhetsakten, proponerade dock Prosten kV a. Hin, att som Biskop Wallqvist lofvat, att i Protokollet låta intagas det Tal, som han sistl. Lördag höll på Rikssalen, så ville man anhålla att Biskop Lindblom, af lika godhet emot Ståndet, aflämnade det Tal, hvaruti han inför thronen å Ståndets vägnar suplicerade om nådigt tillstånd att taga Säkerhetsakten under deliberation. Denna begäran bifölls af Biskop Lindblom. Deruppå yttrade Prosten TV allin, att historia facti af det, som sistl. Lördags, rörande denna sak, skedde både i Ståndets rum och på Rikssalen, skulle i Ståndets Protokoller intagas, och underströddes deruti af Prosten Insulin så ock nu af Biskop Celsius, med det ordalaget: att hela Species facti borde finnas i våra Protokoller. Afven begärde Prosten Ekerman, att lians vid sammankomsten d. 21 hujus före uppträdandet pä Rikssalen uppläste Dictamen måtte, enligt hvad han då yrkade, fa i Protokollet for samma dag upptagas; och som Ståndet dertill samtyckte, och fann för godt, alt tillika låta livad föröfrigt i samma ämne dä taladt och anfördt hlifvit afven i Protokollet ingå, så fick Sekreteraren' befallning. Här-jemte beslöts, att hela Protokollet for ofvanberörde dagskulle af Herrar Biskoppar Lindblom och Celsius jem-te 2 andra ledamöter, fiärut öfverses och granskas, innan det till justering in Pleno Ståndet förelästes.

När icke ens den ”sol”, som fanns i Gustaf III:s dagar förmår utplåna de mörka fläckarna från hans politiska rykte: i hvilket afskyvärdt dunkel skulle då ej de Regeringar framstå, som beträdde hans maktbegärs svekfulla bana, utan att äga en enda strimma af det bländande ljus, hvarmed Gustaf hänförde?

Befrämjandet af den politiska friheten bör, om Sveriges nu varande Regering forstår sitt eget bästa, vara henne lika dyrbart som nationen; ty del är just i denna punkt — och ensamt i denna — hon inför cftcrverldeu framstår med ett företräde, som ingen bland hennes föregångare kan göra henne stridigt. Den dag bon genom kortsynte och fanatiske Rådgifvare (uti eller utom konseljen) lät förleda sig, att våldföra allmän eller enskild frihet, under hvilket fagert sken som helst, med eller utan författarnes i Stats-Tiduingen stats-kuppsprogrammer: denna dag — beledsagad, eller icke, Juli i barrikader — skulle hou begå ett sjelfmord på sitt eget anseende; och i stället att i vågskålen, der Styrelsernas förtjenster afvägas, nu kunna kasta vigten af den (några få anomalier undantagne) vackraste och vidsträcktaste individuella frihet i Europa, hade hon då intet anspråk på 'erkänsla att åberopa, i jemförelsen med äran, glansen, redbarheten, glädjen, hvilka finnas upptagne på föregående regimers meritförteckningar. Ja, Biskop Tegnér sjelf, hvars Akademiska jubeltal fört oss till dessa betraktelser, skulle blifva den förste att ogilla och fördömma ett så hjertlöst, ett så huf-vudlöst Styrelsens förfarande. Ty sanning och rätt, tyara ocb tro äro den store Skaldens själsförvandtcr och det är med hans egna ord de till honom utropa:

.”Var blef du dä, var är du. Vi bevaka Vär rätt till dig i dag: vi börda dig tillbaka!”

Biskop FbANZttNS Chnstligt fromma sinnelag utesluter likväl ej mycken spänstighet i karakteren, då det gäller försvaret af hans grundsatser; hvaraf han bland annat lemnade prof i teckningen af Johan Rudbeckii lefnadslopp, hvilket Franze'n uppläste i Svenska Akademien 1832, och der han ifrade mot despotismens och katolicismens mörker, med en styrka, som bragte mer än en af åbörarne ur sin fattning. Franzéns sångmö är utoiudess mycket för hög, att slafviskt krypa för de maktägande. Hon har i stället slutit ett evigt förbund med friheten, och inseglet är runan på Claes Frietzskys graf.

Utan like, som andlig Skald och Vältalare, har Biskop Wallin få likar i upplyst nit, i rastlös verksamhet för den orts trefnad och förkofran, der han blifvit anställd. Han leder det uppvexande, han ställjar det mognade slägtet. Under hans kappa hafva Presten och Medborgaren, läran och lefvernet, sammansmält till ett enda harmoniskt helt. Med undantag af Professor Geijer, är Wallin den ende, oss vetterligen, som 1 sed-narc tider undanbedt sig

Stift, hvilka varit honom erbjudne. Han har sjelf vid ett tillfälle predikat öfver texten: ”Vara Gudelig och låta sig nöja, är vinning nog.”. Om lifstiden ej sviker, förmoda vi dock, att enbefordran finnes, som ban hvarken undanbeder sig eller undgår honom; ty af Svenska Kyrkan bar ban större förtjenster än någon annan *) , och sedan han, så vidt af honom berott, omsorgsfullt och som det synes med beräkning, dragit sig undan de politiska stridernas tummelplats, njuter han nf alla opinioner den aktning som tillkommer hans stora egenskaper, värdige Kyrkans högste styresman. Den stämma, som med beundran hördes från Gustaf Adolphs sarkofag, må äfven ur närheten af Gustaf Wasas grifthvalf tala minnets, allvarets, tröstens och hoppets ord.

På ovanlig väg har Biskop af Kullberg kommit i besittning af kräklan, som emcdlertid bättre anstår honom än den portfölj, han förut innehade, och hvilken likväl i vanlig ordning föll i hans händer. Om han således ej var, hvad Hedrén sannolikt skulle varit, en utmärkt Statssekreterare, är Kullberg dock hvad bemalte hans embetsbroder jemnväl är, en ganska lämplig Biskop.

Utom sin flit och sitt stagdade uppförande, hade

Detta omdöme förändras ingalunda deraf, att åtskilligt i den nya Svenska Psalmboken, till hvilket man i allmänhet velat anse Biskop Wöllin vara ensam författare, blifvit utarbetadt, tillika med honom, jemn-väl af män sädanc som: Ödmaun, Franzén, m. fl. En öfvereuskommclse lär äga rum, att först femtio år efter proranlgationen gifva offentlighet åt hvardera författarens andel i arbetet. Det står i alla fall fast* att ingen prelat sedqn Erkcbiskop Spegels tid gjort sig så förtjent af vårt Zion, som Wallin.Kullberg sina skaldeanlag att tacka för framgången på tjenstebanan. I hans digter lefver väl icke den väldige Genius, som thronar i Tegners, Franzéns, YVallins lyror , icke ens skalken, som muntert småler, vid Yale-rii eller Stjernstolpes strängaspel. Men Kullbergs sångmö saknar i alla fall hvarken ledighet, behag eller elegans. Han lyckades att vinna de Adertons ynnest, och deras pollett på snille förde i den gamla goda tiden ej blott till den Akademiska fåtöljen, utan äfven till de främsta platserna i Staten.

Såsom tjenstgörande i Hofkanslers-expeditionen öf-verbragtc ban Zibets sista helsning till Lagerbjelke, och fastades, i egenskap af Handsekreterare, vid Kronprinsen Carl Augusts person. Med hela Sverige delade han sorgen öfver denne ädle Furstes allt för tidiga bortgång. Smältans bitterhet kan göra sjelfva frombeten vild, och den rättmätiga smärtan ursäktar mången öf-verdrift. Ett ryktbart — olyckligt ryktbart! — poem finnes från den liden, hvilket, bannlyst ur alla vittra idrottsamlingar, likväl äger större märkvärdighet, än de flesta tillfällighetsstycken, som blifvit bevarade åt efter-verlden. Det vore en sällsam ödets skickelse, om fröet till en pelare i Kyrkan grott i den onämnde författaren: sällsamt, om tvänne så fridsamme, aktningsvärde män, som de begge, hvilka i våra dagar hvar efter annan innehaft den sjunde ländstolen i Svenska Akademien, bvar i sin mån, fastän på olika sätt, haft en oskyldig del i en tilldragelse-, som deras hjertan förkastat.

Kullberg är sannolikt den ende Biskop, som, efter Reformationen, suttit i Regeringen. Det har likväl icke skett under hans Episkopala skepnad, utan medan han, såsom ledamot af Konseljen, var tillförordnad Hof-kansler. Hans första förrättning, då han emottog Ec-clesiastikportföljen, var att söka god t gör a en orättvisa, ett förhastande, en skymf, en dårskap, som man låtit begå, genom Landshöfding Rosenstein, sisla gången denne föredrog inför Konungen i Statsrådet. Förhållandet var nämligen följande.

Ehrenborg, då t. f. Landshöfding öfvcr Skaraborgs Län, var i denna egenskap så visst öfver berö-met, som dé fleste hans embetsbröder i sednare tider befunnits under kritiken. Sedan anmäldt blifvit att en allmänt gängse venerisk smitta förefunnes i en by, dit-sände Ehrenborg en Läkare att närmare undersöka förhållandet, och då denne inberättat, att tio personer der voro behäftade med denna åkomma, att densamma allmän nel i gen spridt sig i vissa trakter af Lidköpings distrikt, och att dessutom en allmänt inrotad elakartad skabb bemärkts i orten, hemställde Länestyrelsen d. 17 Oktober 1821 hos Regeringen om en särskild provision nell kurhusinrättning i berörde trakt, och föreslog till ändamålets vinnande, ”att i Lidköpings stad nödiga ”rum kunde hyras, och sängar, sängkläder jemte andra "oumbärliga inventariipersedlar upphandlas på entrepre-”nad-auktion, derest lämplig öfverenskommelse om de-”ras tillhandahållande emot hyra icke stod att träffa; ”att spishållningen vid kurhuset måtte på entreprenad ”upplåtas; att Länestyrelsen kunde med Läkaren fa öf-j’verenskomma om ett visst, i

möjligaste måtto lindrigt ”arfvode, för det han åtoge sig läkarevården och hela "administrationen öfver kurhuset, att detta arfvode jem-”te kostnaden till medikamenter finge utgå af Medici-”nalfonden, och öfriga utgifterna gäldas med 3:skillings-”afgiften; samt att, då Lazarettskassan i stället att äga"äfverskolt stode uti skuld for bestridda utgifter, och "1821 ars uppbörd af 3:skillings-afgiften blefve otill— "räcklig, att, intill dess nya inkomster inträiiade, be-"täcka kostnaderna både Tid Länslazarettet och det fö— ”reslagna kurhuset, de 850 R:dr B:co, som blifvit tills "vidare innehållne af Skaraborgs Läns Lazaretts-anslag, Vtill förmån för sjukvården inom Götheborgs och Bo-"husläu samt på Gottland, måtte desto heldre Skara-"borgs Län återställas från och med detta års början, "som förordnandet om öfverflyttningen grundades på ”ett motsatt förhållande, emot det sedermera ådagalagda.” Sundhets-Collegium, bäröfver hördt, tycktes i synnerhet afse besparing af medel ocb att frelsa Medicinalfonden från utgifter. Vore de smittades antal ej större, än nu fanns uppgifvet, så trodde Collegium, att de kunde transporteras till Länslazarettet i Mariestad, som kunde erhålla en provisioneil utvidgning; men om, medelst behörig undersökning ådagalades, att de af denna sjukdom angripne vore flere, fann Collegium "det ”vara af lmfvudsakUg angelägenhet, att en emot be-"hofvet svarande kurhusinrättuing t orten anlades.” Emedlertid insändes den 14 November af Länestyrelsen till Regeringen rapport, att ytterligare femton personer i cn till den förra angränsande socken blifvit smittade. Ku infordrades Serafimer-Ordcns-Gillets utlåtande. Detta höll sig endast vid frågan om de 850 R:drna, syntes likväl mest böjdt för cn provisionell utvidgning af Länslazarettet i Mariestad, såsom minst kostsamt; men drog i alla fall af räkenskaperna den slutsats, "att Skaraborgs Län, i båda fallen, ägde för nämnde ändamål "tillräckliga medel, utan alt ännu behöfva de derifrån”af Lazaretts-anslaget tills vidare skilj da 850 R:dr, som ”deremot för andra Län voro oumbärliga.”

Sedan man nu från Länestyrelscns första framställning lemnat smittan fyra runda månaders tid att väl inrota sig, följde ändtligen Regeringens svar., dateradt den 7 Februari 1822, af innehåll: ’’att jemte det Wi nmed misshag ansett den af eder anmälde, men genom ”hvad Serafimer-Ordens-Gillet upplyst fullkomligen ve-”derlaggda framställning, som skulle Lazaretts- och Kur-”husanstalterne uti det Eder nådigst anförtrodde Län ”för närvarande finnas i behof att återfå de, genom ”Kongl. Brefvet af den 14 Juni 1820 till förmån för ”Gottlands och Götheborgs och Bohusläns kurhusan-”stalter tills vidare anviste 850 R:dr årligen, hafva Wi ”icke velat å eder i denna del yttrade underd. anhål-”lan fästa något afseende. Vidkommande åter frågan ”om inrättande af ett särskildt provisionelit kurhus uti ”Lidköping; ankommer det på eder, gemensamt med ”Lazaretts- och Kurhusdirektionerna, att under iaktta-”gande, det de till Veneriska sjukdomens hotande be-”fintliga tillgångar icke öfverskridas, i mån af behofvet ”vidtaga erforderliga anstalter till Veneriska smittans ”hämmande, vare sig genom Länslazarettets provisio-”nella utvidgning, eller särskild kurhusinrättnings till— ”vägabringande; kunnande medicinalfonden, i grund af ”hvad af Sundhets-Collegiuta blifvit i underdånighet ”upplyst, icke belastas med någon utgift till läkare-”arfvodc och medikamentspenningar.”

Alla anmärkningar vid detta Konungabref vore cn missaktning mot Läsarens eget omdöme.

Embetsposten öppnades alltid af Ehrenborg, i närvaro af Landssekreteraren och Landskamreraren. Brefven ypp-lästes af honom, och fördelades genast mellan desse begge expeditionshafvande, efter ämnenas beskaffenhet. Han läste äfven, med vanlig röst, upp detta Konungabref, som ankom Påskdagen 1822; och ehuru han synbarligen skiftade färg, lät han dock ej undfalla sig ett enda ord, om hvad i hans inre föregick. Nästa söcken-dag anmodade han på embetsrummet Lands-Sekretera-ren att följa sig derifrån till hans boningsrum. Ankommen dit yttrade han:

”Du har sett de påskägg man gifvit mig. Mitt beslut är fattadt, och detta föranlåter mig bedja dig äfven taga ditt. Vill du hafva tjensten så blir hon din *), enligt vårt aftal; ty så långt lära de väl ej vilja gä i orättvisa mot mig, att neka mig den jag önskar till efterträdare. Vill du åter ej hafva sysslan, så nödgas jag se mig om efter en annan successor; ty jag måste hlif-va henne qvitt, tillika med förordnandet, ju förr desta beldre. En sådan Regering kan /ng icke tjena. Ett af de två: antingen har jag fortjent den skrapa, man gifvit mig, och då duger jag icke till embetet; eller ock har jag icke fortjent den, i hvilket fall min heder kräfver, att ej låta behandla mig på det sättet.”

Förjäfves gjorde Lands-Sekreteraren alla de inkast som hans känsla och hans öfvertygclse förestafvade,

åberopande bland annat (till stöd för sin mening, att man borde fästa ringa eller ingen vigt vid Styrelsens välbehag eller misshag) det kända factum, att Regeringen några år förut, då en Landshöfding misstagit sig,

t. f. Eandshöfdingen Ehrenborg innehade då ännu på stat Eands-Scliretcrarebcställningcn, ocli denna förvaltades under tiden af en t. f. Vikarie.hvilken hon ej -vågade stöta, gaf en skrapa genom cirkulär till samtliga Landshöfdingarne, under det hon på samma gång i handbref betygade några af dem sitt välbehag, hvilka uppfattat andemeningen af hennes föreskrifter.

Ehrenborg stod fast vid sin föresats. Han upp-skiclcade sin ansökning om endtledi gande från Lands-liöfdingeförordnandet i ett handbref till Stats-Sekrete-raren Danckwardt. På den förhetsade kraftyttringen följde slapphetens vanliga ånger. Ehrenborg blef nu från alla håll bestormad med böner att låta blidka sig. Man hade ej menat så illa, som det lät. Man var färdig att gifva honom all möjlig upprättelse. Gubben Rosenstein hlef Ministerens vid detta tillfälle utkorade syndabock. (På honom *) skylldes nu alltsammans; och han vore nu en gång för alla skiljd från all befattning med de allmänna ärenderna. Stats-Sekreteraren

*) Ehuru Roscnstein kontrasignerat det olycksbådande Konungabrcfvet, kunde ingen vara mera oskyldig än han i det omilda innehållet. Dels hade han så till sägaudes öfverlefvat sig sjelf, och det fanns nu blott en fysisk ruin qvar efter alla de intellektuella förmögenheter, som fästat hans namn vid minnet «f Gustaf lll:s tidehvarf. Dels var Roscnstein i alla fall så föga böjd för skrapor och i allmänhet att göra någon Embetsman missbelåten, och detta var så kändt, till och med af Regeringens egna Ledamöter, att vid ett annat tillfälle då i Konseljen en skrapa beslöts ät cn funktionär, hvarora Föredraganden skulle besörja genom handbref, anhöll Stats-Rådet Fleming att Konung (Carl XIII) "täcktes uttryckligen anbefalla Lands-"höfding Roscnstein, att icke tournera admonitionen "sa, att hon finge utseende af cn kompliment"“Danckwardt besvor Ehrenborg vid allt hvad heligt var, att återtaga afskedsansökningen.

Underrättelsen om denna verkade en allmän bestörtning och uppståndelse i Länet. Sedan de enskilda försöken att afvärja den förlust, hvaraf provinsen hotades i en så sällsynt Styresmans person, aflupit fruktlöse, ville man geuom oflentliga Deputationer, dels till Ehrenborg, dels till Kongl. Maj:t uttrycka Länets önskan och tänkesätt i detta hänseende. Det var icke utan svårighet Ehrenborg förmådde afstyra begge delarna. Han ville hvarken skrämma Regeringen eller låna sitt namn åt ett gy ckelverk, vid hvilket endast po-pularitets-lismeriet, öfver hvilket han var vida höjd, kunnat finna sin räkning.

Det var nu Kullberg uppträdde på scenen. Han hade under tiden blifvit Rosensteins efterträdare, och utan enskild anledning, åberopande blott den allmänna rösten, förenade han sin med dennas och yrkade, att Ehrenborg måtte låta afskedsansökningen falla. I kraft af en högre befallning, skickade Kullberg honom tillika utdrag, genom nole, ur ett sednare Statsrådsprotokoll, hvaruti Kongl. Maj:t väl förklarade] Sig i hufvudsaken förblifva vid Sitt förra beslut, men under tillägg af de utsöktaste loford öfver Ehrenborg, som gjort den afslagna hemställan, och öfver hans embetsförvalt-ning. Med denna upprättelse tillstyrkte Kullberg och Danckwardt, att Ehrenborg måtte finna sig tillfredsställd, hvartill den sednare lade försäkran om det nådigaste bemötande, då Kouungen någon tid derefter ämnade göra en resa genom Länet.

För att finna ett tillfälle, att för Konungen personligen redovisa sitt förhållande medgaf Ehrenborg, i an-ledning af allt detta *), att afskedsansökningen fick hvila tills sådant föregått. Hvad Danckwardt förutsagt slog in. Hans Maj:t omfattade vid mötet med Ehrenborg honom med denna dyrbara Konungsliga, faderliga huldhet, som bringar alla öfriga förtretligheter i glömska. Några månader derefter inträffade den Riksdag, der Ehrenborg, med sin djupa sakkännedom och sin beundransvärda arbetsifver, utgjorde de vigtiga ekonomiska öfverläggningarnes medelpunkt. Dessas trägenhet afledde em edlertid ej hans uppmärksamhet från bestyren i det Län, för hvars styrelse han ännu qvarstod i spetsen; och han företog i Maj månad 1823, på några veckor, en resa dit, hvars besvärligheter och ansträngningar beröfvade Staten en af de få funktionärer, som efter 1809 kunnat mäta sig med dem från bättre framfarna dagar. Det var under detta sitt korta, sista vistande i Skaraborgs Län, Ehrenborg skref till en person, som han hedrade med sin vänskap:

*) Bland de verksamaste motiverna var allmänna tänkesättet i Länet. Han hade tillfälle ytterligare inlien-ta

denna opinion under sina resorpå Bcväringsmönst-ringar, och han yttrade härom i Brcf till en sin vän: ”Mitt svar till Danckwardt hade blifvit mera dcei-'”Ucradt negatift, om jag ej under min resa fått af ”många Länets iunevånare, de efter allt utseende uppriktigaste försäkringar, att den välvilja jag hittills ”ansett för mera enskild hos några kamrater och vän-^ ”ner, är allmän och verklig hos pluraliteten, 'sa att ”jag i sanning kom hit med föresatsen, att, om ytterligare inslance skulle göras eller jemnkning föreslås, "mera afse andras önskan, än mitt eget tycke. Eref-”vet till Danckwardt följer öppet, på det dujmå kun-”na läsa det.”------------”Dagen före min afresa fran Stockholm or-

”dades, till mig åtminstone, mera än förut, angående ”Justitieombudsmanstjensten. Du känner förut mitt ”lynne, att icke eftersträfva någon tjenst, aldraminst en ”som ett sjelfvilligt förtroende måste erbjuda, men att ”gagna, så godt jag förmår på den plats som mig an— ”vises. Skulle, emot förmodan , denna tjenst tillfalla ”eu man, som bvarken söker den eller är densamma ”företrädesvis värdig, mig nämligen, så har det fallit ”mig in, att vi än en gång skulle kunna komma att ”arbeta tillsammans, om, som troligt är, Lllberg blefve ”Lagman i Westerbotten och lemnade Sekreteraretjen-”sten, och du skulle vilja emottaga den. Delta är tills ”vidare ett slott i luften, som vi kunna fundera på, för ”att företaga byggnaden i sinom tid, om Ständerna ”skulle vilja lägga grunden. ”-- *).

1 samma

) För Allmänheten kan det visserligen vara tcmligcn likgiltigt, om författaren i sjclfva verket är ett så odugligt och oanvändbart embetsmannaämnc, som recensenten af hans skrifter i Dagligt Allehanda, efter ' dess frontförändring, gifvit vid handen; äfvensomförfattaren , hvilken har större skäl att fröjda sig öfver sitt afträdaude från tjenstebanau, än att någonsin haf-va beträdt den, fäster föga vigt vid de omdömen, som nttalas öfver hans lcfnads mest obskura period. Men då Allebanda-Redaktioncn sökt begagna ett sådant sitt omdöme såsom inledning till insinuation am mindre trovärdighet af uppgiften om ett samtal mellan inter-lokutörcn (”De Frånvarande” sid. 11—uj) och Justitie-Statsiuinistérn Gyllenborg, är författaren både betät-tigad och pligtig, att ådagalägga, det äfven andra funktionärer funnits, som ansett hans embetsförliål-landcn icke alldeles med samma förnäma förakt, somI samma bref (den 17 Maj 1823) yttrade Ebfen-borg: ”Anckarsvärds framställningar, ideligen refererad ”af Argus, tyckas bär i landsorten hafva fästat mycken

ifrågavarande vidtbcrömda Redaktion. Med halten af dennas vitsord torde inför allmänna tänkesättet framlidne Justitie-Ombudsmannen Ehrenborgs kunna mäta »ig> thvad det förra härstammar från Redaktionen» ”flammande A.”, från dess aldra som tillåste D., eller tilläfventyrs från någon hemlig rådgifvande agent, som under masquen af redbarhetens jernmärke döljer det troligen väl betaldta uppdraget att löpa ärenden åt <lct stundande väldets koryféer.

”Bäste Vän” — skref nemligen Ehrenborg till författaren den i4 December i8aa — ”Af uppriktiga-”ste hjerta får jag tacka dig, ej allenast för ditt värda ”bref från utan iifven och ännu mera, för den

”tid vi här tillbragt tillsammans såsom trogne stallbröder. Hade det varit enligt med ditt lynne och ”din böjelse att för allvar fästa dig här, så hade ingen ”hcldrc än jag kunnat önska, att uti dig bibehålla en ”medarbetare, i hvilken jag tillika kunde påräkna en ”trogen vän; men det undfaller lika litet dina vän-ber som dig sjelf, att en verkningskrets, å den ena ”sidan så trång och å den andra påkallande en jemn ”och odelad verksamhet, icke i längdan skulle göra ”tillfyllest för syftningar och åsigter, af mera omfatt» bing, såsom dina, med hvilka du ej kunde undgå alt ”anse dig nedtryckt och vanlottad, i samma mohn ”som dn vore stängd från handläggningen vid föremål ”af mera allmänt interesse. Med denna syftning gör ”du otvifvclaktigt rätt, att såsom statsman ochverld»-borgarc söka gagna det allmänna, och alt. helst fästa ”dig vid sådana tjenstebefattningar, som kunna till— ”förse ditt oberoende, utan att derföre upplaga hela ”din tid. Måtte1 du1 på denna väg gagna och hlifra”uppmärksamhet. Jag fruktar, att om de icke af ve-”derbörande afscs till behörig rättelse, i de delar den ”verkligen behöfves, blifver det frö, som kan utsått, ”fruktbart till misstroende och missnöje.”

Riksens Ständer lade omförmälde grund. De ut-korade Ehrenborg till Justitieombudsman deu 4 Augusti 1823 och beledsagade honom mangrannt till lians graf den 22 September samma år! . . .

Kullberg, mera Litteratör än Statsman, fann. mindre och mindre trefnad vid Statssekreterarcbeställningen. Hans goda egenskaper i öfrigt och hans jemna, flärd-fria väsende beredde honom det prof af förtroende, som är nödvändigt, för att erhålla ett Stift. Det var hans lycka, att ej vara ansedd omistlig på sin förra plats, och att friare till denna funnos, af hvilka den enes trängtan var så stark, att han öfvergaf den sannolikare förhoppningen på det erabete, Biskop af Kullberg fick, för den mera problematiska och svikande på det, som af denne lemnades.

När Biskop Faxe kallades till prelaturen, ansågs ban af mången ej vara nog bedagad för kräklan. Af-ven i afseende på honom har således Kellgrens sats besannats, att ”detta fel förgår med åren’’; ty Faxe är nu mera den äldste bland våra Biskopar, hvad erabets-U -

_ ”lycklig, och icke finna de dagar alldeles fruktlöst . -”använda, som du här tillbragt. Kanske är det, vid "öfrersigten af administrationens stora kedja, hade interessant och nyttigt att närmare hafva lärt känna ”några af länkarna deruti.” — - -tiden beträffar. Han stod sist på forslaget, der åtta-tioåringcn Hellinan, hvilken året derefter dog vid Örebro Riksdag 1812, hade forsla rummet, och den sedermera vordne Biskopen på Gottland, Eberstein, det andra. Hofkansleren af Wetterstedt, som just då begagnade brunnen vid Ramlösa, erhöll ett bref från Stockholm, deruti det hette angående detta förslag: ”de yttersta skola blifva de främste.” Med ljungeldens snabbhet spridde sig1 denna underrättelse. En och annan gammal Prost började redan darra för sin mak— lighet. Författaren var ögonvittne dertill hos en, som annars gjorde sig goda förhoppningar om bevågenhet, helst han förevisade enskilda bref från alla tre Biskopskandidaterne , hvaruti de anhållit om hans röster till förslaget, dem de ock erhållit tillika med detta.

För denna tidiga lycka — icke tidigare likväl än sedermera af Wingårds och Tegners — ansågs Biskop Faxe egendigen stå i förbindelse hos sin företrädares, aflidne Biskop Hesslens, svåger, Statsministern v. Engeström. Sin skuld till honom sökte den förre afbörda; och det sades, att Biskopsstolen i början af hans em-bctstid skall lemnat innehafvaren en tämligen mätdig behållning. Han var i alla fall icke bortskämd genom allt för stora inkomster; ty han hade ännu ej hunnit tillträda lön som Professor vid Universitetet, då den som Biskop öfver Stiftet foll på hans lott *).

) Sålunda hette, det, att Faxe till Statsministern von Engeströms syster, Biskop Hesslens enka, förärade en vängåfva af a5,ooo R:dr R:gds; att han till Statsrådet Roscublads systerson, Professor Munck af Rosen schöld (hyars far också varit Biskop i sauioia itifTBåde inom Stiftet och vid Universitetet lyckönskade man sig och honom åt den befordran han vuu-uit i mannaålderns fulla kraft; ty han hade som offentlig Lärare lorviirfvat aktning och tillgihenhet, och hans gästfria hus stod öppet ej blott för ortens honoratiores och främlingar, utan äfren för ungdom af seder och uppfostran. Man visste den tiden i Lund ej af den söndring i partier mellan Lärarne, som sedermera, enligt hvad det iörljudits, minskat ställets trefnad. Det finnes i Biskop Faxes lynne och väsende allt för mycken moderation, att han, om än någon gäng invecklad i dessa tvister, sjelf skulle framkallat dem. För så vidt jäsningsämnet legat i någon tillbakasatt ärelystnad, som äflas att till sitt Europeiska namn lägga rangens prero-gativer, sä bör man hoppas, att luguet ånyo varder bofast under Lundagårdcns yppigs kronor, när katedern, ställd i deras svalka, hunnit af denna missförstådda ärelystnad utbytas, vare sig mot ett gyldne kors eller mot ett guldbroderadt statslivré. Det påstås, att Biskop Faxe vid sista jubelfesten kunnat göra sin fred med förordet till en Doktorshatt, bvars uteblifvande journalismen beifrade, och man klandrade, att han hel-dre lät en sådan utmärkelse tillfalla sin mag. Men om blodet i alla fall alltid är tjockare än va'tcn, som ordspråket säger, är det ursäktligt, ur verldslig synpunkt,

sålde det hus, Faxe ägde i Lund för i5,oooR:dr, men af tillgifvenhct — vare sig för morbroderns bevågenhet ellec systersonen — genast afskref och qvit'erale 10,000 R:dr af köpeskillingen; och att Faxe, på Akademie-Kansle-ren Kngeströms tillsägelse måste crIUgg 1 5,000 R:dr till ersättning åt de Professorer, livilka Faxe prejudi-ecrat i lönetour.att man glömmer den andliga föreskriften : ”Görer godt emot dem, som eder hata och förfölja eder.”

När Faxe tillträdde Lunds Stift lydde det under Götba Hofrätts domvärjo. I hans tid har Skåne och Blekingen erhållit sin egeu Hofrätt. Det skedde , som bekant är, mellan Riksdagar, utan föregånget Riksmötes beslut. Man påstod den omständigheten ej hafva saknat inflytande på stiftelsen, att en förnäm Embetsman tröttnat vid

föredragningen af Kammarportföljens vidlyftiga luntor, och önskade en annan Chefsplats, der han, i större maklighet, kunde ”sig föredragas och föreläsas låta.” För att med fredadt samvete möta Representationens nästa sammanträde, gaf den andliga makten förskottsvis absolution åt den verldsliga, medelst ett Herdabref, hvaruti Stiftets Prestcrskap uppmanades, att vid offentlig Gudstjenst hembära Gud och Konungen tackoffer för inrättandet af den nya Ilofrälten.

Sjelfva urkunden lyder, ord för ord, sålunda: ”Circulairc till Vördiga Frestcrskapet i Lunds Stift. l:o Kongl. Maj:ts med sista post ankomne nådiga skrifvelse af den 23 sistl. Maj meddelas:

”CARL JOHAN &c. &c. Vår ynnest &c. Sedan Vi i nåder för godt funnit inrätta en Ilofrätt för Skåne och Blekingen uti Christianstad, och Vi med Guds hjelp äro sinnade, i morgon, med vanliga ceremonier inställa Ledainöterne i deras Embeten, hafve Vi i nåder utsatt den 4 nästkommande Juli till denna Hofrätts första samanträde. Och ehuru Vi icke underläte, att sjelfve af innersta hjerta tillönska Ledaraö-terne i denna nya Dornstol den store Gudens nåd vid utöfniugen af deras vigtiga Domareembcte, samt äfven byse till dem det nådiga förtroende, alt de utbedja sigden Högste Domarens kraftiga bistånd; kunne Yi dock icke, vid åtankan af den ofullkomlighet, som, utan Herrans välsignelse, vidhäftar alla göroroäl, och i betraktande af den Menighets rätt och försvar, som denna Vår Högsta nämnd i händer lemnas, underlåta att Eder härmed anbefalla, det J Söndagen näst för den utsatta dagen, som blifver den 1 instundande Juli, uti alla under denna Hof rätt och det Eder anförtrodda Stift lydande Kyrkor, läten anställa forböner, och genom Presterskapet uppmuntra Menigheten, att inför Herran knäböja och utbedja sig fullbordan af allt hvad P i genom denna inrättning till dess förmän och nytta åsyftat; hvarvid äfven Presterskapet må f örehälla Ahörarnc deras undersåtliga pligt att med laglydnad, enighet och eU * alla mätto Christcligt uppförande hugna en om deras välfärd öm Konung, samt lindra tyngden af de Domares kall och ansvar, som hos dem lag och rätt skipa. Yi befalle Eder Gud allsmäktig nadeligen.

Stockholms Slott den 23 Maj 1821.

CARL JOHAN.

IVils von Rosenstein-,J

"“Genom Konungens nådiga omsorger för sitt folks väl har landsorten hlifvil försedd med en Öfverrätt till beqvämarc och skyndsammare afgörandc af de mål, hvil-ka till lagskipningens granskning och bedömmandc blif-va liänskjutne. Då denna inrättning bevittnar den ömhet, med hvilken landets Fader omfattar allt som rör Dess undersåtares rätt eller säkerhet, skall vår underdåniga vördnad och kärlek till honom leda vår tacksamhet till det Eviga upphofvct af sanning, vishet ochrätt, och hrem skulle sakna håg, att följa en anvisning sådan, som den Konungens ofvan införda nådiga skrif-velse finnes innefatta i förening med den, en Monarks hjerta så värdiga önskan, att livad Han gjort för sina underså ta res lycka, måtte lifva deras vördnad och tacksamhet för nådens ocb rättvisans högste utdelare. Yör-diga Presterskapet, som i denna uppmaning äger den mest efterföljansvärda ledning till uppfyllandet af sitt emhetes heliga pligt, att bland folket förkunna Guds godhet och ära, skall äfven finna detta tillfälle rikt på ämne till råd och uppmuntringar af varaktigt intryck nch fruktgifvande väckelse. Hvad Consistorium särskild t härvid velat påminna skall deri hestå: att sty-rande maktens vaksamhet för lagarnes helgd måste leda till erkännande deraf, alt de tillfällen aro fa, då verklig nödvändighet aftvingar oss rättegångar, och .för "Värdiga Presterskapet skall det alltid blifva en tillfredsställelse, äfven som det i egenskap af fridens förkun-xtare varit och blifver ett af dess första åliggande, att motarbeta en öfverhandtagande böjelse, att tvista om allt ända till obetydligheter af den beskafFenhet, att blott den oblygaste lättsinnighet dermed kan hesväaa Dorahafvande. Der försök af denna beskafFenhet, att, om Consistorium så må uttrycka sig, vanhelga samfundslagarnes syftning och ändamål, icke inom skötet af den Församling i hvilken de uppstå, finna motstånd och ogillande, utan snarare bifall reller uppmuntran, der har vishetens och nådens anda flygtat, åtminstone från mängden, och för ett missöde af denna beskaffenhet försko-vie Gud den Högste hvarje redlig lärare. . Motom der-före Konungens omsorg för rättvisans ostörda handhaf-vande bland oss med «U enhälligt förbund, att under-lätU uppnåendet af Hans prisvärda syftemål genom fördubblad vaksamhet öfver fridens bibehållande bland vira åhörare; och redligheten af detta vårt bemödande skall, öfver detsamma, nedkalla Himlens välsignelse till

framgång, äfven der utsigterne äro som mest mörka eller afskräckande. Under dessa glada förhoppningar är det Consislorium får uppdraga Vördiga Prester-skapet, alt Söndagen den 1 Juli, soni ar Tredje stora Bönedagen, offentligen hembära Gud lof och tack-tagelse der före att vårt samfundslugn blifvit 3 med detta nya värn för vår och våra barns rätt, af en nådig Konung befästadt. Af den bön, som vid tillfället kommer att uppläsas, sändas erforderliga exemplar härjemte; skolandes Herrar Kyrkoherdars egen erfarenhet för öfrigt anvisa sättet att röra sina åhörares hjerlan till lifligt deltagande i ämnet for dagens högtidlighet. Sedan predikan är slutad, och de vanliga böneme samt kungörelserne för dagen blif-vit uppläste, meddelar Predikanten åhörarne underrättelse om anledningen till den anbefallde fortsättning af dagens andagt samt de uppmuntringar och föreställningarhvartill Konungens nådiga bref leni-na så rikt ämne. Sist uppläses Bönen, hvarefter af-sjunges Psalmen N:o 65 i gamla eller N:o 33 i nva Psalmboken.

Lund den 13 Juni 1821:

V il h. Faxe.

Christ. Wåhlin. And. Hylander.

M. E. Ahlman. Es. Tegner.

J. Palm.

Bön, att uppläsas i alla Kyrkor uti Lunds Stift Tredje Bönedagen den 1 Juli 1821:Evige; Allsmägtigc Gud! Rättvisoues Konung; Vetidarnes Domare, och de förtrycktes Milde Beskär-mare! Ingjut Nådens Audc och Försoningens kraft i de böner vi falle i dag för lagarncs lielgd ibland Dina återlöste. Liir dem, att detta namn, förvärfvadt och helgadt genom Din Sons blod, påkallar, icke håg och lust alt gå till rätta med felande bröder, utan villig hörsamhet för de bud, Du i kärlekens lag gaf den verld Din Eufödde Son vår Frälsare förlossat och vunnit kafver. Lär dem, att lagen är satt bland de dödlige till en tolk af Din Heliga vilja, men att Du tillika är Nådens upphof, och Fridens beskyddare, att Du är Försouligheteus och Kärlekens Gud, sen till vrede och färdig att förlata Ditt folk, det Du vill lära den väg det gå skall till sällhet. Sanning och rätt äro Ditt llikes prydnader: ordning, kärlek och frid Ditt namns ära och Dina barns lycksalighet. Lär oss, all vörda och värdera de Inrättningar, som en Vis och Mild Ö/verhct stadgat för dessa vigtiga ändamål; och uti den vård vi njuta under en upplyst och rättvis spira, i skygd af välgörande Lagar, att inse och med vörda och tacksamma lijertan erkätuia Din godhet och nåd, som beredt oss dessa välgerningar, Måtte trohet, laglydnad och redlighet stämpla alla våra gerningar, inbördes enighet och förtroende föiljufva lif-vets mödor, sagtmod och försonlighet slyra våra fötter på fridens väg! Lär alla rättsökande, att icke med hvarandra gå till rätta inför Samfundets, utan alt förut bafva gjort det inför Samvetets lag, och måtte, då den brottslige fälles, alla som hafva rätt att råda, eller att pröfva andras gerningar eller pligt, att vaka öfver medborgares förhållande, kunna två sina händer i oskyl-dighet under medvetandet, att hafva gjort allt, att hindra hans fall.

Barmhertige, Nåderike Gud! omfatta med Ditt allmäktiga hägn och beskydd det Höga och Yigtiga Domare-kall, som för denna landsort genom Konungens visa försorg blifvit inrättadtj och hvars Ledamöter nu äro redo, att tillträda dess utöfning. Helige Fader! I Ditt heliga Tempel anrope vi Din nåd, att denna Inrättning måtte oafbrutet förvaltas till Din ära, Du Allerhögste, till välsignelse för folket, till Lagens vård och till rättvisans oväldiga skipande. All god och fullkomlig gåfva kommer ifrån Dig. Förläna dem, soin nu och framdeles anförtros, alt bland sina medborgare stadga rätt och billighet, Ditt kraftiga bistånd, alt följa Dina bud och uträtta Din Gudomliga vilja. Styr, Mildaste Gud! deras rådslag med Din Ande. Ingjut i deras förstånd en stråle af Din vishet och i deras bjer-tan den ömhet för likars väl, som utgör Samfundslagarnes Ande! Måtte de med fredade samveten och ädel frimodighet uppoffra sin tid och sina krafter till de ansvarsfulla värf, som de efter Din Försvn och Konungens förordnande fått sig uppdragne, att handhafva och sköta. Vare de alltid åtföljda af Din välsignelse och nåd: — och när tidens arbeten Uro slutade, måtte de, som gode och trogne tjenare, få ingå i Din Eviga glädje, och af Din hand, alla Verldars Herre och Domare! emottaga rättfärdighetens oförvanskliga krona!”

Såsom en snart sagdt sjelfskrifven Ledamot af Konstitutionsutskottet, hade Biskop Faxe vid 1823 års Riksdag

under ögonen Statsrådets protokoller rörande denna stiftelse. Att meningar der blifvit införda, som nr en annan åsigt torde hafva gjort sig förtjenta af upp-mär k »am het, sluta vi deraf, att (råga e) väckte« under Riksmötet om annan täcksägelseadress för denna Re-gerinsåtgärd, än den som redan, i följd af det Episkopal« cirkuläret, ägt rum (rån predikostolame j Lund» Stift.

Två af Faxes underordnade ha(Va redan undfått det gyllne korset, och (or den tredje säges det vara i farvattnet. Två af dessa har han sjelf invigt till Prest-embetet. Hågkomsten af de trefliga hemseder, den tillgänglighet, och tvånglösa, men värdiga uragängeston, som i Lunds Biskoppsgård vunnit burskap, har sannolikt ej fallit på helleberget. Äfven för Wexiö, Wisby och framdeles Carlstad torde således Biskop Faxes rykte, ur denna synpunkt, blifva kärt.

Ordningen synes oss så mycket mer fordra att här nämna några ord om Professor Agakdii, som han, ehuru då detta nedskrifves ännu tillhörande Preste-Stån-dets så kallade scamnales, troligen innan dessa utkast lemnat pressen är en välbeställd niensalis, med kors tf guld och med perspektivet till en plaque af silfver. *)

*) Vi missräknade oss icke. Innan riksdagstrumpe-ten skallade, bar Agardh redan det gyldne korset. Bördan deraf blef honom dock snart nog tung. Mot slutet af sommaren 1836, då ryktet gick, att HofKansleren Schulzenheim skulle intaga den efter Statsrådet Poppius ledigblifna taburetten och i sitt förra embete efterträdas af Stats-Sekreteraren Hart-mansdorfT, gjorde Biskop Adgardh ett besök i huf-vudstaden och uppvaktningar på Hofvet. Ecklesiastikportföljen påstods nu hafva varit den magnet, »om dragit Biskopen från Carlstad till Stockholm, frånDen vetenskapliga banan äger äfven det företrädet, att en man af hufvud och kunskaper der bar •itt öde, snart sagdt i sina händer, kan göra sig ett namn, oberoende af gunst, lycka och konsidera-tioner, och med ett stort och stadgadt rykte måste hinna sitt mål. Vi taga således för afgjort, att Agardh endast behöft tillita och anstränga sina intellektuella förmögenheter, för att med aktning nämnas bland Europas naturforskare. För vetenskapen blef det en förlust, att en annan rekommendation, mera påskyndande in denna, tidigt skaffade honom en kateder, som merendels sednare plägar belöna arbetsnitet och mödorna. Det var nemligen hans nära förhållande till Grefliga ron Engeströmska huset, som verkade hans hastiga befordran, för hvilket ändamål en profession delades i flera, hvaraf Agardh och en Akademikanslern Enge-ströms anförvandt, med hvilken Agardh den tiden åtminstone stod på den mest förtroliga fot i verklen, och hvars vänskap han då omsorgsfullt odlade, erhöllo hvar-dera sin anpart. Vi irra oss emedlertid mycket, om ej Agardhs älskvärda väsende hade fullt nt sä mycken andel 1 denna framgång, som lärdomen och naturkunnigheten. Såsom mentor och lärare ät Akademikanslerns ende son: denne samme Stanislaus vou Enge-jtröm, om hvilken mau i Sverige ej känner någon annan militärbedrift, än utmaningen till Friherre Anckar-s värd * *), men som i Ryska leder under Pohlska insur-

hvars slott och torn han likväl denna gång fick draga sitt kors tillbaka till den Wermländska Domkyrkan.

*) De mellan Friherrarne Engeström och Ankarsvärd irektionskriget lärer manligen kampat mot sin moders fädernesland, hade Agardh tidigt och länge — sä län-

ämnet vexlade biljetter voro hufvudsakligcn af följande innebåll:

Stockholm den 20 April i8a3.

Herr Friherre Ancharsviird nyttjar ordalag uti dess svar ä den insatsen som blifvit införd i den AU* mäuna Journalen £i:o 64 Se 85, sä triviala och sä litet svarande mot den anständighet man borde vänta af en byfsad menniska och en man af Friherrens Stand, att sådant af hvarje hederlig och vältänkande iucnni-ska anses med forakt. Jag tager nära del till anonyma författaren. Det anfall som sker mot honom är ifven nyttjadt emot mig, och jag har svurit att hlifva dess humnuie. Jag är ej talare ej heller pennan mycket vuxen. Mina förhållanden hafva icke tillätit mig taga sate pä Riddarhuset och mycket fulja Riksdagen* Heder och ärn kräfva af mig att hümua ano* nyma auetoren, som Friherren med orätt angripit. — Herr Friherre Anekarsvärd anhålles, alt som Adelsman gifva mig satisfaetion, hvarom min Sekundant skall närmare underrätta.

Gustaf Stanislaus von Enge strum. Följande dagen infann sig eftermiddagen hos Auc-karsvärd Adjutanten hos H.

M Konungen Major Wittlock och öfverleinnadc nedtustående Fransyska biljet, i öfrersättning så lydande:

Tit. i följd af hvad Ni redan vet genom mitt bref, så beder jag er reglera var aflar, med den Officer, soni öfverlcmnar hosgäcndc. Jag har äran vara

Tit. tjenarc,

Stanislaus Eugeström, Major i Kongl. Preussisk tjenst. T\ä dagar derefter kl. 1 e. m. tillställde tvannc A-deltmin Eogeströra fbljande svar:ge, som tillräckliga ordinära inkomster for honom tröto — att hugna sig af dryga gratialer ur Universitetets

S. H. T. den 22 April.

Herr Major011 Gustaf Stanislaus von Engeström har anfalUit undertecknad pä ett sätt, som fullkomligen berättigar honom att dervid fästa intet afsende. Herr Barons rättighet att inom detta samhälle uppträda säsom en hämnande Riddare for anonyma författare, lärer af ingen klok medborgare kunna medgifvas, hvadan jag ocksä blygs, att af Herr Majorens anfall lita förleda mig till ett steg, som af hvar och en bür ogillas. — J,g c mot tager Herr Barons utmaning i fall H. E. Statsministern Grefvc Lars von Engeström sjclf nli morgondagens Allmänna Journal uppgifrer sig «åsem författare till den anonyma emot mig personligeu riglade skrilt, hvars besvarande synes Tit. innebära en förolämpning. Jag fur i sådant fall anse Herr Baron företräda H. E:s person, och ehurn H. E. hade sparat mig denna olägenhet, om han medelst sitt namns utsättande hade Icmnut tillfälle att veta författaren och att derefter vätta sina ordalag. Som anonym lärer H. E. icke hafva större rättigheter än någon annan; men om H. E. i morgondagens blad uppfyller det vilkor jag förcskrifvit, sä vill jag med min värja möta Herr Baron på Blå Porten i morgon kl. sa pä förmiddagen; kommandes jag alltid att vid detta tillfälle åse H, E. uti Herr Barons person, emedan jag med Tit. porson aldrig kan anse mig hafva det ringaste oliqvideradt. Jag b ar i anseende till detta steg sett mig föranlåten att inlcmna min pollett och alt således i och för denna händelse afbryta min riksdagsmanna-befattning. Tit, torde finna, att hvad som ej sker i morgon kommer ej vidare i fråga» h va dan Herr Baron torde göra sin flit att få det af mig foreskrifna vilkor i morgondagens Allmänna Journal upp fyldt, h varförutan jag icke mera honorerar Herr Barons inbjudning,

C, H. Anckarsvärd.för andra bcliof rätt nödställda kassa. Han slapp således att göra bekantskap med den torftighet, som eljest ej sällan blifvit våra yngre Akademiska lärares lott. > Det fanns i Lund under denna period* en kärna af yngre Akademiska Läraic, som gjorde studierna der och umgänget lika inlerressanta. Må, då vi uppräkna Grekiska Litteraturens sublime tolk Tegnér, historikern och Romerske språkvännen Lindfors,' naturforskaren Agardli, o. s. v., ingen misstänka oss att kunna glömma, under hvilken krona af ryktbarheter denna stam uppspirat: Korberg, Lundblad, Retzius, m.

fl. Att bafva nämnt Tegnér och att hafva sagt hvem som utgjorde flxstjernan i den yngre lärarepersonalens solsystem, är ett och detsamma. Hvarje snille har sina egenheter, hvaral de sköna hos kopian stadna långt efter originalets, men det oregelbundna eller — sit

venia verbo.' — lytena ______ merendels hos den förra

blifva både större och mera framstående, än hos det sednare. Tegnérs genius var allt för gigantisk, både att tillåta någon af annan sjelfständig art dväljas i sitt grannskap, och att lyfta dem, som der rördes, ända upp till sig. All tankeform blef således här mer eller

Jag liar visat Ert bref, öfvcrlcmnadt af H. (Hjcrta ?), till min far. Ministern för utrikes ärenderna förklarar, att han är öfver det vilkor, hvarförutan Ni vägrar att gifva mig satisfaktion. För att vara kort si reserverar jag mig blott på mitt sista bref af den 20 dennes.

Stanislaus v,on Engeström.

Blod kom lyckligtvis ej att flyta i anledning af detta ministericlla upptåg, och mera bläck flöt ej eller fria den stunden för denna sak.mindre lyckad härmuiug: alk in'islc Teguériscras. Hos Tegner ar bildspråket en egeuhel: hau talar i kilder, ser i bilder, tanker i bilder. De iiro ej alltid adeqva-ta till kvad han vill uLtrycka; de utgöra ej

alltid en sammanhängande byggnad, från grundstenen t.ll takasen; de passa ej alla uli hvarandra som kuggarne i hjulet: men det är alltid Tegner, som med satntna hand slungar omkring sig sjöar och berg, matar sångens dufva, planterar cypresser och knäpper nöjets cittra: Tegnér, som har en ny ljuugeld af sitt geni i beredskap, att förblinda den förmätnes syn, som dristar analytisera beståndsdelarna af de viggar, hvilka redan slagit ned; Tegncrs

”tankas örn, som ur sm klyfta

upp mot solen far”,

enligt hans eget uttryck om vännen Tillander, vid dennes graf.

Exemplet smittar; icke snillet: maneret kunde härmas och blcf härmadt, icke den starke ande, som ordnar sjelfva oordningen. När Agardh, i de allvarligaste afhandlingar, så väl som i de obetydligaste tillfällighetsstyc-ken, stapplade hild på bild, sammanföste liknelse vid liknelse, märkte man väl genast af deras beskaffenhet, af deras enstaka skönhet, betraktade hvar för sig, att de icke voro foster af medelmåttan: men man saknade sammanhanget, slutföljden, fulländningen. Yttrar han sig i Undervisningsverkens Kommitté, så stöter man straxt på: ”en ung Republik och Dou Francias Stat; Hamlet och Polonius; Milton och Anacreon; Tegnér och Byron; Despotism och Aristokrati; Grefvar och Bondsöner; Trubadurer och Konvalescentei; Lcnta Ner-t'osa/' o. s. v. Och hela detta brokiga ordprål upplöser sig i deu nedslående bekännelsen: ”det är icke sagdt, att det” (skolsvstem Agardh säsom praktisk, nian var kallad att framlägga) ”antingen till en börjau, eller ens någonsin kan realiseras." Svarar han en samling studerande ynglingar, som valt lionom till sin Ledare, så jagar han deras fantasi och siu egen kring ”Polytechniska skolan och Olympiska spelen: Romarens stolta själ och Grekens skönhetssinne; Egyptierns djupa tanke och Hinduens tradition från en forgången verld; Valas höga syner och Predikarens vishet; Petrarcas lyra och Shakespears vilda drama; Linnés system och Newtons beräkning af det oändliga.” Och under det han med Synhart välbehag i afseende på Linné uti cn not hänvisar till ”Agardb antic/uilalcs Linnæanoe', låtsar den bepröfvade, mognade, ryktbare Akademiske Läraren en lika öfverdrifven som orimlig blygsamhet, i följande Tartuffiad: ”Skånska nationen har visat mig del ut-”märkta fortroendet, att kalla mig till dess Inspektor. ”Ehuru jag alltid ansett, och vid alla tillfällen förkla-”rat, att jag anser min förmåga föga öfverensstämman-”de med den ansvarighet, som är förenad med ett dy’ likt uppdrag aldramcst då det lernnas af en sådan "Nation som den Skånska, hvilken utgör mer än hälften ”af de Studerandes antal; så har jag icke kunnat annat ”än med erkänsla einoltaga ett förtroende till mig och ”mina krafter, så olika mitt eget. Icke att jag skulle ”nu mera än förr låta så förvilla mig, att jag toge min ”önskan att vara nyttig för förmågan att vara det, ”eller ansåge andras försäkran mera öfvertygande än ”mitt eget medvetande; men emedan i sjelfva vid-”sträcktheten af förtroendet ligger en lättad möjlighet"att uppfylla det, och i de väljandes kännedom om ”min mindre förmåga ligger just deras föresats att mindre behöfva den.”

ÄiVen dc mest blixtrande idéer — och Agardh äger dem till ölYerflöd och delar dem med sig ända till slöseri — äro i behof af tankegångens hållning, af begreppens klarhet och bestämdhet Hundradetak diamanter, kastade huller om buller i en skräplåda, skänka ej ögat hälften sa stor njutning, som tio, väl anbragta i en symelrisk infattning.

Säkre att alltid få höra ett grannt tal, med herliga fraser och smickrande uttryck till svar pä sina vivatrop för Ågardh, uppvaktade studenterne honom dermed tidt och ofta. Utan att egentligen vara älskad af dem (ty dertill hade lordrats att han satt sig med dem i direkt beröring, hvilket han i stället undvek), ägde han dock en viss popularitet dels derföre, att han anslog en liberal ton, när det gällde S tuden teorpssen, dels genom sitt sluga handlingssätt i afseeude pä forslagets upprättande efter allidne Domprosten Wåbiin och öfriga Akademiska partjfrågor, der Agardh offentligen syntes neutral samt uppmanade till lugn och ior-sonligbet, men i hemlighet underblåste elden. Hvilket parti han hyllade visste man ej förr än segern var af-gjord; ty jju de öfvervunnas sida befann han sig aldrig, men retade dem ej eller genom otidigt skryt, utan stängde glädjen öfver framgången inom sitt slutna bröst och lät siua motståndare fröjda sig att de tillintetgjort hans planer, nnder det att de ofta, ovetande, just främjat dem.

Grannen i vester, så behörig domare öfver vetenskap och litteratur, har hvarken förbisett Agardhs för-tjenster

eller halkat öfver lians fel. För att stadna vid hans särskilda yttranden i Uppfostringsvcrkens Kommitté, bedja vi att få återkalla i Läsarens minne den recension som influtit i tionde häftet af ”Maauedsskrift for Litteratur, undgivet af ett Selskab” (Kiobenhavn 1830) der följande totalomdöme uttalas:

”Det system, som Agardh skarpt modsætter det Bestaaende, finde vi temmelig fuldstændigen udviklet, og vi beklage virkelig ikke at kunne gjengive det i dets livfulde og aandrige Form med de mange deri indeholdte intressante Idéer, sk jondi deti det hele forekommer os lidet tilfredsstillende, og ved den ofte eensidige og overdrevne AJaade livorpaa endog det Sande og Rigtige deri er fremsat, ikke sjelden snarere minder os om vor tids Radicale, end om et i Videnskaberne med Rette beromt Navn.”

Det var afbandlingar om Algerna, som grundlade Agardbs »aturforskarerykte: det växte snart till cn kolossal höjd och utbreddes vida genom fortsatta djupsinniga forskningar, hvilkas resultater allmängjordes med en mer än vanlig skriftställaretalang, i en hänförande stil, som blott beliöft någon aga, för att närma sig fullkomligheten. Kännande vigten af den gamla regeln, alt smida medan jernet är varmt, underlät han intet medel att erinra Europas vetenskapsmän i alla länder om sitt vetenskapliga namn. Han skickade dem sina arbeten, och för alt hitta deras besvär vid bemödandet, förság han dem sjclf med materialerna till recensionerna. Så träffar man i 17:dc häftet af Anna!es des Sciences Naturelles för Juli 1829 en framställning af tvenne Agards skrifter: Essai de reduire la physiologie végélalc ä des principes fondamentaux, ochEssai sur le dévc loppe ni enl interieur des plantes. Recensionen öfver dessa afhandlingar är beledsagad af följande anmärkningar från den Fransyska vetenskapliga Tidskriftens utgifvare:

”JVous avons cherche a exposer le plus claire-mcnl possil/le la tliéorie singuliere avancce par Mr Agardh/ nous croyons au moins Cavoir fait exaett-ment, la plus grande partic de- celle analyse e'tant empruntée u une lettre quc Cauleur nous a adresse'e. JVotre hut, dans cetle revue, élant simplemcnt d’élre thisloricn des opinions des aulres, nous ne nous permettrons aueune observation sur cc nouveau syslerne. ‚J

Framgångar, vunna utan möda, mätta hastigt. Katedern och Botaniska trädgården, ja, sjelfva ryktet såsom vetenskapsman, ägde snart för Agargb, som redan i yngre åren kommit af dem i besittning, ej mera någon retelse, något behag. *) Han började mer och

*) Någon j'ttrailc vid ett tillfälle sin förundrau häröfver for en person, som varit Agardhs ungdomsvän och »om på det noggrannaste kände hans karakter. Denne svarade genast: "Botaniken roar icke mera Agardh; "ty han har haft en Linné före sig. Han skulle "redan blifvit stationär om han ej förutsäg, att "man då liögljudt skulle säga livad man nu blott vå-"gar liviska: Elias Fries och AVaklcnbcrg

"äro långt framom Agardh.”

Också var det just delta och Agardhs lietccndc, som jagade den älskvärde orh allmänt aktade Fries från Lund till Upsala, der han blifvit- Professor och numera utgör eu af detta Universitets prydnader. Såsom lönlös Docciis och Adjunkt under Agard, rönte Fries aldrig af denne någon uppmuntran , under detmer försöka sig i politik, statsekonomi och framför allt finansläran. Han längtade att fa utbyta vetenskapens lugn och sjelfständighet mot statslifvets stormar och cmbetsmannayrkets granna bojor. Länge syntes hans önskningar vackla mellan kräklan ooh portföljen. Den inre strid, som i detta afsende föregick inom Agardhs bröst, afspeglade sig uti de yttre stridigheterna inom Lunds Universitet, der han, understödd af journalismen, som naturligen firade en frejdad penna, hvilken ej sällan lånade sig åt den förras idrotter (exempli gratia i ”Skånska Correspondenten *) förskottsvis ville pröfva herrskarekallets preroga-

den förre gjorde allt, för att åt de sina bereda förmåner oeh framgång. Ty mcdtäflarc vill Agardh ej veta utaf. Ensam vill han lysa och belysas. Afvcn hade Professor Nilsson många svårigheter alt bekämpa, då han från Stockholm återflyttade till Land. I det försök som gjordes, att bcröfva Nilsson den lö-netur, hvartill han var berättigad märktes granncli-gen, att den synliga aktören ingalunda var före-hafvandets hemliga anstiftare och ledare.

+) Det var Agardh, som först väckte fråga om denna Tidnings utgifvandc, hvilken, så länge han ägde nyhetens

behag, af honom omfattades med den största förkärlek. Skånska Korrespondenten skulle motväga Litteratur-Tidningen 'i Upsala, skulle blifva organ för Skånes opinion, för Universitetets, skulle vara vetenskaplig, skulle vara politisk, skulle vara — allt. Auditør Lilljecrona blef den synlige utgifvaren. Han framträdde först med en artikel; sedermera inflöto en mängd sådane, hvartill Agardh var författare. Hänryckningen var allmän och Agardhs popularitet växte dagligen. ”Opinionens makt”, ”Gustaf Adolph”, Engelska sprnmålslagarna”, ”Quinnan”, ”porträt af kej sarinnan Catharina”, 'utländska moder för damer”,tiver. En uteblifven tcologiedoktorsliatt vid sista Jubelfesten gaf signalen att röra den publicistiska larmtrumman. Man mindes, att Norberg (icke Prest) fått ea sådan utmärkelse från fremmande land; och ehuru dennes ryktbarhet ännu var både större och solidare än den ifrågavaraudes, ville man ändock anse för ett crimen Itesce scienli‘i‘j att (Presteu) Agardh galt miste derom i sitt eget land. Hos Eiskop Faxe formalles han väl haft a undanbedt sig förordet; men man räknade denne till last, att ej af egen drift och mot Agardhs

”Trädgårdsföreningen”, "Sparbanken i Lund”, ådrogo sig allesammans stor uppmärksamhet. De artiklar, som blcfvo insända till Tidningen, underkastades A-gardlis censur inuan dc infördes. En och annan insändare klagade till och med, att hans artiklar blifvit förändrade och att i allmänhet en viss ensidighet utvecklades. Dc anony'ina uppsatserna utcblcfvo och ar-bctaruc i vingården började beklaga sig, Agardh, som ännu fann nöje och fördel i företaget, förlorade ej mod och besinning. En artikel inliöt med signatur ”R.” Läsaren underrättades i en not, att medarbetarne i bladet, till undvikande af kollision, antagit olika signaturer. Sedermera lästes uppsatser undertecknade med ett ”d", ett "a”, ett "rd”, ett ”dh” o. s. v. Allmänheten igenkände i alla dessa artiklar Agardhs penna, och lät ej dåra sig af signaturerna, hvilka alla bestodo i bokstäfver, hämtade ur Agardhs eget namn. Företaget var nu ej mera nytt, det påräknade uppseendet redan vunnet. Agardh tröttnade så-edes vid skrifverict och öfvcrgaf på en gång hela Tid-ningsväseudet till pseudo-medaibctarnes stora ängslan, hvilka nu befunno sig jemmerligen ensamne, sedan till och med Auditor Lilljecrona, redan före Agardhs aftag, blifvit upptagen i Aftonbladets Redaktion och afrest till Stockholm.förmenta, vilja hafva, soart sagdt, trugat det nå honom. För sällsamheternas iullstäudighets skull, blef det egentligen hans gamle, förtrognaste vän, som med honom delat sin mäktige anförvaudts, förre Akademi-Kanslerns bevågenhet, hvilken nu framhades för allmänna opinionens domstol, att, genom jcmnförelsen af sina blygsammare förtjenster med Agardhs, standa till ansvar för den doktorshatt, han fått, men hvaroin den andre gått miste.

Utom sina yttranden oin uppfostringsväsendet, öfter hvilka vi nyss anfört Danska Litteratörers omdöme, har Agardh ej offentligen afhandlat något ämne, som kan hänföras till Ecclesiasti kären den. Och likväl var det för deras departement, opinionens koryféer ville ställa honom i spetsen. Så vidunderligt detta kan låta, så visst är, att hvarken han derom saknade förhoppningar, eller dessa grund. Det hade blott behöfts, alt hans förtrogne vän ”Mentor” ej öfvergifvit sin ”Te-lemaque” och att denne ej förlorat sitt öfvervägande inflytande uti Olympen.

Det vore törhända orättvist att påstå, det Agardh varit den minst nitiske själasörjare inom Lunds stift; visst är emedlertid, att han var en bland de overksammaste Kyrkoherdar i hela riket. Ehuru han innehade ett ganska stort pastorat, hvars ena kyrka ligger inom Lunds stads vestra tullport, kan iDgen erinra sig, att han under loppet af de tolf sista åren predikat tillhopa ett halft dussin gånger. Vid firandet af Jubelfesten 1932 kunde han likväl ej undgå, att högtiden till prydnad, beträda predikstolen. Ryktet härom hade spridt sig vida och kyrkan var öfverfylld af ståndspersoner från andra församlingar, medan en del af hans egna försam-hngsboar förrättade sin andakt i andra kyrkor. Dä han nu uppträdde pä predikstoleu hade hans vanliga ledighet och självnärvaro alldtles idrsvunnit. Ilan sväfvade pä målet och helänn sig påtagligen i stor vända. Hans klangfulla stämma var forby tt i ett entonigt h viskande. Det var en föreläsning, ingen predikan; men en före-läsning utan religiös känsla, ulan lif, sparsamt späckad med granna fraser.

De nyfikne åhörarne vandrade hcin, undrande, icke beundrande, och man anmärkte, att om Agardh icke är någon lycklig predikant, var han åtminstone en väl aflönad Kyrkoherde, som kände sina rättigheter och sällan efterskänkte något af dem.

Under sådana förhållanden låter den trängtan förklara sig, hvarmed Agardh städse sett sig omkring efter andra

befattningar. Nar Biskopsstolen i Calmar sista gången blef ledig omtalades väl äfven i Skåne, att Statssekreteraren Kullberg var bestämd till densamma j men Agardhs viinner motsade detta rykte. Hastigt af— reser han till Stockholm. Hans närmaste vänner visste knappt deraf. Ganska säkert var resan angelägen, ty den företogs i den obehagli gaste årstiden och i det svåraste väglag. Han hade icke väl hunnit öfver lånegränsen, innan alla Lunds invånare med en mun försäkrade, att Agardh upprest ”på hög befallning”, och alt han skulle återkomma, antingen såsom Biskop i Calmar eller såsom Statssekreterare för Kyrkoärenden. Snart började hans oförtrutne vänner tillägga, att han icke emoltog den ena platsen med mindre, än att ett fordom till Biskopsstolen hörande, i sednare tider från densamma söndradt, præbende-pastoi at ånyo dermed

förena-förenades; och den andra beställningen icke annorlunda än såsom tillförordnad, med åtnjutande på samma gång af Statssekreterare-, Professors- och Kyrkoherde-inkomsterna. De lälo ock förslå, att Agardh var den, som vid detta tillfälle föreskref vilkoren; ty, sade de, ”Regeringen behöfver en Agardh och ingen är så duglig som han till Kullbergs efterträdare”. En och annan inom] hans förtroligare krets kallade honom ömsom ”Statssekreteraren” och ”Biskopen”. Man berättade hvad han sagt till Konungen och hvad Högstdensamme svarat: allt utvisande den stora nåd, hvaruti Agardh stod.

Omsider återkommer han till Lund. Han tycks blifva förvånad då iTian frågar honom om portföljen, och hastar att bedyra det han endast i egna penninge-angelägenheter företagit Stockholmsresan, samt att hans alsigt vore att lefva och dö såsom Professor i Lund. Emedlertid var han nu en längre tid dyster och sluten inom sig, ständigt opasslig och mindre skonsam i be-dömmandet af Regeringens åtgärder än eljest*).

*) Ostridigt är Agardh cn man af stora förtjenster, och de hafva cj eller blifvit så alldeles obelönade. Ingenting är stort eller litet, utan jemfördt med något annat. Således fick han Nordstjernans lilla kors samtidigt med Professor Florman. Denne var redan cn nt-märkt läkare, Akademisk lärare och hade, såsom anatom, Europeiskt rykte,' innan Agardh ännu bar den Akademiska lagerkransen. Genom sin lärdom, sitt vetenskapliga nit, sina gagnande skrifter, sin fridsamhet, sin vårdnad om nödlidande, sitt förakt för glitter och flärd, med ett ord: sin ädla karakter och sina dygder, har Florman sedan längre tider tillbaka varit i besittning af Allmänhetens högsta och odelade

22Skulle nian från alstern af Agardbs pennas flit sluta till den befattning, livartill den inre driften kallat honom, så hade Finanspoitfuljen varit den, för hvilken kan var företrädesvis lämplig. Finansernas fält har han lika idogt odlat, som Botaniska trädgården, och i denna finnes ingen blomma, så skön, så rar, sä dyrbar, som icke måste åtnöja sig med andra lummet i hans huldhet, der statsskuldssystemets parasitväxt innehar det första. Tilläfventyrs utgör hans kända benägenhet för detta system roten till hans anseende på högre ort och hafstängen till hans framtida lycka. Man vet nämligen liuru ömt Statslånen ligga Regeringen om hjertat, hvilket äfven visat sig uti Propositionen om Statsverkets tillstånd och hehof vid Riksmötet 1834—1835. Man vet, att Friherre Ehrenborgh är af samma tanka. Man vet huru nära han i flera vigtiga fall slutit sig till A-gardh; och man vet, att dessa begge gemensamt yid början af Riksdagen samlade omkring sig ett betydligt antal Riksdagsmän, på hvilka de sökte vaccinera sina ideer (dem man trodde jemnväl vara Regeringens) vid de sammankomster, som i början af Riksdagen höllos hos Ehrenborgh, hvilka talrikt och flitigt bevistades,

högaktning ocli tiilgifvcnbct. Det uttrycksfulla löje, som lekte kring hans läppar under hela dobbnings-cercmonien, visade, både det han kände med sig sjelf att han redan länge varit berättigad till denna utmärkelse, och att han uppskattade den sä, som den nu mera förtjenar. Också intager Flormans stjern» sällan någon annan plats än i en låda till ven ster i hans åldriga skrifbord, der hon, väl {inlindad, tillbringar sin tid vid sidan af den 5o:åriga pennknifyen och den nästan lika gamla saxen.och som omtalades i Allmänheten under benämningen ”Elirenborghska Riksdagen der äfven Herrar Anckar-

jvärd stundom infunno sig.

Redan vid eller innan Riksdagen 1828—1830 hade Statssekreteraren Skoginan öfversatt och till framlidne Prosten Grefve Schwerin dedicerat Laflttes lära om fondsystemet. Sedermera utgaf Grefve Björnstjerna (en af detta systems entusiaster) frän trycket i England: ”Engelska Statsskulden, dess inflytande och förvaltning, betraktade ur en olika synpunkt med S*r Henry Par-nell, i hans arbete om Finansreform, afM. B.” Denna skrift

promulgerade Agardh i Svensk öfversättning ”ined ett företal om Statsskuldssystemets allmänna grunder af G. A. A.” Detta företal åter, utgörande en tredjedel af hela skriften, fann dennas författare så sinnrikt, öf-vertygande och instämmande med sina åsigter, att Björn-stjerna utgaf det med få förändringar såsom sina egna i en ny brochyr i London, under titel: ”Jnfluence of the public delt over the prosperity of the Country.” Till råga på mystifikationen, blef Herr Statssekreteraren för Finansärenderna så intagen af denna sistnämnde skrift, det han skyndat att rikta Sverige med en öfversättning deraf, under rubrik: ”Om Statsskuldens inflytande på Englands välstånd.” Man har således A-gardhs Svenska företal till Bjömstjernas öfversatta bro-chur, först siirskildt utgifvet af den sednare i England, och derefter, ånyo försvenskadi af Skogman, i tryck här allmängjordt. Det kan man kalla oförtrutna arbetare i vingården ! Om systemets fördelar äro svarande mot dess anhängares underkunnighet om sina källor* beskaffenhet, så kunna Riksens Ständer ej nog hastigt antaga Regeringens uppmaning i Propositionen rörandeStatsverkets tillstånd och behof, att kasta Nationen i armarna på fondspelet.

Till fullständighetcn af Agardhs fmanciella system, hörde det öfverlåtande till Regeringen af delaktighet i välde öfver Ranken, som 72 §. Regeringsformen åt Ständerna ensamt förbehållit. Han talade således för den bekanta förändringen af §:n, som Borgare och Bönder förkastade den 11 Mars, och hvilken med en ganska knapp pluralitet gick igenom hos Presterne. Och likväl finnas personer, som hört Agardh yttra i Lund före Riksdagen: att Regeringen aldrig borde hafva något finger med i Banken; att denna borde vara en för sig sjelf fristående institution; att det ringaste inflytande af Regeringen på Banken skulle bereda dennas totala undergång och dess Kredit undergräfvas, o. s. v. Den förändrade åsigten smakade således redan af Prelaturen, och ju längre arbetet fortskred i Konstitutionsutskottet, som räknat Agardh och Ehrenborgh bland sina pelare, desto mera insåg man billigheten deraf, att det kors, han här nödgades draga af möda, bekymmer och opinionens otack, ersattes medelst ett kors i gyldne halskedja. Kyrkan, som i sednare tider tillegnat Sig våra största och flesta ryktbarheter och utmärkte män, har i Agardhs person gjort en ny, lysande eröf-ring från vetenskaperna, hvilka likväl mera stå tillsammans med det Episkopala otium, som mellanstunderna från öfversigten af Stiftets angelägenheter erbjuder, än med en Statssekreterarebefattning, hvilken, särdeles för en älskare af experimenter, måste upptaga hela tiden. Under det vi uppriktigt önska både Agardh och Carl-stads Stift lycka, beklaga vi katedern och växtriket, hemligen likväl närande den förhoppning, att till deltatfcoinma må kunna på honom lämpas Jocoudes sats (auktoriteten är väl icke andlig; men Agardh var, i yngre åren åtminstone, ej helt och hållet kall för det vcrlds-liga lifvet):

J'On rcvient loujoun ä ses premiers amours

Måtte Agardh, främst i Kyrkan, eller högst i Staten, aldrig bryta den trohetsed han svurit vetenskapen och sina blomster — en trohetsed, hvaraf Europa gif-vit genljud, som beredt honom inträde i lärdomens Öf-verhus och på vetenskapsidkarnes Europeiska Allhär-jarting —; ty (såsom Biskop Tegnér yttrade i sitt svar till Professor Agardh på dennes inträdestal i Svenska Akademien)

”blaud de tusende och tusen än fins ingen enda falsk emot sin vän; men idel tro och oskuld livart vi blicke:

O, öfvergif dem, öfvergif dem icke"' *J

Med Presidenten Pofpius inträdde ett nytt element i Presteståndet, på Riksdagen 1828—1830, och med honom , i hans nya egenskap af Statsråd, har vid den af 1834—1835, en Konungens Rådgifvare för första

*) Innan vi skiljas frun Agardh, liksom han skiljt sig frän sina blommor, gä vi att kasta cn blick pä det riksdagsmannaval. som i väsendtlig mohn beredde honom krliklan. Så snart underrättelsen ankom till Skåne att cu urtima Riksdag (i834;, liufvudsakligen för Realisationens skull, var beramad, omtalades ge-gangen varit medlem af Representationen annorstädes, än på Riddarhuset.

nast, att Professor Agardh borde blifva riksdagsman. Hans adepter och skötebarn bcskrcfvo hans in-sigter i det stora riksdagsämnet, ”hvilket ingen med större noggrannhet an han liadc studerat”. De förklarade lionora oumbärlig, o. s. v. Dc som kände Agardhs sätt att hringa drifhjul i rörelse, slöto frän detta ordande, att Agardh nu ville hlifva riksdagsman, och att de jern just nu voro lagom varma, hvil-ka han företrädesvis ämnade för sin

räkning bearbeta. Men, huruvida han skulle blifva vald af Iåirareper-sonalcn vid Universitetet eller af Stiftets presterskap, kande man ej förutse. Man tog likväl för afgjordt, att han önskade, nf hvilkender a korporationen som helst, varda utsedd medelst acklamation. Detta kunde dock ej ske af Akademiens lärare, hvilka, söndrade i partier, icke gerna kunde förena sig om samme kandidat. Agardh närmade sig derförc till Prcslerskapet, med hvilket han förut ej plägat särdeles umgänge och till hvilket han knappt förut velat räkna sig. Justaf denna anledning voro presterne i början honom föga bevågne. Hans vänskapliga atälluing: till Skånes possessionater hlcf nu hans stod. Han hade gjort deras bekantskap och runnit deras förtroende, såsom Direktör i Malmö Diskont och såsom ordnare af den föreslagna Hypo-theks-låneinrättningen i provinsen; ocli dc hastade nu att till hans fromma verka på de prester, som till dem stodo i något förhållande. Också hlcf Agardh deras man, ehuru ej med så stor pluralitet som man väntat.

Uppvaktningarna på Hofvet var ett hland de första åligganden, son» den nye riksdagsmannen iakttog; och man anmärkte, att Akademiens höge Canzler redan vid första audiensen talade längre och i nådigare ordalag med Agardh, än med Universitetets representant Professor Westman,Morgonen af Poppii lcfnad randades i det herrliga landskap, hland det trofasta folk, som varit Svenska, — som icke mer äro det. Samma horisont inneslöt hans vagga och Ehrensvärds graf. Med stora steg och med säkra vandrade Poppius fram på embetsbanan; tj det skarpa hufvudet ägde insigternas understöd, och dessa — erfarenhetens mognad och sakkännedom — förvärfvade under ärenderaas praktiska behandling. Presidenten Lode lärde känna och värdera honom och fann, att hans egenskaper borde gagna fäderneslandet i en större scala. Utrustad med dennes förord, anlände .Poppius till Stockholm, der han i Landshöfding Geor-gii snart ägde en ny befordrare. Poppius blef Föredragande inför Högsta Domstolen, knöt ett fast vänskapsband med sedermera Justitie-statsministern Gyl-lenhorg och bemärktes med välbehag af f. d. Konungen. Orubblig i öfvertygelsen, att man bör lyda den Ofverhet som är, afslog han alla vinkar om deltagande i konspirationsplaner. Han skötte sina domare-värf, utan att befatta sig med politiken. Med rean händer har han under alta skiften tjenat fosterlandet och de Regenter, som ledt dess öden.

Den mest frejdade af Högsta Domstolens ledamöter, sedan en sådan inrättades i Sverige, hade varit Poppii landsman. Det domaresäte, Calonius *) inne-

*) ?iär Ryssarnc redan fnnnos i Åbo, fortfor Professor Calonius icke desto mindre att offentligen uppmana sina landsmän till trohet mot Sverige. En annan vidt-berömd och vördnadsvärd ryktbarhet från detta Universitet, Franzén, höll ett, med sanningen öfverens-stämmaodc, — ty osanning har aldrig halkat öfverhaft, vanpryddes ej af Poppius, när lian i en af de forstå vakanserna efter nya organisationen kallades till Just: tie råd. Han innehade detta vigtiga erabete länge och under Högsta Domstolens gyldne ålder. "Konungens domsrätt,J (som 17 § Regeringsformen säger) ut-öfvades tid efter annan af Gyllenborg, Palmsvärd, Hamilton, Blom, Toren, Noruus, m. fl., tillika med Pop-pius. Visserligen förskrifva sig tillstyrkandet, att Sve-Tiges Kronprins, nu H. M. Konungen, måtte blifva enskild ägare af Svenska fastigheter, äfvensom dödsdomen öfver dem, som på Gottland, ‘druckne, druckit Gustaf V.s skål — ett Regentnamn, hvilket aldrig funnits och tilläfventyrs aldrig kommer alt finnas — från sjelfva denna guldålder; men ingen spegel utan fläck, som ordspråket lyder; och det ar utomdess icke har det vore lämpligt att teckna profilen af landets högsta Tribunal. Denna måste, hvar belst den anbringas, utgöra hufvudfiguren på taflan; och nödiga färgor till draperiets dagrar och skuggor saknas, cj, då man lå-;ter uppmärksamheten dröja vid fäderneslandets causes celebres. Att Poppius i alla fall icke tillhör deras antal, som har något att befara af en fullständig och oväldi g öfversigt af Högsta Domstolens förhandlingar, är

dessa läppar, vare sig i berömmets eller tadlcts forra — offentligt loftal öfver Kejsar Alexander. Om nu detta, eller det utmärkt älskvärda omgäugessättct hos Talarens hustru mest behagade Kejsaren: nog af: Hans Ryska Maj:t började visa henne en sällsynt uppmärksamhet, hvilken åter så litet behagade Talaren, alt han med familj öfverflyttade till moderlandet, som redan trott sig bchöfva begråta förlusten af en bland sina nu varande yppersta utmärkelser.livad Läsaren sannolikt redan känner, sä vida Läsaren är Svensk.

Den aktning ocli det förtroende, som, Justitieru-det Poppius förvärfvat gemensamt af Wasas och af Carl Johans Dynastier, tillskyndade honom ett ganska grannlaga uppdrag. Han blef nemligen utsedd till f. d. Kongl.

Familjens Ombud för afslutandet af dess 13-tianciella och ekonomiska angelägenheter i Sverige. I skickligare och pälidigare händer kunde de ej lemnas. Med den ädla öppenhet, som egnar en man, hvars afsigter tala ljuset, lät han brefvexlingen gä genom ka-biuettet, der han förevisade sina bref oförseglade, och med den värdiga ståndaktighet, som anstår cu man af grundsatser, vägrade han alt hörsamma de Ministeriell« uppmaningarna, att till f. d. Drottningen icke använda epitetet "Majestät", utan helt simpelt kalla henne: "Madame”. Från uppdraget, och följaktligen frän brefvexlingen med henne, förklarade han sig beredd att när som helst afstå, men under intet vilkor begaf han sig att brista i den uppmärksamhet, som den lag-krönta Drottningens inuchafda rang, hennes kön och sjelfva hennes olyckor kräfde.

Vid den ^ör Högsta Domstolen bedröfliga epok, då dess utmärktasle ledamöter der lemnade sina rum toma och sina minnen oersatta, — när Blom tagit afsked , Toren och Nore'us blifvit sköflade af döden> Hamilton, Sylvander och Poppius förflyttades tili andra embeten i Staten — erhöll den sistnämnde Prcsi-dentsplatsen i CuramerceColIegium. Justitieministern! bade ämnat bonom den då lediga, lika 'beskaflade beställningen i Svea Hofrätt, sedan Sylvander bestämdt förklarat Gyllenborg både att han ej önskade och hoor-fore han ej kunde einottaga detta embete. Detta förklarande åberopade Justitieministern i konseljen, men tillrättavisades, till sin stora förvåning ined den underrättelsen, att Presidenten Skjoldebrand ännu i detta ögonblick, under pågående Statsråd, funnes pä Slottet, med uppdrag från Justitierådet Sylvander, att underdånigst för honom utbedja sig Presidentskapet i Svea Hofrätt. Han blef också härtill utnämnd; dock skickades till honom Föredraganden, KansliRådet Ulfspar-re, för att i anledning häraf inhemta hans tankar. Till denne svarade Sylvander först, att han vore högst öf-verraskad, det KonuDgen med Sitt nådiga val täckts falla på honom, och att han derföre behöfdc besinna, eller snarare återhemta sig; men då den utskickade underrättade honom, att Skjoldebrands mission vore känd, förklarade Sylvandcr genast, att han med underdånig tacksamhet emottog utnämningen.

Under loppet af de sju år, Poppius varit ställd i spetsen för CommerccCollegium, hvars Presidentsem-bete han erhöll i samma Konselj, som Sylvander lick Hofrättens, har Poppius så till sågandes uppammat en ny näringsgren i Sverige, medelst ullkulturen. Hans rastlösa nit för dess förkofran har blifvit krönt med den vackraste framgång, och lofvar mer och mer vigtiga resultater för det allmänna, så väl som för de enskilda, hvilka dels egna sig åt fårafveln, dels förädla och förbruka dess produkter. Landtmannen och Ma-nufakturisten stå således hos honom i förbindelse, gemensamt med hela landet.

I den dubbla egenskapen af Commerce-Collegii Chef och af Karantäns-komraissionens ledamot lydda tillsynen öfver de försigtighetsmått, som borde iaktta-gas mot smittan af cholera morbus, under honjm, vid denna rysliga sjukdoms första utbrott i Europa. Hela Sverige känner och bör känna hvilken noggran, sam-vetsöm omsorg han egnade åt dessa maktpåliggande detaljer af sin emhetsutöfuing. De välgörande verkningarna deraf åtnjöt Nationen i ett ostördt helsotill-stånd, under det att farsoten rasade i alla Europas hörn, hos grannarne i öster och vester, ja, medan cho-ierapatienter funnos här på fartyg, som undergingo karantän på dertill anordnade och strängt bevakade platser. Också underlät lian aldrig att utan uppskof • och utan skonsamhet beifra och till näpst befordra underordnades öfverträdelser, af hvilken art som lielst, utaf dem till efterrättelse gifna försl'ändiganden *). Nar un-

*) Såsom eiempcl må anföras Commcrcc-Collegii nedanstående skrifvelse till Kongl, Maj:t:

“Utaf en från t, f. Svenske och Norrske Generalkonsuln i Köprnhamn till CommerceCollcgium insänd afskrift af en Kong!. Karantänskommissionens i Gö-Iheborg Kungörelse den 10 i denna månad, har Collegium inhemtat, huruledcs bemalte Kommission der-uti meddelat det iorklarande, att hvad Collegium uti Kungörelse af den ^:e dennes förordnat derom, att Seland borde räknas till misstänkta orter hade af-seende på provinsen Zeeland i Holland.

“Då Collegium redan medelst Kungörelse af den 16 sistlidnc Juli förklarat Holländskaprovinsen Zeeland för smitta misstänkt, hvilken föreskrift sedermera under den i9 i samma månad och den a dennes förnyades, bade Collegium icke förmodat, att något missförstånd om meningen af Collegii Kungörelse af den 7 dennes skulle kunna äga rum. Och då for öfrigt, i händelse Karan tänskommissionen ansett samma Kungörelse innefatta någon

tvetydighet, det ålegat Kam-der H. M. Konungens frånvaro på resor sommaren 1832 cn modifikation i bevakniugs-anstalteina kring Skanska kusten kommit att äga rum, t ederbörande myndigheter ohörde, skyndade, vid första underrättelsen härom, Presidenten Poppius, civilklädd, som han för ögonblicket var, sig upp i Kongl. Regeringen, som just da hade sammanträde, och förklarade med hela styrkan af sin karakter och under hela känslan af sitt missnöje, huru föga uppmuntrande | dcl vore för Statens funktionärer att med nit sköta sina åligganden, då Styrelsen ej orubbligt följde ett visst system och sålunda sjelf gjorde till intet frukterna af sina egna åtgärder.

Regeringen var af gammalt van att höra Poppius uppri gtigt och eftertryckligt uttala sin öfvertygelse. Hau

missionen, att deröfver inhcmla yttrande af Collegium, som det endast tillhör att meddela förklaring af sina förordnanden, samt den af Karautiinskommissioucn meddelte tydning möjligen kunnat medföra högst menliga följder för Rikets säkerhet mot cho-lerans införande*), har Collegium funnit sig icke kunna undgå, att Karantänskommissionens ofvanberör-dc förfarande hos E. K. M. i underdånighet anmäla. Stockholm den Augusti i83a.

Collegium framhärdar &c.

Gabr. Poppius.

A. P. von Sydow.

J. N. borclius."

*) Dessa ”menliga följder” skulle till punkt och pricka ”kunnat” inträffa, om CommcrccCollcgium ett par år sednarc (|334) underlåtit att i tid utfärda Kungörelser rörande smiltade och fCr smitta miss-• tänkte orter.dolde henne lika lilet sedan han hlifvit Administratör, som när han var Domare. Men dit lian a ena sidan, an-sigte mot ansigte, sade Högsta Makten sanningen, underlät han a den andra aldrig att lina Regeringen den moraliska styrkan af sitt försvar, när hon obehörigt eller öfverdrifvet anfölls.

I närvarande tid, dä pressen utgör det offentliga lifvets brännpunkt och det konstitutionellas vehikel, är den fråga lika behörig, som vigtig, huru den högre samhällsfunktionärcn betraktar tryckfriheten? Vi kunna och vi höra spara Läsaren v ära enskilda omdömen om Statsrådet Poppii åsigt uti denna kardinal-omslän-dighet, emedan vi kunna och £ detta fall höra lata den offentligen framträda ur hans hjertas hela värma och i förtrolighetens hela tiliförsigt. Se här:

J,S. T. V id mötet på gatan i går f. m. föll sam -'talet bland annat på journalismen och det skadliga i ”dess missbruk. Vi voro ense, att missbruket ej borede leda till inskränkning af bruketj emedan man borde hoppas, att sanning och rätt förr eller sednare ”gjorde sig gällande, och leredde åt den oskyldigt ”misshandlade det värn, " mot hvilket illskans anfall ”studsar tillbaka. Sådan har varit min enskilda tro, ”och jag har i den funnit lugn ocli tröst under mån-”ga och mångfaldiga skiften af en redan mångårig lef-”nad. Afven jag har varit föremål för ilskans utbrott; ”och huru skulle jag kunna undvika det, då min phgt ”ålagt mig, att i hvad på mig kunnat ankomma, söka fuppställa hinder för egennyttans och illparighctens ensidiga beräkningar? Trygg i medvetandet, att hjertligt ”unna all förtjenst godt, och alt söka redligt medver-"ku dcrlill, efter den förmåga, som tilldelas endast af”en högre Försyn, har jag vandrat med jeinna steg pa ‚Jden bana, ödet mig anvisat, obekymrad om den dom, ”mensklig vrångvisa ville om mig fälla. — - — Ofver-”raskad — jag bekänner det öppet — blcf jag, då jag ”efter vårt möte fick tillfälle genomögna Tidningarna,)Joch deribland en artikel uti Fäderneslandet. Jag er-”for af de känslor hos mig väcktes dervid, en ytterligare bekräftelse å min lyckliga tro, att, oaktadt hvad ”derom må sägas, vi dock Icfva i en tid, då sanning ”och rätt hafva sina väktare, hvilka följa nidingen i ”spåren och, då så behöfves, rycka masquen från hans ”anlete och dolken ur hans hand. Hvad bättre för-”svar höfves deo angripne, om ock han befunne sig ”i de omständigheter, att han ej kunde försvara sig ”sjelf, och sålunda vore att anses såsom värnlös? Jag ”her S. T. emottaga mina försäkringar om den fullkomligaste högaktning, h varm ed jag har äran vara,

”S. T.

Tisdags morgon Ödmjukste tjenare.

d. 11 Dec. (1832). Gabr. Poppius.”'

Volkanen af den känsla, som dväljes i Presidenten Poppii bröst, har mera än en gång försatt honom i sällsamma belägenheter, då hans åsigt af rått eller orätt råkat i konflikt med andras. Man har exempel både att han sjelf snart sagdt till envig utmanat en Tidningsredaktion, (Argus) för en framställning, som han ansett förfördelande, och att han nnder loppet afRiksS mötet 1834—1835 nära nog blifvit utmanad sjelf, af Ofverstelöjtnant Montgommerie, i anledning af en enskild ordstrid dem emellan om Nummerlotteriet — delta den sednares bete noire — hvilken Montgommeriefana mot sig förnärmande. Det stadnade dock begge gångerna innan man skridit till ultima ratio.

Presidenten Poppius vägrade länge att emottaga en plats i Konseljen, der man naturligen var angelägen att tillegna sig en af de fa — i närvarande ögonblick till ocb med den enda — embetsmanna-utmärkelser, som under 1809 års regime, väl icke danats, men utvecklats och mognat *). Allmänheten hclsade med glädje och bifall detta Rådgifvareval, när han omsider latit förmå sig att inträda i detta vigtiga ömtåliga, Ansvarsfulla och mera mödosamma än tacksamma kall. Det var icke frasernas, icke folkgunstlismeriets, icke journalismens konstgjorda popularitet, Statsrådet Poppius medförde i Konungens Rådkammare, utan det var skarpsinnighetens, kunskapernas, sakkännedomens, erfarenhetens, embetsvanans och embelstaktens, verksamhetens samt slutligen frimodighetens, att låta sanningen i vördnadens drägt framstå inför Thronen och icke af menniskofruktau undanhållas Folket. Det var en förlust för det allmänna, att Statsrådet Poppius så kort innan Riksmötet blef medlem af Konseljen, att resul-taterna ej hunnit visa sig ännu så, som de kanske bort och man väntat. Men så länge mängden af lefnadsår

*) Den säkra och den vackra hållning i den mest grann-laga belägenhet som en hög samhällsfunktionär kan befinna sig, hvilken Presidenten Ehrenborgh ådagalade vid remissen af den ”deplorabla" Propositionen ora ändring af i § i 5 Cap. MissgerningsBalken, förtjenar att särskilt iliågkommas. När Styrelsen sätter sina tillförlitligaste organer på så grymma prof och dc uthärda dem, har hon åtminstone bergat någon spillra af interesse undan det moraliska skeppsbrottet.ej efteriemnar andra spar an en mer och mer fulländad insigt och tilllörsigt, torde det hopp ej vara allt för djerft, att livad \id denna Riksdag ej skett, ma iuträflä vid de kommande. Spartanerne visste hvartill ålderns vishet dugde, visste att utmärka så väl som att uppskatta den. Vi misstaga oss allt för mycket, om ej denna föresyn af forntidens ryktbaraste frihetsvänner, äger sitt värde och sin tillämpning hos hvarje sann och upplyst tillbedjarc af den Svenska konslitutionnel-Ja friheten.

Bcklagligeu delade Statsrådet Poppius sjelf ej denna tanka. Trött vid de eviga striderna med Justitic-Statsministern Rosenblad*), hvars inflytande, åsigter och förehafvanden endast i Poppius hade, endast i hans

*) För sin enskilda uppbyggelse, eller för att pligtskyl-digast gifva sin högstförnumc anförvaudt vid handen, sökte Expeditions-Sekreteraren Rothlicb upplysning hos Statsrådet Poppius sjelf om beskaITcniiclca af det groll, som förefanns mellan honom och Justitie Statsministern Rosenblad. I sitt betryck och ined sin vanliga oförsynthet, klagade Rotlilicb vid samma tillfälle sin nöd för Onkelns förmente motståndare och begärde prenumeration på Stockholms Tidning. 13et skedde skriftligen, och skriftligen svarade Poppius:

"S. T. Prenumeration u Tidningen kan jag ej ta. *"ga. Sjelf tyngd af bekymmer öfver egen och en tal-”rik omvårdnads existance, förmår jag ej deltaga i an-”dras lidanden anuorlcdes, än med hjertliga välönsk-"ningar. — Någon deraelé emellan mig och Exccllcn-. ”een Rosenblad känner och erkänner jag icke. Jag •'önskar fred med alla. För min del fruktar jag ej "smädelscn ocli önskar ej meuniskogunsi, lugn i mitt "bröst, att aldrig ha sökt, aldrig ha velat befrämja "annat, iin hvad jag trott vara sannt och rätt. Minasakkunskap kunde hafva en motvigt, längtade han att återvända till det enskilda lifvets lugn. Utan att, lik

”önskningar äro, att ingen olycklig må finnas på "jorden.

”ödmjuke tjenarc,

1’ o p p i u s.”

Det var ganska naturligt, att Stats-Rådct Poppius hvarken kunde eller borde yttra sig på annat sätt till Justitie Stats-Ministcrus slägtinge om förliällandcrna mellan Konseljens ledamöter. Spänningen mellan Rosenblad och Poppins ägde dock rum, redan innan den sednare blef Stats-Råd. Under det Ministerens förföljelser mot periodiska pressen uppenbarade sig i form af åtal, träffades Rosenblad och Poppius en dag på gatan, just då en Tidning blifvit aetioncrad. Ju -

stitie-Ministern talade om nödvändigheten att hämma missbruke n och statuera exempel, på hvilken ingress följde meddelandet, att man med sitt förtroende ämnade hedra äfven Presidenten Poppius och räknade på, att han ej undandroge sig att blifva Juryman. Poppius svarade: att han visserligen icke undandroge sig att fullgöra sin pligt, hvart den kallade honom, äf-vensom att han, när och hvar som helst, cj skulle underlåta att på samvete yttra sig efter bästa förstånd och öfvertygelse; men han hemställde dock till Hans Excellences närmare bepröfvande, huruvida det srorc lämpligt, att en Chef för ett förvaltande Verk, hvilken stodc i så nära förhållande till Regeringen, kallades till Juryinan, och om i sådan händelse, det medförde samma upprättelse för myndigheten derest den tilltalade sakfälldcs af personer som voro af Styrelsen i andra fall beroende, huru sjclfständigt de än måtlc bete sig, som om dessa opinionsnämnder utgjordes af sådanc, hvilka stodo fullkomligcn på egeu botten. "Ja "så! — utbrast Grefvc Rosenblad med hetta, klappan-"de Poppius pu axeln — jag forstar, Herre!, 3Ni rillStats-Rådet Lagerbjelke, beständigt föra sin afskedsan-sökning på tungan, ingaf Poppius den verkligen i början af 1836 till vederbörande Stats-Expedition, utan att man sedermera i afseendc på honom, såsom raed den af Norriges Riks-Rätt sakfällde Norrske Statsministern Lö-wenskjöld, i Sveriges Stats-Tidning läst någon Nådig uppmaning eller Nådigt bandbref, att återkalla afskeds-ansökningcn och fortfarande egna sina insigter, sin arbetskraft, sitt fosterlandsnit åt statens tjenst. Törhända interesserar det fallt ut lika mycket svenska allmänheten, att taga kännedom af ett Svenskt Stats-Råds be-vekelsegrunder för sin begäran om afsked och sättet att' framställa dem, som af en Norrsk Statsministers, for en syns skull och till att locka enfaldigt folk att tro, gjorda anhållan om endtledigande. 1 sednare afseendet har Si'enxka Regeringens officiella Blad gått allmänheten tillhanda: i det förra bafva vi förskaffat oss den i frågavarande handlingen, hvars ordalydelse är följande : ’Stormäktigste Allernådigste Konung!

”Befinnande mig uti mitt 66:te lefnadsår, af hvil-”ka jag tillbragt 44 i Konungens och Fäderneslandets ”tjenst erfar jag huru de erinringar, som äro en mö’ dosam lefnads vanliga följeslagare, dagligen förnyas och ”hviska >ill mitt öra, att god vilja och ansträngningarna att tillfredsställa den ej kunna ersätta hvad som ”brister i krafter och förmåga, hvilka enligt naturens ”eviga lagar dork måste förr eller sednare aftvna. Så-

”ieke tjena rr Regering." — "Herre— svarade Poppius ”mnl lila värma och klappade Rosenblad pä axeln t.iU-"bnka — det skal! Ni ej understa Er att säga mig en "gång till." —"lunda varnad, att medan tiden ännu är, kunna sjelf-”mant skilja mig från bördor, dem redan nedböjda ”skullror ej förmå uppbära, anser jag det vara min pligt ”mot min Konung, Fäderneslandet och mig sjelf, att ”hos E. K. M. i underdåuighct anhålla att bltfva ”Kådigst endtledigad från mitt innehafvande Stats-R&ds-”emhete. Vanliga,' erforderliga bevis öfver min ålder ”och mitt helsotillstånd far i underdånighet jag inlem-”na, hvartill jag. i underdånighet vågar bifoga en uppfats, hvilken » korthet upptager de förrättningar, sjrss-”lor, embeten och befattningar, som vant mig anbefell-”da eller anförtrodda. Huru det lyckats mig att full-”göra hvardera af desse, ligger ej under min domsrätt. ”Endast vågar jag säga, hvad jag hoppas skall stå skrif-”vet i den bok, som öppnas på andra sidan grafven, ”att också jag redligen egnat mig och alla mina bemö-”danden att efter bästa förstånd, befordra det sanna, ”rätta och nyttiga, i hvad på mig kunnat ankomma i ”Konungens och Fäderneslandets tjenst: att mina enskil-”da fördelar alltid varit, såsom sig bordt, glömde, då ”allmänt gagn fordrat uppoffring af dem, samt att he-”la min lefnad och de omvexlande skiften jag genom-”gått, från ungdomsåren till målet der ej annat är öf~ ”rigt än minnet af det öfvergångna, utgöra tillräckliga ”anledningar förmig, att likna min person vid ett flarn, ”som, nedfallet i floden, följer med dess lopp, stun-”dom nedstörtad t i det brnsande fallet mellan klippor-”na, stundom äter flytande der nedanföre i det lugnare ”vattnet, ej vetande hvart det bär. — För egen del ’ har jag inga behof. Jag har tidigt gjort bekantskap ”med den konst att inskränka dem, hvad mig person-”ligen angår, väl retande, att sjelfständighet i tänkesätt”och handling dock är en skatt, som har sitt värde. ”Men jag äger pligter mot en älskad och älskansvärd

”maka och älskade barn, hvilka utgöra min alderdoms ”hela fröjd *). Jag vore lycklig om jag ej behöfde ”ligga mitt Fädernesland till last med anspråk om den ”pension, som lagarne lofra åt den eller dem af dess ”tjenare, som egnat sig till dess trogna tjenst. Likväl, ”och då det ej fallit på min lott, att kunna under lif-”vets fulla kraft spara och samla förråd för gamla da-”gar och åt dem, som äro mig kära och hafva ratt ”att fordra af mig understöd på den bana af lifvet de *’i deras ordning bafva att beträda, så föranintes jag i ”underdånighet anhålla, att E. K. M. täcktes Nådigst, ”vid mitt endtledigande från Stats-Rådsembctet, foran-”ua mig den pension, hvartill jag enligt Kongl. Förord’ niegen den 24 Januari 1778, jemförd med Kongl. ”Brefven den 25 Juni 1818 och 12 November 1823 ”må i Nåder anses vara fallen. -— Om E. K. M. i ”Nåder finner, att jag ännu kan vara nyttig till befor-”drande af E. K. M:s höga afsigter i afseende på Ull— ”kullturen och Fårskötseln i landet samt af det E. K. ”M. åsyftade ändamål med inrättningen af Landtbruks-”Institutet på Degeberg, så underkastar jag inig villigt ”hvad E. K. M. i dessa delar täckes i Nåder förord-”na, i hopp att Försynen ännu förunnar mig krafler ”att kunna tills vidare fullgöra, hvad E. K, M. i detta ”afseende täckes i Nåder anbefalla. Något särskildt arf-

Läsarcn erinrar sig sannolikt, det Stats-Radet Poppius har den äran att vara svärfar till Professoren Friherre Ber/.elins, Sveriges ryktbarastc man i närvarande epok.’’vode eller vedergällning begär jag ej härföre, endast ’ jag får uppbära ersättning för nödige resor, enligt ' Reglementet, och mig tillätes att lå bibehålla det arf-”vode sem är anslaget för den person, hvilken af mig ”antages att biträda mig susom min Sekreterare uti ä-’ render, hvilka angå förenämnde befattningar. — TJn-”der afvaktan på E. K. M:s Nådiga beslut å min un-'derdaniga framställning, och i hopp att E. K. M. täckes bifalla min underdåniga anhållan om afsked från ”Statsråds-Embetcl, uppsänder jag mina innerliga bö-”ncr om Den Högstes välsignelse öfver E. K. M:s hö-’’ga Person, Dess höga, för fäderneslandet dyrbara Att, ”och for hela fäderneslandet, och framhärdar till slu-”tet af min lefnad

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdanigste, tropligtigste tjenare och undersåte,

Gabr. Poppius/’ *)

Stockholm den 31 Mars 1836.

*) 1 Stats-Rådet Poppii afskedsansökningen bifogade ”Tjen-steförtcckning” finnas några omständigheter, hvilka synas förtjena en allmän uppmärksamhet. Vi meddela således några fragmenter deraf.

Herr Poppius (son af Th. Doet. och Contracts-Pro-sten Henric Poppius oeh Catharina Nylander, Biskopsdotter från Borgå) föddes 1770. Blef 179g Häradshöf-ding i öfra Sotagunda Härad. Kallades 180t till Föredragande hos Kongl. Maj:t af egodelningsmålen från Finland. Erhöll samma år Lagmans namn, med tour och befordringsrätt (hvartill han af f. d. Ko-JS'är man sett en hel, cu lång lefuad, så uppfylld, af uppdrag, förrättningar och förtroenden, som Stats-

nungen utnämndes i cn Justitie-Konselj, uti hvilken Poppius var sjeif tillstädes). Förordnades i802 till hiträde at Gcneral-Auditürcn Grcfve Gyllenborg (sedermera Justitic Stats-Minis tern), soul hade sig anbe-faldt, att tillse huru lag och rätt skipades och handhades i landet. Kallades 1804 till Ledamot i den Comité, som skulle revidera och omarbeta Storskiftes-F'örfattuingarne; blef iSo5 Ledamot i Rikets Allmänna Årenders Beredning. Förordnades 1806 till ledamot i den Comité, som, under Riks-Drotzcts inseende, skulle utarbeta ett sammandrag af Svenska Lagverket, i följd livaraf Poppius ombesörjde utgifvandet af I807 års Lagsamling, ”livarvid han så begick, att kronan eller "staten ej vidkändes någon utgift eller kostnad för "tryckningen af detta vidlyftiga arbete, oaktadt han ”för detsamma ej åtnjöt eller fordrade något arfvode "eller särskild vedergällning.” Blcf 18o^ Riddare af Nordstjcrne-Orden. Erhöll 1808 transport till öster och vester Rekarncs domsaga, sedan den i Finland blifVit honom afhäud genom Ryssarnes inkräktande af detta landskap. Samma år förordnad, att såsom Justitie-Canzler resa till Aland, för att vidtaga erforderliga mått och steg till ^återställande af ordning och lugn efter derstädes inom landetutbrustna oroligheter, Samma år anbefalld alt med Stats-Sekrctcraren Lagerbring uppgöra förslag till organisation af så kalladt Landtvärn på Åland. "Samma är, från och med Scptcm-"ber månad till den

i3 Mass 1809, då denne olycklige "Konung blcf arresterad, gjort hos honom tjenst så-"som enskild Föredragande i alla Justiticärcnden, i "stället för Grefvc Gyllenborg, hvilken under tiden, "hade tjenstfrihet." Utsågs 1SO9 till Sekreterare i Hemliga Utskottet, samt till ledamot af den då tillförordnade Tryckfrihcts-Comitéen. S. år den 21 Ju-Rådet Poppii, och i allmänhet så motsvarade som af honom ; så frågar man med skäl, likasoui Tidningarna

li tillträdt Justitioråils-cmbctet, "i följd af förut skedd "utnämning redan den i2 Juni, hvarom fullmak-"ten af forekomne särskilda a uledniugar likväl läg förvarad i Konungens egna händer," Förordnades 180g till Ordförande i Comitén, som hade sig anbefaldt att utarbeta sammandrag af Författ-ningarnc hörande till kyrkolagen; till Ledamot i Co-mitén för utarbetande af en ny allmän Civil- och Criminal-lag; äfvensom i den Comité, som hade sig uppdraget att granska alla förslagerne till Domaresysslor, innan fräga skulle blifva om deras bortgifvan-dc, iS t granskande ledamot i Lag-Coraitén, med, hvilken befattning lian fortfor till dess förslaget till Civil-Lag var fullbordadt och till Kongl. Maj:t ingif-vet I82C, utan att Herr Poppius hvarken begärde eller fick något särskildt arfvode eller vedergällning, ej eller under tiden var befriad från sina öfriga cinbetsgöro-mäl. Blcf 1612 Kommendör af Nordstjerne-Orden; i8i3 Ordförande i Nmnmcr-Lotlcri-Dircktionen; I8I7 ledamot i den Comité, hvilken borde afgifva förslag angående Korrcktionsinrättningamc i riket; 1826 President i Commerce-Collegium; 1827 Ordförande i Direktionen öfver; Tecbnologiska Institutet; i83i ledamot af Karantäns-Commissionen mot Cbolcrasjukdomcns införande i landet; och 1833 Stats-Råd.

Herr Poppius har dessutom haft många särskilda uppdrag, än att afgifva betänkanden i hvarjehanda ämnen, än att genom anställande undersökningar utreda åtskilliga förhållanden i statsekonomiskaj frågor, hvaribland må nämnas om Nordsjöfisket; regleringen af stridigheten emellan Eskilstuna gamla och nya städer; om Spanmålstullen i allmänhet; om Msgasins-inrättningarne i riket; ora förslag till 1834 års Tulltaxa, med dcrtill hörande Luren drageri- och Segla-lations-Ordningar.redan gjort: hvarföre icke samhällets högsta utmärkelser fallit på hans lott, i synnerhet då man ej sällan funnit dem tilldelade personer, i abeende på hvilka frågan iir lika naturlig och lämplig: huru i all verlden hafva väl desse kommit af dem i besittning? Så otroligt det vid första ögonkastet synes, skall dock en antaglig förklaringsgrund gifvas till detta förhållande. I Sverige äro nemligen dryga utgifter förknippade med de belöningar, Regeringen å Statens vägnar tilldelar. En öm och omtänksam husfader försakar naturligtvis ett band, en titel, hellre än alt emot dem utbyta någon del af de medel, som erfordras för hans familjs vidstånd, i händelse han ej äger något betydligt öfverskott sedan behofven äro fyllda. Vi erinra oss härvid hvad Fältmarskalken Essen så träffande yttrade i ett bref från Stralsund till Ilofkansleren Zibet den 11 April 1801. ”Min svåger Mixen” — licter det bland annat — ”som ”är här i denna momenten, berättar mig, att han äm-”nade skrifva till Eder, min vän, och äfvenväl till Carl ”Mörner, för att insinuera, att han hoppades komma ”i någon åtanka vid nu tillstundande Ordensdag. Jag ”detournerade detta, raen kunde ej komma derhän ined ”mindre, än att jag lofvade att sjelf skrifva derom till ”Eder, min vän. Det är som en ambassadör han tror ”sig vara berättigad till någon dekoration, och han påstår, att Mörner sagt honom då han nu sednast var ”deputerad härifrån till Sverige, alt han kunde få Kommendörsbandet af Vasa-Orden, hvilket han likväl un-”danbedt sig och helst önskat få Kommendörsbandet af ”Svärds-Orden, eller Vasa-Ordens stora Kors; men ”hvad det sednare angick hade Mörner sagt honom, att

”ej”ej någon ledighet existerade (nu ar en sådan efter Du-”vall); och livad Svards-Ordens Kommendör angick, ”gaf Kungen ej gerna någon sådan dekoration åt den,

’ som var ur tjenst. Det är besynnerligt att denne ”mannen, som eljest ej är dummare an alla andra, är ”helt förryckt hvad sådant angår, och lefver och dör ”olycklig, om han ej lär en grön eller gul bandstump ”öfver axlarna. Jag vill önska att denna manie snarare ”må tilltaga än aflaga: en moment såg det farligt ut.

Ku mera ”ser det Gud ske lof! ej särdeles farligt ut” hvad Ordens-”maniens” aftagande angår*). Emed-

*) Följande utgör ett träffande bevis, att cj eller titelmanien försvunnit i vårt lära Fädernesland. En viss embetsman erhöll i Augusti månad i8a3 skriftligt löfte om i oo R:dr R:gds vedergällning, derest han kunde ”genomgå” Kådigt bifall till en så lydande underdånig ansökning, hvilken dock aldrig blifvit ingiften eller i underdånighet föredragen:

”Stormäktigstc, Allernådigstc Konung!

”Vid nu uppnådda årsålder, hvaraf den för verk-”sarahet oeh hergning mest användbara tid blifvit till— ”bragt såsom Pagc-Ritraästarc i Kongl. Majtts och ”Kronans tjenst, hvilket i all underdånighet här bi-”lagdc fullmakt och mcritc-lista intyga; för.når jag ”icke uti detta yrke, det enda, för hvilket jag uppoffrat min tid och förmåga, förskafTa det nödvändiga, •"som för en tarflig subsistens fordras. Icke heller har ”jag, hvarkcu under tjenstetiden åtkommit någon lön ”på stat, eller derefter blifvit benådad med någon ”pension. 1 denna belägenhet ser jag mina återstå-”ende dagar blifva nog bittra, om icke E. K. Maj:ts ”allt omfattande nåd mildrar mitt öde. — Jag vågar ”derföre i djupaste ödmjukhet bönfalla, det värdes E.

25SSO

lertid är det alltid illa stiildt, om, så länge utmärkelser finnas, den utmärkta förtjensten måste välja mellan upp-

”K. M. i nåder förunna mig Professors fullmakt roed ”åtföljande värdighet, eller hvilken njutna Bad jag, ”igenom ett engagement, hoppas kommu i tillfälle er-”hålla nödtorftig bergniug, utan att belasta Staten ”ocli det allmänna. — Dä rid mina är, icke fåfänga ”utan afsigten att erhålla nödtorftig utkomst, utan ”att* öka antalet af de många pensionssökande, som i ”närvarande epok anropa E. K. Maj:ts förbarmande, ”är en verkande orsak till denna nun alleruudcrdå-”nigstc ansökning, förhoppas jag den icke med onåd "hlifver ansedd. — Med all undersåtlig undergifven-”het, trohet och nit lär jag nåden framhärda . ”Stormäktigstc Allcrnådigste Konung!

"Eder Kongl. Majrts

”Allerunderdanigste och tro-”pligtigste undersåte “L. E. Mel lin,

”Kongl. PageRitmästare.”

Den åberopade ”Meritlistan” är icke det minst sällsamma dokumentet. Det lyder så här:

"Ar 1776 blcf jag antagen 30m emaljör vid det si ”kallade äkta porcellaincsbrukct Marieberg. År 1777 ”förfärdigade jag Lilljecrnntziska Adelsdiplomet, soni ”vardt af Konung Gustaf III approberadt. Samma år ”kom en rysk Prins till Sverige, som var vid namn ”Mcnzikoff, och åt honom'emaljerade jag tvännc urnor, ”föreställande berget Ætna ä den ena och Neapel å ”den andra. Ar 1778 emaljerade jag tvanne äkta choko-”ladkoppar, hvilka skulle afgå som present till Hennes ”Kejserliga Maj:t Catharina II af R3*ssland, med Kejsarinnans porträt, å den ena, och Konungens af Sve— ”rige, å den andra, och deras riksvapen uti faten. ”Är 1781 vardt jag af Stats-Sekteraren Herr Eilljen— ”crantz samt Herr Bergs-Rådet Sandels tillstyrkandeoffring af en del af silt välstånd eller af (le herderstee-ken, hvartill han gjort sig berättigad.

Presteståadet erbjuder en så talrik samling af Ledamöter , bvar i sin man fortjente af allmän uppmärk— samhet så väl som af allmän aktning, att den inskränkning i antalet af karakteristiker, vi, för att hinna full-

”rekommcudcrad att craottaga Kongl. Pagerne till indformation uti ritkonsten, och fortsatte dermed till ”1788, då jag Gck fullmakt, som nu i afskrift med-”följer; men utau annan lön än livad; jag med hvar ”och cn kunde öfverenskomma: och utomdess infor-"merade jag en ungdom af 800:de af båda könen, och ”de mesta af Sveriges Ädlingar. Ar 1812 hade jag den ”nåden, att vid ett skjuttsombyte uti Östergöthland ”vid Törncvalla kyrka, då Deras Kongl. Högheter rc-"ste genom Östcrgöthlauds län, att få öfvcrlemna till ”då varande H. K H. Kron-Prinsen (nu mera vår Al-”lernådigste Konuug) eu tafla på hvilt siden, föreställande Jallmars ruiner, och freden mcllau Sverige och ”England.

”L. E. Mellin,

”Kongl. Page-Ritmästarc.”

Detta Professorsämne lärer dock beklagligcn under hela sin långa lefnad ej fått hugna sig af någon annan fullmakt, än denna, i ”Meritlistan” åberopade:

"Kongl. Maj:ts, Min allernådigste Konungs och Herres Troman och Öfrerste Kammarherre samt Riddare och Kommendör af Kongl. Maj:ts Orden, jag Nils Posse, Grcfvc, Gör vetterhgt: att som jag, i anseende till

angelägenheten för Kongl. Maj:ts Pager att äga ständig tillgång till undervisning uti ritkonsten/ funnit nödigt, att antaga särskild Ritmästare, för att derutiunan gå dem tillhanda; och Lars Eric Mellin, iborda taflan innan trompetten gifver signal till uppbrott, nödgas föreskri fva oss, framter flera svårigheter > urvalet af dem som måste lemnas ur sigte, än dem vi försökt uppteckna. Detta fels öppna erkännande är vår enda ursäkt, både infor Allmänheten och inför dem, i •fseende på hvilka vår tystnad i annat fall kunnat anses obehörig, eller vår framställning allt för trångt begränsad.

Den skicklighet, den fallenhet för behandling af allmänna ärenden, som finnas hos Domprosten Heuuli», är ett fynd för en Nationalrepresentation. En större lätthet, större redighet i uppfattning och framställning, bar sällan fallit på någons lott. När, såsom händelsen är hos Presterne i allmänhet och företrädesvis bos dem som ägt Lärarebefattningen vid våra Högskolor, dessa egenskaper äro förenade med säker underbyggnad, äger man hvad som erfordras, for att bilda hvad man kallar en duglig praktisk man. Heurlin är en sådan i ordets

anseende till* dess i denna vettenskap förvärfvade in-sigt och skicklighet samt alltid betygade välförhållande, härtill blifvit utsedd; alltså uppå Kongl. Maj:ts samt dragande kall och embetes vägnar varder bemalte Lars Eric jVIellin, i kraft af denna min fullmakt, förordnad och antagen att vara Kongl. Maj:ts Pagers Ritmästare, dock utan annan lön,- än det arfvode, hvarom han med hvar och en af dem kan öfverens-komma. Thct vederbörande till efterrättelse länder. Till yttermera visso är detta styrkt med min underskrift och Riksmarskalks-Embctcts Sigill. Stockholm den 26 May 1768.

Nils Posse,

Hans Kongl. Maj:ts Öfverstc Kammarherre.

(Sigill).

Joh. Platin.hela bemärkelse. Dessa, af ojemnförligt större gagn i statslifvet, äu abstraktionernas riddare, förblifva under alla förhållanden metallisk valuta, och hehöfva ej, som de sednarc, endossement af opinionen for dagen, för att utan hinder gå inan och man emellan. En gång kände, kunna de påräkna att varda anställde, och en gång anställde, finnes ingen annan gräns för deras verksamhets anlitande, än deras lifstid, krafter, eller egen vilja. Heurlin började sin politiska hana såsom Statsrevisor 1827. I de då yppade våldsamma menings-striderna — kinkiga för en debutant, och ännu mera för en Prcst — bjöd han till att hålla tungan rätt i munnen, yrkande att kyrkan måtte blifva stundande midt i hyn; och han lyckades, bättre till och ined an sjelfve den djupsinnige Thyselius, hvars du nära förestående prelatur möjligtvis föranlät honom, att med flit icke lyckas så, som han ofelbart, med sin ovanliga för-ståndsskärpa, kunnat. Siffran var dock det, hvarmed Heurlin mest sysslosatte sig, och för beräkningar är han klippt och skuren. Också har han vid deuna och föregående Riksdagar varit en hland Stats-Utskottets verksammaste Ledamöter.

Intet land har att uppvisa en upplystare, ståndaktigare , redbarare Representant, än Kontraktsprosten Hau.ströji. Hans kärlek till studier dref honom att inhemla dem vid deras källa — Universitetet — icke blott för alt vinna och intill dess han vunnit den Akademiska lagern, som tilldelades honom jemte ett hedersrum vid Promotionen ; utan äfven flera år derefter, för att förkofra och fullkomna sin lärdom. Söker manklarbet i omdömet, oväld i viljan, sjelfständighet i karakteren : hos Hallström finnas dessa egenskaper förenade , och han äger dessutom det lyckliga oberoende i ekonomiskt hänseende, hvarpå opinionen nu för tiden faster så mycket afseende hos dem, som uppträda på den offentliga skådebanan. Detta oberoende är ock af största vigt, då det, såsom hos Hallström, är paradt med det moraliska oberoendet, från hvilket dock det financiella rätt ofta befinnes afsöndradt. Konstitutionsutskottet har aldrig ägt någon Ledamot, der mera på sitt ställe, än han. Då man läser t. ex. hans reservation mot de nya försåt, Utskottet Riksdagen 1834— 1835 sökte göra gällande mot tryckfriheten, i det så kallade förslaget att återbringa tryckfrihetsförordningen i vissa delar till dess ursprungliga skick, och hans mening om Representationsreform, kan man icke annat än beklaga, att Hallström, bland 24 kamrater, blifvit ensam om sin rena åsigt, och göra heder åt det ädla, det kloka nit, som uttalar sig i de honom värdiga särskilda meningarna.

”Hågkomsterna från Hembygden och Skolan”, kända, djupt kända, af Litteraturens vänner, så väl som af vännerna till en framfaren tid, med dess karakteristiska individualitet, enkla seder och starkt framstående egenheter, hafva, genom den nära frändskapen mellan den frejdade författaren och en Talare af stora naturgåfvor samt aktningsvärda tänkesätt, hvilken Riksdagen 1834— 1835 gjort sig fördelaktigt känd bland det Högvördig» Ståndets mångfaldiga notabiliteter, alstrat förhoppnin— garne, att Prosten Ödmaxn, dn han fogar den paria-mentariska ryktbarheten till den ö fri ga , som gjort hans slägtnanm kärt och oförgätligt i Sveriges litterära annaler, må söka åt sitt Stånd bevara de utmärkande drag, som ursprungligen gjort det älskadt och vördadt. F.t-perimenter med innovationer, ju mera åsyftande ytan, desto lättare att åstadkomma, äro medelmåttans vanliga skylt. Statsmannen och den djupsinnige tänkaren lem-na småsakerna ur sigte, för att desto eftertryckligare utarbeta och arbeta för de reformer i stort, till hvilka deras skapande hufvuden umgås med planen. Det ligger i allmänhet föga makt uppå, om kragen eller korset utgöra prestmanuens nota caracteristicas men förändringen blefve af vigt, om den ansågs innebära en uttalad protest mot de pligter och det medlarekall i samhället, hvilka, värdigt utöfvade, fordom förvärfvade Presten det sköna, det patriarkaliska, det uttrycksfulla epitetet ”Kära far i Prest- (eller Prost-) gården”, hvilket Samuel Ödmann med glädje nämnt såsom sin morfars äretitel, och som den förres brorson måste känna sig mera stolt öfver att bära, än hvilket kors som helst, med eller utan förgyllning, metallisk eller — publicistiskt *).

Endast i Stockholm hafva Komministrame hittills begagnat sin grundlagliga rättighet att skicka Representant till Riksdagen. Komministern Dahlgbem är

Prosten Ödiaann ådaguladc från början till slutet af den länga Riksdagen i834—tS35, äfvensom sedermera vid Stats-Revisionen sistnämnde är, ett allvar, en sjelfständighet, som på det mest segrande sätt gjorde till intet hvarje misstanka, hvartill motionen om ut-siledes den ende Riksdagsman af denna samhällsbelä-genhet; och ehuru Presteståndet inom sitt sköte icke saknar Skalder, är han dock den ende bland desse, hvars SaDgmös humoristiska lynne ställt honom utom jemn-förelsen med de öfriga. Under det Dahlgren som Författare lemnar sitt skämtsamma snille lösa tyglar, full. gör han som Prest redbart sina åligganden och vakar som Riksdagsman med allvar öfver konstitutionell frihet och medborgerlig rätt. Han anvisar sin tid åt jollret , så väl som åt pligterna: Anakreontiskt yr i Par Bricole; Catoniskt sträng i Parlamentet.

Ett Stånd, som från sina högsta medlemmar till de lägst underordnade äger så utmärkta, frejdade och aktningsvärda Män, är, om icke på den parlamentariska rangordningen, åtminstone i det praktiska lifvet — det Första. d

Fastän Borgareståndet hittills mera verkat som Stånd och i massa, än genom individualiteter, saknar det likväl ej sådana, hade af betydenhet och värda att ihågkommas. Justitieborgmästarcn Ui.i.iikhg borde, ur

byte af kragen mot korset kunnat föranleda, soiu hade det varit blott 3 tan, hvilken fangslade hans uppmärksamhet, blott gunst af opinionen för dagen, han sökte. Det är nu mera icke endast genom förhoppningar fastade vid hans namn: det är på grund af erfarenhet, af ett bepröfvadt handlingssätt,, som Prosten Ödraann förvärfvat sig rättighet till ett utmärkt rum i Representationens annaler.dessa synpunkter, nämnas hland de förste, äfycn otu han icke innehade högsätet i Talmansstolen. Lika med Schwan, äger lian, till och med i större mått, studier och grundlig underbyggnad, och om han icke kan jcmnföras med denne i åsigternas djup och omfång, äger han framför sin företrädare foglighet i lynnet och ett mera förbindligt väsende, utan att likväl sakna hvar-ken seghet i viljan eller fasthet i karakteren.

Sin forsla ryktbarhet förvärfvade Tillberg såsom Åklagare i den gamla regimens sällsamma högmål, angående oordentlighcter förefallne vid Universitetet i Upsala, då Konungens och Drottningens Kroningsfest der skulle fn-as 1800, med uppförande af musik och A-kademiska tal. Vissa vederbörande under Gustaf IV hvsle samma loyala afsky och paniska fruktan för Mar-Seillermarchens toner, som andra vederbörande under Carl XIV för melodierna ur ”Dep Stumma från Por-tici”. Chacun a son goutj son touv et sa maroltt. Pen beryktade Slagister Silverstolpe (Gustaf Abraham) Jbade öfyertalat Löjtnant Leyel, som från Lildrabant blifvit Musikdirektör, att vid detta tillfälle uppföra bar tadle de Fleurus, der Marseillermarcjtøp j'örekonr^* i hvilket fall Silverstolpe och några

hans vänner, bland andre Wallenberg, som slutligen blef Biskop, ville biträda orkestern som amatörer. Leyel lät narra sig och stycket repeteras. I sista stunden, just då musiken skulle uppföras, blef Leyel underrättad, att detta styo-ke, såsom opassande, ej fick spelas. Han lade då i stället fram en af Haydns symfonier, som, i anseende dertill alt Silverstolpe och hans vänner, hvilka varit påräknade att spela bas- och altstämmorna, ”begifvit "sig” _ for att begagna Ullbergs skildring — ”ifrån det^stället li varest musiken skulle uppföras, på en krog, ”och derifrån under akten återkommit, för alt njuta ”vällust af den förargelse och det begabberi, som de ”ohyggligaste 1'dtcn, anbragta i form af musik, ”åstadkommit'' *), i sjelfva verket föranledde sll den skandal, som medelst musik är möjlig att tillvägabrin-ga, ehvad den betraktas ur harmonisk eller politisk synpunkt. Ullberg, som då var vice Häradshofding, Juris-Licentiat och Akademi-Docent, utsågs och åtog sig att utföra åtalet mot förenämnde sina kamrater vid Universitetet. I sina slulpåståenden, der han bland annat talar om ”Silverstolpes lystnad alt skaffa åt sig och några få grinare ett ovärdigt nöje”, yrkade Ullberg å denne: 2S dagars fängelse vid vatten och bröd, offentlig afbön för Rektor, förlusten af sin Docentur och förständigandc att begifva sig från Upsala, utan att någonsin drista återkomma; å Wallenberg: 8 dagars fängelse i Proban och tre års suspension från Docenturen; å Studerandeme Hultin och Göran Svedelius: 14 dagars fängelse hvärdera och särskilt laga ansvar for Hultins förgripliga uppförande; å Studerandeme B randel, Brandström, Grill, Grunden och Malmström: *8 dagars häkte hvardera i Akademiens Proba; och å Magister Schulzberg: 20 dalers böter; samt dessutom forlust af stipendier för alla de tilltalade, hvilka voro

*) Consistorium Academicum yttrar sjelft om denna musik till Kanslern: ”Enär flera Akademiska solennite-"ter begås utan musiks uppförande, skulle det i sändning räckt mindre uppmärksamhet, om vid det-”ta tillfälle musik alldeles saknats, än att cn upp-"fordes, som ej allenast var otjenlig, i anseendeaf sådane i åtnjutande; äfvensom å Musikdirektören Leyel, tjenstens förlust.

Consistorium Acadcmicum Majus dömde: Silverstolpe, att mista Docenturen, för alltid lemna Akademien och Staden och inför Consistorium göra Rektor afbön; vVallenberg, att på ett års tid afhålla sig från Akademien, hvarefter på Kanslern skulle ankomma, huruvida Wallenberg då gjort sig fortjent af det förtroende, att varda bland Docenternes antal åter upptagen; Studenterne, att inför Consistorium undfå allvarsam föreställning och Hultin särskildt till 8 dagars häkte i Akademiens Proba; samt slutligen Leyel, att mista Direktor-Musices-sysslan.

Utslaget fastställdes först af Akademikanslern (Riksmarskalken Grefve von Fersen) och slutligen af Konungen, hvars heslut är konlrasigneradt af M. Piosen-blad * *). Ullberg fick nu att strida mot ännu en notabilitet: nyss afsatte Protokollssekreteraren, f. d. Friherren, sedermera Landshöfdingea Hans Järta, hvilken under skriftvexlingen hos Akademikansleren uppträdde såsom Svarandernes Ombud. Med sin blixtrande qvick-

'till kompositionen för den fyrstämmiga orkester här "kunde anskaffas och verkligen fanns, utan ock, antingen af oskicklighet eller bestörtning, efter alle "kännares omdöme, i synnerhet i första stämman, "allt för illa cxseqvcradcs."

*) Grefve Rosenblad hade äfven kontrasignerat brefvet till Götha Hofrätt samma är, hvarigenoin åtalet anbefalldes mot dem af Adelns Ledamöter, som förorsakat de stormiga uppträdena på Riddarhuset vid igOO års Riksdaghet blef han, som man säger, en ful fisk att fjälla. "Jag har redan förklarat” — yttrade Järla i Silverstolpes namn — ”att jag unnade Ullberg tillgift for det ”ovett, han, förförd af de moderna begrejrpen om en ”Aktors pligter, ansett sig vara skyldig att utiisa emot ”min person; då han tillvitte mig den ärelystnaden att ”ej vara till hälften brottslig, fann jag tydligen, alt han ”spelade sin roll med den ärelystnaden alt föreställa en *'actor ojjiciosus i sin fullhpt; hans yttrande alt jag ”ej hade någon känsla för mina förbindelser såsom Lä-”rare, tillskref jag hans öfverflödande känslor af sina ”förbindelser såsom Aktor. Af en man, som ville ”återföra och befästa den Akademiska friden genom ”orimliga förföljelser mot Lärare och Studerande, emot-”tog jag utan harm den ogrundade beskyllningen att ”jag sökt störa denna fred. Jag tror ej heller, att ”någon af de få grinarc, emot hvilka Herr Ullberg äf-”ven ifrar, velat sakna det nöje, som detta utbrott af ”hans aktor-inanie skaffat”, m. m. A Wallenbergs vägnar anförde Järta hland annat: ”Om jag äfven kun-”nat spela den nya för mig framlagda stämman, hvad ”hade jag med min violoncelle kunnat uträtta, då ett ”behörigt antal små violer saknades? Ilade

jag känt ”den verkligen smickrande vigt för Akademiens heder, ”af hvilken Consistorium ansett min violoncellc vara, ”skulle jag till och med icke undandragit mig, att spe-”la alldeles ensam.” För Studeranden Hultins räkning anförde Järta: "Antingen består mitt brott deri, ”att jag ej spelat hvad jag ej kunnat spela, eller deri, ”att jag ej spelat hvad jag kunnat. I det förra fallet ”var det mig omöjligt att förblifva obrottslig. 1 det ”sednare borde, efter all criminalprocess. brottets verk-”lighct vara styrkt, eller det af Juristerna sä kallade . "corpus delicti konstalcradt, innan jag dömdes. Con-”sistorium har likväl hvnrkeu älagt mig, att inför pro-”tokollet spela någon stämma uti den ifrågavarande ”symfonien af liaydn, eller på annat sätt sökt utröna ”om jag ägde skicklighet dertill. Du jag ansåg mig ”icke bura. deltaga i musiken, trodde jag det icke hcl-”ler vara min skyldighet att qvarblifva på musikläk-”taren. Att öfvcrgifva sin post är vissciligen i många ”fall brottsligt; men musikläktaren på Auditorium "Gustavianum är mig vetterligen icke min post. — -”Återstå således mina ullåtelser till Herr Löjtnant Le-”yel och Herr Aktor, hvilka jag medgifver hafva va-”rit förhastade; ty den sistnämnde hade dd ännu icke ”med sitt orimliga slutpustående justifierat mina yttrande tvifvelsmål om hans bon sens, och Herr Leyels ”eufaldighet och oskicklighet voro ännu icke genom ”ett formligt Utslag konstaterade,”

Ullberg svarade härä i sin förklaring, bland an-uat: ”Slutligen qvider Magister Silverstolpe rätt öm-”keligen öfver några uttryck i mitt slutpåstående, dem ”han tyckt innebära ovett emot hans person. Dessa ”uttryck har äfven besvärsskriftens författare, med syn-”bar möda, så godt han förmått, velat pryda med an-”märkningar, genom en sådan ordvändning, som van-”ligen brukas af sämre sakförare, med hvilka Herr författaren ofelbart synes äga nära bekantskap. Att teck-”ningen af Silverstolpes uppförande och tänkesätt, ”hvilka båda nödvändigt bort komma i konsideration ”vid slutpåståendet, ej kunnat fa ljusare färgor, är ic-”ke mitt fel, och förmodligen lärer det arbete, Herr ”Protokollssekreteraren Järta nedlagt å Silverstolpes”rentvagning ifrån all skuld ocli brott, hafva lika ver-”kan, som om han företagit sig alt tvätta svärtan af ”en morian.”

Dllbcrg hade nu stuckit Jiirta, hvilken i alla fall Ur s?i ytterst retlig, och han svarade: ”Att jag ganska ”lindrigt behandlat Herr Ullbcrg för sina oförskämda ”beskyllningar mot Magister Silverstolpe, lärer hvar ”och en finna, som jemfört den af mig författade be-”svärsskriften med hans slutpåstuenden. Med sämre ”sakförare äger jag ingen bekantskap. Herr Ullbcrg ”bör sjelf kunna lemna mig del vittnesbördet, att jag ”ej känner honom. Jag är ej legtl Advokat i denna ”sak, ehuru jag ej i allmänhet skulle blygas för denna ”benämning, hvilken icke vanhedrar någon annan sakförare, Un den, som låter lega sig att i rättvisans ”namn utföra låga planer af orättvisa och förföljelse. ”Herr Ullbcrg torde ej begripa vissa oegennyttiga mo-”tiver till det alltid obehagliga och ofta vådliga företa-”get att försvara en för politiska brott anklagad med-”borgare. Det karakteriserar honom, att han trott ”mig icke utan lega kunna åtaga mig försvaret af en, ”efter mitt omdöme, orättvist förföljd vän, och af den ”allmänna säkerheten, efter mitt omdöme, kränkt i ”dennes person. Det karakteriserar honom, att han ”icke kunnat fatta min pligt i detta afseende.”

Ullberg nu den gamla regimens kämpe mot den stundande nyas koryféer: Silverstolpe, Järta, Wallenberg, blef, sedan denna inträdt, en af hennes väktare, då Mannerheim anställde honom såsom Sekreterare vid Justitieombudsmans-Expeditionen, och Riksens Ständer till dennes Suppleant utsago densamme, som under envåldstiden varit beklädd med Aklagarcförtroendet.Under nämnde Sekretcriat inträffade åtalet mot Landshöfding Järta för en cmbetsuraktlåtenhet. dä denne således fick förnya bekantskapen med Ullberg, fastan det vid detta tillfälle blott var i egenskap af kontra-signant åt Justitieombudsmannen Mannerheim. Sällsammare var dock den ödets skickelse, att Ullberg och Wallcnberg voro samtida Riksdagsmän vid 2:ne Riksmöten, den sednare Vice Talman vid det ena, den förre Talman vid det andra.

I genmälet på Järtas försvar af Silverstolpe visade Ullberg, att han icke är svarslös. Tvärtom äger han i hög grad en qvick, men lugn ironi i sitt våld, som merendels gör intryck och ofta kommit honom väl till pass, hvarom BorgareStåndets förhandlingar, just vid innevarande Riksmöte, bära vittne, i synnerhet under de oundvikliga skärmvtslingarne med Herr Pe-tré, i hvilka Talmannen tämligen hållit sin antagonist stången. Denna egenskap gjorde tidigt uppseende och ådrog Ullbcrg Hofvets blickar. Drottning Hedvig Elisabeth Charlotta benäinde honom ”särdeles espiegle”, i anledning af hans yttrande vid 1812 års Riksdag om Kungs- och Kungsladugårdars förvaltning, ' ‘disposition och arrendering. Drottningens omdöme var så mycket mer träffande, som Ullbcrg, dels

af fallenhet och vana, dels kanske äfven af beräkning, gycklar med och öfver allting. Han synes nämligen älska att vara outgrundlig, och då han alltid skämtande spelar på ytan, är ej lätt att komma under fund med hvad som i sjelf-va verket dväljes på djupet. Också lär ingen kunna bestämdt afgöra, hvilkendera sidan: Ministerens eller Oppositionens, han egentligen är benägen. Det fordrades blott, att den ena tillät sig att räkna honombland de siua, för att han skulle \isa sig mera gynnsam mot den andra. I rak motsats af dem, som draga kappan öfver begge axlarna, för alt sta val hos begge partierna och inbilla dem hvardcra, att man ar deras anhängare i hemlighet, föraktar Ullberg begges hyllning och vill cj tillhöra någotdera. Ingen knude också, just derförc, bete sig mindie skickligt, än han, när det vid början af denna lliksdag gällde, att öppet ställa sig på Regeringens sida under de Ministeriella ansträngningarna, för alt ernå den eltcrsträfvade ändringen af 72 § Regeringsformen. Ullberg förfor då så litet findigt, så bröstgänges, sä orimligt, att hela verlden insåg, alt det skedde invita Mine rya. Emed-lertid råkade han derigenom för längre tid ur sin vanliga hållning, hvilket föranledde en hans Ståndsbröder att yttra: ”om Ullbcrg hade riset i stället för klubban 'Si sin hand, så vore Skolmästaren komplett.” Det flitiga begagnandet af Talmannens absurda prerogatif alt vägra proposition, gjorde honom för någon tid ännu mera impopulär, både inom och utom Ståndet; och då just vid denna epok nytt val skulle anställas till Styresmän öfver Städernas Brandförsäkringsbolag, bland hvilka Justitieborgmästarcn Ullberg var en, blef han förbigången och utesluten. Sedan lynnet å ömse sidor återtagit sin fattning, ovädret gått öfver och de vanliga förhållanderna åter inträdt, började man göra rättvisa åt Ullbergs oväld, redighet, tålamod, lugn och upprymda sätt att upptaga och besvara de varma, stundom allt för ungdomliga framställningar, med hvilka han fran en eller annan påkändes. När i det Första Ståndet behöfdes timmar, för att fa de enklsste frågor utredda till votering, gick sådant i det Tredje ,så le-digt och fort, att man, så vidt nemligeu ingen skrupel om behofvet att vägra proposition mellankoin, ej anade någon svårighet att komma till resultatet. Riksdagens åskådare lärde deraf, att hufvud, kunskaper och embetsvana ej äro att försmå, och att det länder ett Riksstånd till både gagn och heder, när den som för ordet och protokollet begge äro hemmastadde med sina åligganden, begge utrustade med insigternas pregel: t. ex. Jurisdoktorshatten.

En ansedd, sansad och rik man är Cominerce-Rådet Wuk, Borgareståndets Vice Talman, mera fallen och skicklig likväl att föra räkenskaper, än att föra ordet. Försöket i sednare afseendet vid innevarande Riksdag skall ej hafva gifvit samma glans åt Nord-Stjernan och Tromanstiteln, som da de, under den af Statsrådet Mörner så djupt nedsatta Frihetstiden, buros af t. ex. Thomas Plomgren och af Andreas Backmans-son (Nordencrantz).

"ca na pas Combre de talent,

Et ca vcut marcher stir nos traces!.. .

C'est ane. horrear/. . . Voi/d pourlant Comme on donne d present les places.”

Ett rikare hufvud, hvad allmänna angelägenheter angår, bar intetdera IliksStåndet att uppvisa, än Com-merceRådet Svntesso.v. Beklaga måste man, att en-skilda invecklade angelägenheter gifvit en rigtning åt hans offentliga och — tilläggom — outtröttliga verksamhet, som foga hutat hans publika karakter och det Allmännas interessen. ”Hvad man litet känner sitt ”Folk, och Huru slummeraktigt man uraktlåter att be-”gagna de personer, som kunde göra nytta!’’ (plägade Ehrenborg säga, i hvars Län Santesson var fastighetsägare). ”Om jag vore Regering i Sverige, skulle jag ”öfvertaga Santessons privata a flåter, mot vilkor, att ”han dermed ej vidare upptoge sin tid, utan i stället ”använde den för Staten; jag skulle utnämna honom ”till Finansminister, och jag är säker att han skulle på ”denna post genom sin ovanliga duglighet, drift och ”ihärdighet, mångdubbelt godtgöra den lumpna kost-”naden, för att vältra bördan af de enskilda omsorger-”na frun hans skullror.”

Detta omdöme var ofelbart rigtigt, och så hade Regeringen säkerligen förfarit med en sådan man: i Ryssland, Dannmark, Preussen, England, Frankrike, Österrike., nfvensom under vissa epoker i Sverige; men. dessa epoker inträffade ej cflcr 1809. I stället har CommerceRådet Santesson förspillt sina intellektuella skatter på enskildheter, som gjort honom mera förargelse än nytta, ocli på ett riksdagsnit för Styrelsens sa kall-ide. planer, hvilket undergräft hans popularitet, utan att särdeles höja Regeringens aktier.

Många aktningsvärde egenskaper hafva gjort Gross-liandlanden Eckkhmax värderad hade inom sitt Ståndoch bland Allmänheten, sedan han såsom Statsrevisor, Bankofullmäktig och Riksdagsman uppträdt pl den offentliga

banan. Hans öfverdrifna försigtighet hindrar honom likväl stundom att' se sakerna tillräckligt i stort, och är i allmänhet lika litet förenlig med Statsmannens som med Härförarens värf. Häraf följer dock ej, att ju icke den motsatta ytterligheten af tilltagsenhet vore ännu menligare, och det är således ingalunda den, utan ett lagom mellan begge, som vi skatta högt bos Samhällenas ledare och försvarare. Den som blott vill anställa rön och experimenter: blott, som man säger, går blindvis pä; stjelper merendels, i stället att hjelpa och upprätthålla. Den åter, som aldrig vidgar sina åsigters synkrets utöfver dagens tarfvor, aldrig tillåter sig ett raskt beslut, äfventyrar visserligen ej att förlöpa sig, men tillgörandernas frukter blifva också små och otillräckliga. Försigtighetcns öfverdrifc är emed-lertid icke tidehvarfvets lyte, och det skadar ej, att beståndsdelar af denna egenskap stundom förefinnas vid sidan af den allt for lifliga rörelsen. Eckermans kända moderation gifver så myckel större vigt åt hans yttranden, då de uttalas i en bestämd anda och syftning, och deras moraliska inflytande hafva vid flera tillfällen under inevarandc Rikdag gjort slag i saken.

Verkan af do nya beståndsdelar, som vid innevarande Riksmöte blifvit inforlifvade med Borgare-Ståndet, genom Brukspatroners upptagande bland detsam-roas Ledamöter, har ej dröjt alt födclaktigt visa sig. Öfverläggningarna hafva dymedelst erhållit mera lif, om-vexliug och mångsidighet i sakkännedom. ' Det var för det Allmänna nästan af lika stor vigt och interesse att få göra bekantskap ined Brukspatroncrne Petbé och W.F.R«, som att få göra den i detta Stånd, der uppmärksamheten ej förryckes från sakförhållanden genom änd- och ändamålslösa ordkrig, och der det sanna, det goda, det nyttiga ej, såsom på Riddarhuset, försvinner, lik droppan, i frasernas verldshaf.

Naturen har danat Petrc till Talare : genom ett lätt och redigt framställningssätt, genom qvickhct, sjclflör-troeudc och dristighet. Man kunde endast anmärka någon enformighet i fördraget. Det är begripligt, att man med dessa egenskaper talar mycket och gerna; men det är betänkligt alt lemna denna drift alltför fritt lopp; icke blott derföre, att intrycket af fiamställnin-garna minskas genom vanan att höra dera, i synnerhet från samme person, utan äfven derföre, att utsträckning och djup stå till hvaraudra i ett så afmätt förhållande, att den ena egenskapen ej kan vinna öfverhand utan på den andras bekosnad. Herr Petre' står på en mycket för hög punkt i sann duglighet och i lyckliga naturgåfvor, att bcliöfva fika efter uppseende; det utgör talangens fideikommiss, kan icke genom yttre våld af-händas, endast medelst egen misshushållning förspillas. Småsinnet anfaller allt, likt och olikt, i tid och otid; skarpsinnigheten beräknar och afpassar, hugger aldrig i vädret: när den slår till, så är det dödshugg. Oför-slåndct kan bereda kaos; det är för dess ordnande, som det fordras snille. Afven kornblixten blänker; men vännen sprides från glöden, och vid den tändes ljuset. Om Friherre Anckarsvärds exempel möjligtvis kunnat förföra Brukspatron Petrc att till en börjanförsöka sig uti samma rigtuing, så har väl den sed-nare lika litet som någon annan lyckats att tillegna sig det på en gäng imposanta och hiinryckande i den förres personlighet, maner och yttranden; men å andra sidan i sak uträttat vida mer än han, och såsom medlem af hiide Borgare-Ståndet och af Stats-Utskottet med rätta tillvunnit sig medborgares högaktning.

Wan n liar väl icke gjort mycket buller af sig, men gått desto mera pä djupet i sina riksdagsförehafvanden. Det ligger i hans lynne, att hvarken söka eller undfly uppseendet. De saker han en gång omfattat, släpper han sedermera aldrig ur sigte: han fullföljer dem med

hela innerligheten af sin öfvertygelse, ihärdigheten af sin vilja och bergfastheten af sin karakter.

Om Herr Petrö, utan skada för sitt ryk16* stundom skulle kunna begränsa sin verksamhet, kunde Herr Wæm, till båtnad för det allmänna, tid efter annan handla mindre passift. De maktpåliggande enskilda interessen, som ett högt och rättvisadt förtroende anförtrott åt hans ledning, hafva periodiskt aflägsnat honom från riksdagsorten, der hans frånvaro alltid med saknad hlifvit bemärkt. Det är den redbara förtjenstens lott, att alstra progessift växande anspråk hos det Allmänna, för hvilket den använder sig, och denna lott har en stadgad Opinion redan anvisat åt Brukspatron Wairn, sanningens värn både i Stats-Utskottet och i det Stånd, hvilket innevarande Riksdag ådagalagt så mycken hållning, sans och allvar. Vinsten för detta Stånd i inre värde oeh i yttre anseende har ej varit ringa af den sakkunskap, dit blifvit öfverflyttad: af Petre’, somvarit tjenstcman i Statens Verk; och af Wann, som varit Officer vid Genicorpsen.

Samma orsak, som nödgat oss inskränka antalel af karakteristiker från Preste-Ståndet, föreskrifver oss en lika begränsning i aiseende på åsskilliga ansedda ocli aktningsvärda medlemmar af ßorgare-Slaadet. Om ursäkten icke är tillfyliestgörande hvad oss angår, aflägs-nar den åtminstone från dem misstankan, att icke liafva gjort sig fortjente af allmänhetens uppmärksamhet, "'eller att af dolda bevekelsegrunder med flit liafva Llifvit ställda i skuggan.

Bonde-Ståndets Talman Johan Olsson Longberg var länge en bland Oppositionens förnämsta stöd inom detta Stånd. Det var under denna period, som han, ännu i April månad 1823 vid en åminnelsefest öfver utmärkta Riksdagsmän, då Justitie-Rådet Hamilton talade öfver Ofverstemarskalken Carl Adam Wachtmeister, Kanslirådet von HartmansdorfT öfver Stats-Rudet Ad-lerbeth, Prosten Schwerin öfver Friherre Sta el v. Holstein, Ofverste-Löjtnant Montgommene öfver Bergs-Ru-det Hermelin,' Grefve Carl Henric Posse till Fogelvik öfver Assessor Gahn, Anders Danielsson öfver Matts Pehrsson, och Longberg öfver Anders Andersson Aberg, uti inledningen till sina minnesord öfver den sistnämnde, yttrade dessa vackra tankar:

,,Den tid är ännu ej långt borta, dä Riksdagtr-”na i värt fädernesland endast utgjorde en formaplitet, hvarigenom Regeringen ville ät sina ätg'är-”der %ifva en sankt ioUj som hos hopen skulle väcka "ett förtroende, hvar af man någon gäng trodde”sig äga bthoj, men tom man tillika kande sig icke ”förljcna. Enväldet läute frihetens form, for att sä ”mycket säkrare tillintetgöra sjclfva dess väsende. Detta ”tillstånd af olaglig, sjelftagen myndighet hos Rogerin-”gen, kunde likväl icke längre fortfara hos en nation, ”som aldrig, under hvilka omständigheter som helst, 'förlorat den mäktiga känslan af sin sjelfsländig-”het, eller kunnat glömma de rät:igheler, som deri-”från äro oskiljaktiga. Samma ögonblick, som ho-”tade att utplana Svenska namnet ur folkslagens antal, ”återfödde friheten, och 1809 års Riksdag beredde garantierna för dess bibehållande. Så framgick lifvet ur ”sjelfva grafven. Från denna tid hafva Riksdagarna ”mer och mindre uppfyllt sitt ändamål, det är sannt; ”men vi må ej förlora hoppet, att de jn en dag helt ”och hållet skola göra det: att de organiska bristerna ”uti vår konstitution och vårt representationssätt skola ”försvinna, och att fullkomlig harmoni skall råda emel-”lan alla elementerna uti vårt konstitutionella statssy-”stem. Yägen till detta mål torde ännu vara lång, ”men må det ej afskräcka oss. Att med ihärdighet, mod ”och lugn framgå på den hana, som blifvit öppnad, ar ”en ov ilkor lig pligt för hva-rje Riksdagsman, som ”vill svara mot det förtroende, hans kall ålägger ”honom. Det ifr ej för ögonblicket, som vi handle; ”den kommande obegränsade tiden, med alla sina generationer, utgör området för alla våra bemödanden; ”ty det råttas seger, om än fördröjd, är alltid säker, ”och vid denna öfverlygelsc må vi trygga oss.”

Ingen Riksdag har, ur medborgerlig synpunktj varit så vacker sedan 1S09, som den af 1823, och ingen så hedröflig, efter 1812, som åren 1828—1830.Vid denna sednare \ar Longbcrg första gangen ställd i spetsen för sitt Stånd. Han utöfvade icke lilott inflytande pfi, men ett välde öfver en del af sina Ståndsbröder, som stundom enskildt närmade sig omildheten af den råa styrkan. Om någon skiljaktighet skulle kunnat upptäckas mellan grundsatserna i talet öfver A— berg och handlingssättet i Talmansstolen, var harmonien desto fullständigare mellan Talmannens åsigter af sitt nya kall och Begeringens: en harmoni, ytterligare bekräftad genom förnyelsen af förtroendet innevarande Biksdag, sedan, för att ersätta det förtroendes brist, hvilken hotade sjelfva riksdagsmanskapet hos den predestinerade Ordföranden, Högsta Domstolen inför Nationen aflagt ett prof på lagtolkning, i konseqvent öf-verensstämmelse med den lagstiftningsförmåga, som längre fram under Riksdagen uppenbarade sig i förslaget till ändring af 5 Cap. 1 § Missgerningsbalken.

Longberg äger mycket för godt förstånd, att icke akta på tidens tecken. Fullmäktigsvalets problematiska art i hans hemurt och Ståndets vaknade känsla af sin inre kraft, ledde naturligen hans omtanka på betänkligheten, att allt för mycket stöta opinionen. Man bar vid innnevarande Riksmöte märkt större förtroligbet, an vid det föregående, mellan Longberg och de Ståndsbröder, som före 1828 voro hans politiska vänner, 9an utöfvar denna gången sitt rättmätiga inflytande mera hofsamt, mera mildt. Då han synes hafva fattat belå vigten af den gamla satsen : ”af skadan blir man vis” gjorde Talmannen Longberg icke blott sitt eget Stånd, men alla sina landsmän en tjenst, för hvilken samtid tich efterverld skulle hålla honom räkning, om han

lycka-lyckades att göra samma regel gällande bos dem i liög-re regioner, hvilkas öra han har, och hvarom beviset

ligger i uppdraget att föra Talmansklubban.

Så vida utseendet och nitet gjorde tillfyllest att väl uppfylla Talmanskallet, borde Yice Talmannen Jo« Jonsso« vara sjclfskrifven att föra ordet i sitt Stund. En vackrarebonde, ined mera värdighet i gestalt och skick, får man sällan se-, och varmare, trognare anhängare af Regeringens 'usigter har aldrig funnits. Han kan i detta sednare afseende betraktas såsom en lefvande tafla af Styrelsens system, allt ifrån 1&09, då han första gången var Ledamot i Konstitulions-Utskottet, intill denna stund. Finnes således inkonseqvens i grundsatser, bevisar sådant ingenting annat, än att Regeringen varit vacklande i sin gång ocli handlat utan eller efter stridiga principer.

Ah! Monseigneur, vous rime connaisez guere > Je riy fais pas tant de facons,

Etre entelé nest pas rnon caraeteres El voyez-vous en fait dJopinions Tant d'gens en ont trois ou ipiatre de si^ite Que dest genant pour les arranger/

Mo i j'rien ai pas, et ca tri é vite .

La peinc d“en c hänger f

Jon Jonsson, som lärer vara livad man kallar cn behållen man, har aldrig sparat sina under händer haf-vande medel, då det gällt att i glada fester utgjuta si-ua känslor, sina tänkesätt, sina önskningar för eller be-

24lålenhet med framgången af åsigter och förslager, som berott af hans Ståndsbröders afgörande. Under innevarande Riksmöte hörde man omtalas en frukost med champagne, den dag 72 §. Regeringsformen ventilerades, och en ångbåtsfärd till Qripsholm midsommartiden, då frikostig undfängnad skall vankals. Mången trodde dock, att vice Talmannen vid detta tillfälle blott var vice värd, och drog sällsamma slutsatser: dels af

vissa yttranden bau skall fällt — sannolikt i religiös anda och till inbördes uppbyggelse — om vilscfaran-de, som borde bättra och omvända sig; och dels af den skriftliga rekommendation, hvarmed han formalles vara försedd, från Riksmarskalken till Intendenten på Gripsholms Slott, att ingen beqvämlighet, som stode att erhållas, måtte saknas för Svenska Dannemän i ett Slott, hvilket ännu erinrade om EDgelbrecbts tider *).

Ett tidens tecken är Jon Jonssons med innevarande Riksdag upphörda Fullmäktigskap i Riksgäldskon-

*) Bland riksdagskalaser torde ej böra helt och hullet begrafvas i glömska den frukost, Apotekaren Huldberg anställde in promtu, under det frågan om Indragnings-makten diskuterades i Bonde-Ståndet vid Riksdagen 1828 —i830.

Som Huldberg befann sig uti en ganska nödställd ekonomisk belägenhet, så har hela vcrlden tagit för af-gjordt, att kalaset, der ingen brist förspordes, bekostades af någon annan. Man har ingen anledning att misstänka det våra riksdagsgillcn nu for tiden bekommit de "Hedervärda” gasterne så illa, som när Biskop Serenii slägtinge under frihetstiden undfägnade Allmogens representanter, hvarom förut i dessa anteckningar är yordet förroäldt.toret. En gang återvänd i skolet af privatlifvet, kan vara ovisst om han någonsin mera finner mödan värdt att vidare uppträda i det offentliga. Han har spelt en icke oviglig roll, och dess slut torde båda början af ett nytt sys lem hos Styrelsen eller — hos BondeStåndet.

Få Representanter af hvilket Stånd som helst haf-va i våra dagar tillvunnit sig en så stor, vacker och viilförtjent ryktbarhet, som Anders Danielsson. Varmt och konseqvent och med framgång har han alltid nitälskat för hvad han ansett vara rätt och för friheten. Det skedde i hans och vår konstitutionella frihets yngre år mera verksamt och omedelbart^ dels i Stånd och Utskott, dels i enskilda brödralag, der lian icke sparade sina enskilda tillgångar, för att tala till öfverly-gelscn på samma sätt (ehuru i annan anda) som Ministerens vänner på andra håll. I sednare tider har han merendels framställt sina tankar i vidlyftigt utarbetade anföranden, om livilka väl ingen någonsin satt i fråga, alt de ju uttalat hans verkliga åsigter och tänkesätt, men hvilkas ouiklädnad stundom tydt på hans relationer till folk af andra samhällsklasser, än Bonde-Stån-

det. I mån, som Anders Danielsson, både genom sin offentliga karakter och sitt redbara, öppna väsen, å ena sidan fick många vänner, blef man å den andra angelägen, att från Representationen aflägsna en person, hviken

motstod Maktens alla skrämskott, alla frestelser. En anekdot om egeudomshandel med aflidne Lagman v. Stahl omtalas från början af närvarande Regering, hvarom framlidne Riks-Ståtbållaren Sandels skall haftESC

iiiirmare kännedom, och i anledning hvaraf Grefve Wetterstedt, som ej heller derom lärer varit helt och hållet okunnig, formales liafva betett sig med en hållning, som mer än mycket annat gör Wetterstedt heder och bevisar, att hans lijerta så väl som hans känsla, sig sjelfve lemnade, äro värdige en Svensk Riddersman. Till 1823 års Riksdag lades många jern i elden, för att u ena sidan till»ägabringa, och å den andra förhindra Anders Danielssons val. Följande utdrag af ett par bref från sedermera Justitie-Ombudsmanuen Ehrenborg till en hans förtrogne vän gifva något begrepp om vissa ställningar och förhållanden den tiden.

- - - ”Annu” — heter det i ett bref den 14 December 1822 — ”har jag ej hört något från Danck-vn ard t, om jag skall komma titl Riksdagen. Min förenats är bestämd, att hörsamma Konungens nådiga ondskan, om den yttras, och lika bestämd att blifva hem-”ma, om sådan aninaning uteblifver. Får du afDanck-”wardt höra något ord i ämnet, så är jag säker att du ”har godheten meddela det. - - - Nu talas åter om, ”att Wollrath Tham skall resa upp, och några patriotiska vänner betala fiolerna. - - - Riksdagsmanna-

”valcn pågå. ------För J. G. Richerts Domsaga val-

”des af pluraliteten — Anders Danielsson. Jag tycker ”mig förutse att detta val skall väcka uppmärksamhet ”i Stockholm, helst om han ej blir vald för sin egen ”ort. Jag vet dock på mitt samvete , att jag derutin-”oan, så väl som i afseende pä valen i allmänhet, va-”rit konstitutionsmessigt passi/. Gud läte hela Lands’ höfdingcembetet kunna säga detsamma. Jag har fatt ”någon anledning frukta” - - iI ett sednare hr ef skrifver Ehrenborg:

- - - ”Nu kom posten, och med den ett Stats-”sekreterare-cirkulärbref, att alla Landshöfdingar skola

”upp. Jag måste ställa mig detta till efterrättelse.----------

”Jag gissar, att du, efter ankomsten till Stockholm, •’blir starkt pumpad i tvänne omständigheter: den ena rörande Anders Danielssons val för Richerts Domsaga; ”den andra - - - Jag utber mig dcrföre af din vän-”skap, att du, livad Anders Danielsson angår, ville vits-”orda livad som är en sanning, att jag nämligen lika ”litet arbetat för, som mot honom , och ansett insetl-"elera delen mig tillständigt eller passande. Men skul-’le Danielsson sjelf träffas och du i öfrigt få anledning ”och tillfälle tdl mundtligt och enskildt samtal med ho-"uom , så torde du hafva godheten nämna för honom, ”att jag å ena sidan med verklig fägnad inliemtat hans r'val, då jag är fullt öfvertygad om både hans capacité ”och hans vilja att befordra det allmänna bästa; men ”att det å andra sidan vore ledsamt, om någon Riks— ”dagsman härifrån Länet någonsin skulle utmärka sig ”ined en så bestämd syftning till fronderi, till klander ”på likt och olikt, till öfverdrifna framställningar och ”postulater, som en Anckarsvärd, m. fl.; och att, lika ”ypperligt det vore, om en inskränkning i det talrika ”raililärbefälet kunde beredas, och beklädnaden, äfven ”vid Kavalleriet, regleras på en bestämd fot och med ”nogiäknad hushållning; lika nödigt synes det vara, ”om vår sjelfständighet och vår Konungs nitälskan der-”före skola tagas i beräkning, att någon rubbning i "sjelfva Indelningsverket — Carl XI:s mästerverk , som ”nu hållit profvet genom halftannat sekel — icke ”motiveras, minst af de stridbara och käcka Westgö-”tharne *). Om Anders Danielsson ville taga del af ”den quinquenijialber8ltel.se, som före arets slut härifrån ”ingår till Kongl. Maj:t och Kammarexpeditionen, skul-”Je haq dei uti, äfveu i afseendc på onera, finna flera

) I afskedstalet till Krigs-Bcfälet d. Mars 1817yttrade då varande Kronprinsen (nu H. M. Konungen) rörande detta ämne: 1‘armée Indelta est le palla-

”diurn de not re liberlé. Vimmorlel Charles Xf ”/ti créa, et assura par cetle organisation lexi-”slence de la Suéd \ Notre Constitution et nos ”lois fundamentales ont consacré cet acte de "prévoyance, coneu par le genie de ce grand ”Ftoi. Bien loin, ainsi tpion a cherché å le ”réprendre, de vonloir porter alteinte a une ”•nstitution si utile, Sa Majeslé médite sur tes ”moyens de. la perjectionner. Deja une grantle ”partie des aceords des coloneis a eie rembouc-"se'e aux t/tulaires, et une somme, de plus de ”30,000 risdides, deslinée t't operer les premie, s ”payemens, est épuisce. Sa Majrsté sJoccurte ”encore d augmtuler les appoiilternens des Of-”ficiers de plusiews regi mens indelta, dont le ”traitemenl n es(pas en /larmonie avec celui des ”aulres carps de. l'armér. Si Majesté

espere

’V purvenir sans avoir besoin de. grévcr le ”tresor public/'

Olyckligtvis afbröt döden Högtsalig Konung Carl XIII:* ‘‘meditationer'*, innan han hunnit bringa Indelningsverket till hela den fullkomligh' t han åsyf-t:ftkn, och Högstdensamme tog med sig i grafven sina ”förhoppningar”, att kunna reglera Krighürcns löner, utan att falla Stats-Verkct till last. Vid Realisations-riksdugen iSjS—i83o realiserades dessa Carl XUI:s förhoppningar, medelst rätt arliga tillskott från

le trtsor public”af de idéer utvecklade, hvarom han och jag en och ”annan gång mundtligen sprakat. ’ - - -

Landshof ding Ehrenborgs eget erkännande, atl hafva nied Bonden Anders Danielsson utvexlat idéer och sökt göra dem gällande inför Thronen, är eu minnesvård öf\ er Khretihorg, som rikt ersätter bristen af monument vid hans o]>rvdda graf på Clara Kyrkogård, der fa personer nu mera veta att och hvarest de multnade benen hvila efter en så ädel menuiska, en så sällsynt Embetsman. Om värdet af Bonden Anders Danielsson och af hans idéer behöfver knappt sägas mera, än att eu Landshöfding , sådan soin Lihrenborg var, rådpliigade med honom, adopterade hans åsigter och framställde dem till Regeringens behjertande.

Helt och hållet stillatigande kunna vi ej föibigå Johan Jacob Rutbkru och Nils Mvnsson lika litet som Havs Jansson , hvars lätta uppfattning, hvars klara framställningssätt, Lvars drift och sjells tänd i ghetshe grepp lofva att i framtiden hålla Bondeståndet skadeslöst for livad det kommer att förlora genom äldre aktniugsväi— ga ledamöters motsedda afgang fiån Riksdagarnas ömsom slippriga, ömsom stormiga stråt. Rutberg åter äger mer än vanlig bildning för sitt Stånd, är en nitisk och driftig Representant. Nils Månsson är väl endast bonde, men med ett förstånd, hvars klarhet och skärpa hålla mångens djupare insigter stången. Sålunda vttrar Riksdagstidningen, som anförde haus mundtliga anförande'om Indiagningsmaktens upphörande, vid sist lörfliitnc Riksdag:

”Att återgifva delta tal i all siu klassiska renhet,sanning och enkelhet, att skildra föredragets rörande varma, Talarens okonstlade värdighet, intrycket af en röst, af ett öfvertygelsens språk, som från Representantens hjerta elektriskt träfläde åliörarnes: detta skulle öfverstiga Redaktionens förmåga. Ett försök, alt med pennan utföra hvad Nils Månsson framställde mundtli-gen, obehindradt och utan alt ändra eller återtaga ett ord, skulle säkert misslyckas. Vi hedja derföre Läsaren uppригtigt icke tro, att skelettet af talet ger något begrepp om, hvad detta var helgjutet, hållet af den

Skånske bonden i tröjan och skinnbyxorna.-----------Ilan

slöt sitt försvar af Tryckfriheten med dessa ord: ”Gud, ”då han skapade verldtkp, sade: Vartie ljus! och det 'v ar dl ljus. Var det icke Skaparens tydliga mening, ”utt vi skulle begagna oss deraf? Till vår förlossning ”utsäude Ilan Sin enfodde Son, och Denne beseglade ' verket och läran med föreskriften: Prantlrtn ljustis ”vag/ Skulle vt då envisas att vandra i mörkret?” — Den religiösa rigtning Talarens idier nu fingo, gjorde honom sjelf rörd, och då han slutade, darrade tåren i de lieste åhörares ögon.”

Enligt de åsigter, som tillforne varit rådande, borde Ridderskapet och Adeln betraktas såsom blomman af Nationen , Presleståndet såsom hennes kärna , Borgareståndet såsom stammen, under det roten för alla vore Bondeståndet. Det är om denna Samhällets rof. som Aurelius-Liljenheim *) i en hittills af trycket icke

*) Kammarrådet Aurclius, adlad Lilljcnheiin, författade såsom Sekreterare i Kaimuar-Collcgiutn dess beriitto!-- utgifven hjeltedikt öfver Carl XI.te , yttrar, visserligen mera politiski sannt Un poetiskt skünt, dessa strofer:

”Den flock, som fä sig värdar om ,

Som tung och svettig jorden vänder,

Men är, och liar i sina händer En evig Statens rikedom:

Carl*) var dess herre och dess vän,

Han höll den jeinnt, men ock beskydda’ j Vid Thronen och i Bondens hydda Kiins riket aldrabiist isen,

Det der sitt ljus, sin styrka har,

En borg, en mur , som det omgärdar,

Af millioner styfva härdar,

Som redo stå till dess försvar.

, Det Ur för Carl ett eget sätt,

Att menighetens sinne fästa I rätt begrepp om eget bästa Och om sin skyldighet och rätt.

Med få behofden snart förnöjs,

J vanan kär den ömt bör röras,

Sjelf stadig, bör den stadigt föras,

se på nittio (säger 9o) ark till Konungen, vid Gustaf Ul:s anträde till Regeringen. Det var i ernhetsmanna-duglighetens gyldne dagar. Halten af berättelsen svarade mot omfånget, och belöningen blef — ett skölde-bref, hvilket såsom sådan emottugs, emedan Regeringen sjelf då ännu ej gifvit exemplet af missaktning mot m institution, ämnad till frihetens palladium mot envåldet, till thronens mot folkyran.

+) Läsaren behagade städse liafva för ögonen, att det jr Carl DEN ELFTE, hvarom här är fråga.Och di den lall tili lydnad böjs/ Men blir den ur sin ordning skild, Om den af o/enin ty gel ryckts,

Om den förtjusts, snärjs och tryckis, Si blir den yr och slutligt vild.

När Carl lian talar bonden till,

Förstår lian straxt livad det betyder, lian lystrar till, gar bort ocb lyder, Tror Kungens ord ocb tiger still.

I Nordens fjcll lian födes fri,

Sä fri som hinden den han jagar.

I skogen under Himlens lagar Han vänjes att sin egen hli.

Han der naturens pregel får,

Och torfvan, den han sedan plöjer Ett fosterland för honom röje ,

Ett hem , der han om eget rår.

Af öppna lärans frukter mätt,

Han ser hur lön pä mödan följer,

Hur den för lättingen sig döljer,

Han ser deri sin pligt och rätt.

Här re n är grund till ho glig lag . Naturen sjelf den myndigt stafvar ,

All annan är för blotta slafvar,

Ovärdige sitt lif, l sin dag,

Hen blir en usling, som ej ser,

Mer än det nödbröd han beböfver,

Men får han, om än litet, öfver,

Dä lockas han att söka mer.

Förd inom idoghetens gräns,

Han i sin fart ej må inskränkas,

Båd’ menskorält och samfuud kränkas,Om han af tvång tillhaka vands.

Här mäts den del som Rikets är,

Den skatt han fullt med glädje gifver, När vinsten, som hans egen blifver,

A t honom nya frnktfer här.

Han blir då medlem, men ej tral, Regenten hans bestånd bör yrka,

Uvä rs pris det ar och Rikets styrka, Nar den skattskyldige mår väl,”Rättelser.

Utom smärre tryckfel, dem Lasuren sjelf behagade iakttaga, förekommer sidao i35, 4:de raden i noten:

”från Fältmarskalken Essen**; hvilket bör heta:

”frän en tjensteman hos Fältmarskalken Essen”;

och sidan i36, ia:tc raden står:

f örrjrmd a; läs: *’f ö r g u d a **